

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΘΕΙΣΑ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΩΘΕΙΣΑ.

ΤΟΜΟΣ Δ.

“ Καλλίστην παιδείαν ήγητέον πρὸς ἀληθινὸν βίον τὴν ἐκ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας περιγυνομένην ἐμπειρίαν· μόνη γὰρ αὕτη χωρὶς βλάβης ἀπὸ παντὸς καιροῦ καὶ περιστάσεως κριτὰς ἀληθινούς ἀποτελεῖ τοῦ βελτίονος.”

Ἐκ τῶν τοῦ Πολυβίου.

ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ;

ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ, ΑΥΛΗ, ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΑΪΔΟΥΡΟΥ ΚΑΙ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ.

αωξβ'.

Π Ι Ν Α Ξ .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ξ.

Ὁ Νικόλαος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσιῶν.—Πολιτικὴ αὐτοῦ.—Πρωτόκολλον τῆς 23 μαρτίου 1826.—Ψευδῆς ἔνωσις Κωλεττικῶν καὶ Πελοποννησιῶν.—Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ γ' ἔθνικὴ συνέλευσις.—Χαρακτῆρες τῶν ὑπερισχυόντων ἐν αὐτῇ, Ζαήμη, Λόντου καὶ Κολοκοτρῶνῃ.—Ἡ νέα κυβέρνησις.—Νέαι προσπάθειαι εἰς ἐθρονισμὸν τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, καὶ γνώμη τοῦ δουκός. 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ.

Αἱ Σπέτσαι καὶ ἡ ἴδρα ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.—Καταβολαὶ εἰς στρατολογίαν.—Ἀποβίωσις τοῦ Π. Πατρῶν.—Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν θαλασσόπυργον τοῦ Ναυπλίου.—Ἐπάνοδος Ἰβραήμη εἰς Πελοπόννησον καὶ παθήματα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων.—Ὁ Κολοκοτρῶνῃς στρατολογῶν.—Ἐκστράτεϊαι Ἰβραήμη εἰς Μάνην καὶ εἰς ἄλλα μέρη. 19

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΒ.

Τὰ κατὰ θάλασσαν μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.—Ἀφιξεις εἰς Ἑλλάδα τοῦ ἀτμόπλου Καρτερίας, καὶ τῆς φρεγάτας Ἑλλάδος.—Φιλελληνισμὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας.—Σκανδαλώδης διαγωγὴ τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ.—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορίνθου.—Τὰ κατὰ τὴν Κρήτην 36

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΓ.

Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταχῆ εἰς Ἀθήνας καὶ ἄλλωσις τῆς πόλεως.—Διορισμὸς τοῦ Καραϊσκάκη ὡς γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατευμάτων.—Πολιορκία τῆς ἀκροπόλεως.—Μάχη τοῦ Χαϊδαρίου.—Συντυχία Καραϊσκάκη καὶ Κιουταχῆ.—Εἴσοδος τῶν περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὴν ἀκρόπολιν.—Ἐκστρατεία τῶν Θετταλομακεδόνων εἰς Τάλαντι 55

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΔ.

Ἐκστρατεία Καραϊσκάκη.—Τὰ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ κατὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ εἰς Ἀττικὴν ἐπάνοδός του . . . 87

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΕ.

Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς Αἰγιναν.—Ταραχαὶ ἐν Ναυπλίῳ καὶ Ὑδρα.—Θαλάσσιοι ἐκστρατεῖαι εἰς Ὀρωπὸν καὶ Βῶλον 105

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΣΤ.

Διαφωνίαι περὶ τὴν συγκρότησιν ἐθνικῆς συνελεύσεως.—Ἄφιξις τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτση καὶ τοῦ λόρδου Κοχράνου καὶ διορισμὸς τοῦ μὲν εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν, τοῦ δὲ εἰς τὴν στολαρχίαν.—Χαρακτήρ Μιαούλη.—Ἡ ἐν Τροιζῆνι ἐθνικὴ συνέλευσις.—Ἐκλογή Ἰωάννου Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου.—Ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ 114

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΖ.

Στρατοπέδευσις τοῦ Καραϊσκάκη ἐν Κερατσηνίῳ.—Μάχη τοῦ Μετοχίου καὶ ἄλλαι τινὲς συγκρούσεις.—Μετάβασις Κοχράνου καὶ Τσώρτση εἰς Πειραιᾶ.—Τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν μετὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν αὐτῶν.—Θάνατος Καραϊσκάκη καὶ ἐπιθεώρησις τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διαγωγῆς του.—Παράδοσις τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηναίων 130

ΠΙΝΑΞ.

ε'

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΗ.

Μετάβασις τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Ναύπλιον.—'Αλληλομαχία τῶν φρουράρχων αὐτοῦ καὶ ἀταξίαι ἐν Ἄργει.—'Ο αὐστριακὸς ναύαρχος κανονοβολεῖ τὰ ἐν τῷ λιμένι Σπετσῶν πλοῖα.—'Εκστρατεία Ἰβραήμη εἰς Ἥλειαν καὶ Ἀχαΐαν.— Κατάπλους τοῦ βυζαντινοῦ στόλου εἰς Νεόκαστρον καὶ ἔκπλους τοῦ ἑλληνικοῦ.—Προσκύνησις Νενέκου καὶ τινων μερῶν τῆς Πελοποννήσου.—'Επάνοδος Ἰβραήμη εἰς Μεσσηνίαν διὰ Τριπολιτσᾶς.—'Εκστρατεία Δελῆ-Ἀχμέτη εἰς τὰς ἐπαρχίας Βοστίτισης καὶ Καλαβρύτων καὶ ἄφιξις αὐτοῦ παρὰ τῷ Ἰβραήμη.—Ναυτικὰ κινήματα καὶ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων.—Καταστροφή Μεσσηνιας διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου . 162

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΘ.

'Εξωτερικὴ πολιτικὴ.—Συνθήκη τῆς 24 ἰουνίου.—Ναυμαχία Νεοκάστρου.—'Αναχώρησις τῶν πρέσβειων τῶν συμμάχων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως 187

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο.

'Εκστρατεῖαι τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς Κρήτην καὶ Χίον 214

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΑ.

Προσπάθειαι Καποδιστρίου ἐν Εὐρώπῃ ὑπὲρ Ἑλλάδος μετὰ τὴν ἐκλογὴν του.—Κατάβασις αὐτοῦ εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐγκαθίδρυσις τῆς κυβερνήσεώς του . . . 231

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΒ.

Πειρατεία καὶ ἐξάλειψις αὐτῆς.—Τὰ κατὰ τὴν Γραμβούσαν.—Τακτοποιήσις τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ.—Παράδοσις τῶν φρουρῶν Ναυπλίου εἰς τὴν

κυβέρνησιν καὶ ἀλλαγὴ φρουρῶν.—Πώλησις προσό-
δων.—Διοικητικὸς ὄργανισμὸς τῆς Ἑλλάδος.—Κατε-
δαφισμὸς Τριπολιτσᾶς παρὰ τοῦ Ἰβραήμη . . . 243

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓ.

Τὰ μεταξὺ σουλτάνου καὶ συμμάχων.—Κήρυξις πολέμου
Ῥωσσίας κατὰ Τουρκίας.—Τὰ μεταξὺ αὐτῶν τῶν
συμμάχων 255

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΔ.

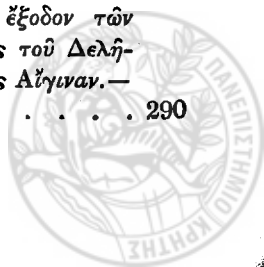
Τὰ κατὰ τὴν Χίον, τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην.
—Φθορὰ μιᾶς τουρκικῆς κορβέττας καὶ ἐνὸς δικατάρ-
του ὑπὸ τὸ Μέλαν ἀκρωτήριο (Καρὰ-Μπαμπᾶν).—
Πανώλης ἐν Ἑλλάδι.—Ἀποστολὴ ἀρχιερέων εἰς Ἑλ-
λάδα παρὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.—Χορηγήματα
Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας.—Σύστασις ἐπιτροπῆς γενικῆς
διοικήσεως, περιοδεύοντος τοῦ κυβερνήτου 263

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ.

Χαρακτήρ τοῦ κυβερνήτου καὶ διαγωγὴ αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι.
—Αἷτια καὶ ἀρχὴ τῆς ἀντιπολιτεύσεως.—Κουντουρι-
ῶται.—Τράπεζα, Νομισματοκοπεῖον καὶ Ὀρφανοτρο-
φεῖον.—Ἐθνικὴ ἐκπαίδευσις.—Παῦσις πάσης ἀντι-
κυβερνητικῆς ἐφημεριδογραφίας.—Διαγωγὴ Βιάρου,
ἀδελφοῦ τοῦ κυβερνήτου, καὶ διάδοσις ἐντεῦθεν τῆς
ἀντιπολιτεύσεως 276

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΣΤ.

Πλοῦς τοῦ κυβερνήτου μέχρι τῶν παραλίων τῆς Δυτικῆς
Ἑλλάδος.—Συνέντευξις τῶν ἀρχηγῶν τῶν συμμαχι-
κῶν στόλων καὶ τοῦ Ἰβραήμη.—Λειποταξία τῶν
ἐν Κορώνῃ Ἀλβανῶν.—Σύγκρουσις αὐτῶν καὶ τῶν
Ἀράβων.—Συμβιβασμὸς εἰς ἀσφαλῆ ἔξοδον τῶν
Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου.—Φόνος τοῦ Δελή-
Ἀχμέτη.—Ἐπάνοδος τοῦ κυβερνήτου εἰς Αἴγινα.—
Νεαὶ δυσαρέσκειαί 290

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΑ.

Περιοδεία τοῦ κυβερνήτου ἐν Πελοποννήσῳ.—Τροπολογία τοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου.—Ἀντιπροσωπία τῶν ἐπαρχιῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ κυβερνήτου.—Συγκρότησις τῆς ἐν Ἄργει δ' ἔθνικῆς συνελεύσεως καὶ πράξεις αὐτῆς . 346

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΒ.

Εἰσβολὴ Ἑλλήνων εἰς Θήβας καὶ συγκρούσεις αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ παρὰ τῷ ἐν τῇ Ἀττικῇ μονιδρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.—Μάχαι κατὰ τὸν Ἀνηφορίτην, τὸν Ὠρωπὸν καὶ ἔξωθεν τῶν Θηβῶν.—Νέα εἰσβολὴ ἐχθρῶν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.—Μάχη τῆς Πέτρας καὶ ἔξοδος τῶν ἐχθρῶν.—Τέλος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος πολέμου.—Χαρακτήρ Ἰψηλάντου.—Τὰ μετὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ Ἄργους.—Νέα χορηγήματα Γαλλίας.—Ὅπλα δωρηθέντα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσσίας.—Προκαταβολὴ Ἐυνάρδου ἐπὶ τοῦ δανείου 356

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

Ἐξωτερικά.—Ἡ Ἑλλὰς ἀναγορεύεται κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸν Λεοπόλδον τὸν ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τοῦ Σαξεκοπύργου 366

ἘΠΙΛΟΓΟΣ.

Χαρακτηριστικὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως 373

ΙΣΤΟΡΙΑ

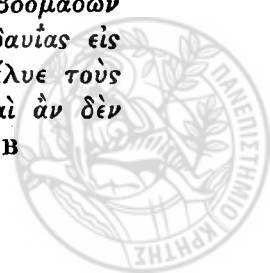
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ.

1825-26.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ξ.

Ὁ Νικόλαος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν.
—Πολιτικὴ αὐτοῦ.—Πρωτόκολλον τῆς 23 μαρτίου 1826.—
Ψευδῆς ἔνωσις Κωλεττικῶν καὶ Πελοποννησίων.—Ἡ ἐν
Ἐπιδαύρῳ γ' ἔθνικὴ συνέλευσις.—Χαρακτῆρες τῶν ὑπερ-
ισχυόντων ἐν αὐτῇ, Ζαήμη, Λόντου καὶ Κολοκοτρῶνη.—Ἡ
νέα κυβέρνησις.—Νεαὶ προσπάθειαι εἰς ἐνθρονισμόν τοῦ
δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, καὶ γνώμη τοῦ
δουκός.

ΑΝΑΒΑΣ ὁ Νικόλαος ἐπὶ τῇ ἀποβιώσει τοῦ Ἀλε-
ξάνδρου εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥωσσίας ἐν μέσφ συνω-
μοσιῶν, στάσεων, αἱματοχυσιῶν καὶ κινδύνων, ἀπε-
φάσισε, παραλείπων τὸ τουρκοελληνικὸν ζήτημα, νὰ
ἐξισάσῃ τὰς πρὸς τὴν Πύλην ἰδίᾳ διαφορὰς διὰ τῆς
μαχαίρας· καὶ κινήσας τὰ στρατεύματά του πρὸς τὴν
Βεσσαραβίαν εἰδοποίησε τὴν Πύλην διὰ τοῦ Μιν-
τσιάκη, ὅτι πόλεμος ἐπέκειτο, ἂν ἐντὸς ἑξ ἑβδομάδων
δὲν ἐπανήγαγε τὰ τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας εἰς
τὴν πρὸ τοῦ 1821 κατάστασιν, ἂν δὲν ἀπέλυε τοὺς
ἐν εἰρκτῇ ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας, καὶ ἂν δὲν

ἔστειλεν ἐπὶ τῶν ὀρίων πληρεξουσίους πρὸς ἐξίσασιν τῶν ἄλλων ἐκκρεμῶν διαφορῶν.

Ὅσον ἐμεσολάβουν παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ αἱ Δυναμίεις, τὸ πᾶν ἐθυσιάζετο εἰς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, καὶ ἡ ἀλαζῶν Πύλη ἠλάκτει. Ἄλλ' ἀφ' οὗ ὁ νέος αὐτοκράτωρ ἐκήρυξεν ὅτι ἀπέρριπτε πᾶσαν ξένην μεσολάβησιν, καὶ ὅτι διὰ τῆς μαχαίρας εἶχεν ἀπόφασιν νὰ ἰκανοποιηθῆ, ὑπήκουσεν ἡ Πύλη ὅλη ἔντρομος, καὶ τὰς ἡγεμονείας εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1821 κατάστασιν ὑπεσχέθη νὰ ἐπαναφέρῃ ἐντὸς τῆς προθεσμίας τῶν ἑξ ἑβδομάδων καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανεφερε, καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Σερβίας ἀπέλυσε, καὶ πληρεξουσίους εἰς Ἀκερμάνην, πόλιν ῥωσικὴν, ἔστειλε, καὶ συνθήκην ὁποῖαν ὑπηγόρευσεν ὁ ἀντίπαλός της ὑπέγραψε. Τοιαύτην ὁδὸν βαδίσας ὁ νέος αὐτοκράτωρ κατώρθωσε διὰ μιᾶς ὅ,τι εἰς μάτην ἡγωνίσθησαν δι' ὅλης πένταετίας νὰ κατορθώσωσιν ὁ γλυκὺς προκάτοχός του καὶ αἱ μεσιτεύουσαι Δυναμίεις.

Ἡ δὲ Ἀγγλία, ἂν καὶ ἀπέρριψε τὴν περὶ τῆς προστασίας πρᾶξιν, δὲν ἔπαυσε καταβάλλουσα πᾶσαν φροντίδα εἰς εἰρηνοποίησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπεχωρίσθη τῶν ἐν Πετροπόλει συνδιαλέξεων ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος, ὡς προείρηται, ἐπὶ λόγῳ ὅτι οὐδ' ἠτήσατό τις τῶν ἀντιφερομένων οὐδ' ἐδέχετο τὴν ἐπὶ συμβιβασμῷ ἐπέμβασίν της· ἀλλ', ἀφ' οὗ ἡ Ἑλλὰς ἐπεκαλέσθη τὴν προστασίαν της, ἐθεώρησεν ὅτι ἔλαβεν εὐλογον ἀφορμὴν εἰς ἐπανάληψιν τῶν μετὰ τῆς Ῥωσσίας διακοπεισῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διαλέξεών της, καὶ ἐπὶ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ Νικολάου ἀπέστειλε τὸν Βελλιγκτῶνα, ἵνα τὸν συγχαρῆ καὶ συνδιαλεχθῆ· ἀπέστειλε καὶ τὸν Στρατφόρδον Κάννιγγα πρέσβυν εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Προθεμενος ὁ πρέσβυς οὗτος νὰ μάθῃ τί ἐβου-

λεύοντο οἱ Ἕλληνες περὶ τοῦ μελετωμένου συμβιβασμοῦ, κατῆρην ἐπὶ τοῦ διάπλου ἀντικρῦ τῆς Ὑδρας, λήγοντος τοῦ δεκεμβρίου (1825), ὅπου εἶδεν ἐν πρώτοις τὸν Μιαούλην καὶ τὸν Τομπάζην ὡς ιδιώτας, καὶ μετ' αὐτοὺς τὸν Μαυροκορδάτον καὶ τὸν Ζωγράφον, σταλέντας παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἄφ' οὗ δ' ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν πολὺς λόγος ἀνεπισήμως περὶ συμβιβασμοῦ βάσιν ἔχοντος τὴν αὐτονομίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπλήν ὑποτέλειαν εἰς τὴν Πύλην, ἀπέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἔτυχε λαμπρᾶς ἀλλ' ὄχι καὶ φιλικῆς ὑποδοχῆς· δὲν ἐπρότεινε δέ τι κατ' ἀρχὰς περὶ Ἑλλάδος, διότι ἡ Πύλη ἔλεγε παρρησίᾳ ὅτι “ οὐδεμία ξένη μεσιτεία μεταξὺ δεσπότου καὶ ραγιαδῶν ἦτο δεκτὴ, καὶ οὐδεμία παρέρβασις ἀνεκτὴ ” οὐδ' ἐπέιθετο, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἐπροτίθετο κυρίως διὰ τοῦ ἑλληνοτουρκικοῦ συμβιβασμοῦ νὰ τὴν προφυλάξῃ τοῦ ἐπικειμένου ῥωσσικοῦ πολέμου.

Ἄλλ', ἐν ᾧ αὕτη ἐδυστρόπει, ὁ Βελλιγκτῶν ἠῦρε πρόθυμον τὸν νέον αὐτοκράτορα εἰς ἀναλαβὴν τῶν ἐπὶ τοῦ προκατόχου του διακοπεισῶν ἐπὶ τοῦ τουρκοελληνικοῦ ζητήματος ἀγγλοῤῥωσσικῶν συνδιαλέξεων, καὶ εἰς θερμὴν σύμπραξιν πρὸς εἰρήνευσιν καὶ ὀριστικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος. “ Ἄν ἀρχίσωμεν, πρέπει καὶ νὰ τελειώσωμεν, ” ἀπεκρίθη ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν προτείναντα τὴν εἰρήνευσιν Βελλιγκτῶνα. Ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦτον ὑπέγραψαν αἱ δύο αὐλαὶ τὴν 23 μαρτίου πρωτόκολλον διαλαμβάνον τὰ ἑξῆς.

“ Νὰ ἐξαρτᾶται ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὑπὸ ἐτήσιον φόρον.

“ Νὰ διοικῆται ὑπὸ Ἀρχῶν τῆς ἐκλογῆς τῆς, συνευδοκούσης εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν καὶ τῆς Πύλης.

“ Νὰ ἀπολαμβάνῃ πᾶσαν θρησκευτικὴν καὶ ἐμπο-

“ ρικὴν ἐλευθερίαν καὶ πλήρη ἐσωτερικὴν αὐτονομίαν.

“ Νὰ πωλήσωσιν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος Τουρκοὶ τὰς ἰδιοκτησίας των, καὶ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν γῆν ἐκείνην.”

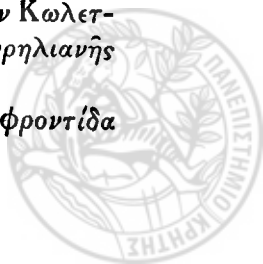
Διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως ἀπεποιοῦντο αἱ δύο Δυνάμεις πάντα ἰδιοτελεῆ σκοπόν· καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐλληνικὸν ζήτημα οὔτε ἀγγλικὸν ἦτον οὔτε ῥωσικόν, ἀλλ’ εὐρωπαϊκόν, ζήτημα ἀνάγκης καὶ ὄχι προαιρέσεως, θυσιῶν καὶ ὄχι ὠφελειῶν, συνυπεσχέθησαν νὰ ζητήσωσιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις τὴν σύμπραξιν καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων Δυνάμεων. Οὐδαμῶς διέφερε τὸ πρωτόκολλον τοῦτο, ὡς πρὸς τοὺς πολιτικοὺς ὅρους, τοῦ πρὸ διετίας ὑποβληθέντος καὶ μὴ παραδεχθέντος ῥωσικοῦ σχεδίου. Ἄν δ’ ἐγένετο ἔκτοτε δεκτόν, θὰ ἐπρολαμβάνοντο τόσα παθήματα τῆς εἰς πῦρ καὶ σίδηρον ἐγκαταλειφθείσης ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀνθρωπότητος. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἑλλάδος ἐξωτερικῶς τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· ἐσωτερικῶς δὲ εἶχαν οὕτω.

Πανάκειαν τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος ὑπελάμβαναν οἱ πλείστοι τῶν Ἑλλήνων τὰς ἐθνικὰς συνελεύσεις των, οἱ δὲ εἰδημονέστεροι τὰς ἐθεώρουν εὐσχήμους τρόπους μεταπτώσεως τῆς ἐξουσίας. Ἐπεκαλοῦντο οἱ ἀντάρται τὴν συγκρότησιν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως εἰς ἐπάνοδόν των δι’ αὐτῆς εἰς τὰ πράγματα· τὴν ἀπεποιοῦντο δὲ οἱ ἐν τοῖς πράγμασιν εἰς διατήρησιν τῆς ἐξουσίας. Ἄλλὰ κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις ἡ συγκρότησίς της ἦτο τῷ ὄντι ἀναγκαία, διότι ὁ μέγας κίνδυνος τῆς πατρίδος ἀπῆτει μεταρρύθμισιν τοῦ πολιτικοῦ συστήματος, καὶ κυβερνήσιν ἔχουσαν νόμιμον δύναμιν νὰ διαπραγματευθῇ ἐξωτερικῶς τὰ πρὸς σωτηρίαν. Ἡ Ἀγγλία, μὴ δεχθεῖσα τὰ τῆς προστασίας, ὡς παραίτια ἀδικαιολογήτου πολέμου αὐτῆς καὶ τῆς Πύλης, ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὴν εἰρηρικὴν μεσιτείαν της, καὶ ἡ

Ἑλλάς, κινδυνεύουσα νὰ ἐξουτωθῆ, ἠναγκάζετο νὰ τὴν δεχθῆ· ἀλλὰ δὲν ἐδύνατο βεβαίως ποτὲ διὰ τῆς εἰρηνικῆς ταύτης μεσολαβήσεως νὰ ἐλπίσῃ πλήρη καὶ τελείαν ἀνεξαρτησίαν. Ἡ μεσιτεία στηρίζεται ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ τῶν δεχομένων αὐτὴν παραχωρήσει. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἔθεσεν, ὡς εἶδαμεν, ὁ Κάννιγγ ὡς βάσιν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐπρότεινε τὴν μεσιτείαν τῆς κυβερνήσεώς του· ἀλλὰ τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος ἦτον ὡς πρὸς τοῦτο ἀδυσώπητον· μόνη ἐθνικὴ συνέλευσις ἐδύνατο νὰ μεταποιήσῃ τὸν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ θεμελιώδη νόμον. Ὀρίσε καὶ ἡ ἐν Ἄστρει συνέλευσις τὴν συγκρότησιν τρίτης συνελεύσεως μετὰ διεικτιαν πρὸς ἀναθεώρησιν τοῦ συντάγματος. Διὰ τὸν διττὸν τοῦτον λόγον, ἡ κυβέρνησις δι' ἐγκυκλίου τῆς 25 Σεπτεμβρίου ἐκάλεσε τὰς ἐπαρχίας νὰ ἐκλέξωσι διπλασίους τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βουλευτῶν πληρεξουσίου καὶ ἀποστείλωσιν αὐτοὺς εἰς Ναύπλιον, ἣ ὅπου ἀλλοῦ ἐκρίνετο εὐλογον πρὸς ἔναρξιν ἐργασιῶν ἐθνικῆς συνελεύσεως κατὰ τὴν 25 δεκεμβρίου. Ἡ προθεσμία παρήλθε, καὶ οἱ πληρεξούσιοι δὲν ἐφάνησαν· ἐκλήθησαν καὶ ἐκ δευτέρου, ἀρχομένου τοῦ ἰανουαρίου τοῦ 1826 εἰς Μέγαρον· ἀλλ' οἱ πληρεξούσιοι, ἐπιρρέαζόμενοι ὑπὸ τῶν ὑπερσχυόντων Πελοποννησίων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, συνήλθαν εἰς Ἐπίδαυρον, ὅπου εἶχε συγκροτηθῆ ἡ πρώτη ἐθνικὴ συνέλευσις.

Θερμὴν ἔδειξαν προθυμίαν εἰς παραδοχὴν τῆς ἀγγλικῆς μεσιτείας οἱ πρὸ μικροῦ πρῶτοι ὑπογράψαντες καὶ ἐνεργήσαντες τὰ περὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας Πελοποννήσιοι, καὶ ἡσχολήθησαν σπουδαίως εἰς ἄρσιν παντὸς προσκόμματος· ἀλλὰ μέγα πρόσκομμα ἐφαίνετο ἡ πολιτικὴ τῶν περὶ τὸν Κωλεττην, ἀγωνιζομένων εἰς ἀνύψωσιν τῆς Αὐρηλιανῆς δυναστείας ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος.

Πολλὴν κατέβαλαν οἱ ἀμνηστευθέντες φροντίδα

ν' ἀποσπάσῃ τὸν Κωλέττην τοῦ Κουντουριώτου, ἐπὶ ὑποσχέσει νὰ τὸν παραλάβῃσι συμμέτοχον τῆς ἐξουσίας ἐπὶ τῆς προκειμένης συνελεύσεως, καθ' ἣν ἢ ἐπιρροή των προηγέλλετο παντοδύναμος. Ἀντέτεινε κατ' ἀρχὰς ὁ Κωλέττης· ἀλλὰ θεωρῶν τὴν πῶσιν τοῦ συνάρχοντός του βεβαίαν, ἐνέδωκε μυστικῶς εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν μέχρι τοῦδε ἀντιπάλων του, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συντελέσωσιν εἰς τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας. Ἐκτελουμένου τοῦ σχεδίου τούτου, ἐματαιοῦντο τὰ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας τὰ περὶ πολλοῦ παρὰ τοῖς ἀμνηστευθεῖσιν· ἀλλ' οὔτοι, θεωροῦντες εὐλόγως αὐτὸ ἀνεκτέλεστον, ὡς οὐδ' αὐτῆς τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως; ἣς ἀπητεῖτο ἢ ἀντίληψις, συγκατατιθεμένης, συνήνεσαν, ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ αἰτήσωσι προηγουμένως τὴν γνώμην καὶ συμβουλήν αὐτοῦ τοῦ δουκὸς περὶ ᾧ ἐπρόκειτο, πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένης ἀποτυχίας. Ἐγκριθέντος δὲ τοῦ ὄρου τούτου, ἐστάλη πρὸς τὸν δοῦκα μυστικῶς ἀναφορὰ ὑπογραφείσα παρὰ τῶν περὶ τὸν Κωλέττην καὶ τινων τῶν ἀγγλοφρονούντων ἀντιπάλων του Πελοποννησίων, καὶ φέρουσα τὰς ἐξῆς τέσσαρας ἐρωτήσεις.

“ Ἐπετρέπετο νὰ ἐκλέξῃ ἡ Ἑλλὰς ἡγεμόνα μέλος τινὸς τῶν βασιλευόντων οἴκων ;

“ Ἐδέχετο τὴν ἐκλογὴν ὁ ἐκλεχθησόμενος ἡγεμόν ;

“ Ποῖον τὸ καταλληλότερον σύνταγμα ;

“ Θὰ ἤρχετο εἰς ἀντίληψιν τῶν Ἑλλήνων ὁ συγγενὴς τοῦ ἡγεμόνος βασιλεὺς, καὶ θὰ ἐμεσίτενε παρὰ ταῖς ἄλλαις αὐλαῖς εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ ἔθνους ; ”

Διαπαιδαγωγηθέντες τοιουτοτρόπως οἱ Κωλεττικοὶ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, καὶ προσδοκῶντες νὰ συναρχοντεύσωσι κατὰ τὰ συνομολογηθέντα, οὐδετερώθησαν ἐπὶ τῆς προκειμένης συνελεύσεως, καθ' ὅσον

μάλιστα ἐθεώρουν ἀτελεσφόρητον ἣν εἶχαν περὶ πολλοῦ οἱ νέοι φίλοι των ἀγγλικὴν μεσιτείαν, ὡς μὴ συναινούσης τῆς Πύλης.

Τρεῖς ἦσαν οἱ ἐν τῇ συνελεύσει ὑπερισχύοντες, καὶ οἱ τρεῖς Πελοποννήσιοι, ὁ Ζαήμης, ὁ Λόντος καὶ ὁ Κολοκοτρώνης.

Ὅσακις οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ὁμονόουν, ἡ φωνὴ των ἦτο φωνὴ ὅλης τῆς Πελοποννήσου· ὅσακις δὲ ἐδιχονόουν, ἐδιχονόει καὶ ὅλη ἡ Πελοπόννησος· τοὺς εἶδαμεν μεγάλας ὑπηρεσίας τῇ πατρίδι πολλάκις προσενεγκόντας, ἀσεβῆ χεῖρα εἰς ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων ἄραντας, καὶ μεγάλα κακὰ προξενήσαντας· ἀλλ' ἐξαλείψαντας μετὰ ταῦτα τὰ δεινὰ πταίσματά των διὰ τῆς παντὸς ἐπαίνου ἀξίας διαγωγῆς των, καὶ σαλεύουσιν τὴν Πελοπόννησον ἐπὶ Ἰβραήμῃ γενναιοφρόνως ὑποστηρίζαντας. Κατεστράφησαν καὶ οἱ τρεῖς ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου, καὶ ὡς ἐχθροὶ τῆς πατρίδος ἐστιγματίσθησαν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνηγέρθησαν ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ὡς σωτῆρες παρὰ τοῦ πάσχοντος λαοῦ ἀνευφημίσθησαν, καὶ τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν ἐνεπιστεύθησαν, τοὺς παντοδυνάμους ἐχθροὺς των καταισχύναντες.

Ὁ Ζαήμης, ἰσχύοντος πατρὸς υἱὸς ἰσχυρότερος, ὑπερεῖχεν ὅλων τῶν προεστώτων τῆς Πελοποννήσου· διεκρίθη ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν μετριοπάθειαν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς, τὴν εἰλικρίνειαν πρὸς τοὺς φίλους καὶ τὴν πρὸς τοὺς δεομένους ἐπιείκειαν· ἐμεγαλοφρόνει ὡς οὐδεὶς τῶν προισταμένων τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ, φύσει ἄτολμος, δὲν ἐμεγαλοπραγμόνει· πανθομολόγητος ἦτον ἡ σύνεσις του καὶ ἀκραιφνὴς ὁ πατριωτισμὸς του, ἀλλ' ἐπεσκίαζε τὰς ἀρετὰς ταύτας φιλόδοξος ἀλαζωνεία, ὠθήσασα αὐτὸν καὶ εἰς ἀνταρσίαν· ἡγεμονικὸν ἦτο τὸ βλέμμα του, τὸ ἦθός του ἀσιανόν, ἀξιοπρεπὲς τὸ σχῆμά του καὶ τὸ βᾶδισμά του σεσο-

βημένον· “Τί Ζαήμης τ’ Ἰβραήμης” ἔλεγαν οἱ βλέποντες αὐτὸν διερχόμενον· ὀλίγη ἦτον ἡ μάθησίς του, ἀλλὰ πολλὴν τὴν ἐδείκνυεν ὁ εὐρύς νοῦς του· ἔθελγε τοὺς ἀκροατάς του διὰ τῆς φυσικῆς του εὐγλωττίας, καὶ ἐθέρμαινε τὰς καρδίας των διὰ τῶν φιλογενῶν προτροπῶν του· ὁ πατριωτισμὸς του δὲν εἶχεν ὄρια τὸν Ἰσθμὸν, ὡς τινων ἄλλων συμπολιτῶν του· πατρίς του ἦτον ὅλη ἡ Ἑλλάς, καὶ εἰς ἀπολύτρωσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἠγωνίζετο τὸν καλὸν ἀγῶνα· ἡ ἀγενὴς διάκρισις αὐτόχθονος καὶ ἑτερόχθονος δὲν εἰσεχώρησεν εἰς τὴν καρδίαν του· Ἑλληνας ἐξ ἴσου ἐθεώρει πάντας τοὺς ὑπὸ τὸν ξένον ζυγὸν πιστεύοντας εἰς Χριστὸν ὁμογενεῖς του· πρόθυμος ἔτρεχεν εἰς τοὺς κινδύνους πρὸς ἐμψύχωσιν τοῦ λαοῦ, ἂν καὶ μὴ φιλοπόλεμος· τόσον δὲ ἀπείχε τοῦ ἐπιδιώκειν στρατιωτικὴν δόξαν, ὥστ’ ἐχλεύαζεν αὐτὸς ἑαυτὸν διὰ τὴν ἐν πολέμοις δειλίαν του· κινδυνεύουσης τῆς πατρίδος, ἐλησμόνησε τὴν πρὸς τὸν Καραϊσκάκην δικαίαν ἔχθραν του, πρόεδρος ἀναγορευθεὶς τῆς κυβερνήσεως, καὶ χάριν τῆς κοινῆς σωτηρίας τῷ ἔδωκεν ὅσην ἐξουσίαν δίδει τις μόνον τοῖς πιστοῖς φίλοις του· “ἡ πατρίς,” εἶπε, “θέλω “νὰ σωθῆ, καὶ ἄς μεγαλυθῆ ὁ ἐχθρὸς μου.” μετὰ τὴν ἀκάθεκτον πρόοδον τῶν Αἰγυπτίων ἐπάτησε τὴν Πελοπόννησον, ἂν καὶ προγεγραμμένος, εἰπὼν πρὸς τοὺς συμπολίτας του ἰδόντας αὐτὸν ἀπροσδοκῆτως· “ἦλθα ν’ ἀποθάνω μεθ’ ὑμῶν.” ἐπληγώθη ἡ φιλοτιμία του διότι τὸ ἐν Ζακύνθῳ συνταχθὲν περὶ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἔγγραφον ἐθεώρει τὸν Κολοκοτρῶνην Πελοποννησιάρχην· ἀλλ’ ἐπειδὴ ἐν τοῖς δεινοῖς ἐκείνοις καιροῖς ἐνομίζετο σωτήριον, τὸ ὑπέγραψεν εἰπὼν τῷ Κολοκοτρῶνῃ ἐνώπιον πολλῶν· “δὲν θὰ σοὶ παρεχώρουν τὰ πρωτεῖα, ἂν δὲν ἔβλεπα “κινδυνεύουσαν τὴν πατρίδα.” διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καθυπέβαλεν αὐθόρμητος ἑαυτὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς

τοῦ ἀντιζήλου του τούτου καθ' ὅλας τὰς ἐπὶ τοῦ Ἰβραήμη ἐκστρατείας· εἶχέ τι ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν ὁ ἀνὴρ οὗτος· ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ του ἦτον ἀξιαγάπητος· συμπολιτευόμενοι καὶ ἀντιπολιτευόμενοι τὸν ἐτίμων διὰ τὸν χαρακτῆρά του καὶ τὰς κοινωνικὰς ἀρετάς του· “πολλάκις ἀντεπολιτεύθη τὸν Ζαήμην,” ἔλεγεν ὁ Κολοκοτρώνης, “ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸν ἐμίσησα.”

Ἀναπόσπαστος τοῦ Ζαήμη καὶ τῆς αὐτῆς αἰείποτε πολιτικῆς καὶ τῶν αὐτῶν πρὸς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Ἕλληνας φρονημάτων ἦτον ὁ ἐξάδελφός του, Ἀνδρέας Λόντος, υἱὸς ἐξόχου πατρός, ὑπὸ τῆς τουρκικῆς Ἀρχῆς ἐπὶ δουλείας ἀποκεφαλισθέντος· εἶχε χαρακτῆρα ὅλως ἰπποτικόν· πολλάκις ἐξετρέπετο εἰς ἄτοπα, ἀλλ', ὡς ἀγαθός, πάντοτε ἐπροθυμεῖτο νὰ ἐξιλεόνη ὅσους ἐπίκραине, ἢ νὰ ἰκανοποιῇ ὅσους ἔβλαπτεν· ἀπεχόμενος δὲ συνήθως τῶν πολιτικῶν ἠσπάζετο τὸν στρατιωτικὸν βίον· ὥστε τῆς δυάδος ταύτης ὁ μὲν Ζαήμης δικαίως ἐθεωρεῖτο ὁ νοῦς, ὁ δὲ Λόντος ὁ βραχίον. Οἱ δύο δὲ οὗτοι ἄνδρες διὰ τὴν παντοτεινὴν ὁμοφροσύνην των ὠνομάζοντο δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος· “οἱ Ἀνδρέαι.”

Ὅσον διέπρεπεν ὁ Ζαήμης μεταξὺ τῶν πολιτικῶν, τόσον ὁ Κολοκοτρώνης, γόνος καὶ ἀπογόνος τουρκομάχων καὶ μαχίμων ἀνδρῶν, διέπρεπε μεταξὺ τῶν πολεμικῶν· νέος ὦν ἔμαθε τὰ κοινὰ γράμματα καί, εἰς ἔνδειξιν τῆς διαθέσεώς του πρὸς οὓς καὶ περὶ ὧν ἔγραφε κατὰ τὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐκστρατείας του, συνείθιζε διαφοροτρόπως νὰ ὑπογράφη τὸ ἀρκτικὸν στοιχείον τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος του, τὸ Θ· μέγα μὲν ἀγανακτῶν ἢ ὀργιζόμενος, μικρὸν δὲ ἱλαρῶς ἢ φιλικῶς διακεείμενος· ἀγρίαν εἶχε τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἤμερον τὴν καρδίαν· εὐφυῶς ἐξηγεῖτο διὰ παραβολῶν καὶ μύθων· πολλὴ ἢ πρὸς αὐτὸν ὑπό-

ληψις τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου, καὶ πατρικὴ ἡ περὶ τοῦ λαοῦ τούτου φροντίς του· εἴτε ὡς κλέπτῃς εἴτε ὡς ἀρματωλὸς περιπλανώμενος ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ὑπὸ ξένην ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ ὑπηρετῶν σημαίαν, κατὰ νοῦν εἶχε τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος καὶ ἀπεποιεῖτο νὰ στρατεύῃ εἰς τόπους ὅθεν δὲν ἐδύνατο νὰ βλέπῃ τὰ βουνά του· οὔτε ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις του ὑψηλοφρόνει, οὔτε ἐν ταῖς ἀποτυχίαις του ἐταπεινούτο· κατηγορεῖτο ὡς μηδέποτε ἐκστρατεύσας πέραν τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλὰ πολλοὺς πολλάκις ἀπέστειλεν εἰς ἀντίληψιν τῶν ἐκεῖ ἀγωνιζομένων· ἔρρηπεν εἰς ταραχὰς καὶ ἡγάπα ὡς οὐδεὶς τῶν πολεμικῶν ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὰ πολιτικά, ἐν οἷς οὐδέποτε εὐδοκίμησεν, ἀγόμενος διὰ τὴν ἀγνοίαν του, ἂν καὶ νουνεχῆς, ὑπὸ ἰδιοτελῶν καὶ δοκησισόφων· μικρὰν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ἀφήσας περιουσίαν, ἂν καὶ ὀλιγοδάπανος, ἔψευσε τὴν κοινὴν δόξαν, ὅτι ἀγνὰς ἀρπαγῆς δὲν εἶχε τὰς χεῖρας. Δύο ἦσαν, ἔλεγε, τὰ κατορθώματά του ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος· συνείθισε τοὺς χωρικοὺς τῆς Πελοποννήσου νὰ μὴ φεύγωσι βλέποντες Τούρκους καὶ νικώμενοι νὰ μὴ προσκυνῶσι. Τοιαύτη ἦτον ἡ ἐν τῇ συνελεύσει ὑπερισχύουσα καὶ ἐν ὁμοφροσύνῃ ἐργαζομένη τριανδρία.

Τὰ δὲ κύρια ἔργα τῆς συνελεύσεως ἦσαν ἡ ἀναθεώρησις τοῦ συντάγματος καὶ ὁ τῆς Ἑλλάδος καὶ Πύλης συμβιβασμὸς διὰ ξένης μεσιτείας. Ὁ καιρὸς καὶ ἡ πείρα ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ σύνταγμα εἶχεν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεως, καὶ τὸ κύριον ἐλάττωμά του ἦτον ἡ ἐπέμβασις τῆς βουλῆς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, καὶ ἡ ἐξ αἰτίας τῆς ἐπεμβάσεως χαλάρωσις τῆς νομοτελεστικῆς δυνάμεως· ἡ δὲ ταιαύτη ἐπέμβασις, ἐπιζήμιος ἐν καιρῷ εἰρήνης, κατήντα θανατηφόρος ἐν καιρῷ πολέμου.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνελεύσεως ἐδημοσιεύθη σχέδιον ἀναθέτον διὰ τὰς δεινὰς περιστάσεις τοῦ

καιροῦ ἐκείνου πάσαν ἐξουσίαν, ἐκτὸς τῆς δικαστικῆς, εἰς προσωρινὴν τριμελῆ ἐπιτροπὴν ἐνεργοῦσαν τὰ καθήκοντα τῶν ὑπουργῶν δι' ἐνὸς γενικοῦ γραμματέως, ἐκδίδουσαν ψηφίσματα τόπον ἐπέχοντα προσωρινῶς νόμων, καταργοῦσαν τοὺς πολυαρίθμους ἐπάρχους, διοικοῦσαν διὰ τεσσάρων ὑπαλλήλων Ἀρχῶν τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, τὸ Αἰγαῖον, τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Κρήτην, καὶ αὐτὴν καὶ μόνην φροντίζουσαν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς τὰ εἰς σωτηρίαν καὶ εὐημερίαν τῆς πατρίδος. Τὸ σχέδιον ἀπῆται καὶ τὴν ἀποκοίμισιν τοῦ συντάγματος μέχρι οὗ ἐτελεύτα συνήθως ὁ ἐτήσιος πόλεμος, καὶ ὥριζε τὴν ἐπάνοδον τῶν πληρεξουσίων εἰς ἐπανάληψιν τῶν ἐργασιῶν των κατὰ τὸν νοέμβριον. Τὸ σχέδιον τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ πολλῶν σκέψεων καὶ λόγων, καθ' ὃν καιρὸν ἐδημοσιεύθη, ἀλλὰ δὲν ἤυρε πολλοὺς τῶν πληρεξουσίων ὑπερασπιστάς. Τὴν 6 ἀπριλίου ἤρχισεν ἡ συνέλευσις τὰς τακτικὰς ἐργασίας τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ εἰς διαρρύθμισιν τῆς πολιτείας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος· ἀλλὰ, προτοῦ προχωρήσῃ, ἔμαθεν ὅτι προεῖδεν ὁ σχεδιογράφος, τὴν ψυχορραγίαν τοῦ Μεσολογγίου. Ἡ εἶδησις αὕτη κατεθορύβησε τὴν συνέλευσιν· τὰ σπουδαῖα ἔργα τῆς ἀπῆτουν ἀταραξίαν νοὸς καὶ βαθείας σκέψεις, καὶ ἤδη ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο. Εἶδεν ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος ἀπῆται δικτάτορα, ἢ, ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ, δικτατορίαν. Ὑπὸ τὸ κράτος τοιούτων περιστάσεων παρεδέχθη τὴν ἐν τῷ σχεδίῳ δημοσιευθεῖσαν περὶ δικτατορικῆς κυβερνήσεως γνώμην, ἣτησε τὸν γράψαντα τὴν ἀνάπτυξίν του ὡς πρὸς τὴν κατὰ τὰς ἐπαρχίας ἐφαρμογὴν του, καὶ ὥρισε τὴν διάρκειαν τῆς Ἀρχῆς ταύτης μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου· ἀλλὰ παρεμόρφωσε τὸ σχέδιον χάριν φιλοτιμιῶν καὶ προσωπικῶν συμφερόντων. Τὰ τρία κατ' αὐτὸ μέλη τῆς νέας κυβερνήσεως ἔγειναν

πέντε, τὰ πέντε ἑπτὰ, τὰ ἑπτὰ ἑννέα καὶ τὰ ἑννέα ἑνδεκα· ὥστε ἡ πολυμέλειά της ἐχαλάρωσε τὴν ἐνέργειάν της· ἐψηφίσθησαν δὲ μέλη τῆς νέας κυβερνήσεως ὁ Ἀνδρέας Ζαήμης, ὁ καὶ πρόεδρος, ὁ Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ὁ Ἀναγνώστης Δηληγιάννης, ὁ Γεώργης Σισίνης, ὁ Δημήτρης Τσαμαδός, ὁ Ἀνδρέας Χατσῆ-Ἀναργύρου, ὁ Ἀναγνώστης Μοναρχίδης, ὁ Ἀνδρέας Ἴσκος, ὁ Σπυρίδων Τρικούπης, ὁ Ἰωάννης Βλάχος καὶ ὁ Παναγιώτης Δημητρακόπουλος· δὲν συμπαρελήφθη εἰς τὴν νέαν κυβέρνησιν ὁ Κωλέττης, καὶ ἔνεκα τούτου διελύθη ἡ Πελοποννησίων καὶ Κωλεττικῶν ἔνωσις, ἣν χλευάζουσα ἡ δημοσιογραφία ἀπεκάλει προσφυῶς λυκοφιλίαν. Παρηγκωνίσθη καὶ ὁ Μαυροκορδάτος, δυσπιστούντων πρὸς αὐτὸν τῶν ἐν δυνάμει.

Ὡς ἂν δὲν ἤρκουν δὲ οὐδ' ἑνδεκα μέλη εἰς κατάρτισιν κυβερνήσεως, κατέστησεν ἡ συνέλευσις ἄλλην δεκατριμελῆ ἐπιτροπὴν καλέσασα αὐτὴν “ἐπιτροπὴν τῆς συνελεύσεως,” εἰς ἣν ἀνέθεσε τὴν ἐκ νέου συγκάλεσιν τῶν αὐτῶν πληρεξουσίων περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου, τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν λογαριασμῶν τοῦ ὑπουργείου τῆς οἰκονομίας, τοῦ ἔθνικοῦ ταμείου, καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ δανείου ἐν Λονδίῳ ἐπιτροπῆς, τὴν ἀντικατάστασιν τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ πρὸ πάντων τὴν περὶ συμβιβασμοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς Πύλης διαπραγματεύσιν διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγγλοῦ πρέσβεως ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους.

Νὰ μὴ ἔχωσιν οἱ Τούρκοι μόνιμον κατοικίαν ἐν Ἑλλάδι.

Νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ὑποχείριά των φρούρια.

Νὰ μὴ ἀναμιγνύεται ἡ Πύλη οὐτ' ἐκ πλαγίου οὔτε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος, πολιτικὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴν.

Νὰ ἔχη ἡ Ἑλλάς τὰ εἰς ἐσωτερικὴν καὶ ἐξωτερικὴν ἀσφάλειαν τοῦ κράτους ἀναγκαῖα στρατεύματα

καὶ τὴν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ ἐμπορίου ἀναγκαίαν ναυτικὴν δύναμιν.

Νὰ λάβωσιν ἀπαρράλλακτως τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τὴν αὐτὴν τύχην ἢ Πελοπόννησος, ἢ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Ἑλλάς, τὸ Αἰγαῖον καὶ ἢ Κρήτη· νὰ λάβωσι δὲ τὰ αὐτὰ δικαιώματα (καθ' ὅσον ὁμως τοῦτο ἦτο κατορθωτόν) καὶ ὅσα ἄλλα μέρη ἔλαβαν ὄπλα, ἢ συνηνώθησαν μετὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως.

Νὰ ἔχωσιν οἱ Ἕλληνες σημαίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀποστέλλειν καὶ δέχεσθαι διπλωματικούς πράκτορας καὶ κόπτειν νόμισμα.

Νὰ ὑπόκηται ἢ Ἑλλάς, ὡς ὑποτελὴς τῷ σουλτάνῳ, εἰς ἐτήσιον φόρον, ἢ νὰ πληρώσῃ ἅπαξ χρηματικὴν τινα ποσότητα εἰς παντοτεινὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ.

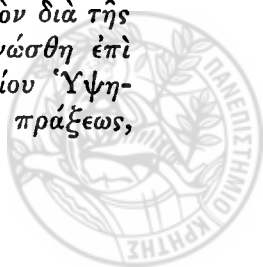
Νὰ γένη ἀνακωχὴ, ἀρξαμένης τῆς διαπραγματεύσεως.

Νὰ ἐγγυηθῇ ἢ μεγάλη Βρετανία τὸν συμβιβασμόν.

Νὰ δύναται ἢ ἐπιτροπὴ νὰ τροπολογῇ τὰς ἀνωτέρω προτάσεις ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν πλειοτέραν ὠφέλειαν τῆς Ἑλλάδος, φυλαττομένων ὁμως πάντοτε ἀμετατρέπτων τῶν πέντε πρώτων ἄρθρων, καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ καὶ ἄλλην αὐλὴν ἢ καὶ ὅλας, ἂν ἢ διὰ τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως διαπραγματεύσεις ἀπετύγχανεν.

Καὶ αὐταὶ μὲν ἦσαν αἱ ὁδηγίαι, ἃς ὑπέγραψεν ἢ συνέλευσις τὴν 12 ἀπριλίου· τὴν δὲ 14 ὑπέγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν τῆς Ἀγγλίας δίδουσα τὴν περὶ τῆς προκειμένης διαπραγματεύσεως ἀπαιτουμένην πληρεξουσιότητα.

Ἐν ᾧ δὲ κατεγίνετο εἰς τὸν συμβιβασμόν διὰ τῆς μοναδικῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας, ἀνεγνώσθη ἐπὶ συνεδριάσεως διαμαρτύρησις τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου κατὰ τῆς περὶ τοῦ συμβιβασμοῦ πράξεως,

ὡς παρανόμου καὶ ἀνθελληνικῆς. Ἄγανακτήσασα ἡ συνέλευσις ἐπὶ τῇ διαμαρτυρήσει ἐνὸς πολίτου κατὰ τῆς ὁμοφώνου ἀποφάσεως ὅλου τοῦ ἔθνους ἐστέρησε διὰ ψηφίσματός της τὸν διαμαρτυρηθέντα παντὸς πολιτικοῦ δικαιώματος καὶ τὸν ἀπέκλεισε πάσης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

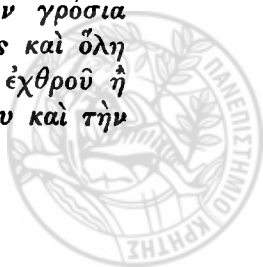
Ἐκτὸς δὲ τῆς συστάσεως τῶν δύο ἐπιτροπῶν, ἡ συνέλευσις ἐψήφισε δάνειον ἑκατὸν χιλιάδων διστήλων εἰς μισθοὺς καὶ τροφὰς τοῦ στόλου, εἰς ἐφοδιασμὸν τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, εἰς ἐπισκευὴν τοῦ φρουρίου, καὶ εἰς τροφήν τῶν ἔξωθεν αὐτοῦ συγκροτηθησομένων στρατευμάτων· παρήγγειλε δὲ νὰ διαπραγματευθῇ τὸ δάνειον τοῦτο ἐν τῷ ἰονίῳ κράτει καὶ ἀποδοθῇ μετὰ δύο ἔτη· διέταξε τὰ δέοντα καὶ περὶ αὐξήσεως τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ· ἐπεκύρωσε τὰ δύο ἐν Ἀγγλίᾳ δάνεια· ἀπηγόρευσε πᾶσαν ἐκποίησην ἐθνικῆς γῆς, καὶ ἠκύρωσε τὴν ἤδη κατὰ παράβασιν τοῦ Δβ΄ ψηφίσματος τῆς ἐν Ἄστρει ἐθνικῆς συνελεύσεως εἰς ἐφρδιασμὸν τοῦ Μεσολογγίου καὶ εἰς ἀποστολὴν ναυτικῆς δυνάμεως πρὸς ἀντίληψίν του γενομένην, ἀποζημιουμένων τῶν ἀγοραστῶν· ἐσύστησε πενταμελῆ πλημμελειοδικεῖον ἐπιτροπὴν, καὶ ἐψήφισε τὰ περὶ ἀποζημιώσεων τῶν ναυτικῶν νήσων καὶ βραβεύσεως τῶν κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἀγωνισθέντων ναυάρχων, πλοιάρχων, στρατηγῶν καὶ ὀπλαρχηγῶν.

Εἰς ἄκραν παράλυσιν εἶχαν καταντήσει τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ τακτικοί. Μετὰ τὴν εἰς τὰς νήσους καταφυγὴν των διεβιβάσθησαν εἰς Ἀθήνας· ἀλλὰ μὴ εὐρόντες καλὴν ὑποδοχὴν παρὰ τῷ ἐκεῖ ἰσχύοντι Γκούρα, τῷ ἄλλοτε φανέντι φιλοτακτικῷ καὶ ἤδη παρρησίᾳ ἀντενεργοῦντι, ἀπῆλθαν εἰς Σαλαμίνα στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων. Ἐγκατέλειψαν τὴν ὑπηρεσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πολλοὶ ξένοι ἀξιωματικοί, ἐν οἷς καὶ ὁ πολλὰ εἰς ἐξάσκησιν τοῦ ἵππικοῦ μοχθήσας

Ῥεϋνόλδος, ὃν ἀντικατέστησεν ὁ ἐκ Πορτουγαλλίας Ἀλμείδας· ἡ κακοβουλία δὲν ἐφείσθη οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Φαβιέρου ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐκστρατείας καὶ ἀποτυχίας τοῦ τακτικοῦ, καὶ οἱ μὲν τὸν κατηγοροῦν ὡς ἀσυλλογίστως καὶ ριψοκινδύνως ἐκστρατεύσαντα, οἱ δὲ τὸν ἐσυκοφάντουν ὡς διανοούμενον τὴν δι' ἑλληνικῶν αἱμάτων ὑποταγὴν τῆς Εὐβοίας εἰς τὴν πατρίδα του· τὸν ἐσυκοφάντουν δὲ ὡς τοιοῦτον καθ' ὃν καιρόν, πολλῶν Ἑλλήνων γαλλιζόντων, ὁ Φαβιέρος οὐδ' εἰς αὐτῶν οὐδ' εἰς τοῦ Ῥόσχου τὰ σχέδια ἀνεμιγνύετο· ἀγανακτῶν δ' ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ μεμφόμενος τὴν κυβέρνησιν ὡς μὴ ἐκτελέσασαν ὅσα ἔδει ὑπὲρ τοῦ τακτικοῦ, παρητήθη τῆς ὑπηρεσίας· ἀλλὰ τὸ νομοτελεστικόν, οὐτινος ἡ ἐξουσία ἦτον ἐν τῷ τελειοῦσθαι, δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησιν. Ἡ δὲ συνέλευσις τὸν ἐκάλεσεν εἰς Ἐπίδαυρον, τὸν ἤκουσεν ἐπὶ συνεδριάσεως ἀπολογούμενον, τὸν ἐδικαίωσε, τῷ ἀπέδωκε τὰς εὐχαριστίας τῆς καὶ τὸν ἔπεισε ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραίτησίν του· τὴν δὲ 16 ἀπριλίου ἀπεπεράτωσε τὰ ἔργα τῆς.

Ἡ δὲ ἀρτισύστατος κυβέρνησις ἐφρόντισε νὰ ἐμβάσῃ εἰς Ναύπλιον πρὸ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεώς της στρατιωτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸν Γενναῖον ὑποπτεύουσα τὸν φρούραρχον Φωτομάραν, καὶ τὴν 18 εἰσῆλθε καὶ αὕτη· ἀλλ' ἀπεποιήθη πᾶσαν πομπώδη ὑποδοχὴν, ὡς πενθηφορούσης τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ πτώσει τοῦ Μεσολογγίου, ἃν καὶ σεμννομένης ἐφ' οἷς ἡ φρουρά του ἐμεγαλοπραγμόνησε. Διώρισε δὲ καὶ γενικὸν γραμματέα τὸν Ζωγράφον.

Οὐδέποτε κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος εὐρέθη ἔχουσα ἐν μέσῳ τόσῳ δεινῶν περιστάσεων τόσῳ μικροὺς πόρους· τὸ δάνειον ἐξηντλήθη· 60 μόνον γρόσια εὐρέθησαν ἐν τῷ ταμείῳ· ἡ Πελοπόννησος καὶ ὅλη ἡ στερεὰ Ἑλλάς, ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ ἐχθροῦ ἢ ὑπὸ τὴν φθοροποιὰν χεῖρα τοῦ στρατιώτου καὶ τὴν

φιλάρπαγα τοῦ τοπάρχου, οὐδεμίαν ἔδιδαν πρόσοδον· μόνον τὸ Αἰγαῖον, μὴ πάσχον ὅσα ἔπασχαν τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κράτους, καὶ εὐαγωγότερον, ὑπέσχετο χρηματικὴν τινα βοήθειαν. Εἰς κορύφωσιν δὲ τῶν δεινῶν, ἐξ ὧν περιεστοιχίζετο ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, ὑπερεπερίσσευσε καὶ ἡ ἐξωτερικὴ ῥαδιουργία, ἣτις, εὐρούσα λαβὴν τὴν περὶ προστασίας πρᾶξιν καὶ τὴν αἰτησιν τῆς ἀγγλικῆς μεσιτείας, κατέκρινε παρῤῥησίᾳ τὴν ἀγγλοφρονοῦσαν κυβέρνησιν ὡς προδώσασαν τὴν πατρίδα, καὶ ἐνήργει διὰ θεμιτῶν καὶ ἀθεμιτῶν τρόπων τὴν πτώσιν τῆς ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεώς της.

Ἐν τούτοις ἦλθεν ἡ ἀπάντησις τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, ἐν εἵδει ὑπομνήματος τοῦ στρατηγοῦ Ῥουμινῆ, λέγουσα, εἰς λύσιν τῶν τεσσάρων ἐρωτήσεων, ὅτι δὲν θὰ παρωργίζοντο αἱ Δυνάμεις ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ καταλλήλου ἡγεμόνος τῆς Ἑλλάδος· ὅτι ἡ συναίνεσις τοῦ ἐκλεχθησομένου ἡγεμόνος ἐκρέματο ἐκ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους καθ' ὃν καιρὸν θὰ ἐγίνετο ἡ ἐκλογὴ· ὅτι τὸ γαλλικὸν σύνταγμα ἦτο τὸ καταλληλότερον· καὶ ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ καταστάσει τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι ὁ συγγενὴς τοῦ νέου ἡγεμόνος βασιλεὺς ὄχι μόνον δὲν θὰ ἐβοήθει τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἴσως θὰ ἠναγκάζετο καὶ ν' ἀποδοκιμάσῃ τὴν ἐκλογὴν πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι παρὰ γνώμην του αὐτῆ ἐγένετο· τὸ διεξοδικὸν δὲ τοῦτο ὑπόμνημα περιεῖχε καὶ ὑγιεῖς συμβουλὰς.

Ἐμάστιζε τὴν ἐλληνικὴν θάλασσαν ἡ πειρατεία. Ἡ κυβέρνησις ὤφειλε νὰ παύσῃ τὸ κακόν. Ὑπέφερον ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τὸ ἐλληνικὸν ἐμπόριον καὶ τὸ τῶν ἄλλων ἔθνῶν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως· καὶ τὸ κύριον ἔργον τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου, ἐκπλέοντος ἄλλοτε τακτικῶς κατ' ἔτος εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἦτον ἡ ἐξάλειψις τῆς πειρατείας. Ἀρξαμένης δὲ τῆς ἐπα-

ναστάσεως, τὸ κακὸν τοῦτο δὲν ἀνεφάνη δι' ὅλης τριετίας· δὲν ἀνεφάνη οὐδ' ὅτε κατεστράφησαν αἱ Κυδωνιαὶ καὶ ἡ Χίος, καθ' ἣν περίστασιν τόσοι ναῦται ἔπεσαν εἰς δεινὴν ἀμηχανίαν· καὶ οἱ μὲν αὐτῶν καταφυγόντες τῆδε κάκεισε, οἱ δὲ πλείστοι εἰς Ψαρά, ἐπορίζοντο γλίσχρως ἀλλὰ τιμίως τὰ πρὸς τὸ ζῆν· μετὰ τὴν καταστροφὴν δὲ τῆς Κάσσου καὶ τῶν Ψαρῶν ἡ πειρατεία ἐγένετο πόρος τῶν παθόντων. Εἰς ἐξάπλωσιν αὐτῆς συνήργησεν ὄχι ὀλίγον καὶ ἡ ἀναιδὴς καὶ ἀντιχριστιανικὴ χρῆσις τῆς σημαίας τινῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἀγωνιζομένων Τούρκων ἐπὶ καταστροφῇ τῶν Ἑλλήνων, κινήσασα τὴν ἀγανάκτησιν πάντων τῶν πολιτῶν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ αἱ περιπλέονσαι τὸ Αἰγαῖον ναυτικαὶ μοῖραι τῶν ξένων Δυνάμεων ἐπροθυμήθησαν πάντοτε εἰς παῦσιν τῆς πειρατείας, ἀλλ' εἰς μάτην ἐκοπίασαν· τὸ δὲ βδελυρὸν τοῦτο ἐπιτήδευμα ἐξησκεῖτο καὶ ὑπὸ τὴν πολεμικὴν τῆς Ἑλλάδος σημαίαν καὶ ὑπὸ καταγωγικὰ ἔγγραφα. Ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἀνάκτησιν τῆς πεσοῦσης ὑπολήψεως τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ὑπὸ οὐδετέραν σημαίαν ναυτιλίας, ἀπεφάσισεν, ἂν καὶ στερουμένη παντὸς πόρου, ν' ἀπαρνηθῇ καὶ αὐτὰ τὰ ἐπὶ τῆς θαλάσσης νόμιμα δίκαιά της· τούτου χάριν ἠκύρωσε τὰ καταγωγικὰ ἔγγραφα καὶ ἐξέδωκε τὴν 2 μαΐου αὐστηροτάτας καὶ τελεσφόρους εἰς παῦσιν τῆς πειρατείας διαταγὰς.

Ἐν τούτοις ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ ἀπελθὼν εἰς Ἀγγλίαν Γόρδων, φέρων λίρας στερλίνας 14,000, ἐκ τῶν ἀπομειναρίων τοῦ δευτέρου δανείου, ἐξ ὧν ἐδόθη τὸ τεταρτημόριον εἰς χρῆσιν τοῦ τακτικοῦ. Θαρρύνθεις ὁ Φαβιέρος διὰ τῆς χορηγίας ταύτης καὶ διὰ τῆς ἀξιεπαίνου διαγωγῆς τῆς συνελεύσεως, ἀνεκάλεσεν ὑπὸ τὰς σημαίας εἰς Ἄριαν, ὅπου καὶ ἐσκήνωσε, τοὺς διασκορπισθέντας τακτικούς, συμπα-

ρέλαβε τὸ ἐν Ναυπλίῳ δεύτερον τάγμα, μετέφερεν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον τοὺς ἐν Σαλαμῖνι, ἐκάθηρε τὸν ἐπιβουλευόμενον τὴν ἀρχηγίαν του Ῥόδιον καὶ τοὺς ὁμόφρονάς του ἀξιωματικούς, καὶ ἠσχολήθη μετ' ἀκαμάτου ζήλου εἰς τὴν ἐκ νέου διοργάνωσιν τοῦ πολλὰ παθόντος τακτικῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ.

Αἱ Σπέτσαι καὶ ἡ Ὑδρα ἐπαπειλοῦνται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ.—
 Καταβολαὶ εἰς στρατολογίαν.—Ἀποβίωσις τοῦ Π. Πατρῶν.
 —Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς τὸν θαλασσοπυργον τοῦ
 Ναυπλίου.—Ἐπάνοδος Ἰβραήμη εἰς Πελοπόννησον καὶ πα-
 θήματα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρύτων.—Ὁ Κολοκο-
 τρώνης στρατολογῶν.—Ἐκστρατεῖαι Ἰβραήμη εἰς Μάνην
 καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ἐφημίζετο
 ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐμελέτα νὰ κινηθῆ κατὰ Σπετσῶν καὶ
 Ὑδρας εἰς ἐξόντωσιν τῶν δύο ἐστιῶν τῆς ναυτικῆς
 δυνάμεως τῆς Ἑλλάδος. Ὁμαλὴ καὶ πανταχόθεν
 βατὴ οὔσα ἡ νῆσος τῶν Σπετσῶν θὰ ἐκινδύνευεν ἐκ
 πρώτης προσβολῆς· τραχεῖα δὲ καὶ ἐκ φύσεως ὄχυρά
 ἡ τῆς Ὑδρας θ' ἀντεῖχεν ἔχουσα τὸν ἀπαιτούμενον
 ἀριθμὸν ἀνδρῶν πρὸς ὑπεράσπισιν· διὰ τοῦτο εἰς
 ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς πρώτης καὶ εἰς ἔνωσιν
 ὅλης τῆς ναυτικῆς δυνάμεως καὶ ἐνδυνάμωσιν τῆς
 δευτέρας ἡ κυβέρνησις ἐθεώρησεν ἀναγκαιοτάτην τὴν
 μετοίκισιν τῶν Σπετσιοτῶν εἰς Ὑδραν, καὶ ἔστειλεν
 εἰς Σπέτσας τὸν πρόκριτον αὐτῶν καὶ μέλος αὐτῆς
 Ἀνδρέαν Χατσῆ-Αναργύρου ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ.
 Ὁ σκοπὸς εὐοδόθη, ἡ ὑπάρχουσα ἀντιζηλία καὶ
 διαίρεσις τῶν νησιωτῶν ἐξηλείφθη ἐνώπιον τοῦ κιν-
 δύνου καὶ ἐδόθη τὸ ἐν Ὑδρᾷ Καμίνι, παραθαλάσσιον
 τῆς πόλεως προάστειον, εἰς κατοικίαν τῶν μετοίκων.
 Προθυμίαν πολλὴν ἔδειξαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Ὑδραν
 πρὸς ὑπεράσπισιν καὶ Κρανιδιώται καὶ Ποριώται·
 ἔσπευσε νὰ στείλῃ καὶ ἡ κυβέρνησις στρατεύματα·

ἐπὶ τῇ ἐπιμόνῳ δὲ αἰτήσῃ τῶν προκρίτων τῆς νήσου εἶχε διαβιβάσει καὶ ὁ Φαβιέρος μέρος τοῦ τακτικοῦ ὡς εἴρηται.

Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἔφθασαν εἰς Ναύπλιον οἱ ὄπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται τῆς ἐνδόξου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου· συνέρρευσε μέγα πλῆθος καὶ ἄλλων στρατιωτῶν, ὥστε ἡ πρωτεύουσα κατέστη ἀληθὲς στρατόπεδον καὶ θέατρον καθ' ἡμέραν ἀταξιῶν. Ἡ κυβέρνησις κατεγίνετο ν' ἀπαλλάξῃ τῶν δεινῶν τοῦτων τὴν πόλιν, νὰ καταστήσῃ χρησίμους τόσους σπιβαροὺς βραχίονας καὶ νὰ περιθάλψῃ τὴν γυμνὴν καὶ ἀνυπόδητον φρουρὰν τοῦ Μεσολογγίου κινήσασαν τοὺς πάντας εἰς θαυμασμὸν διὰ τὰ ἀνδραγαθήματά της καὶ εἰς συμπάθειαν διὰ τὰ παθήματά της. Ἄλλ' ἡ ἀπορία τοῦ ταμείου παρέλυνεν ὅλας τὰς προσπαθείας της. Ὁ φιλελληνισμὸς καλῇ τύχῃ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐκορυφώθη, πεσόντος τοῦ Μεσολογγίου, ἐγέμιξε τὰς κενὰς τοῦ δημοσίου ἀποθήκας τροφῶν, καὶ ἡ κυβέρνησις εἶχε πῶς νὰ θρέψῃ τοὺς ἀπόρους, ἀλλὰ δὲν εἶχε πῶς ἄλλως νὰ τοὺς οἰκονομήσῃ· πρὸς τοῦτο ἐκάλεσεν εἰς ἐκούσιον ἔρανον τοὺς ἐν Ναυπλίῳ. Ἡ φωνὴ της ἤχησεν εἰς ὧτα ἀκουόντων· συνῆλθαν οἱ πολῖται εἰς τὴν πλατείαν τῆς πόλεως· ὁ διδάσκαλος Γεννάδιος ἐξιστόρησεν εἰς ἐπήκουον πάντων τὴν δεινότητα τῶν περιστάσεων, τὴν παντελῆ τοῦ ταμείου ἀχρηματίαν, τὴν δεινὴν τῆς κυβερνήσεως ἀμηχανίαν εἰς ἐκστράτευσιν τόσων γενναίων ἀνδρῶν, καὶ συνεισέφερε πρῶτος αὐτὸς ὀκτὼ λίρας στερλίνας, ὃ ἐστὶν ὅ,τι εἶχε· συνεκινήθησαν ὅλοι οἱ περισσῶτες ἰδόντες τὴν γυμνότητα τῶν ὑπὲρ αὐτῶν τόσα παθόντων καὶ τὴν πατρίδα δοξασάντων, καὶ ἀμιλλώμενοι τίς νὰ φανῇ ἐλευθεριώτερος, οἱ μὲν κατέθεσαν χρήματα καὶ ἄλλα πολῦτιμα εἶδη, πολλοὶ δέ, ἐν οἷς καὶ ὁ Ὑψηλάντης, ἐπρόσφεραν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ὄπλα των. Τὴν ἀκόλουθον δὲ

ἡμέραν ἐγένετο πάλιν λόγος ἐπὶ τῆς πλατείας περὶ συλλογῆς τῶν ἰδιωτικῶν ἵππων, καὶ πρῶτος ὁ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως Ζαήμης ἐπρόσφερε τοὺς ἐν τῇ φάτνῃ του, καὶ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἐμιμήθησαν ἀριζήλως οἱ λοιποὶ ἵπποτρόφοι. Τοιοῦτοτρόπως καὶ αἱ κατεπίγουσαι τῆς πατρίδος ἀνάγκαι διὰ τῆς αὐτοπροαιρέτου ταύτης συνεισφορᾶς ὅπως οὖν ἐθεραπεύθησαν, καὶ ἴλη ἐκ τοῦ προχείρου ἐσυστήθη. Ἐν ᾧ δὲ ἐνηργοῦντο ταῦτα ἐν Ναυπλίῳ, ἡ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ καὶ εἰς διὰ πειθοῦς ἢ καὶ βίας πραγματοποιήσιν δανείου ἐν τῇ λοιπῇ ἐπικρατείᾳ, καὶ ἔστειλεν ἐπὶ τούτῳ εἰσπράκτορας καὶ δύναμιν.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀπέθανεν ἐν Ναυπλίῳ ὁ Π. Πατρῶν Γερμανός, θῦμα τῆς ἐπικρατοῦσης λοιμικῆς νόσου. Ὁλη ἡ δόξα τοῦ πρωταγωνιστοῦ τούτου ἀνέτειλε καὶ ἔδυσσε ταῖς πρώταις ἡμέραις τῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ τόση δὲ συρροὴ στρατευμάτων ἐν Ναυπλίῳ καὶ αἱ ἀκατάπαυστοι ἀπαιτήσεις αὐτῶν ἐμπόδιζαν τὴν κυβέρνησιν νὰ σκέπτεται καὶ νὰ ἐνεργῇ ὅπως ἀπῆλθον αἱ δεινὰί περιστάσεις, καὶ τὴν ἠνάγκαζαν νὰ μεθεδρεύσῃ εἰς μέρος ἡσυχώτερον καὶ ἀσφαλέστερον· συνέπεσεν ἀπροσδοκῆτως καὶ ἄλλο κακὸν ἀπαιτοῦν τούτο. Ἡ κυβέρνησις, εἰσελθοῦσα εἰς Ναύπλιον, ἐπεκύρωσεν ὡς φρούραρχον τὸν Φωτομάραν· ἀλλ' ἡ φρουρὰ τοῦ Παλαμηδίου, ὑποκινηθεῖσα διὰ ραδιουργιῶν, ἀπεστάτησεν αἰφνης κατὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἀλλ' ἀνικάνου τούτου ἀρχηγοῦ τῆς, καὶ αὐτὸν μὲν ἔξωσε, παρέδωκε δὲ τὸ φρούριον εἰς χεῖρας τοῦ Γρίβα ἀντιπολιτευομένου τὴν ἐνεστῶσαν κυβέρνησιν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους μετέβη ἡ κυβέρνησις τὴν 16 ἰουνίου προσωρινῶς εἰς τὸν θαλασσοπυργον Ναυπλίου, ὅπου ὁ πρόεδρος καὶ ἄλλα μέλη αὐτῆς ἐξ αἰτίας τῶν ἐπικρατούντων φόβων ἡμερο-
νυκτέρευαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ μὲν Ἰβραήμης ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὁ δὲ Κιουταχῆς ἠτοιμάζετο νὰ στρατεύσῃ εἰς Ἀθήνας· ἀπέπλευσαν δὲ καὶ οἱ ἐχθρικοὶ στόλοι ὁ μὲν βυζαντινὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὁ δὲ αἰγύπτιος εἰς Νεόκαστρον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Φθάσας δὲ ὁ Ἰβραήμης εἰς Πάτρας διέταξε τὸν περιφερόμενον τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης Δελή-Ἀχμέτην νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖ· αὐτὸς δέ, παραλαβὼν τὴν φρουρὰν τῶν Πατρῶν, ἀνέβη ἀμαχητὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν Καλαβρύτων, ὅπου δὲν ἦρε ψυχὴν, καὶ κατακάυσας αὐτὴν ἐστράτευσεν εἰς Κλοκινοχώρια.

Ἐπερὰ τῶν χωρίων τούτων, ἐπὶ τοῦ Χελμοῦ κειμένων, κατέφυγαν ἐπὶ τῆς εἰς Καλάβρυτα εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραήμη χάριν ἀσφαλείας πεντακισχίλια ψυχαί· συνῆλθαν δὲ εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῶν τετρακόσιοι ὄπλοφόροι ὑπὸ τὸν Σολιώτην καὶ τὸν Πετμεζᾶν καὶ ὠχυρώθησαν ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν. Ἐπέπεσάν τινες τῶν περὶ τὸν Ἰβραήμην τὴν 5 μαΐου ἄῶραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἔπαθαν εὐρόντες γενναίαν ἀντίστασιν καὶ ὠπισθοδρόμησαν· ἐφορμήσαντες δ' ἐκ νέου πολυαριθμότεροι ἠνάγκασαν τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναβῶσιν εἰς Καστράκι καὶ ν' ἀγωνισθῶσι νέον καὶ βαρὺν ἀγῶνα, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ συναέβησαν καὶ ἐκεῖ καταδιώκοντές τους, ὑπερίσχυσαν, καὶ ἐδόθησαν εἰς σφαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. Δεινὰ τὰ παθήματα τῶν οἰκογενειῶν ἐπὶ τῆς φυγῆς των καὶ διὰ τὴν καταδίωξιν καὶ διὰ τὸ κρημνῶδες τοῦ τόπου καὶ τὸ πάχος τῆς χιόνος, ὀρεινοῦ ὄντος τοῦ μέρους. Πεντακόσιοι ἐλέγετο ὅτι ἀπωλέσθησαν, οἱ μὲν κατακρημνιζόμενοι, οἱ δὲ εἰς τὴν χιόνα βοθριζόμενοι. Αἰχμαλωτίσας δὲ ὁ Ἰβραήμης ὑπερχιλίας ψυχὰς ἐπανῆλθεν εἰς Καλάβρυτα, καὶ ἀφήσας ἐκεῖ τὸ στράτευμά του παρέλαβε μόνον μίαν ἑκατοστὴν ἰππέων, ἀνέβη τὸν ἄνωθεν τῶν Ῥογῶν λόφον, κατέβη

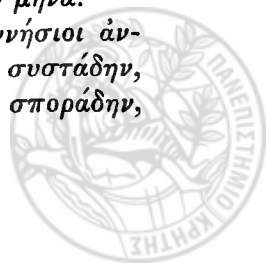
εἰς τὰ Ἀλώνια τῆς Ζαχλωροῦς, ἐσκοπίασε τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου ἐπὶ ἀπορρήτου σχεδὸν θέσεως καὶ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν ἰσχυρᾶς φρουρᾶς κειμένην, ἐπανῆλθεν αὐθημερὸν εἰς Καλάβρυτα καὶ ὤδευσε τὴν ἐπαύριον εἰς Τριπολιτσάν, ὅπου ἔφθασε τὴν 10 μαΐου, φέρων χίλια φορτώματα τροφῶν διὰ τὴν λιμώττουσαν φρουράν της.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἀνέβαινεν ὁ Ἰβραήμης εἰς Τριπολιτσάν, ἐξεστράτευσε πρὸς τὸν Ἀλφειὸν ὁ ἐν Μοθῶνῃ Σουλημάμπης μετὰ 2500 τακτικῶν εἰς ἐμπόδιον ἴσως συρροῆς ἐλληνικῶν στρατευμάτων ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ κυρίου του.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ μαΐου, ἀνεχώρησεν ἐκ Ναυπλίου ὁ Κολοκοτρώνης, καὶ ἐπορεύθη εἰς Μπουγιᾶτι, ὅπου συνέλεξεν ἱκανοὺς στρατιώτας καὶ συνῆλθαν καὶ διάφοροι ὀπλαρχηγοί· συλλέξας δὲ καὶ ὁ Γενναῖος τοὺς ἐν Ναυπλίῳ Τριπολιτσιώτας καὶ ἄλλους Πελοποννησίους ἐπορεύθη καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὅπου ὁ πατήρ του. Ἐξ ὅσων δὲ συνήχθησαν ἐκεῖ, 500 μετέβησαν εἰς Καρύταιναν, ὅθεν οἱ κάτοικοι φοβηθέντες εἶχαν ἀναχωρήσει μετὰ τῶν ποιμνίων των εἰς τὰ ὄρη τῆς Μάνης· ὀλίγοι δὲ αὐτῶν κατέφυγαν εἰς σπήλαια ἢ εἰς ὄχυρά μοναστήρια.

Τὴν δὲ 17 ἐξεστράτευσεν ὁ Ἰβραήμης· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐβάδισε τὴν τῆς Καρυταίνης ὁδόν, ἀλλ' ἐτρέπη μετ' ὀλίγον εἰς τὴν τοῦ Μιστρᾶ, διεσκόρπισε τοὺς κατέχοντας τὸ Μακρυπλάγι Ἑλληνας, ἄφησεν ἐκεῖ φρουράν, καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Νησιῦ ἐφθασεν εἰς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια, καύσας καθ' ὁδὸν τὴν Ἀνδρίτσαιναν· στρατοπεδεύσας δ' ἐκτὸς τῆς Μοθῶνης ἐξ αἰτίας τῆς ἐπικρατούσης ἐκεῖ καὶ ἐν Κορῶνῃ λοιμικῆς νόσου διέμεινεν ἀργὸς ὀλόκληρον μῆνα.

Ἄν καὶ ἀνίκανοι ἐφάνησαν οἱ Πελοποννήσιοι ἀντιπαραταττόμενοι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς των συστάδην, ἱκανοὶ ὅμως ἐδείχθησαν βλάπτοντές τους σποράδην,

ἐνεδρεύοντες, ἢ κλεπτοπολεμοῦντες· 150 Ἄραβες, βόσκοντες τρεῖς ὥρας μακρὰν τῆς Κορώνης 185 ἵππους, ἐφονεύθησαν δι' ἐνέδρας σχεδὸν ὅλοι καὶ ἐζωγρήθησαν οἱ ἵπποι· πολλοὺς ἐχθροὺς ὁ Νικήτας καὶ ἄλλοι ὀπλάρχηγοὶ ἔφθειραν πίπτοντες αἴφνης ἐπὶ τοὺς ἀποσπωμένους τοῦ στρατεύματος κατὰ τὴν εἰς τὴν Μεσσηνίαν κατάβασίν των· 35 σποράδην περιφερόμενοι ἐσκοτώθησαν κατὰ τὸ Παληονέρι· 70 κατὰ τὸ Σούγελον τοῦ Νεοκάστρου, καὶ 16 μίαν φοράν καὶ 30 ἄλλην κατὰ τὴν Πέλοβαν· ἀλλὰ τὰ μικρὰ ταῦτα παθήματα μικρὰ παρενέβαλαν προσκόμματα εἰς τὰ φθοροποιὰ καὶ εὐτυχῆ κινήματα τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄφ' οὗ δ' ἐπάτησε καὶ κατεπάτησεν ὁ Ἰβραήμης τὴν λοιπὴν Πελοπόννησον, ἠθέλησε νὰ εἰσβάλη καὶ εἰς τὴν Μάνην.

Εἶδαμεν ὅτι ἐπὶ τῆς πτώσεως τοῦ Νεοκάστρου ὁ Ἰβραήμης ἐκράτησε παρὰ τὴν σύμβασιν τοὺς ἐν αὐτῷ Γεωργάκην Μαυρομιχάλην καὶ Γιατράκον· τοὺς ἀπέλυσε δὲ καθ' ὃν καιρὸν ἀπελύθησαν οἱ ἐν Ναυπλίῳ κρατούμενοι δύο πασάδες οἱ μὴ συνυπογράψαντες τὴν ἐπὶ τῆς πτώσεως αὐτοῦ σύμβασιν. Ὁ ἀπολυθεὶς Μαυρομιχάλης, ἐξαγοραζόμενος, ὡς εἶρηται ἤδη τὸν καιρὸν, καὶ προθέμενος νὰ προφυλάξῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ πάσης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, ἐζήτησεν, ἐπὶ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ εὐτυχοῦς προόδου τῶν Αἰγυπτίων καὶ πρὸ τῆς εἰς Αἰτωλίαν μεταβάσεώς των, καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἰβραήμη ἀμνηστῆρια δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς συγγενεῖς του, καὶ ἔκτοτε οἱ Μανιαῖται δὲν ἐστράτευσαν ἐκτὸς τῶν ὀρίων των, κατακρινόμενοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἕνεκα τῆς φαινομένης ἀδιαφορίας των. Τὴν ἀμφίβολον δὲ ταύτην διαγωγὴν τῶν Μανιατῶν ἀποδοκιμάζων καὶ ὁ Ἰβραήμης ἔστειλε τὴν 29 μαΐου ἐκ Μοθώνης πρὸς τὸν ἐν Μάνῃ διατρίβοντα Γεωργάκην Μαυρομιχάλην ἐπιστολήν, δι' ἧς τὸν ἐπέπληττε πικρῶς ὡς μὴ τηρή-

σαντα τὴν ὑπόσχεσίν του, τὸν διέταττε νὰ ὑπάγῃ ἐν-
τὸς δέκα ἡμερῶν εἰς προσκύνησίν του παραλαβῶν καὶ
τοὺς λοιποὺς ἐγκρίτους τῆς Μάνης, καὶ ἠπέιλει κατα-
στροφὴν τῆς πατρίδος των, ἂν δὲν εἰσηκούετο (α).

Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ὁ Γ. Μαυρομιχάλης ἔσπευσε
νὰ τὴν κοινοποιήσῃ τοῖς ἐγκρίτοις τῶν συμπατριω-
τῶν του, καὶ συναινέσει αὐτῶν ἀπεκρίθη τὰ ἑξῆς·

“ Ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ὀλίγους Ἕλληνας τῆς Μάνης
καὶ λοιποὺς Ἕλληνας εὐρισκομενοὺς εἰς αὐτὴν·

“ Πρὸς τὸν Ἰβραήμπασαν τῆς Αἰγύπτου.

“ Ἐλάβαμεν τὸ γράμμα σου, εἰς τὸ ὁποῖον εἶδα-
μεν νὰ μᾶς φοβερίζῃς ὅτι, ἂν δὲν σοῦ προσφέρω-
μεν τὴν ὑποταγὴν μας, θέλεις ἐξολοθρεύσει τοὺς
Μανιάτας καὶ τὴν Μάνην· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς σὲ
περιμένομεν μὲ ὅσας δυνάμεις θελήσῃς.

“ Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης γράφομεν καὶ σὲ περι-
μένομεν.”

Ἡ ἀλληλογραφία αὕτη ἐθεωρήθη ὡς ἀφορμὴ πο-
λέμου, καὶ ἔκτοτε ὁ μὲν Ἰβραήμης ἠτοιμάζετο εἰς
εἰσβολὴν, οἱ δὲ Μανιάται εἰς ἀντίκρουσιν.

Τὴν 21 ἰουνίου ἐκίνησαν ἑπτακισχίλιοι, τακτικοὶ
καὶ ἀτακτοὶ πεζοὶ καὶ ἰππεῖς, κατὰ τῆς Μάνης, καὶ
συγχρόνως ἐφάνησαν ἐν τῷ μεσσηνιακῷ κόλπῳ δύο
βρίκια πολεμικὰ καὶ διάφορα φορτηγά. Τὰ πολε-
μικὰ ἐκανονοβόλησαν διάφορα παράλια τῆς Λακω-
νίας, καὶ ἐπροσποιοῦντο οἱ ἐν αὐτοῖς ἐχθροὶ ὅτι ἐμε-
λέτων αὐθημερὸν ἀποβίβασιν στρατευμάτων· ἀλλὰ
κύριον σκοπὸν εἶχαν νὰ ἐλκύσωσι τὴν προσοχὴν
τῶν Μανιατῶν πρὸς τὰ κινδυνεύοντα δῆθεν ταῦτα
μέρη, ὥστε νὰ εὐρωσιν οἱ διὰ ξηρᾶς ἐρχόμενοι ἐλευ-
θέραν τὴν δίοδον, δι' ἧς ἐσκόπευαν νὰ πατήσωσι τὸν
τόπον. Ὅδεύοντες ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ οἱ ἑπτα-
κισχίλιοι πρὸς ἀνατολὰς ἐφθασαν τὴν ἑπαύριον εἰς
τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων ἔμπροσθεν τῆς πλησίον
τοῦ ἐν τῷ μεσσηνιακῷ κόλπῳ λιμένος τοῦ Ἀρμυροῦ

Βέργας, ὅπου εὐρόντες χιλίους Μανιάτας ἐτοίμους εἰς ἀντίστασιν ἐφώρμησαν πλήρεις τόλμης, ἀλλὰ σφοδρῶς καὶ εὐστόχως τουφεκισθέντες ὠπισθοδρόμησαν· ἐφώρμησαν καὶ ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου, ἀλλ' ἀπέτυχαν ἐπίσης· ἐδοκίμασαν μετὰ τὴν τριπλὴν ἀποτυχίαν νὰ ἐπιπέσωσιν ὀπισθεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν δοκιμὴν ταύτην ἔπαθαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι μετὰ δεκάωρον πάλην, καθ' ἣν ἔπεσαν 100 ἐξ αὐτῶν, καὶ 4 ἐκ τῶν Μανιατῶν. Ἐν ᾧ δὲ ἤρχιζεν ἡ μάχη ἐν Βέργαις, βλέποντες οἱ ἐχθροὶ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς Μάνης συγκεντρωθείσαν πρὸς ἐκείνην τὴν θέσιν, ἀπεσπίασθησαν 1500, καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖα ἐλθόντα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἄρμυρου ἀπέβησαν αὐθημερὸν εἰς Δηρόν, ἐπάτησαν τὰ ἐκ δεξιῶν χωρία, Πύργον καὶ Χαριάν, καὶ πῦρ βαλόντες ἐπροχώρησαν πρὸς τὴν ἐξ ἀριστερῶν κωμόπολιν τῆς Τσίμοβας· ἀλλὰ κανονοβοληθέντες ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Πικολάκη ὠπισθοδρόμησαν πρὸς τὰ Τσαλαπιανὰ ἐπὶ σκοπῶν ν' ἀναβῶσι δι' ἐκείνου τοῦ μέρους εἰς τὴν κωμόπολιν. Ἐξῶθεν τῶν Τσαλαπιανῶν κείνται πύργοι· τούτους καταλαβόντες ὀλίγοι Μανιάται ἐμπόδισαν τὴν εἰς τὴν κωμόπολιν πρόοδον τῶν ἐχθρῶν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐπανέλθωσιν ἄπρακτοι εἰς Δηρόν· ἀλλ' αὐστηρῶς ἐπιπληχθέντες ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμη ἐπὶ τῇ ὠπισθοδρομήσει ὡς φυγόμενοι ἐπανῆλθαν εἰς Τσαλαπιανὰ τὴν ἐπαύριον πρὸς κυριέυσιν τῆς Τσίμοβας. Ἐν τοσούτῳ, γνωστοῦ γενομένου τοῦ κινδύνου διὰ κωδωνοκρουσίας, ἔδραμαν εἰς ὑπεράσπισιν τῆς κινδυνευούσης κωμοπόλεως οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων ἔνοπλοι, ἐν οἷς καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς, ἔδραμαν δρεπανηφόροι καὶ αἱ μεταξὺ Τσίμοβας καὶ Χαριάς θερίζουσαι πολυάριθμοι Μανιάτιδες, παρηκολούθησε καὶ ὁ καθ' ὁδὸν εὑρεθεὶς Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης καὶ οἱ περὶ αὐτόν, μεταβαίνοντες εἰς βοήθειαν τῶν ἐν τῷ Ἄρμυρῳ, καὶ ὅλοι

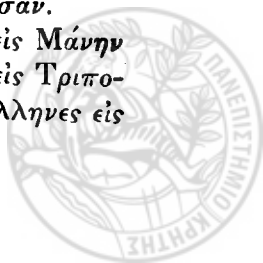
όμοῦ, ἄνδρες, γυναῖκες, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, προσέβαλαν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ φονεύσαντες καὶ αἰχμαλωτίσαντες πολλοὺς, ἀπώθησαν τοὺς λοιποὺς ὅλους μέχρι θαλάσσης κακῶς ἔχοντας. Καταδιωκόμενοι οἱ ἐχθροὶ κατέλαβαν τὴν παραθαλάσσιον ὄχυρὰν θέσιν Τσουμπάρι, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν πλοίων ἀντέστησαν, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἠττήθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ καταφύγωσι τὴν 25 εἰς τὰ πλοῖα ἐν τοιαύτῃ βίᾳ, ὥστε τινὲς πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐπνίγησαν.

Οἱ δὲ ἐν Βέργαις ἀπομείναντες ἐδοκίμασαν νὰ κτυπήσωσι τοὺς νικητὰς τῶν ἐκ νέου τὴν 24, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπέτυχαν καὶ ἀνεχώρησαν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπαύριον εἰς Καλαμάταν πολλὰ παθόντες. Εἰς βοήθειαν τῶν Μανιατῶν ἐξεστράτευσαν δισχίλιοι Πελοποννήσιοι ὑπὸ τὸν Κολοκοτρώνην, μαθόντες δὲ καθ' ὁδὸν τὴν τροπὴν τῶν ἐχθρῶν ἀνεστρατοπέδευσαν.

Ἄνδρες ἐφάνησαν καὶ αὐταὶ αἱ δρεπανηφόροι Μανιάτιδες, καὶ ἄξιον μνήμης τὸ ἐξῆς ἀνδραγάθημα μιᾶς αὐτῶν. Θερίζων ὁ γέρον Βοζίκης τὸν ἐπὶ τῆς παραλίας ἀγρόν του συνελήφθη αἴφνης ὑπὸ δύο Αἰγυπτίων. Καταγινόμενων δὲ εἰς δέσμευσίν του, ἐπέπεσε ἡ συνθερίζουσα θυγάτηρ του, Πανώρηα, ἔκοψε διὰ τοῦ δρεπάνου τῆς τὸν λάρυγγα τοῦ ἐνὸς καὶ βοηθουμένη ὑπὸ τοῦ πατρός τῆς ἐφόνευσε τὸν ἄλλον.

Κατὰ τὰς ἡμέρας δὲ ταύτας ἦσαν τινες Ἑλληνες ὠχυρωμένοι ἐν τοῖς παρὰ τὸν ποταμὸν τῆς Καρυταίνης σπηλαιῖσι, ὅπου ἐλθόντες ἐχθροὶ τοὺς ἐπολιόρησαν. Γενναίως ἀντέστησαν οἱ ἔγκλειστοι ἐπιπεσόντων δὲ μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλων ἔξωθεν Ἑλλήνων, παθόντες οἱ πολιορκηταὶ ἀπεμακρύνθησαν.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης, καταισχυνθεὶς ἐν τῇ εἰς Μάνην στρατείᾳ του, ὤδευσε μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς Τριπολιτσάν. Συνέπεσε νὰ ἐτοιμάζωνται οἱ Ἑλληνες εἰς

προσβολὴν τῆς ἐχθρικῆς φρουρᾶς τοῦ Μακρυπλαγίου· ἀλλ' αἰφνης ἰδόντες τὰ ὑπὸ τὸν Ἰβραήμην στρατεύματα προχωροῦντα ἐπὶ τῶν πεδιάδων τοῦ Λεονταρίου καὶ τῆς Καρυταίνης παρήτησαν τὸ σχέδιόν των καὶ ἀπεμακρύνθησαν. Οἱ δὲ ἐχθροὶ εἰσῆλθαν, μηδενὸς ἐναντιουμένου, εἰς Τριπολιτσᾶν φέροντες πολλὰς τροφάς.

Ὁ δὲ Κολοκοτρώνης μετὰ τὴν πρὸς τὴν Καλαμάταν στρατείαν του ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον, ἔκλεισε καπηλεῖα καὶ καφενεῖα, ἐπειθανάγκασεν ὅλους τοὺς ὀπλοφοροῦντας νὰ τὸν ἀκολουθήσωσι, καὶ παραλαβὸν διακοσίους ἵππεῖς, τακτικούς καὶ ἀτάκτους, τοὺς ἐτοποθέτησεν ἐν Βερβένοις, ὅπου συνῆλθαν καὶ ἄλλοθεν ἄλλοι στρατιῶται. Οἱ Τούρκοι συνείθιζαν νὰ ἐξέρχωνται τῆς Τριπολιτσᾶς καὶ νὰ περιφέρονται χορτολογοῦντες ἢ τροφολογοῦντες. Τοῦτο παρατηρήσαντες οἱ ἐν Βερβένοις κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τὴν νύκτα τῆς 18 ἰουλίου, καὶ κατέλαβαν οἱ μὲν, ἐν οἷς καὶ ὁ Νικήτας καὶ τὸ ἄτακτον ἵππικὸν ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην, τὰς Ῥίζας, οἱ δέ, ἐν οἷς καὶ οἱ τακτικοὶ ἵππεῖς ὑπὸ τὸν Ἀλμέϊδαν, τὸ χωρίον Μεχμέταγαν καὶ ἐνέδρευαν.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης, διατρίψας ἐν Τριπολιτσᾷ ἡμέρας τινὰς εἰς ἀνάπαυσιν τοῦ στρατεύματός του, ἐξεστράτευσε τὴν 18 διαιρέσας εἰς τρία τὸ στρατεύμα του· καὶ τὸ μὲν ὤδευσε κατὰ τὸ Νούδιμον, τὸ δὲ κατὰ τὴν Κανδήλαν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Καρύταιναν, ὅπερ καὶ ἠκροβολίσθη μετὰ τῶν περὶ τὸν Γενναῖον κατὰ τὰ λειβάδια τοῦ Ἀρκουδορρέυματος· ἀρπάσαντα δὲ καὶ τὰ τρία ἀνθρώπους, ζῶα καὶ τροφάς, ἐπανῆλθαν μετὰ δύο ἡμέρας εἰς Τριπολιτσᾶν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τρεῖς λόχοι Ἀράβων ὑπῆγαν ἀνυπόπτως πρὸς τὸ χωρίον Μεχμέταγαν, ὅπου ἐνέδρευαν Ἕλληνες. Ἰδόντες οὗτοι τοὺς ἐχθροὺς ἐρχομένους ἐφόρμησαν ἔδραμαν καὶ οἱ κατέχοντες τὰς Ῥίζας, τοὺς ἐκύκλωσαν, ἐφόνευσαν ὑπερδιακοσίους καὶ ἐπῆραν δύο ση-

μαίας καὶ ἐξ τύμπανα, ὀλίγην δὲ ζημίαν αὐτοὶ ἔπαθαν. Οἱ δ' ἐν Τριπολιτσᾷ, μαθόντες τὸ γεγονός, ἐξώρμησαν ἐπὶ τοὺς Ἑλληνας, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπρόφθασαν ἀναβάοντας τὰ ὄρη. Ἐπιστραφέντες δὲ εἰς τὴν πόλιν ἄπρακτοι, καὶ ἀκούσαντες ὅτι συνήλθε στράτευμα ἑλληνικὸν εἰς Ἀλωνίσταιναν, ἐπεξήλθαν οἱ μὲν κατ' εὐθείαν, οἱ δὲ διὰ τοῦ Λεβιδίου, ἔτρεψαν τὸ στράτευμα μετὰ μικρὸν ἀκροβολισμόν, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπήγαν ὅλοι ὁμοῦ εἰς Βυτίαν, τὴν ἔκαυσαν, καὶ ἐπανήλθαν διὰ τοῦ Λεβιδίου εἰς Τριπολιτσάν. Μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην ἔπεσεν ὁ Ἰβραήμης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, καὶ μὴ εὐρῶν ἀντίστασιν ἔκαυσε τὸ Καστρί, τὸν Ἁγιον Πέτρον, τὸν Ἁγιον Ἰωάννην, τὰ Καλύβια καὶ κατέβη εἰς τὸ Ἄστρος· ἐκεῖ διήρесе τὸ στράτευμά του εἰς τρία, καὶ τὸ μὲν ὤδευσε πρὸς τὴν Βαμβακοῦν κατὰ τὸν Μιστρᾶν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἀράχωβαν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Τσακονίαν καὶ ἔκαυσε τὸν Πραστόν· ἐσκόπευαν δὲ νὰ συνεισβάλωσιν εἰς τὴν Μάνην.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ Ἰβραήμης ἔκαιε καὶ ἔθνευ, ἔτυχε διατρίβων ὁ Νικήτας κατὰ τοὺς ἀντικρῦ τοῦ Ναυπλίου Μύλους ἔχων ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του καὶ τινὰς τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ τὴν συστηθεῖσαν πρὸ ὀλίγου φάλαγγα τῶν Ἰώνων, καὶ τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, ἔτρεξε κατόπιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ βλέπων αὐτὸν ἐπιστρέφοντα πανστρατιᾷ πρὸς τὸ Ἄστρος, ἔδραμε καὶ εἰσῆλθε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης νεόκτιστον φρούριον, ὅπου ὡς εἰς ἀσφαλῆ τόπον εἶχαν καταφύγει χίλια διακόσσια ψυχαί. Οἱ ἐχθροί, χίλιοι πεζοὶ καὶ τριακόσιοι ἵππεῖς, ἐφώρμησαν τὴν 4 αὐγούστου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν· ἐφώρμησαν καὶ τὴν ἐπαύριον, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ἐπίσης καὶ ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι· προσέβαλαν καὶ τὴν ἐπάνωθεν τοῦ Καστρίου μονὴν τοῦ Προδρόμου, ὅπου ἐνοσηλεύοντο ἀσθενεῖς καὶ

τραυματαίαι, ἀλλὰ καὶ ἐκείθεν ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι. Μετὰ τὴν διττὴν ταύτην ἀποτυχίαν, οἱ μὲν ἐπανήλθαν εἰς Τριπολιτσάν, οἱ πλείστοι δὲ ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ Ἰβραήμη ἔπασαν εἰς τὴν Λακεδαιμονίαν ἐπὶ σκοπῶ νὰ εἰσβάλωσι πάλιν εἰς τὴν Μάνην διὰ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ταῦγέτου· παρηκολούθουν δὲ αὐτοὺς δισχίλιοι Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Νικήταν, τὸν Πλαπούταν καὶ τὸν Γενναῖον φονεύοντες καὶ ζωγροῦντες τοὺς ἀποκοπτομένους τοῦ στρατοπέδου καὶ περιφερομένους χάριν λεηλασίας. Τὴν δὲ 19 οἱ δισχίλιοι οὗτοι συνῆψαν μάχην μετὰ τινος ἀποσπάσματος χιλίων ἀτάκτων πεζῶν καὶ ἵππέων ἐν τινι στενοτοπίᾳ κατὰ τὸν Μπασαραῶν· ἐφόνευσαν 50, ἐζώγρησαν 17, πολλοὺς ἵππους καὶ ἡμίονους, καὶ ἀπέσπασαν τῶν χειρῶν αὐτῶν 40 αἰχμαλώτους, χιλιάδας αἰγοπροβάτων, καὶ 300 βόας. Οἱ ἐχθροὶ ἀπήντησαν ἐπὶ τῆς πορείας των ἄλλο ἀξιοσημείωτον πρόσκομμα. Ἐντὸς τοῦ πύργου τοῦ Μεχμέμπη ἐκλείσθησαν ὑπὸ τινα ἱερέα 30 Ἕλληνες, δώδεκα ἡμέρας ἐπολιορκήθησαν καὶ καθ' ἡμέραν ἐκανονοβολοῦντο, γενναίως ἐγκαρτεροῦντες· ἰδόντες δὲ ὅτι ὑπεσκάπτετο ὑπόνομος ἐξώρμησαν τὴν νύκτα ξιφήρεις διὰ μέσου τῶν πολυαρίθμων ἐχθρῶν· τρεῖς μόνον ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἱερεὺς.

Προχωροῦντες δὲ οἱ ἐχθροὶ εἰς ὃν προέθεντο ὄρον, ἐπάτησαν τὴν 21 τὴν Μάνην, καὶ διελθόντες τὰ χωρία τῆς Ἀναβρυτῆς καὶ τοῦ Στορτσᾶ διέβησαν τὴν ἐπὶ τοῦ Ταῦγέτου κακὴν Σκάλαν, πλησίον τῆς ἐπαρχίας Ἀνδρουβίστης· ἀλλὰ εὐρόντες ἀντίστασιν ὀπισθοδρόμησαν, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ηὐλίσθησαν ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Μαχμούμπη· ἐκείθεν ἐστράτευσαν τὴν ἐπαύριον καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Εὐρώτα. Ἐνδιατρίψαντες δὲ δύο ἡμέρας ἀνέβησαν τὰ Μπαρδουνοχώρια καὶ ἔπασαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Μπλευρίου, καίοντες κωμοπό-

λεις καὶ χωρία. Θέλοντες δὲ νὰ προχωρήσωσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Μάνης, ἄδυσαν τὴν 27 πρὸς τὸ χωρίον Μανιάκοβαν. Ἐκεῖ εὐρεθέντες ὁ Παναγιώτης Κοσονάκος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐκλείσθησαν ἐντὸς τινων οἰκιῶν πολεμοῦντες γενναίως. Ἦλθαν μετ' ὀλίγον εἰς βοήθειάν των καὶ τινες ἄλλοι ὑπὸ τὸν Γεωργάκη Μαυρομιχάλην περιφερόμενον ἐπὶ στρατολογία· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἦσαν πολλοὶ καὶ ἡ θέσις ὄχι τόσοσιν ὀχυρά· ὅλοι δὲ οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν περὶ τὸν Μαυρομιχάλην, ἦσαν μόλις 300· διὰ τοῦτο ἀφήσαντες τὸ χωρίον μετέβησαν εἰς ἄλλην παραπλήσιον ὀχυρωτέραν θέσιν. Κυριεύσαντες οἱ ἐχθροὶ τὸ χωρίον ὤρμησαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην θέσιν καὶ ἐπολέμησαν τοὺς ἐκεῖ μέχρι τῆς ἐσπέρας, καθ' ἣν, φανέντος τοῦ Ἡλία Κατσάκου μετὰ 300 ἐκλεκτῶν ἐπιπεσόντων ὀπισθεν, ὠπισθοδρόμησαν καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Πασαβᾶ, ἐπὶ σκοπῶ νὰ ὀδεύσωσιν εἰς τὰ χωρία Σκυφιάνικα καὶ Πολυάραβον· ἀλλὰ φοβούμενοι μὴ πάθωσι καὶ ἐν τῇ ὁδῶ ταύτῃ ἐδίσταζαν. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ δισταγμοῦ των Μπόσινάς τις ἐκ τῶν δευτερευόντων ὀπλαρχηγῶν τῆς Μάνης, παρακολουθῶν τοὺς ἐχθροὺς ὡς προσκυνήσας, ἀνεδέχθη, ἄλλος Ἐφιάλτης, νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τὰ ῥηθέντα χωρία διὰ τινος ἀγνώστου μονοπατίου. Ἐπὶ τοῦ μονοπατίου τούτου κεῖται τὸ χωρίον Δέσφινα, ἐντὸς δὲ τοῦ πύργου τοῦ χωρίου ἦσαν οἱ περὶ τὸν Θεοδωρῆν Σταθάκον. Οἱ ἐχθροὶ ἀπέκλεισαν τὸν πύργον, καὶ ὁ Μπόσινας ἐφώναζε μακρόθεν λέγων, “ Παραδοθήτε, συμπέθερε Σταθάκε, εἰς τὸν αὐθέντην τῆς Μάνης· θὰ χαθῆτε ὅλοι.” “ καὶ ποῖος μᾶς ἐγγυᾶται ὅτι δὲν θὰ κακοπάθωμεν, ἂν προσκυνήσωμεν ;” ἀπηντήσεν ὁ Σταθάκος. “ Ἐγὼ συμπέθερε,” εἶπεν ὁ Μπόσινας· “ κύτταξε μὴ μᾶς φάγουν μὲ ἀπιστιάν,” ἐπανέλαβεν ὁ Σταθάκος· “ μὴ φοβᾶσθε,” ἀπεκρίθη

ὁ Μπόσινας, “ ἐγὼ σᾶς δίδω τὸν λόγον μου, ἐγὼ
 “ σᾶς ἔχω εἰς τὸν λαιμόν μου.” “ Σὲ πιστεύω, συμ-
 “ πέθερε,” ἐφώνησεν ὁ Σταθάκος, “ ἔλα κ’ ἔπαρε τὰ
 “ ὄπλα μου.” Ἐτρεξεν ὁ Μπόσινας νὰ ἐπάρῃ τὰ
 ὄπλα, καὶ ὁ Σταθάκος τὸν ἐτουφέκισε καὶ τὸν ἐφόνευ-
 σεν. Ἰδόντες οἱ Τοῦρκοι τὸν τόσον χρήσιμον φίλον
 φονευθέντα ὤρμησαν εἰς τὸν πύργον, τὸν ἔκαυσαν καὶ
 συνέκαυσαν καὶ ὅλους τοὺς ἐν αὐτῷ. Ἐν τοσοῦτῳ
 τὰ συμβάντα ταῦτα ὠφέλησαν, διότι φέροντα προσ-
 κόμματα εἰς τὴν ταχεῖαν πορείαν τῶν ἐχθρῶν ἔδωκαν
 καιρὸν τοῖς ἐν Πολυαράβῳ νὰ ἐτοιμασθῶσιν εἰς ἀντί-
 στασιν. Τὴν δὲ 28 ἔφθασαν οἱ ἐχθροὶ εἰς Πολυά-
 ραβον· τριακόσιοι ἦσαν κατ’ ἀρχὰς οἱ ὑπερασπισταὶ
 του· ἀλλ’ ἦλθαν μετὰ ταῦτα εἰς ἀντίληψιν αὐτῶν ὁ
 Τσαλαφατίνος καὶ ὁ Γιατράκος καὶ μετ’ ὀλίγον καὶ ὁ
 Γεωργάκης Μαυρομιχάλης καὶ ὁ Ἡλίας Κατσάκος,
 καὶ ἔγειναν ὅλοι δισχίλιοι. Μάχης δὲ κρατερᾶς
 γενομένης, ἔτρεψαν οἱ ὀλίγοι τοὺς πολυαριθμοὺς ἐχ-
 θροὺς κακῶς ἔχοντας· διακόσια ἐχθρικὰ πτώματα
 ἔμειναν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, καὶ ἑπτὰ ἐζωγρή-
 θησαν. Ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἑννέα Ἕλληνες, καὶ
 ἄλλοι τόσοι ἐπληγώθησαν. Ἀξιοσημείωτον τὸ ἐξῆς
 γυναικεῖον ἀρίστευμα. Ἡ Ἑλένη Ἀναειπόνυμφη,
 βαστῶσα τὰ δύο ἀνήλικα τέκνα της καὶ καταδιωκο-
 μένη ὑπὸ τινος Αἰγυπτίου, ἔφευγε πρὸς τὸ ὄρος τοῦ
 Πολυαράβου. Ἐπὶ τῆς φυγῆς ἐλύθη ἡ μακρὰ ζώνη
 της· ὁ Αἰγύπιος ἔδραξε τὴν συρομένην ἄκραν καὶ
 ἐπροσπάθει νὰ κρατήσῃ τοιοῦτοτρόπως τὴν φεύγου-
 σαν· ἀλλ’ αὐτὴ, ἀφήσασα κατὰ γῆς τὰ τέκνα, ἔδραξε
 τὴν ἄλλην ἄκραν, ὅπου εὐρίσκετο δεδεμένος ὁ θη-
 σαυρὸς της, δέκα δίστηλα· αἰσθανθεῖσα δὲ ὅτι ἡ
 ζώνη ἐτεντώθη, ἀπέλυσεν αἴφνης τὴν ἄκραν καὶ πε-
 σόντα ὑπτίον τὸν Αἰγύπιον ἐτραυμάτισε διὰ τῆς
 ἰδίας αὐτοῦ λόγχης, καὶ ἔσωσεν ἑαυτὴν, τὰ τέκνα καὶ
 τὸν θησαυρόν.

Ἦττηθέντες καὶ φυγόντες ἐκείθεν οἱ ἐχθροὶ κατέβησαν τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς τὰ πεδινὰ τοῦ Μαλευρίου, τὴν ἄλλην εἰς Ἔλος, καὶ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τοῦ Σεπτεμβρίου ἐπανήλθαν κατησχυμμένοι διὰ τοῦ Μιστρᾶ εἰς Τριπολιτσάν. Χάρις εἰς τὴν ἀνδρίαν τῶν Μανιατῶν, εἰς τὸν ἔνθερμον καὶ ἀκάματον ζῆλον τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν καὶ εἰς τὸ δύσβατον καὶ τραχὺ τοῦ τόπου, δις ἐπάτησε τὴν Μάνην, καὶ δις κατησχύνθη ἐνώπιον ὀλίγων ὁ Ἰβραήμης· ἀπένιψαν καὶ οἱ Μανιαῖται τὸν ρύπον τῆς πρὸ τῆς ἐχθρικῆς εἰσβολῆς ἀδιαφορίας των.

Ἐπιστρέψας δὲ ὁ Ἰβραήμης εἰς Τριπολιτσάν ἐξεστράτευσεν ἐκ νέου τὴν 8 Σεπτεμβρίου, καὶ φθάσας εἰς Δάραν ἄφησεν ἐκεῖ ἐν σῶμα εἰς συγκομιδὴν τροφῶν καὶ καταστροφὴν τῶν πέριξ χωρίων· αὐτὸς δέ, παραλαβὼν τὸ πλείστον τοῦ στρατεύματος εἰσέβαλε τὴν 18 εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπαρχίας Καλαβρυτῶν, Κατσάνην καὶ Λιβάρτσι, καὶ ἐστρατοπέδευσε κατὰ τὴν Ποταμίαν. Μαθὼν τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ Λεχουρίτης, παρέλαβε τοὺς κατέχοντας τὴν θέσιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου στρατιώτας του καὶ ὅσους ἄλλους ἐδυνήθη, ἔδραμεν εἰς Σωποτόν, καὶ συναΐξας τοὺς χωρικοὺς κατέλαβε τὰς δύο θέσεις, ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ Χόβολην, δι' ὧν ἐδύνατο ὁ ἐχθρὸς νὰ εἰσβάλη εἰς Σωποτόν. Τὴν αὐγὴν τῆς 14 ἐφάνησαν κατὰ τὴν Χόβολην 250 ἰππεῖς, ἀλλὰ προσβληθέντες ἐστράφησαν εἰς τὸ στρατόπεδον· τὴν δὲ ἐπιούσαν νύκτα ὑπήγαν 500 εἰς Τριπόταμον, καὶ δὲν ἠῦραν ἀντίστασιν· καὶ τινες μὲν αὐτῶν ἐμβάντες εἰς τι νεοκτισθὲν μοναστήριον, ἐφόνευσαν τὸν κτήτορα αὐτοῦ καὶ ἄλλους ἱερωμένους καὶ λαϊκοὺς, τινὲς δὲ ἀνέβησαν εἰς Βερσόβι, ἀλλ' εὐρόντες ἀντίστασιν δὲν εἰσῆλθαν· ἀντίστασιν ἐπίσης ἠῦραν καὶ ἄλλοι ἐξ αὐτῶν θελήσαντες νὰ πατήσωσι τὴν Νάσιαν καὶ τὸ Σκοῦπι. Τὴν δὲ 15 χίλιοι ἐχθροί, πεζοὶ καὶ ἰππεῖς,

ἐφάνησαν πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ Μοστιτίου καὶ τοῦ Κλητορίου· καὶ ὀλίγοι μὲν αὐτῶν ἐπρόφθασαν καὶ ἐμβήκαν εἰς Κλητόρι, καὶ λεηλατήσαντες ὀλίγας οἰκίας ἀνεχώρησαν, οἱ δὲ λοιποὶ εὐρόντες ἔμπροσθέν των τοὺς περὶ τὸν ἀκάματον Λεχουρίτην, ἀφήσαντας τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον καὶ μεταβάντας ἐκεῖ, ἐμποδίσθησαν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς Μοστίτσι. Οἱ ἐχθροὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὸ γεφύρι τοῦ Ἀμπήμπαγα, ἀλλ' εὐρόντες τὴν θέσιν ἐκείνην προκατειλημμένην, ἐπέστρεψαν εἰς Καρνέσι ἄπρακτοι. Τὴν δὲ 18 ἐστράτευσαν πρὸς τὴν Χόβολην, ἀλλ' ἐπολεμήθησαν καὶ κατεδιώχθησαν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἐκίνησαν ἐπὶ τοὺς ἀπομειναντας κατὰ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον· τρὶς ἐφόρμησαν, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τοὺς σαλεύσωσι· πεσόντες τελευταῖον πεζοὶ καὶ ἵππεῖς, τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι, ὡς τυφλοὶ, τοὺς ἔτρεψαν καὶ εἰσήλθαν εἰς Σωποτόν. Οἱ Ἕλληνες, τρέξαντες δρομαίως, ἐφάνησαν αἰφνης κατὰ τὸν ἅγιον Γεώργιον· ἐκείθεν ἐτουφέκισαν σφοδρῶς τοὺς ἐν Σωποτῶ καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐξέλθωσι μηδεμίαν φθάσαντας νὰ καύσωσιν οἰκίαν. Οἱ Ἕλληνες ἔμειναν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ κατέλαβαν καὶ τὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἀντικρὺ τοῦ Σωποτοῦ. Τὴν δὲ 30 τὸ πρῶτῳ ὄρμησαν χίλιοι ἐχθροὶ καὶ ἐπάτησαν ἐκ νέου τὸ Σωποτόν· ἐπάτησάν τινες αὐτῶν καὶ τὴν ἁγίαν Βαρβάραν, ἀλλ' ὀλίγην ὥραν ἐνδιέμειναν ἀποδιωχθέντες· ἐπάτησαν ὅμως ἄλλα χωρία, ἔκαυσαν τὸ Βεζίνι, τὴν Νάσιαν καὶ τὸ Σκουῦπι· ὑπῆγαν καὶ εἰς Βερσίτσι, ὅθεν ἀπεκρούσθησαν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔφθασεν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ τὸ ἐν Δάρα ἀπομείναν καθ' ὁδὸν σῶμα, ἀφ' οὗ ἠφάνισε καὶ ἐκεῖνο πολλὰ χωρία. Συνάξαντες δὲ οἱ ἐχθροὶ πολλοὺς καρπούς ἀπεσκήνωσαν τὴν 26 ἐκ τῆς Ποταμιᾶς, μετέβησαν εἰς Λουστραν, ἐσύναξαν καὶ ἐκεῖ καρπούς, καὶ καύσαντες τὰ καθ' ὁδὸν χωρία, ἐπέστρεψαν τὴν 29 εἰς Τριπολι-

σάν. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἐκίνησάν τινες αὐτῶν εἰς τινα τῶν δυτικῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἄργους, ὑπῆγαν εἰς ἅγιον Γεώργιον, καὶ εἰς ἄλλα χωρία τῆς ἐπαρχίας Κορίνθου, καὶ καρπολογήσαντες ἐπανήλθαν εἰς Τριπολιτσάν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπλησίαζεν ὁ χειμῶν καὶ οὐδαμοῦ ὑπῆρχεν ἀξιόμαχον στρατόπεδον ἑλληνικόν, ἄφησεν ὁ Ἰβραήμης ἐν Τριπολιτσᾷ δυνατὴν φρουράν, καὶ παραλαβὼν τὸ λοιπὸν στράτευμα κατέβη πρὸς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια καὶ ἔφθασεν εἰς Μοθώνην τὴν 2 νοεμβρίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΒ.

Τὰ κατὰ θάλασσαν μέχρι τέλους τοῦ ἔτους.—Ἀφίξεις εἰς Ἑλλάδα τοῦ ἀτμόπλου Καρτερίας, καὶ τῆς φρεγάτας Ἑλλάδος.—Φιλελληνισμὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας.—Σκανδαλώδης διαγωγή τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ.—Ἐμφύλιος πόλεμος ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κορίνθου.—Τὰ κατὰ τὴν Κρήτην.

ΛΗΓΟΝΤΟΣ δὲ τοῦ ἰουνίου ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ πρώτη μοῖρα τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ὑπὸ τὸν καπητανάμπειν, καὶ τὴν 1 ἰουλίου εἰσέπλευσε τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου· συνίστατο δὲ ἐκ 2 δικρότων καὶ 20 φρεγατῶν, κορβεττῶν καὶ βρικίων. Τὴν δὲ τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἰουνίου ἐξέπλευσε καὶ ἡ δευτέρα μοῖρα ὑπὸ τὸν καπητάμπασαν· συνίστατο καὶ αὕτη ἐκ 2 δικρότων, 27 φρεγατῶν καὶ κορβεττῶν, καὶ 7 βρικίων, καὶ ἐσκόπευε νὰ παραλάβῃ ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Ἀσίας στρατεύματα καὶ νὰ τὰ ῥίψῃ εἰς τὴν Σάμον. Εἰς ματαίωσιν τῶν σχεδίων τούτων καὶ ἐπὶ τῇ θερμῇ αἰτήσει τῶν Σαμίων, ὑποσχεθέντων ἐν μέρει τὴν ἀναγκαίαν μισθοδοσίαν, ἐξέπλευσαν περὶ τὴν 10 ἰουλίου τῶν λιμένων Ὑδρας καὶ Σπετσῶν 33 πολεμικὰ καὶ 8 πυρπολικὰ ὑπὸ τὸν Κολανδροῦτσον καὶ Σαχτούρην, καὶ τὴν 14 ἔφθασαν ἔξω τῆς Σάμου, καὶ συνήντησαν 14 τοῦ τουρκικοῦ στόλου· ἀλλ' οὐδ' ἐναυμάχησαν οὐδ' ἐκανονοβολήθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην· ἠσύχασαν καὶ τὴν ἐπαύριον· δύο ὥρας δὲ μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἠκροβολίσθησαν ὑπὸ τὸ Κωρύκιον, καὶ ἔρριψαν οἱ Ἕλληνες εἰς δύο φρεγάτας δύο πυρπολικά, τὸ τοῦ Μουσού καὶ τὸ τοῦ

Σπαῖ, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ τὰς καύσωσι· τόσον δὲ τὰ πληρώματα τῶν φρεγατῶν ἐφοβήθησαν, ὥστε πολλοὶ ἐρρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οἱ μὲν ἐπνίγησαν, οἱ δὲ συλληφθέντες ἐφονεύθησαν· μετὰ ταῦτα διεχωρίσθησαν οἱ στόλοι. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἐφάνη ὀλόσωμος ὁ ἐχθρικὸς ἔξωθεν τῆς Χίου, καὶ ἰδὼν τὸν ἑλληνικὸν ὑπὸ τὸ Καρλοβάσι ἐπλησίασε πρὸ ἡς μεσημβρίας, καὶ ἐξέτεινεν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον, Ἄμπελον, τὴν μίαν τῶν πτερύγων τοῦ πέραν τοῦ Καρλοβασίου, καὶ ἀπέκλεισε δι' αὐτῆς, βοηθεία τοῦ πνέοντος ὀλίγου ἀνέμου, τὸν ἑλληνικὸν στόλον ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ· μετ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ πνέῃ ἄνεμος ἀπόγειος, ὥστε τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, τὰ πρὸ ὀλίγου ὑπερήνεμα, εὐρέθησαν αἴφνης ὑπήνεμα καὶ ἐτράπησαν. Δοθέντος δὲ τοῦ σημείου ὤρμησαν τὰ πυρπολικά εἰς αὐτὰ φεύγοντα· ὡς ταχυπλωότερον δὲ τὸ τοῦ Κανάρη προέπλευσε συνοδευόμενον ὑπὸ τινων πολεμικῶν, καὶ ἔχον ἔμπροσθέν του ἓν δίκροτον καὶ μίαν φρεγάταν. Ἐν ᾧ δὲ προσήγγιζε τὴν πρύμνην τῆς φρεγάτας, κανονοβολούμενον καὶ παρ' αὐτῆς καὶ παρὰ τοῦ παραπλέοντος δικρότου, μία σφαῖρα τοῦ διεπέρασε τὰ θαλασσεύοντα καὶ τὸ ἐβύθισεν, ὁ δὲ Κανάρης καὶ οἱ ναῦται ἐμβάντες εἰς τὸ ἐφόλκιον εὐρέθησαν ἐν μέσῳ δύο μεγάλων ἐχθρικῶν λέμβων· τρεῖς ἐφονεύθησαν καὶ δύο ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Κανάρης ἐλαφρῶς εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα. Ἡ ναυμαχία τῆς ἡμέρας ἐκείνης διήρκεσε μέχρι τῆς ἑσπέρας, καθ' ἣν κατέπλευσεν ὁ ἐχθρικὸς στόλος εἰς Μιτυλήνην, ὅπου διέμεινεν ἀργὸς ὀλόκληρον μῆνα. Τὴν δὲ 15 αὐγούστου ἀπέπλευσε, καὶ τὰ μὲν τῶν πλοίων αὐτοῦ κατέπλευσαν εἰς Σουατσίκι, τὰ δὲ εἰς Ἄσπρα χῶματα. Ὁ δὲ ἑλληνικὸς, ἀδύνατος ὢν, παρετήρει μόνον τὰ κινήματά του. 37 μεγάλα ἐχθρικὰ πλοῖα ἔπλευσαν τὴν 18 πρὸς τὴν Χίον· τὰ δὲ ἑλληνικὰ ἠναγκάσθησαν ν' ἀράξωσιν ἐξ αἰτίας

τῶν ἐναντίων ἀνέμων ὑπὸ τὴν Ἰκαρίαν. Τὴν 23 ἔφθασαν 20 ὑδραϊκὰ ὑπὸ τὸν Μιαούλην εἰς τὰ νερὰ τῆς Σάμου, ὅπου ἤϋραν καὶ τὰ λοιπά, ὥστε ἔγειναν ὅλα τὰ ἑλληνικὰ 53· καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τὸν Μιαούλην ἠγκυροβόλησαν ὑπὸ τὴν Ἰκαρίαν, τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Κολανδροῦτσον καὶ Σαχτούρην πρὸς τὸ νησιδίον τῆς Ὑψηλῆς. Τὴν 27 ἠνώθη πάλιν ὅλος ὁ ἑλληνικὸς στόλος καὶ ἔπλευσε πρὸς τὴν Χίον εἰς συνάντησιν τοῦ ἐχθρικοῦ· πυκνὴ ὁμίχλη ἐσκέπασε τὴν νύκτα ἐκείνην τὸν στόλον, καὶ ἐξ αἰτίας ταύτης διεσκορπίσθησαν τὰ πλοῖα, καὶ μόλις τὴν ἐπιοῦσαν περὶ τὴν ἑσπέραν συνήχθησαν ὅλα ἔμπροσθεν τῆς Μιτυλήνης. Ἐκεῖ ἤϋραν πλέοντα τὰ 2 δίκροτα καὶ 22 ἄλλα πλοῖα τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα φρεγάται. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἠγκυροβόλησθησαν οἱ δύο στόλοι· τὴν δὲ ἐπαύριον ἔπλεεν ὁ ἐχθρικός πρὸς τὸ βόρειον στόμιον τοῦ πορθμοῦ, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐσκόπευε ν' ἀπομακρυνθῆ· παρέπλεε καὶ ὁ ἑλληνικός· ἀλλ', ἀντὶ ν' ἀπομακρυνθῆ, ἐστράφη αἴφνης, ὥρμησε θαρράλῶς εἰς ὀλίγα ἑλληνικὰ πλοῖα προπλέοντα, ἐπόδισεν ὅμως μετ' ὀλίγον ἰδὼν πλησιάζοντα τὰ ἄλλα. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐφώρμησε τὸ ὑπὸ τὸν Σπαῆν πυρπολικόν, ἀλλὰ κατετρυπήθη καὶ ἐβυθίσθη, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ διεσώθησαν ὅλοι, ἐμβάντες εἰς τὸ ἐφόλκιον. Ἐβλάβθη καὶ τὸ κατάρτιον τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ Παρασκευᾶ. Ὁ ἄνεμος ἦτον ἄστατος καὶ ὀλίγος, καὶ τὸ πλοῖον τοῦ Σαχίνη, ὁ Μιλτιάδης, ἔτυχε νὰ εὑρεθῆ πλησίον ἐνὸς τῶν δύο δικρότων ἀπολειφθέντος τῶν λοιπῶν πλοίων τοῦ στόλου· τέσσαρας ὥρας ἔκανονοβολεῖτο καὶ ἀντεκανονοβόλει μονομαχῶν· κινδυνεύων δὲ νὰ βυθισθῆ, καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀπομακρυνθῆ, ἀντεῖχε γενναίως. Ἐβλεπαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα μακρόθεν, τὴν μονομαχίαν, ἀλλ', ἐπικρατούσης νηνεμίας, μόλις ἐπλησίασε τὸ τοῦ Λεμπέση. Ἐπὶ τέλους τὸ δίκροτον, πρυσκαλέσιν διὰ σημείου τὰς λέμβους

τῶν ἄλλων πλοίων ἀπεμακρύνθη ῥυμουλκούμενον· ὁ δὲ Μιλτιάδης διήλθε τὸν μακρὸν καὶ δεινὸν ἀγῶνα ἀβλαβῆς καὶ δεδοξασμένος. Οἱ στόλοι διέμειναν ὅλην τὴν νύκτα ἀπέναντι ὁ εἰς τοῦ ἄλλου· τὴν δ' ἐπιούσαν ἀντιπαρετάχθησαν λίαν πρῶτ' καὶ ἐμάχοντο. Οἱ Τοῦρκοι ἐφάνησαν ἀνώτεροι ἑαυτῶν· διότι, ἀπόντος τοῦ ἀτόλμου Τοπάλη ἐπισκευάζοντος τὴν παθοῦσαν ναυαρχίδα του, ἐκυβέρνα τὸν στόλον ὁ ἔμπειρος καὶ τολμηρὸς Ταχίρπασας. Ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ τῆς μάχης, ἐν ᾗ ἡ φέρουσα τὴν σημαίαν του φρεγάτα καὶ ἄλλα πλοῖα ἠγωνίζοντο νὰ ὑπερηνεμίσωσι τῶν ἐλληνικῶν καὶ ἐπιπέσωσι, βοηθοῦντος τοῦ ἀνέμου, ὁ Σπαῆς, ὁ ἀπολέσας τὴν προτεραίαν τὸ πυρπολικόν του, ἴθυεν ἄλλο εἰς τὴν φρεγάταν· ἀλλ' ὑπὸ τὴν βολὴν τῶν κανονίων αὐτῆς ἔσπασαν τὰ κατάρτια του, καὶ οἱ πυρποληταὶ κατέβησαν εἰς τὸ ἐφόλκιον ἐπὶ σκοπῶ νὰ καύσωσι τὸ πυρπολικόν καὶ φύγωσιν· ἀλλ' ἰδόντες 2 ἐχθρικὰς λέμβους κινούμενας εἰς σύλληψιν αὐτοῦ ἀνέβησαν πάλιν ἐπὶ τοῦ καταστρώματός του καὶ τουφεκίζοντες τὰς ἀπεμάκρυναν. Πρὸς τὸ κέντρον δὲ τῆς γραμμῆς ἐπολέμουν ὁ ναύαρχος, ὁ Ῥαφαλιᾶς, ὁ Κριεζῆς, ὁ Παναγιώτας, ὁ Λεμπέσης καὶ ἄλλοι· ἦσαν παρ' αὐτοῖς καὶ τέσσαρα πυρπολικά, τὰ τοῦ Πολίτου, τοῦ Βώκου, τοῦ Μπούτη καὶ τοῦ Μπέσκου. Οἱ πυρποληταὶ ἴθυναν καὶ τὰ τέσσαρα εἰς τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἀλλὰ τῶν δύο ἐβλάβηθησαν τὰ κατάρτια, τὸ πῦρ τοῦ ἐχθροῦ ἔκαυσε τὸ τρίτον, τὸ δὲ τέταρτον, τὸ τοῦ Μπέσκου, ἔπεσεν εἰς τὴν φρεγάταν καὶ ἐκόλλησεν, ἀλλ' ἐξεκόλλησε διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ πληρώματος αὐτῆς καὶ ἐκάη καὶ αὐτὸ εἰς μάτην· τὴν δὲ β' ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἔπαυσεν ἡ ναυμαχία. Γενναίως ὡς πάντοτε ἠγωνίσθη τὸ ἐλληνικὸν ναυτικὸν κατὰ τὰς δύο τελευταίας ναυμαχίας· ἀλλ' οὐδέποτε τὰ πλοῖά του καὶ τὰ πληρώματα ἔπαθαν τόσῃν ζημίαν.

Ἐκατὸν ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν καὶ τὰ πλείστα τῶν πλοίων εἶχαν ἀνάγκην ἐπισκευῆς. Μεγάλην ζημίαν ὑπέστη καὶ ὁ ἐχθρικός στόλος· εἰσέπλευσε δὲ τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης ἀπρόθυμος ἐξ ὧσων ἔπαθε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἀγῶνα. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξέπλευσαν τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς ἐνίσχυσίν του ἐννέα φρεγάται.

Ἄφ' οὗ δὲ ἀπεμακρύνθη ὁ ἐχθρικός στόλος, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἐματαιώθησαν τὰ κατὰ τῆς Σάμου σχέδιά του, συνήλθαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς Ψαρὰ καὶ ἐκεῖθεν ἐπανέπλευσαν τὰ πλείστα εἰς τὰ ἴδια. Ἐμεινε δὲ ὁ Μιαούλης μετὰ ἔνδεκα πολεμικῶν καὶ τριῶν πυρπολικῶν. Προπορευομένη ἢ ναυαρχὶς καὶ συνοδευομένη ὑπὸ δύο μόνον πολεμικῶν καὶ δύο πυρπολικῶν, τοῦ Ῥούφα καὶ τοῦ Πολίτη, εὐρέθη αἴφνης τὴν 25 Σεπτεμβρίου ἔξωθεν τῆς Μιτυλήνης ἐν μέσῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἐκυκλώθη, ἔπαθε πολλὰς ζημίας, ἔσπασε τὸ πηδάλιόν της, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ποδίση καὶ ὑψώσῃ τὸ σημεῖον τῆς ἀποχωρήσεως εἰς ὁδηγίαν τῶν μακρόθεν ἐρχομένων ἄλλων πλοίων· καὶ τὰ μὲν τῆς συνοδίας της δύο πολεμικὰ τὴν παρηκολούθουν ἀπομακρυνομένην, τὰ δὲ δύο πυρπολικὰ δὲν ὑπήκουσαν, ἔδεσαν τὰ πανία των, καὶ ἀνέμεναν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῆς ἀγίας Μαρίας τὰ ἐχθρικὰ ἀρμενίζοντα κατόπιν ὑπὸ λεπτὸν ἄνεμον. Ὁ Μιαούλης διέταξε τὰ παρακολουθοῦντα δύο πλοῖα νὰ στείλωσι τὰς λέμβους των εἰς ῥυμουλκίαν τῶν δύο πυρπολικῶν, ὑποθέσας ὅτι ἠργοπόρουν διὰ τὴν ὀλιγότητα τοῦ ἀνέμου. Ὁ Ῥούφας ἐπέισθη, καὶ ἐν ᾧ τὸ σκάφος του ἐρῥυμουλκεῖτο, ἐχθρική κανονία, πεσοῦσα ἐν τῷ ἐφορκίῳ του, ἐφόνευσε τρεῖς καὶ ἐπλήγωσε τέσσαρας· ἀλλ' ὁ Πολίτης δὲν ἠθέλησε νὰ ῥυμουλκηθῆ καὶ ἀπομακρυνθῆ μήτε νὰ λύσῃ τὰ πανία του, ὡς διετάχθη. Τοῦτο βλέποντες οἱ ἐχθροὶ ἐξεμάνησαν, ἐκύκλωσαν τὸ πλοῖόν του, καὶ ἐπειδὴ κανονοβολή-

σαντές το ἱκανὴν ὄραν μῆτε νὰ τὸ βυθίσωσιν ἐδυνήθησαν μῆτε νὰ τὸ καύσωσιν, ἔστειλαν εἰς ἄλωσιν αὐτοῦ εἴκοσι λέμβους· ἀλλ' ὁ Πολίτης, ἐμβὰς εἰς τὸ ἐφόλκιόν του φέρον ἐν κανόνι, ἔπεσεν ὡς τυφλὸς εἰς τὸ μέσον καὶ τῶν εἴκοσι, καὶ κανονοβολῶν καὶ τουφεκίζων ἠνάγκασε καὶ τὰς εἴκοσι νὰ ποδίσωσι. Τούτου δὲ γενομένου, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πλοῖόν του, ἔλυσε τὰ πανία του, καὶ ἰστάμενος ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου του ἐν μέσῳ τόσων ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ βαστῶν τὸ ξίφος εἰς τὴν δεξιάν, ἐφώναζε χλευάζων καὶ προκαλῶν τὸν στόλον ὅλον εἰς μάχην. Τοιουτοτρόπως ἀπεμακρύνθη θαυμαζόμενος καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν διὰ τὴν παράφρονα, οὕτως εἰπεῖν, τόλμην του. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν ἔπαθε τὸ πλοῖόν τοῦ Πολίτου, ἐκινδύνευσαν νὰ τὸ πάθωσι τὰ τοῦ Σαχίνη καὶ τοῦ Ζάκα. Ἐν ᾧ ἐκινδύνευε τὸ τοῦ Πολίτου, τὰ πλοῖα ταῦτα παρευρεθέντα ἔδραμαν εἰς σωτηρίαν του· ἀλλὰ μόλις ἐπλησίασαν, ἔπαυσεν ὁ λεπτὸς ἄνεμος, ὑφ' ὃν ἔπλεαν, καὶ εὐρέθησαν ἀκίνητα πλησίον τῆς ὀθωμανικῆς ναυαρχίδος καὶ τινος ἐχθρικῆς γολέττας· καὶ ἡ μὲν ναυαρχὶς ῥυμουλκουμένη, ἡ δὲ γολέττα κωπηλατουμένη ἔβαλαν καὶ τὰ δύο εἰς τὸ μέσον· καὶ τὸ μὲν τοῦ Ζάκα ὀλίγα παθὸν ἀπεμακρύνθη, τὸ δὲ τοῦ Σαχίνη, μὴ δυνηθὲν νὰ ἀπομακρυνθῆ, κατετρυπήθη κανονοβολούμενον· τόσῳ δὲ πλησίον εὐρέθη τῶν ἐχθρῶν, ὥστε οἱ ἐν αὐτῷ ἤκουαν αὐτοὺς κραυγάζοντας νὰ παραδοθῶσιν· ἀλλὰ δύο εὐστοχοὶ κανονίαι, ἡ μὲν ἀνατρέψασα μίαν τῶν ἐχθρικῶν λέμβων, ἡ δὲ κόψασα σχοινία τῆς ναυαρχίδος, ἔβαλαν τὸ πλήρωμα αὐτῆς εἰς ἀταξίαν, καὶ τοιουτοτρόπως ἐλυτρώθη ὁ κινδυνεύων Μιλτιάδης ῥυμουλκηθεὶς ὑπὸ τῶν εἰς ἀντίληψιν αὐτοῦ ἐλθουσῶν λέμβων τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πλοίων· αὕτη ἦτον ἡ τελευταία ναυμαχία ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης· καὶ ὁ μὲν ὀθωμανικὸς στόλος εἰσέπλευσεν, ἀρχομένου τοῦ

νοεμβρίου τὸν Ἑλλήσποντον, οἱ δὲ περὶ τὸν Μιαούλην ἐπανεπλευσαν εἰς τὰ ἴδια, διασωθείσης καὶ τριτην φορὰν τῆς κινδυνευούσης Σάμου.

Ἡ δὲ ὑπὸ τὸν καπητανάμπην ὀθωμανικὴ μοῖρα διέμεινε τρεῖς ὀλοκλήρους μῆνας ἐν Νεοκάστρῳ. Τὴν δὲ 9 ὀκτωβρίου δύο φρεγάται αὐτῆς καὶ δώδεκα κορβέτται καὶ βρίκια κατέπλευσαν εἰς Ἄρμυρὸν καὶ Κυτριάς ἐπὶ καταστροφῇ ἐνὸς καὶ μόνου σπετσιωτικοῦ πλοίου καὶ ἕξ πλοιαρίων τῆς Μάνης ἐκεῖ καταφυγόντων· ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ ἐδυνήθησαν νὰ καταστρέψωσι καὶ ἐπανεπλευσαν εἰς Νεόκαστρον· μετ' ὀλίγον δὲ ἀνεχώρησεν ὁ καπητανάμπης εἰς Ἑλλήσποντον, ἀφήσας παρὰ τῷ Ἰβραήμῃ τινὰ τῶν πλοίων τῆς μοίρας ἐκείνης ὑπὸ τὸν Ῥιαλάμπην.

Πρὸ πολλοῦ εὐρίσκετο ὁ κορινθιακὸς κόλπος ὑπεξούσιος τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐλευθέρως μετεκομίζοντο εἰς Σάλωνα, Δομβρέναν καὶ Ψάθαν τροφαὶ καὶ πολεμεφόδια εἰς χρῆσιν αὐτῶν. Ὁ Χρῆστος Παληογιάννης καὶ ὁ Δημήτριος Μακρυγιάννης ἠγόρασαν ἐν Αἰγίνῃ ἕξ ἰδίων πολύκωπον ἀλιάδα, ἣν ὑπερισθμήσαντες ὥπλισαν ἐν τῷ κορινθιακῷ κόλπῳ, καὶ ἐμβιβάσαντες εἰς αὐτὴν μὲν 27 ναύτας, εἰς ἄλλα δὲ μικρὰ πλοιάρια 200 στρατιώτας, ἐπλευσαν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Δομβρένας, ὅπου ἐλλιμένιζαν ἑπτὰ ἐχθρικὰ πλοῖα, ἐπὶ σκοπῷ νὰ κυριεύσωσί τινα ἐξ ἀπροόπτου, ἀλλ' ἀπέτυχαν καὶ ἔφυγαν. Τὴν νύκτα δὲ τῆς 17 Σεπτεμβρίου ἐπλευσε μόνον ἡ ἀλιὰς εἰς τὸν λιμένα τῶν Σαλώνων, καὶ οἱ ναῦται αὐτῆς ἐπάτησαν αἴφνης μίαν ἐχθρικὴν γολέτταν 10 κανονίων καὶ τὴν ἐκυρίευσαν· δύο μόνον ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἑπτὰ ἐπληγώθησαν. Ἐξεμάνη ὁ Ἰβραήμης μαθὼν τὸ συμβάν, καὶ ἔστειλεν εἰς τὸν κόλπον ὀλοκλήρου ναυτικὴν μοῖραν πρὸς τιμωρίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξόντωσιν τῆς μικρᾶς δυνάμεώς των· ἀλλὰ τόση ἦτον ἡ ἀναξιότης τῆς μοίρας ταύτης, ὥστε, ἀφ' οὗ

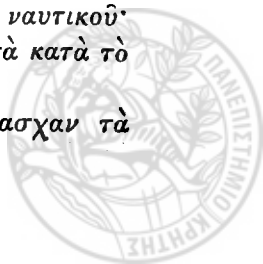
πέντε μῆνας διέμεινεν ἡ ἀρπαγείσα γολέττα ἐντὸς τοῦ κόλπου μηδὲν παθοῦσα, διεξέπλευσεν ἀσφαλῶς ἐν σκοτεινῇ νυκτὶ καὶ κατευωδώθη εἰς Αἴγιναν.

Τὴν 3 δὲ Σεπτεμβρίου λίαν πρωὶ ἠκούσθη ἐν τῇ πόλει τοῦ Ναυπλίου ἀσυνήθης ἤχος τροχηλασίας ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ μετ' ὀλίγον ἠγκυροβόλησεν ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν τὸ πρῶτον αὐτόθι φανέν ἀτμόπλουν, ἡ Καρτερία, 233 τόνων, καὶ τὴν ἐπιούσαν ὕψωσε τὴν ἐλληνικὴν σημαίαν ὑπὸ τὸν κρότον τῶν κανονίων του, καὶ ἐδόθη τῷ κυβερνήτῃ αὐτοῦ Χάστιγγι ὁ βαθμὸς πλοιάρχου φρεγάτας. Ἀρχομένου δὲ τοῦ δεκεμβρίου κατέπλευσεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἡ πρὸ πολλοῦ προσδοκωμένη φρεγάτα Ἑλλάς, 64 κανονίων, ἐφωδιασμένη δι' ὕλων τῶν ἀναγκαίων, καὶ παρεδόθη ἐν πρώτοις κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως τοῖς τρεῖς ναυάρχοις, Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, καὶ ἐπὶ τέλους ἐτέθη ὑπὸ τὴν μοναδικὴν κυβέρνησιν τοῦ Μιαούλη· ἔφερε δὲ εἰς τὸ ἐθνικὸν ταμεῖον ὁ ἐπ' αὐτῆς καταβάς Κοντόσταυλος εἰς ἐξόφλησιν τῆς ἐν Ἀμερικῇ ληψοδοσίας του δίστηλα 18,000 μέγα δῶρημα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀφίχθη εἰς Ναύπλιον ὁ συνταγματάρχης Ἐυδέκος καὶ δώδεκα ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπαξιωματικοὶ, σταλέντες εἰς ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλλάδος παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, ὅστις, ἀσπασθεὶς παρρησία καὶ ἐνθουσιωδῶς τὸν ἐλληνικὸν ἀγῶνα, καθ' ὃν καιρὸν ἅπαντες οἱ συνάδελφοί του τὸν ἀπεδοκίμαζαν, τινὲς δὲ καὶ τὸν κατέτρεχαν, τὸν ἐξυμνεῖ ὡς ποιητῆς, καὶ τὸν ἐξεικόνιζεν ὡς φιλότεχνος ἐν μιᾷ τῶν στοῶν τοῦ Μονάχου.

Ἐγνωστοποιήσαμεν ἤδη τὰ τῆς μέχρι τοῦδε πρὸς τοὺς Ἕλληνας διαγωγῆς τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ· ἐρχόμεθα νὰ γνωστοποιήσωμεν τώρα καὶ τὰ κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος ὑπεράλλοτε σκανδαλώδη.

Πολλὰ κακά, καὶ πολλάκις ἄδικα, ἔπασχαν τὰ

ὑπὸ οὐδετέραν σημαίαν πλοῖα παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τρὶς χειρότερα ἔπασχαν τὰ ὑπὸ τὴν αὐστριακὴν· διότι αὐτόχρημα Τούρκους ἐθεώρουν οἱ Ἕλληνες τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ ἄδικον δὲν εἶχαν· διὰ τοῦτο οἱ μὲν ἔχαιραν, οἱ δὲ ἀδιαφόρουν ἐπὶ τῇ βλάβῃ αὐτῶν. Ἀναιδὴς ἦτον, ὡς ἀπεδείξαμεν, ἡ διαγωγὴ τοῦ πολεμικοῦ τῆς Αὐστρίας ναυτικοῦ, ἀλλ' ἀναιδέστεραι αἱ ἀπαιτήσεις του. Ὁ Ἀκούρτης δὲν ἐσυστέλλετο ν' ἀπαιτῆ ἀποζημιώσεις καὶ δι' αὐτὰ τὰ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν πλοῖα τὰ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν τῇ συνοδίᾳ τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου ἐπὶ τῆς ναυμαχίας τοῦ Καφηρέως ἀφαρπαγέντα ὡς φέροντα πρὸς τοὺς ἐχθροὺς πολεμικὰ παρεμπορεύματα, οὐδ' ἔπαυε νὰ βλάβητῃ ἀναιδῶς ὅσον ἐδύνατο τοὺς Ἕλληνας. Μεσοῦντος τοῦ ἰουνίου, ἔπλεαν πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Μιτυλήνης δύο ἑλληνικὰ πλοῖα εἰς κατασκόπευσιν τοῦ ἐχθροῦ. Παρατηρήσαντα τὰ πλοῖα ταῦτα ὅτι προσήρχετό τις κορβέττα ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν ἀνεκώχευσαν ἔτοιμα εἰς πόλεμον· ἀλλ' ἡ κορβέττα πλησιάσασα κατεβίβασε τὴν τουρκικὴν σημαίαν, ὕψωσε τὴν αὐστριακὴν, καί, μηδαμῶς εἰς λόγους μετὰ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἐλθοῦσα, ἐπέρριψε πεπυρωμένας σφαίρας καὶ δὲν ἔπαυσε σφαιροβολοῦσα, ἕως οὗ ἀπεμακρύνθησαν. Τοιαύτη διαγωγὴ παρώργιζε τοὺς περὶ τῶν ὄλων ἀγωνιζομένους Ἕλληνας κατὰ τῶν ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν ναυτιλλομένων, οἵτινες, ἀδίκως ἢ δικαίως πᾶσχοντες, ἐπεκαλοῦντο μεγάλη φωνῇ ἐπὶ τῷ εἰς τὰ ἴδια ἐπανάπλω τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεώς των· αὕτη δέ, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἱκανοποιήσῃ τοὺς παθόντας καὶ προστατεύσῃ τὴν σημαίαν της, ἔστειλε τὸ θέρος τοῦτο εἰς τὸ Αἰγαῖον ὄλον σχεδὸν τὸν στόλον της ὑπὸ τὸν ναύαρχον Παυλούκην. Ὁ στόλος οὗτος, ἐξ ἑνὸς δικρότου, μιᾶς φρεγάτας, μιᾶς κορβέττας καὶ δύο γολεττῶν, ἀντὶ νὰ πλεύσῃ ἐν πρώτοις ὅπου ἔδρευεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, καὶ

ζητήσῃ ἱκανοποίησιν, καὶ ἂν δὲν εἰσηκούετο, τότε νὰ πράξῃ ὅ,τι ἐμελέτα, ἔπλευσε κατ' εὐθείαν εἰς Μύκωνον, ἐπεβίβασε 500 στρατιώτας καὶ πυροβολιστάς, καὶ ἀπῆρτησε ποσότητά τινα χρημάτων, ἣν καὶ ἔλαβεν εἰς ἀποζημίωσιν αὐστριακοῦ πλοίου πειρατευθέντος, ἀπειλήσας ὅτι θὰ ἔκαιε τὴν πόλιν. Ἐν ᾧ δὲ διέτριβεν ἐκεῖ, ἠγκυροβόλησεν ἀνυπόπτως ἢ ἀνήκουσα εἰς τὸ ἑλληνικὸν τακτικὸν πολεμικὴ γολέττα. Ὁ πλοίαρχος αὐτῆς, Δεκρόζης, ἀφίχθη ἀμέσως κατὰ τὴν τάξιν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ αὐστριακοῦ ναυάρχου. Ὁ ναύαρχος, γνώριμος αὐτοῦ, τὸν ὑπεδέχθη εὐνοικῶς καὶ τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὸ γεῦμα. ἀλλ' ἐν ᾧ τὸν ἐφίλευεν, ἔστειλεν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ τὰς λέμβους, ἐκურίευσεν τὴν γολέτταν καὶ διεμοίρασε τοὺς ἀξιωματικούς τῆς εἰς διάφορα τῶν πλοίων τοῦ στόλου· ἐξετάσας δὲ τὸ ἡμερολόγιον καὶ τὰ ἔγγραφα, καὶ εὐρῶν τὰ πάντα ἐν τάξει, ἀπέλυσε τὸ πλοῖον, τὸν πλοίαρχον καὶ τοὺς ἀξιωματικούς· συγχρόνως ἔκαυσεν ὡς ληστρίδα μίστικον εὐρεθὲν ἐκεῖ, καὶ κατὰ παραγγελίαν τοῦ Χαμιλτῶνος ἐφοπλισθὲν εἰς καταδίωξιν πειρατῶν. Τὴν δὲ 9 ἰουλίου ἀφίχθη εἰς Τήνον, ὅπου εὐρίσκοντο δύο πολεμικὰ πλοῖα ἑλληνικὰ ἐν ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως τοῦ βιαίου δανείου ἐπιτροπῆς, τὸ μὲν τοῦ Λαλεχοῦ, τὸ δὲ τοῦ Κυριακοῦ, καὶ τὴν ἐπαύριον καλέσας εἰς τὸ δίκροτον τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοὺς πλοίαρχους, τοῖς ἐδηλοποίησεν ὅτι ἐθεώρει τὰ ἐν ἐθνικῇ ὑπηρεσίᾳ ἐκεῖνα πλοῖα ὡς ἐθνικά, καὶ ὅτι εἶχεν ἀπόφασιν νὰ τὰ κατάσχη δι' ἃ ἔπραξαν ἄλλοι Ἕλληνες ἀδικήματα μὴ σεβασθέντες τὴν σημαίαν τοῦ αὐτοκράτορός του. Ἀπήντησεν ἡ ἐπιτροπή, ὅτι τὰ πλοῖα ἦσαν κτήματα ἰδιωτῶν· ὅτι διὰ τοιαύτης πράξεως ἠδικεῖτο τὸ ἔθνος, ἐλαττουμένης τῆς μικρᾶς ναυτικῆς δυνάμεώς του ἐν καιρῷ κινδύνου· ὅτι μὴ ἔχουσα τὴν ἐκτελεστικὴν ἐκείνην δύναμιν δὲν ἐδύνατο ἡ ἐπιτροπή νὰ εἰσπράξῃ τὸ

δάνειον· ὅτι ἂν εἶχεν ὁ ναύαρχος ἀπαιτήσεις ἀποζημιώσεων ὄφειλε νὰ τὰς γνωστοποιήσῃ τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει καὶ ὅτι οὐδεὶς τῶν ἄλλων ναυάρχων, ἔχοντων παρομοίας, ἐπεχείρησέ ποτε τοιοῦτόν τι εἰς βλάβην ὄλου τοῦ ἔθνους. “ Αἰσθάνομαι ὅσα λέγετε,” ἀπεκρίθη ὁ Παυλούκης, “ καὶ λυπούμαι ὡς ἄνθρωπος, ἀλλ’ ὡς ναύαρχος αὐστριακὸς ὀφείλω ν’ ἀναγκάσω τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑπολήπτωνται τὴν αὐλήν μου”· καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἔστειλε λέμβους ὠπλισμένας καὶ ἐκυρίευσεν τὰ δύο ἑλληνικὰ πλοῖα· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐζήτησεν εἰς ἐξαγορὰν αὐτῶν ὅσα χρήματα ἀπῆται εἰς ἀποζημιώσιν· καὶ τὸ μὲν τοῦ Κυριακοῦ ἐξηγοράσθη αὐθημερόν, τὸ δὲ τοῦ Παλεχοῦ μετὰ ταῦτα. Τὴν δὲ ἐπαύριον, καθ’ ἣν ἔτυχε νὰ διαβῆ ἐκεῖθεν ἡ πλέουσα πρὸς τὴν Σάμον μοῖρα τοῦ Σαχτούρη, ἐπέρασεν ἀπέμπροσθεν τῆς πρῶρας τῆς αὐστριακῆς ναυαρχίδος, ἑκατὸν ὀργυῖās μακρὰν αὐτῆς, τὸ πλοῖον τοῦ Φωκά, ὁ Θεμιστοκλῆς, ἀνῆκον εἰς τὴν ῥηθείσαν μοῖραν. Ὑβριν ἐθεώρησεν ὁ Παυλούκης τὴν τοιαύτην πορείαν τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου ἀπέμπροσθεν τῆς πρῶρας του, ὕψωσεν ἀμέσως σημεία τινα, καὶ εὐθέως ὄλος ὁ στόλος ἐκανονοβόλησεν τὸν αὐθάδη Θεμιστοκλῆ ὡς ἐχθρικὸν πλοῖον, καὶ ἐπιρρίπτων πεπυρωμένας σφαίρας καὶ βομβίδας τοῦ ἐτρέπῃσεν τὰ δύο κατάρτια, ἔσπασε τὴν πρύμνην τῆς λέμβου του, καὶ τὸ πλοῖον ἠναγκάσθη νὰ ποδίσῃ εἰς Σύραν πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἐμποδίσθη ἀπὸ τῆς εἰς βοήθειαν τῆς κινδυνευούσης Σάμου ἐκστρατείας. Ὁ Παυλούκης, ἀφ’ οὗ διὰ τοιούτους λόγους ἐκολόβωσεν τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν, εἰδοποίησεν ἐγγράφως ὄχι τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ὡς ὄφειλεν, ἀλλὰ τοὺς προκρίτους τῆς Ὑδρας, περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς του· δὲν ἐσκόπευε, τοῖς εἶπε, νὰ ἐπιφέρῃ βλάβην ἢ ἐνόχλησιν οἰανδήποτε εἰς ἑλληνικὰ πλοῖα, μικρὰ ἢ μεγάλα,

καταγινόμενα εἰς ἐμπόριον ἢ εἰς ἀλιείαν μηδὲ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔνοπλα τὰ ἔχοντα τακτικὰ τῆς κυβερνήσεώς των ἔγγραφα, ἂν δὲν ἔβλαπταν πλοῖα ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν, ἂν δὲν ἠνόχλουν ἢ δὲν ἤρπαζαν τὰ πλέοντα ὑπὸ πολεμικὴν συνοδίαν, καὶ ἂν περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ κρατῶσι μόνον τὰ φέροντα ἀπηγορευμένα ἐν καιρῷ πολέμου εἶδη, ὡσάκις ταῦτα ἀπεπειρῶντο νὰ εἰσέρχωνται εἰς ἀποκλεισμένους ὑπὸ ἑλληνικῶν πλοίων τουρκικοὺς λιμένας. Κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς κοινοποιήσεως ταύτης, δι' ἧς τὸ δικαίωμα τοῦ κρατεῖν τὰ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν φορταγωγὰ πλοῖα περιωρίζετο μόνον εἰς τὰ παραβιάζοντα τοὺς ἀποκλεισμούς, ἐπετρέπετο νὰ μεταφέρονται ὑπὸ τὴν σημαίαν ταύτην ἀνεπηρέαστως στρατεύματα τουρκικὰ πρὸς ἀπόβασιν εἰς οἰονδήποτε ἑλληνικὸν μέρος, πολεμεφόδια, τροφαί, ἀποσκευαί, ἢ χρήματα, εἰς τουρκικὰ στρατόπεδα, καὶ πᾶσα τουρκικὴ ἰδιοκτησία, ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Ἐκοινοποίησε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ ναύαρχος, ὅτι ἐθεώρει ἔνοχον καὶ ἀξιόποιον ὄλην τὴν νῆσον ἐξ ἧς ἔπλεε πειρατικόν τι πλοῖον· καὶ ταῦτα ἐκοινοποιεῖ, ἐν ᾧ οὔτε αὐτὸς οὔτε ἄλλος τις ἠγνῶει, ὅτι πλήθη τῶν καταστραφέντων λαῶν, συγκεντρωθέντα εἰς τινὰς νήσους, ἀναγκαζόμενα νὰ ζῶσιν ἐπὶ τῇ ῥομφαίᾳ των, καὶ ἰσχυρότερα τῶν φιλησύχων κατοίκων τῶν νήσων ἐκείνων, ὄχι μόνον δὲν ὑπήκουαν τὴν τοπικὴν Ἀρχήν, ἀλλὰ καὶ κατεπίεζαν καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐντοπίους. Ὑπὸ τοιούτους ὅρους προθέμενος ὁ Παυλοῦκης νὰ ἐνεργήσῃ τὰ τῆς ἀποστολῆς του, ἀνεχώρησεν ἐκ Τήνου, ἀφ' οὗ ἔπραξε τὰ ἀνωτέρω· ἀλλὰ, πρὶν ἀναχωρήσῃ, ἔγεινεν αὐτοχειροτόνητος προστάτης τῶν τοῦ δυτικοῦ δόγματος πολιτῶν Ἑλλήνων καὶ τιμωρὸς αὐθαίρετος αὐτῶν, καὶ προειδοποίησεν ἐγγράφως τοὺς προκρίτους τῆς νήσου ὅτι, ἂν ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του ἐκακοποιούντο ἢ ἐζημιούντο οἱ καθολικοί, αὐτὸς ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ του ὄχι μόνον θὰ ἰκανο-

ποίει τοὺς παθόντας καὶ ζημιωθέντας, καὶ θὰ ἐπαίδευε τοὺς πταίσαντας, ἀλλὰ θὰ ἐτιμῶρει καὶ αὐτοὺς τοὺς προκρίτους ὡς ὑπευθύνους περὶ τῆς ἀσφαλείας ἐκάστου καθολικοῦ· ὑπέσχετο δὲ τοῖς προκρίτοις τὴν φιλάνθρωπον καὶ γενναίαν προστασίαν του ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἂν ἀπεδεικνύοντο διὰ τῆς διαγωγῆς των ἄξιοι αὐτῆς. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα ἐνήργησεν ἐν Τήνῳ.

Τὴν δὲ 11 αὐγούστου ἐμφανισθεὶς μεθ' ὅλου τοῦ στόλου ἔμπροσθεν τῆς Νάξου ἀπήτει παρὰ τοῦ κοινοῦ γρόσια 8500 ὡς τιμὴν εἰδῶν ὑπὸ τινων ἐντοπίων καὶ παρεπιδημούντων ξένων πειρατευθέντων, ἢ ἀπὸ πειρατῶν ἀγορασθέντων· ἀπήτει καὶ ἱκανοποίησιν, διότι ὑβρίσθη ὁ ἐκεῖ αὐστριακὸς πρόξενος, καὶ ἠτιμάσθη ἢ ἐπὶ τοῦ προξενείου σημαία· προσαπήτει καὶ ὄρκον περὶ ἀσφαλείας εἰς τὸ ἐξῆς τῶν προξένων, τῶν δυτικοφρόνων, καὶ τῶν ὑπὸ ξένην ὑπεράσπισιν κατοίκων τῆς νήσου· καὶ ἐπειδὴ δὲν εἰσηκούσθη, ἀπεβίβασε τὴν ἐπαύριον 800 στρατιώτας καὶ κανόνια, καὶ πολιορκῶν τὴν πόλιν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης, τὴν ἐκανονοβόλει, μήτε εἰς γυναῖκας μήτε εἰς ἀσθενεῖς μήτε εἰς παιδιά ἐξοδον ἐπιτρέπων. Διεκήρυξε δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς δυνάμεως Ζιμβούργος πρὸς τοὺς Ναξίους τὰ αὐτά, καὶ ἀπήτει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ ὄπλα τῶν κατοίκων. Ἀντέτειναν ἀπαξάπαντες οἱ Νάξιοι εἰς τὸν ἀφοπλισμὸν· ἀλλ' ὑπῆγαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ αὐστριακοῦ ἀντιπροξένου ὑπὸ στρατιωτικὴν συνοδίαν, ἐζήτησαν συγγνώμην, ὠρκίσθησαν περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν προξένων καὶ τῶν ἐπὶ τῆς νήσου δυτικοφρόνων, καὶ ὑψωσαν τὴν αὐστριακὴν σημαίαν. Τούτων γενομένων, ἐξέδωκεν ὁ Ζιμβούργος δευτέραν διακήρυξιν, δι' ἧς δικαιολογῶν τὴν ἀπαίτησιν τῶν ὄπλων ὡς ἀφορῶσαν τὴν ἡσυχίαν τῆς νήσου, ἐπέτρεπε τὴν ἀπ' ἀνατολῆς μέχρι δύσεως τοῦ ἡλίου κοινωνίαν τῆς πό-

λεως καὶ τῶν χωρίων, καὶ περιώριζε τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἐκδίκησίν του εἰς μόνους τοὺς μετελθόντας τὰ τῆς πειρατείας. Ἄφ' οὗ δὲ ἐπληρώθησαν ὅσα χρήματα ἀπηγοῦντο, ἡ μὲν ναυαρχὸς ἀπέπλευσε τὴν 22, τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα μετὰ δύο ἡμέρας· δὲν ἔπαυσε δὲ ὁ ναύαρχος ἐπὶ τῆς ἐν Νάξῳ διατριβῆς του ὑβρίζων τοὺς ἐντοπίους ὡς ἀποστάτας κατὰ τοῦ νομίμου βασιλέως των, καὶ προτρέπων αὐτοὺς νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἔλεός του καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος πρὸ τῆς ἐξολοθρευσεώς των.

Δίκαιον ἀναμφιβόλως ὁ ναύαρχος εἶχε νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς ἄρπαγας εἰς τὴν ἀπότισιν ὧσων ἤρπασαν καὶ νὰ τοὺς τιμωρήσῃ· ἀλλὰ διατί νὰ παιδεύσῃ ὀλόκληρον ἀθῶαν πόλιν; μήπως δὲν ἤξευρε διὰ τοῦ προξένου ὅτι πάντῃ ἀνίσχυρος ἦτον ἡ κοινότης νὰ παιδεύσῃ τοὺς ἐνόχους, ὡς καταπιεζομένη ὑπὸ τῶν ἐμφιλοχωρούντων Κρητῶν, καὶ ὡς ἔχουσα αὐτῇ ἀνάγκην ὑπερασπίσεως; ἐν ποίῳ δὲ δικαίωματι ἔπραξεν ὁ ναύαρχος ὅ,τι ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ προξένου; ὁ πρόξενος ἦτον ἐντόπιος καὶ κάτοικος τῆς Νάξου, ὃ ἐστὶ πολίτης Ἑλλήν· οὔτε συνθήκην, δι' ἧς ἐδύνατο νὰ ἐγκαθιστᾶ προξένους ἐν Ἑλλάδι εἶχεν ἡ Αὐστρία, οὐδ' ἄλλην πολιτικὴν σχέσιν· ἐξ ἐναντίας ἐφέρετο πρὸς αὐτὴν ἐχθρωδῶς καὶ ἀπανθρώπως. Πῶς ἐδύνατο λοιπὸν ἐπὶ τοιαύτης γῆς ν' ἀπαιτῆ τὴν ὑψωσιν τῆς σημαίας της καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν προξένων της; ἐν ποίῳ δὲ δικαίωματι ἐκηρύχθη ὑπέρμαχος τῶν τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας Ναξίων, ὄλων πολιτῶν Ἑλλήνων; καὶ ὑπηκόους τοῦ σουλτάνου ἂν τοὺς ἐθεώρει, ὁ σουλτάνος ἀνεγνώρισε προστάτριαν αὐτῶν μόνην τὴν Γαλλίαν, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν ταύτης, ἂν καὶ παρεξηγουμένην, καὶ ὅχι ποτὲ τῆς Αὐστρίας, πολλάκις ἀντέτειναν οἱ δυτικόφρονες τοῦ Αἰγαίου εἰς τὴν ἀπότισιν τῶν νενομισμένων φόρων. Οὕτω πολιτευομένου τοῦ ναυτικοῦ τῆς Αὐστρίας πρὸς τὴν Ἑλ-

λάδα, ἔπταιεν ἢ καταδιωκομένη καὶ ὑβριζομένη Ἑλλάς, διότι δὲν ἐσέβετο τὴν σημαίαν της ὡς ἐσέβετο τὰς τῶν ἄλλων Δυνάμεων, καὶ διότι τὴν ἐθεώρει ὡς ἐχθράν της ;

Ἀποπλεύσας ὁ Παυλούκης τῆς Νάξου κατῆρεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου ἔδρευεν ἡ κυβέρνησις· ἐκεῖ συνέλαβεν ὑποψίας ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐμελέτων νὰ τὸν καύσωσι· διὰ τοῦτο καὶ τὸ πλήρωμά του ἔντρομον ἐγρηγόρει πᾶσαν νύκτα, καὶ τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα ἑλληνικὰ πλοῖα κατεσκοπεύοντο. Τοιοῦτον σκοπὸν συνέλαβαν τῷ ὄντι τινὲς τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις εἰδοποιηθεῖσα τοὺς ἀπέτρεψεν. Ὁ δὲ Παυλούκης, εἴτε φοβηθεῖς, εἴτε αισθανθεῖς πόσον ἀξιόμημπος ἦτον ἡ διαγωγή του, ἐφάνη ἔκτοτε συγκαταβατικώτερος, ἐκάλεσεν εἰς γεῦμα μέλη τινὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ ἔστερξε ν' ἀναθεωρηθῶσιν ὑπὸ μικτῆς ἐπιτροπῆς Ἑλλήνων καὶ Αὐστριακῶν ἀποφάσεις τινὲς τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ εὐμενέστερα ταῦτα δείγματα τῆς διαγωγῆς του ἐν τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του πλοίων ἔπραξεν ἐν τῇ νήσῳ τῶν Θερμιῶν κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ὅ,τι ἔπραξεν αὐτὸς ἐν Νάξῳ.

Πρὸ πέντε ἐτῶν εἶχε ναυαγήσει κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τῆς νήσου ἐκείνης, ἅγιον Δημήτριον, σουηδικὸν πλοῖον, καὶ τὸ φορτίον αὐτοῦ διήρπασάν τινες τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου Σύλλακα. Ὁ ὑποπρόξενος τῆς Αὐστρίας, ὁ καὶ ὑποπρόξενος τῆς Σουηδίας, ἀπήτησε πολλάκις τὴν ἀποζημίωσιν, ἀλλ' οὐδέποτε εἰσηκούσθη. Τὴν δὲ 30 αὐγούστου ἠγκυροβόλησε τὸ αὐστριακὸν βρῖκι, ὁ Ὁρίων, ἐν τῷ λιμένι τῶν Θερμιῶν, καὶ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ, Ἀλβέρτης, ἀπήτησε τὴν ἀποζημίωσιν ἐντὸς 24 ὥρων. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐζήτησαν προθεσμίαν μακροτέραν. Τὴν ἐπιούσαν νύκτα εἶδαν οἱ ποιμένες τῆς νήσου ἐνόπλους βαδίζοντας πρὸς τὸ χωρίον, τοὺς ἐξέλαβαν ὡς

ληστὰς καὶ ἔδωκαν εἶδησιν φωνάζοντες. Ἦκουσαν τὴν φωνὴν οἱ χωρικοί, καὶ οἱ μὲν ἄνδρες ἐξῆλθαν ἔνοπλοι τὴν νύκτα ὡς ἐπὶ ληστὰς καὶ ἐτουφεκίσθησαν, αἱ δὲ γυναῖκες ἔτρεξαν εἰς τὰ ὄρη πρὸς ἀσφάλειαν· ἐγνώσθη μετ' ὀλίγον ὅτι οἱ ἀποβάντες ἦσαν αὐστριακοί, καὶ ὅτι ἔφεραν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κανόνια εἰς σωφρονισμόν τῶν ἀπειθούτων· ἀπεδόθη δὲ ἄνευ περαιτέρω ἀναβολῆς ἡ ζητούμενη ἀποζημίωσις. Τοιουτοτρόπως διεσώθη τὸ κινδυνεῦον ὀλόκληρον χωρίον διὰ τὴν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν τριῶν καὶ μόνων ἀτόμων.

Λήγοντος δὲ τοῦ σεπτεμβρίου, ἐπανῆλθεν ὁ Παυλούκης εἰς Ναύπλιον, καὶ ἠῦρεν ἐκεῖ τὸ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν ἐμπορικὸν πλοῖον, Μαγδονάλδον, ὑπὸ δίκην. Τὸ λήϊσαν τὸν Μαγδονάλδον ἑλληνικὸν εἶχε τακτικὰ ἔγγραφα, καὶ οὔτε παραβίασις τις ὑπῆρχε τῶν νενομισμένων, οὔτε παρατυπία· ἀλλ' ὁ Παυλούκης, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐπισκέπτεται τὰ ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν πλοῖα, τὸ ἐπῆρε βία. Διεμαρτυρήθη ἡ κυβέρνησις διὰ τὴν ἐνώπιον αὐτῆς ἀυθαίρετον ταύτην πράξιν καὶ ἀπήτησε νὰ μὴ διακόψῃ τὴν κατὰ τοὺς ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ νόμους δίκην τοῦ πλοίου· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκώφευσε εἰς τὴν δικαίαν ταύτην φωνήν. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἄθλα κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος τοῦ αὐστριακοῦ ναυτικοῦ, δι' ἃ ἐγόγγυσε ὅλη ἡ Ἑλλάς, καὶ ὠργίσθη ὅλη ἡ Εὐρώπη.

Ἄν ἡ κοινὴ καταδρομὴ τοῦ Ζαήμη καὶ τοῦ Κολοκοτρώνη τοὺς ἤνωσε ὡς εἶδαμεν, ἡ πτώσις τῶν ἀντιπάλων καὶ ἡ ἰδία ἀνόρθωσις τοὺς διήρесе. Γενικὸς ἀρχηγὸς τῶν ὄπλων τῆς Πελοποννήσου ἦτον ἤδη ὁ Κολοκοτρώνης, τοιοῦτος διέμενε καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς νέας κυβερνήσεως καὶ δὲν προσέκτησεν ὅ,τι ἐνόμιζεν αὐτῷ ἀνήκον ἐπὶ τῆς νέας διανομῆς τῆς ἐξουσίας, ὑπὲρ ἧς τόσον ἐμόχθησεν. Ἔνεκα

τούτου ἀποσπασθεὶς τοῦ Ζαήμη ἀπέσπασε καὶ ἄλλους, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀναγνώστην Δηληγιάννην, μέλος τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ἐπαρχιῶν ἐνισχύθη ἐκ νέου. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Βοστίτισης εἴλκυσαν κυρίως τὴν προσοχὴν τῆς νέας ἀντιπολιτεύσεως διὰ τὰ πλούσια εἰσοδήματά των· καὶ τῆς μὲν πρώτης ἐπαρχίας ἀρχηγὸς ἦτον ὁ στρατηγὸς Ἰωάννης Νοταρᾶς, ὑπαρχηγὸς δὲ ὁ ἀντιστράτηγος καὶ ἐξάδελφος αὐτοῦ Παναγιώτης Νοταρᾶς· τῆς δὲ δευτέρας ἀρχηγὸς ὁ στρατηγὸς Λόντος, ὑπαρχηγὸς δὲ ὁ ἀντιστράτηγος Μελετόπουλος. Τοὺς δύο τούτους ἀντιστρατήγους ἐλκύσαντες οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην διήγειραν κατὰ τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τὸ δέλεαρ τῆς ἀρχηγίας τῶν ἐπαρχιῶν. Ἄλλ' ἡ διαίρεσις εἰσεχώρησε μᾶλλον εἰς τὴν τῆς Κορίνθου, ὅπου τὴν ὑπέθρεψε καὶ ἡ περὶ νυμφεύσεως ὠραίας καὶ εὐγενοῦς νεανίδος τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης ἀναφανείσα ἀντιζηλία τοῦ στρατηγοῦ καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἐξέκλινε τὸν αὐγουστον εἰς ἀλληλομαχίαν, καὶ οἱ δύο ἀντιζηλοὶ νεανίαι, εὐρόντες καὶ ἄλλους συμμάχους, ἄφρονας ὡς αὐτοὺς, συνῆψαν ἐν Σοφικῶ, χωρίῳ τῆς ἐπαρχίας των, μάχην, καθ' ἣν νικήσαντες οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν ἔσφαξαν ἀθῶους, ἐλεηλάτησαν καὶ κατέστρεψαν τὸ χωρίον καὶ ἔκαυσαν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πευκοφύτου δάσους του, ὅθεν ῥητινολογούντες οἱ χωρικοὶ ἐπορίζοντο κατ' ἔτος τὰ πρὸς τὸ ζῆν· κατέστρεψαν δὲ καὶ ἄλλα χωρία γυμνώσαντες τοὺς κατοίκους. Τὸ πῦρ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κορίνθου ἀλληλομαχίας ἐγγὺς ἦτο νὰ διαδοθῆ καὶ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἀλλ' ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἔσπευσε νὰ τὸ σβέσῃ ἐν αὐτῇ τῇ ἐστία του, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῶ τούτῳ μετέβησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἐκείνην ὁ πρόεδρος τῆς, τὰ μέλη αὐτῆς Πετρόμπης καὶ Δηληγιάννης, καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος

τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως Πορφύριος· μετέβη ἐκεῖ καὶ ὁ Κολοκοτρώνης μεταμεληθεὶς δ' ὅσα ἐνήργησεν εἰς ἕξαψιν τῶν παθῶν. Συσκέψεως δὲ γενομένης διετέθησαν τὰ τῆς ἐπαρχίας ὅπως ἡ περίστασις ἀπῆται, ἀπεπέμφθησαν οἱ δύο ἀντίζηλοι νεανίαί εἰς τὰ στρατόπεδα, καὶ τοιουτοτρόπως πολλὰ παθοῦσα ἡ ἐπαρχία τῆς Κορίνθου διεσώθη ἀπὸ τῆς παντελοῦς καταστροφῆς.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ προσκυνήσαντες ὄπλαρχηγοὶ Κρήτες ἐρρίφθησαν, ὡς προείπαμεν, εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, ἠναγκάσθησαν πολλοὶ νὰ προτιμήσωσι χάριν ἀσφαλείας τὸν κλεπτικὸν πόλεμον. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιδρομαὶ συχναὶ εἰς πολλὰς τῆς Κρήτης ἐπαρχίας ἐγίνοντο, καὶ ἐχθροὶ κατεστρέφοντο, καὶ χωρία ἐλαφυραγωγούντο· ἀλλὰ μετὰ τὴν κυρίενσιν τῆς Γραμβούσης ἤϊρισκαν οἱ ὄπλοφόροι Χριστιανοὶ καταφύγιον ἐκεῖ, καὶ προμηθευόμενοι εὐκόλως τῶν ἀναγκαίων ἐγίνοντο τολμηρότεροι, ἐπιφοβώτεροι καὶ συστηματικώτεροι. Τὴν 1 ὀκτωβρίου ἐξεστράτευσαν κατὰ πρώτην φοράν ἐκείθεν πρὸς τὸ Χανιά 150 διὰ θαλάσσης καὶ ἄλλοι τόσοι διὰ ξηρᾶς· καὶ οἱ μὲν διὰ θαλάσσης συνέλαβαν δύο ἀλιάδας αὐτάνδρους, ἐγέμισαν τὰ πλοιάρια ζῶων καὶ ἄλλων λαφύρων, ἐσκότωσαν 17 ἐχθρούς, ἐν οἷς καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Χοσάμπεη Τουκμετσόγλου, καὶ ἔφεραν 6 αἰχμαλώτους εἰς Γραμβούσαν. Οἱ δὲ διὰ ξηρᾶς ἴρπασαν ζῶα ἰκανὰ ἔξωθεν τῶν Χανιωῶν, καὶ ἐφόνευσαν καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Φανέραγα. Ἐξεστράτευσεν εἰς καταδίωξιν καὶ τιμωρίαν αὐτῶν ὁ Μουσταφάπασας, καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῆς Γραμβούσης, ἀλλὰ δὲν τοὺς ἐπρόφθασε, καὶ φονεύσας τρεῖς ἄλλους καθ' ὁδὸν ἐπέστρεψεν εἰς Χανιά. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐξεστράτευσεν, ἐπέδραμάν τινες τῶν ἐν ταῖς ὑπωρείαις τῆς Μαλάξας Χριστιανῶν μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ τείχους, ἐγύμνωσαν τὰ βυρσοδεψεῖα, ἦρπασαν ζῶα,

ἔφόνευσάν τινας καὶ ἐπανήλθαν εἰς τὰ ἴδια ἀβλαβεῖς. Τὴν αὐτὴν νύκτα κατέβησαν 10 Κεφαλιανοὶ εἰς τὰς ἀλικάς, ἐκυρίευσαν μίαν ἀλιάδα, καὶ διέβησαν ἐν αὐτῇ ἀπέμπροσθεν τοῦ φρουρίου τῆς Σούδας ἀβλαβεῖς. Ὁ δὲ Μουσταφάπασας, βλέπων τὰς γενομένας συγχρόνως πολλαχόθεν ἐπιδρομὰς, λεηλασίας καὶ σφαγὰς, ἐφρόντισε νὰ ἐφοδιάσῃ τὸ φρούριον ὅσον τάχιον τῶν ἀναγκαίων, καὶ νὰ τὸ προετοιμάσῃ εἰς πολιορκίαν.

Λήγοντος δὲ τοῦ ὀκτωβρίου, Τοῦρκοὶ τινες τῶν ἐν Κανδάνῳ περιεφέροντο εἰς συλλογὴν ἐλαιῶν· ἐπέδραμαν οἱ Ἕλληνες, τοὺς ἐπρόφθασαν ἐπανερχομένους εἰς τὰ ἴδια, τοὺς ἐκτύπησαν, ἐφόνευσαν καὶ ἤχμαλώτισάν τινας καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἄλλους. Μικραὶ συγκρούσεις συνέβησαν καὶ ἀλλοῦ εἰς βλάβην ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὀθωμανῶν.

1826-27.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΓ.

Ἐκστρατεία τοῦ Κιουταχῆ εἰς Ἀθήνας καὶ ἄλωσις τῆς πόλεως.
—Διορισμὸς τοῦ Καραϊσκάκη ὡς γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ
τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατευμάτων.—Πολιορκία τῆς
ἀκροπόλεως.—Μάχη τοῦ Χαϊδαρίου.—Συντυχία Καραϊσ-
κάκη καὶ Κιουταχῆ.—Εἴσοδος τῶν περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς
τὴν ἀκρόπολιν.—Ἐκστρατεία τῶν Θετταλομακεδόνων εἰς
Ταλάντι.

Ἡ ἌΛΩΣΙΣ τοῦ Μεσολογγίου ἐπέφερε τὴν κατα-
στροφὴν τοῦ ἀγῶνος καθ' ὅλην τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα.
Οἱ λαοὶ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνου τοῦ μέρους ἐπροσ-
κύνησαν· ὁ δὲ Κιουταχῆς ἐκδυθεὶς τὴν λεοντὴν καὶ
ἐνδυθεὶς τὴν ἀλωπεκὴν, τοὺς μὲν τῶν ἐχόντων ἐπαρ-
χίας ὀπλαρχηγῶν ἐφείλκυσε καὶ παρέλαβεν εἰς τὴν
ὑπηρεσίαν του, τοὺς δὲ οὐδετέρωσεν· ἀφήσας δὲ
ικανὴν φρουρὰν ἐν Μεσολογγίῳ ἐξεστράτευσεν τὸν
Ιούνιον εἰς Ἀθήνας, ἐπάτησε, μηδενὸς ἐναντιουμένου,
τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν, καὶ τὴν 28 ἠύλισθη ἐν
Θήβαις. Δεκακισχίλιοι ἵππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπελογί-
ζοντο οἱ συνεκστρατεύσαντες, καὶ ἕξ εἴκοσι κανονίων
καὶ ἐξ βομβοβόλων συνίστατο τὸ πυροβολικόν· προ-
νοητικώτερος δὲ τοῦ Δράμαλη ἐξησφάλισε διὰ στρα-
τιωτικῆς κατοχῆς καταλλήλων μεταξὺ θέσεων τὴν
ἐλευθέραν κοινωνίαν τοῦ στρατοῦ του μετὰ τῆς Εὐ-
βοίας καὶ τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου, ὅθεν ἔμελλε νὰ
πορίζεται τὰ χρειώδη. Ἐν ᾧ δὲ ἐστράτευσεν οὗτος
εἰς Ἀθήνας, ἐπάτησε καὶ ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας
τὴν Ἀττικὴν μετὰ χιλίων· καὶ αὐτὸς μὲν κατέλαβε

τὸ Καπανδρίτι 7 ὥρας ἀπέχον τῶν Ἀθηνῶν, οἱ δὲ περὶ αὐτὸν ἰππεῖς ἐπροχώρησαν εἰς Πειραιᾶ, ἔκαυσαν τὰς θημωνιάς, ἤρπασαν ποίμνια καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης ὁ Βάσσος καὶ ὁ Κριεζώτης εὐρίσκοντο κατὰ τὴν Κάζαν καὶ τὰ Δερβενοχώρια, ὅπου μαθόντες τὰ κατὰ τὸν Πειραιᾶ ἀνεστράφησαν, καὶ τὴν 20 ἐστρατοπέδευσαν κατὰ τὸ χωρίον Λυόσιαν μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ ἐχθροῦ· τὴν δὲ ἐπαύριον, δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἔστειλαν 100 εἰς ἔνεδραν τῶν ἐχθρῶν ἐξερχομένων συνήθως πρὸς θερισμόν. Οἱ σταλέντες ἐφόνευσαν 2, ἀλλ' ἐπέδραμαν 200 ἰππεῖς καὶ τοὺς ἀπέκρουσαν· ἐπρόφθασαν ἐν τούτοις καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, καὶ οὕτως οἱ ἰππεῖς ἐπανῆλθαν εἰς τὰ ἴδια. Τὴν δὲ ἐπαύριον ἐπρότειναν οἱ Τούρκοι συνδιάλεξιν, καὶ εἰσακουσθέντες ἔστειλαν δύο ὑποπληρχηγούς ὑποσχόμενοι τῷ Κριεζώτῃ καὶ τῷ Βάσσῳ μεγάλας ἀμοιβάς, ἂν ἐπροσκύνουν· ἀπορρίψάντων δὲ αὐτῶν τὰς προτάσεις, ἐπεστράτευσαν πανστρατιᾷ τὴν 24 λίαν πρωτῷ, ἀντεπεστράτευσαν καὶ οἱ Ἕλληνες, ἐπολέμησαν ὅπου καὶ τὴν προτεραίαν, καὶ ἐπληγώθησαν ἐξ αὐτῶν 7, οἱ δὲ Τούρκοι ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον· γνωσθέντος δὲ τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Κιουταχῆ εἰς Θήβας, ἀνεχώρησαν οἱ περὶ τὸν Βάσσον καὶ τὸν Κριεζώτην εἰς Ἐλευσίνα.

Ἀρχομένου τοῦ μαΐου, εἶχε διορισθῆ ὁ Γκούρας ἀρχηγὸς τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα συστηθησομένων στρατοπέδων, καὶ εἶχε διαταχθῆ νὰ μὴ ἀναμείνῃ τοὺς ἐχθροὺς πρὸ τῶν πυλῶν τῶν Ἀθηνῶν· ἀλλ' αὐτός, μὴ φροντίσας νὰ φυλάξῃ οὐδ' αὐτὴν τὴν ἐπαρχίαν του ἀπάτητον, ἐκλείσθη ἐν τῇ ἀκροπόλει μετὰ 300 μισθωτῶν, καὶ ἐπὶ λόγῳ ἐξοικονομήσεως τούτων ἐβασάνισέ τινας τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ἀργυρολογῶν καὶ ἀποταμιεύων· ἔστειλε δὲ ἐπὶ φορολογία καὶ εἰς Σαλαμίνα, ὅπου ἦσαν Ἀθηναῖοι, τὸν

κακούργον ὄπαδόν του, Μάνδαλον, ὅστις διὰ δεινῶν κακώσεων ἐξετέλεσε τὰ τῆς ἐντολῆς του. Ὑπὸ τοιοῦτον ἀρχηγὸν οἱ ἐπὶ ῥέπεις εἰς τὴν ἀταξίαν στρατιωταί του ἔπραξαν, πρὶν κλεισθῶσιν, ὅσα αἰσχρὸν καὶ λέγειν κατὰ τῶν δυστυχῶν χωρικῶν καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τοιαύτην ἀπόγνωσιν, ὥστε ἐπὶ τῆς μικρᾶς εἰσβολῆς τοῦ Ὁμέρπασα τὰ δύο χωρία Χασιά καὶ Μενίδι ἐπροσκύνησαν καὶ ὑπεδέχθησαν τοὺς ὀλίγους ἐχθροὺς ὡς λυτρωτάς των, δολοφονήσαντες καὶ τὸν ὄπλαρχηγόν των Μελέτην Βασιλείου τὸν πρῶτον καλέσαντα αὐτοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς εἰς τὰ ὄπλα καὶ πιστῶς ἀθλήσαντα μέχρι τέλους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἂν καὶ ἀπεστρέφοντο τὸν φρούραρχόν των διὰ τὰς καταπίψεις του, ἐφάνησαν κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ὄραν χάριν τῆς πατρίδος εἰς ἄκρον ἀνεκτικοί. Ἐκτὸς ὀλίγων καταφυγόντων εἰς Σαλαμίνα, διέμειναν ἐν τῇ πόλει ὄχι μόνον οἱ δυνάμενοι νὰ ὀπλοφορῶσιν ἢ ἄλλως πως νὰ ὠφελῶσιν, ὅλοι 1000, ἀλλὰ καὶ πάμπολλαι γυναῖκες καὶ παιδιά. Ἐκλείσθησαν ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἄλλοι 100 ἄλλων μερῶν ὀπλοφόροι ὑπὸ τὸν Στάθην Κατσικογιάννην, τὸν Διονύσιον Εὐμορφόπουλον καὶ τὸν Γεώργην Φωκᾶν· ὥστε ὅλοι οἱ ὀπλοφοροῦντες ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν 1400.

Τὴν δὲ 29 ἰουνίου ἡ προφυλακὴ τοῦ ἐν Θήβαις ἀυλισθέντος τὴν προτεραίαν ἐχθρικοῦ στρατοῦ ἐκ δισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἰππέων ὑπὸ τὸν Μουστάμπην ἀφίχθη εἰς Καπανδρίτι, καὶ ἠνώθη μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Ὁμέρπασαν· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐφάνησαν ἰππεῖς ἔξωθεν τῶν Ἀθηνῶν περιφερόμενοι. Ἰδόντες αὐτοὺς οἱ ἐν τῇ πόλει ἐξώρμησαν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν ν' ἀναχωρήσωσι. Τὴν 1 δὲ ἰουλίου τινὲς τῶν εἰσβαλόντων ἐχθρῶν ἐπροχώρησαν εἰς Μεσόγεια, καὶ εὐρόντες ἀντίστασιν κατὰ τὸ Λιώπεσι ὠπισθοδρόμησαν·

τὴν δ' ἐπαύριον περὶ τὸ δειλινὸν ἐφάνησαν οἱ ἐχθροὶ ἐκ νέου ἔξω τῆς πόλεως ἐρχόμενοι διὰ τῶν Ἀμπελοκήπων· ἀλλὰ κανονοβοληθέντες καὶ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως καὶ ἐκ τῶν κανονοστασίων τοῦ κάτω τείχους ὠπισθοδρόμησαν. Τὴν δὲ ὑστεραίαν ὄλον τὸ κατα τὸ Καπανδρίτι στρατεύμα κατέλαβε τὸ μοναστήριον τοῦ Πετράκη, καὶ τοὺς κήπους τῶν Πατησίων, τῶν Σεπωλίων, καὶ τοῦ Χασακῆ. Οἱ Ἕλληνες ἐνισχύθησαν τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐμβάντων εἰς τὴν πόλιν 150 ὄπλοφόρων ἐκ Σαλαμίως ἐλθόντων, καὶ κατέλαβαν τὴν 5 τὸν λόφον τοῦ Μουσείου, οἱ δὲ Τούρκοι τὴν Πνύκα, τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίναν· τὴν νύκτα δὲ τῆς 6 κατέλαβαν οἱ αὐτοὶ καὶ τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Θεσέως. Τὴν δὲ 10, ἐν ᾧ οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ Βάσσον ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι ἐν Ἐλευσίνι, ἐφάνησαν αἴφνης ἐπερχόμενοι διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν Θεβῶν 2000 ἐχθροί, πεζοὶ καὶ ἰππεῖς, ὑπὸ τὸν Ἀσλάμπεην. Οἱ Ἕλληνες ἄφησαν τὰ ὀχυρώματά των, προϋπήντησαν τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὸ Θριάσιον πεδίον, ἐπολέμησαν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὠπισθοδρομήσωσιν. Ἐπανῆλθαν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ τὴν ἐπαύριον· ἀλλὰ καὶ τότε ἀπεκρούσθησαν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν οἱ μὲν πεζοὶ ἔκαυσαν τὴν Μάνδραν καὶ τὴν Μαγούλαν, οἱ δὲ ἰππεῖς ὑπήγαν πάλιν ὅπου ἐπολέμησαν τὴν προτεραίαν, ἀλλὰ καταπολεμηθέντες ἐτράπησαν, καταλιπόντες τὰς σκηναὺς καὶ ἀποσκευὰς των, καὶ τὴν νύκτα ἐπανεκάμψαν εἰς τὸ στρατόπεδον κακῶς ἔχοντες. Οἱ δὲ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν ἐχθροί, ὀρμήσαντες τὴν 11, ἐκυρίευσαν τὸν λόφον τοῦ Μουσείου, καὶ ἀνήγειραν προμαχῶνας. Τὴν 12 ἐξῆλθαν οἱ Ἕλληνες τῶν τειχῶν ὑπὸ τὸν Γκούραν, καὶ κατεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς μέχρι τοῦ μοναστηρίου τοῦ Πετράκη. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ συνεκστρατεύων ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν

Μουχτάρμπεης Κιαφτέσης ἔγραψε τῷ γνωρίμῳ του Γκούρα, προτρέπων αὐτὸν νὰ παραδώσῃ τὴν πόλιν καὶ τὴν ἀκρόπολιν εἰς ἀποφυγὴν τῆς ἀφεύκτου τῶν ἐν αὐτοῖς καταστροφῆς, καὶ ὑποσχόμενος ὠφελείας καὶ τιμᾶς, ἀλλ' ἡ πρότασις ἀπερρίφθη. Τὴν δὲ 13 ἐξορμήσαντες οἱ ἐν τῇ πόλει, ἐν οἷς καὶ ὁ Μακρυγιάννης, καὶ προσβαλόντες τοὺς ἐχθροὺς ἐφόνευσαν δύο· ὑπῆγαν καὶ εἰς τὰ ἀλώνια τοῦ Γερανίου, ὅπου ἦτον ὀλίγος σίτος ἀναλώνιστος, καὶ τὸν ἔκαυσαν· θέλων δέ τις τῶν ἐχθρῶν νὰ σβέσῃ τὴν φλόγα, συνεκάη. Τὴν νύκτα ἐπεχείρησαν οἱ ἐχθροὶ νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ὀχυρωθῶσιν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν στηλῶν του, ἀλλὰ τουφεκισθέντες ἀπεμακρύνθησαν· τὴν δὲ ἐπαύριον εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν ἐκ Σαλαμίνοσ ὁ ἐπὶ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου διακριθεὶς ὑπονομοποῖδσ Κώστας μετὰ 3 συνεργατῶν καὶ 70 Ἀθηναίων. Τὴν 15 παραφυλάξαντές τινεσ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἐφόνευσαν 2 ἵππεῖσ καὶ ἐπῆραν τοὺσ ἵππουσ των. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐφάνη ἀνυψωμένον ἐχθρικὸν κανονοστάσιον ἐν Γερανίῳ, καὶ ἄλλο τὴν ἀκόλουθον νύκτα κατὰ τὴν ἁγίαν Μαρίναν· ἐπετέθησαν δὲ τέσσαρα κανόνια, καὶ ἕκτοτε ὁ πόλεμος ἐγένετο σοβαρώτερος. Τὴν 16 ἦλθεν ὁ Κιουταχῆσ ἐκ Θηβῶν, ὅπου ἄφησε τρισχιλίουσ ὀπισθοφυλακὴν, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν Πατησίοισ· τὴν αὐτὴν ἡμέραν σφοδρῶσ κανονοβολοῦντεσ οἱ ἐχθροὶ ἔρριψαν μέρος ἐνὸσ τῶν δύο δυτικῶν πύργων τοῦ τείχουσ· τὴν ἐπιούσαν ἔβλαψαν καὶ τὸν ἄλλον πύργον, οἱ δὲ Ἑλληνεσ ἐπεσκεύασαν τὴν νύκτα τὰ βλαφθέντα μέρη· κατεσκεύασαν καὶ ἐν κανονοστάσιον κατὰ τὴν ἐνορίαν τῶν ἁγίων Ἀναργύρων προσβάλλον τὸ ἐν Γερανίῳ ἐχθρικόν. Τὴν 31 ἰουλίου ἔστειλαν οἱ ἐν Ἐλευσίνι κατὰ τὸν Πειραιᾶ 7 στρατιώτασ εἰσ κατασκόπευσιν τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ' ἔπεσαν οἱ σταλέντεσ εἰσ χεῖρασ

αὐτῶν καὶ εἰς ἐφονεύθη ἀμυνόμενος. Μαθὼν δ' ἐκ τῶν συλληφθέντων ὁ Κιουταχῆς ὅτι οἱ ἔξωθεν Ἕλληνες ἔτοιμοι ἦσαν νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν, ἐπεμελήθη νὰ κυριεύσῃ ὅσον τάχιον τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου.

Τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἦτον ὅλον ἡμελημένον καὶ πολλαχοῦ σαθρόν, εἶχε καὶ πολλὴν ἔκτασιν· ὁ δὲ ὀλίγος ἀριθμὸς τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτοῦ ἦτον ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν δυσανάλογος. Εἰκοσιτέσσαρες πύργοι περιέκειντο, ἀλλ' οἱ πλείστοι ἄοπλοι, οἱ δὲ ἔνοπλοι δὲν εἶχαν εἰμὴ ἀνὰ ἓν κανόνι, καὶ τοῦτο πολλάκις δύσχρηστον· διὰ τὰ αἷτια ταῦτα ἡ πόλις ἦτον εὐάλωτος. Δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἐφόδου, ὅ ἐστι τὴν 1 καὶ 2 αὐγούστου, ἔρριψαν οἱ ἐχθροὶ ἐπὶ τὸ τεῖχος ὄσας κανονίας δὲν ἔρριψαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας, καὶ κατηδάφισαν τόσα μέρη, ὥστε δὲν ἐπρόφθαναν οἱ ὑπερασπισταὶ του νὰ τὰ ἐπισκευάζωσι. Τὸ πρῶν δὲ τῆς 3 ὥρμησαν ὅλοι πολλαχόθεν ἀλαλάζοντες, ἐπάτησαν τὴν πόλιν διὰ τῶν κατηδαφισμένων μερῶν, καὶ μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν τὴν ἐκυρίευσαν ὅλην· 12 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν, 30 ἐπληγώθησαν, καὶ 10 ἄνδρες καὶ 40 γυναῖκες ἠχμαλωτίσθησαν, ὅλοι δὲ οἱ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Τὴν δὲ ἐπαύριον κατέβησαν αἰφνης τινὲς τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, ἐμβῆκαν εἰς τινα οἰκίαν, τὴν ἔκαυσαν, ἐφόνευσαν 13 καὶ ἐζώγρησαν 5· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ 2 ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπληγώθησαν 8. Εἰς δὲ τῶν ζωγρηθέντων Τούρκων ἐλέγετο ὅτι ἦτον ὁ ἀρχιπυροβολιστῆς τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ὅστις καὶ συμπαραελήφθη ἐν τῷ τάγματι τῶν Ἑλλήνων πυροβολιστῶν.

Ἡ δὲ κυβέρνησις, μαθοῦσα ὅτι ὁ Γκούρας ἐκλείσθη ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἐφρόντισε ν' ἀντικαταστήσῃ ἄλλον ἀρχηγὸν τῶν κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρα-

τοπέδων. Τὰ ὄμματα πολλῶν τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως ἔπεσαν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τὸν Καραϊσκάκην μεταβάντα εἰς Ναύπλιον μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Μεσολογγίου· τοῦτον συνίστα καὶ ἡ κοινὴ γνώμη ὡς τὸν ἀξιώτερον νὰ διοικήσῃ κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα πολυάριθμον στρατεύμα, καὶ ν' ἀνεγείρῃ τὰ πεπτωκότα μέρη· ἀλλ' ἀνίκητος ἐνομιζέτο ἡ κατ' αὐτοῦ ἀπέχθεια τοῦ προέδρου τῆς κυβερνήσεως Ζαΐμη δι' ἃς καταδρομὰς καὶ περιφρονήσεις ὑπέφερε παρ' αὐτοῦ ὁ οἶκός του ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐμφυλίου πολέμου. Ὁ ἀνὴρ ὅμως οὗτος τόσῃν πατριωτικὴν ἀνοχὴν ἔδειξε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς του κινδυνευούσης τῆς πατρίδος, ὥστε γενομένου λόγου ἐπὶ τοῦ κυβερνητικοῦ συμβουλίου περὶ διορισμοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ, πρῶτος αὐτὸς ἐξεστόμισεν ὅτι οὔτε ἀξιώτερον οὔτε καταλληλότερον ἄλλον ἐθεώρει παρὰ τὸν Καραϊσκάκην. Ἐπευφημησάντων δὲ ὅλων τῶν μελῶν, μετεπέμφθη τὴν ἐπαύριον ὁ Καραϊσκάκης εἰς τὸν θαλασσόπυργον, καὶ ὁ Ζαΐμης λαβὼν πρῶτος τὸν λόγον τῷ ἀνήγγειλε περιποιητικῶ τῷ τρόπῳ ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐβουλεύθη ἡ κυβέρνησις τὴν προτεραίαν. Κατενύχθη ὁ Καραϊσκάκης ἐπὶ τοῖς λόγοις τοῦ προέδρου, ἀπήντησε φιλοφρόνως καὶ εὐγνωμόνως, ὑπέσχθησαν ἀμφοτέροι παντελῆ λήθην τῶν παρελθόντων καὶ ἐναγκαλισθέντες ἐφιλήθησαν, καὶ τὸ φίλημα τῶν δὲν ἦτο φίλημα Ἰούδα. Συλλέξας δὲ ὁ νεοχειροτόνητος ἀρχηγὸς ὅσους ἐδυνήθη ἐν Ναυπλίῳ ἐξεστράτευσε μετὰ 600 τὴν 19 ἰουνίου εἰς Ἐλευσίνα, ὅπου ἦσαν ἤδη τὰ τάγματα τοῦ Βάσσου, τοῦ Πανουργιά καὶ τοῦ Κριεζώτη, καὶ ὅπου διετάχθησαν νὰ συνέλθωσι καὶ ἄλλα ἄλλων ὀπλαρχηγῶν· ἰγένετο καὶ πᾶσα φροντίς εἰς προμήθειαν τροφῶν, ὧν δὲν ἔστερεῖτο ἡ κυβέρνησις χάρις εἰς τὸν γενναῖον φιλελληνισμόν τῶν χριστιανικῶν λαῶν· ἐπειδὴ δὲ πᾶς φόβος ἐχθρικῆς ἀποβάσεως εἰς Σπέτσας καὶ

Ἔδραν ἐξέλειψεν ἤδη, διετάχθη καὶ ὁ Φαβιέρος νὰ συνεκστρατεύσῃ εἰς στερεὰν Ἑλλάδα.

Διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ναυπλίῳ ἀταξίαν ἔστησε πρὸ μικροῦ ὁ φιλέλληνας οὗτος τὴν σταθερὰν διαμονὴν τοῦ στρατοῦ του ἐν τῇ κατὰ τὴν Πελοπόννησον χερσονήσῳ τῶν Μεθέων, καὶ ἔφερεν ἐκεῖ ὅλας του τὰς ἀποθήκας, ἀφήσας δύο λόχους εἰς φρουρὰν τοῦ Ναυπλίου· ἐπροτίμησε δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο ὡς παραθαλάσσιον, ὡς μακρὰν τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν θορύβων, καὶ ὡς κείμενον ἐν μέσῳ Ἐδρας, Ἀθηνῶν, Ναυπλίου καὶ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· τὴν φύσει δὲ ὄχυρὰν ἐκείνην θέσιν ἐδυνάμωσεν ἔτι μᾶλλον ἀνεγείρας ἐπὶ τῶν δύο λόφων τοῦ ἰσθμοῦ τῆς δύο ὄχυρωμάτια. Καθ' ἃς δὲ ἡμέρας διετάχθη νὰ ἐκστρατεύσῃ, ἔφθασαν εἰς Μέθενα ἐκ Μασσαλίας 70 φιλελληνες ὑπὸ τὸν Ἰταλὸν συνταγματάρχην Πίζαν· ἡ δὲ γενναία συνδρομὴ τῆς ἐν Παρισίοις φιλελληνικῆς Ἐταιρίας ἐπρομήθευε πρὸ τινος καιροῦ ὄχι μόνον τὰ εἰς τροφήν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς λοιπὴν ἐξοικονόμησιν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθελοντῶν ἐπὶ τῇ προτροπῇ τοῦ κόμητος Δαρκούρτου, μέλους καὶ ἀντιπροσώπου αὐτῆς, ἐπισκεφθέντος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τὴν Ἑλλάδα εἰς πλήρη καὶ ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς. Ὑπὸ τοιαύτας αἰσίας περιστάσεις ἐδέχθη προθύμως ὁ Φαβιέρος τὴν διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, καὶ παραλαβὸν τὸ α' καὶ τὸ β' τῶν ταγμάτων ἐκ χιλίων ἀνδρῶν, τὸν ὑπὸ τὸν Πίζαν λόχον τῶν φιλελλήνων, 70 ἵππεῖς ἀνίππους, καὶ 4 ὀρεινὰ κανόνια, ἐξεστράτευσεν ἀρχομένου τοῦ αὐγούστου εἰς Ἐλευσίνα, ὅπου ἤρρεν ἐστρατοπεδευμένους 2500 ἀτάκτους ὑπὸ διαφόρους καὶ ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καραϊσκάκη. Τὸ ἑσπέρας δὲ τῆς 5 ἀνεχώρησαν ὅλοι καὶ ἔφθασαν περὶ τὸ μεσονύκτιον εἰς Χαϊδάρι, καὶ ἄλλοι μὲν κατέλαβαν τὸν ἐκεῖ περιτειχοισμένον κῆπον κείμενον ἐν μικρῇ τινι

κοιλάδι καὶ μίαν ἡμισυ ὥραν ἀπέχοντα τῶν Ἀθηνῶν, ἄλλοι δὲ ἐχαρακώθησαν ἐπὶ τῶν δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ κήπου λόφων· τὸ δὲ τακτικὸν ἠϋλίσθη ἐκ δεξιῶν τοῦ κήπου ἔχον κατὰ μέτωπον τὴν πόλιν καὶ ὄπισθεν τὸ ὄρος.

Γῆν 6, ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, ἐπρόκυψαν ἐκ τοῦ ἐλαιῶνος δισχίλιοι ἐχθροί, πεζοὶ καὶ ἵππεις, ἔλκοντες δύο κανόνια ἐλαφρά· καὶ οἱ μὲν πεζοὶ καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἱππέων προσέβαλαν τὰ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ κήπου χαρακώματα, ὅπου ἦσαν τὰ τάγματα τοῦ Κριεζώτου, τοῦ Περῤῥαιβοῦ, τοῦ Στέφου, καὶ τὸ τῶν Ἐπτανησιῶν· τινὲς δὲ ὑπήγαν πρὸς τὰ ἐκ δεξιῶν. Ἐδραμε κατὰ τῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ πεσόντων τὸ ἀτάγμα, ἐτράπησαν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἠρπάγησαν καὶ τὰ πολεμεφόδιά των· ἔδραμε καὶ ὁ λόχος τῶν φιλελλήνων κατὰ τῶν πρὸς τὰ δεξιά ἐχθρῶν καὶ τόσον ἐπροχώρησεν ὥστε εὐρέθη μόνος πολεμῶν πρὸς τριπλασίους· ἀλλὰ διὰ τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίας του, διὰ τῆς καρτεροψυχίας του καὶ διὰ τοῦ ἀκαταπαύστου πυρός, ἀπέκρουσεν εὐτυχῶς τὰς ἐπανειλημμένας προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοὺς ἔτρεψε μετ' ὀλίγον εἰς φυγὴν, ἐλθόντων δύο λόχων τοῦ β' τάγματος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης. Ἐθάρρυνεν ἡ ἐπιτυχία αὕτη τὸν τακτικὸν στρατὸν, καὶ ὁ Φαβιέρος, θεωρήσας ἀρμόδιον τὸν καιρὸν εἰς συγκρότησιν γενικῆς μάχης, διέταξεν ὅλους τοὺς ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ βαδίσωσι κατευθὺ πρὸς τὴν πόλιν· παρήγγειλε δὲ καὶ τῷ Καραϊσκάκῃ νὰ διατάξῃ τοὺς ἀτάκτους νὰ συνακολουθήσωσιν· ἀλλὰ, τούτου μὴ συγκαταθέντος, εἴτε διότι ἐθεώρει τὸ κίνημα παράτολμον, εἴτε διότι ἤξευρεν ὅτι οἱ ἀτακτοὶ δὲν συνηκολούθουν ὡς μὴ ἔχοντες τὴν ἕξιν τοῦ μάχεσθαι ἐν τοῖς πεδίοις πεζοὶ πρὸς ἵππεις, ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Οἱ Ἕλληνες ἐπῆραν τὴν ἡμέραν ἐκείνην δύο σημαίας,

καὶ ἐφόνευσαν καὶ ἐπλήγωσάν τινας· ἐφόνευσαν καὶ ἓνα τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἵππικοῦ καὶ ἤρπασαν τὸν ἵππον του· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ 8 ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐπληγώθησαν 20, ἐν οἷς 5 φιλέλληνες· ἐθλάσθησαν καὶ οἱ ἄξονες τῶν δύο ὑποστατῶν καὶ ἐστάλησαν εἰς Σαλαμίνα πρὸς ἐπισκευήν. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐπρόβαλεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ μεταφέρωσι τὸν στρατὸν εἰς Πειραιᾶ πρὸς εὐχερεστέραν προμήθειαν διὰ θαλάσσης πολεμεφοδίῳν καὶ τροφῶν· ἀλλ' ὁ Φαβιέρος ἀντέτεινε λέγων, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ἦτο νὰ λύσωσι τὴν πολιορκίαν, καὶ ὄχι νὰ χρονοτριβῶσι στρατοπεδεύοντες μακρὰν τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀμυνόμενοι μᾶλλον ἢ βλάπτοντες· ἀντεπρόβαλε δὲ νὰ κινηθῶσι τὴν ἐπαύριον ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς· ἀλλ' ἡ γνώμη του δὲν ἔγεινε δεκτὴ, καὶ ἀναγκασθεὶς νὰ ἐνδώσῃ διέταξε τοὺς σὺν αὐτῷ νὰ κινήσωσι τὸ μεσονύκτιον· ἀλλὰ δύο ἐκ τῆς ἀκροπόλεως, διαφυγόντες τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν, ἦλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἀναγγέλλοντες ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἠτοιμάζοντο ν' ἀναχωρήσωσιν. Ἡ ἀγγελία αὕτη ἀνέτρεψε τὸ σχέδιον τῆς εἰς Πειραιᾶ μεταβάσεως τοῦ στρατοῦ. Ἡ 7 τοῦ μηνὸς διήλθεν ἀπόλεμος, μὴ φανέντος τοῦ ἐχθροῦ, ὄχι διότι ἠτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλὰ διότι ἀνεμένετο ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας πρὸ μικροῦ ἀπελθὼν εἰς Εὐβοίαν, ὅστις καὶ ἔφθασε τὴν αὐτὴν ἑσπέραν μεθ' ἱκανῶν ἵππέων. Τὴν δὲ ἐπαύριον τὸ πρῶτ' ἐφάνη ὁ Κιουταχῆς ἐρχόμενος πρὸς τὸ Χαϊδᾶρι μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἵππέων. Ὁ Φαβιέρος ἔστειλε πάραντα τὸ ἀτάγμα καὶ τοὺς ἀνίππους ἵππεῖς ἔλκοντας τὰ δύο σῶα κανονιά του εἰς κατάληψιν ὀμαλοῦ τινος καὶ ἐπιμήκουσ λόφου· ἀλλ', ἐν ᾧ ἀνέβαιναν οὗτοι ἀφ' ἑνός, ἀνέβαιναν ἀφ' ἑτέρου καὶ οἱ ἐχθροὶ ἵππεῖς· τὸ δὲ ἐν μέσῳ ὕψος τοῦ λόφου ἐμπόδιζε τοὺς ἀναβαίνοντας νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους, ὥστε ἀφίχθησαν καὶ

οὐ μὲν καὶ οὐ δὲ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου μηδαμῶς προσδοκῶντες νὰ συναπαντηθῶσι. Πρῶτοι δ' ἐπυροβόλησαν οὐ τακτικοὶ καὶ ἐφόνευσάν τινας, ἀλλ' ὁ εἰς τετράγωνον σχηματισμὸς αὐτῶν, καθ' ὃν ἐν μόνον μέτωπον ἔβλεπε τοὺς ἐχθροὺς, τοῖς ἦτον ἐπιβλαβής· συνέβη δὲ καὶ τὸ δυστύχημα νὰ πληγωθῇ ὁ διοικῶν τὸ τάγμα Ῥοβέρτος, Γάλλος, καὶ νὰ θλασθῶσιν οὐ ἄξονες τῶν ὑποστατῶν· τὰ συμβάντα ταῦτα ἐπροξένησαν δειλίαν καὶ ἀταξίαν εἰς τὸ τάγμα, τὸ τετράγωνον διερρήγα, καὶ οὐ ἐχθροὶ εἰσεχώρησαν διὰ τῶν κενῶν· ἀλλὰ δραμόντες οὐ τοῦ β' τάγματος καὶ οὐ περὶ τὸν Καραϊσκίκην καὶ Κριεζώτην, ἔστησαν τὴν ὁρμὴν τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐπροφύλαξαν τὸ κινδυνεῦον τάγμα ἀπὸ τοῦ παντελοῦς ἀφανισμοῦ του· 38 στρατιῶται καὶ εἰς τῶν τυμπανιστῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἠχμαλωτίσθησαν.

Ὁ ἐχθρὸς, κυριεύσας τὸν λόφον ὅλον, ἐχαράκωσε τὴν κορυφὴν του, καὶ διαιρέσας τὰς δυνάμεις του ἔρριψε τὴν μὲν ἰππικὴν καὶ μικρὸν μέρος τῆς πεζικῆς ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα τοῦ Στέφου καὶ τοῦ Περρραιβοῦ, ὅπου καὶ ὁ Λέκκας, ὅλην δὲ τὴν ἄλλην πεζικὴν πρὸς τὸν μεταξὺ τοῦ ὀχυρώματος τούτου καὶ τοῦ ὄρου λόφου, ὃν κατεῖχεν ὁ Κριεζώτης· καὶ οὐ μὲν περ τὸν Στέφον, Περρραιβὸν καὶ Λέκκαν ἀντέκρουσαν τοὺς ἐφορμήσαντας καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν· οὐ δὲ κινηθέντες πρὸς τὸν λόφον, εὐρόντες τὰ κάτω ἀνώχυρα, ἐπροχώρησαν μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖ φθάσαντες ἦσαν πολλὴν ἀντίστασιν, καὶ δις ἐφορμήσαντες ἀπεκρούσθησαν· τόσον δὲ ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐμάχοντο, ὥστε, ἀντὶ νὰ τουφεκοβολῶνται, ἐπετροβολοῦντο καὶ διεξιφίζοντο. Ἐτράπη μετ' ὀλίγον ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τὸ ἀποκρουσθὲν ἐκ τοῦ ἄλλου ὀχυρώματος ἰππικόν, καὶ ὁ κίνδυνος αὐτῶν ἠξήθη, καὶ ἡ θέσις ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου κατέστη ἐπισφαλής, διότι, ἀν

ὑπερίσχαν οἱ ἐχθροὶ καὶ ἐκυρίευσαν τὸν λόφον ὅλον, θὰ κατελάμβαναν καὶ τὰ νῶτα τοῦ στρατοπέδου. Ταῦτα παρατηρήσας ὁ Φαβιέρος ἔστειλε πρὸς τὸν λόφον τὰ δύο τάγματα καὶ τοὺς φιλέλληνας ὄρμησαν καὶ οἱ γενναίως ἀνθιστάμενοι ἐπὶ τοῦ λόφου ἄτακτοι, καὶ οὕτως οἱ ἐχθροὶ πολλὰ παθόντες ὠπισθοδρόμησαν· μετὰ ταῦτα, τὰ δύο στρατόπεδα περιορίσθησαν εἰς ἀκροβολισμούς. Πολεμικοῦ δὲ συμβουλίου γενομένου, ἀπεφασίσθη τὸ μὲν τακτικὸν νὰ καταλάβῃ τὸν κῆπον καὶ τὰ χαρακώματα, οἱ δὲ ἄτακτοι νὰ πέσωσι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐχθρικὸν χαρακώμα. Ἐλθούσης τῆς ὄρας, οἱ μὲν ἄτακτοι ἐξῆλθαν τοῦ κήπου καὶ τῶν χαρακωμάτων καὶ εἰσῆλθαν οἱ τακτικοί· ἀλλ' ἀντὶ νὰ κινηθῶσιν οἱ ἄτακτοι πρὸς τὸν λόφον, ὑπεχώρησαν πρὸς τὸ ὄρος φοβηθέντες καὶ ἀπειθήσαντες εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν. Οἱ ἐχθροί, βλέποντες τὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἀτάκτων, περιέκλεισαν τὸν κῆπον. Ἐφοβήθησαν οἱ τακτικοὶ ἰδόντες ἑαυτοὺς ἀπροσδοκῆτως ἐν μέσῳ πολυαρίθμου ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, καὶ καλῆ τύχῃ ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους καὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ κήπου καὶ τοῦ ὄρους μικροῦ διαστήματος διεξέφυγαν τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν. Ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀδύνατοι στρατιῶται ἀποπλανηθέντες ἐξ αἰτίας τοῦ σκότους συνελήφθησαν· συνελήφθη καὶ ὁ χαριέστατος καὶ πεπαιδευμένος λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ Ἴβος, καὶ τινες πυροβολισταὶ φιλοτιμούμενοι νὰ σώσωσι τὰ κανονία τῶν· συνελήφθη καὶ ὁ Χατσῆ-Λάμπρος Κορομηλάς· οἱ πλείστοι δὲ τοῦ στρατοῦ ἔχασαν τὰ σκεύη τῶν· ἔμειναν καὶ 20 περίπου πληγωμένοι ἐκ τῶν διαφόρων σωμάτων ἐντὸς τοῦ ἐν τῷ κήπῳ πύργου καὶ ἔγειναν καὶ αὐτοί, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ συλληφθέντες, θύματα τῆς ὠμότητος τῶν ἐχθρῶν (α). Μεσοῦσης

δὲ τῆς νυκτός, ἔφθασαν τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι εἰς Ἐλευσίνα· φοβηθέντες δὲ μήπως οἱ ἐχθροὶ τοὺς καταδιώξωσι καὶ ἐκεῖ, μετέβησαν ὅλοι τὴν ἐπαύριον, ἐκτὸς τῶν περὶ τὸν Καραϊσκάκην καὶ τὸν Κριεζώτην, εἰς Σαλαμίνα κακῶς ἔχοντες.

Ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐλλιμένιζεν ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς ἡ γαλλικὴ ναυαρχία. Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Χαϊδαρίου ὑπῆγαν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ναυάρχου Δεριγνῆ ὁ Κιουταχῆς καὶ ὁ Ὁμέρπασας. Κατόπιν αὐτῶν ὑπῆγε καὶ ὁ Καραϊσκάκης. Ὁ ναύαρχος, ἀφ' οἷ τὸν ὑπεδέχθη, τὸν ὠδήγησεν ἐνώπιον τῶν πασάδων καθημένων ἐπὶ τοῦ καταστρώματος. Ἐξεπλάγη καὶ ὁ Καραϊσκάκης εὐρεθεὶς ἀπροσδοκῆτως ἐν παρουσίᾳ τῶν πασάδων, ἐξεπλάγησαν καὶ οἱ πασάδες εὐρεθέντες ἀπροσδοκῆτως ἐν παρουσίᾳ τοῦ Καραϊσκάκη. Ὁ Καραϊσκάκης τοὺς ἐχαιρέτησε καὶ ἐκάθησεν· ἐκεῖνοι δὲ τὸν ἀντεχαιρέτησαν ἀγερώχως κλίναντες ἀπλῶς τὰς κεφαλὰς των καὶ μὴ ἀνεγερθέντες. Ἡ συνομιλία ἐγεινεν ἁλβανιστί. Ὁ Κιουταχῆς ἐπέπληξεν εὐμενεῖ τῷ τρόπῳ τὸν Καραϊσκάκην ὡς ἀπιστήσαντα πρὸς τὴν Πύλην, καὶ τῷ εἶπεν ὅτι, ἂν ἐπροσκύνει, θὰ τῷ ἔδιδε τὸ λαμπρότερον καπιτανάτον. “Ὅτε σ' ἐζήτησα,” ἀπεκρίθη ὁ Καραϊσκάκης, “καπιτανάτον, δὲν εἰσηκούσθην· ἔκτοτε ἀπεφάσισα νὰ τὸ κερδίσω διὰ τῆς σπάθης μου, καί, Θεοῦ θέλοντος, θὰ τὸ κερδίσω.” ἔμειδίασεν ὁ Κιουταχῆς καὶ ἐσιώπησεν. Οἱ πασάδες ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς ναυαρχίδος πρῶτοι· ἀπέμεινε δὲ τις Ἄλβανός, ὅστις ἐπανελάβεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Κιουταχῆ πρὸς τὸν Καραϊσκάκην ἰδιαιτέρως ὡς γνώριμός του ὅσα τῷ εἶπεν ὁ Κιουταχῆς παρρησία, ἀλλὰ καὶ οὗτος ἤκουσεν ὅσα καὶ ὁ αὐθέντης του· ἡ συνέντευξις αὕτη τῶν πασάδων καὶ τοῦ Καραϊσκάκη ἔλαβε χώραν κατὰ συγκυρίαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἐν Χαϊδαρίῳ ἀποτυχίαν, οἱ πλείστοι

τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ὑπομισθίων τοῦ Γκουρα, φοβούμενοι τὰ δεινὰ μακρᾶς καὶ στενῆς πολιορκίας, βουλήν ἔβαλαν νὰ δραπετεύσωσι διὰ νυκτὸς παρὰ γνώμην τοῦ φρουράρχου. Εἰδοποιηθεὶς οὗτος περὶ τούτου καὶ θέλων νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, ἀνήγγειλε τοῖς ἐχθροῖς ἄνωθεν μεγαλοφώνως τὴν μελετωμένην ἔξοδον, καὶ οἱ στρατιῶται φοβηθέντες μὴ πέσωσιν εἰς χεῖρας αὐτῶν γρηγορούντων ἐμποδίσθησαν· ἀλλὰ δράξαντές τινες αὐτῶν ἄλλην εὐκαιρίαν ἐδραπέτευσαν, καὶ ἔτοιμοι ἦσαν νὰ δραπετεύσωσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐνεκα τούτου, ἐδειλίασε καὶ αὐτὸς ὁ Γκούρας, καὶ παρήγγειλε μυστικῶς νὰ σταλῶσι πλοῖα εἰς τοὺς τρεῖς πύργους πρὸς μετακόμισιν ὄλων τῶν πολιορκουμένων, ἃν ἡ ἀνάγκη τὸ ἐκάλει. Εἶπαμεν, ὅτι πλήθη γυναικῶν καὶ παιδίων ἐκλείσθησαν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῆς πόλεως. Ἐξ αὐτῶν ἀπεπέμφθησαν τὴν νύκτα τῆς 12 αὐγούστου ἀσφαλῶς εἰς Σαλαμίνα 300, συναπεπέμφθησαν καὶ τινες ἄχρηστοι ἄνδρες· ὥστε λήγοντος τοῦ αὐγούστου δὲν ἦσαν ἔγκλειστοι εἰμὴ 800 ἔνοπλοι Ἀττικοί, 250 ἀκόλουθοι τοῦ φρουράρχου, 80 ἀκόλουθοι τῶν ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, καὶ 500 γυναῖκες καὶ παιδία, ὅλοι ψυχαὶ 1630· ἦσαν καὶ ἐνὸς ἔτους τροφαί, ἀλλ' ὀλίγα πολεμεφόδια· ἔκειντο δὲ ἐπὶ τῶν τειχῶν 14 κανόνια καὶ 3 βομβοβόλοι.

Οἱ δ' ἐχθροί, ἀνεγείραντες ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ Μουσειῦ πυροβολοστάσιον καὶ ἐπιθέσαντες κανόνια καὶ βομβοβόλους, ὤρμησαν σωρηδὸν τὴν 15 μετὰ τὸ δειλινὸν ἵνα κυριεύσωσι τὸν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν ναὸν τοῦ ἀγίου Γεωργίου. Τὸν ναὸν τοῦτον κατεῖχαν Ἕλληνες, οἵτινες προῖδόντες τὸ συμβᾶν τὸν ὑπενόμυσαν· ἐπὶ σκοπῷ δὲ ν' ἀπατήσωσι τοὺς ὀρμήσαντας ἐχθροὺς των καὶ τοὺς φέρωσιν ἐντὸς αὐτοῦ θαρράλέους, ὑπεκρίθησαν ἀντίστασιν, ἐτουφέκισαν ἱκανὴν ὥραν καὶ μετὰ ταῦτα ὑπεχώρησαν ὡς μὴ δυ-

νάμενοι δῆθεν νὰ τὸν ὑπερασπίσωσιν. Οἱ ἐχθροὶ ἀπατηθέντες ἐμβῆκαν οἱ μὲν εἰς τὸν ναόν, οἱ δὲ εἰς τὰς πέριξ οἰκίας, καὶ αἴφνης ἀνετράπη ὁ ναός, συνανετράπησαν καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ συναπωλέσθησαν πάμπολλοι ἐχθροί· ἐπληγώθησαν δὲ καὶ 15 Ἑλληνες, ἐξ ὧν εἰς ἀπέθανεν. Οἱ ἐχθροὶ ἔπαθαν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἄλλην βαρεῖαν βλάβην· ἔμαθεν ὁ ἐν Ἐλευσίνι στρατοπεδεύων Καραϊσκάκης, ὅτι 500 ἐφύλατταν κατὰ τὰ Σκούρτα ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Βοιωτίας καὶ Μεγαρίδος ἀποτεταμιευμένας τροφάς, καὶ ἀπέστειλε τὴν 23, 1200 ὑπὸ τὸν Γεώργην Χελιώτην. Ὁ ὄπλαρχηγὸς οὗτος ἐξετέλεσεν εὐτυχῶς τὰ τῆς ἀποστολῆς του· ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως ἐφόνευσεν ἱκανούς, διεσκόρπισε τοὺς λοιπούς, ἐλαφυραγώγησε, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔφερεν εἰς Ἐλευσίνα ὀλόκληρα ποίμνια καὶ ἀγέλην ἡμιόνων.

Ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἐπίσημός τις ἀναφορὰ τοῦ Κιουταχῆ πρὸς τὸν ἀρχιβεζίρη, καὶ ἰδιόχειρος ἐπιστολὴ αὐτοῦ πρὸς τινὰ Ἀλήγαν, ὃ ἐστὶ πρὸς τὸν σουλτάνον καλυπτόμενον, κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἐλεγε δὲ ἡ ἀναφορὰ, ὅτι τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν, ὠκοδομημένον ἐφ' ὑψηλῆς καὶ τραχείας πέτρας, οὔτε ὑπόνομον ὑπεδέχετο οὔτε ἔφοδον ἐφοβεῖτο· ὅτι πολυάριθμα στρατεύματα τῶν ἀπίστων συνηθραίσθησαν κατὰ τὸν Ἴσθμόν, καὶ 20 καὶ 30 πλοῖά των περιέπλεαν· ὅτι δὲν εὐκαίρει νὰ ἐφορεύῃ τὰ τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἀναγκαῖον ἐθεώρει νὰ παρευρίσκειται πάντοτε τολμηρὸς καὶ ἐμπειροπόλεμος βεζίρης ὁποῖος ὁ Καρύστιος Ὁμέρπασας· ὅτι ἐπεσκεύασε δέκα μύλους πέριξ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἠναγκάζετο εἰς φύλαξιν αὐτῶν νὰ διατηρῇ ἀνὰ 80 καὶ 100 στρατιώτας, καὶ ὅτι ἠτοίμασεν ἑπτὰ σχεδὸν χιλιάδων ἐκλεκτὸν στρατὸν εἰς ἀποστολὴν πρὸς τὸν ἰσθμὸν τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐστείλεν εἰσέτι δι' ἔλλειψιν τροφῶν.

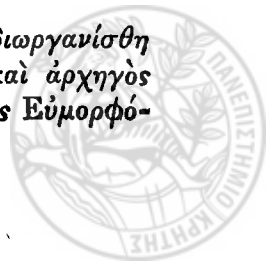
Ἐψεύδετο ὁ Κιουταχῆς λέγων ὅτι ἤναγκάζετο νὰ διατηρῆ ἰδιαιτέρας φρουρὰς εἰς φύλαξιν τῶν μύλων, διότι οὗτοι ἦσαν τόσον πλησίον τοῦ στρατοπέδου, ὥστε δὲν εἶχαν χρεῖαν ἰδίας φρουρᾶς· δὲν ἐπεσκεύασε δὲ εἰμὴ πέντε· οὐδὲ περιέπλεαν 20 καὶ 30 πλοῖα κατ' ἐκείνα τὰ νερά, ἀλλὰ 3 μόνον.

Ἡ δὲ ἰδιαιτέρα του ἐπιστολή, δι' ἧς ἀπεκάλει τὸν ἄγνωστον Ἀλήγαυαν “ζωοποιὸν τοῦ αὐθέντην,” ἐπανελάμβανε τὰ αὐτά, καὶ ἔλεγεν ἐν τέλει, ὅτι ἀναγκαιοτάτην ἐθεώρει τὴν σύμπραξιν ἄλλου βεζίρη, ὅπως δυνηθῆ αὐτὸς νὰ προκαταλάβῃ τὰ πρὸς τὸν ἰσθμὸν στενά, ἐν ὧσφ τὸ ἐμπειροπόλεμον στρατεύμα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος εὐρίσκετο ἐν Πελοποννήσῳ ἐξ αἰτίας τοῦ κατὰ τὴν Κόρινθον ἐπικρατοῦντος ἐμφυλίου πολέμου· διότι, ἂν ἐξήρχετο καὶ αὐτὸ εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ τακτικοῦ, ἐματαιοῦντο ὅλοι οἱ κόποι του, ἐκινδύνευαν τὰ στρατεύματά του, καὶ οὐδεὶς θὰ διέμενε ῥαγιάς· ἂν δὲ διετηρεῖτο ἡ στερεὰ Ἑλλὰς ὑποτεταγμένη, ὑπέσχετο νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν Πελοπόννησον ἐντὸς δύο μηνῶν.

Ἐν τούτοις, δὲν ἔπαυεν ὁ Κιουταχῆς νὰ στενοχωρῆ τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει κανονοβολῶν καὶ βομβοβολῶν καθ' ἡμέραν. Ἐξ αἰτίας τῆς ὀχυρᾶς θέσεώς της οἱ ἔγκλειστοι δὲν ἐφοβοῦντο ἔφοδον· ἐβλάπτοντο ὅμως κανονοβολούμενοι καὶ βομβοβολούμενοι διὰ τὸ πετρῶδες ἔδαφος καὶ τὴν στενὴν περιφέρειάν της· ἐφοβοῦντο δὲ κυρίως τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἐν τῷ παρατειχίσματι πηγαδίων καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀνακαλυφθείσης πηγῆς· διὰ τοῦτο προσεῖχαν εἰς φύλαξιν αὐτῶν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἐχθροὺς ἀνοίγοντας τάφρον εἰς κατασκευὴν ὑπονόμων ὑπὸ τὸ παρατείχισμα ἐπέπεσαν τὴν 26 αὐγούστου, τοὺς ἀπεδίωξαν, ἤρπασαν τοὺς ἐπενδύτας καὶ τὰ ἐργαλεῖά των καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἐπίμονοι οἱ ἐχθροὶ εἰς τὸν σκοπὸν των ἐπανέλαβαν τὰς ὑπονομικὰς

ἐργασίας των, ἔσκαψαν βαθεῖαν τάφρον ἀρχομένην ἀπὸ τῶν προπόδων τοῦ Ἀρείου πάγου καὶ ἐκτεινόμενην πρὸς τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ παρατειχίσματος καὶ ἤνοιξαν καὶ τρεῖς ὑπονόμεους ὑπὸ τὸ θέατρον τοῦ Ἡρώδου· ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Μακρυγιάννην, οἱ φυλάσσοντες τὸ παρατείχισμα, ἔτρεψαν τὴν νύκτα τῆς 13 Σεπτεμβρίου τοὺς ἐργαζομένους εἰς φυγὴν, ἔχωσαν τὴν τάφρον, κατέστρεψαν τὰς ὑπονόμεους, ἐφόνευσαν καὶ ἐζώγησάν τινας καὶ ἐπανήλθαν εἰς τὰ ἴδια φέροντες τὰ πρὸς μετακόμισιν χωμάτων καλάθια τῶν ἐργαζομένων. Εἰς τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθη καὶ εἰς ἐπληγώθη, ὅστις ἀπέθανε μετ' ὀλίγας ἡμέρας. Τὴν νύκτα δὲ τῆς 17 οἱ Τοῦρκοι ὤρμησαν εἰς κυρίευσιν τῆς πηγῆς καὶ ἀπεκρούσθησαν· τὴν δὲ 19 ἀνέκτησαν τὴν τάφρον ὅθεν ἀπεδιώχθησαν τὴν 13· ἀλλ' ὁ προσεκτικὸς καὶ ἄοκνος ὑπονομοποιὸς Κώστας προεῖδε τὴν συμβᾶσαν ἀνάκτησιν τῆς θέσεως ἐκείνης, καὶ προλαβὼν διώρθωσε μίαν τῶν καταστραφεισῶν ὑπονόμεων, ἐνέθεσε πυρίτιδα καὶ τὴν ἐσκέπασεν ὥστε δὲν ἐφαίνετο· πρὸς δὲ τὸ μεσονύκτιον, καθ' ἣν ὥραν εἰργάζοντο οἱ ἐχθροὶ ἀνοίγοντες τὴν παραχωθεῖσαν τάφρον, μετέδωκε τὸ πῦρ διὰ τινος ἀφανοῦς ἀγωγοῦ καὶ κατέστρεψε καὶ τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς φυλάττοντας αὐτήν· ἐκραγείσης δὲ τῆς ὑπονόμου ἔπεσαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἀπεμάκρυναν· θὰ ἐκυρίευσαν δὲ καὶ τὰ πλειότερα πυροβολοστάσια αὐτῶν, ἂν ἡ λειποταξία τινῶν τῶν περὶ τὸν Γκούραν δὲν ἔβαλλεν εἰς ἀταξίαν τοὺς λοιπούς. Ἐν τοσοῦτῳ, καὶ ἡ προλαβοῦσα καὶ ἡ ἐσχάτη αὕτη λειποταξία ἀποκατέστησαν ἀπολύτως ἀναγκαίαν τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν εἴσοδον ἄλλων στρατιωτῶν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου διωργανίσθη ἐκ νέου τὸ σῶμα τῶν Ἑπτανησίων, καὶ ἀρχηγὸς ἀνηγορεύθη ὁ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἰθακήσιος Εὐμορφό-

πουλος. Οὗτος καὶ ὁ Γκούρας ἔγραψαν τῇ ἐπιτροπῇ τῶν Ἑπτανησίων καὶ τῇ κυβερνήσει ἐπικαλούμενοι τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ταχεῖαν ἄνοδον τοῦ σώματος τούτου, ἐξαπέστειλαν δὲ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ τὸν συναγωνιστὴν των καὶ συγγενῆ τοῦ Γκούρα Μαμούρη. Οἱ Ἑπτανήσιοι ὑπήκουσαν προθύμως, καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ τινων Μεγαρέων καὶ ἄλλων ἀπέβησαν τὴν 12 Σεπτεμβρίου εἰς τι μέρος τῆς Ἀττικῆς κατὰ τὴν Ἀλικὴν, καὶ ὁδοιποροῦντες ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ Μαμούρη ἔφθασαν πλησίον τῆς ἀκροπόλεως, ἀφ' οὗ ἐνύκτωσεν ἄλλ' οἱ συνοδοιπόροι των, δειλιάσαντες καθ' ὁδὸν, δὲν συνηκολούθησαν· κατέλαβε δὲ τοὺς Ἑπτανησίους καὶ τὸ φῶς τῆς σελήνης, διὰ τοῦτο μετέβησαν αὐτονοκτὶ εἰς Καρὰν ἀναβαλόντες εἰς τὴν ἀκόλουθον νύκτα τὴν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἄνοδον· ἀλλ' ἰδόντες ἐκεῖθεν τὰ χαρακώματα τῶν ἐχθρῶν, νομίσαντες τὸ μέρος δι' οὗ ἐμελλαν νὰ εἰσέλθωσιν ἀδιάβατον, καὶ ὑποπτεύσαντες ὅτι τοὺς εἶδαν οἱ ἐχθροί, ὠπισθοδρόμησαν τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἀπέβησαν, καί, εὐρόντες ἐκεῖ τοὺς καθ' ὁδὸν ἐγκαταλιπόντας αὐτοὺς συνοδοιπόρους, ἐπέρασαν ὅλοι τὴν 14 εἰς Σαλαμίνα, ὅπου συμπάρελαβαν 120 Στερεοελλαδίτας, πρὸς 100 καὶ 150 γρόσια στρατολογηθέντας, ἐμβήκαν ὅλοι, ὡς 250, ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ Μαμούρη εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Χατσῆ-Ἀλεξανδρῆ, καὶ ἀπέπλευσαν ἐξ Ἀμπελακίων τὴν 27 περὶ τὴν γ' ὥραν τῆς νυκτός· συνέπλεαν δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην, σκοπεύοντες νὰ προστατεύσωσι τὴν ἀπόβασιν αὐτῶν, ἂν παρενέπιπτε τι πρόσκομμα. Τὴν ἡ' ὥραν ἔφθασαν παρὰ τὴν Μουνοχίαν, ὅπου μὴ εὐρόντες ἐχθρὸν ἀπέβησαν ἀνεμπόδιστοι· χωρισθέντες δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Κριεζώτην, μεινάντων ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὤδευσαν πρὸς τὸ φρούριον. Ἐν τέταρτον τῆς ὥρας μακρὰν αὐτοῦ ἰδόντες οἱ προπορευόμενοι ἱκανοὺς ἵππεις βαδίζοντας τὴν αὐτὴν

ὁδὸν παρεμέρισαν καὶ ἔπεσαν κατὰ γῆς· διέβησαν μετ' ὀλίγον τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ ἄλλοι ἐχθροί· ὑπὸ τὸ σκότος δὲ τῆς νυκτὸς οὔτε οἱ πρῶτοι οὔτε οἱ δεῦτεροι εἶδαν τοὺς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ὀδεύοντας· ἀλλ' οὔτοι φοβηθέντες ἐστράφησαν, οἱ μὲν ὀπισθοδρομοῦντες εἰς τὸν τόπον τῆς ἀποβάσεώς των, οἱ δὲ ἀναβαίνοντες τὸν Ὑμηττόν· Οἱ Τοῦρκοι, νοήσαντές τους ἐκ τῆς ποδοβολῆς, τοὺς κατεδίωξαν σποράδην, διαρκούσης τῆς νυκτὸς· ἡμέρας δὲ γενομένης, ἐφάνησαν οἱ πλείστοι τῶν φυγόντων πρὸς τὸ παραθαλάσσιον, ἀνακαλοῦντες διὰ σημείων τὸ ἀπᾶραν ἤδη πλοῖον καὶ φέρον τοὺς περὶ τὸν Κριεζώτην. Τὸ πλοῖον ἐπανεπλευσε καὶ παρέλαβε τοὺς ἐπὶ τοῦ παραθαλασίου σώους· ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, ἑπτὰ ἐκλείσθησαν ἐν τῇ πρὸς τοὺς τρεῖς Πύργους μικρᾷ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ ἐξ ἀπώλεσθησαν· ὁ δὲ ἔβδομος, ὁ Ἀνδρέας Κόνταρης, ρίφθεις εἰς τὴν θάλασσαν γυμνός, διεσώθη εἰς τὸ πλοῖον. Περιφερόμενοι οἱ ἐχθροὶ ἐπορεύθησαν καὶ πρὸς τὴν Ἀλικὴν εἰς ἀνίχνευσιν ἄλλων, καὶ ἦσαν ἐπὶ νησιδίου πλησίον τῆς ξηρᾶς 22. Οὔτοι ὀχυρωθέντες ἐπολέμησαν θαρράλεως καὶ εὐτυχῶς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· νυκτὸς δὲ γενομένης, ἦλθάν τινες τῶν ἐν τῷ πλοίῳ ἐπὶ δύο λέμβων καὶ τοὺς ἔσωσαν· ἀφ' οὗ δὲ οἱ μὴ ἐκτελέσαντες τὸ σκοπούμενον συνήχθησαν εἰς Σαλαμίνα εὐρέθησαν 30 ὀλιγώτεροι. Τοιοῦτοτρόπως ἀπέτυχε ἢ εἰς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς τῆς ἀκροπόλεως δευτέρα αὕτη ἀπόπειρα· οἱ δὲ ἔγκλειστοι, ἐν ᾧ ἐζήτουν ἔξωθεν βοήθειαν, ἔπαθαν αἰφνης τὸ ἐξῆς πάθημα.

Τὴν 30 Σεπτεμβρίου διενυκτέρευεν ὁ Γκούρας ἔξω τοῦ παρατειχίσματος παρατηρῶν τὰ κινήματα τῶν ἐχθρῶν, ἐμποδίζων τὴν ἐπικρατοῦσαν λειποταξίαν τῶν στρατιωτῶν, καὶ τουφεκίζων ἐκ διαλειμμάτων τὰ πλησίον ἐχθρικὰ χαρακώματα. Τουφεκίσαντος δὲ πρὸς τὸ μεσονύκτιον, ἐχθρὸς τις ὀδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ

ἐν τῇ ἐστία ἀναλάμψαντος πυρός, μὴ διαδοθέντος καὶ ἐντὸς τοῦ σωλήνος, ἐσφαιροβόλησε τὸν Γκούραν εἰς τὸν μῆλιγγα καὶ τὸν ἔρριψε νεκρόν· οἱ δὲ περὶ αὐτὸν στρατιῶται μετεκόμισαν τὸ σῶμά του ἀταράχως ἐντὸς τοῦ παρατειχίσματος, καὶ τὸ πρῶτ' ἐπὶ τὸ ἀνεβίβασαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὸ ἔθαψαν ἔμπροσθεν τοῦ παρθενῶνος, ἀφ' οὗ ἐτελέσθησαν τὰ νενομισμένα. Ἡ γυνὴ του ἔδειξεν ἐπὶ τῷ θανάτῳ του καὶ φρόνησιν καὶ γενναϊότητα· ἰδοῦσα τοὺς στρατιώτας κλαίοντας, “Τί κλαίετε;” τοῖς εἶπε, “σεῖς ἐθανατώσατε τὸν ἄνδρα μου λειποτακτοῦντες· ἂν σὰς τύπτῃ τὸ συνειδὸς ὡς αἰτίους τῆς χηρείας μου, ἀλλάξατε διαγωγὴν, καὶ μὴ θελήσετε νὰ φονεύσετε καὶ τὴν γυναϊκά του τὰ αὐτὰ πράττοντες.” κατενύχθησαν οἱ παρεστῶτες ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ὠρκίσθησαν ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς εἰκόνος τοῦ Χριστοῦ νὰ φυλάξωσι πίστιν εἰς τὴν γυναϊκα τοῦ ἀρχηγοῦ των μαχόμενοι, καὶ ἐτήρησαν τὸν ὄρκον των. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως καὶ τῆς ἀκροπόλεως μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Γκούρα ἔρριφθησαν ὑπὸ μὲν τῶν πολιορκούντων 6325 κανονόσφαιραι καὶ βόμβαι, ὑπὸ δὲ τῶν πολιορκουμένων 1191· οἱ δ' ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως φονευθέντες ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐλογίσθησαν ἑκατόν.

Ἐχοντες δὲ πάντοτε κατὰ νοῦν οἱ πολιορκηταὶ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ νεροῦ, ἐμελέτησαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὴν ἔμπροσθεν τῆς πηγῆς ὀχυρωθεῖσαν θέσιν τοῦ Λεονταρίου, καὶ οἱ Ἄλβανοὶ ἀνεδέχθησαν τὸν ἀγῶνα. Οἱ Ἕλληνες ὑπόπτεισαν τὸ μελετώμενον καὶ ὑποσκάψαντες ὑπόνομον τὴν προετοίμασαν εἰς ἕξαψιν καθ' ἣν στιγμὴν θὰ ἐπάτουσιν τὴν θέσιν ἐκείνην οἱ ἐχθροί. Πρὶν δ' ἐξημερώσῃ ἡ 6 ὀκτωβρίου, ὤρμησαν οἱ Ἄλβανοί, προηγουμένου ἐφίππου τοῦ φρουράρχου τῶν Ἀθηνῶν. Προθέμενοι οἱ Ἕλληνες νὰ παγιδεύσωσι τοὺς ἐχθρούς, ἀπεμα-

κρύνθησαν μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, βαλόντες πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον· ἀλλ' ὑγραθείσης τῆς πυρίτιδος ἐκ τῆς πολυκαιρίας, ἡ ὑπόνομος δὲν ἐξερράγη· οἱ δ' Ἕλληνες, κυλίοντες βόμβας, ἠνάγκασαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν θέσιν ἐκείνην, διότι διαρρηγνύμεναι πρὸ τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐθανάτωσάν τινας, ἐν οἷς καὶ τὸν φρούραρχον. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἀπεφάσισαν οἱ ἀρχηγοὶ νὰ ἐπιχειρήσωσι δι' ἐφόδου τὴν ἄλωσιν τοῦ παρατειχίσματος, καὶ ὑπεσχέθησαν πλουσίας ἀμοιβὰς τοῖς προαιρουμένοις ν' ἀναδεχθῶσι τὴν ἀνάβασιν· τὴν ἀνεδέχθησαν οἱ Γκέγκαι μκκτηρίζοντες τοὺς Ἀλβανοὺς ὡς ἀναξίους φανέντας εἰς κυρίευσιν τοῦ Λεονταρίου· ἀφ' οὗ δὲ ἠτοιμάσθησαν, ὤρμησαν αἴφνης τὴν 7 ὀκτωβρίου περὶ τὴν δ' ὥραν, ἐκυρίευσαν ἐν τῶν πλησίον τοῦ παρατειχίσματος ὀχυρωμάτων καὶ κατέλαβαν καὶ τὸ στόμα ὑπονόμου τινός, καθ' ἣν ὥραν συνέπεσε νὰ ἐνευρεθῇ ὁ ὑπονομοποιὸς Κώστας ἐπιτηρῶν τὴν κατασκευὴν τῆς. Ἰδὼν δὲ ὁ τὸ παρατείχισμα φυλάττων Μακρυγιάννης τὸν κίνδυνον τοῦ ὑπονομοποιοῦ, ἐξῆλθεν εἰς ἀντιληψίν του παραλαβὼν τοὺς περὶ αὐτὸν Ἀθηναίους. Ἐξῆλθαν μετ' ὀλίγον καὶ τινες ἄλλοι, καὶ συγκροτήσαντες δίωρον μάχην, κανονοβολούντων καὶ βομβοβολούντων καὶ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀπεδιώξαν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ διέσωσαν τὸν κινδυνεύοντα πολῦτιμον συναγωνιστὴν των. Ἐπιμένοντες οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των κατέφυγαν πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ πυρὸς ὑπὸ τὰς στοὰς τοῦ θεάτρου καιροφυλακτοῦντες νὰ εἰσπηδήσωσιν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, κρεμῶντες ἄνωθεν βόμβας, ἀναμμένων τῶν φυτιλίων, καὶ ρίπτοντες καὶ ἄλλας ἐμπρηστικὰς ὕλας, ἔβλαψαν πολλοὺς καὶ ἠνάγκασαν τοὺς λοιποὺς, ἐλθούσης τῆς νυκτός, νὰ ἐξέλθωσι τῶν στοῶν δρομαῖοι· τέσσαρες αὐτῶν ἔπεσαν ἐπὶ τῆς ἐξόδου των· οἱ δὲ φιλέκδικοι Ἀλβανοί, οἱ ὄνειδισθέντες ἐπὶ τῇ εἰς κυρίευσιν τοῦ Λεον-

ταρίου ἀποτυχία, βλέποντες ἄνωθεν τοῦ Μουσείου ὅσα ὑπέφεραν οἱ ὑπὸ τὰς στοὰς καταφυγόντες συν-ἀδελφοί των Γκέγκαι, ἀντὶ νὰ κινηθῶσιν εἰς συμπάθειαν, ἐκάγχαζαν ἐμπαίζοντές τους. Πεντακόσια βόμβαι καὶ ἄλλαι τόσαι κανονόσφαιραι ἐρρίφθησαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, δέκα Ἑλληνες ἐφονεύθησαν, καὶ πολλοὶ ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μακρυγιάννης εἰς τὴν κεφαλὴν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν νύκτα ἀναψεν ὁ Κώστας τὴν ὑπόνομον, ἐν ἣ εὐρέθη ἐπὶ τῆς ἐφόδου, ὄρμησαν οἱ Ἑλληνες μετὰ τὴν ἐκραγὴν αὐτῆς, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἔπαθαν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἠγωνίζοντο εὐτυχῶς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν καὶ ἐρρίψοκινδύνευαν, τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐκάθηντο ἀργὰ τῆδε κάκεισε, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ των ἐφιλονείκουν ἀνοήτως πρὸς ἀλλήλους· τινὲς δὲ αὐτῶν, οἱ ἀφρονέστεροι, ὑπεστήριζαν τὸν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Κορίνθου ἐκραγέντα αἰσχρὸν πόλεμον. Εἰς διατήρησιν τῆς ἀκροπόλεως ἐχρειάζετο ἀπαραιτήτως νὰ εἰσέλθῃ νέα δύναμις· ἀλλὰ δις ἐματαιώθη ἡ ἀπόπειρα τῆς εἰσόδου τῶν Ἑπταννησίων, διότι ἡ περιφρουροῦσα τὴν ἀκρόπολιν ἐχθρική γραμμὴ ἐφαίνετο ἀδιάσπαστος. Ἐπρεπε ν' ἀναγκασθῇ ὁ Κιουταχῆς δι' ἄλλων ἀλλοῦ κινήματων τῶν Ἑλλήνων νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὴν ἐκεῖ παραφυλάττουσαν πολλὴν δύναμιν, ὥστε νὰ δυνηθῶσιν οἱ Ἑλληνες νὰ εἰσδύσωσιν. Ἐθεώρησε καὶ ὁ Φαβιέρος ἀρμόδιον τὸν καιρὸν ἐκείνον νὰ πέσῃ ἐξ ἀπροόπτου εἰς Θήβας, ὅπου ἐφέδρευαν πάντοτε ἐχθροί. Διὰ τὸν διπτὸν τοῦτον σκοπὸν ἀπεφασίσθη τὰ στρατεύματα νὰ κινηθῶσι, καὶ ὁ μὲν Φαβιέρος, παραλαβὼν τὰ δύο τάγματα ἐκ 1000 στρατιωτῶν, τὰς δύο ἴλας ἐξ 80 ἰππέων, τὸν λόχον τοῦ πυροβολικοῦ ἐξ ἄλλων τόσων κανονοβολιστῶν, τὸν λόχον τῶν φιλελλήνων καὶ 4 κανόνια ἐλαφρά, μετέβη εἰς Μέγαρα, συμπαρέλαβε

καὶ ἄλλους 600 ἑλαφροὺς ὑπὸ τὸν Καλλέργην καὶ τὸν Στέφον, καὶ ἀναχωρήσαντες ὅλοι ἐκεῖθεν ἔφθασαν τὴν νύκτα τῆς 9 εἰς Ἀσωπὸν ποταμὸν, μίαν ἡμισυ ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν. Μετὰ δύο ἡμέρας ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην πρὸς ἀντιπερισπασμὸν τῶν περὶ τὴν ἀκρόπολιν ἐχθρῶν, καὶ φθάσαντες περὶ τὴν ἑ ὥραν τῆς νυκτὸς κάτωθεν τοῦ Μενιδίου ἐτουφέκισαν. Ὁ δὲ Κριεζώτης, ὁ Μαμούρης καὶ ὁ Τσουρᾶς μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς καὶ μετὰ τινῶν Ἑπτανησίων, ὄλων 300, ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Χατσῆ Ἀλεξανδρῆ καὶ εἰς ἄλλα πλοιάρια, ἀπέπλευσαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐξεστράτευσεν ὁ Καραϊσκάκης ἐξ Ἀμπελακίων ἐπὶ σκοπῶ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὸ φρούριον. Ἄλλ' ἐν ᾧ ἀνεπαύοντο οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἀναμένοντες τὴν ἀνατολὴν τῆς σελήνης ἵνα πέσωσιν εἰς Θήβας, ἦλθαν πρὸς αὐτὸν ὁ Καλλέργης καὶ ὁ Στέφος ἀναγγέλλοντες ὅτι οἱ στρατιῶταί των ἐλειποτάκτησαν. Ὁ Φαβιέρος, ἐπιμένων εἰς τὸν σκοπὸν του, ἀπεφάσισε νὰ κινηθῆ ἔχων μόνους τοὺς τακτικούς· ἀλλ' ἡ λειποταξία τῶν ἀτάκτων ἐψύχρανε τὴν ζέσιν τῶν τακτικῶν, ἐξ ὧν ἐλειποτάκτησάν τινες ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς· ὥστε ὁ Φαβιέρος ἠναγκάσθη νὰ ἐπανεέλθῃ ἄπρακτος καὶ ἀγανακτῶν εἰς Μέγαρα.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ λοιποὺς ὄπληρχηγοὺς ἔφθασαν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τριῶν Πύργων καὶ τῆς Μουνυχίας παράλιον μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὃ ἐστὶν ἀφ' οὗ ἐτουφέκισαν οἱ ἐν Μενιδίῳ καὶ εἴλκυσαν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τινὰς τῶν ἐχθρῶν. Ἀποβάντες δὲ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὠδευσαν ἀνενόχλητοι πρὸς τὸν ἀκρόπολιν, ἕως οὗ ἔφθασαν ὑπὸ τὸ Μουσεῖον· τότε ἡ φυλακὴ τῆς θέσεως ἐκείνης, ἀκούσασα ποδοβολὴν, ἠρώτησε δις τοὺς ἐρχομένους ποῖοι ἦσαν· μὴ λαβοῦσα δὲ ἀπάντησιν ἐτουφέκισεν· ἀλλ' ἕως οὗ ἐξυπνήσωσιν οἱ ἄλλοι ἐπὶ τῷ τουφεκισμῶ, οἱ περὶ

τὸν Κριεζώτην καὶ λοιποὺς ὄπλαρχηγοὺς ἔδραμαν καὶ ἀνέβησαν σῶοι ὅλοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν ἀκρόπολιν πρὸς ἀνεκκάλητον χαρὰν τῶν ἐν αὐτῇ· τὴν δὲ ἀκόλουθον νύκτα ἀναψάν τινα ὑπόνομον ἐτοιμην, ἐξώρμησαν μετὰ τὴν ἔκρηξιν αὐτῆς, ἐδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τοῦ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν περιχαρακώματος, καὶ κατηδάφισαν πολὺ μέρος αὐτοῦ· μαχόμενοι δὲ ὑπὸ τὸ σκοτὸς τῆς νυκτὸς καὶ ἀγνοοῦντες ὡς νεήλυδες τοὺς συνεξορμήσαντας συναδέλφους των, ἐθανάτωσαν τρεῖς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐπλήγωσαν ὀκτώ.

Ἄφ' οὗ δὲ οἱ τριακόσιοι εἰσῆλθαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, οἱ Τοῦρκοι ἐβάθυναν τὴν μεταξὺ τοῦ Μουσείου καὶ τοῦ παρατειχίσματος τάφρον εἰς ἐμπόδιον πάσης εἰς τὸ ἐξῆς διοδείας, ἀνύψωσαν χώματα, καὶ ἐπεσώρευσαν κλάδους δένδρων ἐπὶ τῶν χειλέων. Ἡσυχολήθησαν δὲ καὶ εἰς κατασκευὴν νέας ὑπονόμου πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ παρατειχίσματος· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ὑπέσκαψαν ἀνθυπόνομον, καὶ ἔτοιμοι νὰ ἐφορμήσωσιν ἐπὶ τῇ ἐκραγῇ, ἀναψαν δις τὴν 24 πρὸς τὸ μεσονύκτιον τὸ φυτίλιον, ἀλλ' ἐσβέσθη· τότε ἐξώρμησαν, ἀπήλασαν τοὺς ἐχθροὺς ἀπὸ τῶν πρὸς τὸ παρατειχισμα ὀχυρωμάτων, ἐφόνευσάν τινας, καὶ συνέλαβαν καὶ 16 ἐργάτας· ἀλλ' ἔπαθαν καὶ αὐτοὶ ὅσῃν ζημίαν δὲν ἔπαθαν ἄλλοτε· ἐννέα ἐθανατώθησαν, καὶ ὀκτὼ ἐπληγώθησαν.

Ὁ δ' ἐχθρὸς, ματαιωθέντων ἐκ νέου τῶν εἰς κυρίευσιν τοῦ παρατειχίσματος ἔργων του, ἐπανέστρεψε τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τὸ περικλείειν τὴν πηγὴν τείχισμα καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸ ὑποσκάψῃ, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ὑπαπαντῆς. Ἄλλ' ὁ πολυμήχανος Κώστας, ἀνθυπονομεύσας, ἐματαίωσε πάλιν τὰ σχέδιά του. Ἀπελπισθέντες τότε οἱ ἐχθροὶ τοῦ νὰ ἐπιτύχωσι δι' ἐκείνου τοῦ μέρους, ἤτοίμασαν ἄλλην ὑπόνομον δέκα ὀργυιᾶς μακράν, ἐπέθεσαν 2800 ὀκάδας πυρίτιδος, καὶ τὴν 10 νοεμβρίου α'

ὄραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἀφ' οὗ ἐκανονοβόλησαν τρίς, καὶ ἔδωκαν τὸ σημεῖον ἕ' ἀπομακρυνθῶσιν οἱ ἐπὶ τοῦ Ἀρείου-πάγου καὶ οἱ περὶ τὸν ναὸν τῆς Ὑπαπαντῆς, ὅπου τὸ φυτίλιον τῆς προετοιμασθείσης ὑπονόμου, οἰκειοὶ των, καὶ ἀφ' οὗ συνήχθησαν πάμπολλοι ἐπὶ τοῦ Μουσείου ἵνα ἴδωσιν ἐξ ὕψους τὸ ἀποβησόμενον, καὶ ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ τειχίσματος ἐφορμήσωσιν εἰς κυρίευσιν τῆς ἀκροπόλεως, ἔβαλαν πῦρ εἰς τὴν ὑπόνομον· ἦσαν δὲ τόσον βέβαιοι ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς ἀκροπόλεως θὰ κατεκυλίετο καὶ θὰ κατεπλάκουε μέρος τῆς πόλεως, ὥστε πολλοὶ τῶν ἐν ταύτῃ ἀπεμακρύνθησαν. Ἐσείσθη τῷ ὄντι ἡ ἀκρόπολις ἐπὶ τῇ ἐκρήξει, ἀλλὰ δὲν ἐπῆλθεν ἡ προσδοκωμένη καταστροφή, διότι ὁ προνοητικὸς Κώστας ἐπρόλαβε καὶ ἠνοιξε περίξ αὐτῆς δώδεκα λάκκους ἐννέα ὀργυιᾶς βαθεῖς, δι' ὧν ἡ ὑπόνομος ἐξεθύμανε. Τὴν δὲ 19 ἐφάνησαν ἐπὶ τοῦ Ἀρείου-πάγου δύο δυστυχεῖς Ἕλληνες σουβλισμένοι ἀπέναντι τῆς ἀκροπόλεως. Ἐφρύαξαν οἱ ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῇ φρικτῇ ταύτῃ θεᾷ, καὶ συλλαβόντες τοὺς ἐγκλείστους Τούρκους, ὅλους 18, τοὺς ἐκρέμασαν τὴν νύκτα τῆς 23 περίξ τῆς ἀκροπόλεως μηδὲν πταίσαντας, ἐν οἷς καὶ τὸν ἄλλοτε συλληφθέντα ἀρχιπυροβολιστὴν τοῦ Κιουταχῆ καὶ τινα Ἀλβανόν, Ἰσοῦφ Δεβένην, διοικητὴν ἄλλοτε τοῦ Λιδωρικίου, καλοκάγαθον ἄνδρα, ἀναιδῶς χλευασθέντα πρὸ τοῦ θανάτου καὶ σκληρῶς βασανισθέντα. Τοιουτοτρόπως τὸ φρικτὸν καὶ ἀσυλλόγιστον ἀνοσιούργημα τοῦ Κιουταχῆ ἐπὶ βλάβῃ τῶν Ἑλλήνων, ἔπεσεν ἐπὶ τὴν ἀθῶαν κεφαλὴν τῶν δυστυχῶν ὁμοπίστων του.

Ἐν τούτοις, ὁ ἐχθρὸς ὑπέσκαψεν ἄλλην ὑπόνομον πρὸς τὴν Ὑπαπαντῆν, καὶ τὸ ἑσπέρας τῆς 24 τὴν ἀναψεν· ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὁ Κώστας ἐξησθένισεν· ἐσείσθησαν ἐν τοσοῦτῳ ἐπὶ τῇ ἐκρήξει καὶ ταύτης τὰ περίξ, ἐσείσθη ὀλίγον καὶ ἡ ἀκρόπολις, ἔπεσαν

τοιχοί τινων τῶν πλησίον τῆς Ὑπαπαντῆς οἰκιῶν καὶ τινες ἄνθρωποι ἀπωλέσθησαν. Μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας ἀποτυχίας οἱ ἐχθροὶ ἔπαυσαν ὑπονομεύοντες.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ λύσις τῆς πολιορκίας οὔτε κατωρθοῦτο οὔτε κατορθωτῆ ἐφαίνετο διὰ τῶν ἀμέσων προσβολῶν· καὶ ὁ μὲν Κωλέττης ἐστάλη εἰς Σκόπελον, Σκιάθον καὶ Σκύρον πρὸς σύναξιν τῶν ἐν ἐκείναις ταῖς νήσοις διεσπαρμένων Θετταλομακεδόνων καὶ κατοχὴν τῶν Θερμοπυλῶν, καὶ συναπεστάλησαν καὶ δύο πλοῖα, τὸ τοῦ Λεμπέση καὶ τὸ τοῦ Κυριακοῦ· ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἀνεδέχθη νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀποδίωξιν τῶν ἐν αὐταῖς ὀθωμανικῶν φρουρῶν καὶ ἐμψύχωσιν καὶ ἀνέγερσιν τῶν ὑποταχθέντων λαῶν· ἐπλευσαν δὲ καὶ δύο γολέτται, ἡ τοῦ Ἀνδριανοῦ καὶ ἡ τοῦ Δημήτρη Κριεζώτη, εἰς τὸν ἐρετριακὸν κόλπον πρὸς ἐμπόδιον τῆς εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις ἐχθρικὸν στρατόπεδον δι' ἐκείνου τοῦ μέρους σιταγωγίας. Καὶ τὰ μὲν δύο ταῦτα πλοῖα ἀπεβίβασαν εἰς Κάλαμον οὓς ἔφεραν στρατιώτας ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἐκεῖ μύλων τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου· ἀπέκλεισαν δὲ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ὠρωποῦ τρία ἐχθρικὰ πλοῖα ἐκπλεύσαντα τῆς Χαλκίδος καὶ καταφυγόντα ἐκεῖ διὰ τὸν φόβον τῶν ἐλληνικῶν. Καθ' ἃς δὲ ἡμέρας τὸ τοῦ Κριεζώτη πλοῖον ἀπέκλειε τὴν Κάρυστον, ἐπέπλευσαν μία ἐχθρική γολέττα καὶ μία λεῦκα ἔνοπλοι, ἀλλ' ἔδραμεν εἰς βοήθειάν του ἡ ἐν Ὠρωπῷ γολέττα τοῦ Ἀνδριανοῦ, καὶ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα φοβηθέντα κατέφυγαν εἰς Μάρμαρι, ἀπεβίβασαν οἱ ἐν αὐτοῖς τὰ κανόνιά των, καὶ κατέλαβαν δυνατὰς θέσεις εἰς ὑπεράσπισιν τῶν πλοίων· ἀπεβίβασαν καὶ οἱ ἡμέτεροι στρατιώτας, καὶ ὄρμησαν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης κατὰ τῶν ἐναντίων· ἀλλ' ἦλθαν καὶ ἄλλοι Τούρκοι, καὶ οἱ ἀποβάντες Ἕλληνας ἐπα-

νηλθαν εἰς τὰ πλοῖά των, ἀπολέσαντες δύο συναγωνιστάς.

Ὁ δὲ Κωλέττης καὶ 1500 Θετταλομακεδόνες, οὓς συνέλεξεν, ἀποπλεύσαντες τὴν 3 νοεμβρίου ἀφίχθησαν τὴν 5 εἰς Ταλαντοῦσι ἐπὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ δύο πολεμικῶν πλοίων καὶ πολλῶν ἄλλων πλοιαρίων τῶν ὀπλαρχηγῶν. Συμπαρηκολούθουν δὲ καὶ τινες φιλέλληνες, ἐν οἷς καὶ ὁ Βουτιέρος, ἀρχηγὸς 80 τακτικῶν, οὓς ἐστρατολόγησεν, ὤπλισε καὶ ἐμίσθωσε διὰ χρημάτων τοῦ ἐν Ῥωσσίᾳ φιλογενοῦς Καλλέργη. Οἱ Θετταλομακεδόνες ἦσαν ὑπὸ διαφόρους ὀπλαρχηγούς· δύο δὲ ὑπερεῖχαν, ὁ Καρατάσος καὶ ὁ Γάτσος· ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι δύο ἡμέρας ἐφιλονείκουν περὶ τῆς ἀρχηγίας· διὰ τοῦτο οἱ μὲν περὶ τὸν Γάτσον ἀπέβησαν, οἱ δὲ περὶ τὸν Καρατάσον ἔμειναν ἐν τοῖς πλοίοις, μὴ θέλοντες νὰ συμπράξωσιν.

Ἐπὶ τῆς Ταλαντίῳ ἐχθρικαὶ ἀποθήκαι καὶ 200 Τούρκοι φυλάττοντες αὐτάς. Εἰς ἄλωσιν αὐτῶν ἐξεστράτευσαν οἱ περὶ τὸν Γάτσον τὴν νύκτα τῆς 8 νοεμβρίου· ἀλλ', ἐν ᾧ ἐπλησίαζαν ὀδεύοντες παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, ἐξεφανερῶθησαν τὸ πρῶτ' ἐπὶ τῆς ἀπὸ Λεβαδείας ὁδοῦ χίλιοι ἵππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Μουστάμπεην σταλέντες παρὰ τοῦ Κιουταχῆ μαθόντος τὴν ἐκστρατείαν ταύτην. Κατεταράχθησαν οἱ μηδὲν τοιοῦτον προσδοκῶντες Ἕλληνες, καὶ οἱ μὲν ἔφυγαν οἱ δὲ ἐτοποθετήθησαν ἐν τοῖς παρακειμένοις λόφοις· ὁ δὲ Γάτσος καὶ 30 στρατιῶται ἐκλείσθησαν ἐν παλαιᾷ τινι ἐκκλησίᾳ. Ἐπεξῆλθαν οἱ ἐν Ταλαντίῳ ἐχθροί, ὁ πόλεμος ἤρχισε σποράδην, καὶ οἱ Ἕλληνες ἔπαθαν πολλὴν ζημίαν. Ἐφονεύθησαν οἱ ἀρχηγοί, Ἄγγελος, Καλαμίδας, Κόντος, Χαμακιώτης, καὶ 37 στρατιῶται· ἐφονεύθη καὶ ὁ Σακκελιώνος, ὁ ἄλλοτε ἀρειοπαγίτης· συνελήφθη δὲ ζῶν καὶ ὁ Θανάσης Ἐμμανουὴλ Παπᾶς·

τὰ δὲ πτώματα ὄλων τῶν φονευθέντων ἔμειναν ὑποχείρια τῶν ἐχθρῶν, καὶ μόλις διεσώθησαν οἱ πληγωθέντες 32, ἐν οἷς καὶ ὁ Βελέντσας. Ὁ δὲ Γάτσος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐχάνοντο καὶ ἐκεῖνοι, ἂν δὲν ἐπρόφθαναν οἱ περὶ τὸν Ἀποστολάραν καὶ τὸν Τσάμην Καρατάσον νὰ τοὺς λυτρώσωσι. Μετὰ τὴν ἦτταν ταύτην ὅλοι οἱ Θετταλομακεδόνες ἐπανῆλθαν εἰς τὰ πλοῖά των, καὶ ὀλιγωροῦντες τὰς διαταγὰς τοῦ Κωλέττου ἀπέπλευσαν εἰς τὰ ἴδια καὶ διεσκορπίσθησαν.

Ἀφειδῶς καταναλώσαντες τὴν πυρίτιδα οἱ ἐν τῇ ἀκρόπολει τῶν Ἀθηνῶν εἰς συνεχεῖς πυροβολισμοὺς καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς ὑπονομικὰς ἐργασίας, καὶ φοβούμενοι μὴ, παραταθείσης τῆς πολιορκίας, ὑποστῶσι παντελῇ στέρησιν αὐτῆς, ἐπεκαλέσθησαν, μεσοῦντος τοῦ νοεμβρίου, τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεως. Τὸ ἔργον ἀποστολῆς πυρίτιδος ἦτο δεινόν· τάφροι καὶ χάρακες ἐζώννυαν τὴν ἀκρόπολιν καὶ οἱ ἐχθροὶ περικαθήμενοι ἠγρύπνουσαν μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ εἰσοδὸν τῶν περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ λοιποὺς ὀπλαρχηγούς. Πρόθυμος ἢ κυβέρνησις εἰς ἀντίληψιν τῶν πολιορκουμένων ἔστρεψε τὰ ὄμματά της πρὸς τὸν Φαβιέρον καὶ μετεκαλέσατο αὐτόν, καθήμενον ἀργὸν ἐν Μεθένοις ὡς μὴ θέλοντα νὰ συμπολεμῇ μετὰ τῶν ἀτάκτων μετὰ τὴν ἐκ τῆς λειποταξίας των ἀποτυχίαν τῆς εἰς Χαϊδάρη καὶ Θήβας ἐκστρατείας του, καὶ ὡς μὴ δυνάμενον νὰ ἐπιχειρήσῃ τι ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ μόνων τῶν τακτικῶν του. Ὁ Φαβιέρος ἀνεδέχθη τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο ἔργον, καὶ ἐπιστρέψας εἰς Μέθενα παρέλαβε 430 ἐκ τῶν ἐκλεκτοτέρων στρατιωτῶν του, 60 πυροβολιστὰς καὶ 40 φιλέλληνας, ὅλους 530, καὶ κατασκευάσας ἰσαρίθμους σάκκους ἔβαλεν ἐν ὀλίγοις μὲν αὐτῶν ἀνὰ 500 πυρολίθους, ἐν τοῖς πολλοῖς δὲ ἀνὰ ὀκτῶ ὀκάδας πυρίτιδος. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πάντα ἠτοιμάσθησαν, ἀπέπλευσαν οἱ 530 τὴν 28 ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἀρχηγοῦ των ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ

Χατση-Ἀλεξανδρῆ, κατευοδώθησαν τὴν 1 δεκεμβρίου, νυκτὸς γενομένης, εἰς τοὺς τρεῖς Πύργους, ἄφησαν σχεδὸν ὅλοι ἐν τῷ πλοίῳ τὰ σκευῆ των, διότι σκοπὸν εἶχαν, ἀφ' οὗ φέρωσι τὰ πολεμεφόδια εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ν' ἀναχωρήσωσιν, ἐνωτοφόρησεν ἕκαστος τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀνεξαιρέτως τὸν σάκκον του, καὶ πρὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐκίνησαν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Τὸ κινδυνῶδες τοῦτο ἐπιχείρημα ἦτο καὶ κατ' ἄλλον λόγον κινδυνωδέστατον, διότι οἱ σάκκοι ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐκ λεπτοῦ πανίου, καὶ ἂν εἰς ἀναπτε καθ' ὁδόν, ὅλοι θ' ἀναπταν καὶ θά ἔκαιαν τὸν στρατὸν ὀδεύοντα εἰς πυκνὴν φάλαγγα. Ἐνεκα τούτου, ἐξαιρέσας ὁ Φαβιέρος τοὺς συνακολουθοῦντας φιλέλληνας καὶ τοὺς πυροβολιστάς, διέταξε νὰ μὴ φέρῃ ἄλλος γεμάτον τουφέκι. Ἐτυχε δὲ καὶ ἡ νύξ ἐκείνη ὅλη σεληνόφωτος. Τοιοῦτοι κίνδυνοι περιεστοίχιζαν τοὺς ὑπὸ τὸν Φαβιέρον, βαθεῖα δὲ σιωπῇ ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς ὁδοιπορίας των· κρότοι μόνον ἀραιῶν τουφεκιῶν, ἀκούομενοι μακρόθεν, διέκοπταν ἐκ διαλειμμάτων τὴν βαθεῖαν σιωπὴν. Μετὰ δίωρον πορείαν ἔφθασαν ὑπὸ τὸν λόφον τοῦ Μουσείου, ὃ ἐστὶν ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς τάφρου. Ἐπροπορεύοντο δὲ τῆς φάλαγγος καὶ κατεῖχαν τὰς πλευρὰς αὐτῆς οἱ φιλέλληνες καὶ οἱ πυροβολισταί. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἔφθασαν ὑπὸ τὸν λόφον, τοὺς εἶδαν οἱ ἐφιστάμενοι δύο φύλακες καὶ ἠρώτησαν τίνες ἦσαν· ἐκείνοι δὲν ἀπεκρίθησαν· ἠρώτησαν πάλιν οὗτοι τίνες ἦσαν· ἐχλεύασαν οἱ ἐρωτηθέντες· ἐτουφέκισαν τότε οἱ χλευασθέντες καὶ ἤρχισεν ἐν τῷ ἅμα πολλαχόθεν πολὺς τουφεκισμὸς. Ὁ δὲ Φαβιέρος ξιφουλκήσας “βῆμα συμπλοκῆς,” ἐφώνησε μεγαλοφώνως πρὸς τοὺς τυμπανιστάς, καὶ “ἐμπρὸς παιδιὰ ἐμπρὸς” πρὸς τοὺς στρατιώτας. Ἐκρουσαν ἀμέσως τὰ τύμπανα οἱ τυμπανισταί, ἤλαλαξαν οἱ στρατιῶται, καὶ πλήρεις θάρρους καὶ ἐνθου-

σιῶντες ἔδραμαν πρὸς τὴν τάφρον τριῶν μέτρων βάθος καὶ πέντε πλάτος ἔχουσαν, διέσχισαν τοὺς φυλάττοντας αὐτὴν ὑποχωρήσαντας ἐπὶ τῇ ὀρμῇ των καὶ διέβησαν ὑπὸ βαρὺν τουφεκισμόν. Ἀκουσθέντος τοῦ κρότου τῶν τυμπάνων ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἐξώρμησαν οἱ ἐν αὐτῇ εἰς ἀντίληψιν τῶν ἐρχομένων, καὶ οὕτως εἰσηλθάν οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον εἰς τὸ παρατείχισμα φέροντες τὰ ἐπώμια φορτία των. Ὁκτὼ ἐφονεύθησαν ἐπὶ τῆς εἰσελεύσεως καὶ δεκατέσσαρες ἐλαφρῶς ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Φαβιέρος καὶ ὁ Πίσσας. Ὁ δὲ Ῥοβέρτος, θλασθέντος τοῦ ποδός του ὑπὸ τουφεκοβολῆς, ἔπεσε κατὰ γῆς μεταξὺ τῆς τάφρου καὶ τῶν ἐλληνικῶν χαρακωμάτων. Ἐκεῖ εὐρόντες αὐτόν τινες τῶν ἐχθρῶν ἐπεχείρησαν νὰ τὸν ἀποκεφαλίσωσιν· ἀλλ' οὗτος, καὶ χαμαὶ κείμενος, ὑπεράσπισεν ἑαυτὸν ἀνδρείως ἀντιπαλαίων ἱκανῆν ὥραν διὰ τοῦ ξίφους, ἕως οὗ τινες τῶν ἐξελθόντων, ἀκούσαντες τὰς φωνὰς καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων, ἔδραμαν, τὸν ἐλύτρωσαν φέροντα ἐπὶ τοῦ σώματος εἰκοσιᾶξ πληγὰς, καὶ τὸν ἀπεκόμισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὅπου ἀπέθανε μετὰ ἕξ ἡμέρας. Ἡ τολμηρὰ αὕτη ἐκστρατεία ὑπερύψωσε τὸ τακτικὸν καὶ τὸν φιλοκίνδυνον ἀρχηγόν του.

Ἄλλ' ὅσον ἐχάρησαν οἱ ἐγκλειστοί, ἰδόντες τοὺς τακτικοὺς ἀναβάντας, τόσον ἐλυπήθησαν μαθόντες ὅτι θ' ἀνεχώρουν. Θέλונτες δὲ νὰ τοὺς ἀποτρέψωσι, τοῖς ἔλεγον ὅτι θὰ συνανεχώρουν καὶ αὐτοί· ἀλλ' ὁ Φαβιέρος δὲν μετεπείσθη, καὶ δικαίως· φόβος δὲν ἦτο νὰ κινδυνεύσῃ ἡ ἀκρόπολις δι' ἔλλειψιν ὑπερασπιστῶν, ἀλλὰ δι' ἔλλειψιν τροφῶν· καὶ ὅσον πλειότεροι ἦσαν οἱ ἐν αὐτῇ, τόσον ταχύτερον ἐφθείροντο αἱ τροφαί. Ἐβλεπεν ὁ Φαβιέρος τὴν ἐξοδὸν του ὄχι μόνον ἀβλαβῆ ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμον, καθ' ὅσον ἐδύνατο νὰ φέρῃ ἐξωθεν ἀντιπερισπασμόν· ἀλλ' ἡ ἐξοδός του, γρηγορούντων τῶν ἐχθρῶν νύκτα καὶ

ἡμέραν, ἦτο σχεδὸν ἀδύνατος· Πλησίον τῆς προς τὴν ἀκρόπολιν ὄχθης τῆς τάφρου ἦσαν οἰκίαι τινὲς κατεχόμεναι ὑπὸ τῶν Τούρκων. Σκεφθεὶς ὁ Φαβιέρος ὅτι, ἂν ἐκυρίευε τὰς οἰκίας ἐκείνας, ἤνοιγε τὴν διὰ τῆς τάφρου δίοδόν του, διότι ἠναγκάζοντο οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὸ πῦρ τῶν κατεχόντων αὐτὰς ν' ἀπομακρυνθῶσι, παρέλαβέ τινας τακτικούς καὶ ἀτάκτους, καὶ ἐξῆλθε κατ' ἐκείνο τὸ μέρος τὴν 6, ὄρθρου βαθῆως, εἰς κυριεύσιν αὐτῶν. Συνεξῆλθαν καὶ οἱ περὶ τὸν Κριεζώτην καὶ τὸν Εὐμορφόπουλον κατὰ τὸ μέρος τῆς ἀγίας Παρασκευῆς καὶ τῆς Πλάκας εἰς ἀντιπερισπασμόν, ἀπεδίωξαν τοὺς πλησίον ἐχθρούς, ἔδραμαν περαιτέρω, ἐπάτησαν οἰκίας τῆς πόλεως, ἐφόνευσάν τινας ἐχθρούς, καί, ἡμέρας γενομένης, ἐπανῆλθαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν φέροντες λάφυρα· τινὲς δὲ αὐτῶν, μὴ προφθάσαντες νὰ εἰσέλθωσι, κατέφυγαν εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὰς σπήλαιον, ὑπεράσπισαν ἑαυτοὺς πανήμεροι, καὶ τὴν ἐπελθοῦσαν νύκτα διεσώθησαν καὶ αὐτοὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Φαβιέρον, πεσόντες αἴφνης εἰς ἅς ἐσκόπευαν νὰ κυριεύσωσιν οἰκίας, τὰς ἐπάτησαν, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν καὶ ἐπανῆλθαν ἄπρακτοι εἰς τὴν ἀκρόπολιν· δύο ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ πέντε ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ὑπολοχαγὸς Γεωργάκης Καρατσᾶς. Ἐπειράθησαν καὶ τὴν 19 καὶ τὴν 23 νὰ ἐξέλθωσιν, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπέτυχαν καὶ ἐνδιέμειναν ἄκουτες μέχρι τέλους τῆς πολιορκίας ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὑπὸ τοῦ ψύχους πάσχοντες ὡς μὴ ἔχοντες ἐπενδύτας. Τὴν δὲ 25 ἐπρόβαλε τοῖς ἐν τῇ ἀκροπόλει ὁ Κιουταχῆς νὰ παραδοθῶσιν ὑπὸ ὠφελίμου ὄρους· ἀπορρίφθεισης δὲ τῆς προτάσεως, ἠτοιμάσθη εἰς ἄλωσιν τοῦ παρατειχίσματος δι' ἐφόδου, συνλεξεν ἐπὶ τοῦ Μουσείου πολλὰ στρατεύματα τὴν 6 ἰανουαρίου, καὶ ἐκανονοβόλει τὴν Χρυσοσπηλαιώτισαν· ἀλλ' ἠ ἐπιτυχὴς κανονοβολὴ τῶν πολιορκου-

μένων ἐματαίωσε τὰ μελετώμενα. Κατέχοντες οἱ Τοῦρκοι τὴν Ὑπαπαντὴν ἐπεβουλεύοντο δι' ὑπονόμων τὸ περιτείχισμα τῆς πηγῆς ἑκοσι μόλις ὀργυῖας ἀπέχον. Ἀναγκαίαν ἐξ αἰτίας τούτου θεωρήσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν κυρίευσιν τῆς Ὑπαπαντῆς, ἀναψαν τὴν ἐπιούσαν νύκτα ὑποσκαφεῖσάν τινα πρό τινων ἡμερῶν ὑπόνομον, ἐπάτησαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐν αὐτῇ φονεύσαντες, τοὺς πλείστους δὲ διασκορπίσαντες, καὶ πᾶν τὸ εὐρεθὲν ἀρπάσαντες ἐπανῆλθαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν φοβηθέντες νὰ τὴν κρατήσωσι· πολλὴν βλάβην ἐπέφερε καὶ ἡ ὑπόνομος ἐκραγεῖσα. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ διέταξεν ὁ Φαβιέρος καὶ ἐτρύπησαν δύο τῶν κατὰ γῆς σπονδύλων καὶ ἐμβαλόντες πυρίτιδα καὶ ἀνάψαντες φυτίλιον τοὺς ἐκύλισαν εἰς τὴν πόλιν, οἷτινες ἐκραγόντες κατηδάφισάν τινας σαθρὰς οἰκίας.

Μετά τινος δὲ ἡμέρας ἔπαθαν αἱ ὠραῖαι τέχνηαι πάθημα ἀνήκεστον. Ὁ Γκούρας μετεσχημάτισε τὸν ναὸν τοῦ Ἐρεχθέως εἰς οἶκημα τῆς γυναικὸς καὶ τῶν συγγενῶν του. Εἰς προφύλαξιν τῶν δὲ ἀπὸ τῶν ἐπιρρίπτομένων βομβῶν ἐσώρευσεν ἐπὶ τῆς ὀροφῆς πολὺ χῶμα· ἀλλ' ὅ,τι ἔπραξεν εἰς προφύλαξιν συνετέλεσεν εἰς καταστροφὴν. Κανονοβολοῦντος τὴν νύκτα τῆς 12 τοῦ ἐχθροῦ, εἰς τῶν κίωνων τοῦ ναοῦ καὶ τὸ ἐπιστύλιον ἐτέρου ἔσπασαν, καὶ ἡ μέγα βάρως φέρουσα ὀροφὴ πεσοῦσα ἐθανάτωσεν ἑνδεκα, ἐν οἷς καὶ τὴν σύζυγον τοῦ Γκούρα.

1826-27.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΔ.

Ἐκστρατεία Καραϊσκάκη.—Τὰ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ κατὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ εἰς Ἀττικὴν ἐπάνοδος του.

ΜΕΣΟΥΝΤΟΣ τοῦ ὀκτωβρίου ἠΰξησε τὸ ἐν Ἐλευσίνι ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην στρατόπεδον εἰς 4500· οἱ συγκροτοῦντες δὲ αὐτὸ ἦσαν οἱ ἐμπειροπολεμώτεροι τῶν Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ τὰ λείψανα τῆς ἐνδόξου φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ὁ ἐπ' ἀνδρία μεταξὺ τῶν Πελοποννησίων ὄπλαρχηγῶν διακρινόμενος Νικήτας, καὶ ἱκανοὶ Σουλιῶται, ἂν καὶ ἀπαρεσκόμενοι νὰ συνεκστρατεύωσιν ὑπὸ μὴ Σουλιώτην. Ἐπροσπάθησεν ὁ Καραϊσκάκης νὰ πείσῃ καὶ τὸν Φαβιέρον νὰ συνακολουθήσῃ· ἀλλὰ δι' ἃ διηγῆθημεν ἤδη μεταξὺ τακτικῶν καὶ ἀτάκτων ἐπὶ τῶν δύο ἐκστρατειῶν εἰς Χαϊδᾶρι καὶ Θήβας συμβάντα δὲν εἰσηκούσθη· μετεχειρίσθη ἔπειτα πλαγίους τρόπους ἵνα τοῦ ἀποσπάσῃ τοὺς ἵππεῖς καὶ ἐπέτυχεν· ἀλλὰ δραμόντες οἱ ἀξιωματικοὶ κατόπιν τοὺς ἐπανάγαγαν ὑπὸ τὴν σημαίαν των.

Προετοιμάσας δὲ ὁ Καραϊσκάκης τὰ τῆς ἐκστρατείας του ἄφησεν εἰς φύλαξιν τῆς Ἐλευσίως καὶ Σαλαμίως καὶ εἰς συστολὴν τῶν πολιορκητῶν τῆς ἀκροπόλεως τὸν Βάσσον μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τοὺς Δεβενοχωρίτας, καὶ τὴν 25 ἐξεστράτευσεν μετὰ 3000, καὶ ὀδεύων διὰ Κουντούρων καὶ Κάζας ἔφθασεν τὸ ἑσπέρας τῆς 27 εἰς Δοβρέναν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐρχόμενον οἱ ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ 300 ἐχθροί, ἐκλεί-

σθησαν ἐντὸς τριῶν δυνατῶν πύργων. Οἱ Ἕλληνες ἐπάτησαν τὸ χωρίον, καὶ ἀρπάσαντες 35 ἵππους καὶ ἡμιόνους καὶ διάφορα σκευή τῶν ἐχθρῶν ἐξῆλθαν καὶ ἐπορεύθησαν αὐτονυκτὶ εἰς τὸ πλησίον χωρίον, Κακόσι· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐπανῆλθαν εἰς Δοβρέναν, καὶ μετακομίσαντες ἐν κανόνι ἀπὸ τινος ἐν τῷ λιμένι τοῦ χωρίου πλοίου ἐκανονοβόλουν τοὺς πύργους. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἦλθαν ἐκ Θηβῶν ἱππεῖς τινες πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Δοβρένᾳ πολιορκηθέντων, καὶ ἀντικρουσθέντες ἔφυγαν ἄπρακτοι· τὴν δὲ 30 ἀπεστάλησαν 180 στρατιῶται ὑπὸ τὸν Γιαννάκην ἀδελφὸν τοῦ Ὀδυσσεῶς εἰς Ζαγαράν, ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἐπιπεσόντες αἴφνης ἐφόνευσαν 20, διεσκόρπισαν τοὺς λοιπούς, καὶ συνέλαβαν καὶ τὸν δυστυχῆ ἀρχηγὸν αὐτῶν ἀσθενοῦντα καὶ τὸν ἐφόνευσαν. Τὴν 2 νοεμβρίου ἦλθαν ἐκ δευτέρου πρὸς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων 300 ἱππεῖς, ἀλλ' ἐτράπησαν καὶ τότε· τὴν ἐπαύριον πρὸς τὸ ἑσπέρας ἦλθαν 1000 ἱππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Μουστάμπην, φέροντες τροφὰς εἰς χρῆσιν τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἀποκλεισθέντων, καὶ διενυκτέρευσαν ἐν τῇ μονῇ τῆς Μακαριώτισσας μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Δοβρένας· ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου, εἰσῆλθαν εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας ἐλθόντας κατόπι αὐτῶν καὶ ὀχυρωθέντας πλησίον ἐπεξῆλθαν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς ἀπώθησαν πληγῶσαντες 5 ἐξ αὐτῶν· μετὰ ταῦτα δὲ ὠπισθοδρόμησαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου· ἡ μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς ἑσπέρας, καὶ πρὸ τοῦ τέλους, ἦλθε βοήθεια εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἐξ Ἀθηνῶν. Μετὰ δύο δὲ ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐστράτευσεν ὁ Μουστάμπης εἰς Ταλαντοῦσι, γνωστῆς γενομένης τῆς ἐκεῖ ἀποβάσεως τῶν Θετταλομακεδόνων· ἀπέμειναν δὲ οἱ κατέχοντες τοὺς πύργους καὶ τινες ἄλλοι ἐν τῷ χωρίῳ, οἱ πλεῖστοι ἱππεῖς. Τὴν δὲ 11 ἦλθεν εἰς τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον τὸ ἄτακτον

ἑλληνικὸν ἰππικὸν ὑπὸ τὸν Χατοῦ-Μιχάλην· νυκτὸς δὲ γενομένης, ὑπῆγεν ὁ Σουλτάνης μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν εἰς τὰς ἀμπέλους τῆς Δοβρένας πρὸς ἔνεδραν· ἐξῆλθαν τοῦ χωρίου 15 Τούρκοι ἰππεῖς, καὶ συναπαντήσαντες τοὺς ἐνεδρεύοντας ἐτουφεκίσθησαν. Ἀκούσαντες ἄλλοι Ἕλληνες τὸν τουφεκισμὸν ἔτρεξαν κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος· ἔτρεξαν καὶ ἄλλοι Τούρκοι, ἐπολέμησαν, ἐσκοτώθησαν 22 Τούρκοι καὶ 7 Ἕλληνες, καὶ ἐπληγώθησαν ἐξ ἀμφοτέρων 10. Ἐθρήνησεν ὁ στρατὸς τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνη, ἐνὸς τῶν ἀνδρειοτέρων τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου, τετράκις πληγωθέντος. Ὁ δὲ Καραϊσκάκης μὴ θέλων νὰ χρονοτριβῆσῃ περαιτέρω εἰς κυριέυσιν τῶν τριῶν πύργων, ἀνεχώρησε τὴν νύκτα τῆς 14 πανστρατιᾶ, καὶ φθάσας εἰς Χώστια ἐνδιενυκτέρευσε. Ὀδεύσας δὲ δι' ὅλης τῆς ἐπελεύσεως ἡμέρας ἔφθασε περὶ τὴν ἀΰραν τῆς νυκτὸς εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Δομποῦ, ὅπου ἀφήσας 100 στρατιώτας ὑπὸ τὸν Νικολὸν Μπαρμπιτσώτην ἀνεχώρησε τὴν ἐπαύριον. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὑπῆγαν πρὸς τὸ μοναστήριον 1000 Τούρκοι πεζοὶ καὶ ἰππεῖς, οἱ μὲν ἐκ Θηβῶν, οἱ δὲ ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ προσέβαλαν τοὺς Ἕλληνας· πρὸς τὸ ἑσπέρας δὲ ὑπῆγαν εἰς τὸ μετόχιον τοῦ μοναστηρίου, ἐνδιενυκτέρευσαν καὶ τὴν ἐπαύριον ἀνεχώρησαν εἰς Λεβαδείαν· τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ὑπῆγαν πάλιν 80 ἰππεῖς κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Οὗτοι ἰδόντες τόσον ὀλίγους ὑπώπτευσαν στρατήγημα καὶ κατ' ἀρχὰς δὲν ἐπέξῆλθαν· βεβαιωθέντες δὲ ὅτι δὲν ἦσαν ἄλλοι, ἐξώρμησαν, ἐφόνευσάν τινες καὶ κατεδίωξαν τοὺς λοιποὺς μέχρι τοῦ μοναστηρίου τῶν Ταξιαρχῶν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Καραϊσκάκην, ἀναχωρήσαντες ἐκ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Δομποῦ, ἔφθασαν τὴν 18 εἰς Δίστομον. Ἐκεῖθεν ἀπεστάλησαν ὡς προφυλακὴ 400 ὑπὸ τὸν Γεώργην Βάγιαν, τὸν Γαρδικιώτην

Γρίβαν καὶ τὸν Μήτηρον Βάγιαν ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἀράχωβαν, χωρίον ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ Παρνασοῦ, δι' οἷ θὰ διήρχετο τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα ὁδεῦον, καθὼς ἐπληροφορήθησαν οἱ Ἕλληνες, πρὸς τὰ Σάλωνα κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ πολιορκούμενα ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Δυοβουνιώτην καὶ τὸν Πανουργιᾶν. Τὴν 17 διέβησαν 2000 Τούρκοι τὸ Ζεμενὸν ὑπὸ τὸν Μουστάμπην, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Καρνοφίλμπην, τὸν Ἐλμάζμπην καὶ τὸν Κεχαγιάμπην· τὴν δὲ 18, γ' ὥραν τῆς ἡμέρας, ἐφάνησαν ἐρχόμενοι πρὸς τὴν Ἀράχωβαν. Ἰδόντες δὲ αὐτοὺς οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ ὀχυρωθῶσιν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τινων οἰκιῶν. Ἐν τούτοις εἰσῆλθαν εἰς τὸ χωρίον καὶ οἱ ἐχθροί, κατέλαβαν οἰκίας καὶ ὀχυρώθησαν, ὥστε οἱ μὲν Ἕλληνες κατέχοντες τὸ ἐν μέρος τοῦ χωρίου, οἱ δὲ Τούρκοι τὸ ἄλλο ἤρχισαν αὐθημερὸν τὸν πόλεμον. Ἠκούσθησαν μετ' ὀλίγον ἔξωθεν τοῦ χωρίου πολλαὶ τουφεκίαι, καὶ ἐφάνησαν ἐρχόμενοι οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην. Οἱ ἐχθροὶ φοβηθέντες μὴ ἀποκλεισθῶσι καὶ εὐρεθῶσιν ἐντὸς διττοῦ πυρός, βλέποντες καὶ τὸν καιρὸν γλυκύν, ἐξῆλθαν αὐθόρμητοι τοῦ χωρίου, καὶ ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τινος λόφου παρὰ τὸ χωρίον. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασαν καὶ οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην, ὁ μὴ παύσας πόλεμος ἐγένετο σφοδρότερος καὶ διήρκεσε μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καθ' ἣν ὥραν, πνεύσαντος ψυχροῦ ἀνέμου, εἰσῆλθαν οἱ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην εἰς τὸ χωρίον πρὸς διανυκτέρευσιν, καὶ ὁ ἀρχηγὸς κατέλυσεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς πλησιεστέρα τῶν ἐχθρῶν, ἀγρυπνῶν εἰς τὰ κινήματα αὐτῶν καὶ διατάττων τὰ εἰκότα. Οἱ ἐχθροὶ διενυκτέρευσαν ὅλοι ἐπὶ τοῦ λόφου ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὸν ἀπροσδόκητον παγετὸν τῆς νυκτός· ἀπεμακρύνοντο δὲ ἀβλαβῶς καὶ ἀνενοχλήτως, ἂν ἤθελαν, αὐτονυκτί· ἀλλὰ δὲν κατεδέχθησαν νὰ φύγωσιν ἀπέμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν καὶ

ἐζήτησαν παρὰ τοῦ Κιουταχῆ βοήθειαν. Τὴν ἐπαύριον ἐξῆλθαν τοῦ χωρίου πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ κατέλαβαν τὰς στενοτοπίας, δι' ὧν ἐδύνατο οἱ ἐχθροὶ νὰ φύγωσιν. Ἦρχισε πάλιν ὁ πόλεμος καὶ ἐπανελήφθη καὶ τὴν ἐπιούσαν. Ἐν τούτοις, ὁ δριμύς χειμὼν ἐγένετο καθ' ὧραν δριμύτερος, οἱ δὲ ἰπαιθριάζοντες Τοῦρκοι, ὑποφέροντες τὸ ὑπερβολικὸν ψῦχος, ὑπέφεραν καὶ ἔλλειψιν τροφῆς, διότι, μὴ προσδοκῶντες καθ' ὁδὸν ὅσας ἀπήντησαν δυσκολίας δὲν ἐφρόντισαν νὰ προμηθευθῶσι τῶν ἀναγκαίων ἐπὶ τῆς ὁδοιπορίας των καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἔλθωσι τὴν 20 εἰς λόγους συμβατικούς, προβάλλοντες νὰ ἐπανακάμψωσιν ἀνενόχλητοι, παραδίδοντες τὰ μὴ εἰς τὴν ὁδοιπορίαν των ἀναγκαῖα ζῶα καὶ ἄλλα τινὰ πράγματα καὶ ἀνταλλάττοντες ὁμήρους. Ἄλλ' οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην τοὺς ἐζήτησαν τὰ ὄπλα, τὰ χρήματά των καὶ πάντα τ' ἄλλα ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης ἐνδυμασίας· ἀπήτησαν δὲ νὰ τοῖς παραδοθῶσι καὶ τὰ Σάλωνα καὶ ἡ Λεβαδεία. Οἱ Τοῦρκοι δὲν συγκατετέθησαν θεωροῦντες τοιοῦτου συμβιβασμοῦ προτιμότερον τὸν πόλεμον· ἔμαθαν δὲ συγχρόνως ὅτι ἤρχετο τὴν αὐτὴν ἢ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐξ Ἀθηνῶν τὸ ζήτηθὲν στράτευμα. Ἀλλὰ τὸ στράτευμα, πειραθὲν νὰ διαβῆ τὴν ὀμαλωτέραν ὁδὸν τοῦ Ζεμενοῦ, ἐμποδίσθη, ἔπαθε, προκαταλαβόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν θέσιν ἐκείνην, καὶ ἠναγκάσθη νὰ διέλθῃ τὴν ὀρεινοτέραν τῆς μονῆς τῆς Ἱερουσαλήμ· φθάσαν δ' ἐκεῖ ὑπὸ βαρύτατον χειμῶνα, δὲν ἐδυνήθη νὰ προχωρήσῃ, ὥστε ἡ ἐλπίς τῆς βοηθείας ἐματαιώθη. Τὴν νύκτα δὲ τῆς 22, διαρκούντος τοῦ πολέμου, ὁ ἐπαινετὸς διὰ τὴν ἀνδρίαν καὶ ἐπαινετώτερος διὰ τὴν στρατηγικὴν του ἰκανότητα Μουστάμπεης ἐπληγώθη κατακέφαλα, καὶ αἰσθανθεὶς ὅτι ἡ πληγὴ του ἦτο θανατηφόρος, παρεκάλεσε τὸν ἀδελφὸν του Καρνοφίλμπεην, ἐν ᾧ ἐψυχομάχει, νὰ τοῦ κόψῃ, ἀφ' οὗ ἐξέπνεε, τὴν κεφαλὴν,

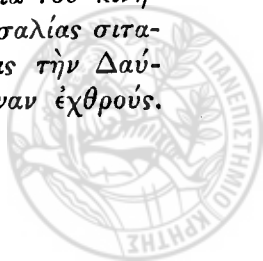
ἵνα μὴ πεση εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων. Ὁ θάνατος τοῦ ἀρχηγοῦ τούτου, ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῶν τροφῶν, ἡ ἐπικρατοῦσα καὶ καθ' ὥραν ἐπικρατεστέρα γινομένη δριμύτης τοῦ χειμῶνος καὶ ἡ ἐξ αἰτίας ταύτης ἀπόκλεισις ἐν τῇ μονῇ τῆς Ἱερουσαλήμ τῶν ἐρχομένων εἰς βοήθειαν ἔρριψαν εἰς ἄκραν ἀθυμίαν τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ προβάλωσι νέον τὴν ἐπαύριον συμβιβασμὸν ὑπὸ δεκτοτέρους ὄρους, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθησαν. Θεόθεν καὶ ἀνθρωπόθεν πολεμούμενοι, καὶ μὴ βλέποντες ἄλλην σωτηρίας ὁδόν, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσιν ἀρχομένης τῆς νυκτὸς διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς μονῆς τῆς Ἱερουσαλήμ ἐπ' ἐλπίδι νὰ εὔρωσιν ἀντίληψιν παρὰ τοῖς ἐκεῖ συναδέλφοις των· ἀλλὰ ἐπτακόσιοι Γκέγκαι, οἱ θερμουργότεροι τοῦ στρατοπέδου οἱ καὶ πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης γνωμοδοτήσαντες ὅτι ἐντιμότερον ἦτο νὰ ῥιψοκινδυνεύσωσι διὰ φυγῆς ἢ ν' ἀναστρατοπεδεύσωσι διὰ συνθήκης, παραβάντες τὰ προαποφασισθέντα ἐξεκίνησαν περὶ τὸ δειλινόν, μὴ προειδοποιήσαντες τοὺς ἄλλους. Τὸ παράκαιρον τοῦτο κίνημα ἔβαλεν ἄνω κάτω τὸ εἰσέτι ἀνέτοιμον εἰς ἀναχώρησιν στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν, ὥστε ἕκαστος δὲν ἐφρόντιζε πλέον εἰμὴ περὶ τῆς ἰδίας σωτηρίας. Ἐν μέσῳ τοιαύτης ταραχῆς, ἀθυμίας, καὶ ἀσκέπτου κινήσεως τῶν ἐχθρῶν, ἐπέπεσαν οἱ Ἕλληνες κατέχοντες θέσεις ἔμπροσθεν καὶ ὀπισθεν αὐτῶν, ἄλλους ζωγοῦντες καὶ ἄλλους φονεύοντες. Ἐζώγησαν καὶ τὸν γηραιὸν καὶ ὑπέρπλουτον Κεχαγιάμπεην· μὴ συμβιβαζόμενοι δὲ ποῖος τῶν συλλαβόντων νὰ τὸν κρατήσῃ, τὸν ἐφόνευσαν εἰς μάτην φωνάζοντα ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ Κεχαγιάμπεης καὶ ἔτοιμος νὰ ἐξαγοράσῃ διὰ πλουσιωτάτων λύτρων τὴν ζωὴν του. Ἄλλ' ἡ φθορά, ἣν ἐπροξένησεν ὁ ἑλληνικὸς βραχίων, ἦτο μικρὰ ὡς πρὸς ἣν ἐπροξένησεν ἡ ὀργὴ τοῦ χειμῶνος. Ἐν ᾧ φεύγοντες οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τὸν κατάψυχρον καὶ

σφοδρὸν βορραὺν ἐβοθρίζοντο εἰς τὴν χιόνα, ἐπέπιπταν πυκναὶ καὶ ἀδιάκοποι νιφάδες καὶ τοὺς ἐπλάκουναν· διήρκεσεν ἡ χιονορρίπη αἴτη ἕως οὗ ἔφθασαν εἰς τὴν μονὴν τῆς Ἱερουσαλήμ, ὥστε καθ' ὅλην τὴν τετράωρον ὁδόν, τὴν μεταξὺ τῆς ῥηθείσης μονῆς καὶ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἀπεκλείσθησαν ἑπτὰ ἡμέρας, εὐρέθησαν διαλυθείσης τῆς χιόνος ἑκατοστῦες ἐχθρικῶν πτωμάτων. Τοιαῦτα πάσχοντες μόλις τὸ ἡμισυ τῶν ἀναχωρησάντων διεσώθη ἐν τῇ μονῇ, καὶ οἱ πλείστοι ἠκρωτηριασμένοι· πολλαὶ δὲ σημαῖαι, πάμπολλοι ἵπποι καὶ ὄλαι αἱ ἀποσκευαὶ τῶν ἔγειναν λάφυρα τῶν Ἑλλήνων, ἐξ ὧν 8 μόνον ἐσκοτώθησαν, καὶ 9 ἐπληγώθησαν. Ἡ νίκη αὕτη ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑλλήνων· ἡ δὲ κυβέρνησις ἐπανηγύρισε τὴν 24 νοεμβρίου ὡς ἡμέραν ἀνεγέρσεως τῆς πρὸ ὀλίγου πεσοῦσης στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τὴν ἐπιούσαν δὲ τῆς μάχης συλλέξαντες οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην 300 κεφαλὰς ἀνήγειραν ἐξ αὐτῶν, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν βάρβαρον συνήθειαν, ἐπί τινος λόφου ἐκτὸς τοῦ χωρίου κωνοειδῆ πύργου καὶ ἐπέγραψαν τὰ ἐξῆς.

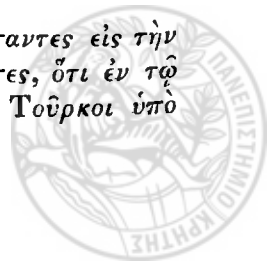
“ Τρόπαιον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων
 “ ὀθωμανῶν, ἀνεγερθὲν κατὰ τὸ 1826 ἔτος νοεμβρίου
 “ 24 ἐν Ἀράχωβα.” Τὰς δὲ κεφαλὰς τοῦ Μουσταμπεη καὶ Κεχαγιάμπεη ἔστειλαν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Μετὰ δὲ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος συμβάντα, ὁ Καραϊσκάκης ἀπέστειλε τοὺς ὑπὸ τὸν Δράκον καὶ Βεῖκον Σουλιώτας εἰς πολιορκίαν τῶν Σαλώνων, ἀπέστειλε καὶ τινὰς ἵνα καταλάβωσι τὴν Βελίτσαν, καὶ κατοπιν αὐτῶν ἐξεστράτευσεν καὶ αὐτὸς πρὸς τὸ αὐτὸ χωρίον, ὅπου ἔφθασε τὴν 29. Ἐσκόπευε δὲ διὰ τοῦ κινήματος τούτου νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀπὸ Θεσσαλίας σιταγωγίαν, καὶ προσβάλλῃ τοὺς κατέχοντας τὴν Δαύλιαν, τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Φοντάναν ἐχθρούς.

Φθάσας εἰς Βελίτσαν εἰδοποιήθη, ὅτι 500 ἔχθροὶ ὑπὸ τὸν Μεχμέτπασαν, υἱὸν τοῦ Πασόμπη, καὶ τὸν Χασάμπην Κόρζαν, συνοδεύοντες 2000 ζῶα κομίζοντα εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον τῶν Ἀθηνῶν τροφὰς καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα, ἀνεχώρησαν ἐκ Ζητουρίου, καὶ θὰ διέβαιναν τὴν ἐπαύριον διὰ τῆς Φοντάνας καὶ τοῦ Τουρκοχωρίου. Ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ ἔτρεξε καὶ κατέλαβε τὴν 7 δεκεμβρίου τὸ Τουρκοχωρίον. Τὴν ἐπαύριον ἦλθαν οἱ Τοῦρκοι μηδόλως ὑποπτεύοντες, ὅτι ἔχθροὶ κατεῖχαν τὸ χωρίον. Οἱ Ἕλληνες, προμαχοῦντος τοῦ Καραῖσκάκη, ἐπέπεσαν αἰφνης, τοὺς διεσκόρπισαν ἀπροετοιμάστους, τοὺς κατεδίωξαν ἕως εἰς Βοδωνίτσαν, ἐφόνευσαν 30 καὶ ἐπήρην ὑπὲρ τὰ 1000 σκευοφόρα ζῶα. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐπολέμησεν ὁ Καραῖσκάκης κατὰ πρώτην φοράν ἔφιππος, καὶ τόσον εὐχαριστήθη, ὥστε ἔκτοτε δὲν ἤθελε νὰ πολεμῇ πεζός. Μετὰ δὲ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κατορθώματα, ὁ Καραῖσκάκης καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ Πατρατσίκι· ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς πολλῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος καὶ τῆς διαδοθείσης φήμης ὅτι ὁ Ὁμέρπασας ἠτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῶν Σαλώνων, ἐπανῆλθαν εἰς Ἀράχωβαν καὶ ἐκεῖθεν ἐξεστράτευσαν εἰς Λιδωρῖκι πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ἐκεῖθεν ἐστάλη ἐν σῶμα ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Κραββάρων ὑπὸ τὸν Ξύδην καὶ τὸν Καλύβαν, καὶ προσαπεστάλη μετ' ὀλίγον καὶ ἄλλο ὑπὸ τὸν Μακρῆν. Οἱ ὀπλαρχηγοὶ οὗτοι ἐξεπλήρωσαν ἄριστα τὰ τῆς ἀποστολῆς των, ἀπέκλεισαν τοὺς Τοῦρκους ἐν Λομποτινῶ, καὶ πολεμήσαντες δύο ἡμέρας τοὺς συνέλαβαν ζῶντας καὶ τοὺς ἔπεμψαν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Καραῖσκάκην, φθάσαντες εἰς τὴν κωμόπολιν τοῦ Λιδωρικού, καὶ μαθόντες, ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ Ὁμέρ-ἐφέντη εὐρίσκοντο 1500 Τοῦρκοι ὑπὸ

τὸν Βελλήγαν ὀδεύοντες ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος εἰς Ἀθήνας, ἐπεστράτευσαν, τοὺς ἀπώθησαν πέραν τοῦ Μόρνου, καὶ εἰς τόσον φόβον τοὺς ἔβαλαν καὶ τόσον τοὺς κατεφρόνησαν, ὥστε 10 μόνον ἰππεῖς ὑπὸ τὸν Χατση-Μιχάλην κατεδίωξαν πολλοὺς αὐτῶν μέχρι τῆς πύλης σχεδὸν τῆς Ναυπάκτου.

Ἐξ αἰτίας δὲ τῆς εὐτυχούς περιουσίας τοῦ Καραϊσκάκη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, τόσον ἐταράχθη ὁ Κιουταχῆς, ὥστε ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτός· ἀλλὰ φοβηθεὶς τὴν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, ἀπέστειλε 2000 πεζοὺς καὶ 500 ἰππεῖς ὑπὸ τὸν Ὁμέρπασαν καὶ τὸν Καρνοφίλμπεην. Τὸ πρῶτῃ τῆς 17 ἰανουαρίου ἐφάνη ἡ προφυλακὴ τῆς ἐχθρικῆς ταύτης δυνάμεως αἴφνης ἔξωθεν τοῦ Διστόμου. Τὸ χωρίον τοῦτο κατεῖχαν 400 Σουλιῶται ὑπὸ τὸν Νότην Μπότσαρην, τὸν Μπαϊρακτάρην, τὸν Κάσκαρην, τὸν Ἀντώνην Γεωργαντάν, τὸν Μπούσγον καὶ τὸν Μῆτρον Τριανταφύλλου. Οὗτοι ἐξῆλθαν καὶ ἠκροβολίσθησαν· ἀλλ' ἰδόντες μετ' ὀλίγον τὸ λοιπὸν στράτευμα τῶν ἐχθρῶν ἐρχόμενον ὀπισθοδρόμησαν εἰς τὰ ὄχυράματα, καὶ ἐκάλεσαν τοὺς πολιορκοῦντας τὰ Σάλωνα Σουλιῶτας εἰς βοήθειαν. Τὴν ἀκόλουθον αὐγὴν ἤρχισεν ὁ πόλεμος, καὶ οἱ Τούρκοι κατέλαβαν πλησίον τοῦ χωρίου τοιαύτας θέσεις, ὥστε μόλις τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων ἦσαν ἀσφαλῆ· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν τῆς 19 ὄρμησαν κατὰ μέτωπον δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν τυφλοῖς ὄμμασιν εἰς κυρίευσιν τῶν ὄχυρωμάτων τῶν Ἑλλήνων· πολλοὶ αὐτῶν ἔπεσαν, ἀλλ' ἀψηφούντες τὸν θάνατον ὑπερίσχυσαν, ἐκυρίευσαν τὰ ἀσθενέστερα ὄχυράματα, ἐπροχώρησαν εἰς τὰ μέσα τοῦ χωρίου, καὶ ἔπεσαν σωρηδὸν ἐπὶ τὸ ὑπὸ τοὺς Σουλιῶτας ἰσχυρότερον ὄχυρμα τὸ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ προφήτου Ἥλιου. Πανταχόθεν κυκλωθέντες οἱ ἐντὸς τοῦ ὄχυρωματος καὶ σφοδρῶς προσ-

βαλλόμενοι ἐθεώρησαν τὴν ὥραν ἐκείνην ὡς τὴν τελευταίαν τῆς ζωῆς των, καὶ ἔπεσαν καὶ αὐτοὶ ὡς μαινόμενοι ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς πρὸς ἐκδίκησιν μᾶλλον τοῦ αἵματός των, ἢ πρὸς σωτηρίαν· καλῇ τύχῃ, ἐπρόφθασεν ἐκ Σαλώνων, διαρκούσης τῆς ἀντιστάσεως, ὁ Δράκος μετὰ 200 ἐκλεκτῶν, καί, συμμαχομένων καὶ τῶν Λεβαδιτῶν, ἀπεδιώχθησαν τοῦ λόφου οἱ ἐχθροί, ὡπισθοδρόμησαν καὶ οἱ λοιποὶ βλέποντες αὐτοὺς καταδιωκομένους, καὶ οὕτως ἐσώθησαν οἱ ὡς θηρία μᾶλλον ἢ ὡς ἄνθρωποι τόσον ὀλίγοι πρὸς τόσον πολλοὺς πολεμήσαντες Σουλιῶται· 80 ἐχθροὶ ἔπεσαν καὶ ἄλλοι τόσοι ἐπληγώθησαν· ἐφονεύθησαν δὲ 2 μόνον Σουλιῶται καὶ ἐπληγώθησαν 8, ἐν οἷς καὶ ὁ Μπότσαρης.

Ὁ δὲ Καραϊσκάκης, μαθὼν ὅτι πολλοὶ ἐχθροὶ εἶχαν ἐκστρατεύσει εἰς Δίστομον, ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν τῶν ἐκεῖ ὀλίγων Ἑλλήνων, καὶ φθάσας εἰς Βελίτσαν τοῖς παρήγγειλε διὰ τινος γραμματοφόρου νὰ ἐξέλθωσιν εἰς συνάντησίν του, ὅταν ἀκούσωσι τουφεκισμόν· διαβὰς δὲ τὴν γ' ὥραν τῆς νυκτὸς τῆς 20 τὴν Σχιστὴν ὁδόν, ἀνέβη τὸ πλησίον ὄρος, καὶ ἐκάθησε παρατηρῶν τὰς παρακειμένας τῶν ἐχθρῶν σκηνὰς καὶ συλλογιζόμενος πόθεν νὰ διέλθῃ· ἀφ' οὗ δὲ συνήχθησαν ὅλοι οἱ στρατιῶταί του, τοῖς εἶπεν ὅτι, ἀντὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ χωρίον διὰ τῶν πλαγίων ὁδῶν, προτιμότερον ἐθεώρει νὰ διέλθωσι διὰ τῶν ἐχθρικῶν σκηνῶν, κοιμωμένων τῶν ἐχθρῶν· παρήγγειλε δὲ νὰ ἔχωσι μὲν ἔτοιμα τὰ ὄπλα των, ἀλλὰ νὰ μὴ τὰ μεταχειρισθῶσιν ἐκτὸς ἀνάγκης, καὶ νὰ προσπαθῆσωσι νὰ διαβῶσιν ἡσυχῶς διὰ τῶν ἐχθρῶν, ὥστε, εἰ δυνατόν, νὰ μὴ τοὺς νυῆσωσιν. Ἐπήνεσαν ὅλοι τὸ τολμηρὸν σχέδιον τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκτελέσεως, καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτόν, προπορευόμενον ὡς ὁδηγόν, ἔφθασαν ἀφανεῖς εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον καὶ ἐπροχώρησαν εἰς τὸ κέντρον. Ἐκεῖ

φθάσαντες τοὺς ἐνόησαν οἱ ὄπισθεν Τούρκοι καὶ ἀνεκραύγασαν· ἐταράχθησαν ὅλοι οἱ ἐχθροὶ ἐπὶ τῇ κραυγῇ, ἔπασαν εἰς ἀταξίαν, καὶ ἔντρομοι διὰ τὸ ἀπροσδόκητον, καὶ ὑποπτεύοντες νυκτομαχίαν, οἱ μὲν ἔτρεχαν ἀπὸ τῆς μιᾶς σκηνῆς εἰς τὴν ἄλλην, οἱ δὲ ἐτουφέκιζαν μὴ ἡξεύροντες ποῖον, καὶ ἄλλοι παρεμέρουν εἰς ἀσφάλειάν των. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες ὠδεύαν ἐν μέσῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, προσέχοντες μὴ ἐμπλεχθῶσιν ὑπὸ τὸ σκοτόσ εἰς τὰ σχοινία τῶν σκηνῶν. Ἐξεπλάγησαν οἱ ἔγκλειστοὶ ἀκούσαντες ταραχὴν καὶ τουφεκισμοὺς ἐν τῷ ἐχθρικῷ στρατοπέδῳ, διότι ὁ πρὸς αὐτοὺς σταλεῖς γραμματοφόρος, φοβηθεὶς, δὲν ὑπήγειν εἰς τὸ χωρίον· δράξαντες δὲ τὰ ὄπλα παρετάχθησαν εἰς μάχην. Ἐν τοσούτῳ διέβησαν οἱ περὶ τὸν Καραϊσκάκην δι' ὄλου τοῦ στρατοπέδου, καὶ εἰσῆλθαν εἰς Δίστομον σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς ἐκτὸς ἐνὸς εἰς τὰ σχοινία τῶν σκηνῶν περιπλεχθέντος καὶ τὴν ἐπαύριον φονευθέντος. Ἡ τόσον ἐπικίνδυνος, ἀλλὰ καὶ τόσον εὐτυχῆς νυκτερινῇ αὐτῇ ἐκστρατεία, δεικνύει τὴν ἀξίαν τοῦ Καραϊσκάκη.

Μετὰ δὲ τὴν εἰς τὸ χωρίον εἴσοδον τῶν περὶ αὐτὸν ἐγίνοντο καθ' ἡμέραν ἀκροβολισμοί. Οἱ Ἕλληνες ἐφρούρουν τὸ παρακείμενον Στεῖρι. Τινὲς τῶν ἐκεῖ ἰδόντες ζῶα τῶν ἐχθρῶν βόσκοντα μακρὰν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἔτρεξαν τὴν 31 εἰς ἀρπαγὴν των· ἐξώρμησαν οἱ πλησιέστεροι Τούρκοι πρὸς καταδίωξιν τῶν ἀρπάγων, ἔτρεξαν πολλοὶ Ἕλληνες εἰς ὑπεράσπισιν καὶ ἐτουφεκίσθησαν· ἀκουσθέντος τοῦ τουφεκισμοῦ, ἐκινήθησαν τὰ στρατόπεδα ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ οὕτω συνήφθη μάχη. Μεταξὺ τῶν πολεμούντων Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἔκειντο δύο λόφοι καὶ οἱ δύο ἀμφίπεδοι· οἱ Ἕλληνες κατέλαβαν αὐτοὺς καὶ ἐπολέμουν εὐτυχῶς· ἀλλ' αἴφνης ἤκουσαν ἤχον στρατιωτικῶν τυμπάνων,

καὶ εἶδαν στρατιώτας φοροῦντας εὐρωπαϊκὴν ἔνδυμασίαν, βαστῶντας λογχοφόρα ὄπλα καὶ βαδίζοντας βῆμα τακτικόν. Οἱ ἐπιφανέστες οὗτοι ἦσαν λείψανα δύο τακτικῶν ταγμάτων ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκροτηθέντων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν γενιτσάρων. Πεντακισχίλιοι ἦσαν οἱ συγκροτοῦντες τὰ δύο ταῦτα τάγματα ὅτ' ἐξεστράτευσαν· ἀλλὰ πεντακόσιοι ἀπελείφθησαν ἐξ αἰτίας τῆς καθ' ὁδὸν λειποταξίας. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη καὶ νεοφανῆς ἐπικουρία, διότι πρώτην φοράν ἐφαίνετο τακτικὸν ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν ἐν Ἑλλάδι, ἐφόβισε τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς φυγὴν· οἱ δὲ Τούρκοι θαρρύνθεντες κατεδίωξαν τοὺς ἐχθροὺς των μέχρι τοῦ Διστόμου· ἀλλὰ, χάρις εἰς τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν περὶ τὰς μάχας ἐμπειρίαν τοῦ Καραϊσκάκη, δὲν ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες ὅσῃν ζημίαν ἄλλως θὰ ἐπάθαιναν· δύο μόνον ἐφονεύθησαν, ἐξ ἐπληγώθησαν, καὶ εἰς ἠχμαλωτίσθη, ὁ Γριβογεώργης, ὅστις μετὰ τινα καιρὸν ἐδραπέτευσεν· ἐκινδύνευσεν καὶ ὁ Καραϊσκάκης καὶ ἐπληγώθη ἐλαφρῶς εἰς τὴν δεξιάν. Τὴν 3 φεβρουαρίου ἐκίνησαν μόνον οἱ τακτικοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Θαύματα ἐπροσδόκων οἱ ἄτακτοι Τούρκοι, ἀλλ' ὦδινεν ὄρος καὶ ἔτεκε μῦν. Οἱ τακτικοί, μηδὲν γενναῖον πράξαντες, ὡπισθοδρόμησαν, χλευαζόμενοι παρὰ τῶν πρὸ ὀλίγου θαυμαζόντων αὐτοῦς. Τὴν δὲ 5 ἔπесαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς διὰ νυκτὸς ἀπροσδοκῆτως καὶ τοὺς ἔβλαψαν μεγάλως. Οἱ ἐχθροὶ βλέποντες, ὅτι ἐβλάπτοντο μᾶλλον ἢ ἔβλαπταν, καὶ φοβούμενοι μὴ ἐξ αἰτίας τοῦ χειμῶνος πάθωσιν ὅσα ἔπαθαν οἱ κατὰ τὴν Ἀράχωβαν, ἀκούσαντες δὲ ὅτι ἐπῆρχοντο καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, διέλυσαν τὴν νύκτα τῆς 6 τὸ στρατόπεδον, καὶ φεύγοντες ἔντοσομοι ἐγκατέλειψαν τροφάς, σκηνάς, πολεμεφόδια καὶ τὸ μόνον παρ' αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας κανόνι· ἄφησαν καὶ οἱ ἐν Σαλώνοις ἐχθροὶ τὸ

φρούριον καὶ ἔφυγαν φοβηθέντες ἐφόρμησιν τῶν Ἑλλήνων· ἔφυγαν κυριευθέντες ὑπὸ πανικοῦ φόβου καὶ οἱ φρουροῦντες τὴν Δαύλιαν καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔφυγαν καὶ τινες ἄλλοι, ἐκ Ναυπάκτου διαβιβασθέντες εἰς τὸ παράλιον τῶν Σαλώνων ἐπὶ ὑποθέσει ὅτι φίλοι κατεῖχαν τὴν πόλιν ἐκείνην· ὥστε ἀπὸ τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἐφαίνετο, ἀρχομένου τοῦ φεβρουαρίου, ὀθωμανικὴ σημαία εἰμῆ ἐντὸς τῶν παραθαλασσίων καὶ ὠχυρωμένων πόλεων Βουίτσης, Μεσολογγίου καὶ Ναυπάκτου· τὰς δὲ κατὰ τὰ διάφορα ἄλλα μέρη τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος τουρκικὰς φρουρὰς ἀντικατέστησαν ἑλληνικαί.

Ἐν ᾧ δὲ διήρκει ἡ ἐκστρατεία τοῦ Καραϊσκάκη, οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει δὲν ἔπαυαν μνηύοντες, ὅτι δὲν ἐδύναντο ν' ἀνθέξωσι περαιτέρω, καὶ ἐπεκαλοῦντο τὴν συνδρομὴν τῶν ἔξω εἰς ἀπαλλαγὴν των. Ὁ δὲ ἀναδεχθεὶς τὴν περὶ συμβιβασμοῦ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων μεσιτείαν πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας οὐδ' ἐκεῖνος ἔπαυε γράφων, ὅτι, ἂν ἐπιπτεν ἡ ἀκρόπολις, ἐξηρείτο παντὸς συμβιβασμοῦ ὅλη ἡ στερεὰ Ἑλλάς, ὡς ὅλη δουλωθεῖσα. Τὰ αἷτια ταῦτα ἠνάγκασαν τὴν κυβέρνησιν, ἐν ᾧ ὁ Καραϊσκάκης ἀπησχόλει μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν χιλιάδας ἐχθρῶν, ν' ἀσχοληθῆ εἰς τὴν κατ' εὐθείαν λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως.

Πρὸ τινων ἐβδομάδων εἶχε φθάσει εἰς Ἑλλάδα ὁ ἐν Γαλλίᾳ ἐντίμως ὑπηρετήσας συνταγματάρχης Μπούρμπαχης, Κεφαλλῖν, ἐπὶ σκοπῷ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν κοινὴν πατρίδα. Οὗτος, στρατολογήσας ἀδεία τῆς κυβερνήσεως καὶ διὰ τῶν φιλελληνικῶν βοηθημάτων 800 στρατιώτας, ἐστράτευσε, λήγοντος τοῦ δεκεμβρίου, πρὸς ἐνδυναμώσιν τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα στρατοπέδου τοῦ Καραϊσκάκη· ἀλλὰ διαταγῇ τῆς κυβερνήσεως μετέβη εἰς Ἐλευσίνα, ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Βάσσης. Μεσοῦντος δὲ τοῦ

ιανουαρίου, μετέβη ἐκεῖ καὶ ὁ Παναγιώτης Νοταρᾶς μετὰ 1200 μισθωτῶν καὶ συνεπαρχιωτῶν του, ὥστε τὸ στρατόπεδον ἐκείνο συνεπληρώθη εἰς 3000· συνήχθησαν καὶ εἰς Σαλαμίνα κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως 1900 ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν, τὸν Μακρυγιάννην καὶ τὸν Καλλέργην, καὶ 400 τακτικοὶ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Ἰγγλέσην, ἐν οἷς καὶ τινες ἰππεῖς ἄνιπποι.

Τὴν νύκτα τῆς 21 ἐξεστράτευσαν οἱ ἐν Ἐλευσίνῃ καὶ μετὰ τετράωρον ὁδοιπορίαν ἔφθασαν εἰς Χασιάν, καὶ τὴν αὐγὴν ἐκίνησαν οἱ πλείστοι πρὸς τὸ Μενίδι, ὅπου ἦτο φρουρὰ τουρκικὴ καὶ ὀλίγοι μὲν αὐτῶν ὑπῆγαν πλησίον τοῦ χωρίου, οἱ δὲ λοιποὶ, μείναντες ὀπισθεν αὐτῶν, ἐκρύβησαν караδοκοῦντες. Οἱ Τοῦρκοι, ἰδόντες τοὺς ὀλίγους καὶ ἀγνοοῦντες ὅτι ἦσαν καὶ ἄλλοι ἀφανεῖς, ἐξῆλθαν καὶ τοὺς ἐδίωκαν· ἀλλὰ πεσόντες μετ' ὀλίγον εἰς τὸ μέσον τῶν πολλῶν καὶ προσβληθέντες ἐτράπησαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Μενιδίου. Τρέχοντες δὲ καὶ οἱ καταδιώκοντες αὐτοὺς Ἕλληνες κατόπιν αὐτῶν, εἰσῆλθαν καὶ οὗτοι εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, ἀλλά, μὴ δυνηθέντες νὰ κυριεύσωσι τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεχώρησαν, ἐσπέρας γενομένης, εἰς Χασιάν.

Τὴν δὲ 24, γ' ὥραν τῆς νυκτός, ἀπέπλευσε τὸ ἐν Σαλαμίνῃ στρατεύμα ὑπὸ τὰς διαταγὰς ὅλου τοῦ φιλέλληνος Γόρδωνος, καὶ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασεν εἰς Φάληρον· εἶχε δὲ εἰς ὑπηρεσίαν του τὴν Καρτερίαν, τρία βρῖκια πολεμικά, πέντε κανονοφόρους, καὶ ἐν μίστικον· εἶχε καὶ πυροβολοστιχίαν ἐκ 15 κανονίων 3 μέχρι 14 λιτρῶν ὀλκῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν 25 φιλελλήνων καὶ 50 Ψαριανῶν, ὅλων ἐμπείρων πυροβολιστῶν. Διακόσιοι Τοῦρκοι κατείχαν καθ' ὅλον ἐκείνο τὸ παραθαλάσσιον μίαν καὶ μόνην θέσιν, τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος· διὰ τοῦτο οἱ φθάσαντες εἰς τὸ Φάληρον ἀπέβησαν ἀνενοχλήτως

αὐτονυκτὶ καὶ κατέλαβαν τὴν ἄνωθεν τοῦ λιμένος τῆς Μουνυχίας Καστέλλαν, τὴν αὐτὴν θέσιν, ἣν καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ ὁ Θρασύβουλος ἐπὶ τῶν τριάκοντα τυράννων, καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Ἀλεξάνδρου κατέλαβαν εἰς κυρίευσιν τῶν Ἀθηνῶν. Πρὶν δὲ φωτίσῃ, περιετάφρυσαν τὴν θέσιν, καὶ ἔστησαν ὅ κανόνια δεξιόθεν. Οἱ δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἰδόντες αὐτοὺς καὶ πλησθέντες χαρᾶς καὶ ἐλπίδων ἐπανηγύρισαν κανονοβολήσαντες. Τὴν ἐπαύριον ἐκίνησαν οἱ ἀποβάντες εἰς κυρίευσιν τοῦ μοναστηρίου, μετέπλευσε καὶ ἡ Καρτερία ἐκ τοῦ Φαλήρου εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, ἐκανονοβόλησε τὸ μοναστήριον σφοδρῶς, καί, ἀφ' οὗ κατηδάφισε μέρος αὐτοῦ, ὥρμησαν 500 ὑπὸ τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸ πατήσωσιν· ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν καὶ ἐπανήλθαν εἰς τὴν Καστέλλαν, πληγωθέντων ἐπὶ τῆς ἐφορμήσεως τοῦ ὑπολοχαγοῦ Σνεῖτς-βείνου καὶ τινος ὑπαξιωματικοῦ τοῦ πυροβολικοῦ. Μετὰ τὴν σύγκρουσιν ταύτην κατέβη ὁ Κιουταχῆς ἐν συνοδίᾳ πολλῶν ἰππέων, καί, ἀφ' οὗ παρετήρησε τὴν θέσιν τῶν Ἑλλήνων, ἀνέβη εἰς τὸ ἐν Πατησίοις στρατόπεδον. Τὴν ἐπαύριον ἤρχισεν ἐκ νέου ἡ Καρτερία νὰ κανονοβολῇ τὸ μοναστήριον, καί, διαρκούντος τοῦ κανονοβολισμοῦ, κατέβησαν πολλοὶ ἰππεῖς καὶ πεζοὶ ὑπὸ τὸν Κιουταχῆν ἔλκοντες 2 μεγάλα κανόνια, καὶ στήσαντες αὐτὰ ἐπὶ τινος ὑψώματος ἔβλαψαν τὴν Καρτερίαν καὶ τὴν ἠνάγκασαν νὰ ἀπομακρυνθῇ· μετὰ δὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῆς ἐπεσκέφθη ὁ Κιουταχῆς τὸ μοναστήριον, ἐνέθεσε κανόνια καὶ μίαν βομβοβόλον, καί, τοποθετήσας 300 πεζοὺς ἐπὶ τινος λόφου, ἐπανήλθεν αὐθημερὸν εἰς τὸ στρατόπεδον.

Οἱ δὲ ἐν Χασιᾷ Ἕλληνες, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἠϋξήθη εἰς 3500, ἐπροχώρησαν τὴν 25 εἰς Καματερὸν πλησίον τοῦ Χαϊδαρίου. Οἱ ὄπλαρχηγοὶ αὐτῶν, ὄντες

καὶ οἱ τρεῖς ἰσότιμοι καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι, διεφώνουν. Ὁ Βάσσος καὶ ὁ Νοταρᾶς, οἱ γνωρίζοντες τὸν τρόπον τοῦ πολεμεῖν τῶν Ἑλλήνων, ἐγνωμοδότουν ν' ἀποφεύγῃσι πᾶσαν τακτικὴν μάχην, καὶ νὰ βλάβῃσι τοὺς ἐχθροὺς σποράδην· ἀλλ' ὁ μεγάθυμος Κεφαλλῆν, Μπούρμπαχης, ὁ μήτε γνῶσιν μήτε πείραν ἔχων εἰσέτι τῶν μεθ' ὧν ἐστράτευεν, ἦτον ἐναντίας γνώμης, ἣν ἐπὶ τέλους παρεδέχθησαν ἄκοντες καὶ οἱ ἄλλοι ὀπλαρχηγοί· καὶ οὗτος μὲν κατέβη μετὰ τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὴν πεδιάδα, ἐκεῖνοι δὲ ἐτοποθετήθησαν μακρὰν ἐν τρίτον μιλίου ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ρίζωμάτων τοῦ ὄρους. Τὴν 27, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, 2000 πεζοὶ καὶ 600 ἵππεῖς ἔχοντες 2 κανόνια ἐστράτευσαν πρὸς τὸ Καματερὸν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Κιουταχῆ καὶ ἔστησαν τὰ κανόνια κατὰ τῶν ταγμάτων τοῦ Βάσσου καὶ τοῦ Νοταρᾶ, οἱ δὲ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς ὄρμησαν εἰς τὴν προφυλακὴν, ὃ ἐστὶ εἰς τὸ τάγμα τοῦ Μπούρμπαχη. Γενναίως ἀντέστη ἡ προφυλακὴ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τόσῳ γενναίου ἀνδρός· ἀλλ' ἀνίσου οὔσης τῆς πάλης ἐξ αἰτίας τοῦ ἐχθρικοῦ ἐπὶ τῆς πεδιάδος ἵππικου, ἠττήθη κατὰ κράτος· δὲν ἦλθε δὲ τὸ ὀπισθεν τῆς προφυλακῆς στράτευμα πρὸς βοήθειάν της, ἀλλ' ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἐν ᾧ διήρκει ἡ μάχη. 300 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Μπούρμπαχης, δύο ἀξιωματικοὶ Γάλλοι καὶ ὁ χειροῦργος τοῦ τάγματος. Οἱ ἐχθροί, ἰδόντες τὸν πανικὸν φόβον τῶν εἰς φυγὴν τραπέντων, τοὺς κατεδίωξαν πέραν τῆς Ἐλευσίνος, κατέλαβαν τὴν θέσιν ἐκείνην καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ καταφύγῃσι εἰς Σαλαμίνα.

Ὁ δὲ Κιουταχῆς, ἐπαρθεὶς ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ καὶ θεωρήσας αὐτὴν κρίσιμον διὰ τὴν πολλὴν φθορὰν καὶ τὴν φυγὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἰκανὴν ν' ἀπελπίσῃ τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ, τοῖς ἔστειλεν αὐθημερὸν διὰ τινος αἰχμαλώτου ἐπιστολὴν προτρεπτικὴν εἰς προσκύνη-

σιν· περιμένοντας δὲ ἀπάντησιν δύο ἡμέρας καὶ μὴ λαβὼν κατέβη τὴν ἑσπέραν τῆς 29 εἰς τὸ παραθαλάσσιον, παραλαβὼν πολλὴν δύναμιν πεζῶν καὶ ἰππικὴν, ἐπὶ σκοπῶν νὰ προσβάλλῃ τοὺς κατέχοντας τὴν Καστέλλαν. Οὗτοι, ὄντες ἔτοιμοι εἰς ἀντίστασιν, ἀνεβίβασαν τὰ λοιπὰ κανόνια καὶ τὰ ἔστησαν, τὰ μὲν ἐξ ἀριστερῶν, τὰ δὲ ἐπὶ τοῦ κέντρου· καὶ ἐπειδὴ ἢ πρὸς τὸν Πειραιᾶ πλευρὰ ἦτον ἢ ἀσθενεστέρα, ἐτοποθέτησαν δύο πλοῖα, τὸ μὲν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, τὸ δὲ πρὸς τὸ λιμενόστομον τῆς Μουνυχίας εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῆς· καὶ τὰ μὲν δεξιὰ τῆς θέσεως κατεῖχαν οἱ Ἀθηναῖοι ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην, τὰ δὲ ἀριστερὰ οἱ περὶ τὸν Καλλέργην καὶ οἱ ἀνίπποι ἰππεῖς, τὸ δὲ κέντρον οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην Νοταρᾶν, ἐφέδρευαν δὲ οἱ τακτικοί, καὶ ἀπεμακρύνθησαν τοῦ παραθαλασίου καὶ ὅλα τὰ πλοῖα, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ φύγῃ. Τὴν ἐπαύριον οἱ ἐχθροί, πλήρεις τόλμης καὶ ἰπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυρὸς 6 κανονίων μετακομισθέντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὴν προτεραιάν, ἔπασαν ἐπὶ τὰ ἑλληνικὰ ὀχυρώματα, καὶ πέντε ὥρας ἐπέμεναν, ποτὲ εἰς τὸ ἐν ποτὲ εἰς τὸ ἄλλο τάφρευμα ὀρμῶντες ἐν μέσῳ πυρὸς 40 κανονίων, τῶν μὲν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τῶν δὲ ἀπὸ τῶν πλοίων σφαιροβολούντων· ἀλλὰ γενναίως πάντοτε ἀποκρουόμενοι ἠναγκάσθησαν ἐπὶ τέλος νὰ φύγωσι κακῶς ἔχοντες, ἐπιπεσόντων τῶν τακτικῶν, καὶ ἐξορμησάντων 250 Ἀθηναίων. Ὑπερτριακόσιοι ἐλογίσθησαν οἱ φονευθέντες καὶ πληγωθέντες Τούρκοι, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ ἀξιωματικοί, 60 δὲ ἢ 70 Ἕλληνες· ἔπαθε πολλὴν βλάβην καὶ ἡ Καρτερία ὑπὸ τὴν εὐστοχον βομβοβολὴν τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Οἱ ἐχθροὶ δὲν ἐπεχείρησαν δευτέραν ἔφοδον, ἀλλὰ κατέβαλαν πᾶσαν φροντίδα εἰς ἀποκλεισμόν, ἐγείροντες ὀχυρώματα ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου, ἐπὶ τοῦ παλαιοῦ θεάτρου καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς τὸν Ἰλισσὸν ρίζω-

μάτων τοῦ λόφου· ἔνεκα δὲ τούτου συνέβαιναν καθ' ἡμέραν κανοβολισμοί, τουφεκισμοὶ καὶ φόνοι· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες, ὑδρεύοντες ἐν τῇ κατὰ τὸ Φάληρον πηγῇ, τῇ ἐπὶ τῆς κατωφρείας τοῦ λόφου, ἣτις μόνη εἶχε πόσιμον ὀπωσοῦν νερόν, ἐβλάπτοντο ὑπὸ τοῦ πυρός τῶν ἐχθρῶν, 300 ὑπὸ τὸν Καλλέργην κατέλαβαν τρεῖς πυργίσκους παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰλισσοῦ, κατηδάφισαν τὸ ἄνω μέρος αὐτῶν, ἐπέτρωσαν τὸ κάτω, καὶ ἀνοίξαντες τὰς συνήθεις πολεμίστρας ἠτοιμάσθησαν εἰς πόλεμον. Τὴν δὲ 20 φεβρουαρίου πολλοὶ ἐχθροὶ ὄρμησαν πολλάκις εἰς κυρίευσιν τῶν πυργίσκων ἐξ ἐφόδου, ἀλλὰ πάντοτε ἀπεκρούσθησαν καὶ πολλὴν ζημίαν ἔπαθαν· περὶ δὲ τὴν ἐσπέραν στήσαντες δύο κανόνια ἠνάγκασαν τοὺς ἐγκλείστους νὰ φύγωσι τὴν νύκτα φέροντας εἰς Καστέλλαν μίαν ἐχθρικήν σημαίαν καὶ 35 κεφαλὰς, ὡς τρόπαια τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ νίκης των, ἀλλὰ καὶ πολλὴν βλάβην παθόντας, φονευθέντων 10 ἐξ αὐτῶν καὶ πληγωθέντων 20. Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τῶν πυργίσκων οἱ ἐχθροὶ ἀνήγειραν ἐν πυροβολοστάσιον ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰλισσοῦ, καὶ ἄλλο ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς Μουνυχίας, καὶ προσβάλλοντες δι' αὐτῶν τὰ ἐρχόμενα εἰς Φάληρον πλοῖα ἐμπόδιζαν πολλάκις τὴν ἔξωθεν μετακόμισιν τῶν εἰς χρῆσιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ τροφῶν καὶ ἄλλων ἀναγκαίων.

Ὁ δὲ Καραϊσκάκης, μετὰ τὰ λαμπρὰ καὶ ἀπροσδόκητα κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα κατορθώματά του, ἐπανῆλθε τὴν 28 φεβρουαρίου εἰς Ἐλευσίνα κατὰ προτροπὴν τῆς κυβερνήσεως εἰς ἀντίληψιν τῆς κινδυνεύουσης ἀκροπόλεως.

1826-27.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΕ.

Μετάβασις τῆς κυβερνήσεως εἰς Αἴγιναν.—Ταραχαὶ ἐν Ναυπλίῳ καὶ Ἱῶδρα.—Θαλάσσιοι ἐκστρατεῖαι εἰς Ἦρωπὸν καὶ Βῶλον.

ἌΙ ἀναγκάσαι τὴν κυβέρνησιν ἀταξίαι νὰ περιορισθῆ ἐν τῷ κατὰ τὸ Ναύπλιον θαλασσοπύργῳ τὴν ἠνάγκασαν μετὰ ταῦτα ν' ἀπομακρυνθῆ ὀλοτελῶς τοῦ ἀργολικοῦ κόλπου. Ἐζήτηε τόπον ἐλεύθερον πάσης στρατιωτικῆς καὶ ὀχλικῆς συρροῆς, καὶ παρὰ τὰ στρατόπεδα, ὥστε νὰ ἡμπορῆ καὶ ταῦτα νὰ ἐπιτηρῆ, καὶ ἐν ἀνέσει νὰ ἐργάζεται· τοιοῦτον ἦρε τὴν Αἴγιναν, ὅπου κατεστάθησαν οἱ Ψαριανοὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πατρίδος των καὶ παρέϊχαν τὰ πιστὰ διὰ τὴν πρὸς τὴν τάξιν ἀφοσίωσίν των· διὰ τοὺς λόγους τούτους μετέβη ἐκεῖ τὴν 11 νοεμβρίου καὶ ἔτυχε καλλίστης ὑποδοχῆς.

Ἐν ὅσῳ διέμενον ἡ κυβέρνησις ἐν Ναυπλίῳ, αἱ ἐν αὐτῷ δύο στρατιωτικαὶ Ἀρχαί, ἡ μὲν τοῦ Παλαμηδίου ὑπὸ τὸν Γρίβαν, ἡ δὲ τῆς Ἀκροναυπλίας ὑπὸ τὸν Φωτομάραν, ἀνεξάρτητοι ἢ μία τῆς ἄλλης καὶ ἀντίζηλοι, δὲν ἐστασίαζαν καὶ δὲν διετάρατταν τὴν πόλιν, συστελλόμεναι· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς κυβερνήσεως ἀφηνίασαν ὀλοτελῶς, κατήνησαν εἰς ἀλληλομαχίαν καὶ παρ' ὀλίγον κατέστρεψαν καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν μικρᾶς ἀφορμῆς δοθείσης. Μεθύοντες μίαν ἡμέραν στρατιῶται τῶν δύο τούτων φρουρᾶρχων διεπληκτίσθησαν· ὁ δια-

πληκτισμὸς τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν ἔγινε μετ' ὀλίγον διαπληκτισμὸς τῶν ἀρχηγῶν, καὶ ὁ εἰς ἐξήτει ἱκανοποίησιν παρὰ τοῦ ἄλλου ἢ μᾶλλον ἀφορμὴν νὰ βλάβῃ τὸν ἄλλον, ἢ δὲ ἐπὶ τῇ εἰς Αἴγιναν μεταβάσει τῆς κυβερνήσεως συστηθεῖσα ὡς προσωρινὴ διοίκησις τοῦ Ναυπλίου ἐπιτροπῇ ὠλιγορείτο. Τὴν 3 δεκεμβρίου, αἱ κανονοβολαὶ τοῦ ἐνὸς φρουρίου κατὰ τοῦ ἄλλου ἀνήγγειλαν, ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ Ναυπλίου ἦσαν εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βίας καὶ ἠνάγκασαν τοὺς πλείστους, ὡς ἂν ὑπῆρχε φόβος ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, ν' ἀναχωρήσωσιν ἀπὸ τόπου, ὅπου ὁ ἀδύνατος ἐκινδύνευε νὰ γίνῃ θῦμα τοῦ δυνατοῦ· ἐξ αἰτίας τούτου ἦλθαν εἰς συναίσθησιν οἱ δύο ἀντίζηλοι ὀπλαρχηγοὶ καὶ ἔπαυσαν ἀλληλομαχοῦντες.

Δεινὴ στάσις συνέβη ἐκείναις ταῖς ἡμέραις καὶ ἐν Ὑδρα. Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου ὁ λαὸς τῆς ἔξῃ ἐν ἀργία καὶ ἐπέινα· ἡ κυβερνήσις δὲν εἶχε πῶς νὰ κινήσῃ τὸν στόλον· τινὲς ἤρπαζαν τὰ πλοῖα, ἀκόντων τῶν κτητόρων, καὶ μετήρχοντο τὴν πειρατείαν· ἀλλὰ καὶ ἡ αἰσχροὶ αὕτη βιομηχανία δὲν ἦτον ἀκίνδυνος ἐξ αἰτίας τῶν εἰς καταστολὴν αὐτῆς καὶ τιμωρίαν τῶν μετερχομένων αὐτὴν περιφερομένων εἰς τὴν ἑλληνικὴν θάλασσαν πλοίων τῶν Δυνάμεων. Ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς ταύτης ἀμηχανίας καὶ ἀπορίας ὁ λαὸς τῆς Ὑδρας ἐφαίμετο ἐμβλέπων ὡς καὶ ἄλλοτε εἰς τὸ βαλάντιον τῶν προκρίτων. Οἱ πρόκριτοι ἦσαν διηρημένοι· οἱ μὲν ἦσαν κουντουριωτικοί, οἱ δὲ ἀντικουντουριωτικοί. Οὗτοι ἦσαν οἱ ἀσθενέστεροι, καὶ ἐγόγγυζαν ὡς ὑπὲρ τοὺς ἄλλους φορολογούμενοι· ἔνεκα τούτου τινὲς αὐτῶν ἀπεμακρύνθησαν· ἀλλ' αἱ δειναὶ περιστάσεις ἀπῆλθον τὴν ἐν Ὑδρα παρουσίαν ὄλων τῶν προκρίτων. Δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ Βασίλης Μπουντούρης, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως, καὶ ὁ Δημήτρης Τσαμαδός, μέλος τῆς

κυβερνήσεως, διατρίβοντες ἕνεκα τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας των ἐν Αἰγίνῃ, προσκληθέντες νὰ μεταβῶσιν εἰς Ὑδραν, παρήκουσαν φοβηθέντες ὄχι μόνον μὴ ὑποβληθῶσιν εἰς ὑπὲρ τὴν δύναμιν των καταβολάς, ἀλλὰ καὶ μὴ κακοπάθωσιν. Οἱ δύο οὗτοι καὶ τινες τῶν ὁμοφρόνων αὐτῶν φοβούμενοι μὴ ἀρπάσῃ τὰ πλοῖά των ὁ λαὸς ἐπὶ πειρατεία, τὰ εἶχαν φέρει μετὰ τὴν τελευταίαν ναυτικὴν ἐκστρατείαν εἰς Πόρον. Ἡ ὑφαίρεσις τῶν πλοίων ἐκίνησεν ἔκτοτε τὸν λαὸν εἰς ὀργὴν κατ' αὐτῶν· ἀλλ' ἡ παρακοή των εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κοινοῦ τὸν ἐξηγρίωσεν. Ἐφοβήθησαν οἱ ἐν Ὑδρᾷ ὁμόφρονες τῶν ἐν Αἰγίνῃ μὴ κακοπάθωσι καὶ αὐτοὶ ἐξ αἰτίας τῶν ἀπόντων καὶ τῶν παρακουσάντων, καὶ ἔφυγαν διὰ νυκτὸς οἱ μὲν εἰς Αἰγίναν οἱ δὲ εἰς Πόρον· ἦσαν δὲ οἱ δύο Τομπάζαι, ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Δημήτρης Βούλγαρης. Οἱ δὲ ἐναπομείναντες Κουντουριῶται, ἰδόντες ὅτι εἰς μάτην ἠγωνίσθησαν νὰ ἐπαναγάγωσιν εἰς Ὑδραν τοὺς ἀπόντας, καὶ ὅτι ἔφυγαν καὶ οἱ ἄλλοι, ἀπεφάσισαν νὰ φύγωσι κρυφίως καὶ αὐτοὶ, ἵνα μὴ ὑποστῶσι μόνοι ἐξ αἰτίας τῆς ἀπουσίας ἐκείνων ὅλον τὸ βάρος· ἀλλ' ὁ λαὸς ὑπώπτευσεν τὸν σκοπὸν των καὶ τοὺς παρεφύλαττεν. Ἐτυχε νὰ φανῇ ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔξωθεν τῆς Ὑδρας ἀγγλικὴ φρεγάτα, καὶ ν' ἀράξῃ ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου ἐν τῷ λιμένι τῶν Σπετσῶν. Οἱ Κουντουριῶται, ὑποθέσαντες ὅτι ἦτον ἡ τοῦ Χαμιλτῶνος, τῷ ἔγραψαν παρακαλοῦντές τον θερμῶς ἢ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς Ὑδραν ἐπὶ κοινῇ ἀντιλήψει τοῦ κινδυνεύοντος τόπου τοὺς ἄλλους προκρίτους, οὓς ἐπροστάτευεν ἰδιαιτέρως ὡς ἀγγλίζοντας, ἢ νὰ ἔλθῃ εἰς λύτρωσιν καὶ αὐτῶν· ὁ πλοίαρχος τῆς φρεγάτας ἀνέγνωσε τὸ πρὸς τὸν Χαμιλτῶνα γράμμα καὶ ἦλθεν ἔμπροσθεν τῆς Ὑδρας εἰς παραλαβὴν των· ἀλλ' οὗτοι καὶ τινες ἄλλοι σχετικοὶ αὐτῶν, ἐν ᾧ διεύθυναν τὰ βήματά των πρὸς τὸ παραθαλάσσιον,

συνελήφθησαν καὶ ἀπεκομίσθησαν εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀνενόχλητοι. Ἡ Ἀγγλία, ἀναδεχθεῖσα τὸν συμβιβασμὸν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων περὶ πολλοῦ εἶχε νὰ μὴ παραλυθῶσι τὰ ἑλληνικά, διότι τότε ὁ συμβιβασμὸς δὲν εὐοδοῦτο· διὰ τοῦτο ὁ Χαμιλτῶν, ὅστις ἠσθένει τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν Σμύρνη, λαβὼν τὸ γράμμα τῶν Κουντουριωτῶν, καὶ μαθὼν καὶ ἄλλοθεν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν κατὰ τὴν Ὑδραν, κατέπλευσεν εἰς Πόρον, παρέλαβεν ἐπὶ τῆς φρεγάτας του τοὺς ἐκεῖ προκρίτους ἄκοντας, δώσας λόγον τιμῆς νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ ἀσφαλῶς εἰς Πόρον, ἂν δὲν ἐσυμβιβάζοντο μετὰ τῶν συμπατριωτῶν αὐτῶν, συμπαρέλαβε καὶ τὸν ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ ἰδιωτεύοντα Μαυροκορδάτον, καὶ ἔπλευσε τὴν 9 δεκεμβρίου εἰς Ὑδραν. Φθάσας δ' ἐκεῖ εἶδε τὴν πολλὴν καταφορὰν τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν προκρίτων τοῦ κόμματός του, καὶ ὑποπτεύσας ὅτι τὸν ὑπεκίνουν οἱ Κουντουριῶται, ἐσκέφθη καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ νὰ περιστείλῃ καὶ τοὺς ὑποκινουῦντας αὐτὸν νὰ φοβίσῃ· καὶ ἔδραξε τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Διὰ τὰς κατὰ θάλασσαν δεινὰς ἀταξίας ἡ δημογεροντία τῆς Ὑδρας εἶχεν ὑποσχεθῆ τῷ Χαμιλτῶνι νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὸν ἀπόπλουν οὐδενὸς τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων ἐκτὸς τῶν εἰς ἐθνικὴν ὑπηρεσίαν ἀποστελλομένων, καὶ τούτων φερόντων ἔγγραφα. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχος Ζάκας, ὁ διοικῶν τὸ τρικάρταρον τῶν Κουντουριωτῶν, ναυτολογήσας ἐν Ὑδρᾷ ἀπέπλευσε τὸν νοέμβριον ἀνεφοδιάστος ἔγγραφων, συνέλαβε δύο ἰόνια πλοῖα, τὰ ἔφεραν εἰς Ὑδραν καὶ τὰ ἐξεφόρτωσε. Μαθὼν ὁ Χαμιλτῶν τὸ γεγονός καθ' ἡν ἡμέραν ἔφθασεν εἰς Ὑδραν, ἐπέπληξε τὴν δημογεροντίαν, καὶ ἀπήτησε νὰ τῷ παραδοθῶσι τὰ φορτία, τὸ τρικάρταρον καὶ ὁ πλοίαρχος αὐτοῦ. Ἡ δημογεροντία, ἡ καὶ ἄλλοτε ἰδοῦσα τὸν συγκαταβατικὸν Χαμιλτῶνα ἀπαιτοῦντα ἀλλὰ μὴ ἐπιμένοντα, δὲν

ἐπεμελήθη νὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ· ἀλλ' οἱ καιροὶ δὲν ἦσαν οἱ αὐτοί, καὶ ὁ Χαμιλτὼν εἶχε κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν πολιτικούς λόγους νὰ δείξῃ πολλὴν αὐστηρότητα· διὰ τοῦτο λαβὼν πρόφασιν τὴν παράβασιν τῆς πρὸς αὐτὸν δοθείσης ὑποσχέσεως καὶ τὴν παρακοὴν τῆς δημογεροντίας, ἀπέστειλε τὴν ἐπαύριον κανονοφόρους εἰς ἀφαρπαγὴν τοῦ ἐν τῷ λιμένι πλοίου τῶν Κουντουριωτῶν καὶ τῶν αὐτόθι ἄλλων ὑδραϊκῶν πλοίων ἐπὶ λόγῳ ἀποζημιώσεως ὄσων ἠρπάγησαν, καὶ εἰς ἐμπόδιον ἄλλων κατὰ θάλασσαν ἀταξιῶν. Πρὸς εὐόδωσιν δὲ τῆς ἀφαρπαγῆς ἔπλεαν ὅπισθεν τῶν κανονοφόρων δύο φρεγάται, μία κορβέττα καὶ ἓν βρίκι. Ὁ λαὸς τῆς Ὑδρας, ὅστις καὶ ἠγάπα καὶ ἐφοβεῖτο τὸν Χαμιλτῶνα, ἰδὼν τὰ κινήματά του οὐδεμίαν ἔδειξε διάθεσιν ἀντιστάσεως· πάμπολλοι μάλιστα κατέβησαν εἰς τὸ παραθαλάσσιον ὡς ἀπλοῖ θεωροί, ὥστε τὰ ἀγγλικά πλοία, μεγάλα καὶ μικρά, δὲν εὐρέθησαν εἰς ἀνάγκην νὰ κανονοβολήσωσιν. Ἄλλ' οἱ ἐπὶ τοῦ πλοίου τῶν Κουντουριωτῶν, ἐπυροβόλησαν μίαν τῶν κανονοφόρων, καὶ ἐντεῦθεν ἔλαβαν ἀφορμὴν οἱ ἐν αὐταῖς Ἄγγλοι ν' ἀντιπυροβολήσωσι καὶ ἐπλήγωσαν δέκα Ὑδραῖους, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀνδρείον πυρπολιτὴν Πολίτην, ἰστάμενον ἀπλοῦν θεατὴν ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου. Μετὰ τὸ λυπηρὸν τοῦτο συμβάν, οἱ Ἄγγλοι ἀφήρπασαν ὅλα τὰ ἐν τῷ λιμένι πλοία, μηδενὸς ἐναντιουμένου, ὅπως εὐρέθησαν, τὰ μὲν ἄνευ πηδαλίων, τὰ δὲ ἄνευ ἀρμένων, τὰ δὲ ἄνευ ἀγκυρῶν· ἀλλὰ καλῇ τύχῃ ἐπεκράτησεν ἄκρα νηνεμία δι' ὅλης ἐκείνης τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ἐπελθούσης νυκτός, καὶ τὰ πλοία δὲν ἔπαθαν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν ἦλθαν ἐπὶ τῇ προσκλήσει τοῦ Χαμιλτῶνος οἱ Κουντουριῶται καὶ ἄλλοι εἰς τὴν φρεγάταν, διελέχθησαν μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ προκρίτων, ἀλλὰ δὲν ἐσυμβιβάσθησαν· δὲν ἠθέλησαν δὲ οἱ Κουντουριῶται ν' ἀναχωρήσωσιν ἐξ Ὑδρας ὡς

ἄλλοτε, διότι, ἀφ' οὗ συνελήφθησαν, ἐθαρρύνθησαν ἐκ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενοῦς διαγωγῆς τοῦ λαοῦ· δὲν ἠθέλησαν δὲ οὐδὲ οἱ τοῦ ἄλλου κόμματος πρόκριτοι ν' ἀποβῶσιν εἰς Ὑδραν φοβούμενοι ἔτι μᾶλλον τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ μετὰ τὰ κατὰ τὴν προτεραίαν συμβάντα, ἀποδιδόμενα παρὰ πολλῶν εἰς τὰς παρὰ τῷ Χαμιλτῶνι ὑπενεργείας αὐτῶν, καὶ ἐπανήλθαν εἰς Πόρον. Ὁ δὲ Χαμιλτῶν, καταπραῦνθείς, ἀπέλυσεν ὅλα τὰ πλοῖα, ἐκτὸς τοῦ βρικίου τοῦ Μιαούλη σταλέντος ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτοῦ εἰς Πόρον, καὶ τοῦ πλοίου τῶν Κουντουριωτῶν ὅπερ σταλὲν εἰς Μάλταν καὶ δικασθὲν κατεδικάσθη καὶ ἐπωλήθη· ἔπαυσε καὶ νὰ ζητῆ τὸν Ζάκαν, ἐτοποθέτησεν ἐν Πόρῳ μίαν φρεγάταν εἰς ἀσφάλειαν τῶν ἐκεῖ πλοίων μὴ τύχη καὶ ἀφαρπαγῶσιν, εἶπε πρὸς ὅλους εἰρηνικοὺς λόγους, ἐπλήρωσε χρηστῶν ἐλπίδων τὰς καρδίας ὡς ἐγγιζούσης τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πατρίδος, καὶ περιέστειλεν ὅπως οὖν τὴν κατὰ τῶν ἀπόντων προκρίτων ὀρμὴν τοῦ λαοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Ὑδραν.

Ἀφ' οὗ δὲ τὰ πολεμικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἀπέτυχαν κατὰ τὸ Χαϊδάρι, τὸ Καματερόν καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἡ κυβέρνησις ἠσχολήθη ἐκ νέου νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ Θετταλίας καὶ Εὐβοίας εἰς τὸ πολιορκοῦν τὴν ἀκρόπολιν στρατόπεδον σιταγωγίαν, καὶ ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ κλείσῃ τὰς Θερμοπύλας καὶ διακόψῃ πᾶσαν σχέσιν Εὐβοίας καὶ Ἀττικῆς διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ Ὠρωποῦ, διότι ἐν ταῖς παραθαλασσίαις ἀποθήκαις αὐτοῦ ἀπεταμίευαν οἱ Τούρκοι τὰς ἐξ Εὐβοίας καὶ ἄλλοθεν εἰς χρῆσιν τοῦ στρατοπέδου τῶν Ἀθηνῶν στελλομένας τροφάς· ἐκήρυξε δὲ συγχρόνως ἡ κυβέρνησις καὶ τὸν ἀποκλεισμόν τῶν παραλίων τοῦ ἑρετριακοῦ κόλπου, τοῦ μαλιακοῦ, καὶ ὅλης τῆς Εὐβοίας. Εἰς κύριευσιν δὲ τοῦ Ὠρω-

ποῦ ἀπέστειλε, λήγοντος τοῦ φεβρουαρίου, τὴν Ἑλλάδα ὑπὸ τὸν Μιαούλην, τὴν Καρτερίαν ὑπὸ τὸν Χάστιγγα, καὶ τὸν Νέλσωνα ὑπὸ τὸν Παπανικολῆν, καὶ συναπέστειλε καὶ 500 στρατιώτας ὑπὸ τὸν Ζακύνθιον Πέταν ἐκ τῶν ἐν Σαλαμῖνι καθημένων μετὰ τὴν ἐν Καματερῷ τροπὴν· ἐπέβη δὲ ἐπὶ τῆς φρεγάτας ὡς ἀρχηγὸς τῆς κατὰ θάλασσαν καὶ ξηρὰν ταύτης ἐκστρατείας ὁ συνταγματάρχης Ἐυδέκος. Τὴν 3 μαρτίου δύο ὥρας πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἔφθασαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος τοῦ Ὀρωποῦ καὶ ἤνυραν δύο φορτηγὰ ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν τροφοφόρα· καὶ ἡ μὲν Καρτερία ἐκυρίευσεν ἀμφοτέρω, ἡ δὲ Ἑλλάς, κανονοβολοῦσα σφοδρῶς, κατεσίγασε τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας κανονοστάσιον, ἔκαυσε τὰ ξύλινα περιφράγματα τοῦ καὶ μικρὰν τινα ἀποθήκην πολεμεφοδίων, ἐφόνευσέ τινας, καὶ ἀφ' οὗ ἀπεμακρύνθησαν ὅλοι οἱ φυλάσσοντες τὴν θέσιν ἐκείνην, ἠτοιμάσθησαν αἱ λέμβοι τῶν πλοίων εἰς ἀποβίβασιν τῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἐυδέκου ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ πυρὸς τῆς φρεγάτας καὶ τοῦ ἀτμόπλου, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καταλαβόντος τοὺς ἐχθροὺς πανικοῦ φόβου. Ἄλλ' ὁ Ἐυδέκος, ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν εἶχε λέμβους ἱκανὰς ν' ἀποβιβάσῃ διὰ μιᾶς ὅλους τοὺς στρατιώτας ἔμπροσθεν τοῦ ἐχθροῦ ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός, ἀνέβαλε τὴν ἀποβίβασιν εἰς ἐπαύριον· ἀλλὰ καὶ τότε αὐτὸς μὲν δὲν ἀπέβη, οἱ δὲ στρατιῶται ἀπεβιβάσθησαν ὑπὸ τὸν γενναῖον Πέταν· συναπεβιβάσθησαν καὶ 100 ναῦται καὶ ἐπολέμησαν· μὴ προφθάσαντες δὲ νὰ ὀχυρωθῶσιν ὡς ἔπρεπεν, οὔσης ἡμέρας, ἐπανῆλθαν τὸ ἑσπέρας εἰς τὰ πλοῖα κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀφήσαντες τοὺς ἐχθροὺς κατόχους τῆς θέσεως· δύο Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἕξ ἐπληγώθησαν· καὶ οἱ μὲν στρατιῶται μετεκομίσθησαν ἐπὶ τοῦ Νέλσωνος εἰς τὸν Πειραιᾶ,

τὸ δὲ ἀτμόπλοον ἔφερε τὸν ἀρχηγὸν καὶ τὰς δύο λείας εἰς Πόρον. Ἐμεινε δὲ ἡ φρεγάτα ἐν τῷ ἐρετριακῷ κόλπῳ εἰς διακοπὴν τῆς κοινωνίας Ἀττικῆς καὶ Εὐβοίας. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη καὶ τελευταία ἐκστρατεία τοῦ Ἐυδέκου καθ' ὅλον τὸ μακρὸν διάστημα τῆς ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς του.

Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν μετέβη ἐκ νέου ὁ Κωλέττης εἰς Σκόπελον, καὶ συναΐξας ἱκανοὺς Θετταλομάγνητας τοὺς διεβίβασεν εἰς Ταλάντι ἐπὶ κατοχῇ τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀλλά, πρὶν ἐκστρατεῦσωσιν εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον, ἔπεσαν ὡς Ἄρπυιαι ἐπὶ τὴν Θάσον, ἡ ἐκστρατεία διελύθη, καὶ ὁ Κωλέττης ἐπαυῆλθεν εἰς Αἰγιναν ἀπρακτος, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς προλαβούσης ἐκστρατείας του· χάρις ὅμως εἰς τὸ παρακολουθοῦν αὐτὸν πλοῖον, τρέψαν εἰς φυγὴν ἐν ἐχθρικόν, διεκόπη, ἀφ' ἧς ὥρας ἔφθασεν ἐκεῖ, πᾶσα κοινωνία Βώλου καὶ Εὐβοίας· ἀλλὰ παρελθόντος τοῦ μηνὸς δι' ὃν τὸ πλοῖον ἐφωδιάσθη τῶν ἀναγκαίων καὶ ἐμισθοδοτήθησαν οἱ ναῦται, ἀπεμακρύνθη καὶ αὐτό, καὶ ἡ κοινωνία ἔμεινε ἐλευθέρα, ὡς καὶ πρότερον.

Μετά τινος δὲ ἡμέρας ἐξέπλευσαν εἰς διακοπὴν τῆς κοινωνίας τῶν αὐτῶν μερῶν τὸ τρικάρταρον ὁ Θεμιστοκλῆς ὑπὸ τὸν Ῥαφαλιᾶν, τὸ δικάταρον ὁ Ἄρης ὑπὸ τὸν Κριεζῆν, δύο γολέτται ἡ ὑπὸ τὸν Σωτηρίου Ἀσπασία καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Νέγκαν Παναγία, καὶ ἡ Καρτερία ὑπὸ τὸν Χάστιγγα, τὸν καὶ ἀρχηγὸν τῆς μοίρας. Τὴν ἑσπέραν τῆς 8 ἀπριλίου ἡ μοῖρα αὕτη ἔφθασεν εἰς τὸ στόμα τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου· καὶ ὁ μὲν Ἄρης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐλλιμένισαν ἐντὸς τουφεκοβολῆς ἔμπροσθεν κανονοστασίου ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τοῦ Βώλου, καὶ διὰ σφοδροῦ κανονοβολισμοῦ τὸ κατεσίγασαν, τὰ δὲ λοιπὰ πλοῖα ἔπλευσαν πρὸς τὸν μυχόν, ὅπου ἦσαν ὀκτὼ τουρκικὰ δικάταρτα φορτηγὰ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν κανονο-

στασιῶν τῆς πόλεως, καὶ τὰ πλείστα αὐτῶν ἔχοντα τὰ πανία λυτά· ἐξ αὐτῶν ἀνείλκυσαν ὑπὸ τὸ ἐχθρικὸν πῦρ πέντε, φορτωμένα τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων εἰς χρῆσιν τοῦ κατὰ τὰς Ἀθήνας ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, καὶ τὰ ἀπέστειλαν ἐν συνοδίᾳ τῆς Ἀσπασίας εἰς Πόρον· ἔκαυσαν καὶ δύο, καὶ ἔσπασαν τοῦ ὀγδόου, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ριφθέντος, τὸ ἐμπροσθινὸν κατάρτιον. Ἐκεῖθεν ἐπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῶν Τρικέρων, ὅπου ἠΰραν ἐν πολεμικὸν δικάταρτον ὑπὸ τουρκικὴν σημαίαν. Τὸ πλοῖον τοῦτο ἔκειτο πρὸς τὸν μυχὸν ἐν μέσῳ ὑψηλῶν βράχων ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πυρὸς κανονοστασίου καὶ δυνατοῦ τινος τάγματος Ἀλβανῶν τοποθετημένων ὀπισθεν τῶν βράχων. Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 10 ἐδοκίμασαν οἱ περὶ τὸν Χάστιγγα νὰ κυριεύσωσι τὸ πλοῖον, ἀλλ' ἀπέτυχαν ἀποκρουσθέντες ὑπὸ τῶν προστατευόντων αὐτὸ Ἀλβανῶν· ἀπέτυχαν κινηθέντες εἰς κυρίευσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπαύριον· ἰδόντες δὲ ὅτι δὲν ἐδύναντο νὰ τὸ ἀνεγκύσωσι, τὸ ἔκαυσαν διὰ πυρίνων σφαιρῶν. Δύο ναῦται Ἕλληνες ἐφονεύθησαν ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης καὶ τέσσαρες ἐπληγώθησαν.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΣΤ.

Διαφωνίαι περί τὴν συγκρότησιν ἐθνικῆς συνέλευσεως.—
Ἄφιξις τοῦ στρατηγοῦ Τσώρτση καὶ τοῦ λόρδου Κοχράνου
καὶ διορισμὸς τοῦ μὲν εἰς τὴν ἀρχιστρατηγίαν, τοῦ δὲ εἰς τὴν
στολαρχίαν.—Χαρακτήρ Μιαούλη.—Ἡ ἐν Τροιζήνι ἐθνικὴ
συνέλευσις.—Ἐκλογὴ Ἰωάννου Καποδιστρίου ὡς κυβερνή-
του.—Ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ.

ΔΙΗΓΟΥΜΕΝΟΙ τὰ κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ γ' ἐθνικὴν συνέλευσιν εἶπαμεν ὅτι, ἀναβαλοῦσα αὕτη τὰς ἐργασίας τῆς τὸν ἀπρίλιον, ἐξ αἰτίας τῆς πτώσεως τοῦ Μεσολογγίου, ἐψήφισε νὰ συνέλθωσιν οἱ αὐτοὶ πληρεξούσιοι, λήγοντος τοῦ Σεπτεμβρίου, ἢ καὶ ταχύτερον, εἰς ὅ,τι μέρος θὰ ἐκαλοῦντο παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνέλευσεως. Κατὰ τὸ ψήφισμα τοῦτο καὶ διὰ τὰς δεινὰς τῆς πατρίδος περιστάσεις ἐκλήθησαν οἱ πληρεξούσιοι εἰς Πόρον, τελευτώντος τοῦ αὐγούστου, πρὸς ἐξακολουθήσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν, ἀλλὰ δὲν συνῆλθαν· παρῆλθε καὶ ὅλος ὁ Σεπτέμβριος καὶ οὐδεὶς πληρεξούσιος οὐδὲ τότε μετέβη εἰς Πόρον· πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἐκήρυξαν τὸν τόπον ἐκείνον ἀκατάλληλον. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκάλεσεν ἐκ νέου τοὺς πληρεξουσίου εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, ἀρχομένου τοῦ ὀκτωβρίου· ἀλλὰ παρῆλθεν ὅλος ὁ ὀκτώβριος καὶ οὐδεὶς οὐδὲ τότε ὑπήκουσεν. Ἀφ' οὗ δὲ ἀπεφάσισαν νὰ μεταβῶσιν αἱ δύο ἐπιτροπαὶ εἰς Αἴγινα, ἐκλήθησαν καὶ ἐκ τρίτου οἱ πληρεξούσιοι ὅχι ὡς πρότερον εἰς Πόρον ἀλλ' εἰς Αἴγινα. Εἶδαμεν, ὅτι τὸ ζήτημα τοῦ τόπου ἔφερε καὶ ἄλλοτε τὸ ἔθνος εἰς

διαίρεσιν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς παρούσης περιστάσεως ἐγένετο σοβαρώτερον, καὶ οἱ μὲν μετὰ τῆς ἐν Αἰγίνῃ ἐδρευούσης κυβερνήσεως πολιτευόμενοι συνῆλθαν εἰς Αἴγιαν, οἱ δὲ ἀντιπολιτευόμενοι εἰς Ἑρμιόνη (Καστρί) κατὰ πρότασιν τοῦ Κολοκοτρώνη. Ὁ ἀρχηγὸς οὗτος, ὁ τόσα παθῶν καὶ φυλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κουντουριώτου ἐπὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συμμαχήσας τότε μετὰ τοῦ Ζαΐμη κατ' ἐκείνου, συνεμαχησεν ἐπὶ τῆς συνελεύσεως ταύτης μετὰ τοῦ Κουντουριώτου κατὰ τοῦ Ζαΐμη. Ἀλλ' ἡ περὶ τοῦ τόπου διαίρεσις ἐγέννησε καὶ ὑποδιαίρεσιν τοῦ κόμματος τῶν ἀντιπολιτευομένων· διότι, ἐν ᾧ οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρώνην ἐκάλουν τοὺς περὶ τὸν Κουντουριώτην καὶ λοιποὺς ὁμόφρονάς των νησιώτας εἰς Ἑρμιόνην, οὗτοι ἐκάλουν ἐκείνους εἰς Πόρον, ὅπου ἴσχυαν· ἀλλά, ἐπιμένοντες τοῦ Κολοκοτρώνη, παρεδέχθησαν ἐπὶ τέλους ὡς τόπον τῆς συνελεύσεως τὴν Ἑρμιόνην φοβούμενοι μὴ ὑπερισχύσωσιν ἐξ αἰτίας τῆς διαιρέσεως οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἀντίπαλοί των. Ἐκτὸς δὲ τῆς δυσκολίας τοῦ τόπου, ἀνεφύη καὶ ἄλλη βαρυτέρα, ἡ περὶ πληρεξουσίων. Οἱ μὲν ἐν Αἰγίνῃ ἐπέμεναν νὰ συνέλθωσιν οἱ διακόψαντες ἐν Ἐπιδαύρῳ τὰς ἐργασίας των· τοῦτο δὲ ἐβοήθει τοὺς σκοποὺς των, διότι οἱ πλείστοι ἐκείνων αἰγίνιζαν· οἱ δὲ ἄλλοι ἄφησαν ἐλευθέρας τὰς ἐπαρχίας νὰ στείλωσι τοὺς αὐτοὺς ἢ ἄλλους. Αὐθαιρέτως ἐνήργουν οἱ ἐν Ἑρμιόνη καὶ περὶ τοῦ τόπου καὶ περὶ τῶν προσώπων· διότι, ψηφίσασα ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις τὴν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν της, συνεψήφισε καὶ τὴν συγκάλεισιν παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς τῶν αὐτῶν πληρεξουσίων εἰς ὅτι μέρος ἐκείνη ἐκρινεν ἀσφαλέστερον· ἀπέκειτο δὲ ἀναμφιβόλως εἰς τοὺς πληρεξουσίους, συμπληρωθέντος τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ ὅπου συνεκαλοῦντο, νὰ μείνωσιν ἐκεῖ, ἢ νὰ μεταβῶσιν ἄλλοῦ· ὥστε οἱ ἐν Αἰγίνῃ ἐνήργουν ἐννόμως· ἀλλ' ἔδωκαν καὶ δείγμα πολλῆς μετριότητος

στείλαντες πρεσβείαν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους των ὑπὲρ ἐνώσεως, καὶ γνωμοδοτοῦντες περὶ μὲν τοῦ ζητήματος τῶν αὐτῶν ἢ ἄλλων πληρεξουσίων ἢ ἀναβληθῆ πάσα συζήτησις ἕως οὗ συνέλθωσιν οἱ ἀντιφερόμενοι εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ τότε ὅλοι ὁμοῦ νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα τοῦτο· περὶ δὲ τοῦ τόπου νὰ εὔρεθῆ τρίτος, διότι, ἐν ὅσῳ ἀπήτουν οἱ μὲν τὴν Αἰγίαν οἱ δὲ τὴν Ἑρμιόνην, συνέλευσις δὲν συνεκροτεῖτο, ἀλλὰ νὰ εὔρεθῆ τοιοῦτος τόπος ὅπου ὁ πληρεξούσιος, ἂν δὲν ἔβλεπε τὸν καπνόν, νὰ ἤκουε καὶ τὸν κρότον τῶν κατὰ τῆς ἀκροπόλεως κανονίων. Διὰ τοιούτων ὁδηγιῶν ἐφωδιασμένη ἡ πρεσβεία ἀνεχώρησε τὴν 20 ἰανουαρίου εἰς Ἑρμιόνην, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ἄπρακτος, ἀποκριθέντων τῶν ἐκεῖ παιδαριωδῶς, ὅτι δὲν ἀπεφάσισαν ἐκείνοι ἀλλὰ τὸ ἔθνος τόπον συνελεύσεως τὴν Ἑρμιόνην. Ἔσπευσαν καὶ τὰ στρατόπεδα τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ὀρθὴν καὶ πατριωτικὴν πρότασιν τῶν ἐν Αἰγίῳ· ἀλλ' οἱ ἐν Ἑρμιόνη οὐδ' αὐτὰ εἰσήκουσαν, καὶ ἐπιμένοντες εἰς ὃν προέθεντο ἐξ ἀρχῆς σκοπὸν ἤρχισαν τὰς τακτικὰς τῶν συνεδριάσεις τὴν 11 φεβρουαρίου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σισίνη. Ἠγανάκτησαν οἱ ἐν Αἰγίῳ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ παρεκτροπῇ παντὸς καθήκοντος, συνηγανάκτησαν καὶ τὰ στρατόπεδα, καὶ τὴν 27 ἔγραψαν διὰ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγῶ των Καραϊσκάκη τοῖς ἐν Αἰγίῳ νὰ μὴ ἐνδώσωσιν, εἰμὴ ἂν οἱ ἐν Ἑρμιόνη συγκατετίθεντο εἰς τρίτον τόπον, καὶ τοῦτον ἐντεῦθεν τῆς Ἐπιδαύρου πλησίον τῶν στρατοπέδων. Αἰσχρὸν καὶ παιδαριώδες ἦτο νὰ ἀλληλομαχῶσιν οἱ Ἕλληνες περὶ τοῦ τόπου τῶν συζητήσεων, κινδυνευούσης τῆς πατρίδος. Ἄλλ' ἐν μέσῳ τῆς ἀλληλομαχίας ταύτης, ἥτις κορυφωθεῖσα μετὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐν Ἑρμιόνη συνεδριάσεων ἠπειλεῖ ἐμφύλιον πόλεμον, ἔφθασεν εἰς Ἑρμιόνην ὁ ἀντιστράτηγος Ῥιχάρδος Τσώρτσης.

Καθ' ὃν καιρὸν οἱ Ἄγγλοι ἐκυρίευσαν τὰς πλείστας τῶν ἰονίων νήσων, ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐσύστησεν ἐν Ζακύνθῳ δύο ἐλαφρὰ τάγματα ἐξ Ἑλλήνων κατετάχθησαν δὲ ὡς ἀξιωματικοὶ ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Ἀναγνωσταρᾶς, ὁ Πλαπούτας, ὁ Νικήτας, ὁ Βλαχόπουλος καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ διαπρέποντες ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἐπαναστάσεως, οἵτινες καὶ προσηλώθησαν ἰδιαίτερος εἰς τὸν Τσώρτσην, διότι ἰδιαίτερος καὶ αὐτὸς τοὺς ἡγάπα καὶ τοὺς ἐπροστάτευε. Γενομένης δὲ τῆς εἰρήνης, διελύθησαν τὰ δύο ταῦτα τάγματα· ὁ δὲ Τσώρτσης μετέβη εἰς ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Νεαπόλεως, ὅπου ὑψώθη εἰς βαθμὸν ἀντιστρατήγου καὶ κατέστη ἐν μιᾷ τῶν μεσημβρινῶν τοῦ βασιλείου ἐπαρχιῶν “ ἄλλος ἐγώ.” Ἄλλ' ὁ πολυχρόνιος αὐτοῦ χωρισμὸς οὔτε τὴν εἰς αὐτὸν ἀφοσίωσιν τῶν ἄλλοτε συναγωνιστῶν τοῦ Ἑλλήνων ἐπῆρέασεν, οὔτε τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην αὐτοῦ ἐψύχρανε· διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ διὰ τὰς ἐξ αἰτίας τῆς αἰτηθείσης ἀγγλικῆς προστασίας καὶ μεσιτείας πολιτικὰς σχέσεις τῶν δύο ἔθνῶν, ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἔσπευσε νὰ καλέσῃ τὸν Τσώρτσην εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπηρεσίαν συναινέσει τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῶν ἄλλων ὁμοφρόνων τοῦ ὀπλαρχηγῶν. Προθύμως ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ Τσώρτσης, καὶ ἀναχωρήσας ἐξ Ἰταλίας κατευοδώθη τὴν 26 φεβρουαρίου εἰς Χέλι ἀντικρὺ τῶν Σπετσῶν. Γνωσθείσης δὲ τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ, ἔδραμαν αὐθωρεὶ ὁ Κολοκοτρώνης καὶ ἄλλοι τῶν ἐν Ἑρμιόνη εἰς ὑπάντησίν του, τὸν ἐδεξιώθησαν φιλοφρονέστατα, τὸν ὠνόμασαν πατέρα καὶ εὐεγρέτην, τὸν συνώδευσαν τὴν ἐπαύριον εἰς Ἑρμιόνην, καὶ τὸν ἐθεώρησαν ἔκτοτε ὡς πολεμικὸν ἀρχηγόν των· ἀλλ' ἐκεῖνος, πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ἐπικρατούσης διαίρέσεως, τοῖς εἶπε νὰ τὸν θεωρῶσιν ὡς ἀπλοῦν περιηγητὴν ἐν ὄσφ δὲν ὠμονόουν. Διέτριβε πρό τινων ἡμερῶν ἐν

Ἐρμιόνη ὁ Χαμιλτὼν καταγινόμενος νὰ φέρῃ τοὺς ἐκεῖ εἰς συναίσθησιν τῆς κακῆς διαγωγῆς των. Οἱ σφοδροὶ καὶ σοβαροὶ λόγοι αὐτοῦ, ἡ συνέργεια τοῦ Τσώρτση καὶ ἡ προτροπὴ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὲρ ὁμονοίας, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἔγραφεν ὅτι ἐξήρητο ἡ εὐόδωσις τῆς ὑπὲρ Ἑλλάδος μεσιτείας του, ὑπερίσχυσαν, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ συνέλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι ἀμφοτέρων τῶν κομμάτων εἰς Τροιζῆνα (Δαμαλά) πρὸς ἐξίσασιν τῶν περὶ συνελεύσεως διαφορῶν.

Ἐν τούτοις, ἔφθασε τὴν 5 μαρτίου εἰς Πόρον ἐπὶ τοῦ ἀτμόπλου Μονόκερω καὶ ὁ πρὸ πολλοῦ ὡς σωτῆρ περιμενόμενος Κοχράνης καὶ κατέπλευσεν εἰς Αἴγινα, ὅπου ἔδρευεν ἡ κυβέρνησις· ἔφερε δὲ εἰς χρῆσιν τῶν ἐκστρατειῶν του δίστηλα ἑκατὸν χιλιάδας, ἐξ ὧν τὰ μὲν ἦσαν βοηθήματα τῶν ἐν Εὐρώπῃ φιλελληνικῶν Ἐταιριῶν, τὰ δὲ ἀπομεινάρια τοῦ ἀγγλικοῦ δανείου. Τόση δὲ ἦτον ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, ὥστε, ἀφ' ὅτου ἔμαθαν οἱ Ἕλληνες ὅτι ἀνεχώρησεν ἐξ Ἀγγλίας καὶ περιέπλεε τὴν Μεσόγειον, ἔστειλαν πλοῖον εἰς εὐρεσιν καὶ ἐπιτάχυσίν του· διὰ τοῦτο ἀνεκλάλητος χαρὰ ἐνέπλησε τὰς καρδίας ὄλων, μαθόντων τὴν ἀφίξίν του· πρεσβεῖαι δὲ πρὸς τὸν σωτῆρα τοῦτον τῆς πατρίδος καὶ συγχαρητήρια ἐστέλλοντο πανταχόθεν· ἀπέστειλε πρὸς τοῦτον μεταβάнта ἐξ Αἰγίνης εἰς Πόρον καὶ ἡ ἐν Ἐρμιόνη συνελευσις πρεσβεῖαν φέρουσαν τὴν ἐξῆς ἐπιστολήν.

“ Ἡ Ἑλλὰς σὲ συγχαίρει διὰ τὴν εἰς τὰς θαλάσσας τῆς παρουσίαν σου· αἱ εὐχαὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκπληροῦνται διὰ τοῦτο, καὶ αἱ ἐλπίδες των ἀνυψοῦνται περὶ τῆς καλῆς ἐκβάσεως τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνός των.

“ Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος συνηγμένον ἐνταῦθα εἰς γ'

“ ἔθνικὴν συνέλευσιν ἐπιθυμῆναι τὴν παρουσίαν σου,
 “ καὶ σὲ προσκαλεῖ ἀποστέλλον τὸν γενικὸν ἀρχη-
 “ γὸν τῶν ὄπλων τῆς Πελοποννήσου Θ. Κολοκο-
 “ τρώνην, τὸν Κ. Κανάρην, τὸν Ν. Μπότᾶσσην, τὸν
 “ στρατηγὸν Κίτσον Τσαβέλλαν καὶ τὸν κόμητα
 “ Α. Μεταξᾶν, διὰ τὴν ἀποδώσῃ τὰς εὐχαριστίας
 “ τοῦ εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν δικαίων του ζῆλόν σου.”

Ὁ Κοχράνης, ὃν ἡ γνῶσις τῆς ἐπαράτου διαιρέ-
 σεως ἔθλιψε καὶ ἐθορύβησεν ἀφ’ οὗτου ἐπάτησε τὴν
 ἑλληνικὴν γῆν, κατεταράχθη ἰδὼν ἐνώπιόν του ἀπολ-
 λυμένης τῆς πατρίδος τοὺς ἄνδρας, οὓς ἡ οἰκτρὰ
 φωνή της ἐκάλει εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης πρὸς ὑπερ-
 ἄσπισιν, καὶ πλήρης ἀγανακτήσεως ἔγραψε μετὰ
 τινὰς περιποιητικὸς λόγους τοὺς ἐξῆς ἐπιπληκτικὸς
 πρὸς τοὺς ἐν Ἑρμιόνη πληρεξουσίου.

“ Ἐλυπήθη ἰδὼν τοὺς ἀνδρειότερους καὶ περι-
 “ φημοτέρους ἀξιωματικοὺς τῆς Ἑλλάδος καταγινο-
 “ μένους εἰς τὸν σχηματισμὸν πολιτικῆς συνελεύ-
 “ σεως καὶ δαπανῶντας τὸν καιρὸν τῶν εἰς συζητή-
 “ σεις περὶ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐν ᾧ ὁ ἐχθρὸς κατα-
 “ πατᾶ ἀκωλύτως ὅλην τὴν γῆν σας, ἐξουσιάζει τὰ
 “ τρία τέταρτα τῶν φρουρίων καὶ πολιορκεῖ τὴν
 “ πρωτεύουσάν τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας. Αἱ Ἀθῆ-
 “ ναι κινδυνεύουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον· καὶ ἐν ᾧ ὁ
 “ γενναῖος Φαβιέρος μετ’ ὀλίγων ἡρώων ἐνθουσιῶν-
 “ τῶν διὰ τὴν αὐτονομίαν ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῶν
 “ ἀνδρείων ὑπερασπιστῶν αὐτῆς, οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς
 “ Ἑλλάδος δὲν παύουν καταγινομένοι εἰς μικροπρε-
 “ πείς συζητήσεις περὶ πολιτικῶν πραγμάτων. Ἄν
 “ ἡ σκιά τοῦ Δημοσθένους ἐξωποιοῖ ἐκ νέου τὴν ἐν
 “ ταύτῃ τῇ νήσῳ κόνιν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός,
 “ θὰ ἠκούετε ἐκ τοῦ στόματός του μεταβάλλοντος
 “ μόνον τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν τόπων τὸν
 “ πρῶτον του κατὰ τοῦ Φιλίππου λόγον, καὶ θὰ
 “ ἐμανθάνετε ἀπὸ ἑνα συμπολίτην σας εἰδήμονα

“ τῆς ἱστορίας καὶ βαθεῖαν γνῶσιν ἔχοντα τοῦ ἀν-
 “ θρώπου ὅποια ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ διαγωγὴ σας.
 “ Σᾶς παραγγέλλω λοιπὸν νὰ ἀναγνώσετε τὸν λό-
 “ γον αὐτὸν ἐν πλήρει συνεδριάσει· συνιστῶ δὲ
 “ ἰδιαίτερος πρὸς τοὺς διέποντας τὴν τύχην τῆς
 “ Ἑλλάδος μίαν μίαν τὰς συμβουλὰς του· καὶ
 “ ἐπειδὴ τοιούτου ἀνδρὸς οἱ λόγοι εἶναι τόσον κα-
 “ τὰλληλοι εἰς τὰς σημερινὰς σας περιστάσεις,
 “ ἀσυγχώρητος οἴηματίας θὰ ἐφαινόμην, ἂν ἄλλο τι
 “ σᾶς ἔλεγα εἰμὴ τοὺς λόγους αὐτοῦ.

“ * Ἄν τοῖνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ὑμεῖς ἐπὶ
 “ τῆς τοιαύτης ἐβελήσητε γενέσθαι γνώμης νῦν, ἐπει-
 “ δήπερ οὐ πρότερον, καὶ ἕκαστος ὑμῶν, οὐ δεῖ καὶ
 “ δύναιτ' ἂν παρασχεῖν αὐτὸν χρήσιμον τῇ πόλει,
 “ πᾶσαν ἀφείδς τὴν εἰρωνείαν ἔτοιμος πράττειν
 “ ὑπάρξει, ὁ μὲν χρήματ' ἔχων εἰσφέρειν, ὁ δ' ἐν
 “ ἡλικία στρατεύεσθαι, συνελόντι δ' ἀπλῶς ἂν ὑμῶν
 “ αὐτῶν ἐβελήσητε γενέσθαι καὶ παύσησθε αὐτὸς
 “ μὲν οὐδὲν ἕκαστος ποιήσειν ἐλπίζων, τὸν δὲ πλη-
 “ σίον πάνθ' ὑπὲρ αὐτοῦ πράξειν· καὶ τὰ ὑμέτερ'
 “ αὐτῶν κομεισθε, ἂν Θεὸς θέλη, καὶ τὰ κατερῆρα-
 “ θυμημένα πάλιν ἀναλήψεσθε, κάκεινον τιμωρή-
 “ σεσθε.”

Τοιαῦτα γράψας ὁ Κοχράνης τοῖς ἐν Ἐρμιόνη ἐκή-
 ρυξε παρρησία, ὅτι οὔτε ἀπέβαινεν, οὔτε ἐνήργει τι
 ὑπὲρ Ἑλλάδος, ἐν ὅσῳ οἱ Ἕλληνες δὲν ὠμονόουν.
 Ὁ ἀξιώπαινος οὗτος τρόπος τοῦ πράττειν καὶ λαλεῖν
 τοῦ Κοχράνου ἀπεπεράτωσε τὸ ἔργον τῆς ἐνώσεως,
 συνῆλθαν εἰς Τροιζῆνα καὶ οἱ ἐν Ἐρμιόνη καὶ οἱ
 ἐν Αἰγίνῃ, ἔγειναν δεκτοὶ ὅλοι οἱ πληρεξούσιοι πα-
 λαιοὶ καὶ νέοι ὡς μέλη τῆς συνελεύσεως, καὶ τὴν 19
 ἤρχισαν αἱ διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς. Συγχρόνως
 μετέβη καὶ ἡ κυβέρνησις εἰς Πόρον μίαν ὥραν ἀπέ-
 χοντα τῆς Τροιζῆνος. Οἱ δὲ πληρεξούσιοι, περὶ
 πολλοῦ ποιούμενοι τὴν καθυσύχασιν τοῦ ἐπὶ τῇ

διαιρέσει αὐτῶν ὀργισθέντος Κοχράνου, ἔσπευσαν νὰ τὸν εἰδοποιήσωσιν ὅτι ἠνώθησαν. Ἄλλ' ὁ Κοχράνης, δικαίως θεωρῶν πᾶσαν πολιτικὴν συζήτησιν καὶ ἄκαιρον καὶ ἐπιβλαβὴ ψυχορραγούσης τῆς ἀκροπόλεως, τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι, καθ' ἣν εἶχε μακρὰν πείραν τῶν ἐν ἐπαναστάσει ἐθνῶν, αἱ ἐξημμέναι συζητήσεις ἦσαν ὀλέθριοι, ὅτι ἄχρηστοι ἦσαν οἱ νόμοι ὡσάκις ἦσαν ἀνίσχυροι, ὅτι ἐπιβλαβέστατον τὸ νομοθετεῖν καὶ μὴ ἐνεργεῖν ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ὅτι τότε μόνον ἦτο δυνατόν νὰ σωθῇ ἡ Ἑλλάς, ὅτε ἡ συνέλευσις ἐψήφισε τὰ εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὴν εἰς Ἀθήνας συγκάλεσιν τῶν πληρεξουσίων ἄλλως, ἔβλεπεν ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπώλλυται· ἐπειδὴ δὲ συνέβησαν νέαι ἀναβολαί, τοῖς ἔγραψε πάλιν, ὅτι, ἐπειδὴ αἱ συμβουλαί του δὲν ἐχρησίμευαν ὡς ἀποτείνόμεναι πρὸς ἀνθρώπους ἐμποδίζοντας τὴν πρόοδον τῶν πραγμάτων καὶ ἔχοντας ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀλλάξωσι διαγωγὴν, αὐτὸς ἀνεχώρει, ἂν μέχρι τῆς ἐσπέρας δὲν ἐνηργούντο τὰ δέοντα· τοῖς ἐπρότεινε δὲ νὰ συστήσωσι κυβέρνησιν ἑκατονταήμερον, καὶ ν' ἀναβάλωσι τὰ λοιπὰ εἰς ἀρμοδιώτερον καιρὸν. Ἡ συνέλευσις ἐφοβήθη ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τοῦ ἀναχωρισμοῦ του καὶ ἀπεφάσισε νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς εὐχὰς του ψηφίζουσα μόνον τὰ κατεπείγοντα ἀνυπερθέτως.

Εἶδαμεν, ὅτι, μόλις συνεκροτεῖτο κυβέρνησις, καὶ ἤθελαν οἱ ἐναντίοι τῆς νὰ τὴν καταστρέψωσιν· οὐδεὶς δὲ τῶν εἰς οὓς περιῆλθεν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἐξουσία ἐφάνη ἄξιος νὰ τὴν διατηρήσῃ. Τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος ἀπήτει νὰ συγκεντρωθῇ εἰς ἐνὸς καὶ μόνου χεῖρας ὅλη ἡ νομοτελεστικὴ ἐξουσία, ἡ μέχρι τοῦδε εἰς πολλῶν διανεμομένη· ἀλλὰ τοιαύτης Ἀρχῆς καὶ τῆς γενικῆς ἐμπιστοσύνης τῶν ἄξιων ἀνδρῶν δὲν ἤυρισκαν οἱ Ἕλληνες ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τοῦτο ἔστρεψαν τὸ βλέμμα εἰς τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν, τὸν ἄλλοτε διαπρέ-

ψαντα ὡς ὑπουργὸν τῆς ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας, διάγοντα τότε ἰδιωτικὸν βίον ἐν Ἐλουηττία, καὶ πλήρη πατριωτισμοῦ πάντοτε φανέντα· τόσον δὲ ἐξ αἰτίας τῶν ἐμφυλίων παθῶν καὶ ἀντιζηλιῶν ἐπέμεναν εἰς τὸ νὰ φέρωσιν ἔξωθεν κυβερνήτην, ὥστε ἐψήφισαν, ἂν δὲν ἦρχετο ὁ Καποδίστριας, νὰ ζητήσωσιν ἄλλον αὐτ' ἐκείνου ἐκτὸς πάντοτε τῆς Ἑλλάδος. Τὰ δὲ πολεμικά των ἦσαν ὡς καὶ τὰ πολιτικά των· πολυαρχία ἐπεκράτει ἐν τῷ στρατιωτικῷ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Κολοκοτρώνης ὑπερίσχυεν ὄλων τῶν πολεμικῶν τῆς Πελοποννήσου· ὁ δὲ Καραϊσκάκης ἀπέκτησεν ἐπὶ τῆς τελευταίας του ἐκστρατείας πολλὴν καὶ δικαίαν φήμην· ἀλλ' ἦσθάνοντο καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος ὅτι δὲν ἦσαν οἱ ἄνθρωποι τῆς γενικῆς στρατιωτικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος· καὶ ἀμφότεροι ἐπρότειναν αὐθόρμητοι ν' ἀναδείξῃ ἡ συνέλευσις τὸν Τσώρτσην ἀρχιστράτηγον ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ θύλασσαν ἐπρώτευεν ὁ Μιαούλης.

Ἄδιαφιλονείκητος εἶναι ἡ ἀξία ἀνδρός, ὃν τιμοῦν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι· τοιοῦτος ἦτον ὁ Μιαούλης. Διχοσοῦσα ἢ ὑπερήφανος Ὑδρα τὸν ἐτίμα ὅλη. Ἀπρόθυμος ἐφάνη κατ' ἀρχὰς πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὡς παρ' ἀγνώστων κινήθεντα καὶ ὡς ἀνώτερον τῆς δυνάμεως τῶν Ἑλλήνων, διετέλεσεν οἰκουρῶν τὴν πρώτην ἐξαμηνίαν, ἐξέπλευσε μετὰ ταῦτα ὡς ἀπλοῦς πλοίαρχος καὶ ἠρίστευσεν ὡς ναύαρχος. Ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, ἐξέπλευσε ὡς ναύαρχος, καὶ τὴν μέχρι τοῦδε παραφυλακτικὴν διαγωγὴν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου ὡς πρὸς τὸν τουρκικὸν μετέλλαξεν αὐτὸς πρῶτος εἰς ἐπιθετικὴν. Οὐδεὶς νοσημονέστερος καὶ εὐτολμότερος αὐτοῦ ἐν μάχαις ἢ μετριοφρονέστερος ἐν νίκαις· εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο ὅσα ἐπραττεν ἀναλογιζόμενος τί ὄφειλε νὰ πράξῃ· μεγίστην πεποίθησιν εἶχαν οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς ἠγγύοι τὴν ἀληθῆ ἀξίαν του, καὶ ἐν μέσῳ τῶν

θριάμβων του πάντοτε ἐδίσταζεν ἂν ὁ μέγας ἀγὼν θὰ εὐδοκίμει· οὐδέποτε ἐσπουδάρχησε καὶ κατὰ χρέος μᾶλλον ἢ κατὰ προαίρεσιν ἐναυάρχησεν· ἡ Ἀρχὴ ἐζήτησε πάντοτε αὐτὸν καὶ οὐδέποτε αὐτὸς τὴν Ἀρχήν. Πάντες οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸν ἄνδρα τούτου ξένοι τὸν ἐθαύμαζαν διὰ τὴν λιτότητα τοῦ βίου καὶ τὴν μετριοφροσύνην του, οἱ δὲ παρευρεθέντες ἐν ταῖς ναυμαχίαις του ναυτικοὶ τὸν εὐφήμεον διὰ τὴν εὐτολμίαν καὶ τὴν ναυαρχικὴν αὐτομάθειάν του. Πολλάκις οἱ περὶ τὰ πολιτικὰ ἀσχολούμενοι καὶ τὰ τῆς πατρίδος πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ἢ πρὸς φιλαρχίαν διαπραττόμενοι τροποποιοῦν ἀσυστόλως εἰς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου ἅς πρεσβεύουν ἀρχάς, συναγωνιστὰς παραδέχονται τοὺς ἀνταγωνιστάς, καὶ σωτήρας σήμερον τῆς πατρίδος καλοῦν οὓς ὀλετήρας ἐκάλουν χθὲς καὶ τὸ ἀνάπαλιν, παρέχοντες σκανδαλῶδες καὶ ἐπονείδιστον παράδειγμα παλιμβουλίας καὶ κακῆς χρήσεως πολιτικῆς ἐπιρροῆς· ἐπανέρχονται δὲ ἀναιδῶς, ἂν τοῖς συμφέρη, εἰς τὰ πρῶτα, προσάπτοντες τοῖς ἄλλοις τὰ ἐπὶ τῆς ἰδιοτελοῦς ἐνώσεως των πολιτικὰ αὐτῶν ἀνομήματα. Τοιοῦτος δὲν ἦτον ὁ Μιαούλης, τὴν αὐτὴν πολιτικὴν αἰείποτε ἐπολιτεύθη, οὐδέποτε μετεποίησεν ἐπ' ἰδιοτελείᾳ τοὺς φίλους εἰς ἐχθροὺς ἢ τοὺς ἐχθροὺς εἰς φίλους, οὐδ' ἐφαντάσθη νὰ ἐπιρρέαση τὰ τῆς πατρίδος διὰ τῆς κατὰ θάλασσαν ὑπεροχῆς του· ἐθνωφελῆ δὲ θεωρῶν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν στολαρχίαν τοῦ Κοχράνου πρόθυμος ἀπεδύθη πολυετῆ καὶ πολυένδοξον ἀρχηγίαν, καὶ φαιδρὸς κατέβη εἰς τάξιν πλοιάρχου ὡς ἀπαλλαττόμενος μᾶλλον βάρους ἢ ὡς στερούμενος Ἀρχῆς (α).

Ἐν ᾧ δὲ οὐδένα τῶν Ἑλλήνων δυσηρέστησαν οἱ διορισμοὶ τοῦ Κοχράνου ὡς στολάρχου καὶ τοῦ Τσώρτση ὡς ἀρχιστρατήγου, ἢ ἐκλογὴ τοῦ Καποδιστρίου ὡς ἐπταετοῦς κυβερνήτου δυσηρέστησε πολ-

λοὺς τῶν πολιτικῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἐκφράσῃ ἐναντίαν γνώμην, διότι καὶ ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἔθνους ἦσαν ὑπὲρ αὐτῆς. Τὴν ἐκλογὴν ταύτην, κυρίως προελθοῦσαν παρὰ τῶν πλείστων τῶν ἐν Ἐρμιόνη πληρεξουσίων, ὑπεστήριξαν παρ' ἐλπίδα καὶ οἱ πολλὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς συνελεύσεως ἔχοντες Ἄγγλοι Κοχράνης καὶ Τσώρτσης. Ἐξ αἰτίας δὲ τῶν δεινῶν περιστάσεων οὐδ' ὁ μοίραρχος Ἄγγλος Χαμιλτῶν, οὐδ' ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας τὴν ἀπεδοκίμασαν. “Μᾶς χρειάζεται πρὸ παντὸς μία Ἑλλὰς” ἔγραφεν ὁ πρέσβυς· ἐφρόνου δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ὁ μοίραρχος, ὅτι ὁ Καποδίστριας θ' ἀπεποιεῖτο τοῦ φρονήματος τούτου ἦτο καὶ ἡ κυβέρνησις των.

Τὴν δὲ 29 μαρτίου παρέστη ἐν μέσῳ τῆς συνελεύσεως ὁ Κοχράνης ὡς στόλαρχος, καὶ δείξας ἐκ νέου, συνεδριαζόντων τῶν πληρεξουσίων, τὴν ἀνάγκην τῆς ὁμοιοῖας καὶ τῆς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ταυτοχρόνου ἐκστρατείας ἔθεσε τὴν δεξιάν του ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους του καὶ εἶπεν, “Ὀρκίζομαι νὰ ὑπηρετήσω πιστῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ χύσω ὑπὲρ αὐτῆς τὸ αἷμά μου, ἂν φανῇ καὶ ἡ Ἑλλὰς πιστὴ εἰς αὐτήν.” Ἀφ' οὗ δὲ ὠρκίσθη, ἀνύψωσε τὴν στολαρχικὴν σημαίαν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐν ἧ καὶ ὁ Μιαούλης ὡς πλοίαρχος. Τὴν δὲ 2 ἀπριλίου ἐσυστήθη τριμελὴς ἐπιτροπὴ κληθεῖσα ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, ἐντολὴν ἔχουσα νὰ διοικῇ τὸν τόπον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ κυβερνήτου κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ συντάγματος· διωρίσθησαν δὲ μέλη αὐτῆς, ἀποποιηθέντων πολλῶν ἄλλων, ὁ Γεωργάκης Μαυρομιχάλης, ὁ Γιαννούλης Νάκος καὶ ὁ Μαρκῆς Μιλαήτης· ἀνεγνώσθη δὲ αὐθημερὸν καὶ ἀναφορὰ τῆς παυσάσης διοικητικῆς ἐπιτροπῆς διαλαμβάνουσα τὰ ἐπὶ τῆς διοικητικῆς αὐτῆς περιόδου συμβάντα. Τὴν δὲ ἐπαύριον, ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὠρκίσθησαν τὰ μέλη τῆς

ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὸν ἀκόλουθον ὄρκον.

“Ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς τρισυποστάτου Θεότητος καὶ εἰς τὴν γλυκυτάτην πατρίδα, πρῶτον μὲν ἢ νὰ ἐλευθερωθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ἢ μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας ν’ ἀποθάνω χριστιανὸς καὶ ἐλεύθερος” ἔπειτα δὲ νὰ ὑποτάσσωμαι μ’ ὅλην τὴν πίστιν εἰς τὸν παρόντα νόμον τῆς πατρίδος ὅ,τι λογῆς αἱ τρεῖς ἔθνικαὶ συνελεύσεις τοῦ 1822, τοῦ 1823 καὶ τοῦ 1827 παρέδωκαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος.”

Ὁ δὲ Τσώρτσης, πρὶν ἀναδεχθῆ τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ ὀρκισθῆ, ἐνόμισε καθῆκον νὰ διασκεδάσῃ τὰς ἐπικρατούσας ψευδεῖς φήμας ὅτι εἶχε ξένην ὑποστήριξιν καὶ ὅτι ἔφερε χρήματα πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος· εἶπε δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὅτι δὲν ἐθεώρει πλέον τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπερασπίσιμον. Ἀλλ’, ἐπιμενούσης τῆς συνελεύσεως εἰς ὅ,τι περὶ αὐτοῦ ἐψήφισε, παρέστη ἐνώπιόν της καθ’ ἣν ἡμέραν ὠρκίσθη ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπή, καὶ ὤμοσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ ξίφους τοῦ τὸν ἐξῆς ὄρκον.

“Ὁρκίζομαι ἐνώπιον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τῆς ἐθνικῆς γ’ τῶν Ἑλλήνων συνελεύσεως νὰ ὑπηρετήσω εἰς τὸν κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνά των ὑπὸ τὴν σημαίαν των καὶ διὰ τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος, νὰ πείθωμαι εἰς τοὺς καθεστῶτας νόμους της καὶ νὰ ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς τῆς διοικήσεώς της.”

Ἡ δὲ συνέλευσις ἐξέδωκεν 24 ψηφίσματα. Τὰ τέσσαρα πρῶτα, ἂν καὶ ἐξεδόθησαν ἐν Ἐρμιόνη, ἔγειναν πασίδεκτα. Τὸ πρῶτον τούτων ἔλεγεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐπικράτεια συνίστατο ἐξ ὅλων τῶν λαβουσῶν ὄπλα ἐπαρχιῶν, ὅτι ἦτον ἀδιαίρετος, καὶ ὅτι τὰ τοῦ ἀγῶνος ἀγαθὰ ἦσαν κοινὰ· ἐξεδόθη δὲ διότι,

ἐν ᾧ ἡ διοικητικὴ ἐπιτροπὴ ἠγωνίσθη εἰλικρινῶς καὶ ἀριζήλως ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ κατώρθωσε δι' ὧν ἐσύστησε στρατοπέδων τὴν ἀνόρθωσίν τῆς, δὲν ἔπαυάν τινες ὑποκινούντες ταραχὰς ἐν μέσῳ καὶ αὐτῶν τῶν στρατοπέδων ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἐνήργει μυστικῶ τῷ τρόπῳ, διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως, ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβιβασμοῦ, τὴν ἀποκοπὴν τῆς στερεᾶς ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνταλλαγὴν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπ' ὠφελείᾳ μόνῃς τῆς Πελοποννήσου· τὸ δεύτερον ψήφισμα ἀπέβλεπε τὴν ἀμφίβολον νομιμότητα τῶν πλείστων τῶν ἐν Ἑρμιόνη πληρεξουσίων, καὶ ἠκύρονε τὸ τῆς Ἐπιδαύρου, τὸ ἀπαιτοῦν τὴν ἐκ νέου συγκάλεσιν τῶν ἐκεῖ συνελθόντων πληρεξουσίων· τὸ τρίτον ἀπέδιδεν εἰς τὸν Ὑψηλάντην τὰ πολιτικά του δικαιώματα, ἅτινα τοῦ ἀφῆρεσεν ἢ ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσις· καὶ τὸ τέταρτον ἐνομιμοποιεῖ τὴν μετάβασιν τῶν ἐν Ἑρμιόνη πληρεξουσίων εἰς Τροιζῆνα. Τὰ δ' ἐκδοθέντα ἐν Τροιζῆνι κατὰ τὴν χρονολογικὴν τάξιν αὐτῶν διελάμβαναν, τὴν στολαρχίαν τοῦ Κοχράνου, τὴν ἐκλογὴν τοῦ Καποδιστρίου ὡς κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Τσώρτση, τὴν ἀμοιβὴν τῶν κατὰ θάλασσαν ὑπηρετούντων, τὸν διορισμὸν τῶν μελῶν τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ συγκάλεσιν ἄλλης συνελεύσεως, ἃν ὁ Καποδίστριας δὲν ἤρχετο, τὴν σύστασιν ἐθνικοῦ στόλου, τὴν ἀμοιβὴν τῆς φρουρᾶς τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀμοιβῆς, τὴν εὔρεσιν τρίτου δανείου παρὰ τοῦ κυβερνήτου διστήλων πέντε ἑκατομμυρίων ἐπὶ ὑποθήκῃ ἐθνικῆς γῆς, τὴν διάταξιν περὶ τῶν φρουρίων καὶ τῶν ὀχυρωμάτων, τὴν εὔρεσιν πόρων εἰς διατήρησιν τοῦ ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον στρατιωτικοῦ, τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ ἐπιδιορθωθέντος συντάγματος καὶ ἀπαγόρευσιν παντὸς ἐπὶ οἰαδήποτε προφάσει καὶ περιστάσει νομοθετήματος καὶ πάσης

πράξεως παρὰ τοὺς ὄρους αὐτοῦ, τὰ καθήκοντα τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ κυβερνήτου, τὴν κατάργησιν τοῦ ἀνεκκλήτου ποινικοῦ δικαστηρίου συστηθέντος ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐπιθεώρησιν τῶν ἀποφάσεών του, τὴν μετάβασιν τῆς κυβερνήσεως εἰς Ναύπλιον, τὴν ἐκλογὴν τοῦ Νικολάου Ρενιέρου ὡς προέδρου τῆς βουλῆς, τὴν βράβευσιν δι' ἐθνικῆς γῆς μετὰ τὸν πόλεμον τῶν καταταχθησομένων στρατιωτῶν ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν, τὸν ὄργανισμὸν στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς εἰς στρατεύματα δυνάμει εἰς στρατεύματα ἐνεργείᾳ καὶ εἰς πολιτικά, τὸν συνοικισμὸν τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων, τὸν ἰδιαιτέρον συνοικισμὸν Σμυρναίων ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ τὴν ἀκύρωσιν τῆς παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰς διατυπώσεις ἐκποιήσεως ἐθνικῶν κτημάτων ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀ' περιόδου μέχρι τέλους τῆς γ' ἐπὶ ἀποζημιώσει τῶν ἀγοραστῶν.

Ἡ συνέλευσις, ἐν ᾧ ἀπηγόρευσε πᾶν ἐπὶ οἰαδήποτε προφάσει καὶ περιστάσει νομοθέτημα καὶ πᾶσαν πράξιν παρὰ τοὺς ὄρους τοῦ συντάγματος, διέτηρησε καὶ ἄς περὶ συμβιβασμοῦ διὰ τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας ἔθεσεν ἢ τῆς Ἐπιδαύρου βάσεις, καθ' ἃς ἡ Ἑλλάς καθίστατο ὑπόφορος ὥστε παρεδέχθη δύο ἀντικειμένας ἀρχάς· καὶ ἀπαγορεύουσα πᾶσαν παράβασιν τοῦ συντάγματος ἐσάλευεν ἢ ἰδίᾳ αὕτη τὰ θεμέλιά του. Ἐξήλειψεν ἀπὸ τοῦ συντάγματος καὶ τὸ προσωρινόν, ὡς ἂν ἐτέθησαν τὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ σταθερῶν βάσεων, ἐν ᾧ ὁ κίνδυνος ἦτο περὶ τῶν ὄλων. Τὸ δὲ σύνταγμα ἦτο μὲν ἀκριβέστερον καὶ φιλογενέστερον τοῦ προγενεστέρου, ἀλλ' ἔμεινεν ἀνεφάρμοστον· ἀφιερῶτο δὲ εἰς τὴν πίστιν τῆς βουλῆς, τοῦ κυβερνήτου καὶ τοῦ δικαστικοῦ κλάδου, εἰς τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν πατριωτισμὸν παντὸς Ἑλληνας, ἀπέκλειε τὸν κλήρον πάσης πολιτικῆς ὑπηρε-

σίας κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, καὶ διήρει τὴν ἐπικράτειαν εἰς θέματα. Ἔστειλεν ἡ συνέλευσις καὶ προσκλητήρια πρὸς τὸν Καποδίστριαν· ἐπεκαλέσθη τὴν ἀντίληψιν τῶν εἰς Χριστὸν πιστευόντων λαῶν καὶ τῶν δυνατῶν τῆς Εὐρώπης· ἀνήγγειλε πρὸς τὸ ἔθνος τὰ οὐσιωδέστερα τῶν ἔργων τῆς· ἐκάλεσεν εἰς τὰ ὄπλα ἄνδρας, γυναῖκας, γέροντας καὶ παιδιά· τοῖς εἶπεν ὅτι ἀλλοῦ δὲν ἠύρισκαν ἀσφάλειαν εἰμὴ εἰς τὸ σύνθηρες σύνθημά των, “ἐλευθερίαν ἢ θάνατον,” ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας, τὸν πρόεδρον τῶν ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν τῆς ἀρκτῆς Ἀμερικῆς, τὸν Γεώργιον Κάννιγγα, τὸν Ἐϋνάρδον, ἄλλους φιλέλληνας καὶ πολλοὺς ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος Ἕλληνας, ἐπολιτογράφησέ τινας τῶν φιλελλήνων, καὶ τὴν 5 μαΐου κατέπαυσε τῶν ἔργων αὐτῆς.

Διηρημένη ἦτο καὶ ἡ παροῦσα συνέλευσις ὡς καὶ ἡ τοῦ Ἄστρους· συνήρχετο ὁμως ὅλη εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον, καὶ συνειργάζετο ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ παρὰ τὴν κώμην τῶν Δαμαλῶν καὶ ὑπὸ τῶν ναμάτων τῆς Ἰπποκρήνης ποτιζομένου λεμονῶνος· δὲν ἦσαν δέ, ὡς οἱ ἐν Ἄστρει, εἰς πολιτικούς καὶ πολεμικούς, ἀλλ’ εἰς Πελοποννησίους καὶ Στερεοελλαδίτας διηρημένοι· διότι, ὡς προανεφέραμεν, τὸ ζήτημα τοῦ καιροῦ τούτου ἦτον ἡ εἰς τὸν συμβιβασμὸν συμπερίληψις ἢ μὴ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἔκλιναν πρὸς τοὺς Στερεοελλαδίτας καὶ οἱ νησιῶται. Τόσον δὲ ἦσαν οἱ πλείστοι τῶν πληρεξουσίων τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μέρους ἐξημμένοι καὶ δύσπιστοι πρὸς ἀλλήλους, ὥστε ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων συνεδριάσεων, λογοτριβῆς γενομένης, ἐξώκειλαν καὶ εἰς ἄτοπα· ὁ δὲ ἠπειρώτης ὄπλαρχηγὸς Κίτσος, ἐλθὼν εἰς τὸ μέσον βαστῶν καὶ σείων κατὰ πρόσωπον τοῦ Κολοκοτρώνη κλάδον δένδρου, τὸν ὕβρισεν ὡς ἀνανδρον καὶ μηδαμινόν. Ἀγανακτήσαντες οἱ Πελοποννήσιοι ἐφώνασαν

“ εἰς τὰ ὄπλα.” “ Εἰς τὰ ὄπλα” ἐφώναξαν καὶ οἱ Στερεοελλαδίται, διηρέθησαν ὅλοι οἱ πληρεξούσιοι εἰς δύο στρατόπεδα, ἐξῆλθαν τοῦ λεμονῶνος οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἐξ ἑνός, οἱ δε Στερεοελλαδίται ἐξ ἄλλου μέρους· οἱ μὲν ἔτρεξαν καὶ ἐκλείσθησαν ἐν ταῖς οἰκίαις, οἱ δὲ κατέλαβαν ὀχυρὰς θέσεις, ὅλοι ἠτοιμάσθησαν εἰς πόλεμον, καὶ ἂν μία πιστολία ἔπιπτεν, ὁ τόπος τῆς συνελεύσεως θὰ ἐγένετο τόπος αἵματος· ἀλλ’ οἱ μετριώτεροι τῶν πληρεξουσίων, πεσόντες εἰς τὸ μέσον, καθησύχασαν τὰ δεινὰ ταῦτα (β). Τοιαύτη ἦτον ἡ ἀρχὴ καὶ τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως· ἤρχισε καὶ ἐτελείωσεν ἐν διχονοίαις, δυσπιστίαις καὶ ταραχαῖς.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΖ.

Στρατοπέδευσις τοῦ Καραϊσκάκη ἐν Κερατσηνίῳ.—Μάχη τοῦ Μετοχίου καὶ ἄλλαι τινὲς συγκρούσεις.—Μετάβασις Κοχράνου καὶ Τσώρτση εἰς Πειραιᾶ.—Τὰ κατὰ τὴν Ἀττικὴν μετὰ τὴν ἐκεῖ μετάβασιν αὐτῶν.—Θάνατος Καραϊσκάκη καὶ ἐπιθεώρησις τῆς ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διαγωγῆς του.—Παράδοσις τῆς ἀκροπόλεως Ἀθηνῶν.

Ὁ ΔΕ Καραϊσκάκης εἶχε μόλις χιλίους καθ' ὃν καιρὸν ἐπανῆλθεν εἰς Ἐλευσίνα, διότι διέσπειρε τοὺς λοιποὺς εἰς διαφόρους θέσεις τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν ἐτριπλασιάσθη ὁ ἀριθμὸς, προστεθέντων τῶν ἐν Σαλαμῖνι ταγμάτων τοῦ Βάσσου, τῶν Νοταράδων καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, καὶ συνεπληρώθη τὸ ἰππικὸν εἰς ἑκατόν, ἐνωθέντων καὶ τινῶν τακτικῶν. Τὴν δὲ ἐσπέραν τῆς 2 μαρτίου ἐκίνησαν ὅλοι οἱ μὲν διὰ ξηρᾶς οἱ δὲ διὰ θαλάσσης, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐτοποθετήθησαν διὰ νυκτὸς ἐν Κερατσηνίῳ παραθαλασσίᾳ θέσει παρὰ τῷ λιμένι Φωρῶν ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος δύο μίλια μακρὰν τοῦ Πειραιῶς πρὸς δύσιν, καὶ ὠχυρώθησαν. Πρωίας δὲ γενομένης, ἐπῆλθαν οἱ παρὰ τὸ Κερατσηνὶ κατέχοντες θέσεις ἐχθροὶ καὶ ἠκροβολίσθησαν· περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν κατέβησαν καὶ ἄλλοι πεζοὶ καὶ ἱκανοὶ ἰππεῖς ἐκ Πατησίων, ἀλλ' ὅλοι ἀπεκρούσθησαν. Τὴν δὲ ἐπαύριον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ἦλθεν ὁ Κιουταχῆς συνεπιφέρων πολυἀριθμον πεζικόν, τετρακοσίους ἰππεῖς καὶ κα-

νόνια, καὶ ἐλπίζων νὰ ρίψη τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἐμπροσθεν τῶν ὀχυρωμάτων τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ θέσεως πεδινῆς ἔκειτο μετόχιον ἀσκεπὲς καὶ περιετοιχισμένον· τὸ μετόχιον τοῦτο ἐθεωρήθη διὰ τὴν θέσιν του χρήσιμον προπύργιον τῶν ἐλληνικῶν ὀχυρωμάτων, καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐτοποθετήθησαν 250 ἐκλεκτοὶ στρατιῶται ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγούς Θανάσσην Τούσαν, Γαρδικιώτην Γρίβαν, καὶ ἄλλους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, ἐθάρρυνεν ὁ Καραϊσκάκης τοὺς στρατιώτας μοιράσας αὐτοῖς χρήματα καὶ ὑποσχεθεὶς πλουσιωτέρας ἀμοιβάς, ἃν ἠρίστευαν. Οἱ ἐχθροὶ ἔστησαν ἐν πρώτοις τὰ κανόνια παρὰ τὸ μετόχιον ἐντὸς τουφεκοβολῆς καὶ ρίψαντες διὰ σφοδροῦ κανονοβολισμοῦ τοὺς τοίχους του διηρέθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπέπεσαν ἐπ' ἐλπίδι ν' ἀφαρπάσωσι τοὺς ἐν αὐτῷ ὄλους ζῶντας, οἱ δὲ ὤρμησαν ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἄλλας θέσεις Ἑλλήνας, ἵνα ἐμποδίσωσι πᾶσαν ἐπιβοήθειαν· τὸ δὲ ἱππικὸν παρηκολούθει τὸ πεζικόν. Ἄλλ' ἡ καρτερία τῶν ἐν τῷ μετοχίῳ ἐφάνη ἀνωτέρα παντὸς ἐπαίνου. Πολεμοῦντες ὀπισθεν τῶν ἐρειπίων καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην δύο χωματίνων ὀχυρωμάτων, ἀνεγερθέντων τὴν νύκτα ἐκ τοῦ προχείρου ἐκτὸς τοῦ μετοχίου, ἀνεχαίτισαν τὴν ὀρμὴν καὶ τῶν πεζομαχούντων καὶ τῶν ἵππομαχούντων. Ἐξέπληξε τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς ἡ ἀφοβία τοῦ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην ἱππικοῦ ἀντιπαραταχθέντος, ἃν καὶ τόσον ὀλίγου, πρὸς τὸ πολυάριθμον ἐχθρικὸν καὶ ἐμποδίσαντος εὐτυχῶς τὴν πρόοδόν του· ἠρίστευσαν καὶ οἱ κατέχοντες τὰς ἄλλας θέσεις Ἑλληνες· ἐν μόνον ὀχύρωμα ἔχασαν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγου τὸ ἀνέκτησαν, ὥστε πολεμοῦντες οἱ ἐχθροὶ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ βλάβῃ, κατήντησαν νὰ πολεμῶσιν ἐπὶ ἀμύνη καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ ἀπομακρυνθῶσι τὴν β'

ἄραν μετὰ μεσημβρίαν κακῶς ἔχοντες· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν· ἐκ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθησαν 3 καὶ ἐπληγώθησαν 20.

Οἱ Ἕλληνες, ἐμψυχωθέντες ἐπὶ τῇ νίκη ταύτῃ, ἔβαλαν κατὰ νοῦν νὰ προσβάλωσι τοὺς πρὸς τὸν Πειραιᾶ ἐχθρούς, καὶ 1000 ἐξ αὐτῶν ἐτοιμάσαντες τὴν 17 μαρτίου δεμάτια σχοίωνων ὑπήγαγον τὴν νύκτα κατὰ διαταγὴν τοῦ Καραϊσκάκη εἰς ἀνεγερσιν ὀχυρώματος· ἀλλ' ἐν ᾧ εἰργάζοντο, ἠκούσθη κρότος· οἱ πλείστοι ὑπέθεσαν, ὅτι ἦσαν καλπάσματα ἵππων καὶ ἔγειναν ἐν τῷ ἄμα ἄφαντοι· ἀλλ' ὁ ἀκουσθεὶς κρότος ἦτον κάλπασμα ἐνὸς καὶ μόνου ἵππου φέροντος εἰς κατασκευὴν τοῦ ὀχυρώματος πτυάρια καὶ ἀξίνας· μαθόντες δὲ καθ' ὁδὸν οἱ λειποτάκται τὴν ἀληθῆ τούτου φόβου τῶν αἰτίαν ἐπανῆλθαν καὶ ἐτελείωσαν τὸ ἔργον τῶν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, ἰδόντες τὴν ἐπαύριον τὸ ἀνεγερθὲν ὀχύρωμα, καὶ νοήσαντες τὸν σκοπὸν, ἐπεχείρησαν τὴν ἐπιούσαν νύκτα ν' ἀνεγείρωσι καὶ οὗτοι ἄλλο πλησίον αὐτοῦ. Ἐφώρμησαν οἱ Ἕλληνες, ἵνα τοὺς ἐμποδίσωσιν, ἀλλ' ἀπέτυχαν καὶ ἔπαθαν, φονευθέντων τριῶν καὶ πληγωθέντων πολλῶν. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, ἐπεχείρησαν νὰ ἀνεγείρωσιν ἄλλο διὰ νυκτὸς πλησίον τοῦ τουρκικοῦ· ἀλλὰ, φονευθέντος ἐνὸς τῶν ἐργατῶν καὶ πληγωθέντος ἄλλου, ἄφησαν οἱ λοιποὶ τὰ πτυάρια καὶ τὰς ἀξίνας καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον ἄπρακτοι. Ἐφονεύθησαν δὲ κατὰ τὸν ἀκροβολισμὸν ἐκείνης τῆς νυκτὸς ὁ ὄπλαρχηγὸς τῆς Ἑρμιόνης Μίτσας καὶ ὁ ἐκ Στεμνίτης Μηλιώνης· ἔκτοτε παρητήθησαν οἱ Ἕλληνες τῶν τοιούτων ἐπιχειρήσεων.

Εἶπαμεν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Κοχράνου ἔβαλεν εἰς μεγάλην κίνησιν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἐν ᾧ ἐκινδύνευεν ἡ Ἑλλάς, ὁ ἀνὴρ οὗτος δὲν ἔπαυε κομπορρημονῶν ὅτι θὰ ἐπανωρθοῦτο ἡ βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, καὶ θ' ἀνυψοῦτο ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τῆς

ἀγίας Σοφίας· ἀφ' οὗ δὲ ὠρκίσθη ἐνώπιον τῶν ἐν Τροιζῆνι πληρεξουσίων καὶ ἀνεδέχθη τὴν ὑπηρεσίαν, ἐξέδωκε προκήρυξιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας (α).

Ἄλλ', ἐν ᾧ τοιαῦτα ἐκομπορήμονει, γράμματα στελλόμενα ἐπανελημμένως παρὰ τῶν ἐν ἀκροπόλει ἐλεεινολόγουν τὴν ἀθλίαν κατάστασιν των, ἐξετραγώδουν τὰς ἐκ τοῦ χειμῶνος κακοπαθείας καὶ ἀσθενείας, τὴν στέρησιν ἰατρῶν καὶ ἰατρικῶν, τὴν σπάνιν πολεμεφοδίων καὶ τροφῶν, καὶ ἔλεγαν, ὅτι ἔπιπτεν ἀφεύκτως ἡ ἀκρόπολις, ἂν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν δὲν ἦρχετο ἔξωθεν βοήθεια εἰς λύσιν τῆς πολιορκίας, ἢ τοῦλάχιστον εἰς ἀλλαγὴν τῆς πασχούσης φρουρᾶς καὶ εἰς ἐξαγωγὴν τῶν γυναικῶν, παιδίων καὶ ἀδυνατών. Ἀντήχησαν αἱ λυπηραὶ αὐταὶ εἰδήσεις καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ποτὲ ἡ φωνὴ τῶν πασχόντων Στερεοελλαδιτῶν δὲν ἠκούσθη τόσον εἰς τὰ ὄρα τῶν Πελοποννησίων ὅσον ἐπὶ τοῦ κινδύνου τῆς ἀκροπόλεως. Ἐκτὸς τῶν πρὸ καιροῦ ἐκστρατευσάντων Κορινθίων ὑπὸ τοὺς Νοταράδας, ἐξεστράτευσαν ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τῇ εἰδήσει ταύτῃ 2500 ὑπὸ τὸν Γενναῖον, τὸν Χρῦσανθον Σισίνην, καὶ ἄλλους ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου ὀπλαρχηγούς· ἐμίσθωσε καὶ ὁ Κοχράνης 1000, τοὺς πλείστους Ὑδραίους καὶ Σπετσιώτας, καὶ τοὺς ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ταγματάρχου Οὐρκουάρτου εἰς βοήθειαν τῆς ἀκροπόλεως· ἐστρατολογήθησαν καὶ ἐν Νάξῳ 200 Κρήτες ὑπὸ τὸν Καλλέργην μεταβάντα ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· συνεξεστράτευσαν καὶ ὅλοι οἱ ἐν Σαλαμῖνι Στερεοελλαδίται· μετέβησαν εἰς τὸ στρατόπεδον κατὰ προτροπὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ οἱ καθήμενοι δι' ἀντιζηλίας ἀπρακτοὶ ἐν Περαιχώρα, Λουτρακίῳ καὶ Καλαμακίῳ, Σουλιῶται· συνηγωνίζοντο καὶ 180 τακτικοὶ ὑπὸ τὸν Ἰγγλέσην καὶ 26 φιλελληνες· παρήσαν καὶ δύο ἴλαι ἢ μὲν ὑπὸ τὸν Ἀλμέϊδαν, ἢ δὲ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην· ὥστε

οὐ ἐν Ἀττικῇ συνελθόντες πεζοὶ καὶ ἵππεῖς συνηριθμοῦντο τὴν 10 Ἀπριλίου εἰς 10,000· χάρις δὲ εἰς τὴν συνδρομὴν τῶν φιλελληνικῶν ἑταιριῶν, τὸ στρατόπεδον δὲν ἔπασχεν ἔλλειψιν τροφῶν· ἔδαπάνησε καὶ ὁ Κοχράνης μέρος ὅσων ἔφερε χρημάτων εἰς διατήρησιν αὐτοῦ.

Καθημερινοὶ σχεδὸν ἀκροβολισμοὶ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων συνέβαιναν περὶ τὰς Ἀθήνας. Τὴν δὲ 22 παραλαβὼν ὁ Καραϊσκάκης τὸ ἱππικὸν καὶ ἱκανοὺς πεζοὺς ὑπὸ τὸν Μπούσγον ἐκίνησε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Δαφνίου, ὡς πλησιέστερον τῆς ἀκροπόλεως, εἰς ἐμψύχωσιν τῶν πολιορκουμένων· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς ἐτοποθέτησεν ἐντὸς τοῦ στενώματος, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ ἱππικοῦ κατέλαβε τὸν ἐλαιῶνα. Ὁ Κιουταχῆς ἦλθε τὴν αὐτὴν νύκτα πλησίον τῆς θέσεως ἐκείνης μεθ' ἱκανῶν πεζῶν καὶ ἱππέων καὶ ἔμεινεν ἀφανῆς ὀπισθεν τῶν λόφων, ἐφ' ὧν ἔκειτο τὰ ἀντικρὺ τοῦ μετοχίου ὀχυρώματά του, σκοπεύων ἴσως νὰ πέσῃ τὴν ἐπαύριον αἴφνης ἐπὶ τοὺς ἐν μετοχίῳ· ἀλλ' ἰδὼν ἀπροσδοκῆτως πλησίον αὐτοῦ τὸ ἑλληνικὸν ἱππικὸν ἐπέπεσε καὶ ἔστειλε καὶ μέρος τοῦ στρατεύματός του κατὰ τῶν περὶ τὸν Μπούσγον. Οὗτοι προσβληθέντες αἴφνης ἀπεμακρύνθησαν, καὶ οἱ ἐχθροὶ κατέλαβαν τὸ στένωμα. Ὡπισθοδρόμησε πρὸς τὸ στένωμα καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην ἱππικὸν ὡς ἀδύνατον ν' ἀντισταθῆ, σκοπεύων νὰ ἐπανέλθῃ δι' ἐκείνης τῆς ὁδοῦ εἰς τὸ ἐν Κερατσηνίῳ στρατόπεδον· ἀλλὰ εὐρὸν παρ' ἐλπίδα τὴν θέσιν προκατειλημμένην συνῆψε τρίωρον μάχην, ἐλθόντων καὶ ἄλλων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς ἐπικουρίαν τῶν μαχομένων. Οἱ Ἕλληνες διέβησαν τὸ στένωμα καὶ ἐπανῆλθαν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀλλὰ 19 ἐσκοτώθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, καὶ 14 ἵπποι ἔπεσαν· ἔπαθαν καὶ οἱ ἐχθροὶ δεινὰ παθήματα. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν μέρους συνέβη, ἀρχομένου τοῦ

ἀπριλίου, καὶ ἄλλη μάχη φονικωτέρα τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀφορμὴν λαβοῦσα ἐκ τῆς ἀνεγέρσεώς τινων ὀχυρωμάτων. Ἔπεσαν καὶ κατὰ ταύτην 20 Ἑλληνες, ἐν οἷς καὶ ὁ Βασίλης Δαγκλῆς, καὶ ἐπληγώθησαν 10· ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν καὶ 18 ἵπποι καὶ διεκρίθη ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὁ Καραγεώργης Βούλγαρος ἵππομαχῶν μόνος πρὸς πολλοὺς ἵππεις καὶ ἀριστεύων· ἔπαθαν καὶ οἱ Τούρκοι πολλὴν ζημίαν.

Οἱ δὲ ἔγκλειστοι δὲν ἔπαυαν γράφοντες, ὅτι ἡ ἀκρόπολις ἐπιπτε δι' ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, ἂν ἐντὸς ὀλίγου δὲν ἐβοηθεῖτο, καὶ κατηνάγκασαν τὰς πολιτικὰς καὶ πολεμικὰς Ἀρχὰς τῆς Ἑλλάδος νὰ μὴ μεταχειρισθῶσι τοὺς ἀσφαλεστέρους τρόπους εἰς σωτηρίαν αὐτῆς ὡς βραδυτέρους, ἀλλὰ τοὺς ἐπικινδυνότερους ὡς ταχύτερους. Ἐσχεδιάζεν ὁ ἀρχιστράτηγος νὰ φέρῃ σωτήριον ἀνταγωνισμόν δι' ἀποστολῆς στρατευμάτων καὶ πλοίων εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀλβανίας καὶ ν' ἀναγκάσῃ τοιοῦτοτρόπως τοὺς πολιορκοῦντας τὴν ἀκρόπολιν Ἀλβανοὺς νὰ τρέξωσιν εἰς ὑπεράσπισιν τῶν οἰκιῶν καὶ συγγενῶν των· ὁ Καραϊσκάκης ἐπεθύμει πάντοτε νὰ καταληφθῶσι τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ὁ Ὄρωπός, καὶ κοπῆ ἢ μετὰ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Κιουταχῆ κοινωνία Θεσσαλίας καὶ Εὐβοίας, ὅθεν ἐστέλλοντο εἰς τὸ στρατόπεδον αἱ τροφαὶ καὶ τὰ ἄλλα ἀναγκαῖα. Ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ταῦτα σχέδια ἐγκατελείφθησαν ὡς μὴ ἱκανὰ νὰ φέρωσι ταχὺ ἀποτέλεσμα, ἐξ οὗ καὶ μόνου, κατὰ τὸ γράφειν τῶν ἐγκλειστων, ἐκρέματο ἡ σωτηρία τῆς ἀκροπόλεως.

Τὴν 7 ἀπριλίου κατῆρεν ἔξωθεν τοῦ Φαλήρου ναυτικὴ μοῖρα, ὃ ἐστὶ δικάταρτά τινα καὶ ἡ φρεγάτα Ἑλλάς, φέρουσα τὸν ἀρχιναύαρχον καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον, οἵτινες ἀπέβησαν εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Κερατσηνίου Καραϊσκάκη· ἐπροπορεύετο δὲ αὐτῶν ἑλληνικὴ σημαία. Ὁ Κοχράνης

ἐλάλησε πολλὰ διὰ τοῦ διερμηνέως περὶ τῆς ταχείας λυτρώσεως τῆς ἀκροπόλεως, ἐπέμεινε εἰς τὸ νὰ πέσωσιν οἱ Ἕλληνες ὅσον τάχιον εἰς τὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον πρὸς λύσιν τῆς πολιορκίας, ἣ ἀντικατάστασιν τῆς φρουρᾶς καὶ εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαίων, καὶ μεταξύ λόγων ἐμπήξας εἰς τὴν γῆν τὴν παρ' αὐτῷ σημαίαν εἶπε στραφεὶς πρὸς τοὺς στρατιώτας, “ Στρατιῶται, ὅστις ἐξ ὑμῶν στήσει ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τὴν σημαίαν ταύτην θὰ λάβει γέρας χίλια “ δίστηλα, τὸ δὲ συνοδεῦον τὸν σημαιοφόρον σῶμα “ δεκακισχίλια.” μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ἐπαυῆλθαν ὁ στόλαρχος καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος εἰς τὰ πλοῖα εὐφημούμενοι.

Τὴν δὲ ἐπαύριον ἀπέβησαν εἰς Φάληρον οἱ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Οὐρκουάρτου, καὶ συμπαραλαβόντες καὶ τοὺς ἐκεῖ ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην Ἀθηναίους ἐκίνησαν πρὸς τὰ ἐχθρικὰ ὀχυρώματα, καὶ πολεμοῦντες ἐπλησίασαν ἐντὸς πιστολίας· τόσον δὲ ἐφοβήθησαν οἱ ἐχθροί, ὥστε ἔσπευσαν νὰ φέρωσιν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου τοὺς ἔξωθεν βόσκοντας ἵππους καὶ ἄλλα ζῶα. Κατὰ τὸν ἀκροβολισμὸν τοῦτον διαρκέσαντα μέχρι τῆς νυκτὸς ἐπληγώθησαν 11 Ἕλληνες. Ἐξ ἐκείνης δὲ τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς 13 καθημερινοὶ συνέβαιναν ἀκροβολισμοί. Οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Μακρυγιάννην Ἀθηναῖοι, οἱ ὑπὸ τὸν Ἰγγλέσην τακτικοὶ καὶ ἄλλοι, πλήρεις ὅλοι ζήλου ἐπροχώρησαν ὀχυροποιῶντες ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πυρὸς ἐλαφρῶν τινῶν κανονίων μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ ἐλαιῶνος, προσβάλλοντες καὶ προσβαλλόμενοι. Τὴν δὲ 13 χωρὶς τινος προμελέτης καὶ ἐκ μικρᾶς αἰτίας ἐγένετο σημαντικὴ μάχη. 30 στρατιῶται ἀπέβησαν εἰς τὸ μεταξύ τῶν λιμένων τῆς Μουνυχίας καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀκρωτήριον παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους μετὰ μεσημβρίαν, καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ δύο κανονοφόρων προσέβαλαν ἐχθροὺς τινὰς πλησίον τῆς θέ-

σεως ἐκείνης ὠχυρωμένους. Ἡ ὀλίγων κατ' ἀρχὰς μάχη ἐγένετο μετὰ μικρὸν πολλῶν, καὶ ὁ Κοχράνης, ὅστις ἔτυχε νὰ εὐρεθῆ τὴν ὄραν ἐκείνην ἐπὶ τῆς ξηρᾶς καὶ νὰ παρατηρῆ διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὰς θέσεις τῶν ἐχθρῶν, ἰδὼν τὰ γινόμενα καὶ ἐνθουσιασθεὶς, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῶν παρευρεθέντων στρατιωτῶν καὶ ἀκολουθούμενος παρ' αὐτῶν ἐπροχώρησε πρὸς τὸ μοναστήριον ἐκθέτων ἑαυτὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὸ πῦρ τῶν ἐχθρῶν καὶ καλῶν τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας εἰς γενικὴν μάχην. Ἡ φωνὴ τοῦ ἠκούσθη, καὶ τὸ παράδειγμά του ἠλέκτρισεν ὅλους. Ὁρμησαν οἱ ἐν τῷ Φαλήρῳ, ὤρμησαν καὶ οἱ ἐν Κερατσηνίῳ, ἀμιλλώμενοι ὅλοι ποῖοι νὰ φανῶσιν ἐνώπιον τοιοῦτου ἀνδρὸς ἀνδρείότεροι τῶν ἄλλων, ἐπυροβόλησαν συγχρόνως καὶ τὰ κανονοστάσια, καὶ ἄλλα μὲν τῶν ἐχθρικῶν ὠχυρωμάτων ἐπάτησαν ἐξ ἐφόδου οἱ Ἕλληνες, ἄλλα δὲ ἐγκατέλειψαν οἱ κατέχοντες αὐτὰ ἔμφοβοι, ὥστε ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαστήματι 9 ἐχθρικὰ ὠχυρώματα ἔμειναν ὑπεξούσια τῶν Ἑλλήνων, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἐχθροὶ οἱ μὲν ἐπανήλθαν εἰς τὸ περὶ τὴν πόλιν στρατόπεδον φεύγοντες, οἱ δὲ κατέφυγαν εἰς τὸ μοναστήριον· 60 Τούρκοι καὶ 8 Ἕλληνες ἦσαν οἱ πεσόντες καὶ παθόντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην κατέλαβαν οἱ Ἕλληνες ὅλην τὴν γραμμὴν, ἀπὸ Φαλήρου μέχρι τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κορυδαλοῦ, ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ μόνους ἐχθροὺς τοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ὡς 300, ἀποχωρισθέντας τῶν ἄλλων. Τούτου δὲ γενομένου, μετέφερον ὁ Καραϊσκάκης τὴν σκηνὴν του ἐκ Κερατσηνίου εἰς Πειραιᾶ· τόσον δὲ ἐχάρη καὶ τόσας ἐλπιδας συνέλαβεν ἐπὶ τῇ νίκῃ ταύτῃ ὁ πρωταίτιος αὐτῆς Κοχράνης, ὥστε κοινοποιῶν τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην συμβάντα τῇ ἀντικυβερνητικῇ ἐπιτροπῇ ἔλεγεν ὅτι, ἂν τὴν ἐπαύριον ἐφέροντο οἱ Ἕλληνες ὅπως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἡ πολιορκία ἐλύετο. Τῷ

ὄντι, ὁ ἀκράτητος οὗτος ἀνὴρ ἐπρόβαλε νὰ κινήσωσι τὴν ἐπαύριον τὰ στρατεύματα πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· ἀλλ' ὁ Τσώρτσης καὶ ὁ Καραϊσκάκης ἠναντιώθησαν, μὴ θέλοντες νὰ ριψοκινδυνεύσωσι τὰ πάντα· ὁ Καραϊσκάκης μάλιστα εἶπεν, ὅτι οὔτε βῆμα θὰ ἐπροχώρει, ἐν ὅσῳ οἱ ἐχθροὶ κατεῖχαν τὸ μοναστήριον. Δυσηρεστήθη ὁ Κοχράνης, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῆ τὴν ὀρθὴν ταύτην γνώμην, καὶ τὴν 14 ἐκίνησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἔφεραν πλησιέστερον τὰ κανονία τῶν, μετέφεραν εἰς Πειραιᾶ τὴν φρεγάταν καὶ ἄλλα πλοῖα καὶ προσέβαλαν τὸ μοναστήριον διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὄλην τὴν ἡμέραν κανονοβολοῦντες καὶ τουφεκίζοντες. Ὁκτακοσίας κανονίας ἔρριψε μόνῃ ἡ φρεγάτα, ἀνέτρεψε τὴν ὀροφὴν τοῦ μοναστηρίου καὶ μέρος τῶν τοίχων του, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἔθαπτε τοὺς ἐγκλείστους ὑπὸ τὰ ἐπισυσσωρευόμενα ἐρείπια. Ἄλλ' ὅσον μέγας ἦτον ὁ κίνδυνος, τόσον μεγάλη ἐφάνη καὶ ἡ ἀνδρία τῶν κινδυνευόντων· δις καὶ τρίς ὤρμησαν οἱ Ἕλληνες νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὸ καταστραφέν μοναστήριον, ἀλλ' οἱ 300 γενναίως τοὺς ἀπέκρουσαν· εἶναι δὲ ἄπορον πῶς ὁ δραστήριος Κιουταχῆς, καθήμενος ἀργὸς ἐν τῷ στρατοπέδῳ του καὶ βλέπων τοὺς ἀτρομήτους πολεμιστάς του ἀγωνιῶντας, δὲν ἔτρεξεν εἰς βοήθειαν. Τὴν νύκτα ἐγεινεν ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῆς φρουρᾶς τοῦ μοναστηρίου ἀνακωχή, καὶ ὑπῆγαν δύο ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν ναυαρχίδα πρὸς συμβιβασμόν, ἀλλὰ δὲν ἐσυμβιβάσθησαν· διότι οἱ μὲν ἐζήτουν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἐν Ἀθῆναις στρατόπεδόν των φέροντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ πράγματά των, ὁ δὲ στόλαρχος τοῖς ἐχάριζε μόνον τὴν ζωὴν. Διαρκούσης δὲ τῆς ἀνακωχῆς, ἠτύχησαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ 30 Χειμαριῶται Χριστιανοί, συναινούσης ὅλης τῆς φρουρᾶς διὰ τὴν σπάνιν τῶν τροφῶν. Ἄλλ' ὅσον

ἀξιάπεινος ἐφάνη ἡ τουρκικὴ φρουρὰ τοῦ μοναστηρίου μαχομένη, τόσον ἡμαύρωσε τὴν δόξαν τῆς ἐπὶ τῆς ἀνακωχῆς φονεύσασα τὸν πρὸς αὐτὴν σταλέντα παρὰ τοῦ Οὐρκούαрту καὶ φέροντά τινας ἐπὶ συμβιβασμῶ προτάσεις· ἐπυροβόλησε δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τοὺς ἐν τῷ πλοιαρίῳ τῆς ναυαρχίδος φέροντι ὑπὸ λευκὴν σημαίαν τὸν γραμματέα τοῦ στολάρχου. Ἡ διττὴ αὕτη ἀνόσιος πράξις διήγειρε δικαίαν ἀγανάκτησιν κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ. Ἐφρύαττε δὲ κατ' ἐξοχὴν ὁ Κοχράνης, ὁ προτοῦ θαυμάζων τὴν ἀνδρίαν των, ἐκάλει τοὺς Ἕλληνας εἰς ἔφοδον καὶ ἐξολόθρευσίν των ὡς παρασπόνδων, καὶ δὲν ἤθελε πλέον ἢ ἀκούη συμβιβασμόν· καὶ ἐπειδὴ οἱ Ἕλληνες δὲν ἐπέπιπταν, τοὺς ἐπέπληττε, τοὺς ὕβριζεν ὡς ἀνάνδρους καὶ ἠπείλει ὅτι, ἂν δὲν ἐκυρίευν ἀμέσως τὸ μοναστήριον, θ' ἀνεχώρει. Ἠγανάκτησαν οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὕβριζόμενοι· ἠγανάκτησε καὶ αὐτὸς ὁ Καραϊσκάκης καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς ὀργὴν πνέοντας συναδέλφους του, “ βλέπω, ” τοῖς εἶπεν, “ ὅτι κακὰ “ θὰ τὰ πᾶμε μὲ τούτους τοὺς φράγκους· φοβοῦμαι “ πῶς θὰ μᾶς χάσουν μὲ τὴν ἀβασταγίαν τους· ἀλλὰ “ πρέπει νὰ τοὺς οἰκονομήσωμεν.” Ὁ Κοχράνης δὲν ἀνεχώρησεν ὡς ἠπέιλησεν, ἀλλ' ἐγκοτῶν, διότι δὲν εἰσηκούετο, ἀπεχωρίσθη καὶ ἐκάθητο ἐντὸς τοῦ πλοίου του· ἂν εἶχεν ὁμως ὑπομονὴν μίαν ἡμέραν, ἢ ἀπλῆ πολιορκία ἤρκει εἰς τὴν ἄνευ ἐφόδου καὶ ἄνευ παραμικροῦ πυροβολισμοῦ πτώσειν τοῦ μοναστηρίου, διότι μόλις εἶχαν οἱ ἐγκλειστοὶ μιᾶς ἡμέρας τροφήν, καὶ ἡ συγκοινωνία αὐτῶν καὶ τοῦ στρατοπέδου των ἦτο διακεκομμένη. Ἄλλ' ὁ ἀνυπόμονος λόρδος ἐθεώρει μίαν ἡμέραν ὡς ὀλόκληρον ἔτος, διὰ τοῦτο τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν μεσημβρίαν ἤρχισαν ἐκ νέου πρὸς εὐχαρίστησίν του οἱ κατὰ τοῦ μοναστηρίου κανονοβολισμοί, ἀνεγερθέντος ἐφ' ἑσπέρας ἄλλου κανονοστασίου. Οἱ Τούρκοι κατεστενοχωρήθησαν

καὶ ἐζήτησαν ἐκ νέου συμβιβασμόν. Ἀποχωρισθέντος τοῦ Κοχράνου, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων ὁ ἀρχιστράτηγος, ἀνὴρ μέτριος καὶ εἰδήμων τοῦ τρόπου τοῦ πολεμεῖν τῶν Ἑλλήνων. Οὗτος ἔδωκεν ἄδειαν τῷ Καραϊσκάκῃ νὰ διαπραγματευθῆ τὰ τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ δεχθῆ τοὺς ὅρους οὓς ἀπέρριψε πρὸ ὀλίγου ὁ Κοχράνης. Ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὅροις ἐγένετο ὁ συμβιβασμός, καὶ τὴν 16 ὁ Καραϊσκάκης, ἀφ' οὗ παρέλαβε τὰς σημαίας τῶν ὑποσπόνδων, τοὺς κατέταξε μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἔμπροσθεν τοῦ μοναστηρίου κατὰ τὸ πρὸς τὴν ξηρὰν μέρος, καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἔβαλεν τοὺς ἵππεῖς μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ κατέχοντος τὰς πλησίον θέσεις ἑλληνικοῦ στρατεύματος· ἠσφάλισε δὲ καὶ τὰς ἄλλας πλευράς των, καὶ ἐν τῷ κέντρῳ ἐτέθησαν ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν ὑποσπόνδων ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Τσαβέλλας, ὁ Βάσσος καὶ ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ ὡς ὄμηροι. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἤρχισαν οἱ ὑπόσπονδοι νὰ βαδίζωσι τακτικῶς πρὸς τὸ στρατόπεδόν των· ἀλλὰ μόλις ἀπεμακρύνθησαν ὀλίγα βήματα, καὶ χιλιάδες στρατιωτῶν Ἑλλήνων ἐπάτησαν τὸ κενωθὲν μοναστήριον ἐπ' ἐλπίδι λαφυραγωγίας· μὴ εὐρόντες δὲ ἐν αὐτῷ ὅτι ἐπροσδόκων, παρηκολούθουν τοὺς ἀναχωροῦντας πονηρὰ βουλευόμενοι. Ἀφ' οὗ δ' ἔφθασαν οἱ ὑπόσπονδοι εἰς τὸ παρὰ τῷ λιμένι ἀλίπεδον, ἤπλωσέ τις τῶν Ἑλλήνων χεῖρα εἰς ἀρπαγὴν τῆς σπάθης ἐνὸς αὐτῶν· οὗτος τὸν ἀπέκρουσεν· ὁ Ἕλληνα δὲν παρητήθη τοῦ σκοποῦ του, ὁ Τούρκος ἐπιστόλισε τὸν Ἕλληνα, καὶ ὁ Ἕλληνα ἐτουφέκισε τὸν Τούρκον. Τότε οἱ παρακολουθοῦντες καὶ ζητοῦντες ἀφορμὴν καταστροφῆς καὶ λαφυραγωγίας προσέβαλαν ἀδιακρίτως τοὺς μηδὲν πταίσαντας ὑποσπόνδους τουφεκίζοντες· ἀντετουφέκισαν καὶ οὗτοι, καὶ ἡ ταραχὴ καὶ ἡ σύγχυσις διεχύθησαν παντοῦ ἐν τῷ ἄμα. Ὁ Καραϊσκάκης καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοί, οἱ

ἐν μέσῳ τῶν πασχόντων ἐχθρῶν, ἔτρεχαν φωνάζοντες εἰς συστολήν τῶν φονέων, ἀλλ' οὔτε τοὺς ἤκουέ τις οὔτε ἐσυλλογίζετο ὅτι ἐκινδύνευαν ὡς ὑποχείριοι τῶν ἀδίκως θανατουμένων καὶ ὡς ἐγγυηταὶ τῆς ζωῆς των. Καταδιωκόμενοι, φονευόμενοι καὶ ἀμυνόμενοι ὅπως ἐδύναντο οἱ Τοῦρκοι, ἔφθασαν πλησίον τῶν δύο τελευταίων ὀχυρωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου κατεχομένων τοῦ μὲν παρὰ Σουλιωτῶν ὑπὸ τὸν Κώσταν Μπότσαρην, τοῦ δὲ παρὰ Πελοποννησίων ὑπὸ τὸν Νικήταν· ὅχι δὲ μακρὰν τῶν ὀχυρωμάτων τούτων διέμενεν ἡ προφυλακὴ τοῦ τουρκικοῦ στρατοπέδου κατέχουσα λόφον ὠχυρωμένον διὰ κανονίων. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Μπότσαρην καὶ Νικήταν ἀφήσαντες ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων τινὰς τῶν στρατιωτῶν ἔτρεξαν μετὰ τῶν λοιπῶν πρὸς λύτρωσιν τῶν πασχόντων ἀπωθοῦντες τοὺς ἀνηλεεῖς καταδιώκτας· ἀλλ' οἱ κατέχοντες τὸν λόφον ἐχθροί, βλέποντες τὴν ὀρμὴν καὶ τὴν ἀπείθειαν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὑποπτεύοντες μὴ ὀρμήσωσι καὶ ἐπ' αὐτούς, ἐκανονοβόλουν ἀδιακρίτως ἐπὶ τοῦ σωροῦ φονεύοντες ἐχθροὺς καὶ φίλους· ἐντεῦθεν ἐπερίσσευσε τὸ κακόν, καὶ ἕως οὗ ἔφθασαν οἱ καταδιωκόμενοι εἰς τὸν λόφον, ὅπου ἤϊραν σωτηρίαν, 200 ἐξ αὐτῶν ἐθυσιάσθησαν ὑπὸ τὸ πῦρ ἐχθρῶν καὶ φίλων.

Ἡμέρα ἀγανακτήσεως καὶ βαρυθυμίας ἦτο διὰ τοὺς ἀρχηγοὺς καὶ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου ἡ βδελυρὰ ἐκείνη ἡμέρα, καὶ παρ' ὀλίγον ἔφερε τὴν διάλυσιν ὅλου τοῦ στρατοπέδου. Ὁ Κοχράνης, ὅστις ἐκάθητο ἄπρακτος ἐν τῷ πλοίῳ του, διέταξε νὰ ἀποχωρισθῶσι τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοπέδου ἐπὶ τῆς ἐξόδου τῶν ὑποσπόνδων ὅλοι οἱ ὑπὸ τὰς ὀδηγίας του Ὑδραιοσπετσιῶται, διὸ καὶ δὲν συνεμέθεξαν τῆς μιαρᾶς πράξεως· περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενος νὰ γένη πασίγνωστον, ὅτι ἀθῶος ἦτον τοῦ παρασπόνδως χυθέντος αἵματος, ἐκήρυξεν ὅτι οὐδεὶς

τῶν περὶ αὐτὸν ἐνείχετο ἐν τῇ μαιφονίᾳ, οὐδ' αὐτὸς ἐν τῇ συνθήκῃ· ὁ Τσώρτσης ἔπεσε καὶ αὐτὸς εἰς ἄκραν ἀθυμίαν καὶ ὑποπτέυων ἄλλα τοιαῦτα καὶ θέλων νὰ προφυλάξῃ τὴν ὑπόληψίν του ἔστειλε τὴν παραίτησίν του κατακρίνων πικρῶς τὸ γεγονός· ὁ δὲ συναγωνιζόμενος Γόρδων ἀνεχώρησε διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου· παρητήθησαν τῆς ὑπηρεσίας καὶ ἄλλοι δευτερεύοντες φιλέλληνες· ἡρρώσθησεν ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς θλίψεως του καὶ ὁ Καραϊσκάκης· ὁ δὲ Κιουταχῆς μαθὼν τὰ γενόμενα, “ὁ Θεός,” εἶπε, “δὲν θ' ἀφήσει τὴν μαιφονίαν “ἀτιμώρητον.”

Ἐν τούτοις κατήντησαν τὰ πάντα εἰς ἄκραν παράλυσιν ἐξ αἰτίας τῆς βδελυρᾶς ταύτης πράξεως. Ἐξετάσεως δὲ γενομένης εἰς εὔρεσιν τῶν πρωταιτίων, ἐφυλακίσθη ὁ πάντῃ ἀμέτοχος τῆς μαιφονίας Ἰωάννης Νοταρᾶς, φωραθέντων ὡς πρωταιτίων αὐτῆς τινῶν τῶν στρατιωτῶν του. Μετὰ πολλὰς δὲ ἐξηγήσεις καὶ κοινοποιήσεις τῆς κυβερνήσεως εἰς καταπράυνσιν τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ τοῦ στολάρχου, ἀπεφάσισαν ὅλοι νὰ παραδώσωσι τὸ γεγονός εἰς τὴν λήθην, καὶ ἤρχισαν ἐκ νέου νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ἀκροπόλεως· ἔσπευσαν δὲ πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ στείλωσι πρὸς τοὺς ἐγκλείστους ἀγγελιαφόρον εἰς ἐμψύχωσίν των.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ μοναστηρίου, ὁ Κοχρᾶνης ἐπέμενεν ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ πρῶτόν του σχέδιον, ὃ ἐστὶ νὰ πέσῃ τὸ ἐλληνικὸν στρατόπεδον εἰς τὸ ἐχθρικὸν ἀνευ ἀναβολῆς, ὥστε ἂν δὲν τὸ διεσκόρπιζε καὶ δὲν ἔλυε διὰ μιᾶς τὴν πολιορκίαν, νὰ ἦνοιγε κἂν τὴν ὁδὸν τῆς ἀκροπόλεως πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς φρουρᾶς καὶ εἰσαγωγὴν τῶν ἀναγκαίων· ἀλλ' ὁ Καραϊσκάκης ἀπεδοκίμαζε τὸ σχέδιον τοῦτο καὶ κατ' ἀρχὰς καὶ τότε ὡς δυνάμενον, ἂν ἀπετύγχανε, νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν ὅλου τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου, καὶ

ἐπισπεύσῃ μᾶλλον ἢ ἐμποδίσῃ τὴν πτώσιν τῆς ἀκροπόλεως· ἔλεγε δὲ εἰς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του, ὅτι ἡ ἄγουσα εἰς αὐτὸ ἀπὸ τῶν τριῶν πύργων, ὅπου ἐπρόκειτο ν' ἀποβῆ τὸ εἰς ἀνάβασιν στρατεύμα, ἦτο μὲν ἡ συντομωτέρα ὁδός, ἀλλ' ἦτο καὶ ἡ κινδυνωδωτέρα, ὡς ὅλη πεδινή, ὅλη ἀδενδρος, καὶ ὅλη ἐπιτηδαιοτάτη εἰς τὰ κινήματα τοῦ πολυαριθμοῦ ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ· ὅτι, ἐν ᾧ ἐπρόκειτο νὰ εἰσαγάγωσι τροφήν εἰς τὴν πεινώσαν ἀκρόπολιν καὶ πυρίτιδα, τὸ στρατόπεδον μόλις εἶχε τὴν εἰς καθημερινὴν του χρήσιν ἀναγκαίαν τροφήν, ἡ δὲ πυρίτις, οὕσα ἐξ ἧς ἐλαφυραγώγησαν τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἐσχάτως ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Βώλου, ἦτο κακίστης ποιότητος, καὶ ὅτι ἐν ᾧ ἀναγκαῖον ἦτο νὰ ὀχυρωθῶσι διὰ μιᾶς πλησίον τῆς ἀκροπόλεως οἱ μέλλοντες νὰ ἐστρατεύσωσιν, ἂν ἐμποδίζετο παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἡ εἰς αὐτὴν ἀνάβασις, ὁ ἐνυπάρχων ἀριθμὸς πτυαρίων καὶ ἀξινῶν ἦτο πάντῃ ἀνεπαρκής. Τοιαῦτα ἔλεγεν ὁ Καραῖσκάκης εἰς ματαιώσιν τοῦ ὀλεθρίου τούτου σχεδίου, καὶ τὰς ὀρθὰς του ταύτας παρατηρήσεις ὑπεστήριξε θερμῶς καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος. Ἄλλ' ὁ Κοχράνης δὲν ἔδιδεν ὧσα ἀκοῆς καὶ ὅ,τι ἔλεγεν ἤθελε καὶ νὰ γίνεταί. Εἰς μάτην ἡ συνέλευσις τῷ ἔδωκεν ἐξουσίαν μόνον ἐπὶ τῆς θαλάσσης· αὐτὸς ἤρπασε καὶ τὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς· “ὅπου ἐγὼ ἄρχω,” ἔλεγε, “πᾶσα ἀρχὴ παύει”· πρῶτων ἡμερῶν τὸν ἐζήτησαν πλοῖα εἰς μετακομιδὴν μέρους τῶν ἐν Πειραιεὶ στρατευμάτων κατὰ τὸν Ὄρωπὸν εἰς ἀντιπερισπασμόν, ἀλλ' ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν ἀποκριθεὶς, ὅτι τὰ ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν του πλοῖα ἦσαν πάντοτε ἔτοιμα νὰ μετακομίσωσι στρατεύματα πλησιέστερον τοῦ ἐχθροῦ, ὄχι μακρύτερον. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόησεν ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπροσδόκων παρὰ τῆς θαυματουργοῦ του ἀντιλήψεως τὴν σωτηρίαν των, κατεχράτο τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπολήψεως αὐτῶν καί, ὡσάκις ἀντέτεινέ τις εἰς τὰς ὀρέξεις του,

ἠπείλει ν' ἀναχωρήσῃ, ὃ ἔστι κατὰ τὰς τότε ἰδέας τῶν ἀνθρώπων ν' ἀφήσῃ τὴν Ἑλλάδα νὰ χαθῇ. Τοιοῦτος ἦτον ὁ Κοχράνης, ἄγων καὶ φέρων κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ πράγματα καὶ εἰς οὐδὲν λογιζόμενος τὴν γνώμην τῶν εἰδημονεστέρων του.

Δεκτοῦ δὲ γενομένου διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ τολμηροῦ τούτου σχεδίου, οἱ Ἕλληνες κατεγίνοντο σπουδαίως εἰς ἐκτέλεσιν. Ἡ ἀνοδος εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐπρόκειτο νὰ γένη διὰ τοῦ μέρους τῶν τριῶν πύργων, δι' οὗ ἀνέβησαν ἄλλοτε εὐτυχῶς οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον· ἀλλ' ἐθεωρήθη συγχρόνως ἀναγκαῖον νὰ προκαταληφθῶσι πολεμικαὶ τινες θέσεις πρὸς τὸ ἄλλο μέρος πλησιέστερον ὅσον δυνατόν τῶν κατεχόντων τὸν ἐλαιῶνα ἐχθρῶν εἰς ἀντιπερισπασμόν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἔπεσάν τινες τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν πεδιάδα τὴν ἐπ' ἀριστερᾷ τῆς ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας λεωφόρου τὴν νύκτα τῆς 18, καὶ τοποθετηθέντες τινες αὐτῶν εἰς προφύλαξιν ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐπιδρομῆς τῶν κατὰ τὸ μέρος τοῦ Δαφνίου φυλαττόντων ἐχθρῶν, ἐγκατεσκεύασαν ἐν ὀχύρωμα· κατεσκεύασαν καὶ ἄλλο τὴν ἀκόλουθον νύκτα πλησιέστερον τῆς πόλεως καὶ τὸ ἐδυνάμωσαν διὰ δύο κανονίων· κατεσκεύασαν καὶ τρίτον ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐλαιῶνος, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπήλασαν τοὺς ἐχθροὺς ἐξ ὅλης σχεδὸν τῆς μεταξὺ τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τοῦ Πειραιῶς πεδιάδος. Τοιαῦτα ἔργα ἦσαν εἰς ἄκρον ὠφέλιμα, διότι δι' αὐτῶν ἐπροχώρουν οἱ Ἕλληνες πρὸς τὴν πόλιν προφυλαττόμενοι· ἀλλ' ἡ σπάνις τῶν εἰς ὀχύρωσιν ἐργαλείων ἐμπόδιζε τὴν ταχείαν πρόοδον· δὲν ἐθεωροῦντο δὲ οὐδὲ ἀνάλογοι αἱ ἐργασίαι αὗται πρὸς τὴν ἐπικειμένην ἀνάγκην. Τὴν 21 συνεσκέφθησαν ἐκ δευτέρου οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Καραϊσκάκη περὶ τοῦ σχεδίου τῆς εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβάσεώς των· ἀλλ' οὐδεὶς καὶ τότε, ἐκτὸς τοῦ Μακρυγιάννη, ἠγόρευσε νὰ ἐπὶ

αὐτοῦ· καὶ στρατηγοὶ καὶ στρατιῶται ἀπηρέσκοντο φοβούμενοι δικαίως τὸ πολυάριθμον ἰππικὸν τοῦ ἐχθροῦ· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ γένη τὸ θέλημα τοῦ Κοχράνου· διὰ τοῦτο προσδιώρισαν ἐπὶ τοῦ συμβουλίου τὰ εἰς ἀνάβασιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν σώματα, ὄρισαν εἰς τοῦτο τὴν νύκτα τῆς 22, εἰδοποίησαν διὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου τὸν Κοχράνην, τῷ παρήγγειλαν νὰ ἔχη ἑτοιμα τὰ πλοῖά του ἐπὶ μεταβιβάσει τῶν στρατιωτῶν τὴν ὀρισθείσαν ὥραν εἰς τοὺς τρεῖς πύργους, καὶ διέταξαν ὅλα τὰ στρατεύματα νὰ ἡσυχάσωσιν ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 22 καὶ ἀπέχωσι παντὸς ἀκροβολισμοῦ. Ἐχάρη χαρὰν μεγάλην ὁ Κοχράνης μαθὼν τὰ ἀποφασισθέντα, καὶ συγχαίρων τοὺς παρεστῶτας, “ θὰ γευματίσωμεν λοιπόν,” εἶπε, “ τὴν 23 “ ἐν τῇ ἀκροπόλει!”

Δεξιᾷ τῆς ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν λεωφόρου ὄχι μακρὰν τῆς θάλασσης ἦσαν τρία ὀχυρώματα ἐχθρικά· τὸ δυνατώτερον αὐτῶν, τὸ καὶ πλησιέστερον τοῦ Φαλήρου, ἦτο μάνδρα ἐπὶ τόπου πεδινοῦ· τινὲς τῶν κατὰ τὸ Φάληρον Κρητῶν, ἀφ' οὗ ἔφαγαν καὶ ἔπιαν, ἐκίνησαν τὴν 22 παρὰ τὴν δοθείσαν διαταγὴν κατὰ τῶν ἐν τῇ μάνδρᾳ ἐχθρῶν. Ἀκουσθεῖς ὁ τουφεκισμὸς ἐφείλκυσε πολλούς, καὶ ὁ ἀκροβολισμὸς κατήντησε μετ' ὀλίγον μάχῃ· ἐπέδραμαν σωρηδὸν οἱ κατὰ τὸ Φάληρον εἰς ὑπεράσπισιν τῶν οικείων καὶ ἐδοκίμασαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου τὴν μάνδραν· ἀντεπέδραμαν καὶ πολλοὶ Τούρκοι ἰππεῖς καὶ πεζοὶ τῶν κατὰ τὸ Δαφνὶ πρὸς ἀντίκρουσιν αὐτῶν· ἔδραμαν καὶ διάφοροι ἄλλοι ὀπλαρχηγοὶ Ἕλληνες ἐπὶ σκοπῷ νὰ ἐπαναγάγωσι τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς θέσεις των· ἀλλ' ὁ πόλεμος ὄχι μόνον δὲν ἔπαυεν, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον ἐξήπτετο. Ὅ πάντοτε φιλάσθενος καὶ ὑπὲρ τὸ σύνηθες ἀσθενῶν τότε Καραϊσκάκης, ὅστις ἔτυχε νὰ πῆη τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἰατρικόν, ἐκοιμᾶτο καθ' ἣν ὥραν ἐγένετο ἡ

μάχη· ἐξυπνήσας δ' ἐκ τῆς πολλῆς ταραχῆς καὶ τοῦ σφοδροῦ τουφεκισμοῦ, καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον του, ἔδραμε πρὸς τὸ πεδῖον τῆς μάχης συνοδευόμενος ὑπὸ πολλῶν ἐφίππων ἀξιωματικῶν καὶ τοῦ ἀτάκτου ἱππικοῦ· σκοπεύων δὲ νὰ καταπαύσῃ τὸν πόλεμον καὶ ἐπαναφέρῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰς θέσεις των περιεφέρετο ἔφιππος καὶ διέταττε τοὺς πολεμοῦντας Ἕλληνας νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ ἐτοιμασθῶσιν εἰς τὴν προσεχῆ νυκτερινὴν ἀνάβασιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· ἀλλ', ἐν ᾧ ἐχώρει πρὸς τὴν μάνδραν, ἐτουφεκοβολήθη· ἠσθάνθη ὅτι ἡ βολὴ ἦτο βαρεῖα, ἀλλὰ διέμεινεν ἔφιππος ἕως οὔ, ἐπανελθόντων εἰς τὰ ἴδια τῶν στρατιωτῶν, ἐπανῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν σκηνὴν του. Ἦρίστευσε τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸ ἐλληνικὸν ἱππικὸν συναντήσαν ἴλην τοῦ ἐχθρικοῦ· 17 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν· ἐπληγώθησαν καὶ ὁ Νικήτας, ὁ Λεχουρίτης, ὁ Μπαϊρακτάρης καὶ ὁ Ἄγγλος Βιτκόμπος, καὶ ἀπεκόπη ἡ δεξιὰ τοῦ Παναγιώτη Χρυσανθοπούλου, τοῦ καὶ Κακλαμάνου, ὑπασπιστοῦ τοῦ Χατσῆ-Μιχάλη.

Ἀφ' οὗ δ' ἐπανῆλθεν ὁ Καραϊσκάκης εἰς τὴν σκηνὴν του, τὸν κατεβίβασαν ἀπὸ τοῦ ἵππου οἱ περὶ αὐτὸν χειροκράτητον, τὸν ἐψηλάφησεν ὁ χειρουργὸς καὶ ἤδρεν ὅτι ἐπληγώθη θανασίμως εἰς τὸν βουβῶνα· τότε τὸν μετέφεραν εἰς τὸ ἐν τῷ Φαλήρῳ πλοῖον τοῦ ἀρχιστρατήγου, καὶ στρώσαντες τάπητα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ δωματίου τὸν ἀπέθεσαν ἐν μέσῳ τῶν οἰκείων του. Ὁ Καραϊσκάκης, ἂν καὶ ὁ χειρουργὸς τοῦ ἀπέκρυψε τὴν ἀλήθειαν, ἐνόησεν ὅτι ὄχι μόνον ἡ πληγὴ του ἦτο θανατηφόρος, ἀλλ' ὅτι ὀλιγόωρος ἦτο καὶ ἡ ζωὴ του· δι' ὃ ἐκάλεσεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ἀμέσως τὸν πνευματικόν, ἐξωμολογήθη, μετέλαβεν, ἐζήτησε συγχώρησιν παρ' ὄλων τῶν περιεστώτων καὶ παρήγγειλε νὰ τὸν θάψωσιν ἐν τῇ κατὰ τὴν Σαλαμίνα ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου· ἀφ' οὗ δὲ ἐτέ-

λεσε τὰ νενομισμένα ὡς χριστιανός, ἐλάλησε πρὸς τοὺς περιστώτας καὶ ὡς πατριώτης καὶ ὡς πατήρ. Καὶ ὡς πατριώτης μὲν εἶπε νὰ μὴ δειλιῶσι, νὰ ἔχωσι τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν ἐξ Ὑψους ἀντίληψιν, νὰ δοξάσωσι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν πατρίδα καθὼς τὴν ἐδόξασαν μέχρι τοῦδε, καὶ νὰ ἦναι βέβαιοι ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὅσα καὶ ἂν πάθῃ, θ' ἀποτεινάξει ἐπὶ τέλους τὸν ζυγόν. Ὡς πατήρ δὲ παρήγγειλε νὰ συστήσωσιν ἐξ ὀνόματός του εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν τῆς κυβερνήσεως τὰ τέκνα του· διετήρησε δ' ἐν μέσφ δριμυτάτων πόνων τὰς φρένας του ὑγιεῖς καὶ τὸν λόγον του ἀκραιφνῆ μέχρι τῆς γ' ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον· τὴν δὲ δ' ἐξέπνευσε, καὶ τὴν ἐπαύριον μετεκομίσθη ὁ νεκρὸς εἰς Σαλαμίνα καὶ ἐτάφη ὅπου παρήγγειλεν. Οἱ δὲ ἐν Τροιζῆνι πληρεξούσιοι, μαθόντες τὸ μέγα δυστύχημα, κατέβησαν ἀπαξάπαντες εἰς τὴν παραλίαν ἀντικρὺ τοῦ Πόρου, μετέβησαν ἐκεῖ καὶ τὰ μέλη τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐτελέσθησαν ὅσον δυνατόν μεγαλοπρεπῆ μνημόσυνα. Τοιοῦτον περιστατικὸν ἀφήρησεν ἐκ μέσου τοῦ στρατοπέδου τὸν Καραϊσκάκην, καθ' ἣν ὥραν εἶχεν ἡ πατρὶς τόσην ἀνάγκην αὐτοῦ.

Εἶδαμεν τὸν ἄνδρα τοῦτον ἕνα τῶν λαμπρῶν προμάχων τῆς πατρίδος, ἀρχομένου τοῦ ἀγῶνος· ἀλλὰ τὰ στίγματα τῆς δουλείας καὶ αἱ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας κακαὶ ἕξεις δὲν ἐξαλείφονται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· διὰ τοῦτο τὸν εἶδαμεν μετ' ὀλίγον παρεκτραπέντα τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος καὶ ὀρεγόμενον ἐπαρχιακῆς Ἀρχῆς ὑπὸ τουρκικὴν ἐξουσίαν. Καὶ ἐν τούτοις καὶ ἐν ἄλλοις ἐπιλήψιμος ἦτον ἡ διαγωγή του, καὶ ἐπιλήψιμον τὴν ὠμολόγει παρρησίᾳ καὶ αὐτός. Παρέτυχαν ἐν τῷ θαλασσοπύργῳ τοῦ Ναυπλίου, καθ' ἣν ὥραν ἀνεδείχθη γενικὸς ἀρχηγός, μέλη τινὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς συνελεύσεως, ἐν οἷς καὶ ὁ διὰ τὴν ἐμβριθείαν του καὶ τὸν χαρακτῆρά του τιμώμενος Βασιλῆς

Μπουντούρης· οὗτος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν νεοχειροτόνητον ἀρχηγὸν “δὲν ἔκαμες,” τῷ εἶπεν “ἕως ὥρας τὸ χρέος σου πρὸς τὴν πατρίδα, Καραϊσκάκη· ὁ Θεὸς νὰ σὲ φωτίσῃ νὰ τὸ κάμῃς εἰς τὸ ἐξῆς.” “Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι,” ἀπεκρίθη εὐπαρρησιάστως ὁ Καραϊσκάκης, “ὅταν θέλω γίνομαι ἄγγελος, καὶ ὅταν θέλω γίνομαι διάβολος· ἔχω ἀπόφασιν νὰ γένω εἰς τὸ ἐξῆς ἄγγελος.” καὶ τῷ ὄντι, ἀναδειχθεὶς γενικὸς ἀρχηγὸς ἠσθάνθη διὰ μιᾶς ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς ὑψηλῆς του ἀξίας, προσηλώθη ἀναποσπάστως εἰς τὴν ἐθνικὴν του δόξαν, διεκρίθη ὡς οὐδεὶς ἄλλος, καὶ ἐν μέσῳ δεινῆς ἀπορίας ἐφείλκυσε πλήθη πεινῶντων καὶ γυμνιτευόντων καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν δόξαν, ὅχι θεραπεύων, ἀλλὰ χαλινῶν, τὰς ὀρέξεις των καὶ ἀπαγορεύων τὰς καταχρήσεις των· ἀναφαίνεται δὲ ἡ ἀξία τοῦ ἀνδρὸς ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἀναπολήσῃ τις ὅποια τὰ κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καθ’ ἣν ἡμέραν παρέλαβε τὴν Ἀρχὴν, καὶ ὅποια, καθ’ ἣν ἡμέραν ἐτελεύτησεν· ἐξασθενήσαντα τὸν ἀγῶνα ἀνέρρωσε, καὶ πεσοῦσαν τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ἀνήγειρεν· οὐδεὶς δὲ αὐτοῦ ἀποθανόντος ἀξίος διάδοχος ἐφάνη, καὶ ἡ δι’ αὐτοῦ ἀνεγερθεῖσα στερεὰ Ἑλλὰς μετέπεσεν εἰς δουλείαν. Ἐθαύμαζαν τὸν Καραϊσκάκην καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι· “ἕνα “Ῥεσίτην” (τὸν Κιουταχῆν), ἔλεγαν, “ἔχουν οἱ “Τοῦρκοι, καὶ ἕνα Καραϊσκάκην οἱ Ἕλληνες· δύο “λέοντες πολεμοῦν, καὶ ἄδηλον τίς θὰ καταβάλει “τὸν ἄλλον.” Πολλοὶ οἱ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος διακρίθentes κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ὄπλαρχηγοί· ἀλλ’ ὁ Καραϊσκάκης ἀνεδείχθη στρατηγικώτερος πάντων καὶ ἀρχικώτερος.

Ἐν ᾧ δὲ ἐψυχομάχει, καὶ ὅλον τὸ στρατόπεδον ἦτον ἐν ἄκρα ἀθυμίᾳ, ὁ Κοχράνης, ἐπιμένων εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του, συνήθροισεν, ἐλθούσης τῆς ἑσπέρας, τοὺς ἐγκριτωτέρους ὄπλαρχηγούς ἐν

Μουνυχία καὶ τοὺς ἠρώτησεν ἂν ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κινήσωσιν. Ἦτον ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν ἔλειπεν ὁ γενναῖος καὶ συνετὸς Καραϊσκάκης ἀπὸ τοῦ συμβουλίου, καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοιοῦτου πολεμάρχου κατῆφεια ἐκάλυπτε τὰ πρόσωπα τῶν παρόντων ὀπλαρχηγῶν εἰδότες ὅτι μετ' ὀλίγας ὥρας ἀπεχωρίζοντο αὐτοῦ διὰ παντός· οὐδεὶς ἀπεκρίθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Κοχράνου, τινὲς δὲ καὶ ὑπεψιθύρισαν ὅτι ὑπέθεσαν ὅτι ἐκλήθησαν εἰς ἀκρόασιν παραμυθητικῶν λόγων ἐκ στόματος τοῦ στολάρχου διὰ τὸ μέγα δυστύχημά των· ἀλλ', ἐπαναλαβόντος τοῦ Κοχράνου τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν, ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν ἦσαν ἔτοιμοι, ὅτι τὸ στράτευμα ἦτον εἰς ἀταξίαν, ὅτι ἄλλοι κατεγίνοντο νὰ θάψωσι τοὺς φονευθέντας, ἄλλοι νὰ περιποιηθῶσι τοὺς πληγωθέντας, καὶ ὅτι ὅλοι ἐπεθύμουν νὰ μὴ ἀποχωρισθῶσι τοῦ ἀρχηγῶν ἐν ὧσιν ἡ ψυχὴ δὲν ἀπεχωρίζετο τοῦ σώματός του, καὶ νὰ λάβωσι τοῦλάχιστον καιρὸν νὰ τὸν ἀσπασθῶσι τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν. Ὁργίσθη ὁ Κοχράνης ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον τοῦ ἀπειλῶν κατὰ τὴν συνήθειάν του ν' ἀναχώρησιν· Ἀλλ' οἱ ὀπλαρχηγοί, θεωροῦντες ὅτι ἡ ἀναχώρησίς του θὰ ἐπέφερε τὴν διάλυσιν τοῦ στρατοπέδου καὶ τὴν πτώσιν τῆς ἀκροπόλεως, ἔσπευσαν διαπρεσβεύσαντες νὰ τὸν δυσωπήσωσιν, ὑποσχεθέντες ὅτι ἐκινουῦντο ἀφεύκτως τὴν ἐπαύριον. Τῷ ὄντι τὴν ἐπαύριον συνήχθησαν ὅλοι οἱ ὀπλαρχηγοὶ ὑπὸ τὴν σκηπὴν τοῦ Βάσσου, παρέστη καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος, καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἐπιβιβασθῶσι τὸ ἑσπέρας εἰς τὰ πλοῖα· διωρίσθη δὲ προσωρινὸς ἀρχηγὸς τῶν ἀπομενόντων στρατευμάτων ὁ Τσαβέλλας, καὶ παρηγγέλθη νὰ κινήθῃ πρὸς τὴν πόλιν διὰ τοῦ ἐλαιῶνος εἰς ἀντιπερισπασμόν, καθ' ἣν ὥραν ἐκινουῦντο οἱ ἄλλοι διὰ τοῦ μέρους τῶν τριῶν πύργων πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. Καὶ οὗτοι μὲν, ὡς προσδιωρίσθησαν, συνηριθμοῦντο 3000,

ἐν οἷς καὶ οἱ τακτικοὶ καὶ οἱ φιλέλληνες· οἱ δὲ ἀπο-
 μένοντες ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν 7000, ἐν οἷς καὶ οἱ
 ἵππεῖς. Βασιλεύσαντος δὲ τοῦ ἡλίου, ἤρχισαν νὰ
 ἐπιβιβάζωνται οἱ 3000 οἱ μὲν ἐν τῷ λιμένι τῆς
 Μουνυχίας οἱ δὲ ἐν τῷ τοῦ Φαλήρου· ἦσαν δὲ ὑπὸ
 τοὺς ὀπλαρχηγούς, Μακρυγιάννην, Βάσσον, Ἰωάν-
 νην Νοταρᾶν, Παναγιώτην Νοταρᾶν, Καλλέργην,
 Χριστόδουλον Ποριώτην, Κώσταν Μπότσαρην,
 Βεῖκον, Δράκον, Γεώργην Τσαβέλλαν, Ντούσαν,
 Νικολὸν Ζέρβαν, καὶ τὸν Ἰγγλέσην ἐπὶ τῶν τακτι-
 κῶν· ὅλοι δὲ ὀπλαρχηγοὶ καὶ στρατιῶται, μηδενὸς
 ἐξαιρουμένου, ἦσαν πεζοί, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἐνω-
 τοφόρει τὰ ἀναγκαῖα πολεμεφόδιά του καὶ διήμερον
 τροφήν.

Ἦσαν σχεδὸν μέσαι νύκτες, καὶ ἐπιβιβασμένοι
 δὲν ἦσαν εἰσέτι ὅλοι διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων
 λέμβων· σκοτεινὴ δὲ ἦτον ἡ νύξ ἐκείνη καὶ ἄκρα
 νηνεμία ἐπεκράτει καθ' ἣν ὥραν ἀπέπλευσαν τῆς
 Μουνυχίας καὶ τοῦ Φαλήρου, ὥστε μόλις περὶ τὴν
 β' ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασαν εἰς τοὺς τρεῖς
 πύργους καὶ ἀπέβησαν ἀτάκτως ὑπ' οὐδενὸς ἀρχη-
 γίαν· ὥστε ἀπέτυχεν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τὸ σχέδιον
 τῆς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν νυκτερινῆς καὶ ἀφανοῦς
 ἀναβάσεώς των. Ἀτάκτως καὶ ἀνάρχως ἀποβάντες,
 ἀτάκτως καὶ ἀνάρχως ἐστράτευσαν· καὶ οἱ μὲν πλεί-
 στοι τῶν Σουλιωτῶν καὶ οἱ Κρήτες ἐτοποθετήθησαν
 παρὰ τὸν λόφον τοῦ Μουσειοῦ ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ
 θέσει· ὀπισθεν δὲ αὐτῶν ἐπὶ μιᾷς καὶ τῆς αὐτῆς
 γραμμῆς ἄλλ' ἐπὶ τριῶν χωριστῶν θέσεων ἐτοπο-
 θετήθησαν οἱ περὶ τοὺς Νοταράδας, οἱ Ἀθηναῖοι καὶ
 οἱ τακτικοὶ ἔχοντες δύο κανόνια· ὀπισθεν δὲ τῆς
 γραμμῆς ταύτης οἱ περὶ τὸν Βάσσον, ὀπισθεν δὲ
 αὐτῶν οἱ περὶ τὸν Μπότσαρην, καὶ ὀπισθεν τούτων
 οἱ ἄλλοι μέχρι τοῦ πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ναοῦ τοῦ
 ἀγίου Γεωργίου, ὃν κατέλαβαν οἱ περὶ τὸν Ποριώ-

την· ὥστε οἱ ὀπισθिनὸι ἀπείχαν τρία μίλια τῶν ἐμπροσθινῶν καὶ ἦσαν ὅλοι διεσκορπισμένοι εἰς 13 θέσεις· μὴ ἔχοντες δὲ εἰμὴ 120 πτυάρια καὶ ἄξινας, καὶ ἀναγκαζόμενοι διὰ τὸ κατεπείγον τῆς ὥρας νὰ ὀχυρωθῶσιν ὅλοι συγχρόνως, μετεχειρίζοντο εἰς ἐξόρουξιν οἱ μὲν τακτικοὶ τὰς λόγχας τῶν οἱ δὲ ἄτακτοι τὰ κοντάρια τῶν.

Μόλις ἔφεξε καὶ εἶδεν ἡ ἐχθρική σκοπιὰ τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸ στρατόπεδον. Ἀνατείλαντος δὲ τοῦ ἡλίου, συνεσωρεύθησαν πάμπολλοι ἐχθροί, πεζοὶ καὶ ἵππεῖς, πολλὰ χόθεν περὶ τὴν πόλιν καὶ πρὸς τὸν λόφον τοῦ Μουσειείου. Ὁ Κιουταχῆς δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ ὅτι τόσον ὀλίγοι, ὅσοι ἐφαίνοντο οἱ ἐπερχόμενοι, ἤλπιζαν νὰ λύσωσιν αὐτοὶ μόνοι τὴν πολιορκίαν, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἐπρόκειτο καὶ οἱ ἐν Πειραιεὶ καὶ οἱ ἐν Κερατσηνίῳ ἀπολειφθέντες νὰ κινηθῶσι ταυτοχρόνως, νὰ ἐξορμήσωσι δὲ καὶ οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει· διὰ τοῦτο ἔμεινεν ἀκίνητος, παρατηρῶν τί τέξεται ἡ ἐπιούσα ὥρα, καταβιβάζων ἀκαταπαύστως ἐκ Πατησίων στρατεύματα, κανονοβολῶν ἄνωθεν τινος λόφου κειμένου μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ τὰ ἐλληνικὰ ὀχυρώματα, καὶ ἀντικανονοβολουμένος ὑπὸ τῶν τακτικῶν. Περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν, ὃ ἐστὶν ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν ἢ τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐκινεῖτο, διέταξε τὴν ἐξ ἐφόδου κυρίευσιν τοῦ παρὰ τὸν λόφον τοῦ Μουσειείου ὀχυρώματος. Τὸ ὀχύρωμα τοῦτο, ἀσθενὲς καὶ χαμηλὸν ὡς ἐκ τοῦ προχείρου κατασκευασθέν, ἔκειτο ἐν κακίστη θέσει, διότι εἶχεν ἔμπροσθέν του λόφον. Οἱ ἐχθροί, 2000 πεζοὶ καὶ 600 ἵππεῖς, συρρέυσαντες ὀπισθεν τοῦ λόφου, ἀφανεῖς καὶ ἀνεόχλητοι, ἀνεφάνησαν αἴφνης καὶ ὤρμησαν ἐν πρώτοις οἱ πεζοὶ εἰς τὸ ὀχύρωμα· ἀλλὰ πολλοὶ αὐτῶν ὑπὸ τὸν πυροβολισμὸν τῶν ἐν αὐτῷ ἔπεσαν, καὶ οἱ

λοιποὶ ὑπεχώρησαν. Διαρκούσης δὲ τῆς ἐφορμῆς, οἱ ἰππεῖς κατέλαβαν τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ ὀχυρώματος· καὶ ἀφ' οὗ εἶδαν τὴν ἀποτυχίαν τῶν πεζῶν, ἀπολύσαντες ὅλοι διὰ μιᾶς τοὺς ἵππους των εἰσεπήδησαν ξιφῆρεις καὶ ἀλαλάζοντες· ἐπανήλθαν τότε καὶ οἱ ὑποχωρήσαντες πεζοὶ καὶ εἰσεπήδησαν καὶ αὐτοί. Οἱ Ἕλληνες μόλις ἐπρόφθασαν καὶ ἐκένωσαν τὰ τουφέκιά των καὶ τὸν τουφεκισμόν διεδέχθη διαξιφισμόν φονικώτατον· 350 ἦσαν οἱ Ἕλληνες· 2 μόνον ἐζωγρήθησαν, ὁ Δράκος καὶ ὁ Καλλέργης, θραυσθέντων τοῦ βραχίονος τοῦ πρώτου καὶ τοῦ ποδὸς τοῦ δευτέρου· 25 δὲ διεσώθησαν φεύγοντες, οἱ δὲ λοιποὶ ὅλοι ἐχάθησαν, σφάζοντες, σφαζόμενοι καὶ ὑπὸ τῶν ἵππων ποδοπατούμενοι. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ ὀχυρώματι, οἱ Τούρκοι ὤρμησαν εἰς τὰς ἐπὶ τῆς ἀκολουθοῦσας γραμμῆς τρεῖς θέσεις καὶ ἔτρεψαν τοὺς ἐν αὐταῖς εἰς φυγὴν. Ἐξ αὐτῶν μόνοι οἱ τακτικοὶ ἀντέστησαν· 156 ἐκ τῶν 186 γενναίως μαχομένων ἀπωλέσθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἄξιος αὐτῶν ἀρχηγός, 4 δὲ ἐκ τῶν 26 φιλελλήνων διεσώθησαν. Ἡ δὲ τροπὴ τῶν ἐπὶ τῆς γραμμῆς ταύτης ἐπέφερε τὴν τροπὴν ὅλων. Ἕλληνες καὶ Τούρκοι ἔτρεχαν πρὸς τὸν αἰγιαλόν, οἱ μὲν διώκοντες οἱ δὲ διωκόμενοι· οἱ πεζοὶ ἐπιπταν ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν ἰππέων, καὶ ἡ πεδιάς ἐστρώθη πτωμάτων· στρατηγὸς ἢ στρατιώτης, οὐδεὶς ἐφρόντιζε πλέον πῶς ν' ἀντισταθῆ, ἀλλὰ πῶς νὰ φύγῃ· πλὴν καὶ αὐτὴ ἡ φυγὴ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος, διότι οἱ ἰππεῖς ἐπρόφθαναν τοὺς πεζοὺς φεύγοντας. Ἐτράπησαν εἰς φυγὴν καὶ ὁ μετὰ τὸν στρατὸν ἀποβάς Τσώρτσης, καὶ ὁ βραδύτερον ἀποβάς Κοχράνης, καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ἐμπεσόντες διεσώθησαν πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὰς λέμβους. Φεύγοντες οἱ Ἕλληνες πρὸς τὸν αἰγιαλὸν ἠλπιζαν νὰ εὗρωσιν ἐκεῖ ἐτοίμους τὰς λέμβους εἰς ἐπιβίβασιν· ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον

τοῦ πυρὸς τῶν ἐχθρῶν ἴσταντο αὐται μακράν, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεσωρεύοντο εἰς τὸν αἰγιαλὸν τείνοντες εἰς μάτην χεῖρας πρὸς αὐτάς· πολλοὶ δὲ ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἄλλοι μὲν διεσώζοντο ἐν αὐταῖς, ἄλλοι δὲ ἐπνίγοντο· ὅλοι δὲ οἱ εἰς τὸν αἰγιαλὸν συσσωρευθέντες ἴσως θὰ ἐχάνοντο, ἂν δὲν τοὺς ἐπροστάτευαν αἱ κανονοβολαὶ τῶν πλοίων, κρατοῦσαι μακράν ὀπωσοῦν τοῦ αἰγιαλοῦ τοὺς ἀνηλεεῖς Δελήδας. Ἐν τῇ ἐπικινδύνῳ δ' ἐκείνῃ ὥρα οἱ ὀπλαρχηγοὶ Ντούσας καὶ Ζέρβας ἐλαμπρύνθησαν δι' ἀξίων ἱστορικῆς μνήμης ἀνδραγαθημάτων. Ὁ Ντούσας φθάσας εἰς τὸν αἰγιαλόν, καὶ μαθὼν τὴν καταστροφὴν τῶν γενναίων συμπατριωτῶν του, “δὲν θέλω,” εἶπεν, “οὐδ' ἐγὼ νὰ ζῶ,” καὶ ἀναβὰς τὸν ἵππον ἐνὸς Δελῆ, ὃν πιστολίσας ἐρρίψε κατά γῆς, ἔτρεξεν ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔγεινεν ἄφαντος θύων καὶ ἀπολύων. Ὁ δὲ Ζέρβας, ρίψας καὶ αὐτὸς κατά γῆς ἄλλον Δελῆν, ἀνέβη τὸν ἵππον του καὶ περιέτρεχε μόνος ἐμποδίζων τὰς φονικὰς προόδους πολλῶν ἐχθρῶν. Ὑπὸ τοιαύτην ἀγωνίαν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες κατὰ τοὺς τρεῖς πύργους ἕως οὗ ἐνύκτωσε, καθ' ἣν ὥραν πλησιάσασαι αἱ λέμβοι τοὺς παρέλαβαν καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ δὲ πλοῖα τοὺς μετεκόμισαν τοὺς μὲν εἰς Φάληρον τοὺς δὲ εἰς Πειραιᾶ. Τούτου γενομένου, ὁ μὲν Κοχράνης ἀπέπλευσε τοῦ Πειραιῶς, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐπανῆλθαν τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς τὰς θέσεις των ἀπάγοντες 200 αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τὸν Καλλέργην καὶ τὸν Δράκον. Τὴν ἐπαύριον εὐχαρίστησεν ὁ Κιουταχῆς τὸ στράτευμά του, ἐφιλοδώρησε πλουσίως τοὺς ὀρμήσαντας εἰς τὸ πρῶτον ὀχύρωμα, εἶπεν ὅτι ἡ νίκη των ἦτον ἔργον Θεοῦ διὰ τὴν ἀπιστίαν τῶν Ἑλλήνων, αἰνιττόμενος τὸ ἀνοσιούργημα κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, καὶ διέταξε νὰ φέρωσιν αὐθημερὸν ὄλους τοὺς αἰχμαλώτους εἰς τὸν καφάσμπασην, ἵνα

ἀποκεφαλίσθῳσι πρὸς ἐξίλασμον τῶν πρὸ ὀλίγου παρασπόνδως θανατωθέντων. Ἡ διαταγή του ἐξετελέσθη· δύο μόνον τῶν αἰχμαλώτων μόλις ὑπέξήρσαν οἱ αἰχμαλωτίσαντες αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίδι ἐξαγορᾶς, τὸν Καλλέργην καὶ τὸν Δράκον· καὶ ὁ μὲν Καλλέργης, ἀκρωτηριασθέντος ἐνὸς τῶν ὠτίων του μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐξηγοράσθη ὑπὸ τῶν συγγενῶν του καὶ ἐστάλη εἰς Σαλαμίνα, ὁ δὲ Δράκος μετεκομίσθη εἰς Εὐβοίαν πρὸς Ἰασιν τῆς χειρός του· ἀλλὰ καθ' ὁδὸν ἐφονεύθη, ἢ κατ' ἄλλους ἐγένετο αὐτόχειρ δράξας τὴν πιστόλαν ἐνὸς τῶν συνοδοιπορούντων· τοὺς δὲ λοιποὺς ὅλους ἀπεκεφάλισαν οἱ ἐχθροί, καὶ ἐκδείραντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ τῶν ἐπὶ τῆς προλαβούσης ἡμέρας φονευθέντων, ἐγέμισαν τὰς δορὰς ἄλατος καὶ τὰς ἔστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς δείγματα τῆς νίκης των.

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς παραφορᾶς τοῦ Κοχράνου, τοῦ κακῆ μοίρα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν Ἀττικὴν ἐπιφανέντος καὶ εἰς τὰ μὴ τῆς ἀρμοδιότητός του αὐτεξουσίως ἀναμιχθέντος. Οὐδέποτε τοσαύτην ἢ τοιαύτην φθορὰν ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες· 1000 ἀπώλεσθησαν καὶ οἱ πλείστοι ἐκ τῶν μαχιμωτέρων, ἐν οἷς καὶ οἱ πάντοτε κραταιοὶ ἐν πολέμῳ Δράκος, Βεΐκος, Γεώργης Τσαβέλλας, Ντούσας καὶ Ἰγγλέσης· ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς τροπῆς καὶ ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς καὶ ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ τὰ κανόνια καὶ πολλαὶ σημαῖαι. Ἐν ᾧ δὲ τὸ σχέδιον ἦτον ἐπικίνδυνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ὡς προκειμένου νὰ πολεμήσωσι πεζοὶ πρὸς ἵππεῖς ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, δὲν ἐξετελέσθη οὐδ' ὡς προεσχεδιάσθη· διότι οὔτε οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐξώρμησαν, ὡς ἠλπίζετο, οὔτε οἱ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἐν Κερατσηνίῳ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς διόλου ἐκινήθησαν, ὡς προδιετάχθησαν. Ἡ μόνη ἰκανὴ χεὶρ νὰ τοὺς κινήσῃ ἀκίνητος ἔκειτο ἐν τῷ κατὰ τὴν Σαλαμίνα ναφ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἄδηλον πόσοι

Τοῦρκοι ἐπὶ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μάχης ἐφονεύθησαν· ἐφονεύθη καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ἰππικοῦ· ἐπληρώθη δ' ἐλαφρῶς καὶ ὁ Κιουταχῆς.

Ἡ κατὰ τὴν 24 ἀπριλίου καταστροφὴ ἐπροξέ-
νησε πανικὸν φόβον καθ' ὅλον τὸ κατὰ τὴν Ἀττικὴν
στρατόπεδον· καὶ ἂν οἱ Τοῦρκοι ἐφώρμουν τὴν ἐπελ-
θοῦσαν νύκτα, θὰ τὸ διέλυαν. Τὴν δ' ἐπαύριον
ἐγνωστοποίησεν ὁ Κιουταχῆς τοῖς ἐν ἀκροπόλει τὰ
κατὰ τὴν προτεραίαν καὶ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς παράδο-
σιν αὐτῆς· κατ' ἐπιταγὴν δὲ τοῖς ἔγραψε καὶ ὁ Δράκος
προτρεπτικὴν εἰς τοῦτο ἐπιστολήν. Οἱ ἔγκλειστοι
ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν ἀπαντήσαντες, ὅτι ὠρμί-
σθησαν ἢ νὰ ζήσωσι ζωὴν ἐλευθέραν ἢ ν' ἀποθάνωσι
θάνατον ἔνδοξον. Ἄλλ' οἱ γενναῖοι οὗτοι λόγοι
δὲν ἐξήγουν τὰ φρονήματα ὅλων τῶν ἐγκλειστων,
ἐξ ὧν τινες ὄχι μόνον ἔκλιναν ἀλλ' ὑπεκίνουν καὶ
τοὺς ἄλλους εἰς παράδοσιν· ἡ διχογνωμία αὕτη
ἐπεκράτει καὶ πρὸ τῶν τελευταίων παθημάτων, καὶ
τινες εἶχαν ἔκτοτε γνωμοδοτήσει νὰ ὑπονομεύσωσι
τὴν ἀκρόπολιν καὶ ἐν ὧρα ἀπελπισίας νὰ ταφῶσιν
ὑπὸ τὰ ερείπιά της. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν οἱ περὶ
τὸν ἀρχιστράτηγον Ἕλληνας ἐβουλεύθησαν νὰ ἐγ-
καταλείψωσι τὴν ἐπερχομένην νύκτα ὅλας τὰς μα-
κρυνὰς θέσεις καὶ περιορισθῶσιν εἰς τὰς τοῦ Πειραιῶς
καὶ τοῦ Φαλήρου· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι προλαβόντες
ἔπεσαν ἐπὶ τοὺς ἐν Κερατσηνίῳ καὶ τοὺς ἀπεδίωξαν,
φονεύσαντές τινες καὶ κυριεύσαντες 2 μικρὰ κανόνια.
Ὑπερδειλίασαν ἐπὶ τῇ προσβολῇ ταύτῃ οἱ Ἕλληνες,
πολλοὶ ἐλειποτάκτησαν, διαρκούσης τῆς αὐτῆς νυ-
κτός, τινὲς ἐγκατέλειψαν καὶ τὰς πρὸς τὸ Φάληρον
θέσεις, καὶ οἱ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος Τοῦρκοι τόσον ἐπρο-
χώρησαν, ὥστε ἐκυριεύσαν ἀναιμωτὶ τὸ μοναστή-
ριον· ἀλλὰ, χάρις εἰς τὸν ἐφορμήσαντα Γιαννούσην
Πανομάραν, ἀπεμακρύνθησαν τὴν ἐπαύριον. Τὴν
αὐτὴν ἡμέραν κατέβη εἰς Πειραιᾶ ὁ Κιουταχῆς, παρε-

τήρησε τὰς θέσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπέστρεψε τὸ ἐσπέρας εἰς τὸ στρατόπεδον.

Ἐν τούτοις, ἡ λειποταξία ἐπεκράτει· Πελοποννήσιοι καὶ Στερεοελλαδίται ἔφευγαν ἀδιακόπως μῆτε λαμβάνοντες μῆτε ζητοῦντες ἄδειαν, καὶ τὴν 27 ἀπαριθμηθέντες οἱ ἀπομείναντες εὐρέθησαν μόλις 3500· κατεῖχαν δὲ μόνον τὸ Φάληρον καὶ τινὰς θέσεις ἐν Πειραιεῖ, ἐν αἷς καὶ τὸ μοναστήριον.

Τὴν 28 ἠγκυροβόλησεν ἡ γαλλικὴ φρεγάτα, Ἡρα, ἐν τῷ λιμένι τῆς Σαλαμίνας, καὶ ὁ πλοίαρχος ἐπισκεφθεὶς τὸν ἐν Πειραιεῖ διαμένοντα ἀρχιστράτηγον τῷ ἔδειξε γράμμα τοῦ Κοχράνου πρὸς τὸν Γάλλον ναύαρχον, δι' οὗ παρεκάλει αὐτὸν καὶ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγοὺς τῶν οὐδετέρων ναυτικῶν Δυνάμεων νὰ μεσιτεύσωσι παρὰ τῷ Κιουταχῇ περὶ τῆς ἀσφαλούς καὶ ταχείας ἐξόδου τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῇ πεποισθήσει ὅτι ἐξέλειψε πᾶσα ἐλπίς διατηρήσεως αὐτῆς. Ὁ ἀρχιστράτηγος, πιστεύων καὶ αὐτὸς ἀδιστακτῶς, ὅτι οἱ ἔγκλειστοι δὲν ἐδύναντο νὰ ἀνθέξωσι περαιτέρω, καθὼς ἔγραφαν, ἐπέτρεψε τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος διαπραγματέυσιν καὶ ἔγραψεν ὑπὲρ αὐτῆς τῷ Φαβιέρῳ. Ἀκούσας καὶ ὁ Κιουταχῆς τὴν ἐπαύριον τὰς προτάσεις τοῦ Γάλλου πλοίαρχου τὰς ἐδέχθη ὑπὸ τινὰς ὄρους καὶ ἐσχεδιάσθη αὐθημερὸν καὶ συνθήκη (β), ἣν τὸ δειλινὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐκοινοποίησεν ὁ πλοίαρχος διὰ τινος τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ Τούρκων τῷ Φαβιέρῳ γράψας αὐτῷ, ὅτι ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐνήργει, ὅτι ὁ Κιουταχῆς οὐδὲν ἄλλο παρεχώρει, καὶ ὅτι ἀπέκειτο εἰς ἐκεῖνον νὰ δεχθῆ ἢ ν' ἀπορρίψῃ. Ὁ Φαβιέρος, ἀποποιούμενος τὴν εὐθύνην, ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἦτον αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, ὅτι κατὰ περίστασιν εὐρίσκετο ἐν τῇ ἀκροπόλει, καὶ ὅτι εἰς ἄλλους ἀπέκειτο νὰ δεχθῶσιν ἢ ν' ἀπορρίψωσι τὴν συνθήκην. Ἐπὶ τούτοις ἀνεχώρησεν ἄπρακτος ὁ

Γάλλος ἀξιωματικός. Τὴν δὲ ἐπαύριον ἐδόθη ἄλλη ἐπιστολὴ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐπιγραφομένη τῷ φρουράρχῳ καὶ λοιποῖς ὀπλαρχηγοῖς, καὶ διατάττουσα αὐτοὺς νὰ δεχθῶσι τὴν συνθήκην· ἐπειδὴ δὲ θὰ ἀνεγινώσκετο εἰς ὑπήκοον τοῦ Κιουταχῆ, καὶ ὁ γράψας ὑπέθετεν ὅτι ἴσως δὲν ἐγνώριζεν ἐκεῖνος ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τῆς ἀκροπόλεως, ἣν ὁ ἀρχιστράτηγος ἐξ ὅσων ἐμάνθανεν ὑπελάμβανεν ἀθλιωτάτην, ἐκάλυψε τὴν ἀληθῆ αἰτίαν ὑπὸ τὸν λόγον τοῦ νὰ μὴ πάθωσιν αἱ ἀρχαιότητες καὶ ν' ἀπαλλαχθῶσι τῶν δεινῶν τῆς πολιορκίας τὰ ἀδύνατα μέλη· ἀλλ' οἱ ἔγκλειστοι ἀπέρριψαν τὴν συνθήκην ἀπαντήσαντες, ὅτι ὑπήκοοι τοῦ σουλτάνου, ὡς διελάμβανεν αὕτη, δὲν ὑπῆρχαν ἐν τῇ ἀκροπόλει, ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ ἦσαν Ἕλληνες ἀποφασισμένοι ν' ἀποθάνωσιν ἢ νὰ ζήσωσιν ἐλεύθεροι, καί, ὅτι ἂν ὁ Κιουταχῆς ἤθελε τὰ ὄπλα των, ἄς ἐπήγαινε νὰ τὰ ἐπάρῃ. Τοιαῦτα ἀπαντήσαντες ἀπεφάσισαν νὰ ἀνθέξωσι τρεῖς ἔτι μῆνας.

Ἡ ἀπάντησις αὕτη διέκοψε πᾶσαν περαιτέρω διαπραγματεύσειν, καὶ ἡ Ἡρα ἀπέπλευσεν ἀπρακτος. Τούτων δὲ γενομένων, ἔδοξε τοῖς ἐν τῇ ἀκροπόλει νὰ ἐξέλθῃ τὸ τακτικὸν ὡς μὴ ἀναγκαῖον, καὶ νὰ συνεχξέλθωσιν αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία· ἀλλά, λειποτακτήσαντος αὐθημερόν τινος τῶν ἀτάκτων στρατιωτῶν, ὑπόπτεισαν οἱ τακτικοὶ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ περὶ τῆς ἐξόδου σχεδίου καὶ ἀνέβαλαν τὴν ἐκτέλεσιν. Ἐν τούτοις, αἱ θέσεις τῶν κατὰ τὸ παραθαλάσσιον Ἑλλήνων κατεστάθησαν ἀδιατήρητοι διὰ τὴν καθημερινὴν λειποταξίαν καὶ ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων· τούτου ἕνεκα, κατέπλευσαν πλοῖα τινα καὶ πλοιάρια τὴν 13 μαΐου, ἀνεβιβάσθησαν ἐν πρώτοις τὰ ἐλαφρὰ κανόνια, τὰ δὲ δυσκόμιστα τὰ μὲν ἐρρίφθησαν εἰς τι πηγάδιον τὰ δὲ ὑπὸ γῆν ἐκρύβησαν, καὶ τὴν νύκτα τῆς 15 εἰσεβιβάσθη τὸ πλεῖστον μέρος

τοῦ στρατεύματος ἡσύχως· τελευταῖοι δὲ εἰσεβιβάσθησαν τὴν ἐπαύριον ὑπὸ ἀναπεπταμένας σημαίας οἱ περὶ τὸν Νικήταν καὶ τὸν Γενναῖον ἀποκρούσαντες τοὺς ἐφορμήσαντας ἐχθρούς, συμπυροβολούντων καὶ τῶν πλοίων, καὶ κατέπλευσαν ὅλοι εἰς Σαλαμίνα. Οἱ δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἰδόντες ὅτι ἐγκατελείφθη τὸ Φάληρον, ἀπηλπίσθησαν θεωροῦντες τὴν θέσιν ἐκείνην, μέχρις οὗ κατείχετο, ὡς τόπον καταφυγῆς ἐν καιρῷ ἀνάγκης, καὶ ἔκτοτε διηρέθησαν ἔτι μᾶλλον αἱ γνώμαι, τῶν μὲν θελόντων τῶν δὲ μὴ θελόντων νὰ συμβιβασθῶσι· πολλῶν δὲ λογοτριβῶν περὶ τούτου γενομένων, ὑπερίσχυσεν ἡ περὶ συμβιβασμοῦ γνώμη.

Τὴν 18 ἀνέβη εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνθρωπὸς τις καὶ ἠρώτησε τοὺς ἐν αὐτῇ, ἐξ ὀνόματος τοῦ Κορνέρου κυβερνήτου τοῦ ἐν τῷ λιμένι Φωρῶν αὐστριακοῦ πλοίου, Ἐνετοῦ, ἄν, ὡς εἰδοποιήθη, ἐπεθύμουν συμβιβασμόν, προσθέσας ὅτι, ἂν οὕτως εἶχεν, ἔτοιμος ἦτον ὁ Κορνέρος νὰ συντελέσῃ. Ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτῃ, συνεσκέφθησαν ἐκ νέου οἱ ὀπλαρχηγοὶ καὶ ἀπεκρίθησαν ὅτι εὐχαρίστουν τὸν πλοίαρχον καὶ ἐδέχοντο τὴν μεσιτείαν του, ἀλλ' ὅτι ἐθεώρουν συντελεστικώτερον εἰς τὸ σκοπούμενον νὰ συμπαραληφθῶσιν ὡς μεσίται καὶ δύο ἄλλοι πλοίαρχοι, ὁ μὲν Ἄγγλος ὁ δὲ Γάλλος. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔλαβαν οἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει γράμμα τοῦ Δεριγνῆ λέγον, ὅτι ἠγκυροβόλησεν ἔξωθεν τοῦ Πειραιῶς κατὰ περίστασιν, καὶ μαθὼν παρὰ τοῦ αὐστριακοῦ πλοίαρχου τὴν διάθεσίν των ἔτοιμος ἦτο νὰ μεσολαβῆσῃ. Ἐκτοτε ἤρχισε τακτικώτερον ἢ διαπραγματεύσεις· τόσῳ δὲ πολλαὶ δυσκολίαι παρενέπεσαν εἰς τὴν εὐόδωσίν της, ὥστε ἦτον ἐν τῷ διακόπτεσθαι, καὶ ὁ Δεριγνῆς ἐν τῷ ἀναχωρεῖν· ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐσυμβιβάσθησαν (γ), καὶ ἐξῆλθαν τὴν 24 δισχίλιοι ψυχαί, ἐξ ὧν οἱ τῆς φρουρᾶς ἔφεραν κατὰ τὴν συνθήκην τὰ ὄπλα καὶ τὰ

πράγματά των. Κατ' ἐπίμονον δὲ ἀπαίτησιν τοῦ Κιουταχῆ, θέλοντος ν' ἀκουσθῆ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπροσκύνησαν, ἐναπέμεινάν τινες αὐτῶν. Εἶχαν δὲ οἱ ἐξελθόντες χάριν ἀσφαλείας ἐν μέσῳ αὐτῶν ἑπτὰ σημαντικούς Τούρκους ὡς ὁμήρους καὶ συνωδεύοντο παρὰ τοῦ Δεριγνῆ, τοῦ Κορνέρου καὶ τινῶν αὐστριακῶν καὶ Γάλλων ἀξιωματικῶν. Τόσον δὲ ὑπόπτειαν μὴ πάθωσιν ἐξ ἀπιστίας ὅ,τι ἔπραξαν οἱ οἰκειοὶ των κατὰ τῶν ἐν τῇ μοναστηρίῳ, ὥστε πολλοὶ ἐδίσταζαν νὰ ἐξέλθωσιν. Ἐπηγρύπνει καὶ ὁ Κιουταχῆς παρακολουθῶν μὴ τύχη καὶ πάθωσιν ἕκ τινος κακοβουλίας. Φθάσαντες δὲ ἀσφαλῶς καὶ ἀνεπηρεάστως εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῶν τριῶν πύργων, ἀπεκομίσθησαν εἰς Σαλαμίνα διὰ τῶν ὑπὸ τὴν γαλλικὴν καὶ αὐστριακὴν σημαίαν ἐκεῖ πλοίων.

Πολλὰ καὶ διάφορα ἐρρέθησαν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐπὶ τῆς παραδόσεώς της μετὰ δεκάμηνον πολιορκίαν. Ἀθλία καὶ τρισαθλία ἦτον ἡ κατάστασις των· παντὸς σχεδὸν ζώου κρέας, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν ἀκαθάρτων, ἐξέλειψεν· οἱ μύλοι δι' ἄλλειψιν ὑποζυγίων ἔπαυσαν ν' ἀλέθωσι, καὶ ὁ στρατιώτης μόνος ἐχειρομύλιζε καὶ ἐζύμονε· παντὸς εἶδους ξύλα ἐξέλειψαν· αἱ οἰκίαι ὅλαι κατεστράφησαν, καὶ ὄχι μόνον οἱ ὑγιεῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ τραυματῖαι, ἔκειντο ὑπαιθροί· τὰ φορέματά των ὅλα ἐφθάρησαν· σκεπάσματα δὲν εἶχαν ὅλοι, ἀλλ' οὔτε ἰατρὸς οὔτε ἰατρικὰ εὐρίσκοντο εἰς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν πληγωμένων· τόσα δὲ ἦσαν τὰ παθήματά των, ὥστε τὸ πέμπτον τῶν περὶ τῶν Φαβιέρον ἀπωλέσθη, οἱ μὲν ἐξ ἀσθενειῶν, οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐχθρικῆς πυροβολῆς, ἐν οἷς καὶ ὁ ιστοριογράφος τῶν πρώτων παθημάτων καὶ κατορθωμάτων τῶν Ἑλλήνων Ῥαφανέλης· ἐπεβάρυνε τὰς κακουχίας καὶ ταλαιπωρίας τῶν ἐπιβιούντων καὶ ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος. Ἀλλά, καθ' ὃν καιρὸν διε-

πραγματεύετο ἡ παράδοσις, τὰ ἐκ τῆς δριμύτητος τοῦ χειμῶνος κακὰ ἐξέλειψαν· τὸ νερόν, ἂν καὶ ὀλιγόστευσεν, ἦτον ἀνελλιπές ὡς πηγαδίσιον καὶ ἐπαρκές εἰς διατήρησιν τῶν ἐγκλείστων· ἔπασχαν στερήσιν παντὸς προσφαγίου, ἀλλ' εἶχαν τόσην κριθήν, ἂν καὶ κακῆς ποιότητος, ὥστε δι' αὐτῆς θερμαίνοντες τὰ ἄρτοπτεῖα ἔψηναν τὴν τροφήν των· ἄφησαν δὲ ἐν τῇ ἀκροπόλει μετὰ τὴν ἔξοδόν των καὶ ἱκανὴν ποσότητα αὐτῆς, ἣν ἐπροσπάθησαν εἰς μάτην ἐπὶ τῆς διαπραγματεύσεως νὰ πωλήσωσι τῷ Κιουταχῇ ἢ νὰ ἐξαγάγωσιν· ὥστε ἡ ἀκρόπολις ἦτο τέσσαρας καὶ πέντε μῆνας ἐν μέσῳ κακουχιῶν διατηρήσιμος· καὶ ἂν δύο μόνον μῆνας διετηρεῖτο, δὲν θὰ ἐπιπτε πλέον, διότι ἡ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν τριῶν Δυνάμεων συνθήκη ὑπεγράφη μετὰ ἓνα μῆνα, καὶ τὴν 5 αὐγούστου ἐφάνησαν κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος οἱ εἰς ὑπεράσπισιν σταλέντες συμμαχικοὶ στόλοι (δ). Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐγνωστοποιήθη ὅτι ἦτον ἐν τῇ ἀκροπόλει τροφή καὶ πόσις, καὶ ὅτι οἱ ἐγκλειστοὶ δὲν ἦσαν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην, ὡς ὅλοι ἐπίστευαν, ἠγέρθη τόσῳ δεινῇ κατακραυγῇ, ὥστε οἱ ὀπλαρχηγοί, αἰσθανόμενοι τὴν ἀνάγκην νὰ ἀθωωθῶσιν ἐνώπιον τοῦ κοινού, ἐνοχοποιοῦν ἀλλήλους· συνενοχοποιοῦν δὲ ποτὲ μὲν τὸν Τσώρτσην ὡς διατάξαντα τὴν παράδοσιν, ποτὲ δὲ τὸν Φαβιέρον ὡς ὑποκινούντα τοὺς στρατιώτας εἰς τοῦτο. Ὁ δὲ Τσώρτσης ἀντενοχοποίει τοὺς ἐνοχοποιοῦντας αὐτὸν ὡς ψευδομένους ὅτι ἐπείνων καὶ ἐδίψων· ἐθεώρει δὲ τὴν ἐπὶ τῇ διαταγῇ αὐτοῦ δικαιολογίαν των ὡς ἀνίσχυρον πρόφασιν· διότι, καθ' ὃν καιρὸν τοῖς ἐδόθη, τὴν ἀπέρριψαν. Ὁ δὲ Φαβιέρος δὲν ἐδικαιολογεῖτο, ἀλλ' ἐκάλει τοὺς ἐγκαλοῦντας αὐτὸν συνενόχους. Τόσον δὲ ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ ὁ ἐν Πόρῳ ὄχλος, ὥστε εἰς καθησύχασιν ἠναγκάσθη ἢ ἐκεῖ ἐδρεύουσα κυβέρνησις νὰ τὸν βάλῃ ὑπὸ προσωρινὴν κράτησιν.

Ἡ πτώσις τῆς ἀκροπόλεως ἐπέφερε τὴν πτώσιν ὄλων τῶν ἐπὶ τοῦ Καραϊσκάκη ἀνεγερθέντων μερῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Οἱ ὄπλαρχηγοὶ αὐτῶν οἱ μὲν ἐψευδοσυμβιβάσθησαν καὶ ἔμειναν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῶν ἤσυχου, οἱ δὲ κατέφυγαν εἰς Πελοπόννησον. Ὁ δὲ Κιουταχῆς, ὅστις, καθὼς ὠμολόγησε, θὰ ἠναγκάζετο νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν ἂν ἐκινουῦντο κατ' αὐτοῦ, ὡς προεσχεδιάσθη, ὅλα τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα κατὰ τὴν 24 ἀπριλίου, ἀφήσας τακτικούς τινας φθάσαντας μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἀκροπόλεως εἰς φρούρησιν αὐτῆς, καὶ ἀπολύσας πολλοὺς τῶν ὑπομισθίων του Ἀλβανῶν ἀνεχώρησεν εἰς Θήβας, καί, διαθέσας τὰ πάντα ὅπως ἡ περίστασις ἀπῆτει, καὶ τοποθετήσας ἱκανὰς δυνάμεις πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Ὀμέρπασαν, ἀπῆλθε διὰ τῆς Λαρίσσης εἰς Ἰωάννινα, θεωρούμενος δικαίως δι' ὅσα κατώρθωσεν ὡς ὁ ἱκανώτερος πολέμαρχος τοῦ σουλτάνου.

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΗ.

Μετάβασις τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς εἰς Ναύπλιον.—'Αλληλομαχία τῶν φρουράρχων αὐτοῦ καὶ ἀταξίαι ἐν Ἄργει.—'Ο αὐστριακὸς ναύαρχος κανονοβολεῖ τὰ ἐν τῷ λιμένι Σπετσῶν πλοῖα.—'Εκστρατεία Ἰβραήμη εἰς Ἡλείαν καὶ Ἀχαταν.—Κατάπλους τοῦ βυζαντινοῦ στόλου εἰς Νεόκαστρον καὶ ἔκπλους τοῦ ἑλληνικοῦ.—Προσκύνησις Νενέκου καὶ τινῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου.—'Επάνοδος Ἰβραήμη εἰς Μεσσηνίαν διὰ Τριπολιτσᾶς.—'Εκστρατεία Δελῆ-Ἀχμέτη εἰς τὰς ἐπαρχίας Βοστίτισης καὶ Καλαβρύτων καὶ ἀφίξις αὐτοῦ παρὰ τῷ Ἰβραήμη.—Ναυτικὰ κινήματα καὶ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων.—Καταστροφή Μεσσηνίας διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου.

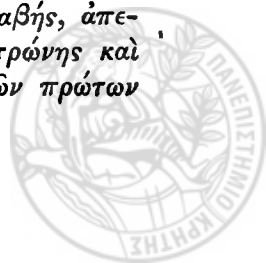
Ἡ ΔΕ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ, ἀφ' οὗ ὠρκίσθη ἐνώπιον τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως τὸν ὄρκον τῆς ὑπηρεσίας, διέμεινεν ἡμέρας τινὰς ἐν Τροιζῆνι καὶ τὴν 15 ἀπριλίου ἀπῆλθεν εἰς Πόρον ἐπὶ σκοπῷ νὰ μεταβῆ εἰς Ναύπλιον, καθ' ἃ διέταξεν ἢ συστήσασα αὐτὴν Ἀρχή. Οἱ δὲ βουλευταὶ συνήρχοντο προσωρινῶς εἰς Ἐρμιόνην ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ῥενιέρη ὅπως μεταβῶσι καὶ οὗτοι εἰς Ναύπλιον πρὸς ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῶν ἄλλ' ἢ κατάστασις καὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου καὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν δύο ἄλλων, τοῦ τῆς Μομεμβασίας καὶ τοῦ τῆς ἀκροκορίνθου, ἦτον ἀθλιωτάτη. Ἐκαστον αὐτῶν ἐτέλει ὑπὸ ἀρχηγίαν ἀνεξάρτητον τῆς κυβερνήσεως· τὸ τῆς Μομεμβασίας εἶχεν ἀρχηγὸν τὸν Γιάννην Μαυρομιχάλην· τὸ τῆς ἀκροκορίνθου τὸν Τσαβέλλαν, τὸν Χατοῦ-Πέτρον, τὸν Μήλιον καὶ ἄλλους Στερεοελ-

λαδίτας ἐξαγοράσαντας αὐτὸ παρὰ τῆς φρουρᾶς του, ἀφ' οὗ ὁ Ἰωάννης Νοταρᾶς ἐφονεύθη· τὸ δὲ Ναύπλιον εἶχεν ἐπὶ μὲν τοῦ παλαμηδίου τὸν Θεοδωράκην Γρίβαν ἀφαρπάσαντα αὐτὸ τοῦ Φωτομάρα, ἐπὶ δὲ τῆς ἀκροναυπλίας τὸν Φωτομάραν, πολιτάρχην δὲ τὸν Σταῦρον Γρίβαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἦγανάκτουν οἱ Πελοποννήσιοι βλέποντες τὰ τῆς Πελοποννήσου καὶ κυρίως τὰ τοῦ Ναυπλίου φρούρια εἰς χεῖρας μὴ Πελοποννησίων καὶ ἠγωνίζοντο νὰ τὰ κυριεύσωσιν ὅπως ἐδύναντο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐγράφη κατὰ πρότασιν αὐτῶν ἐν Τροιζῆνι καὶ τὸ ἐπὶ ψήφισμα προσδιορίζον τὸ Ναύπλιον καθέδραν τῆς κυβερνήσεως καὶ διατάττον καὶ τὴν εἰς αὐτὸ ἀνυπέρθετον μετάβασίν της. Μετὰ δὲ τὴν λήξιν τῆς συνελεύσεως, καθ' ὃν καιρὸν διέτριβεν εἰσέτι ἡ κυβέρνησις ἐν Πόρῳ, μετέβησαν ὁ Κολοκοτρώνης καὶ πολλοὶ ὁμόφρονές του ὀπλαρχηγοὶ εἰς Ναύπλιον ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ ἐφοδιασθῶσι πολεμεφοδίῳ εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Ἰβραήμη, ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ κυριεύσωσιν αὐτὸ δι' ἐπιβουλῆς. Οὗτοι ἐξεμυστηρεύθησαν τὸν σκοπὸν τῶν πρὸς τὸν Γιαννάκην Λαμπρόπουλον, ἀξιωματικὸν τῆς φρουρᾶς τοῦ παλαμηδίου, ὡς παλαιὸν γνώριμον καὶ συναγωνιστὴν τῶν, ζητοῦντες νὰ τοῖς ἀνοίξῃ ἐπὶ πλουσίᾳ ἀμοιβῆ, δι' ὧν ἐκεῖνος οἶδε τρόπων, τὰς πύλας τοῦ φρουρίου. Ὁ Λαμπρόπουλος τοῖς ὑπεσχέθη τὴν συνδρομὴν του· ἀλλὰ, λαβὼν ἐπὶ δωροδοκίᾳ δῆθεν τῶν στρατιωτῶν γρόσια 25,000, καὶ ἀναβὰς εἰς παλαμῆδι ἐπὶ λόγῳ νὰ προδιαθέσῃ τὰ πνεύματα, ἀνεκάλυψε τὰ μελετώμενα τῷ Γρίβα. Ὁ Γρίβας, θέλων νὰ συλλάβῃ ἐπ' αὐτοφῶρῳ τοὺς ἐπιβουλευομένους τὴν Ἀρχὴν του, ἔπεισε τὸν Λαμπρόπουλον νὰ προσποιηθῇ τὸν φίλον καὶ συνεργάτην αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς φέρῃ εἰς παλαμῆδι ἀνυπόπτους ὡς εἰς κατοχὴν αὐτοῦ. Ἐξέτ' ἔλεσεν ὁ Λαμπρόπουλος τὴν ἐν-

τολήν του, καὶ οἱ περὶ τὸν Κολοκοτρῶνην ἐξήλθαν εἰς στρατολογίαν ἐπὶ καταλήψει τοῦ φρουρίου· ἐπειδὴ δὲ ἤθελαν νὰ προσκτῆσωσι καὶ τὴν πόλιν, ἐξεμυστηρεύθησαν τὸν σκοπὸν καὶ τῷ Χρήστῳ Φωτομάρα, υἱῷ τοῦ φρουράρχου τῆς ἀκροναυπλίας, ἐχθρῷ τοῦ Γρίβα, καὶ γαμβρῷ τοῦ Πλαπούτα, αἰτούμενοι νὰ τοὺς εἰσαγάγῃ καὶ οὗτος εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς ὑπὸ τὸν πατέρα του πύλης τοῦ κανονοστασίου τῶν πέντε ἀδελφῶν. Ὁ Χρήστος ὑπεσχέθη, καὶ ὁ Γενναῖος στρατολογήσας παρεφύλαττεν ἐν τοῖς ἀντικρῦ τοῦ Ναυπλίου Μύλοις, ἵνα εἰσέλθῃ αἴφνης εἰς τὴν πόλιν, δαθέντος τοῦ σημείου ἄνωθεν τοῦ παλαμηδίου. Ὁ Λαμπρόπουλος κατὰ παραγγελίαν τοῦ Γρίβα εἰδοποίησε τὴν 27 μαΐου τοὺς περὶ τὸν Κολοκοτρῶνην ὅτι τοὺς ἀνέμενε τὴν ἐπιούσαν νύκτα εἰς παραλαβὴν τοῦ φρουρίου, ἀλλ' ἐπὶ προκαταβολῇ ἔτι εἰς δωροδοκίαν τῆς φρουρᾶς 15,000 γροσίων. Ὁ Κολοκοτρῶνης, μὴ ἔχων χρήματα πρόχειρα ἔστειλεν ὡς ἀντίτιμον δύο ἀδαμαντοκολλήτους πιστόλας, ὑποσχεθεὶς νὰ τὰς ἐξαγοράσῃ διὰ τοῦ αἰτηθέντος ποσοῦ μετὰ ταῦτα· ὁ δὲ Λαμπρόπουλος λαβὼν τὰς πιστόλας τὰς ἐφιλοδώρησέ τῷ Γρίβα.

Ἐν τούτοις ἐπέστη ἡ ὀρισθεῖσά ὥρα, καὶ ὁ Κολοκοτρῶνης, διατρίβων ἐν Ἄργει, ἐξεκίνησε 2000 Πελοποννησίους ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, τὸν Τσόκρην καὶ τὸν Νικήταν καὶ τοῖς παρήγγειλεν, ἀφ' οὗ κυριεύσωσι τὸ παλαμῆδι, νὰ ρίψωσι τρεῖς κανονίας πρὸς εἰδοποίησιν τοῦ Γενναίου, ὅπως εἰσέλθῃ καὶ αὐτὸς συγχρόνως εἰς τὴν πόλιν· τόσον δὲ δὲν ὑπώπτευεν ὁ Κολοκοτρῶνης ἀπιστίαν ἢ ἀποτυχίαν, ὥστε ἐξέδωκε τὴν νύκτα ἐκείνην προκηρύξεις πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, δι' ὧν τοὺς εἰδοποιεῖ ὅτι ἐκυρίευσεν τὸ φρούριον, τοῖς ἔλεγε νὰ ἀκούωσιν εἰς τὸ ἐξῆς αὐτοῦ μόνον τὰς διαταγὰς, καὶ τοῖς ἐπρομήνυε τὴν διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας καὶ εὐταξίας καθ'

ὄλην τὴν Πελοπόννησον. Περὶ δὲ τὴν 6 ὥραν τῆς νυκτὸς ἔφθασαν οἱ Κολοκοτρωνικοὶ ἔξωθεν τοῦ παλαμηδίου, καὶ ἤϊραν ἀνοικτὴν τὴν πρώτην πύλην. Ὁ Γρίβας ἐσκόπευε ν' ἀφήσῃ τοὺς προπορευομένους ὀπλαρχηγούς νὰ ἔμβωσιν ἀνύποπτοι, καὶ ἔπειτα κλείσας τὴν πύλην νὰ τοὺς συλλάβῃ. Ὁ Τσόκρης καὶ τινες ἄλλοι ἔμβῃκαν πρώτοι· ἀλλὰ, πρὶν προχωρήσωσι καὶ κλεισθῆ ἡ πύλη, ἀκράτητοί τινες τῆς φρουρᾶς τοὺς ἐτουφέκισαν, ἐφόνευσαν 2, ἐπλήγωσαν 4, ἐν οἷς καὶ τὸν Τσόκρην εἰς τὴν χεῖρα, συνέλαβαν 3 ζῶντας καὶ ἐγύμνωσαν καὶ ἀφώπλισαν πολλοὺς τῶν ἐκτὸς καταδιωχθέντας. Ἐν ᾧ δὲ συνέβαιναν ταῦτα, ἔπεσαν τινες κανονίαι ἀπὸ τοῦ παλαμηδίου ἐπὶ τοὺς φεύγοντας. Ἀκούσας ὁ Γενναῖος τὸν κρότον καὶ ὑπολαβὼν ὅτι ἀνηγγέλλετο ἡ κυρίευσις τοῦ παλαμηδίου, ὡς προεσχεδιάσθη, κατέπλευσεν ἐν τάχει μετὰ τῶν στρατιωτῶν του εἰς τὸ κανονοστάσιον τῶν πέντε ἀδελφῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τὴν νύκτα διὰ τῆς πύλης ἐκείνης, εὐρῶν αὐτὴν κατὰ διαταγὴν τοῦ Φωτομάρα ἀνοικτὴν, καὶ ἀνέμενε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας εἰς ἀποβολὴν τῶν ἐν τῇ πόλει Γριβαίων· ἀλλὰ μαθὼν τὸ πρῶτὶ τὰ ἐν τῇ νυκτὶ συμβάντα, καὶ ἰδὼν ὅτι ἐκινδύνευε νὰ συλληφθῆ, ἐκλείσθη καὶ ὠχυρώθη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐντὸς τινῶν οἰκιῶν. Ἐφθασε τὴν νύκτα εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ βουλευτικὸν ἐξ Ἑρμιόνης καὶ ἐμεσολάβησε τὴν ἐπαύριον πρὸς τοὺς ἀντιφερομένους· συνέτρεξεν εἰς συμβιβασμὸν καὶ ὁ ἐν τῇ πόλει διατρίβων Ὑψηλάντης, ἐκίνησαν καὶ οἱ πολῖται πάντα λίθον εἰς ἀποτροπὴν συγκρούσεως, καὶ οὕτως ὁ Γενναῖος, συνοδευόμενος εἰς ἀσφάλειάν του παρὰ τοῦ Γαρδικιώτη Γρίβα καὶ τοῦ Νικολοῦ Στράτου, ἐξῆλθε τῆς πόλεως ἀβλαβῆς, ἀπεμακρύνθη τῆς Ἀργολίδος καὶ ὁ Κολοκοτρῶνης καὶ ἐξέδωκεν ἄλλας προκηρύξεις ἐναντίας τῶν πρώτων δυσφημῶν τοὺς Στερεοελλαδίτας.

Ὁ δὲ Φωτομάρας εἶχεν ὑπαρχηγούς ἐν τῇ ἀκροναυπλία τὸν Γιαννάκη Στράτον καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Δούκαν. Ἀξιώτεροι οἱ ὑπαρχηγοὶ τοῦ ἀρχηγοῦ ἴσχυαν καὶ ἐν πάσῃ ὑποθέσει ἠρωτῶντο. Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ Γενναῖος εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ἦσαν οἱ δύο οὗτοι ἐν Σαλαμῖνι· ἐπανελθόντες δὲ καὶ μαθόντες ὅτι εἰσῆχθη ὁ Γενναῖος ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῶν, ἤργευσαν τὸν Φωτομάραν, καὶ μὴ παύοντες νὰ τὸν ὀνομάζωσι φρούραρχον ἤρπασαν μετὰ τινος Εὐαγγέλη τὴν πραγματικὴν Ἀρχὴν τοῦ φρουρίου· ὑπερείχε δὲ ὁ Στράτος. Ἐν μέσῳ τῶν δεινῶν παθημάτων οἱ κάτοικοι τοῦ Ναυπλίου ἰκέτευσαν τὴν ἐν Πόρῳ κυβέρνησιν νὰ μεταβῆ ὅσον τάχιον εἰς τὴν νόμιμον καθέδραν τῆς προσδοκῶντες ἐπὶ τῇ μεταβάσει αὐτῆς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν· ἠνάγκαζαν τὴν κυβέρνησιν νὰ μεταβῆ ὅσον τάχιον εἰς Ναύπλιον καὶ οἱ μεταβάντες ἐκεῖ βουλευταὶ ὑπέσχοντο καὶ οἱ φρούραρχοι ὑπακοὴν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς. Ἐν ὅσῳ ἀντεῖχεν ἡ ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν εἶχε λόγους ἢ κυβέρνησις νὰ μὴ ἀπομακρυνθῆ· ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔπεσεν, ἀνωφελῆς ἦτο πᾶσα περαιτέρω διατριβὴ τῆς ἐν Πόρῳ· δι' ὅλα ταῦτα ἀπάρασα τὴν 15 ἰουνίου κατευοδώθη τὴν ἐπαύριον εἰς Ναύπλιον. Ἦρξισε καὶ ἡ βουλὴ τὴν 21 τὰς τακτικὰς συνεδριάσεις τῆς, συμπληρωθέντος τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ τῶν μελῶν αὐτῆς· ἀλλὰ τὰ πράγματα τοῦ Ναυπλίου, ἀντὶ νὰ καλλιτερεύσωσιν ἐπὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἐγκαταστάσεως τῆς κυβερνήσεως, ἐχειροτέρευσαν, δοθείσης τῆς ἀκολούθου μικρᾶς ἀφορμῆς.

Τὴν νύκτα τῆς 28 ἦλθαν εἰς χεῖρας ἐντὸς τῆς πόλεως στρατιῶται τοῦ Σταύρου Γρίβα καὶ τοῦ Γιαννάκη Στράτου καθ' ὁδὸν ἀπαντηθέντες, καὶ ἡ μικρὰ ἀλληλομαχία αὕτη ἔγινε πρόξενος τῶν κακῶν, ὅσα δὲν ἔπαθεν ἄλλοτε ἢ πολλὰ καὶ πολλάκις παθοῦσα ἐκείνη πόλις· ἐνόμιζέ τις ὅτι τὰ δύο φρού-

ρια, τὸ τοῦ παλαμηδίου καὶ τὸ τῆς ἀκροναυπλίας, κανονοβολοῦντα καὶ κανονοβολούμενα, κατεείχοντο ὑπὸ δύο ἐχθρικῶν στρατευμάτων, καὶ ὅτι ἡ πόλις, κανονοβολουμένη ἄνωθεν τοῦ παλαμηδίου καὶ τῆς ἀκροναυπλίας, κατείχετο ὑπὸ ἐχθρῶν ἀμφοτέρων τῶν φρουρῶν. Ἐννέα ἡμέρας ἀκατάπαυστος ἠκούετο καταστρεπτικὸς καὶ φονικὸς κρότος κανονίων καὶ τουφεκίων· 200 κανονόσφαιραι καὶ βόμβαι ἐρρίφθησαν τὴν 1 ἰουλίου, καὶ αἱ δυστυχεῖς οἰκογένειαι, αἱ ὑπὸ τῶν Τούρκων καταδιωκόμεναι καὶ εἰς τὴν πόλιν ἀσφαλείας χάριν καταφυγοῦσαι, ἀπεδήμουν ἐκ τῆς καταστρεφομένης πόλεως αἱ μὲν ἐνοχλούμεναι ἐπὶ τῆς ἐξόδου, αἱ δὲ γυμνούμεναι· οἰκίαι, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Πανούτσου Νοταρᾶ, ἐπατήθησαν καὶ διηρπάγησαν· πολῖται, ἐν οἷς καὶ οἱ Δηληγιάνναι Ἀναγνώστης καὶ Κανέλος, ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθένης καὶ ὁ Γεώργης Τσόκρης ἀπεκομίσθησαν οἱ μὲν εἰς παλαμηδί οἱ δὲ εἰς ἀκροναυπλίαν καὶ τινες αὐτῶν ἐκακοποιήθησαν καὶ ἐζημιώθησαν· ὡς καὶ αὐτὸ τὸ βουλευτήριον ἔγεινε θέατρον κακοπραγιῶν, καὶ μία κανονόσφαιρα ἐμπεσοῦσα ἄνωθεν τοῦ παλαμηδίου, ἐν ᾧ συνεδρίαζαν οἱ βουλευταί, ἐφόνευσεν ἓνα ἐξ αὐτῶν, τὸν Χρῆστον Γεροθανάσην, καὶ ἐπλήγωσεν ἄλλον τὸν Γιαννάκην Χατοση-Πέτρου· ἡ βουλὴ καὶ ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ κατέφυγαν εἰς τὸν θαλασσοπυργον· 100 ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν· ἐφονεύθη ἐπὶ τῆς αἰσχρᾶς ταύτης ἀλληλομαχίας καὶ ὁ αὐτοχειροτόνητος ἀντιπρόσωπος τῶν φιλελληνικῶν ἑταιριῶν τῆς Ἀμερικῆς, Βάσιγκτων, μαχόμενος ὑπὲρ τοῦ Στρατοῦ ἐν τῇ ἀκροναυπλίᾳ καὶ κανονοβοληθεὶς ἄνωθεν τοῦ παλαμηδίου. Ἡ δὲ κυβέρνησις, ἀνίκανος νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν εὐταξίαν εἰς τὴν ἔδραν τῆς, μετεκάλεσε τὸ ἐν Μεθένοις τακτικὸν εἰς παραλαβὴν τῶν φρουριῶν, ἀλλὰ τὸ ἀπέπεμψε μετ' ὀλίγον, μὴ συγκατατιθεμένων τῶν κατεχόντων αὐτά· μετεκάλεσε

μετὰ ταῦτα τὸν Τσώρτσην στρατοπεδεύοντα μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ εἰς προφύλαξιν τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐχθρικῆς εἰσβολῆς· ὁ Τσώρτσης ἦλθε καὶ ἐσκήνωσε τὴν 15 πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου ἐν τῇ ἀγίᾳ Μονῇ, καὶ οἱ ἀλληλομαχοῦντες φρούραρχοι τοῦ παλαμηδίου καὶ τῆς ἀκροναυπλίας τὸν ἐχαιρέτησαν κανονοβολοῦντες, τῷ ἐμήνυσαν ὅτι ἦσαν εὐπειθέστατοι εἰς τὰς διαταγὰς του καὶ ὑπήγαν εἰς χαιρετισμόν του· ἀλλὰ τρεῖς ἐβδομάδες παρήλθαν ἀνωφελῶς εἰς προτάσεις καὶ ἀντιπροτάσεις. Ἀνέβη ὁ Τσώρτσης εἰς παλαμηδί καὶ ἐνδιέτριψε δύο ἡμέρας. Ἐκάτερος τῶν φρουράρχων ὑπέσχετο νὰ ὑπακούσῃ, ἂν ὑπήκουε καὶ ὁ ἀντίζηλός του. Ὁ Τσώρτσης διέταξε νὰ περιορισθῶσιν ὁ μὲν ἐν τῷ παλαμηδίῳ, ὁ δὲ ἐν τῇ ἀκροναυπλίᾳ, ν' ἀπαλλάξωσι δὲ ἀμφοτέροι τὴν πόλιν τῶν στρατιωτῶν, καὶ νὰ παραδώσωσι τὰς πύλας καὶ τὰ κανονοστάσια εἰς τὴν κυβέρνησιν· συνήνεσαν ἀμφοτέροι, καὶ διέταξεν ὁ Θεοδωράκης Γρίβας τὸν ἀδελφόν του Σταῦρον νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως. Ἐξῆλθεν· ἀλλ' ἀντὶ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὰ χωρία, ὅπως διετάχθη, ὠχυρώθη πρὸ τῶν πυλῶν αὐτῆς, ὡς ἂν εἶχε σκοπὸν νὰ τὴν πολιορκήσῃ, ἔκοψε τὸ εἰσρέον νερὸν καὶ ἔδειρε καὶ τινα ἀξιωματικὸν τοῦ ἀρχιστρατήγου. Ἠγανάκτησεν ὁ ἀρχιστράτηγος καὶ ἠπέιλησε ν' ἀποκηρύξῃ τοὺς Γρίβας. Ἄλλ' οἱ Γρίβαι ἠῦραν ἀπροσδοκῆτως ὑπερέσπισιν παρ' αὐτῇ τῇ ἀντικυβερνητικῇ ἐπιτροπῇ. Ὁ Τσώρτσης ἀγανακτῶν ἐκήρυξεν ὅτι παρητεῖτο ἂν δὲν εἰσηκούετο· ἐπὶ τέλους ὁ μὲν Σταῦρος ἔπαυσεν ἐνοχλῶν τὴν πόλιν, ὁ δὲ Στράτος παρέδωκεν ὅσα κατεῖχεν ἐν αὐτῇ κανονοστάσια. Ἐξῆλθαν τῆς ἀκροναυπλίας καὶ ὁ κατ' ὄνομα φρούραρχος Φωτομάρας καὶ ὁ ἀληθὴς φρούραρχος Στράτος ἀφήσας ἀντιπρόσωπόν του τὸν Δούκαν· ὁ δὲ Γρίβας διέμεινεν ἐν παλαμηδίῳ ὡς καὶ

πρότερον. Ως ἂν δὲν ἤρκει δὲ ἡ πρὸς τὸν ἀρχιστρατήγον παρακοὴ τῶν ὑπαλλήλων του εἰς ἐξουθενισμόν τῆς Ἀρχῆς του, ἤλασαν οἱ τῆς φρουρᾶς τοῦ παλαμηδίου ἀπέμπροσθέν του, διατρίβοντος ἐν τῇ ἀγίᾳ Μουῇ, ὀλόκληρον ἀγέλην βοῶν ἀρπαγεῖσαν ἀπὸ τινων χωρίων, καὶ προσέβαλαν καὶ τὸν Κώσταν Μπότσαρην σταλέντα παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου εἰς ἀπόλυσιν τῶν ἀρπαγέντων ζώων. Ἐχων τις ὑπ' ὄψιν τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ἐξευτελισμὸν τῶν ὑπερτάτων Ἀρχῶν εὐκόλως δύναται νὰ νοήσῃ πόσον ἀθλία ἦτο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἡ κατάστασις ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Τούτων γενομένων, ἠτοιμάσθη ὡς ἀναχωρήσῃ τὴν 15 αὐγούστου ὁ Τσώρτσης εἰς τὸν ἰσθμὸν· ἀλλὰ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του συνέβη ὅ,τι ὀλίγον ἔλειψε νὰ φέρῃ ἀποτελέσματα δεινότερα.

Ἐπικρατούσης τῆς ταραχῆς τοῦ Ναυπλίου, πολλοὶ Στερεοελλαδίται ἐτοποθετήθησαν ἐν τῇ Δελαμανάρα κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου πρὸς σωφρονισμόν ἐν καιρῷ ἀνάγκης τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἀπειθούτων καὶ ἀτακτούντων. Ἐπτὰ ἡμέρας διετέλουν ἄσιτοι καὶ μόνην τροφήν εἶχαν τοὺς καρποὺς τῶν ἀμπέλων τῆς Ἀργολίδος. Τινὲς τῶν χωρικῶν πλήρεις ἀγανακτήσεως ὅτι αἱ ἀμπελοὶ των ἐτρυγοῦντο τοιοῦτοτρόπως ἐσκότωσαν δι' ἐνέδρας δύο στρατιώτας. Γνωστοῦ τούτου γενομένου, διεδόθη λόγος ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι συνώμοσαν νὰ σκοτώσωσι τοὺς Στερεοελλαδίτας· ὁ ψευδὴς οὗτος λόγος ἐπιστεύθη, καὶ διὰ μιᾶς καὶ οἱ ἐν τοῖς φρουρίοις καὶ οἱ ἐν τῇ πόλει τοῦ Ναυπλίου καὶ οἱ τοῦ ἐν Δελαμανάρα στρατοπέδου Στερεοελλαδίται ὅλοι ἔτρεξαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ χυθέντος αἵματος καὶ τιμωρίαν τῶν ὑπολαμβανομένων συνωμοτῶν. Καλῇ τύχῃ, εὐρέθησάν τινες φρόνιμοι Πελοποννήσιοι ὄπλαρχηγοὶ ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἄργους, οἵτινες, θέλοντες νὰ προλάβωσι τὸ κακόν, συνέλαβαν

τοὺς φονεῖς πρὸς τιμωρίαν, καὶ ἐκλείσθησαν μετὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν ἐν ταῖς κατοικίαις των διδόντες τόπον τῇ ὀργῇ· ἀλλ' οἱ χωρικοὶ ἐτοποθετήθησαν ἔνοπλοι ἐντὸς τῶν ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς πόλεως κήπων καὶ ἐρειπίων, καὶ ἀντεστάθησαν κατ' ἀρχάς· φονευθέντων δέ τινων, διεσκορπίσθησαν. Οἱ δὲ Στερεοελλαδίται, πατήσαντες τὴν πόλιν καὶ μὴ εὐρίσκοντες Πελοποννησίους ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐτράπησαν εἰς λεηλασίαν καὶ ἀρπαγὴν κυρίως φαγωσίμων. Εὐρίσκετο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐντὸς τοῦ Ἄργους ὁ γενναϊόφρων Χατοῦ-Μιχάλης μετὰ τοῦ μικροῦ ἵππικου του. Οὗτος, φανείς ἐν μέσῳ τῶν μαινομένων στρατιωτῶν, ἐστηλίτευσε ὡς ψευδῆ τὴν ὀλεθρίαν φήμην, εἶπεν, ὅτι οἱ φονεῖς συνελήφθησαν καὶ θὰ ἐτιμωροῦντο, τοῖς ἔφερε πολυειδεῖς τροφάς, καὶ καθησυχάσας αὐτοὺς διὰ τῶν πατριωτικῶν του νουθεσιῶν, τοὺς ἔπεισε νὰ ἐπανέλθωσιν αὐθημερὸν εἰς τὰ ἴδια, καὶ οὕτως ἐπροφυλάχθη ἡ πόλις ἀπὸ τῆς καταστροφῆς.

Ἐν ᾧ δὲ ἔπασχε τὰ πάνδεινα τὸ Ναύπλιον, ἐκινδύνευσε νὰ ἐξοντωθῆ καὶ ὅλος ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν ἐντὸς τοῦ λιμένος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος Αὐστριακῶν. Δύο πλοῖα τῆς νήσου ταύτης, τὸ τοῦ Ἀναργύρου Λεμπέση καὶ τὸ τοῦ Γιάννη Κούτση, συνέλαβαν ἔξωθεν τῆς Πρεβέζης τέσσαρα αὐστριακὰ μεταφέροντα ξυλείαν ἐκ Τεργέστης εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ λόγῳ ὅτι τὰ φορτία των ἦσαν ἰδιοκτησία τουρκικὴ, καὶ ἔστειλαν εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ θαλάσσιον δικαστήριον τὰ ἔγγραφα πρὸς ἐξέτασιν. Ἐτυχε νὰ εὐρεθῆ τότε ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυπλίου ὁ διαδεχθεὶς τὸν αὐστριακὸν ναύαρχον Παυλούκη Δάνδολος ἐπὶ τοῦ δικρότου Ἐνουῦς (Bellona) 64 κανονίων, ἔχων παρ' αὐτῷ καὶ ἐν βρίκι, καὶ ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὰ ἔγγραφα· ἀλλ', ἀφ' οὗ τὰ ἔλαβε, τὰ ἐκράτησεν, ἀν καὶ ἔδωκε τὸν λόγον του νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ.

τὴν δὲ ἐπαύριον (18 ἰουλίου) κατέπλευσεν εἰς Σπετσας ἀπαιτῶν τὰ συλληφθέντα πλοῖα καὶ τὰ φορτία. Ἀντέτεινε τὸ κοινὸν ἐπὶ λόγῳ, ὅτι τὰ μὲν κατεδικάσθησαν, τὰ δὲ ἐδικάζοντο, καὶ τὸν παρέπεμψεν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν· ἀλλ' ἐκείνος, ἀπαντήσας ὅτι οὔτε δικαστήριον ἐγνώριζεν οὔτε κυβέρνησιν, ἔχυσε τοὺς πυριφλεγέθοντας τοῦ δικρότου καὶ τοῦ βρικίου, καὶ αἱ πυρινόσφαιραι, καὶ οἱ μύδροι καὶ αἱ βομβίδες καὶ οἱ πυροσύφωνες ἔπεσαν διὰ μιᾶς βροχηδὸν εἰς τὸν μεστὸν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πλοίων λιμένα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν. Οἱ Σπετσιῶται, ἀπροετοίμαστοι πρὸς ἀντιπαράταξιν, καὶ φοβηθέντες παντελῆ καταστροφὴν τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων ἔσπευσαν νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν καταστροφέα παραδώσαντες τὰ τέσσαρα. Ὁ Δάνδολος, παραλαβὼν αὐτὰ ἀδίκαστα ἔπαυσε νὰ κεραυνοβολῇ, ἀλλ' ἀπήτησεν ἑξακισχίλια δίστηλα ἐντὸς δύο ὥρων πρὸς ἀποζημίωσιν ἄλλου φορτίου ὡς κακῶς καταδικασθέντος τὸν παρελθόντα ἰανουάριον παρὰ τοῦ θαλασσίου δικαστηρίου· ἀλλὰ, πρὶν παρέλθωσιν αἱ δύο ὥραι, πνεύσας σφοδρὸς ἄνεμος τὸν ἠνάγκασε ν' ἀπομακρυνθῇ. Ἡ κυβέρνησις διεμαρτυρήθη κατὰ τῆς αὐθαιρέτου καὶ καταστρεπτικῆς πράξεως, ἐμέμφθησαν τὴν πράξιν καὶ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν ἄλλων μεγάλων Δυνάμεων, καὶ ὁ Δάνδολος δὲν ἐπέμενευ ἔκτοτε εἰς τὴν ἀπαίτησίν του. Ἐν τοσοῦτῳ, μεγίστην βλάβην ἔπαθεν ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν, καὶ ἐν τῶν πλοίων αὐτοῦ ἄναψεν, ἀλλ' ἐσβέσθη· ἐφονεύθησαν καὶ 13, οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοίοις οἱ δὲ ἐν τῇ πόλει καὶ κατεστράφησαν καὶ δύο παραλίμενοι οἰκίαι. Τοιοῦτοτρόπως ἐπροοιμίασεν ὁ Δάνδολος, δυσμενέστερος φανείς καὶ αὐτοῦ τοῦ Πανλούκη. Εἶχεν ἴσως δίκαιον καὶ τὰ συλληφθέντα ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ αὐτοκράτορος του πλοῖα διὰ τῆς βίας νὰ λυτρώσῃ, καὶ τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἐν Ναυπλίῳ θαλασ-

σίου δικαστηρίου ὡς μὴ δικαίας νὰ θεωρήσῃ τῷ ὄντι, τὸ δικαστήριον ἐκείνο ἦτον ἐργαστήριον ἀνομίας καὶ ἀδικίας· ἀλλὰ δι' ὧν ἔπραξεν ὑπερεπήδησε τοὺς ὄρους καὶ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ· δυνάμενος νὰ ικανοποιηθῇ, ὡς ικανοποιούντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν μοιρῶν διὰ παρόμοια παθήματα, ἡσέβησε μεταχειρισθεὶς τρόπους καταστροφῆς, οὓς πᾶσα εὐνομουμένη πολιτεία ἀποδοκιμάζει καὶ οὐδεὶς ἄλλος τῶν εὐρωπαϊῶν συναδέλφων του μετῆλθεν, εἰς φθορὰν ὀλοκλήρου στόλου, ὅθεν ἐκρέματο ἡ σωτηρία ὅλου τοῦ ἔθνους. Ὀλόκληρος δὲ ὁ στόλος τῶν Σπετσῶν θὰ ἐφθείρετο, ἂν δὲν ἐπρόφθαναν οἱ Ἕλληνες νὰ σβέσωσι τὴν ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἐξαφθεῖσαν φλόγα.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης, ἀφ' οὗ ἀνεπαύθη ἰκανὸν καιρὸν ἐν τοῖς μεσσηνιακοῖς φρουρίοις, ἐξεστράτευσεν, ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, εἰς Ἠλείαν καὶ Ἀχαΐαν, καὶ διέταξε νὰ παραπλέωσι καὶ τινα πλοῖα· πρῶτον δὲ ἔργον του ὑπῆρξε τὸ ἐξῆς.

Πρὸ ἐνὸς ἡμισυ ἔτους ἀνεφάνη κατὰ τὰ Τριπόταμα τῆς ἐπαρχίας Γαστούνης ἀσκητῆς καταγόμενος ἐξ Ἰθάκης καὶ κοινῶς λεγόμενος διὰ μὲν τὸ μικρὸν ἀνάστημά του Παπουλάκης, διὰ δὲ τὴν πολλὴν ἀρετὴν του Ἀγιοπατέρας· τὸν ἀσκητὴν τοῦτον συνώδευεν ἀσκήτρια θαυμάζουσα καὶ ἐξυμνοῦσα τὴν ὁσιότητα τοῦ βίου του. Διαδοθείσης τῆς φήμης τῆς ἀγιότητος τοῦ Παπουλάκη, προσήρχοντο καθ' ἡμέραν χριστιανοὶ αἰτούμενοι τὰς εὐχὰς του καὶ προσφέροντες αὐτῷ χάριν εὐλαβείας δῶρα. Ὁ Παπουλάκης, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἠθελε νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης μονήν, δὲν ἀπεποιεῖτο τὰ προσφερόμενα, καὶ ἔκτισε τὴν μονήν του· καὶ οἱ μὲν χωρικοὶ εὐλαβεῖα κινούμενοι δὲν ἔπαναν φέροντες ἀναθήματα, αὐτὸς δὲ ἀπεταμίευε· ὡς ἀπαρνηθεὶς δὲ τὰ ἐγκόσμια καὶ ἀφοσιωμένος εἰς τὰ θεία σπανίως ἐφαίνετο, καὶ ἐδέχετο τοὺς προσερχομένους ἢ γυνὴ διηγουμένη τὴν ἰσαγγελον

πολιτείαν καὶ τὰς θείας ὁράσεις αὐτοῦ· δὲν ἔπαυε δὲ ἐξ ὀνόματός του καὶ νὰ παρηγορῇ τοὺς φοβουμένους τοὺς Τούρκους λέγουσα, ὅτι ὁ Ὑψιστος ἀπεφάσισε τὴν καταστροφὴν τῶν ἀσεβῶν, καὶ ὅτι ἀπεκάλυψε τῷ πιστῷ του θεράποντι, Παπουλάκη, τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ ὠδήγει αὐτὸς τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐκτέλεσιν τῆς θείας βουλῆς βαστῶν μόνον ρόπαλον. Ἐπίστευαν οἱ ἀπλοῖ τοὺς λόγους τῆς γυναικός, καὶ ὁ Παπουλάκης, φωτιζόμενος ὑπὸ τῶν ἀνακαλύψεων αὐτῆς, ἐθεωρήθη μετ' ὀλίγον, ἐξ ὧν ἔλεγε, ὡς λαβῶν θεόθεν καὶ τὸ διορατικὸν χάρισμα. Τόσον δὲ ἠὔξησεν ἡ πρὸς αὐτὸν εὐλάβεια τοῦ κοινού, ὥστε οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ δείξῃ ὅτι ἐδυσπίστει εἰς τὴν ἀγιότητά του· ὅλοι δέ, ὅσους ἔκρινεν ἀξίους τῆς παρουσίας του, ἴσταντο ἐνώπιόν του ἀσκεπεῖς, καὶ ἐσταυρωμένας κρατοῦντες τὰς χεῖρας ἠκροάζοντο ὅσα ἔλεγε ὡς θεόπνευστα. Ἐν τοσοῦτῳ, ἀκούσας ὁ Ἰβραήμης ἐπὶ τῆς πορείας του τὰ φημιζόμενα περὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ κυρίως περὶ τῶν θησαυρισμάτων αὐτοῦ, ἔστειλεν ἐν σῶμα εἰς Τριπόταμα, ὅπερ ἐπιπεσὸν αἴφνης ἤρπασεν ὅλα τὰ ἐκεῖ ἀναθήματα, ἔκαυσε τὴν μονὴν, συνέλαβε τὸν ἀσκητὴν καὶ τὴν ἀσκήτριαν, καὶ τὸν μὲν ἔσφαξε, τὴν δὲ ἐδημοπράτησε.

Χωρῶν δὲ ὁ ἐχθρὸς πρὸς τὴν Ἠλειάν διέβη ἀνεμπόδιστος καὶ ἀτουφέκιστος τὸ Κλειδί, ἐπέρασε τὸν Ἄλφειόν καὶ συνέλαβέ τινας τῶν καταφυγόντων εἰς τὰ νησίδια καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὸ Κατάκολον συσσωρευθέντων καὶ χάριν ἀσφαλείας εἰς Ζάκυνθον διαπορθμευομένων, τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τοὺς δ' ἐπὶ τῆς θαλάσσης· ἠχμαλώτευσεν καὶ πολλὰς οἰκογενεῖας εἰς τὰ παρακείμενα πυκνὰ δάση καταφυγούσας καὶ διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ γαυγίσματος τῶν ῥινηλατούντων σκύλων ἀνευρισκομένας. Πολλαὶ γυναῖκες ἐπὶ τῆς καταδιώξεως ταύτης αὐτολοκαυτώθησαν εἰς ἀποφυγὴν τῶν δεινῶν τῆς αἰχμαλωσίας. Δῆμος δὲ τις

Κόλιας ἐφόνευσεν αὐτοχειρὶ τὴν σύμβιον του καὶ τὸ τέκνον του, καὶ διασωθεὶς ὡς ταχύπους ἐδικαιολογήϊτο, ὅτι εἰσήγαγεν ἀμίαντα εἰς τὸν παράδεισον τὰ θύματα τῆς χειρός του. Πατήσας ὁ Ἰβραήμης καὶ κακοποιήσας τὴν ἐπαρχίαν τῆς Γαστούνης ἀπέστειλε διὰ τῶν Πατρῶν μέρος τοῦ στρατεύματός του εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, ἵνα συνοδεύσῃ τρισχιλίους ἵππους μακρόθεν μετακομιζομένους πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ καθ' ἡμέραν φθειρομένου ἰππικοῦ του καὶ τῶν ὑποζυγίων του· αὐτὸς δὲ ἐξεστράτευσεν εἰς ἄλωσιν τοῦ Χλουμουτσίου καὶ ἔφθασεν ἔξωθεν αὐτοῦ τὴν 15 ἀπριλίου.

Τὸ φρουρίον τοῦτο ἦτο, ὡς εἶρηται, πάντῃ ἡμελημένον καὶ ἐγκαταλελειμμένον ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἀρχομένου δὲ τοῦ μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου, ἐναυάγησε παρὰ τῷ παρακειμένῳ λιμένι τῆς Γλαρέντσας πολεμικὸν τουρκικὸν πλοῖον 14 κανονίων· ἐξ αὐτῶν ἐτέθησαν 8 ἐπὶ τοῦ φρουρίου τούτου· ἀλλ' αἱ δεξαμεναὶ του ρανίδα νεροῦ δὲν εἶχαν, διότι οὐδέποτε ἐκαθαρίσθησαν οὐδ' ἐπεσκευάσθησαν. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης κατέφυγαν εἰς αὐτό, καθὼς κατέφευγαν καὶ ἄλλοτε, χάριν ἀσφαλείας 1500 ψυχαὶ καὶ εἰσηλθάν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ 300 μαχηταὶ ὑπὸ τὸν Μιχάλην Σισίνην. Ὁ Ἰβραήμης, προσκαλέσας τοὺς ἐγκλείστους νὰ παραδοθῶσι καὶ μὴ εἰσακουσθεῖς, τοὺς ἐπολιόρησε, καὶ στήσας τρία ἐλαφρὰ κανόνια καὶ ἀποβιβάσας ἐκ τῶν πλοίων δύο βομβοβόλους τοὺς ἐπολέμει. Ἀντεῖχαν οἱ ἐγκλειστοὶ κατ' ἀρχὰς γενναίως, καὶ τρεῖς ἐξώρμησαν διὰ νυκτὸς ἐπὶ τὸν ἐχθρόν· ἀλλὰ δὲν ἦσαν προητοιμασμένοι εἰς μακρὰν πολιορκίαν, οὐδὲ τὴν ἐπροσδόκων· διότι καὶ ἄλλοτε οἱ ἐχθροὶ διέβησαν ἀπέμπροσθεν τοῦ φρουρίου καὶ δὲν τὸ ἐπολιόρησαν· ἐψεύσθησαν ὅμως αἱ προσδοκίαι των, καὶ οἱ ἐχθροὶ διέμειναν ταύτην τὴν φορὰν πολιορκοῦντες αὐτὸ τρεῖς ἔβδο-

μάδας, ἕως οὗ ἡ δίψα ἠνάγκασε τοὺς ἐγκλείστους νὰ παραδοθῶσιν τὴν 5 μαΐου εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ ἀπορρίψαντος πάντα συμβιβασμὸν. Τόσον δὲ σφοδρὰ ἦτον ἡ καταβασανίζουσα αὐτοὺς δίψα, ὥστε πάμπολλοι ἀπέθαναν ἅμα ἐξελθόντες καὶ πίνοντες διὰ μιᾶς κατὰ κόρον. Ἐκτὸς τοῦ Σισίνη καὶ τινων ἄλλων, οἱ λοιποὶ κατεδικάσθησαν εἰς δουλείαν· δεκαπέντε δὲ Ἕλληνες ἐφονεύθησαν ἐπὶ τῆς πολιορκίας.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Ἰβραήμης κατεγίνετο εἰς τὰ τῆς Ἡλείας, ἐξέπλευσε τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς ὑποστήριξιν τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ ὁ ὀθωμανικὸς στόλος ἐξ ἑνὸς δικρότου, ἐννέα φρεγατῶν καὶ δεκαοκτὼ βρικίων καὶ γολεττῶν ὑπὸ τὸν Ταχέρπασαν καὶ τὸν Πατρονάμπην, καὶ μηδὲν ἀπαντήσας κατὰ τὸν πλοῦν ἐμποδίου κατευοδῶθη εἰς Νεόκαστρον.

Ὁ δὲ ἀποπλεύσας τοῦ Πειραιῶς Κοχράνης ἐπεσκέφθη τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας. Συνῆλθαν συγχρόνως κατὰ διαταγὴν του εἰς Χέλι ἀντικρὺ τῶν Σπετσῶν αἱ μοῖραι τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων. Ἡ ψαριανὴ δὲν εἶχε τὴν φορὰν ταύτην τὸν ἀρχηγὸν τῆς Νικολῆν Ἀποστόλη, ὑφ' ὃν πολλακίς ἐδοξάσθη. Ὁ ἀξιότιμος οὗτος καὶ ἀρχαῖκὸς ἀνὴρ ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος τὴν 6 ἀπριλίου ἐν Αἰγίνῃ, ὅπου μετώκησε καταστραφείσης τῆς πατρίδος του. Ἔτοιμοι ἦσαν αἱ ἑλληνικαὶ μοῖραι νὰ ἐκπλεύσωσιν· ἀλλ' ὁ Κοχράνης, μαθὼν ὅτι ὁ Ἰβραήμης διέμενε ἐντὸς τινος ἐν τῷ λιμένι τῆς Γλαρέντσας βρικίου, διαρκούσης τῆς πολιορκίας τοῦ Χλουμουτσίου, ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ τὸν ἀφαρπάσῃ, καὶ ἀφήσας ὅλον τὸν στόλον ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς φρεγάτας ἐπαγόμενος καὶ τὴν Καρτερίαν. Τὴν 10 μαΐου πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐπλησίασεν ἡ Ἑλλάς τὴν Γλαρέντσαν ὑπ' αὐστριακὴν σημαίαν· ἀλλ' ὁ Ἰβραήμης, εἴτε ἐξ ὑποψίας εἴτε ἐκ περιστάσεως, προλαβὼν ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν·

ὁ δὲ Κοχράνης, μὴ εὐρὼν τὸ θήραμά του προσέβαλε δύο αἰγυπτίας κορβέττας, ἔβλαψε τὴν μίαν καὶ ἐσκότωσε πολλοὺς τοῦ πληρώματος, ἀλλ' οὐδεμίαν συνέλαβε. Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἔπλευσεν ἡ Ἑλλὰς πρὸς τὴν Γλαρέντσαν, ἔπλευσε καὶ ἡ Καρτερία πρὸς τὰς Πάτρας· ἀλλὰ, παθούσης τῆς μηχανῆς της, ἐπόδισε, καὶ ἐν ᾧ παρήλλαττε τὸν Μαλλέαν, σφοδρὸς ἀνεμοστρόβιλος ἔρριψε τὰ δύο της κατάρτια. Δέκα δὲ ἡμέρας περιπλεύσας ὁ Κοχράνης τὸ ἰόνιον πέλαγος συνέλαβε πλοῖον φέρον πολεμεφόδια καὶ αἰχμαλώτους Ἑλληνας μετακομιζομένους εἰς Νεόκαστρον πρὸς μεταβίβασιν εἰς Αἴγυπτον καὶ τὸ ἀπέστειλεν εἰς Πόρον ἀποβιβάσας ἀβλαβεῖς εἰς τὸ Λοιμοκαθαρτήριον τῆς Ζακύνθου δέκα Τούρκους εὐρεθέντας ἐν αὐτῷ· τὴν δὲ 25 ἀπήντησεν ἐκτὸς τῶν Κυθήρων τὸν ἐλληνικὸν στολίσκον ἀναμένοντα αὐτὸν ἐκεῖ κατὰ δευτέραν διαταγὴν του καὶ συγκείμενον ἐξ ἑνὸς τρικατάρτου, δεκατεσσάρων βρικίων καὶ ὀκτῶ πυρπολικῶν, καὶ συναπέπλευσεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ πύση αἴφνης εἰς τὸν λιμένα καὶ καύσῃ διὰ τῶν πυρπολικῶν τὸν ἐν αὐτῷ στόλον τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ ἀνέτοιμον εἰς ἀντίστασιν καὶ εἰς ἔκπλουν. Τὴν 4 ἰουνίου, μετὰ μεσημβρίαν, ἐφάνησαν τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἔμπροσθεν τῆς Ἀλεξανδρείας ὑπὸ αὐστριακὴν σημαίαν· καὶ ἐν πρώτοις μὲν ὑπελήφθησαν ὡς αὐστριακὰ ἐμπορικὰ ὑπὸ συνοδίαν φρεγάτας· ἀλλὰ πλησιάσαντα ἐγνωρίσθησαν, καὶ αἱ προφυλακίδες τοῦ στόλου τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ φοβηθεῖσαι ἔδραμαν εἰς τὸν λιμένα, καὶ μία αὐτῶν ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ στόματος. Ἡ Ἑλλὰς ἠγκυροβόλησε δύο μίλια μακρὰν τῆς ξηρᾶς, καὶ ὁ Κοχράνης διέταξε τὰ ὀκτῶ πυρπολικά νὰ εἰσπλεύσωσιν· εἰσέπλευσαν δύο καὶ ἔκαυσαν τὴν ἐπὶ τοῦ στόματος προφυλακίδα 22 κανονίων. Κατεταράχθησαν οἱ Αἰγύπτιοι ἰδόντες τὸν ἐχθρὸν πρὸ τῶν θυρῶν, ἠγώ-

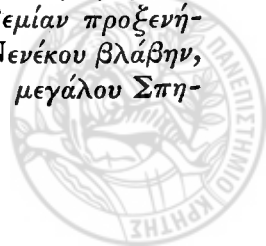
νίσθησαν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς νὰ ἐτοιμάσωσι τὰ πλοῖά των, καί, πρωίας γενομένης, ὁ Μεχμέτ-'Αλῆς ἔπλευσεν ὡς παρατηρητῆς πρὸς τὸ στόμα τοῦ λιμένας ἐπὶ τινος πολεμικοῦ βρικίου νεωστὶ κατασκευασθέντος ἐν Μασσαλία· ἐξέπλευσαν μετ' ὀλίγον καὶ τινες κανονοφόροι ἐπὶ σκοπῶ νὰ κυριεύσωσι πυρπολικὸν ἑλληνικὸν κείμενον ὑπὸ τὴν ξηρὰν ἐν ἄκρᾳ νηνεμία, ἀλλ' οὐδὲν κατώρθωσαν. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα διέμειναν ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμπροσθεν τοῦ λιμένας καὶ πρὸς τὸ ἑσπέρας ἐστράφησαν ἀρκτοδυτικῶς· τὴν δὲ ἐπαύριον ἐξέπλευσαν ἐξ φρεγάται, ἐξ κορβέτται καὶ δέκα βρίκια εἰς καταδίωξιν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μεχμέτ-'Αλῆ. Ὁ στόλος οὗτος ἠκολούθησε τὰ ἑλληνικὰ μέχρι τῆς Ῥόδου μακρόθεν, ἕως οὗ ἔγειναν ἄφαντα· τὴν δὲ 20 ἰουνίου ἐπανῆλθαν εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἠγκυροβόλησεν ἐν Πόρῳ.

Μετὰ δὲ τὴν πτῶσιν τοῦ Χλουμουτσίου μετέβη ὁ Ἰβραήμης εἰς Πάτρας, δουλαγωγήσας καθ' ὁδὸν ἑπτακοσίας ψυχὰς καταφυγούσας εἰς τὴν λίμνην τῆς Καλογραίας κατὰ τὸν Πάπαν, καὶ μετέβη τὴν 25 μαΐου εἰς Ῥίον, ὅπου παρέλαβε τοὺς τρισχιλίους ἵππους του. Τὴν δὲ 2 ἰουνίου ἐξαπέστειλεν εἰς χρῆσιν τῆς ἐν Τριπολιτσᾷ φρουρᾶς δισχίλια τροφοφόρα ζῶα ὑπὸ τὴν συνοδίαν τοῦ Δελῆ-'Αχμέτη.

Δύο ἡμισυ ἔτη παρήλθαν ἀφ' οὗ ἐπάτησε τὴν Πελοπόννησον ὁ Ἰβραήμης καὶ μεγάλα τὰ ἐντεῦθεν παθήματα τῶν Πελοποννησίων. Τὰ ζοφερὰ σπήλαια, αἱ δυσανάβατοι ἀκρώρειαι, τὰ δυσπρόσιτα ἔλη, οἱ κρημνοὶ καὶ οἱ ἀπότομοι βράχοι ἦσαν τὰ μόνα ἀσφαλῆ κατοικητήριά των, τὸ χῶμα δὲ πολλάκις στρωμνὴ καὶ τροφή τὰ ἄγρια χόρτα· ἐφονεύοντο, ἠχμαλωτίζοντο, ἐλαφυραγωγούντο, κατεστρέφετο ἡ πατρίς των, ἀλλὰ δὲν ἐπροσκύνουν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ὅμως τούτων οἱ κάτοικοί τινων ἐπαρχιῶν ἀπηρ-

νήθησαν τὸν ἔθνικὸν ἀγῶνα. Πρὸ τινος καιροῦ εἶχε μυστικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Ἰβραήμην εἰς τῶν ὑποπληρχηγῶν τῆς ἐπαρχίας τῶν Πατρῶν, ὁ ἐκ Ζουμπάτης Δημήτρης Νενέκος. Οὗτος ἀπέρριψεν ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης τὸ προσωπεῖον, ἐστράτευσε μετὰ τοῦ Ἰβραήμη κατὰ τῶν συμπολιτῶν του, καὶ συμβουλεύσας αὐτὸν νὰ ἀνεξικακῇ καὶ νὰ πολιτεύεται τοὺς Ἕλληνας ἐπιεικῶς, ἐδείχθη θερμὸς ἀπόσταλὸς του. Τὸ παράδειγμα καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀρνησιπάτριδος Νενέκου, ἡ πλαστὴ ἐξημέρωσις τοῦ ἀγρίου Ἰβραήμη, αἱ εὐτυχεῖς ἐκστρατεῖαί του, ἡ ἀπελπισία τῶν λαῶν ἀπὸ πάσης ἀντιλήψεως καὶ ἡ γενικὴ παράλυσις τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων τόσον ἐπηρέασαν τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων, ὥστε τὰ πλείστα χωρία τῶν ἐπαρχιῶν Πύργου, Γαστούνης, Πατρῶν, Βοστίτσης καὶ Καλαβρύτων ἐπροσκύνησαν, καὶ τὸ μόλυσμα φόβος μέγας ἦτο μὴ διεδίδετο καὶ ἀλλοῦ· θεραπείαν τὸ κακὸν δὲν εἶχεν εἰμὴ τὴν ἐμφύχωσιν τῶν λαῶν διὰ τῆς ἐν Πελοποννήσῳ συστάσεως στρατοπέδων. Ἀκάματος ἐδείχθη ὁ Κολοκοτρώνης ἐν τῇ δεινῇ ταύτῃ ὥρᾳ· ἔγραψε παντοῦ ἀπειλῶν καὶ συμβουλεύων, ἐκίνησε στρατιωτικὰ σώματα εἰς διάφορα μέρη τῆς Πελοποννήσου, προητοίμασε τὸ ἐν τῷ ὀμφαλῷ αὐτῆς φρούριον τῆς Καρυταίνης εἰς ἀντίστασιν καὶ καταφύγιον τῶν περιοικούντων, καὶ ἔστειλεν ἱκανοὺς εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ μεγάλου Σπηλαίου, καταφυγίου τῶν γειτωνικῶν ἐπαρχιῶν, διότι ἐμελέτα ὁ Ἰβραήμης νὰ τὸ πατήσῃ εἴτε ὡς ἐχθρὸς εἴτε ὡς φίλος.

Τὴν δὲ 13 ἐπανῆλθεν ὁ Δελῆ-Ἀχμέτης ἐκ Τριπολιτσᾶς εἰς Πάτρας, ἀφ' οὗ ἐξετέλεσεν εὐτυχῶς τὸ ἔργον του, καὶ τὴν 17 ἐστράτευσεν ὁ Ἰβραήμης εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν Καλαβρύτων μηδεμίαν προξενήσας καθ' ὁδὸν ἐπὶ τῇ συμβουλῇ τοῦ Νενέκου βλάβην, καὶ ἐσκήνωσε κατὰ τὸ μετόχιον τοῦ μεγάλου Σπη-

λαίου, Σάλμενα, δύο ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως τῶν Καλαβρῦτων καὶ δύο ἡμισυ τοῦ μοναστηρίου, καὶ ἔγραψε πρὸς τοὺς πατέρας περιποϊητικῶ τῷ τρόπῳ προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδόν του ἵνα λάβωσι τὰ ἀμνηστήρια καὶ συμβουλευσῶσιν, ὡς ὑπέρεται τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς εἰρήνης, τοὺς προκρίτους τῆς Πελοποννήσου νὰ μὴ γίνωνται ἀφορμὴ τῆς φθορᾶς τοῦ τόπου καὶ τῆς αἰματοχυσίας τῶν ἀδελφῶν των. Φοβηθέντες οἱ πατέρες ὑπεκρίθησαν ὑποταγῆν, ἀλλ' ἀπεποιήθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν του. Ἀπήτησε καὶ ἐκ δευτέρου ὁ Ἰβραήμης τὴν παρουσίαν των ἐνώπιόν του ὡς ἀναγκαίαν, ἀλλὰ παρήκουσαν καὶ ἐκ δευτέρου, ἐπαναλαμβάνοντες πάντοτε τὴν πρὸς τὴν ὑψηλὴν Πύλην πίστιν καὶ ὑποταγῆν των. Τοῖς ἔγραψεν ὁ Ἰβραήμης καὶ τρίτην φορὰν αὐστηρότερον, καὶ ἐπειδὴ οὐδὲ τότε εἰσηκούσθη, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς τιμωρήσῃ. Τὴν νύκτα τῆς 23 ἀνέβησαν τρισχίλιοι ἐχθροὶ ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τῶν περὶ τὸν Νενέκον διὰ δυσβάτων μερῶν καὶ δι' ἀγνώστων μονοπατίων εἰς τὸν ὑπερκείμενον τοῦ μοναστηρίου ὑψηλὸν σταυρόν, καὶ ἐξημερώθησαν ἐνώπιον τῶν ἀπειθῶν πατέρων· ἐξακόσιοι ἦσαν οἱ ὑπερασπισταὶ τοῦ μοναστηρίου, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, κατέχοντες νεοδημίτους τινὰς πύργους δυναμωθέντας πρὸ ὀλίγου διὰ κανονίων. Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἤρχισεν ἡ μάχη καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ δειλινοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἀπέτυχαν καὶ ὀπισθοδρόμησαν αὐθημερὸν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν ἱκανοὶ ἐξ αὐτῶν ὡς πολλάκις ὀρμήσαντες, ἕνδεκα δ' ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθη καὶ ὁ Ἀνδρέας Σαρδελιάνος. Τοιοῦτοτρόπως διετηρήθη καὶ τὴν φορὰν ταύτην τὸ μοναστήριον ἀπάτητον.

Τούτων γενομένων, ὁ μὲν Ἰβραήμης ἐστράτευσε πανστρατιᾷ εἰς Τριπολιτσάν· ὁ δὲ Νενέκος, ὅστις

δὲν ἔπαυε δίδων τρανὰ δείγματα πίστεως πρὸς τοὺς καταστροφεῖς τῆς πατρίδος του καὶ τοὺς δημίους καὶ ἀνδραποδιστὰς τῶν συμπολιτῶν του, μετέβη μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς Πάτρας, συνηνώθησαν πολλοὶ τῶν ἐκεῖ Τούρκων, καὶ τὴν 3 ἰουλίου προσέβαλαν τοὺς περὶ τὸν Βασίλην Πετιμεζᾶν κατὰ τὸν Ἅγιον Βλάσην καὶ τοὺς διεσκόρπισαν· προσέβαλαν τὴν 17 καὶ τοὺς περὶ τὸν Χελιώτην καὶ Φειζόπουλον κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βοστίτισης μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, καὶ κυριεύσαντες δι' ἐπανειλημμένων ἐφόδων τὸ ἔξωθεν ὀχύρωμα, καὶ καταστρέψαντες ὅλους σχεδὸν τοὺς ἐν αὐτῷ, ὡς 60, ἀνεχώρησαν αὐθημερὸν πολλὰ καὶ αὐτοὶ παθόντες.

Δὲν ἐχάρη ἐπὶ πολὺ ὁ ἀνοσιουργὸς Νενέκος τὰς τιμὰς τῆς προδοσίας του, δολοφονηθεὶς μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα ἐνεργείᾳ τοῦ Κολοκοτρώνη.

Φθάσας δὲ ὁ Ἰβραήμης εἰς Κατσάναν, διήρесе τὸ στράτευμα, καὶ τοὺς μὲν ἀπέστειλεν εἰς Λαγκάδια διὰ τῆς γεφύρας τῆς Κυρᾶς πρὸς ἀφανισμόν καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης, ὡς μὴ δεχομένων τὰ ἀμνηστήρια (α), αὐτὸς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ὤδευσαν κατ' εὐθείαν, ὅπως συνενωθῶσιν ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Καρυταίνης.

Ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εὕρισκοντο δισχιλίοι Ἕλληνες ἐν Λιβαρτσίῳ ὑπὸ τὸν Πλαπούταν καὶ τὸν Γενναῖον πρὸς ἐμψύχωσιν τῶν λαῶν. Οὗτοι μετέβησαν εἰς Καρνέσι, ὅπου ἦτον ὀχύρωμα ἐχθρικόν, ἀπεδιώξαν τοὺς Τούρκους καὶ τὸ ἐκυρίευσαν. Ἀνεφάνησαν αἴφνης οἱ περὶ τὸν Ἰβραήμην καὶ ἐφόρμησαν. Οἱ Ἕλληνες ἀντεστάθησαν μέχρι τινός, ἄφησαν μετὰ ταῦτα τὸ ὀχύρωμα καὶ ἀπεμακρύνθησαν· ἐπέστρεψαν μετ' ὀλίγον καὶ ἠκροβολίσθησαν, ἀλλ' ἐπιφανέντος ἄλλου ἐχθρικοῦ σώματος ἀνεχώρησαν· 20 Τούρκοι καὶ 7 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν. Μετὰ τὸν ἀκροβολισμόν τοῦτον εἰς-

ἦλθε τὸ ἐχθρικὸν στράτευμα ὅλον εἰς Τριπολιτσάν, καί, ἀρχομένου τοῦ ἰουλίου, κατέβη εἰς Μεσσηνίαν, ὅπου κατέβη καὶ ὁ Ἰβραήμης.

Τὴν δὲ 26 ἐφάνησαν ἔμπροσθεν τῶν Κυτριῶν καὶ τῆς Σκαρδαμούλας δεκατέσσαρα πλοῖα ἐχθρικά ἐκπλεύσαντα τοῦ Νεοκάστρου, τὰ πλείστα φρεγάται καὶ κορβέτται, καὶ ἔρριψαν αὐθμερὸν 1700 κανονιάς, ἀλλ' ἀντισταθέντων γενναίως τῶν Μανιατῶν ἀνέπλευσαν ἄπρακτα. Προσέβαλαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν οἱ ἐχθροὶ διὰ ξηρᾶς καὶ τοὺς ἐν Φρουτσάλα ὑπὸ τὸν Νικήταν, ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ εὐδοκίμησαν. Ἀνεχώρησαν μετ' ὀλίγον ἐκ Νεοκάστρου εἰς Τριπολιτσάν τετρακισχίλιοι ἐχθροὶ συνοδεύοντες μέγα πλῆθος τροφοφόρων ζῶων. Ὁ Νικήτας, προκαταλαβὼν τὸ στενὸν τοῦ λεονταρίου, ἐνέδρευσε, καὶ ἐφόνευσε ἱκανούς, ἀλλὰ δὲν ἐμπόδισε τὴν πορείαν τῶν ἐχθρῶν· ἐπληγώθησαν δ' ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ καὶ δέκα Ἑλληνες.

Ὁ δ' ἐπανελθὼν εἰς Πάτρας Δελῆ-Ἀχμέτης ἐξεστράτευσε, λήγοντος τοῦ ἰουλίου, διέβη ἀτουφέκιστος τὰ Σελλά, διεσκόρπισε τοὺς ἐν τῷ χωρίῳ Κουνινᾷ ὑπὸ τὸν Φεῖζόπουλον καὶ τὸν Λεχουρίτην φονεύσας τινὰς αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν Γεώργιον Μωραΐτην, καὶ προχωρήσας εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ἀκράτας ἐπανῆλθεν εἰς Πάτρας· ἐστράτευσε μετ' ὀλίγας ἡμέρας καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς Καφικαριᾶς πλησίον τῶν Λαπαναγῶν, χωρίου τῶν Καλαβρύτων, ὅπου ἔμαθεν ὅτι συνῆλθεν ἑλληνικὸν στράτευμα. Ἡ θέσις αὕτη ἔχει δύο πορείας, τὴν μὲν πρὸς τὸ μέρος τῶν Πατρῶν βατήν, τὴν δὲ πρὸς τὸ τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Βοστίτισης σχεδὸν ἄβατον. Ἐν ταύτῃ ἐτοποθετήθησαν 1500 Ἑλληνες ὑπὸ τὸν Πλαπούταν, τὸν Μελετόπουλον, τὸν Ῥοδόπουλον, τὸν Χρῆστον Φωτομάραν καὶ ἄλλους. Τὴν 26 αὐγούστου πρῶτ' ἐσκήνωσαν τετρακισχίλιοι ἐχθροὶ τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι,

ἵππεῖς καὶ πεζοί, ὑπὸ τὴν θέσιν ἐκείνην, καὶ τὴν ἄ
 ὤραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνέβησάν τινες
 αὐτῶν καὶ ἐπολέμησαν τοὺς Ἑλληνας· ἀλλὰ, μὴ
 δυνηθέντες νὰ προχωρήσωσιν διὰ τὸ κατωφερὲς καὶ
 κρημνώδες τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐπανῆλθαν αὐθεσπερὶ
 εἰς τὰς σκηνάς των. Τὴν ἐπαύριον ἐκίνησαν παν-
 στρατιᾷ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος στήσαντες ἀπέναντι
 τῶν Ἑλλήνων δύο κανόνια· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τοὺς
 ἀντέκρουσαν κυλίοντες λίθους, καὶ τοὺς ἠνάγκασαν
 νὰ στρέψωσι τὰ νῶτα· ἐφόρμησαν οἱ ἐχθροὶ καὶ
 μετὰ τὴν μεσημβρίαν, ἀλλ' ἔπαθαν καὶ τότε ὅσα καὶ
 τὴν πρωΐαν. Ἰδόντες δὲ ὅτι ὀρμῶντες ἐβλάπτοντο
 καὶ δὲν ἔβλαπταν, ἀπεχώρησαν κανονοβολοῦντες,
 καί, σκότους γενομένου, ἀνεχώρησαν. Πολλοὶ ἐπὶ
 τῆς διημέρου μάχης ἐχθροὶ τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι
 ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν, καὶ τινες ἤχμαλωτί-
 σθησαν, ἐν οἷς καὶ δύο σημαιοφόροι· τρεῖς δὲ Ἕλ-
 ληνες ἐφονεύθησαν καὶ δέκα ἐπληγώθησαν. Μετὰ
 τὴν μάχην ταύτην, οἱ μὲν Ἕλληνες κατέβησαν εἰς
 Πετσάκους δύο ὥρας μακρὰν τῆς Καφικαριᾶς, οἱ δ'
 ἐχθροὶ, διασκορπισθέντες εἰς τὰ χωρία, τὰ ἐλεηλά-
 τησαν καὶ συνενωθέντες πάλιν εἰς Βοστίτσαν ἐστρά-
 τευσαν πρὸς τὸ Διακοπτὸν, ὅπως προχωρήσωσι κατὰ
 τὴν Ἀκράταν· ἀλλ' εὐρόντες ἀντίστασιν, προκαταλα-
 βόντων αὐτὸ τῶν ἐν Πετσάκοις Ἑλλήνων, ὠπισθο-
 δρόμησαν εἰς Βοστίτσαν.

Ἐπικειμένης δὲ τῆς συγκομιδῆς τῆς σταφίδος,
 ἀμφιβάλλετο ἂν θὰ ἦσαν συγκομισταὶ οἱ Τοῦρκοι ἢ
 οἱ Χριστιανοί. Οἱ πατέρες τοῦ Σηηλαίου ἐκάλεσαν
 τοὺς περὶ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς ὑπεράσπισιν τῆς
 ἰδιοκτησίας των ἐπὶ ἀντιμισθία. Ἦλθαν οἱ κληθέν-
 τες, ἀλλ' οὔτε τῶν πατέρων οὔτε τῶν ἄλλων τὴν
 ἰδιοκτησίαν ἐδυνήθησαν νὰ προστατεύσωσιν ὡς κει-
 μένην ἐπὶ πεδιάδος· οἱ δὲ ἐχθροὶ μετεκόμισαν τὴν
 σταφίδα εἰς τὰ πλοιά των, ἐπανῆλθαν εἰς Πάτρας

καὶ ἀνεχώρησαν μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς Νεόκαστρον ὑπὸ τὸν Δελῆ-Ἀχμέτην διὰ Γαστούνης καὶ Πύργου.

Ἀπάρως δὲ ὁ Κοχράνης τοῦ Πόρου τὰ τέλη ἰου-
νίου, περιῆλθε τὸ Αἰγαῖον ἐπὶ εἰσπράξει τῶν ἔθνι-
κῶν προσόδων εἰς κίνησιν τῆς ναυτικῆς δυνάμεως,
καὶ ἐπέβαλεν εἴκοσι χιλιάδων διστήλων φόρον ἐπὶ
τοὺς ἐμπόρους τῆς Σύρας· ἐπεσκέφθη μετὰ ταῦτα τὸ
Ναύπλιον, διαρκούντων τῶν ἐμφυλίων δεινῶν, ἐπα-
νῆλθεν εἰς Πόρον καὶ ἀπέπλευσε τὴν 15 ἰουλίου
πρὸς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου,
οὐδενὸς ἄλλου πλοίου συνοδεύοντος τὴν Ἑλλάδα.
Τὴν ἐπαύριον ἀπήντησε τὸν Σωτήρα, δικάταρτον
δωρηθὲν παρὰ τῆς ἐν Παρισίοις φιλελληνικῆς ἐται-
ρίας καὶ διοικούμενον παρὰ τοῦ Ἄγγλου Θωμᾶ, καὶ
τὸ συμπαρέλαβε· τὴν δὲ 18, καθ' ἣν ἔπλεον τὰ δύο
ταῦτα πλοῖα ἔξωθεν τοῦ Νεοκάστρου, ἐφάνησαν 16
ὀθωμανικὰ ἐρχόμενα ἀπ' ἄρκτου εἰς Νεόκαστρον ὑπὸ
ἐναντίον ἀνεμον· ἐξ αὐτῶν μία κορβέττα, δύο βρίκια
καὶ δύο γολέτται ἀπεκόπησαν ἔνεκα τῆς ἀντιπνοίας
καὶ ἔπλεον παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ζακύνθου· ἐπέ-
πλευσαν ἡ Ἑλλὰς καὶ ὁ Σωτήρ, καὶ περὶ τὴν μεσημ-
βρίαν τῆς 20 τα κατέφθασαν ἔμπροσθεν τῆς Γλα-
ρέντσας καὶ τὰ προσέβαλαν· καὶ ἡ μὲν Ἑλλὰς ἐκυ-
ρίευσεν τὴν κορβέτταν μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν,
καθ' ἣν ἐφονεύθησαν ἐκ τοῦ πληρώματος ταύτης, εἰς
300 συμπληρουμένου, 25, ἐν οἷς καὶ ὁ πλοίαρχος καὶ
ὁ ὑποπλοίαρχος, καὶ ἐπληγώθησαν 35· ἐπληγώθη-
σαν καὶ 2 τοῦ πληρώματος τῆς φρεγάτας· ὁ δὲ
Σωτήρ ἐκυρίευσεν μίαν τῶν γολεττῶν, φονευθέντων
καὶ πληγωθέντων ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτῆς 15, τὰ
δὲ ἄλλα τρία πλοῖα κατέφυγαν εἰς Πάτρας. Ἡ γο-
λέττα ἦτο τουνεζικὴ 10 κανονίων, ἡ δὲ κορβέττα 28
καὶ ἐφημίζετο ὡς ἡ ταχυπλουστέρα τοῦ ἐχθρικοῦ
στόλου· εὐρέθησαν δὲ ἐν αὐτῇ 20 αἰχμαλωτίδες.
Τὴν δὲ 2 αὐγούστου κατέπλευσαν ἡ Ἑλλὰς, ὁ Σω-

τῆρ καὶ, αἱ δύο λείαι εἰς Πόρον, ἀποβιβασθέντων τῶν παραδοθέντων Τούρκων σώων καὶ ἀβλαβῶν εἰς Κρήτην.

Ὁ δὲ Κοχράνης διέταξε νὰ συναχθῆ ἐκ νέου ὁ στόλος εἰς Σπέτσας, ὅπου ἔπλευσε καὶ αὐτὸς τὴν 24 αὐγούστου· τὴν δὲ ἐπαύριον εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Λουκιανοῦ Βοναπάρτου, συμπλέων ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐπληγώθη κατὰ περίστασιν εἰς τὴν κοιλίαν ὑπὸ τῆς πιστόλας του, ἐν ᾗ τὴν ἐξέκρεμα, καὶ ἀπέθανεν αὐθωρί. Ὁ Κοχράνης, διατάξας νὰ ταριχεύσωσι καὶ ἀποκομίσωσι τὸν νεκρὸν εἰς τὸ μοναστήριον τῶν Σπετσῶν μέχρι δευτέρας διαταγῆς του, ἀπέπλευσε παραγγείλας νὰ μεταπλεύσωσι τὰ πλοῖα εἰς Βάτικα, ἀφ' οὗ συναχθῶσιν ὅλα, καὶ νὰ τὸν προσμείνωσιν. Συνήχθησαν τὰ πλοῖα, μετέπλευσαν ὅπου παρήγγειλεν, καὶ τὴν 1 Σεπτεμβρίου ἀνέπλευσαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του· ἦσαν δὲ ὅλα 23, ὃ ἐστὶν ἡ Ἑλλάς, ἡ Καρτερία, ὁ Σωτήρ, 2 τρικάταρτα, 11 βρίκια, 4 πυρπολικά καὶ 3 κανονοφόροι. Τὴν 6 πρωΐ, ἠγκυροβόλησεν ὅλος ὁ στόλος ἀπέναντι τοῦ Μεσολογίου, αἱ δὲ τρεῖς κανονοφόροι ὅσον ἐδύναντο πλησιέστερον τοῦ Βασιλαδίου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πλοῖα ἦσαν ὑπὸ ἄλλην σημαίαν, οἱ ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου Τούρκοι δὲν ὑπόπτεισαν κατ' ἀρχὰς ὅτι ἦσαν ἑλληνικά. Τὴν α' δὲ ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἐμβῆκεν ὁ Κοχράνης εἰς πλοιάριον, ἐπλησίασε τὸ Βασιλάδι καὶ ἔρριψε πυροσύφωνας, ἀλλ' οὐδεὶς εἰσέπεσεν· ἔκανονοβόλησαν καὶ αἱ κανονοφόροι, ἀλλὰ καὶ αὗται ἀνωφελῶς. Ἐξύπνησαν τότε οἱ Τούρκοι καὶ ἀντεκανονοβόλησαν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι εἰς μάτην. Ἐπανελήφθη καὶ τὴν ἐπαύριον ὁ κανονοβολισμὸς, καθ' ὃν ἐπληγώθησαν βαρέως δύο ναῦται μιᾶς τῶν κανονοφόρων, οἵτινες μετεκομίσθησαν χάριν θεραπείας εἰς τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ λοιποὶ τῆς αὐτῆς κανονοφόρου, μὴ πεισθέντες νὰ πλησιάσωσιν ἐκ νέου ὡς

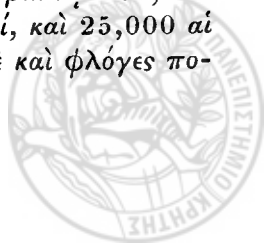
διετάχθησαν, ἐτέθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ στολάρχου ἐν τινι λέμβῳ καὶ περιεφέροντο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν ἥχον τοῦ τυμπάνου πρὸς καταισχύνην καὶ ποινήν ὡς ἀπειθεῖς καὶ φυγόμαχοι. Ἐν τοσοῦτῳ ἠτοιμάσθη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς βομβολισμὸν σχεδιά, ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐβομβολήθη ἐκείθεν τὸ Βασιλάδι, ἀλλ' οὐδεμίαν ἔπαθεν οὐδὲ τότε ζημίαν. Ἰδὼν δὲ ὁ Κοχράνης, ὅτι διὰ τῶν τρόπων τούτων δὲν κατωρθοῦτο ἡ κυρίεσις τοῦ Βασιλαδίου, διέταξε τὰς λέμβους τῶν πλοίων ἐπὶ τῇ συμβουλῇ τοῦ Μιαούλη νὰ ἔμβωσι διὰ τοῦ στενοῦ αὐλακος τοῦ Προκοπανίστου καὶ νὰ τὸ ἀποκλείσωσιν. Ἡ διαταγὴ του ἐπιτυχῶς ἐξετελέσθη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τινῶν Μεσολογγιτῶν εἰδότην τὸν εἰσπλου, ἀλλὰ δὲν ἐτελεσφόρησε, προλαβόντων τῶν ἐν τῇ πόλει Τούρκων καὶ ἐφοδιασάντων τὴν προτεραίαν τὸ Βασιλάδι παντὸς ἀναγκαίου. Μετὰ τὴν ἀνωφελῆ ταύτην δοκιμὴν ἀνήχθη ὁ στόλος· ἐναπέμειναν δὲ ὁ Σωτήρ, δύο κανονοφόροι, δύο γολέτται καὶ ἡ Καρτερία, ἣτις ἀνάφασα ἐξ ἀπροσεξίας ἐκινδύνευσε νὰ καῆ. Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα καὶ τὸ πρὸ καιροῦ κατασκευαζόμενον ἐν Ἀγγλίᾳ δεύτερον ἀτμόπλου, ἡ Ἐπιχείρησις.

Ἐπειδὴ δ' ἐγνώσθη ὅτι ἐντὸς τοῦ κορινθιακοῦ κόλπου ἦσαν πλοῖα τινα τουρκικά, διέπλευσαν τὴν 9 ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ εἰς ἄλωσιν ἢ καταστροφὴν αὐτῶν αἱ δύο γολέτται καὶ ὁ Σωτήρ ῥυμουλκῶν μίαν κανονοφόρον ὑπὸ τὸν κανονοβολισμὸν τῶν ἐπὶ τοῦ στόματος φρουρίων. Τὴν ἐπαύριον, πνέοντος σφοδροῦ ἀνέμου, ἐδοκίμασε νὰ διαπλεύσῃ καὶ ἡ Καρτερία ἰστιοφοροῦσα δι' ἔλλειψιν γαιανθράκων· ἀλλὰ προχωρήσασα ἔπεσεν εἰς γαλήνην καὶ ἔμεινεν ἔξωθεν μέχρι τῆς 11, καθ' ἣν ῥυμουλκουμένη παρ' ἄλλης κανονοφόρου διέπλευσε καὶ αὕτη ἀβλαβῆς. Ἦσαν ἐν τῷ λιμένι τῶν Σαλώνων 3 ἐμπορικὰ αὐστριακὰ

καὶ 9 τουρκικά, τουτέστι μία γολέττα 14 κανονίων, ἓν βρίκι 16, τρεῖς μικρότεροι γολέτται, δύο ἔνοπλα φορτηγά, καὶ δύο κανονοφόροι· ἐπροστατεύοντο δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα ὑπὸ τινος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς κανονοστασίου.

Πρὶν δὲ διαπλεύση ἡ Καρτερία, ἐκινήθησαν ἐπὶ τὰ ἐχθρικά πλοῖα ὁ Σωτῆρ καὶ αἱ δύο γολέτται· ἀλλὰ, πνέοντος βιαίου ἀνέμου, ἀπέτυχαν καὶ κατέφυγαν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Λουτρακίου. Τὴν δὲ 14 ἐπλευσεν ἡ Καρτερία μετὰ τῆς παρακολουθούσης κανονοφόρου πρὸς τὸν λιμένα τῶν Σαλῶνων καὶ φθάσασα εἰς τὸ στενότερον αὐτοῦ μέρος ἠναγκάσθη ἐξ αἰτίας ἐναντίου ἀνέμου νὰ ποδίση. Τὴν δὲ 18 ἐπανέπλευσεν εὐτυχῶς εἰς τὸν αὐτὸν λιμένα καὶ συνεπανέπλευσαν καὶ ὁ Σωτῆρ καὶ τὰ λοιπὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ἐπῆραν τὰ 3 αὐστριακὰ ὡς παραβιάσαντα τὸν ἀποκλεισμόν, κατέστρεψαν 7 ἐκ τῶν 9 τουρκικῶν, καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐχθρούς· ἐπληγάθησαν δὲ ἐπὶ τῆς ναυμαχίας ταύτης ἐλαφρῶς μὲν ὁ πλοίαρχος τοῦ Σωτήρος Θωμᾶς εἰς τὸν πόδα, βαρέως δὲ ὁ ὑποπλοίαρχός του Σκάνλανος Ἴρλανδός.

Ὁ δε Ἰβραήμης, ἀσχοληθεὶς παντοίοις τρόποις μετὰ τὴν εἰς τὰ φρούρια ἐπάνοδόν του νὰ ἐφέλκυσῃ τοὺς Μεσσηνίους, ὅπως ἐφείλκυσε τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀπέστειλε τὴν 20 Σεπτεμβρίου τὰ στρατεύματά του ὑπὸ τὸν Κεχαγιάμπεην, τὰ μὲν εἰς τὴν ἄνω, τὰ δὲ εἰς τὴν κάτω Μεσσηνίαν, πρὸς ἐρήμωσιν τοῦ τόπου, ἀνοὶ κάτοικοι δὲν ἐπροσκύνουν. Ἐκάλεσεν ὁ Κεχαγιάμπεης τοὺς κατοίκους εἰς ὑποταγὴν καὶ μὴ εἰσακουσθεῖς (β) διέταξε τὴν πελέκησιν ὄλων τῶν καρπίμων δένδρων καὶ τὴν πυρπόλησιν τῶν χωρίων. Οὐδέποτε τὰ ἐχθρικά στρατεύματα ἐφάνησαν τόσον φθοροποιὰ ὅσον ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐκστρατεία. 60,000 ἐλογίσθησαν αἱ κατακοπεῖσαι συκαί, καὶ 25,000 αἱ ἐλαῖαι καὶ αἱ συκαμινέαι· καπνοὶ δὲ καὶ φλόγες πολυήμεροι ἐσκέπαζαν τὸν ὀρίζοντα.

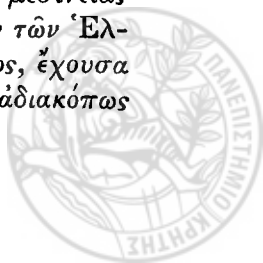

1827.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΘ.

Εξωτερική πολιτική.—Συνθήκη τῆς 24 ἰουνίου.—Ναυμαχία
Νεοκάστρου.—Ἀναχώρησις τῶν πρέσβειων τῶν συμμάχων
ἐκ Κωνσταντινουπόλεως.

ἸΟΔΟΚΛΗΡΟΝ ἔτος παρήλθεν ἀφ' οὗ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Κάννιγγ ἀνεδέχθη τὸν συμβιβασμὸν Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, καὶ δὲν ἴσχυσαν παντάπασιν οἱ λόγοι του. Ἀγέρωχος πάντοτε ἡ Πύλη, ἀγερωχότερα ἐδείχθη μετὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου καὶ τὴν στενὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, θεωροῦσα ἐπικειμένην τὴν παντελῆ καταστροφὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ὁ Κάννιγγ, μὴ θέλων νὰ παρεμβάλλῃ εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν νέα προσκόμματα, δὲν ἐπρόσφερον ἐγγράφως τὴν μεσιτείαν τῆς αὐλῆς του εἰμὴ τὴν 24 ἰανουαρίου τοῦ ἔτους τούτου. Τὸν αὐτὸν δὲ μῆνα ἡ ἐχθρωδὼς πάντοτε πρὸς τὴν Ἑλλάδα διακειμένη αὐλὴ τῆς Αὐστρίας, προθεμένη νὰ διασκεδάσῃ τὰς ὑπὲρ αὐτῆς σωτηρίους ταύτας προσπαθείας, ἔστειλεν εἰς Ἑλλάδα ἀξιωματικὸν της καὶ ἀνήγγειλεν, ὅτι περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων, ἐτοίμη ἦτο νὰ ἔλθῃ εἰς ἀντίληψιν των καὶ μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἂν ἐπεκαλοῦντο τὴν συνδρομὴν της· ἠλπίζε δὲ νὰ εἰσακουσθῇ διὰ τὴν ἕως τότε ἀποτυχίαν τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν ἐντεῦθεν ἀπελπισίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰ κακὰ ὅσα ἔπασχεν ἡ Ἑλλὰς ἀδιακόπως

καὶ ἐκ τῆς πολιτικῆς τῆς αὐλῆς ταύτης καὶ ἐκ τῆς αἰσχροῦς διαγωγῆς τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ της καὶ ὑποπτεύουσα ἐπιβουλήν, ἀπεποιήθη τὴν προσφορὰν της.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀφ' οὗ ὁ Κάννιγγ ἐπρόσφερε τῇ Πύλῃ ἐγγράφως τὴν μεσιτείαν τῆς αὐλῆς του, ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας Ῥιβωπιέρρος, εἰς τῶν δύο ἐν Ἀκερμάνη πληρεξουσίων της, καὶ ἐσύστησε καὶ οὗτος θερμῶς τὴν πρότασιν τοῦ Κάννιγγος. Εἰς ἔνδειξιν δὲ τῆς ἀνάγκης τῆς περὶ ἧς ἐπρόκειτο εἰρηνοποιήσεως ἀνέφεραν ἀμφοτέροι τὴν πολυετῆ παράτασιν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἑλλάδος, τὴν εἰς παῦσίν του ἀνικανότητα τῆς Πύλης, τὴν ἐντεῦθεν αἰματοχυσίαν καὶ καταστροφὴν, τὴν βλάβην τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου ἐξ αἰτίας τῆς ἀναφύεσης πειρατείας καὶ τὴν ὑπόθαλψιν τοῦ διὰ τόσων θυσιῶν καὶ ἀγῶνων σβεσθέντος ἀλλὰ μὴ ἀποσβεσθέντος φιλοταράχου πνεύματος τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης. Γνωστοποιοῦντες δὲ κατὰ πρώτην φορὰν καὶ τὴν ἐπὶ σκοπῷ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος εἰρηνοποιήσεως γενομένην πράξιν ἐν Πετροπόλει καὶ συνιστῶντες τοὺς ὄρους αὐτῆς ἐσυμβούλευαν τὴν Πύλῃν δεχομένη τὴν μεσιτείαν νὰ προοιμιάσῃ διὰ τῆς παύσεως τῶν ἐχθροπραξιῶν· ἔλεγον δὲ ὅτι, ἂν ἄλλως ἐπολιτεύετο, θὰ ἠναγκάζοντο αἱ Δυνάμεις νὰ σχετισθῶσι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἡ Πύλη συμφέρον ἔχουσα ἐξ αἰτίας τῶν κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα καὶ τὴν Πελοπόννησον εὐτυχῶν προόδων της ν' ἀναβάλλῃ τὴν ἀπάντησίν της, μόλις τὴν ἔδωκε τὴν 28 μαΐου, ἴσως καθ' ἣν ἡμέραν ἔμαθε τὴν παράδοσιν τῶν Ἀθηνῶν. Διὰ τῆς ἀπαντήσεως δὲ ταύτης, δι' ἧς ἔθετεν ἀρχάς τινας, καθ' ἃς καθίστανται, συντηροῦνται καὶ διοικοῦνται κατὰ θείαν νεῦσιν αἱ κοινωναί, καὶ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παρέμβασις μιᾶς Δυνάμεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἄλλης, καὶ δι' ἧς ἔλε-

γεν, ὅτι ὄλαι αἱ διατάξεις αὐτῆς θεμελιούνται ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ νόμου, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι καὶ δίκαιαι καὶ ἀμετάτρεπτοι, διεσάλπιξε τὴν πρὸς τοὺς ραγιαδάς γενναιότητα τῶν Μουσουλμάνων καὶ ἰδιαιτέρως τὰ καλὰ ὅσα οὗτοι ἀπελάμβαναν ὑπὸ τὴν ἀγαθοποιὸν σκιάν τοῦ θρόνου τοῦ τωρινοῦ σουλτάνου, ἐμέμφετο τὴν πρὸς τὸν μεγαλόδωρον αὐθέντην των ἀχαριστίαν τῶν ἀποστατῶν Ἑλλήνων, κατέκρινε τὰς κατὰ τῶν Μουσουλμάνων ἀπανθρωπίας των, ἐκήρυττε τὴν μεγάλην μακροθυμίαν της, τὴν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ νόμου πρὸς πάντας πάντοτε τοὺς Ἕλληνας ἐπιεικῆ διαγωγὴν της, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἐν μετανοίᾳ προσερχομένους εὐσπλαγχνίαν της· διετείνεται δὲ ὅτι, περὶ πολλοῦ ποιουμένη τὴν ἐπάνοδον τῆς ἡσυχίας ἠγωνίζετο νὰ καταστέλλῃ τὴν ἀποστασίαν, ἀλλὰ ξένοι τὴν ὑπέθαλπαν καὶ τὴν διετήρουν, καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν ξένων τούτων (ἐνόει δὲ τὴν ἀγγλικὴν) ἐπροφασίζετο, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, παραβαίνουσα τοιοῦτοτρόπως ὅσα κυβέρνησις ὄφειλε πρὸς φιλικὴν κυβέρνησιν· ἠπόρει δὲ πῶς Δυνάμεις τινὲς ἐσυνθηκολόγησαν περὶ τῶν ἀφορώντων τοὺς ἀποστάτας ὑπηκόους της παρὰ γνώμην καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς, καὶ πῶς ἐπέμβαιναν παρὰ τὸ δημόσιον δίκαιον εἰς τὰ ἐσωτερικά της, ἐν ᾧ αὕτη εἶπε ῥητῶς καὶ ἐπανελημμένως, ὅτι ἀπεποιεῖτο πᾶσαν ξένην παρέμβασιν· ὑπενθύμιζε δὲ ὅτι καὶ ὁ Στραγγφόρδος, ἐπανελθὼν ἐκ Βερώνης, τὴν ἐβεβαίωσεν ἐξ ὀνόματος ὄλων τῶν ἀνάκτων, ὅτι εἰς αὐτὴν καὶ μόνην ἀπέκειτο νὰ πράξῃ ὅ,τι δέον ἔκρινεν ὡς πρὸς τοὺς ἀπειθεῖς ραγιαδάς της, καὶ ὅτι οἱ ἐν Ἀκερμάνῃ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας εἶπαν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ περιορίζετο εἰς μόνην τὴν ἐξίσασιν τῶν ἰδιαιτέρων διαφορῶν του (α), καὶ σκοπὸν δὲν εἶχε νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος· ἠπόρει δὲ πῶς δὲν ἐσυστέλλοντο αἱ Δυνάμεις λέγουσαι ὅτι ἐπὶ τῇ μὴ παραδοχῇ τῆς μεσιτείας σκοπὸν εἶχαν νὰ

θεωρήσωσιν ὡς Δύναμιν συμμορίαν ληστῶν, κα πῶς, προκειμένου λόγου περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἐπὶ ἀποστατῶν ὑπηκόων νόμιμον ἐξουσίαν τῆς Πύλης, ἀνέφεραν τὰς λέξεις μεσιτείαν, οὐδετερότητα, ἀνακωχήν, εἰρηνοποίησιν, ἐν ᾧ αἱ λέξεις αὗται ἀναφέρονται μόνον ὡς προς σχέσεις κράτους πρὸς κράτος· ἠρνεῖτο δὲ ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν ταραχῶν ἐζημιούτο τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον, λέγουσα, ὅτι μόνον τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἔπασχαν, καὶ ἐπανελάμβανε ὅτι οὔτε εἰς βλάβην οὔτε εἰς ὕβριν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐκινεῖτο οὐδὲ κατεφέρετο καθ' ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ μόνον κατὰ τῶν ταραχοποιῶν· παραπονουμένη δὲ ὅτι αἱ Δυνάμεις κακῶς πολιτευόμεναι ἐθάρρυναν τοὺς ἀποστατάς λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἔλεγεν, ὅτι οὐδέποτε θὰ ἀπηρεῖτο τὰ ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος δίκαιά της, καὶ οὐδέποτε θὰ παρέβαινε, ἐνδίδουσα τὰ παραγγέλματα τοῦ ἱεροῦ νόμου· διεκήρυττε δ' ἐπὶ τέλους διὰ τελευταίαν φοράν, ὅτι ἀπέρριπτε διὰ παντὸς πᾶσαν ξένην μεσιτείαν καὶ πᾶσαν παρέμβασιν, ὅτι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γνώμης ἦσαν κατὰ τοῦτο καὶ ὁ σουλτάνος καὶ οἱ ὑπουργοὶ του καὶ τὸ ἔθνος ὅλον τῶν Μουσουλμάνων, καὶ ὅτι ἐπεθύμει νὰ παύσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς αἱ ξέναὶ Δυνάμεις τοῦ νὰ τὴν ἐνοχλῶσι περὶ τούτου.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐματαιοπύουσι οἱ πρέσβεις ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία, αἱ ἐπ' εἰρηνοποιήσει τῆς Ἑλλάδος συνδεθεῖσαι, κατεγίνοντο νὰ παραλάβωσι καὶ τὰς τρεῖς ἄλλας μεγάλας αὐλὰς συνεργούς· ἀλλ' ἡ μὲν Πρωσσία ἀπεποιήθη ἐπὶ λόγῳ, ὅτι δὲν εἶχε τὸ αὐτὸ συμφέρον, καὶ ὑπεσχέθη μόνον τὴν φιλικὴν παρὰ τῇ Πύλῃ σύμπραξίν της. Ἡ δὲ Αὐστρία, ἡ πρώτη ἄλλοτε προτείνασα τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπήντησεν, ἐλθούσης τῆς κρισίμου ταύτης ὥρας, ὅτι ἔχαιρε μὲν ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν δύο αὐλῶν εἰς κατὰ-

πανσιν τῶν μεταξὺ Τούρκων καὶ Ἑλλήνων ἐχθροπραξιῶν, ἀλλὰ δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀναδεχθῆ ἐπὶ αἰτήσει ἀποστατῶν μεσιτείαν προθεμένην ἀπόσπασιν μεγάλου μέρους τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σουλτάνου, δὲν ἀπεποιεῖτο ὅμως οὐδ' αὐτὴ τὴν παρὰ τῇ Πύλῃ φιλικὴν συνδρομὴν της. Μόνῃ ἢ γαλλικῇ κυβέρνησις πρόθυμος ἐφάνη. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ὑπερισχύσασα κοινὴ γνώμη ὑπὲρ Ἑλλάδος, αἱ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς βουλαῖς βαρεῖαι καὶ συνεχεῖς προσβολαὶ κατὰ τοῦ ὑπουργείου ὡς τουρκίζοντος, καὶ ἢ αἰείποτε καὶ ὑπεράλλοτε εὐμενῆς τότε πρὸς τὸν χριστιανικὸν ἀγῶνα διάθεσις τοῦ βασιλέως ἐπερρέασαν ἐπὶ τέλος τὴν ἐπὶ Βιλλέλου κυβέρνησιν καὶ τὴν ἠνάγκασαν ὄχι μόνον ν' ἀσπασθῆ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων πράξιν τῶν δύο Δυνάμεων, ἀλλὰ καὶ νὰ προβάλῃ ἵνα μετασχηματισθῆ ἡ πράξις αὕτη εἰς συνθήκην, ἐγγνηθῆ παρὰ τῶν τριῶν Δυνάμεων ὅτι ὀρισθῆ, καὶ πειθαναγκασθῆ ἡ Πύλη εἰς παραδοχὴν αὐτῆς· συνέταξε δέ, ἐπὶ τῇ ἀξιώσει Ἀγγλίας καὶ Ῥωσσίας, καὶ τὴν συνθήκην, ἣτις τροπολογηθεῖσα ὑπεγράφη ἐν Λονδίῳ τὴν 24 ἰουνίου ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Δυνάμεων ὀρίζουσα ἐν συνόψει τὰ ἑξῆς.

Αἱ Δυνάμεις νὰ προσφερῶσι τῇ Πύλῃ τὴν μεσιτείαν των εἰς συνδιαλλαγὴν αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ν' ἀπαιτήσωσιν ἀνευ ἀναβολῆς ἀνακωχὴν.

Οἱ Ἕλληνες νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου ἐπὶ ἐτησίῳ φόρῳ ὑπὸ Ἀρχῶν ἐκλεγομένων παρ' αὐτῶν, συνευδοκοῦντος καὶ τοῦ σουλτάνου.

Οἱ Ἕλληνες νὰ ἰδιοποιηθῶσι τὴν παρ' αὐτοῖς ἰδιοκτησίαν τῶν Τούρκων ἀποζημιοῦντες αὐτούς.

Ἡ ὀροθετικὴ γραμμὴ νὰ χαραχθῆ μετὰ ταῦτα.

Μηδεμίαν ὠφέλειαν νὰ ζητήσωσιν αἱ Δυνάμεις δι' ἑαυτὰς ἢ διὰ τοὺς ὑπηκόους των.

Ν' ἀσφαλισθῶσιν οἱ συμβιβασθησόμενοι ὄροι ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Δυνάμεων ὅπως μετὰ ταῦτα ἐγκριθῇ.

Καὶ ταῦτα μὲν διεταττε φανερᾶ ἢ συνθήκη. Κατὰ πρότασιν δὲ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, τῆς ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην προθεμένης νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον καὶ ταχὺ πέρας τὴν συνθήκην, ὑπεγράφησαν ταῦτοχρόνως καὶ οἱ ἐξῆς μυστικοὶ ὄροι.

* Ἄν ἡ Πύλη δὲν ἐδέχετο ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς τὴν μεσιτείαν τῶν Δυνάμεων, νὰ συνδέσωσιν αὐταὶ ἐμπορικὰς καὶ προξενικὰς σχέσεις μετὰ τῶν Ἑλλήνων. * Ἄν δὲ ἡ Πύλη δὲν ἐδέχετο τὴν ἀνακωχὴν ἢ οἱ Ἕλληνες ἀπεποιούντο τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, νὰ κηρύξωσιν αἱ Δυνάμεις, ὅτι καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐσκόπευαν νὰ τὴν πραγματοποιήσωσι διὰ τῶν καταλληλοτέρων τρόπων, ἀμέτοχοι πάντοτε τῶν ἐχθροπραξιῶν τῶν ἀλληλομαχούντων. * Ἄν δὲ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἡ Πύλη ἐθεώρει τὰ ἀνωτέρω ἀνεπαρκῆ εἰς παραδοχὴν τῶν προτάσεων των, ἢ οἱ Ἕλληνες ἀπέρριπταν τοὺς ὄρους τῆς συνθήκης, αἱ Δυνάμεις νὰ μὴ παύσωσιν οὐδὲ τότε ἐργαζόμεναι εἰς εὐόδωσιν τῆς προκειμένης εἰρηνοποιήσεως ἐφ' ᾧν ἔθεσαν ὄρων.

Μοναδικὸν φαινόμενον τῆς αἰέποτε ἰδιοτελοῦς πολιτικῆς θὰ θεωρήσει τὴν συνθήκην ταύτην ὅστις ἀναλογισθῇ ὑπὸ ποίων, κατὰ ποίας περιστάσεις, διὰ ποῖα τέλη, καὶ ὑπὲρ ποίων ἀρχῶν ἐγράφη. * Ὅσα αἱ Δυνάμεις διεσάλπισαν καὶ ἐν Λαυβᾶχῃ καὶ ἐν Βιέννῃ κατὰ τῶν εἰς βλάβην τῆς ἐξουσίας εἰς ἣν ὑπάγονται ἐξανισταμένων λαῶν, ὅλα διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ἐματαιώθησαν. Ἡ συνθήκη ἐπρόσφερε θῦμα εἰς ἐξιλέωσιν τῶν λαῶν τὰς ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας, ἐμυκτήρισε τὴν ὑπὸ τὸ ἱερὸν ὄνομα αὐτῆς ἀνίερρον πολιτικὴν τῶν αὐλῶν βᾶσιν ἀληθῆ ἔχουσαν τὴν φιλαρχίαν αὐτῶν καὶ τὴν καταπίεσιν τῶν λαῶν, καὶ καθιέρωσε νέον δημόσιον δίκαιον νομιμοποιούσα

ἀνέγερσιν τυραννουμένων κατὰ τυραννούντων. Ὡς αἷτια δὲ τῆς συνθήκης ταύτης ἀνεφέροντο ὁ παρατεινόμενος αἱματηρὸς καὶ καταστρεπτικὸς πόλεμος, ἡ κορυφωθείσα ἀταξία καὶ ἀναρχία, καὶ ἡ ἐντεῦθεν πηγάσασα εἰς βλάβην ὅλου τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου πειρατεία· ἀλλ' ἀπεσιωπήθησαν τὰ δύο ἰσχυρότερα αἷτια, ἡ ἔνθερμος συμπάθεια ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν χριστιανικῶν λαῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὁ φόβος τῆς ἐνόπλου ἐπεμβάσεως τῆς Ῥωσσίας. Ἐγένετο δὲ ἡ μεσολάβησις τῶν αὐλῶν, κατὰ τὸ λέγειν τῆς συνθήκης, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

Εἶδαμεν ὅτι μόνης τῆς Ἀγγλίας ἐζήτησαν οἱ Ἕλληνες τὴν μεσιτείαν ἐθνικῶς καὶ ἐπισήμως· ἀλλ' ὁ Ῥόσχος διὰ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι διατριβῆς του ἀναφανέντος γαλλικοῦ κόμματος (β) ὑπενήργησεν ἀναφορὰς πολιτῶν αἰτουμένων τὴν μεσιτείαν τῆς Γαλλίας σταλείσας πρὸς αὐτὴν μυστικῶ τῶ τρόπῳ, ἃς ἀνακαλύψασα ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ αὐτὰς κατέκρινεν ὡς ἀπαδούσας πρὸς ὅσα τὸ ἔθνος ἐν Ἐπιδαύρῳ ἐψήφισε καὶ τοὺς πρωταιτίους αὐτῶν ἐτιμώρησεν.

Ἐπλεον ἤδη κατὰ τὸ Αἰγαῖον δύο μοῖραι, ἡ μὲν ἀγγλικὴ ὑπὸ τὸν Κοδριγκτῶνα, ἡ δὲ γαλλικὴ ὑπὸ τὸν Δεριγνῆν, καὶ ἀνεμένετο καὶ ῥωσικὴ. Τὴν 5 αὐγούστου ἀφίχθησαν εἰς Ναύπλιον ὁ Κοδριγκτῶν καὶ ὁ Δεριγνῆς καὶ ἀνήγγειλαν ἀνεπισήμως τὰ τῆς συνθήκης συμβουλευόντες τὴν κυβέρνησιν νὰ καλέσῃ τοὺς λαοὺς εἰς ὁμόνοιαν καὶ εὐταξίαν, νὰ τοὺς προετοιμάσῃ εἰς παραδοχὴν ἀνακωχῆς, καὶ νὰ μεταβῇ καὶ αὕτη εἰς Αἴγιναν ἐξ αἰτίας τῶν ἐν Ναυπλίῳ ἐμφυλίων τότε ταραχῶν, ἵνα σκέπτεται καὶ ἐνεργῇ ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀνεπηρεΐστως. Συνῆνεσεν ἡ κυβέρνησις, ἐξέδωκε τὴν 9 προκήρυξιν κατὰ τὴν ἐννοίαν τῶν συμβουλῶν τῶν ναυάρχων (γ), καί, ἀπάρασα τὴν 15 ἀπὸ

τοῦ θαλασσοπύργου, ὅπου ἔδρευεν ἐξ αἰτίας τῶν ἐν τῇ πόλει ταραχῶν, κατῆρε τὴν 17 εἰς Αἴγιναν. Μετέβη δ' ἐκεῖ συγχρόνως καὶ ἡ Βουλὴ, ἧς ὁ πρόεδρος, πέντε μέλη καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γραμματεὺς ἀπετέλουν κατὰ τὸ ἰστ' ψήφισμα τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως τὸ συμβούλιον, εἰς ὃ ἀνετέθησαν τὰ τοῦ συμβιβασμοῦ (δ). Τὴν δὲ 20 αὐγούστου ὁ Χαμιλτών, ὁ Γάλλος πλοίαρχος Χουγῶν καὶ ὁ σύμβουλος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ῥωσικῆς πρεσβείας Τιμώνης ἀπήτησαν ἐπισήμως παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀνακωχῆν. Ὅ,τι ἀπήτησαν αἱ Δυνάμεις παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἦτον ὅ,τι ἐζήτησαν οἱ Ἕλληνες παρὰ τῶν Δυνάμεων ἐπὶ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελεύσεως δι' ὃ προθύμως συνήνεσαν. Ἄλλ' ἦσαν καὶ πολλοὶ αὐτῶν καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ φιλέλληνες, οἵτινες ἀντέλεγαν καὶ ἀντέπρατταν πρόφασιν ἔχοντες αὐτὴν τὴν συνθήκην ὡς μὴ διαγράφουσιν τὰ ὅρια τῆς νέας ἐπικρατείας καὶ ὡς ὑποκινούσαν ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν τύχην τῆς τόσα παθούσης στερεᾶς Ἑλλάδος.

Τὴν δὲ 4 αὐγούστου ἔφεραν οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις τῶν τριῶν Δυνάμεων εἰς γνώσιν τῆς Πύλης τὴν συνθήκην δι' ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐγγράφου διαλαμβάνοντος ὅτι ἐξ ἔτη ματαίως ἠγωνίσθησαν αἱ Δυνάμεις νὰ τὴν πείσωσιν εἰς εἰρήνευσιν τῆς Ἑλλάδος· ὅτι, ἐξ αἰτίας τόσων δυστυχημάτων ὅσα ἔπαθεν ἐντεῦθεν ἡ ἀνθρωπότης, καὶ τόσων ζημιῶν ὅσας ὑπέστη τὸ ἐμπόριον ὅλων τῶν ἐθνῶν, τὸ ζήτημα κατέστη εὐρωπαϊκόν· ὅτι αἱ Δυνάμεις ἠναγκάσθησαν νὰ παρέμβωσιν εἰς παῦσιν τοῦ μεγάλου τούτου κακοῦ, καὶ ὅτι, ἂν ἡ Πύλη ἀπέρριπτε τὴν μεσιτείαν των καὶ δὲν διέταπτεν ἐντὸς 15 ἡμερῶν διακοπὴν τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἀπόφασιν εἶχαν νὰ ἐνεργήσωσιν ὅ,τι ἀπήτει τὸ ἀληθὲς συμφέρον αὐτῆς τῆς Πύλης, ἢ ἀσφάλεια τοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ ἡσυχία τῆς Εὐρώπης.

Παρελθούσης δὲ τῆς δεκαπενθημέρου προθεσμίας, ὑπῆγαν οἱ διερμηνεῖς τῶν τριῶν πρεσβειῶν ζητοῦντες ἀπάντησιν. “ Ἄν ἤξευρα, ” τοῖς ἀκεκρίθη ὁ Ῥεῖζ-ἐφέντης, “ ὅτι τὸ ἔγγραφον ἀπέβλεπε τὰ τῆς Ἑλλάδος, δὲν θὰ τὸ ἐδεχόμην· ἀλλὰ μαθὼν τί περιεῖχε, “ δὲν τὸ ἀνέγνωσα· εἶπατε πρὸς τοὺς ἀποστειλαντάς σας ὅτι ἡ θετική, ἡ ὀριστική, ἡ ἀμετάτρεπτος, ἡ αἰώνιος ἀπάντησις τῆς ὑψηλῆς Πύλης εἶναι, ὅτι “ οὐδεμίαν δέχεται πρότασιν περὶ Ἑλλήνων, ὅτι ἐπι- “ μένει εἰς ἣν ἐξέφρασεν ἄλλοτε γνώμην καὶ θὰ ἐπι- “ μένει μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος.” Οἱ πρέσβεις, μαθόντες ταῦτα, ἀνήγγειλαν τὴν ἐπαύριον τῷ Ῥεῖζ-ἐφέντη ὅτι, ἐπειδὴ ἀπερρίφθη ἡ πρότασις των, αἱ Δυνάμεις ἐσκόπευαν νὰ ἐνεργήσωσιν αὐταὶ τὰ τῆς συνθήκης. Ἡ Πύλη ἐζήτησέ τινας διασαφήσεις, ἐπανελάβε τὰ αὐτά, ἐκήρυξεν ὅτι δὲν δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς ἔγγραφον περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὅτι ἐθεώρει τὸ δοθὲν ὡς μὴ δοθὲν· διέταξε δὲ νὰ ὀχυρωθῶσιν ἀμέσως τὰ τοῦ Βοσπόρου καὶ Ἑλλησπόντου φρούρια, ἔφερε στρατεύματα ἐν τῇ βασιλευσῆ καὶ παρεσκευάζετο εἰς πόλεμον. Ἐπεσκ’ ἔφθησαν οἱ διερμηνεῖς τῶν πρεσβειῶν τὸν Ῥεῖζ-ἐφέντην καὶ τὴν 2 Σεπτεμβρίου καὶ συνδιελέχθησαν, ἀλλὰ καὶ τότε ἀπέτυχαν. Προκαλούμενος ἐν τῇ συνδιαλέξει ταύτῃ ὁ Ῥεῖζ-ἐφέντης παρὰ τοῦ διερμηνέως τῆς Ἀγγλίας ν’ ἀνακαλύψῃ τί διανοεῖτο νὰ πράξῃ ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ περιστάσει ταύτῃ, εἶπεν· “ Ὁ Θεὸς καὶ τὸ δίκαιόν μου εἶναι τὸ ῤῆτόν τῆς αὐλῆς σου· οὐδὲν ἄλλο “ ῤῆτόν ἐγκριτώτερον καὶ παρ’ ἡμῖν, ἐν ᾧ προτίθεσθε “ νὰ μᾶς προσβάλετε.” Οἱ πρέσβεις ἐγνωστοποίησαν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τοῖς προξ’ νοῖς καὶ δι’ αὐτῶν τοῖς ὑπηκόοις τῶν τριῶν αὐλῶν, οἵτινες, θεωροῦντες ἄφευκτον τὸν πόλεμον, ἠτοιμάζοντα ν’ ἀναχωρήσωσι. Διετάχθησαν δὲ συγχρόνως παρὰ τῶν πρέσβειων καὶ οἱ ναύαρχοι νὰ ἐνεργήσωσιν ὅτι

ὄριζεν ἢ συνθήκη, ἀπεχόμενοι μὲν πάσης ἐχθροπραξίας, ἀλλ' ἐμποδίζοντες τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ τουρκοαιγυπτίου στρατοῦ καὶ διὰ τῆς βίας, ἂν ἢ χρεῖα τὸ ἐκάλει. Διετάχθησαν παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ οἱ παρὰ τῷ Μεχμέτ-Ἀλῆ Γάλλοι νὰ παραιτηθῶσι τῆς ὑπηρεσίας του.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, εἴτε ἐκ συγκυρίας εἴτε ἐκ προμελέτης, ἔφερεν ἐπισήμως πρὸς τὴν Πύλην ὁ τότε πατριάρχης Ἀγαθάγγελος ἀναφοράς τῶν κατοίκων τῶν ὑπὸ τὰ ὀθωμανικὰ ὄπλα ἐπαρχιῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐβοίας, δι' ὧν ἐκθειάζοντες τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κιουταχῆ οἱ ὑπὸ τὸ κοπτερὸν ξίφος αὐτοῦ Ἕλληνες καὶ μετανοοῦντες δι' ὅσα ἔπραξαν κατέφευγαν εἰς τὸ ἔλεος τῆς Πύλης αἰτούμενοι διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ πατριάρχου τὴν ἀπόδοσιν τῶν κτημάτων αὐτῶν καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν ἐπὶ τῆς ἀποστασίας καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔτους ὀφειλομένων φόρων. Ἡ Πύλη, θέλουσα νὰ κατασιγάσῃ τὰς φωνὰς τῆς μεσιτευούσης συμμαχίας καὶ νὰ ἐφελκύσῃ καὶ ἄλλους ἀποστάτας, ἔδραξε τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ἤνοιξε δι' ἐγγράφου τῆς πρὸς τὸν πατριάρχην τὴν θύραν τοῦ ἐλέους, τὸν διέταξε νὰ καλέσῃ ὅλους τοὺς ἀποπλανηθέντας εἰς μετάνοιαν, ὑποσχομένη ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ παραδεχομένη τὰς λοιπὰς αἰτήσεις των· ἀπέλυσε δὲ καὶ ὅλους τοὺς ἐπὶ πολιτικῷ λόγῳ κρατουμένους Ἕλληνας.

Ἀφ' οὗ αἱ Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ παύσωσι τὸν πόλεμον ἄκοντος τοῦ σουλτάνου, ὧφειλαν ν' ἀποκλείσωσι τὸν λιμένα τῆς Ἀλεξανδρείας, ὅπου εὕρισκοντο ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πολεμικὰ πλοῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Αἰγύπτου, καὶ τοῦ Τουνεζίου ἑτοιμα εἰς ἔκπλουν. Ἄν ἐγίνετο τοῦτο, καὶ ἀπεκλείοντο διὰ τινος μόνον ἡμέρας καὶ τὰ μεσημβρινοδυτικὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, δι' ὧν ἔτροφοδοτοῦντο τὰ ἐχθρικὰ στρατεύματα, καὶ τὰ

ὀλέθρια σχέδια τοῦ Ἰβραήμη θὰ ἐματαιοῦντο, καὶ αὐτὸς θὰ ἠναγκάζετο νὰ ἐπιθυμήσῃ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐπάνοδον· ἀλλ' ἡ συμμαχία ἠρκέσθη νὰ στείλῃ τὸν συνταγματάρχην Κραδόκον πρὸς τὸν Μεχμέτ-Ἀλῆν εἰς ἀναβολὴν τοῦ ἔκπλου τῶν στόλων συμβουλευτικῶ τῷ τρόπῳ· ὁ δὲ φέρων τὴν ἐντολὴν ταύτην δὲν ἔφθασεν ἐν καιρῷ εἰς Αἴγυπτον· ἀλλὰ καὶ ἐν καιρῷ ἂν ἔφθανε, δὲν θὰ εἰσηκούετο βεβαίως. Ἐχρειάζετο βία καὶ ὄχι πειθῶ· διότι, καὶ ἂν ἐπέιθετο ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς, θὰ ἐχρειάζετο καὶ τότε βία κατ' ἐπιφάνειαν εἰς δικαιολογίαν του παρὰ τῷ σουλτάνῳ.

Ἐν τούτοις, λήγοντος τοῦ ἰουλίου, ἐξέπλευσαν τοῦ λιμένος τῆς Ἀλεξανδρείας 92 πλοῖα, ἐξ ὧν 51 πολεμικά, καὶ τὰ λοιπὰ φορτηγά· καὶ ὁ μὲν βυζαντινὸς στόλος ὑπὸ τὸν καπητανάμπην συνίστατο εἰς δύο δίκροτα, πέντε φρεγάτας, καὶ ἐννέα κορβέττας· ὁ δὲ αἰγύπτιος ὑπὸ τὸν Μουχαρέμπην εἰς τέσσαρας φρεγάτας, ἕνδεκα κορβέττας, τέσσαρα βρίκια, ἐξ γολέττας καὶ ἐξ πυρπολικά· συνέπλεαν δὲ καὶ τρεῖς τουνεζικαὶ φρεγάται μικραὶ μεθ' ἐνὸς βρικίου, καὶ ὡς ὀδηγὸς τοῦ Μουχαρέμπη ὁ Γάλλος ὑποναύαρχος Τελλιέρος, ὑφ' ὃν καὶ ὑπὸ τινὰς ἄλλους Γάλλους ἀξιωματικούς ἐξησκήθησαν τρισχίλιοι Ἄραβες περὶ τὰ ναυτικά (ε)· τὰ δὲ φορτηγά, τὰ μὲν 36 ἦσαν ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν, τὰ δὲ 5 ὑπὸ αὐστριακὴν, φέροντα ὅλα 1000 τακτικούς, 100 ἵππεῖς ἀνίππους, τρόφιμα, πολεμοφόδια καὶ δίστηλα ἐν ἑκατομμύριον. Ἐσκόπει δὲ ὁ Ἰβραήμης νὰ προσβάλλῃ μετὰ τὴν ἄφιξιν τῆς δυνάμεως ταύτης τὴν Ὑδραν. Τὰ πλοῖα ταῦτα κατενοδώθησαν τὴν 26 αὐγούστου εἰς Νεόκαστρον, οὐδὲν συμμαχικὸν ἢ ἑλληνικὸν πλοῖον ἀπαντήσαντα καθ' ὅλον τὸν πλοῦν.

Ὁ δὲ δραστήριος Ἰβραήμης ἤρχισεν ἀμέσως νὰ ἐπιβιβάζῃ εἰς ἄλλα πλοῖα ἄλλα στρατεύματα πρὸς ταχειᾶν ἐκπλήρωσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ του. Καθ'

ἦν δὲ ἡμέραν κατέπλευσεν ἡ ἐχθρική αὐτῆ δύναμις εἰς Νεόκαστρον, ὃ μὲν Κοδριγκτῶν εὐρίσκετο ἐν Ναυπλίῳ, ὃ δὲ Δεριγνῆς ἐν Μήλῳ· ἀμφοτέροι δὲ μαθόντες τὸν κατάπλου, ἀνεχώρησαν· καὶ ὃ μὲν Κοδριγκτῶν, ἀφίχθεις πρῶτος ἔμπροσθεν τοῦ Νεοκάστρου, ἔστειλε τὴν 7 ἐπιστολὴν πρὸς τὸν καπητανάμπην κοινοποιοῦσαν τὰ τῆς συνθήκης καὶ λέγουσαν, ὅτι κατ' αὐτὴν ἀπηγορεύετο πᾶσα κίνησις πλοίων καὶ στρατευμάτων καὶ πᾶσα μεταφορὰ πολεμοφοδίων εἰς βλάβην ὅποιοιδήποτε μέρους τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, καὶ ὅτι, ἂν μία κανονία ἐρρίπτετο ἐπὶ τὴν βρεττανικὴν σημαίαν, θὰ κατεστρέφετο ὅλος ὁ στόλος του. Τὴν 10 ἀφίχθη καὶ ὃ Δεριγνῆς, καὶ ἔγραψαν ἀμφοτέροι αὐθημερὸν τῷ Ἰβραήμῃ τὰ αὐτά. Τὴν δ' ἐπαύριον ἐπεσκέφθη ὃ Δεριγνῆς τὸν Ἰβραήμην συναινέσει καὶ τοῦ Κοδριγκτῶνος καὶ τὸν ἠῦρεν εἰς ἄκραν ἀμηχανίαν περὶ τοῦ πρακτέου, διότι οὔτε τὰς δυνάμεις του ἤθελε νὰ ρίψοκινδυνεύσῃ, οὔτε τὰς διαταγὰς τοῦ σουλτάνου νὰ παρακούσῃ· ἠγνῶει δὲ καὶ τὴν γνώμην τοῦ πατρός του. Τὴν δὲ 13 ἐξῆλθαν εἰς ἐπίσκεψίν του οἱ δύο ναύαρχοι, καὶ παρόντων τῶν ἀρχηγῶν τῶν στόλων ἐπανέλαβαν ὅσα ἔγραψαν. Ὁ Ἰβραήμης ἀπεκρίθη εἰς ἐπήκοον ὄλων, ὅτι δὲν ἦτον αὐτεξούσιος, ἀλλ' ὑπηρετῆς τῆς ὑψηλῆς Πύλης, καὶ ὅτι, διαταχθεὶς νὰ καταστρέψῃ τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν διὰ τῆς καταστροφῆς τῆς Ὑδρας, χρέος του ἐνόμισε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν θέλησιν τοῦ κυρίου του· ἐπειδὴ ὁμως ἐνδεχόμενον νὰ μὴ προεῖδεν ὃ κύριός του τὴν νέαν φάσιν τῶν πραγμάτων, ἐθεώρει ἀναγκαῖον νὰ ζητήσῃ νέας διαταγὰς, ἔτοιμος πάντοτε νὰ ὑπακούσῃ, ὅποια καὶ ἂν ἦσαν· ἀλλ' ὑπέσχετο ἐπὶ λόγῳ τιμῆς μηδένα ἔκπλου νὰ ἐπιτρέψῃ ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ. Οἱ ναύαρχοι τῆς συμμαχίας εὐχαριστήθησαν καὶ ἀνεχώρησαν, ὃ μὲν Κοδριγκτῶν εἰς Ζάκυνθον, ὃ δὲ Δερι-

γνῆς εἰς Ἐλαφονήσια, ἀφήσαντες ἀνὰ μίαν φρεγάταν ἔφορμον.

Τὴν δὲ 19, περὶ τὸ δειλινόν, εἰδοποιήθη ὁ Κοδριγκτών, ὅτι 30 πλοῖα, τῶν ἐν Νεοκάστρῳ, πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ, ἔπλεαν ὑπὸ ἐπιτήδειον ἄνεμον πρὸς τὰς Πάτρας εἰς τιμωρίαν, ὡς ἐγνώσθη μετὰ ταῦτα, τῶν περὶ τὸν Χάστιγγα καὶ εἰς ἐπισιτισμὸν τοῦ στρατοῦ. Ἀνήχθη ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ ἡ ἀγγλικὴ ναυαρχίς, καὶ πρωΐας γενομένης εὐρέθη μεταξὺ τοῦ στόματος τοῦ κόλπου καὶ τῆς τουρκικῆς ταύτης μοίρας παρακολουθουμένη ὑπὸ τῶν φρεγατῶν Δαρτούθης καὶ Ταλβότης καὶ τινος βρικίου. Ὁ Κοδριγκτών ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἀρχηγὸν τῆς τουρκικῆς μοίρας, ὅτι παράβασιν τοῦ λόγου τῆς τιμῆς τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ ἐθεώρει τὸν ἔκπλουν τῆς μοίρας ταύτης καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ προχωρήσῃ. Ἐπὶ τῇ κοινοποιήσει ταύτῃ ἐπόδισεν ἡ μοῖρα πρὸς τὸ Νεόκαστρον, καὶ τὴν ἐπαύριον ἀπήντησεν ἄλλην παρακολουθοῦσαν ἐκ τοῦ Νεοκάστρου, ἐν ἣ καὶ ὁ Ἰβραήμης. Ἐπόδισε καὶ αὕτη πρὸς τὸ Νεόκαστρον μαθοῦσα τὰ τοῦ Κοδριγκτῶνος. Ἐπανέπλευσαν τότε εἰς Ζάκυνθον τὰ ἀγγλικά πλοῖα. Σκότους δὲ γενομένου, ἐστράφησαν αἱ δύο αἰγύπτια μοῖραι πρὸς τὰς Πάτρας· ἀλλ', ἐπικρατούσης καθ' ὅλην τὴν νυκτὰ σφοδρᾶς ἀντιπνοίας, ὀλίγον ἐπροχώρησαν. Οἱ δὲ περὶ τὸν Κοδριγκτῶνα, ἰδόντες τὴν ἐπαύριον τὰ πλοῖα ταῦτα, ἀνήχθησαν, καί, θαλασσομαχοῦντες ἐξ αἰτίας τῆς δεινῆς κακοκαιρίας, τὰ ἐπρόφθασαν τὸ ἑσπέρας ἔμπροσθεν τοῦ Πάπα, τὰ ἐκανονοβόλησαν καὶ τὰ ἠνάγκασαν νὰ ἐπαναπλεύσωσιν εἰς Νεόκαστρον. Ἐν τούτοις ἔφθασε καὶ ἡ ῥωσικὴ μοῖρα ὑπὸ τὸν ὑποναύαρχον Χευδένον.

Ἀφ' οὗ παρέβη ὁ Ἰβραήμης τὸν λόγον του, οἱ ναύαρχοι ἐσκέφθησαν, ὅτι δὲν ἠσφαλίζοντο εἰμὴ παραφυλάττοντές τον. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ συνή-

νωσαν τὰ πλοῖά των τὴν 6 ὀκτωβρίου ἔμπροσθεν τοῦ Νεοκάστρου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐθεώρησαν καὶ βαρὺ καὶ ἐπικίνδυνον νὰ θαλασσομαχῶσιν παρὰ τὴν δυσπαράπλευστον ἐκείνην ἀκτὴν, ἀπεφάσισαν νὰ εἰσπλεύσωσιν ἐν εἰρηνικῷ πνεύματι. Ἡρεθισμένοι δὲ διὰ τὴν παράβασιν τοῦ λόγου τοῦ Ἰβραήμη, ἠρεθίσθησαν ἔτι μᾶλλον κατ' αὐτοῦ ὡς δις συμβουλευσαντές τον πρὸ ὀλίγου νὰ μὴ καταστρέφῃ ὡς ἀγενῆς ἐχθρὸς τὴν Μεσσηνίαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου καὶ μὴ εἰσακουσθέντες. Οὐδὲν ἤττον ἠρεθισμένοι κατὰ τῶν ναυάρχων ἦσαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, βλέποντες τὰ μεγάλα σχέδιά των διασκεδαζόμενα καθ' ἣν ὄραν ἐφαίνετο βεβαία ἢ εὐόδωσις των, τοὺς τόσον αἱματηροὺς καὶ πολυδαπάνους ἀγῶνάς των ματαιουμένους, καὶ ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀποστατῶν ἐξευτελιζομένους. Ὑποπτεύοντες δὲ μάχην προητοιμάσθησαν θέσαντες τὰ πλοῖά των εἰς σχῆμα πετάλου ἐπὶ δύο γραμμῶν ἀρχομένων ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος, παρατεινομένων εἰς τὸ ἐν μέσῳ αὐτοῦ κείμενον νησιδίον τοῦ Χελωνακίου καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν περατουμένων· τὸ σχῆμα δὲ τοῦτο ἔθετε τὰ εἰσπλέοντα πλοῖα ὑπὸ τὴν πυροβολὴν ὄλου τοῦ στόλου. Συνίστατο δὲ ἢ ἐν τῷ λιμένι τοῦ Νεοκάστρου δύναμις των τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τρία δίκροτα, δεκαεννέα φρεγάτας, ὧν αἱ τέσσαρες αἰγύπτια ἦσαν δίφρακτοι (vaisseaux rasés), εἰκοσιῆς κορβέτται, δώδεκα βρίκια καὶ ἕξ πυρπολικά, φέροντα ὅλα κανόνια 1994 (στ)· ἐφρουρεῖτο δὲ τὸ στόμα τοῦ λιμένος καὶ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ φρουρίου καὶ μιᾶς ἐκατέρωθεν τοῦ στόματος κανονοστιχίας. Καὶ ἡ μὲν ἔνδον γραμμὴ ἐσχηματίζετο ἐκ δικρότων καὶ φρεγατῶν, ἔχουσα ἐπὶ τῶν ἐσχατιῶν τῆς ἐκατέρωθεν τὰ πυρπολικά, ἢ δ' ἐκτὸς ὑπὸ κορβεττῶν καὶ βρικίων κατὰ τὰ κενὰ τῆς ἔνδον· ἐσάλευαν δ' ἐπ' ἀγκύρας ὀπισθεν τῆς ἕξω γραμμῆς καὶ τινὰ τῶν

μικροτέρων πλοίων διαγράφοντα τρίτην ἀτελῆ γραμμὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν τοῦ πετάλου· ἐναυλόχουν δὲ τὰ τουνεζικὰ ἐκεῖθεν τοῦ Χελωνακίου· τὰ δὲ φορτηγὰ ἔκειντο ὅλα παρὰ τὸν νοτιοανατολικὸν αἰγιαλόν. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν καπητανάμπεην καὶ Μουχαρέμπεην κατεῖχαν τὰ δεξιὰ, οἱ δὲ περὶ τὸν Ταχῆρπασαν καὶ πατρονάμπεην τὰ ἀριστερά. Ἐν τούτοις εἰσέπλευσαν τὸν λιμένα δύο συμμαχικά πλοῖα μὴ φέροντα σημαίαν, καὶ περιπλεύσαντα εἰς κατασκόπευσιν, ὡς εἰκάζεται, ἐξέπλευσαν ἀκοινώνητα καὶ ἀνεπηρέαστα.

Ὁ δὲ Κοδριγκτῶν, ὅστις, ἔχων βαθμὸν ἀντιναυάρχου, ἦρχεν ὅλου τοῦ συμμαχικοῦ στόλου, ἐχόντων τῶν δύο συναδέλφων του τὸν τοῦ ὑποναυάρχου, διέταξε τὸν εἰσπλουν, μεσοῦσης τῆς ἡμέρας τῆς 8 ὀκτωβρίου, παραγγείλας οὐδεὶς τῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του νὰ κανονοβολήσῃ, ἂν δὲν ἐκανονοβόλουν οἱ Τοῦρκοι πρῶτοι. Συνεκροτοῦντο δὲ αἱ συμμαχικαὶ μοῖραι, ἡ μὲν ἀγγλικὴ ἐκ τριῶν δικρότων, τῆς ναυαρχίδος Ἀσίας, τῆς Γενούης καὶ τῆς Ἀλβιῶνος, ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν, τῆς Γλασκόβης, τῆς Καμβρίας, τῆς Δαρτμούθης καὶ τῆς Ταλβότης, καὶ ἐκ πέντε βρικίων καὶ γολεττῶν τοῦ Ῥόδου, τοῦ Κώνωπος, τοῦ Γοργοῦ, τῆς Φιλομήλας καὶ τῆς Ἐλάφου· ἡ δὲ γαλλικὴ ἐκ τριῶν δικρότων, τῆς Βρεσλαβίας, τοῦ Σκιπίωνος καὶ τῆς Τριαίνης, ἐκ δύο φρεγατῶν, τῆς ναυαρχίδος Σειρήνος καὶ τῆς Ἀρμίδας, καὶ ἐκ δύο γολεττῶν, τῆς Δάφνης καὶ τῆς Ἀλκυῶνος· ἡ δὲ ῥωσικὴ ἐκ τεσσάρων δικρότων, τῆς ναυαρχίδος Ἀζόφης, τοῦ Ἀλεξάνδρου Νεύσκη, τῆς Γαγγούτης καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλ, καὶ ἐκ τεσσάρων φρεγατῶν, τοῦ Κάστορος, τοῦ Κωνσταντίνου, τῆς Ἐλένης καὶ τῆς Προβονόης· ἔφεραν δὲ αἱ τρεῖς αὗται μοῖραι κανόνια 1276 (ζ)· ἀλλ' ἡ δύναμις αὕτη, ἂν καὶ ὑποδεεστέρα τῆς τουρκικῆς κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κανονίων, ἦτο

λίαν ἐπικρατεστέρα ὡς ἐμπεριλαμβάνουσα δέκα δίκροτα, καὶ, ἂν προσέβαλλε τὴν τουρκικὴν μετέωρον, θὰ τὴν κατέστρεφε καὶ εὐκόλως καὶ ταχέως. Ἐπλεαν δὲ αἱ σύμμαχοι μοῖραι εἰς δύο γραμμάς, ὑπήνεμον μὲν ἡ ἀγγλικὴ καὶ γαλλικὴ, ὑπερήνεμον δὲ ἡ ῥωσικὴ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προέπλεεν αὕτη ἄλλ', ἀφ' οὗ ἔφθασε πρὸς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, φοβηθεὶς ὁ Κοδριγκτῶν μὴ τὰ φρούρια καὶ αἱ κανονοστιχίαι πυροβολήσωσι τὰ πλοῖα διαπλέοντα πρὸς τὰ ἀκροστόμια, τὴν διέταξε ν' ἀνακωχέυση, καὶ τούτου γενομένου, κατέλαβε τὴν πρώτην τάξιν ἡ ἀγγλικὴ, τὴν δευτέραν ἡ γαλλικὴ καὶ τὴν τελευταίαν ἡ ῥωσικὴ ἐπὶ σκοπῶ νὰ διαπλεύσωσιν ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς τὸ στόμα τοῦ λιμένος κατάμεσον.

Μόλις ἐφάνη εἰσπλέουσα ἡ ἀγγλικὴ ναυαρχὸς καὶ κανονοκρότησις ἀπὸ τοῦ φρουρίου ἔβαλεν εἰς κίνησιν ὡς ἐκ συνθήματος ὅλον τὸν τουρκοαιγύπτιον στόλον. Ὁ δὲ καπητανάμπεης, βλέπων αὐτὴν προβαίνουσαν εἶπεν, “ὁ κύβος ἐρρίφθη, οἱ Ἄγγλοι δὲν παίζονται,” παρήγγειλε δ' ἐν τῷ ἅμα τῷ Κοδριγκτῶνι νὰ ἐκπλεύσῃ. “Δὲν ἦλθα νὰ λάβω, ἦλθα νὰ δώσω διαταγὰς,” ἀπεκρίθη ὁ ὑπερήφανος Ἄγγλος, προσθέσας, ὅτι ἡ ἀπιστία τοῦ Ἰβραήμη ἠνάγκασε τοὺς συμμάχους νὰ εἰσπλεύσωσι, καὶ ὅτι ἂν ἐπυροβολεῖτο ἡ σημαία των, θὰ κατεστρέφετο ὁ τουρκοαιγύπτιος στόλος.

Τὴν β' ὥραν μετὰ μεσημβρίαν εἰσέπλευσαν ὑπὸ λεπτόν ἐμβάτην, ἐξαιρουμένων τῆς Καμβρίας καὶ τῆς Γλασκώβης, ἀνενόχλητα τὰ ἀγγλικά πλοῖα· καὶ ἠγκυροβόλησαν τὰ μὲν τρία δίκροτα κατὰ σειρὰν παράπλευρα τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος, ἐνὸς ἄλλου δικρότου καὶ μιᾶς φρεγάτας· ἡ δὲ Δαρτμούθη, τὰ βρίκια καὶ αἱ γολέτται παρὰ τὰ πρὸς τὸν εἰσπλουν πυρπολικά, τὰ μὲν κατὰ τὴν Σφακτηρίαν, ὅπου καὶ ἡ Ταλβόθη, τὰ δὲ ἀντικρῦ, ἐν οἷς καὶ ἡ Δαρτμούθη.

Συνεισέπλευσαν καὶ τινὰ τῆς γαλλικῆς μοίρας μετὰ τῆς ναυαρχίδος· τὰ δὲ λοιπὰ καὶ ὅλη ἡ ῥωσικὴ μοῖρα ἐννήμεον ἐξῶθεν τοῦ λιμένος. Καὶ ἡ μὲν Σειρὴν ἠγκυροβόλησεν ἐντεῦθεν τῶν ἀγγλικῶν δικρότων παρὰ τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν πλευρὰν αἰγύπτια πλοῖα, ὅπου διετάχθησαν νὰ παραπλαγιάσωσι καὶ δύο τῶν εἰσέτι ἐξω τοῦ λιμένος τριῶν γαλλικῶν δικρότων· ἡ δὲ Ἀρμίδα ἠγκυροβόλησε παρὰ τὴν Ταλβότην, ἡ δὲ Δάφνη καὶ ἡ Ἀλκυὼν παρὰ τὴν Ἀσίαν.

Ἐν τούτοις, ἀπέστειλεν ὁ πλοίαρχος τῆς Δαρτουμύθης τὴν λέμβον τοῦ πρὸς τοὺς ἐν τῷ παρ' αὐτῇ πυρπολικῷ παραγγέλλων ν' ἀπομακρυνθῇ· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῷ ὑποπτεύσαντες ὅτι ἤρχοντο οἱ Ἄγγλοι νὰ τὸ κυριεύσωσι, τοὺς ἐτουφέκισαν ἐρχομένους ἀπροφυλάκτως καὶ ἐσκότωσαν τὸν ἀξιωματικὸν καὶ τινὰς τῶν ναυτῶν· ἀντετουφέκισαν οἱ ἐν τῇ Δαρτουμύθῃ καὶ οἱ ἐν τῇ παρελλιμενίζούσῃ Σειρῆνι· ἔπεσε παρὰ τινος τῶν αἰγυπτίων πλοίων μία κανονία εἰς τὴν Σειρῆνα· ἀντεκανοβόλησεν ἡ Σειρῆν· συνεκανοβόλησεν ἡ Ἀσία τὴν βυζαντινὴν ναυαρχίδα κανοβολήσασαν αὐτὴν πρώτην, καὶ οὕτως ἐξήφθη ἡ μάχη. Ἐπὶ δὲ τῇ θεᾷ ταύτῃ, ἀνήγγειλεν ὁ Μουχαρέμπεης, οὗτινος τὸ πλοῖον ἔκειτο καὶ αὐτὸ παράπλευρον τῆς Ἀσίας ἀριστερόθεν, ὅτι σκοπὸν δὲν εἶχε νὰ τὴν κανοβολήσῃ· ἀπέστειλε καὶ ὁ Κοδριγκτῶν τὸν πρῶρα του Πέτρον Μικέλλην, ἵνα ἀναγγείλῃ ὅτι, μὴ κανοβολούμενος, οὐδ' αὐτὸς θὰ ἐκανοβόλει· ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Μουχαρέμπεην, εἴτε κατὰ διαταγὴν εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὸν στελλόμενον ἐσκότωσαν, προσερχομένης τῆς λέμβου, καὶ πρῶτοι ἐκανοβόλησαν τὴν Ἀσίαν. Ἦρχισε τότε ἡ μέχρι τοῦδε κανοβολοῦσα τὴν βυζαντινὴν ναυαρχίδα δεξιόθεν Ἀσία νὰ κανοβολήῃ καὶ τὴν αἰγυπτίαν ἀριστερόθεν καὶ κατεναυμάχησεν ἀμφοτέρας· οἱ δ' ἐκθρῶσκοντες οὐρανομήκεις καπνοὶ τόσον τὴν

περικάλυψαν ὑπὸ παχείαν νεφέλην, ὥστε οἱ παρεστῶτες τὴν ἐξέλαβαν ὡς συναπολεσθείσαν· ἀλλὰ, διασκεδασθέντος τοῦ καπνοῦ, τὴν ἐχαιρέτησαν ἀναφανείσαν ἀλαλάζοντες. Πολλὰ δὲ παθοῦσα ἐπὶ τῆς συμπλοκῆς ταύτης, πλείστα ἔπαθεν ἀρθέντων τῶν πλοίων τούτων ἐκ τοῦ μέσου ἀπὸ τῆς πυκνῆς πυροβολῆς τῆς δευτέρας καὶ τρίτης γραμμῆς.

Διεκρίθη καὶ ἡ Γενοῦη πρὸς ἓν δίκροτον καὶ μίαν μαχομένη φρεγάταν· καὶ τὸ μὲν δίκροτον κατεπολέμησε, τὴν δὲ φρεγάταν αὐτανδρον ἐβύθισεν· ἀλλ' ἡ καταναυμαχηθεῖσα τουρκικὴ ναυαρχὶς ἐξωκέϊλασα ὀπισθεν τῆς Γενοῦης καὶ ἐκενώσασα τὴν κανονοστιχίαν της, καιρίως τὴν ἔβλαψε καὶ πολλοὺς τῶν ἐν αὐτῇ ἐφόνευσεν, ἐν οἷς καὶ τὸν πλοίαρχον Βαθούρστην ἰστάμενον ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ πλοίου ἄφοβον καθ' ὄλην τὴν πάλην.

Προσέβαλε καὶ ἡ Ἀλβιῶν μίαν ἐχθρικὴν φρεγάταν, καὶ πλήρεις τόλμης οἱ ναῦταί της ἐπιπεσόντες ξιφῆρεις τὴν ἐπάτησαν· ἀλλ' οἱ ἐν αὐτῇ προφθάσαντες τὴν ἐπυρπόλησαν καὶ ἐρρίφθησαν πρὸς σωτηρίαν εἰς τὴν θάλασσαν· παρ' ὀλίγον δὲ συνεπυρπόλησαν καὶ τὴν Ἀλβιῶνα. Ἀποφυγοῦσα δὲ τὸν κίνδυνον τοῦτον ἡ Ἀλβιῶν, ἔπεσεν ἐν μέσῳ τριπλοῦ πυρὸς προσβαλλομένη ταυτόχρονως ὑπὸ μιᾶς φρεγάτας καὶ τῶν δύο παθόντων δικρότων ἐξοκειλάντων πρὸς τὴν πρύμνην της καὶ ἀπώλεσέ τινας, ἐν οἷς καὶ τὸν ὑποπλοίαρχον. Καλῇ τύχῃ, εἰσέπλευσε τὴν ὦραν ἐκείνην ἡ Βρεσλαβία, καὶ δραμοῦσα τὴν ἀπήλλαξε τῶν δεινῶν· τὰ δύο δ' ἐχθρικὰ δίκροτα, ἐξοκειλάντα ἐπὶ τῆς ὄχθης, ἐκάησαν.

Τὰ δὲ πλοία τὰ παραφυλάττοντα τὰ πυρπολικά ριψοκινδύνως ἐπάλαισαν ποτὲ ἀπωθούντα αὐτὰ καὶ ποτὲ καταστρέφοντα. Ἐν δὲ τῶν πυρπολικῶν μετέδωκε τὰς φλόγας του εἰς τὴν Δαρτμούθην, ἀλλὰ καὶ αἱ φλόγες ἐσβέσθησαν καὶ τὸ φλέξαν αὐτὴν πλοίου

κανονοβολουμένον ἐβυθίσθη· κατέστρεψε δὲ ἡ Δαρτμούθη καὶ τινα παρὰ τὴν πόλιν μικρὰ πλοῖα, καὶ κατεσίγασε καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ παρακείμενον κανονοστάσιον. Μεγάλως ἠρίστευσαν καὶ αἱ συμπολεμοῦσαι Ταλβόθη καὶ Ἀρμίδα, προκαλέσασαι δι' ὧν κατώρθωσαν τὰς εὐφημίας τῶν ὀρώντων. Οὐδὲν ἦττον ἠρίσ-ευσαν καὶ τὰ μικρὰ πλοῖα.

Ἡ δὲ Σειρὴν μέγαν ἀγῶνα ὑπέστη, ἀρξαμένης τῆς μάχης, μόνη παλαίουσα πρὸς τρεῖς διφράκτους φρεγάτας· ἀλλ' εἰσπλεύσασα μετ' ὀλίγον ἡ Τρίαίνα ἦλθεν εἰς ἀντίληψίν της, καὶ διήρесе τὰς κατ' αὐτῆς δυνάμεις. Ἐπὶ δὲ τῆς συμπλοκῆς ταύτης κατεφλέχθη μία τῶν διφράκτων φρεγατῶν, καὶ παρακειμένη ἡ Σειρὴν ἐκινδύνευε μέγαν κίνδυνον· ἀλλ' ἐλκομένη διὰ σχοινίων ὑπὸ τῆς Δαρτμούθης, καὶ ὑπὸ διαφόρων λέμβων ῥυμουλκουμένη, διεσώθη ἀπομακρυνθεῖσα. Εἰσέπλευσεν ἐν τούτοις ὁ Σκιπίων. Τρὶς ἐξερράγη τὸ πῦρ ἐντὸς αὐτοῦ, ἐφορμήσαντος ἐνὸς πυρπολικοῦ, καὶ ὡς ἐκ θαύματος διεσώθη καταστρέψας ἐπὶ τέλους τὸ πυρπολικόν.

Μόλις τὴν γ' ὥραν εἰσέπλευσεν ἐξ αἰτίας τῆς νηνεμίας ἡ ῥωσικὴ μοῖρα, καὶ ἰσχυρῶς ἀπὸ τοῦ φρουρίου καὶ ὑπὸ τῶν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας κανονίων προσβληθεῖσα καὶ παθοῦσα, ἀντιπαρετάχθη πρὸς ὅλην τὴν δεξιὰν πλευρὰν τῶν ἐχθρῶν. Πρωταγωνιζόμενου δὲ τοῦ γηραιοῦ Χευδένου ἀνηβήσαντος ἐν τῇ μάχῃ, ἔθραυσε τοὺς παρατεταγμένους ἐχθροὺς συνεργεία πρὸς μὲν τὰ ἄνω τῆς Βρεσλαβίας, πρὸς δὲ τὸ στόμιον τῆς Ἀρμίδας καὶ Ταλβόθης καὶ τῶν βραδύτερον εἰσπλευσασῶν Καμβρίας καὶ Γλασκόβης· ἀποβιβάσασα δὲ ναυμάχους ἠνάγκασε τοὺς κατέχοντας τὴν ἐπὶ τῆς Σφακτηρίας κανονοστιχίαν νὰ τὴν ἐγκαταλείψωσιν· ἐφαίνετο δὲ ἡ νῆσος αὕτη ὅλη φλεγόμενη, ἐξαπτομένων ὑπὸ τῆς διακαοῦς πυροβολῆς τῶν ἐπικειμένων θάμνων.

Τετράωρος διήρκεσεν ἡ καταστρεπτικὴ αὕτη μάχη. Ἀπαξάπαντες οἱ ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας διέπρεψαν ἀμιλλώμενοι τίς νὰ φανῆ εὐτολμότερος καὶ ἐπιδεξιώτερος. Εὐτόλμως καὶ ῥιψοκινδύνως ἠγωνίσθη καὶ ὁ τουρκοαιγύπτιος στόλος, ἀλλ' ἔπαθε τὰ πάνδεινα διὰ τὴν ὑπερέχουσαν δύναμιν καὶ τὴν πείραν τῶν πολεμίων. Δίκροτα, φρεγάται, κορβέτται, βρίκια, τὰ μὲν κατεσυντρίφθησαν, τὰ δὲ ἐκάησαν, τὰ δὲ ἐβυθίσθησαν ἢ εἰς τὴν ξηρὰν ἐξεβράσθησαν· τινὰ δὲ καὶ ἐπ' ἀγκύρας εἰσέτι σαλεύοντα κατήντησαν ἄχρηστα· ὀλιγώτατα δὲ τὰ μὴ παθόντα. Ὑπερπεντακισχίλιοι ἐλογίσθησαν οἱ ἀπολεσθέντες καὶ πάμπολλοι οἱ πληγωθέντες, ἐν οἷς καὶ ὁ Μουχαρέμπεης καὶ ὁ καπητανάμπεης, ἀποκοπέντος τοῦ ποδός του· πολλοὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων διεσώθησαν ὑπὸ τῶν ναυτῶν τῶν ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας πλοίων, καὶ τινες ἀποβάντες εἰς τὴν ἄκραν τοῦ λιμένος ἀπηυδημένοι ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν παρενεδρευόντων Ἑλλήνων. Ἐφονεύθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τὰς συμμαχικὰς σημαίας 175, καὶ ἐπληρώθησαν 451, ἐν οἷς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Κοδριγκτῶνος (η).

Παυσάσης τῆς μάχης, οἱ ναύαρχοι τῆς συμμαχίας ἔγραψαν τῷ Ἰβραήμῃ καὶ τοῖς ἀρχηγοῖς τοῦ στόλου ὅτι δὲν εἰσέπλευσαν ὡς ἐχθροί, ὅτι δὲν θὰ τοὺς ἐπολέμουν, ἂν δὲν ἐπυροβόλουν τὴν σημαίαν των ἐκείνοι πρῶτοι, καὶ ὅτι οὐδὲ μετὰ τὴν ἀπρομελέτητον μάχην εἶχαν σκοπὸν νὰ συντρίψωσι τὰ διασωθέντα πλοιάτων· ἀλλ', ἂν ἐπυροβολοῦντο ἐκ νέου, καὶ τὰ διασωθέντα θὰ κατέστρεφάν, καὶ τὰ φρουριά των θὰ κατηδάφιζαν, καὶ ὡς κήρυξιν πολέμου τοῦ σουλτάνου κατὰ τῶν συμμάχων τὴν πράξιν ταύτην θὰ ἐξελάβαν· ἐπὶ τέλους δὲ τοῖς ἔλεγον νὰ ὑψώσωσιν αὐθημερὸν ἐπὶ τῶν φρουρίων λευκὴν σημαίαν, ἂν ἤθελαν νὰ θεωρῶνται εἰς τὸ ἐξῆς ὡς φίλοι. Ἐν-

τρομοι οἱ τουρκοαιγύπτιοι ὑψωσαν τὴν λευκὴν σημαίαν, αἱ ἐχθροπραξίαι δὲν ἐπανελήφθησαν, καὶ τὴν 13 ἀπέπλευσαν αἱ συμμαχικαὶ μοίραι, διότι πολλὰ τῶν πλοίων αὐτῶν ἔπαθαν καὶ ἐστάλησαν πρὸς ἐπισκευὴν τὰ μὲν εἰς Μάλταν, τὰ δὲ εἰς Τολώνην, τὰ δὲ εἰς Ἀγγλίαν, ἀλλ' οὐδὲν αὐτῶν ἀπωλέσθη.

Ὁ δὲ Ἰβραήμης, ὅστις, ἐν ᾧ κατεστρέφετο ὁ τουρκοαιγύπτιος στόλος, περιεφέρετο εἰς τὰ πλησιόχωρα μέρη καταστρέφων καὶ αὐτός, ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον τῆς μάχης εἰς Νεόκαστρον, ὅπου ἀφήσας πρὸ ὀλίγου λαμπροὺς στόλους ἤνυρε ναυάγια· ἀνακαλέσας δὲ τὰ στρατεύματά του καὶ συγκεντρώσας αὐτὰ παρὰ τὰ φρούρια ἠσχολήθη σπουδαίως νὰ ἐπισκευάσῃ ὅσα τῶν παθόντων πλοίων ἦσαν ἐπισκευάσιμα, καὶ τὴν 6 δεκεμβρίου ἀπεστάλησαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐν δίκροτον, τέσσαρες φρεγάται, δύο κορβέται, τρία βρίκια καὶ πολλὰ φορτηγά· ἔφεραν δὲ τὰ πλοῖα ταῦτα καὶ τοὺς διασωθέντας τῶν φθαρέντων ναύτας, τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πληγωμένους, τὰς γυναῖκας τοῦ Ἰβραήμη καὶ τῶν ἀγάδων καὶ τρισχιλίους αἰχμαλώτους Ἕλληνας καὶ Ἑλληνίδας.

Ἀνεκκλάλητον χαρὰν ἐχάρη ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ τουρκοαιγυπτίου στόλου, ἀνέπεμψε πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας ἐπ' ἐκκλησίας καὶ ὑπέλαβε τὸ ἀκούσιον ἔργον τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας ὡς ἔργον τῆς ἀοράτου χειρὸς του. Ἐχάρησαν καὶ ἡ Ἀμερικὴ καὶ ἡ Εὐρώπη αἱ υἰοθετήσασαι τὸν ἀγῶνα. Συνεχάρησαν καὶ αἱ κυβερνήσεις Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας· ἀλλ' ἡ τῆς Ἀγγλίας ἐλυπήθη καὶ παρέστησεν ἐνώπιον τῶν βουλῶν τῆς τὴν ναυμαχίαν ὡς ἀπαίσιον συμβάν. Εἶχεν ἤδη ἀποθάνει ὁ Γεώργιος Κάννιγγ, καὶ ἡ ἐξουσία περιτῆλθεν εἰς ἄλλας ἄλλως πολιτενομένων χεῖρας· εὐάριθμοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν ταῖς βουλαῖς φιλελληνίζοντες, καὶ εἰς μάτην οἱ γενναῖοφρονες Ὀλλανδος ἐν τῇ ἄνω βουλῇ καὶ Βρούχαμος

ἐν τῇ κάτω ὠνείδιζαν τοὺς βλασφημοῦντας τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ναυμαχίαν ὑπουργούς.

Πρὶν δὲ μάθῃ τὸ μέγα συμβάν ἡ Πύλη, τὸ ἔμαθαν οἱ παρ' αὐτῇ πρέσβεις. Πλοίαρχός τις Ἄγγλος εἰδοποίησεν ἐκ Σμύρνης τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυν, ὅτι τὴν 8 ὀκτωβρίου, μετὰ μεσημβρίαν, ἐν ᾧ ἔπλεε μεταξὺ Κυθήρων καὶ Μάνης, ἐφαίνοντο λάμψεις ἐναέριοι καὶ ἠκούοντο βαρεῖαι βρονταὶ κατὰ τὰ παράλια τῆς Μεσσηνίας, καὶ ὅτι, ἀπάντησας τὴν αὐτὴν ἡμέραν πλοῖον ἑλληνικὸν ἀποπλεύσαν τὴν προτεραίαν ἐκ Νεοκάστρου, ἔμαθεν, ὅτι οἱ σύμμαχοι στόλοι ἠτοιμάζοντο νὰ εἰσπλεύσωσι τὴν ἐπαύριον. Τὴν δὲ 16 ἐβεβαιώθησαν οἱ καταταραχθέντες ἐπὶ τῇ ἀνωτέρω ἀγγελίᾳ πρέσβεις ἐκ γραμμάτων τῶν ναυάρχων, ὅτι αἱ ἀναφανείσαι λάμψεις ἦσαν αἱ ἀναβαίνουσαι φλόγες τῶν καιομένων πλοίων, καὶ αἱ ἀκουόμεναι βρονταὶ ἦσαν οἱ συντριμμοὶ των. Ἦκουσε καὶ ἡ Πύλη ὅσα ἐφημίζοντο, καὶ καλέσασα τοὺς διερμηνεῖς τῶν πρεσβειῶν τὴν 21, ἔμαθεν ὅτι, παραβάντος τοῦ Ἰβραήμη τὸν λόγον τῆς τιμῆς, ἔπλευσαν ἐν εἰρηνικῷ πνεύματι οἱ συμμαχικοὶ στόλοι εἰς τὸν λιμένα τοῦ Νεοκάστρου, ὅτι κατεστράφη ὁ τουρκοαιγύπτιος δώσας πρῶτος αἰτίαν, ὅτι ἐλυποῦντο οἱ πρέσβεις, διότι ἠναγκάσθησαν οἱ στόλοι τῆς συμμαχίας ν' ἀντιτάξωσι βίαν πρὸς τὴν βίαν, καὶ ἠύχοντο ἡ φρόνησις τῆς ὑψηλῆς Πύλης ν' ἀποτρέψῃ καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἄλλα δυστυχήματα.

Τοιοῦτον συμβάν, ὁποῖον τὸ ἐν Νεοκάστρῳ, ἂν συνέβαινε καθ' οὓς καιροὺς ἔπεκράτει ὁ γενιτσαρισμός, θὰ ἔφερεν ἄνω κάτω τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ θὰ ἔβαλλεν εἰς κίνδυνον καὶ τὴν ζῶην καὶ τὴν τιμὴν τῶν Φράγκων· ἀλλ' ἐπὶ τῆς παρούσης περιστάσεως ἐγόγγυσαν μὲν οἱ Μουσουλμάνοι, ἀλλὰ δὲν ἠτάκτησαν, καὶ ἀνέθεσαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τὰ πάντα εἰς τὴν φρόνησιν τῆς κυβερνήσεώς των. Ἡ

δὲ κυβέρνησις των ἠσθάνθη καὶ τὴν μεγάλην φθορὰν καὶ τὴν μεγάλην περιφρόνησιν, ἐθεώρησε καὶ παρέστησε τὸ συμβὰν πρὸς τοὺς πρέσβεις, ὁμολογοῦντας πάντοτε τὰ πρὸς αὐτὴν φιλικὰ αἰσθήματα τῶν αὐλῶν, ὡς ἔργον πολέμιον, ἐκώλυσε τὸν πλοῦν τῶν ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων, δὲν ἔδωκε τὰ συνήθη ὁδοιπορικὰ φερμάνια τοῖς ταχυδρομοῖς αὐτῶν, ἀπήτησεν ἱκανοποίησιν καὶ ἀποζημιώσιν, καὶ διέκοψε μέχρι τινὸς τὰς πρὸς αὐτοὺς ἀμέσους σχέσεις της· ἀλλ', αἰσθανομένη τὴν ἀδυναμίαν της, δὲν ἐπροχώρησε περαιτέρω. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἀναφανέντος κινδύνου μεγάλην σταθερότητα ἔδειξαν οἱ πρέσβεις κατ' ἀρχὰς ὡς πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐκτελέσεως τῆς συνθήκης σκοπὸν τῆς συμμαχίας ἐντὸς πάντοτε τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης. “ Δὲν θέλω ν' ἀκούσω παραμικρὸν λόγον περὶ Ἑλλάδος,” τοῖς ἔλεγεν ὁ Ῥεῆζ-ἑφέντης, “ καὶ συμβιβαζόμεθα περὶ παντὸς ἄλλου.” “ ἀχώριστα εἶναι,” ἀπεκρίνοντο οἱ πρέσβεις, “ τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ τῶν τριῶν αὐλῶν.” Ἡ Πύλη τοῖς ἔλεγεν ὅτι ἀπέλυε τὰ κρατούμενα πλοῖα καὶ ἐξέδιδε τὰ ὁδοιπορικὰ φερμάνια, ἂν ὑπέσχοντο νὰ μὴ ἐπέμβωσι πλέον αἱ αὐλαὶ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος, νὰ τὴν ἀποζημιώσωσι διὰ τὴν φθορὰν τοῦ στόλου της καὶ νὰ τὴν ἱκανοποιήσωσι διὰ τὴν ὕβριν τῆς σημαίας της. Οἱ δὲ πρέσβεις ἀπεκρίνοντο, ὅτι ἡ περὶ εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν συνθήκην ἀπόφασις τῶν αὐλῶν ἦτον ἀμετάτρεπτος, ὅτι οὐδεμία ἀποζημιώσις ὠφείλετο διὰ τὴν φθορὰν τοῦ στόλου της ὡς προκληθεῖσαν παρ' αὐτῆς, καὶ ὅτι, ὕβρισασα ἡ Πύλη πρῶτη τὴν σημαίαν των, ἀδίκως ἀπήτει ἱκανοποίησιν· τὴν ἠρώτων δὲ ἂν εἶχε σκοπὸν νὰ παύσῃ ἐνεργοῦσα παρὰ τὰς συνθήκας, κρατοῦσα τὰ πλοῖα καὶ μὴ δίδουσα τὰ συνήθη ὁδοιπορικὰ φερμάνια, καὶ ἂν συγκατετίθετο εἰς τὰς πρὸς αὐτὴν περὶ Ἑλλάδος προτάσεις των. Ἐπὶ τῇ κοινοποιή-

σει ταύτη, ἡ Πύλη μὴ ἀλλάξασα σκοπὸν ἤλλαξεν ὕφος, καὶ ἐπ' ἐλπίδι νὰ φέρῃ διαίρεσιν μεταξὺ τῶν πρέσβειων, ἦλθεν εἰς λόγους ἰδιαιτέρους ποτὲ μετὰ τοῦ ἐνὸς ποτὲ μετὰ τοῦ ἄλλου δώσασα καὶ τινὰς ἐλπίδας συμβιβασμοῦ· ἠθέλησε δὲ νὰ παρεμβάλῃ μεταξὺ ἑαυτῆς καὶ τῶν τριῶν πρεσβειῶν τὴν αὐστριακὴν πρεσβείαν, ἣτις ἐπὶ τῇ αἰτήσει αὐτῆς ἔγραψε ταῖς συναδέλφαις της, ὅτι ἡ ὑψηλὴ Πύλη ἀπεφάσισε ν' ἀπολύσῃ τὰ ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν αὐλῶν αὐτῶν πλοῖα καὶ ἀπήτει νὰ τῇ στείλωσι τὴν συνήθη περὶ αὐτῶν σημείωσιν· ἠτιολόγει δὲ τὴν παρέμβασίν της ἐπὶ τῇ μὴ προσελεύσει τῶν διερμηνέων αὐτῶν εἰς τὴν Πύλην, ὡς καὶ πρότερον. Ἄλλ' οἱ πρέσβεις ἀπέρριψαν ὁμοθυμαδὸν τὴν φιλικὴν παρέμβασιν τῆς Αὐστρίας, καὶ ἀπέδειξαν ἀνίσχυρον τὴν δικαιολογίαν της, εἰπόμενες, ὅτι ἡ Πύλη συνείθιζε νὰ καλῇ παρ' ἑαυτῇ τοὺς διερμηνεῖς των, ὡσάκεις εἶχε τι νὰ τοῖς κοινοποιήσῃ· ἔστειλαν δὲ πρὸς τὴν Πύλην αὐθημερὸν τοὺς διερμηνεῖς ζητοῦντες κατ' εὐθείαν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν τελευταίων προτάσεων· ἀλλ' ἡ Πύλη ἐπανέλαβε τὸ πρῶτον ὕφος· καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ κατὰ τὸ Νεόκαστρον συμβὰν ἀπήντησεν, ὅτι, μὴ λαβοῦσα εἰσέτι καθαρὰς πληροφορίας, ἠναγκάζετο ν' ἀναβάλλῃ πᾶσαν συζήτησιν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐθεώρει παράβασιν τῶν συνθηκῶν καὶ κήρυξιν πολέμου· περὶ δὲ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων εἶπε καὶ ἤδη ὅσα καὶ πάντοτε, δηλαδὴ ὅτι ἀπέρριπτε τὴν παρέμβασιν· ἀπεσιώπησε δὲ τὸ περὶ ἀπολύσεως τῶν πλοίων. Ὁργίσθησαν οἱ πρέσβεις ἐπὶ τῇ ἀπαντήσει ταύτῃ καὶ ἀπήτησαν νὰ τοῖς ἀναγγείλῃ σαφῶς, ἂν, συγκατατιθεμένη εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν σχέσεων, ἀπέλυε τὰ κρατούμενα πλοῖα, καὶ ἂν ἐδέχετο τὰς περὶ μεσιτείας καὶ ἀνακωχῆς προτάσεις, διότι ἄλλως θ' ἀνεχώρουν. Ἡ Πύλη ἐδέιχθη εὐδιάθετος μὲν ὡς πρὸς τὴν ἀπόλυσιν τῶν πλοίων,

ἀλλ' ἐναντία, ὡς αἰέποτε, ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπειδὴ ὅμως ἀπεφάνθησαν οἱ πρέσβεις τὴν φορὰν ταύτην ὅτι ἀναχώρουν, ἂν ἀπερρίπτετο τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα, ἀνέβαλε τὴν ὀριστικὴν ἀπάντησιν περὶ πάντων.

Ἐν τούτοις, κατέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐν Νεοκάστρῳ ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ στόλου Ταχέρπασας, καὶ ἔπαθεν ἡ Πύλη ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τοῦ ἀνδρὸς τούτου ὅ,τι πάσχει μήτηρ ἐπὶ τῇ πρώτῃ συνεντεύξει οἰκείου παρευρεθέντος ἐπὶ τῷ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ θανάτῳ ἀγαπητοῦ τέκνου. Ὁ Ταχέρης, ἀνὴρ πλήρης προλήψεων καὶ μίσους πρὸς τοὺς Φράγκους, τόσον ἐξηγγρίωσε τὴν Πύλην ἀναξήνας τὰς πληγὰς τῆς δι' ὧν ἀνέφερον, ὥστε οἱ μέχρι τούδε ἀκλόνητοι πρέσβεις ἐκλονίσθησαν ἐξ αἰτίας τοῦ τραχέος καὶ ἀποτόμου ὕφους αὐτῆς· καὶ ἐπὶ μακρᾶς συνεντεύξεως αὐτῶν καὶ τοῦ Ῥεῆζ-ἐφέντη ἠρώτησαν, ἂν ἡ Πύλη, ἀπορρίπτουσα τὴν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων μεσιτείαν, εὐηρεστεῖτο κἂν νὰ τοῖς χαρίσῃ αὐθόρμητος προνόμια ἀνάλογα τῆς συνθήκης, ὅ ἐστι Μολδοβλαχικά, ἂν κατέφευγαν εἰς τὸ ἔλεός τῆς. Ὁ Ῥεῆζ-ἐφέντης ἀνέβαλε τὴν ἀπάντησιν, καὶ μετὰ τὴν συνέντευξιν ταύτην ἐκλήθησαν οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους εἰς γενικὸν συμβούλιον, καί, γενομένου λόγου περὶ τῶν τελευταίων προτάσεων τῆς συμμαχίας ὡς παραιτουμένης ἀπὸ πάσης παρεμβάσεως, ἐνέκριναν ὅλοι ὁμοθυμαδὸν ὡς ὑπέρτατον ὄρον τῶν πρὸς τοὺς ἀποστάτας βασιλικῶν δωρεῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν πρὸς χάριν τῆς συμμαχίας, τὴν λήθην τῶν παρελθόντων, τὴν ἀπόδοσιν τῶν κτημάτων καὶ τὴν ἀφεσιν τῶν ὀφειλομένων φόρων· ὁ δὲ σουλτάνος, καμφθεὶς εἰς τὰς θερμὰς παρακλήσεις τοῦ ἀρχιβεζῆρη ἐπικαλεσθέντος γονυκλιτῶς τὸ πρὸς τοὺς πταίσαντας ἔλεός του, συγκατένευσε νὰ τοῖς χαρίσῃ καὶ τὸν τοῦ χαρατσίου φόρον τοῦ πρώτου ἔτους ἀφ' οὗ ἐπροσκύ-

νου. Οἱ πρέσβεις, ἰδόντες ὅτι καὶ ἀπὸ τῶν ὄρων τῆς συνθήκης παρεκτραπέυτες δὲν εἰσηκούσθησαν, ἐζήτησαν μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὰ ἀποδημητήριά των. Ἡ Πύλη δὲν ἀντέτεινεν εἰς τὴν ἀναχώρησίν των, ἀλλὰ δὲν ἔδωκε τὰ ἀποδημητήρια μὴ θέλουσα νὰ φανῇ ὅτι συγκατετίθετο. Ἐζήτησαν μετὰ ταῦτα ἀξιωματικούς τῆς Πύλης ὡς συμπλωτῆρας μέχρι τῶν φρουρίων εἰς ἔξομαλισμὸν ἐνδεχομένων δυσκολιῶν, ἀλλ' οὐδὲ καὶ κατὰ τοῦτο εἰσηκούσθησαν· ἀνήγγειλαν, ὅτι ἀναχωροῦντες ἔθεταν τοὺς ὑπηκόους τῶν αὐλῶν των καὶ τὰ συμφέροντά των ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πρέσβεως τῆς Ὀλλανδίας, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐδέχθη ἡ Πύλη, εἰποῦσα, ὅτι αὕτη εἶχε σκοπὸν ν' ἀποπέμψῃ ὅλους τοὺς κακοὺς, καὶ νὰ κρατήσῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς μόνους τοὺς καλοὺς· ἐπρόβαλαν ν' ἀπολύσῃ τὰ ὑπὸ τὰς σημαίας τῶν αὐλῶν των πλοῖα, ἀλλὰ καὶ τὴν πρότασιν ταύτην ἐτροποποίησεν ἡ Πύλη ὑπὸ τὸν ὄρον ν' ἀποβιβάσῃ τὰς τροφὰς ἐπὶ πληρωμῇ μέρους τῆς τιμῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ τοῦ ὑπολοίπου βραδύτερον. Οἱ πρέσβεις ἀνήγγειλαν τὴν ἀναχώρησίν των τοῖς ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδέλφοις των, τοῖς ναυάρχοις τῆς συμμαχίας καὶ τοῖς κατὰ τὴν ὀθωμανικὴν αυτοκρατορίαν προξένοις· τὴν δὲ 23 νοεμβρίου εἰδοποίησαν τὴν Πύλην, ὅτι τὴν ἐθεώρουν ὑπεύθυνον, ἂν, ἐξ αἰτίας τῆς διαγωγῆς της, συνέβαινέ τι δεινὸν εἴτε πρὸς αὐτοὺς ἀναχωροῦντας, εἴτε πρὸς τοὺς ὑπηκόους τῶν αὐλῶν των μένοντας· καὶ οἱ μὲν τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας ἀπέπλευσαν τὴν 26 νοεμβρίου, ὁ δὲ τῆς Ῥωσσίας τὴν 4 δεκεμβρίου.

*Ὅχι μόνον οὐδεμιᾶς μομφῆς ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἐπαίνων φαίνεται ἀξία ἡ Πύλη, ὡς ἀνεξάρτητος Ἀρχή, διὰ τὴν ἀκλόνητον ἐπιμονὴν της εἰς ἀπόρριψιν τῆς δι' ἐπιρροῆς ξένων αὐλῶν εἰρηνεύσεως τοῦ κράτους της· ὁ δὲ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργός,

1827-28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο.

Ἐκστρατεῖαι τῶν Ἑλλήνων εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς Κρήτην καὶ Χίον.

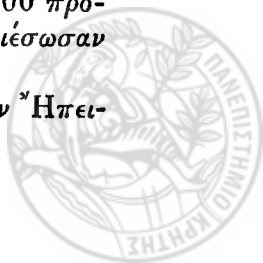
Ἄφ οὗ οἱ Τούρκοι ἀπέρριψαν τὰς περὶ Ἑλλάδος προτάσεις τῶν πρέσβειων, ἀπελύθησαν καὶ οἱ Ἕλληνες τοῦ χρέους τῆς ἀνακωχῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐθεώρησαν ἐνδεχόμενον νὰ πραγματοποιηθῇ ὁ μέλλον συμβιβασμὸς ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ διατηρήσῃ ἕκαστος ὅ,τι κατεῖχεν, ἐπεχείρησαν νὰ κινήσωσιν ὄπλα εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς Κρήτην καὶ Χίον πρὸς ἀναζωπύρησιν τοῦ ἀγῶνος.

Λήγοντος τοῦ αὐγούστου, ὁ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου στρατοπεδεύων ἀρχιστράτηγος διέταξε τὸν Βάσσον καὶ τὸν Κριεζώτην νὰ συνεκστρατεύσωσι μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς εἰς Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα. Συνῆλθαν οὗτοι εἰς Σαλαμίνα, καὶ συναποπλεύσαντες ἔφθασαν εἰς Σκόπελον τέλη Σεπτεμβρίου· ἐκεῖ συνῆλθαν καὶ οἱ Θετταλομακεδόνες ὄπλαρχηγοί, Καρατάσος, Γάτσος, Δουμπιώτης καὶ ἄλλοι· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, βουλὴν ἔβαλαν νὰ πέσωσιν εἰς Εὐβοίαν· μαθόντες δέ, ὅτι ἡ κωμόπολις τῶν Τρικέρων ἦτον ἀφρούρητος καὶ εὐάλωτος, ἀπέβησαν τὴν 5 νοεμβρίου αἰφνης πλησίον αὐτῆς καὶ ἐπροχώρησαν αὐθωρῆ εἰς ἄλωσίν της· ἀλλ' ὠπισθοδρόμησαν ἄπρακτοι εὐρόντες ἀντίστασιν ὄχι μόνον παρὰ τῶν ἐν αὐτῇ Τούρκων, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῶν ἐγχωρίων Ἑλλήνων

ἐνθυμουμένων ὅσα κακὰ ἔπαθαν ἄλλοτε παρά τινων τῶν εἰς λύτρωσιν αὐτῶν ἐλθόντων. Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην, οἱ ἀποβάντες διηρέθησαν, καὶ οἱ μὲν ἐπολιόρησαν τὴν κωμόπολιν, οἱ δὲ ἐτοποθετήθησαν ὀπισθεν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τείχους εἰς ἐμπόδιον πάσης ἐνδεχομένης ἐπιδρομῆς τῶν ἕξωθεν ἐχθρῶν. 200 Ἑλληνες καὶ τὰ ἐλληνικὰ πλοῖα ἐκινήθησαν τὴν νύκτα τῆς 9 εἰς ἄλωσιν τῶν παραθαλασσίων ἀποθηκῶν· καὶ οἱ μὲν τῆς ξηρᾶς ἐκυρίευσαν σχεδὸν ἀναιμωτὶ δύο κανονοστάσια, οἱ δὲ τῶν πλοίων μίαν γολέτταν καὶ 50 ἄλλα πλοιάρια. Φοβηθέντες οἱ Τούρκοι καὶ ἀφήσαντες ὅλας τὰς ἄλλας θέσεις ἐκλείσθησαν τὴν αὐτὴν νύκτα ἐντὸς τριῶν ἀποθηκῶν, ἀλλὰ παρεδόθησαν τὴν ἐπαύριον· ἦσαν δὲ 50· σὺν αὐτοῖς ἦτο καὶ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς Ταχίραγα, ἀλλὰ προφθάσας ἔφυγε. Τὴν δὲ 14 ἐφάνησαν ἐρχόμενοι ἐκ Λαρίσσης καὶ Βώλου εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων 1200, καὶ τὴν 17 ἐστρατοπέδευσαν μίαν ὄραν μακρὰν τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐχαρακώθησαν. Δὺς ἐφώρμησαν περὶ τὸ δειλινὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οἱ ὀπισθεν τοῦ τείχους Ἑλληνες, καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας ὁρμῆς ἔτρεψαν τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς ἐδίωξαν μέχρι τοῦ χωρίου Λεύκου, ἱκανοὺς ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισαν, πέντε σημαίας ἐκυρίευσαν, καὶ πολλὰ ἐπῆραν λάφυρα· ἀλλ' ἀκούσαντες ὅτι ἐπῆρχοντο πολλοὶ ἄλλοι, ὄντες καὶ ἀνεφοδίστοι τῶν εἰς διατήρησιν τῆς πολιορκίας ἀναγκαίων, διέλυσαν μετ' ὀλίγον τὸ στρατόπεδον καὶ ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἐν ᾧ δ' ἐστρατοπέδευεν ὁ ἀρχιστράτηγος ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ, στρατιῶταί τινες ἐπροχώρησαν ἕως εἰς Θήβας, ἤρπασαν 60 καμήλους, καὶ ἤλασαν 4000 πρόβατα· ἀλλ' ἐπελθόντων τῶν ἐχθρῶν μόλις διέσωσαν τὸ δέκατον.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Κιουταχῆ εἰς τὴν Ἡπει-

ρον, φόβος ἐχθρικῆς εἰσβολῆς εἰς Πελοπόννησον δὲν ὑπῆρχε πλέον, καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος μετέφερε τὸ στρατόπεδον εἰς Διακοπτόν, ἐκεῖθεν εἰς Νεζερά, καὶ ἀπεφάσισε νὰ τὸ μεταβιβάσῃ εἰς Δυτικὴν Ἑλλάδα πρὸς ἀνέγερσιν ἐκείνου τοῦ μέρους.

Ἡ Δυτικὴ Ἑλλὰς ἐπροσκύνησεν ὅλη μετὰ τὴν κυρίευσιν τοῦ Μεσολογγίου. Ἀπόκρυφόν τι καὶ ἄβατον μέρος αὐτῆς, τὸ νησίδιον τοῦ Λεσινίου, διετηρεῖτο εἰσέτι ἐλεύθερον ὑπὸ πρόσχημα ὑποταγῆς ὡς σπινθηροβόλος ἀστὴρ ἐν μέσῳ πυκνῆς νεφέλης. Τὸ νησίδιον τοῦτο ἐνὸς μιλίου περιφερείας κείται ἐντὸς μακρᾶς καὶ δυσδιεξιτήτου λίμνης μίαν ὥραν μακρὰν τῆς Παληοκατούνας. Ὅσακις εἰσέβαλλεν ὁ ἐχθρὸς εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα, τὸ νησίδιον τοῦτο, ἐν ᾧ σώζεται μοναστήριον, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος καταφυγῆς πολλῶν οἰκογενειῶν· ποτὲ δὲν τὸ ἐπάτησεν ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἀπάτητον τὸ διεφύλαξεν ὁ καλὸς ἡγούμενός του καὶ ἐπὶ τῆς γενικῆς καταπατήσεως τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὑποκριθεὶς τὸν πιστὸν ραγιάν. Ἀρχομένου δὲ τοῦ 1827, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Καραϊσκάκης περιήρχετο ἀνεγείρων τὴν πεσοῦσαν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, ὁ Δημοστέλιος κατέλαβε τὸ νησίδιον τοῦτο κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ· κατέλαβαν μετ' ὀλίγον οἱ περὶ τὸν Ῥάγκον καὶ Μακρῆν καὶ τὴν Παληοκατούναν. Ἐστράτευσαν οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Βαρνακιώτη εἰς διωγμὸν των, ἀλλ' ἀψιμαχήσαντες ἀνεχώρησαν ἄπρακτοι. Ἐγκαρδιωθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν ἐχθρῶν, κατέλαβαν καὶ ἄλλας θέσεις, ὁ μὲν Ῥάγκος τὸ Δραγαμέστον, ὁ δὲ Δημοστέλιος τὸν Μύτικαν. Οἱ Τοῦρκοι ἐστράτευσαν πάλιν καὶ κατέλαβαν τὴν Κανδύλαν. Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Ῥάγκον, ἰδόντες πλησίον τοὺς ἐχθρούς, ἐγκατέλειψαν τὴν θέσιν των· οἱ δὲ περὶ τὸν Δημοστέλιον τοὺς ἐπολέμησαν ἐπελθόντας καὶ τοὺς ἔτρεψαν· ἀλλ' ἠκούσθη μετὰ ταῦτα ὅτι πλῆθος

ἤρχετο νὰ κυριεύσῃ τὸν Μύτικαν· καὶ οἱ περὶ τὸν Δημοτσέλιον, ἀνίκανοι διὰ τὴν ὀλιγότητά των ν' ἀντισταθῶσι, κατέφυγαν διὰ νυκτὸς εἰς Πεταλᾶν, κάκειθεν ἐπανῆλθαν εἰς τὸ νησίδιον τοῦ Λεσινίου διατηροῦντες τὴν ἐν αὐτῷ λαμπάδα τῆς ἐλευθερίας ἄσβεστον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, καταλαβόντες ἕκτοτε ὅλας τὰς παραθαλασσίους θέσεις τῆς Ἀκαρνανίας, τὰς διετήρησαν ὑπεξουσίου των. Τοιαύτη ἦτον ἡ πολεμικὴ κατάστασις τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος καθ' ὃν καιρὸν ἐμελέτησεν ὁ ἀρχιστράτηγος νὰ μεταφέρῃ ἐκεῖ τὸ στρατόπεδόν του διὰ θαλάσσης.

Μεθ' ἡμέρας δὲ ὀλίγας τῆς καταστροφῆς τῶν ἐν τῷ λιμένι τῶν Σαλῶνων ἐχθρικῶν πλοίων, ἐξέπλευσεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου· ἡ δὲ Καρτερία καὶ τὰ λοιπὰ ὑπὸ τὸν Χάστιγγα πλοῖα ἐξέπλευσαν τὴν 6 νοεμβρίου ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἀρχιστρατήγου εἰς διαβίβασιν τῶν στρατευμάτων του ἀπὸ τοῦ παραλίου τοῦ Πάπα εἰς τὸ τῆς Ἀκαρνανίας. Διαπλέουσα ἡ Καρτερία τὸ στόμα τοῦ κόλπου ἀπώλεσε δύο ναύτας ὑπὸ τὸν κανονοβολισμὸν τῶν φρουρίων, ἐβύθισεν ἐν τῷ λιμένι τῶν Πατρῶν ἐν αὐστριακὸν ὡς παραβίασαν τὸν ἀποκλεισμὸν καὶ μὴ θελήσαν ν' ἀπομακρυνθῆ καθὼς διετάχθη, καὶ ἠγκυροβόλησεν ὑπὸ τὸ Καραβοστάσι, ἀναμένουσα τοὺς περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον· συνηκολούθουν δὲ τὴν Καρτερίαν αἱ δύο γολέτται καὶ τὰ τρία αὐστριακά. Ἐν τῇ μεταξὺ δὲ τοῦτῳ ἐξεστράτευσαν καὶ οἱ περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον ἐκ Νεζερῶν· καὶ μαθόντες καθ' ὁδόν, ὅτι, ἐπιστρέφων ὁ Δελλῆ-Ἀχμέτης ἐκ τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων εἰς Πάτρας μετὰ 4000 πεζῶν καὶ 500 ἰππέων, ἔφθασεν εἰς Γαστούνην, δὲν ἐπροχώρησαν ὡς μὴ ἀξιόμαχοι διὰ τὴν δυσανάλογίαν τοῦ πεζικοῦ καὶ τὴν παντελῆ ἔλλειψιν ἰππικοῦ, ἕως οὗ ἔμαθαν ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπέρασαν τὸν ποταμὸν τῆς Καμινίτσας, καὶ τότε, ἐπιδεξίως ἐπιλαβόμενοι τοῦ ἔργου, ἐρρίφθησαν,

ἐπικρατούσης δεινῆς καταγίδος καὶ ραγδαίας βροχῆς, εἰς τὴν ἐλώδη πεδιάδα τῆς Παληαχαϊᾶς, καὶ φθάσαντες δρομαῖοι εἰς Καραβοστάσι, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἐχθρῶν, ἐπέβησαν ὅσοι ἐχώρησαν εἰς τὰ ὑπὸ τὸν Χάστιγγα ἐκεῖ πλοῖα καὶ ἀπεβιβάσθησαν τὴν 18 εἰς Δραγαμέστον, ὅθεν οἱ ἐχθροὶ φοβηθέντες ἔφυγαν. Οἱ δὲ περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον κατέλαβαν καὶ ἄλλας θέσεις μέχρι τοῦ Λιγοβιτσίου. Μετὰ δὲ τὴν πρώτην ταύτην ἀπόβασιν, ἐπανῆλθαν τὰ πλοῖα εἰς Καραβοστάσι καὶ μετεκόμισαν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Κώστα Μπότσαρη. Ἀναζωογονήσας ὁ ἀρχιστράτηγος διὰ τῆς ἐκστρατείας ταύτης τὸν τόπον ἐκείνον, ἐξέδωκε τὴν 24 διακήρυξιν, δι' ἧς ἐκάλει ὅπου ἐστρατοπέδευε τοὺς ἐν Πελοποννήσῳ Δυτικοελλαδίτας ὄπλοφόρους, ἐξέδωκε καὶ ἄλλην τὴν 26 καλῶν ὅλους γενικῶς τοὺς Δυτικοελλαδίτας εἰς τὰ ὄπλα· καὶ ἐπειδὴ πολλοὶ αὐτῶν ἐπροσκύνησαν, τοῖς ἔλεγεν, ὅτι παρέδιδεν εἰς λήθην τὰ παρελθόντα καὶ ὅτι ἀνεγνώριζεν ὡς πατριώτας ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὅσοι, καθ' ἣν στιγμήν ἐβάπτετο κάλαμος ἀποφάσεως, ἤρχοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς πατρίδος. Ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἠκούσθη καὶ ὑπὸ τῶν ὀπλάρχηγῶν καὶ ὑπὸ τῶν πολιτῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐσυστήθη ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀξιόμαχον στρατοπέδον.

Ὁ δὲ ἄοκνος Χάστιγξ, διαβιβάσας τοὺς περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον εἰς Δραγαμέστον, ἔπλευσεν εἰς κυρίευσιν τοῦ Βασιλαδίου. Τὴν νύκτα τῆς 6 δεκεμβρίου ἠγκυροβόλησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἡ Καρτερία καὶ τις κανονοφόρος, καὶ τὴν 10 ἐβομβοβόλησαν ἀλλ' ἀνωφελῶς. Συνέπεσαν ἐν τῷ μεταξὺ κακοκαιρία καὶ ἀνεβλήθησαν αἱ ἐχθροπραξίαι μέχρι τῆς 15, καθ' ἣν ἐρρίφθησαν ἐπτὰ βόμβαι, ἐξ ὧν αἱ τέσσαρες ἔπεσαν εἰς τὴν στενὴν περιφέρειαν τοῦ νησιδίου, καὶ μία ἐξ αὐτῶν ἔκαυσε τὴν ἐν αὐτῷ πυριτοθήκην. Τούτου

γενομένου, ἐμβάντες οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς λέμβους ὤρμησαν εἰς κυρίευσιν τοῦ νησιδίου, καὶ ἡ φρουρὰ παραχθείσα καὶ δειλιάσασα παρεδόθη. 50 ἦσαν οἱ ἐπὶ τοῦ νησιδίου πρὸ τῆς μάχης, ἀλλὰ 31 ἐπέζων ἐπὶ τῆς παραδόσεώς του· εὐρέθησαν καὶ 12 κανόνια. Ὁ δὲ Χάστιγξ, ἂν καὶ ἡ φρουρά, διαρκούσης τῆς πολιορκίας, ἐτουφέκισε πλοιάριον σταλὲν παρ' αὐτοῦ ὑπὸ λευκὴν σημαίαν καὶ φέρον προτάσεις συμβιβασμοῦ, δὲν ἐμνησικακίσειεν οὐδ' ἐπαίδευσέ τινα, ἀλλὰ τοὺς ἀπεβίβασεν ὅλους σῶους πλησίον τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἀνέστησεν ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου τὴν πρὸ δύο ἐτῶν πεσοῦσαν ἑλληνικὴν σημαίαν.

Γνωστῆς δὲ γενομένης τῆς συμμαχικῆς συνθήκης, οἱ Κρήτες ἐπὶ σκοπῶ νὰ συμμαθῆξῃ τῶν καλῶν αὐτῆς καὶ ἡ πατρίς των, ἐσκέφθησαν πῶς νὰ τακτοποιήσωσι καὶ ἐνισχύσωσι τὰ πολεμικὰ κινήματά των, καὶ ἐπὶ τῶ σκοπῶ τούτῳ ἐστρατολογήθησαν χίλιοι ἐντόπιοι, ἐμισθώθησαν καὶ χίλιοι μὴ Κρήτες, καὶ ἡτοιμάσθη καὶ ναυτικὴ μοῖρα εἰς ὑποστήριξιν τῶν κατὰ ξηρὰν κινήματων. Ἡ μοῖρα αὕτη ἐφθασεν εἰς Γραμβοῦσαν ὑπὸ τὸν Μιαοῦλην τὴν 25 ὀκτωβρίου, ἀλλὰ μὴ εὐροῦσα τὴν ἐκστρατείαν ἐτοίμην ἀνεχώρησεν. Ἐν τοσοῦτῳ κίνησις μεγάλη κατέλαβε πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης. Οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Χανίων Χριστιανοί, οἱ Ἀποκορωνῖται, οἱ Αὐλοποταμίται καὶ ἄλλοι ἄλλων ἐπαρχιῶν ἐκινήθησαν εἰς τὰ ὄπλα. Οἱ δὲ ξεναγωγηθέντες ὄπλοφόροι, ἀφ' οὗ ἀφίχθησαν εἰς Γραμβοῦσαν, ἀπεβιβάσθησαν μετὰ πολλῶν ἐντοπίων ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γιάννη Χάλη, οἱ μὲν τὴν 20 οἱ δὲ τὴν 21 νοεμβρίου εἰς τὸν κατὰ τὴν Σπιναλόγκαν λιμένα, ἅγιον Νικόλαον. Ἐφοβήθη φόβον μέγαν ὁ ἐν τῶ μεγάλῳ Κάστρῳ Σουλημάμπης ἰδὼν τὴν μεγάλην ταύτην κίνησιν καὶ ἐζήτησε ταχείαν βοήθειαν παρὰ τοῦ Μουσταφάπασα ἐπὶ λόγῳ ὅτι οἱ ἐχθροὶ ἐπροχώρησαν μίαν ὥραν ἀπὸ

τοῦ φρουρίου. Οἱ δὲ ἀποβιβασθέντες, οἱ μὲν διέσπάρησαν εἰς τὰς πλησιοχώρους ἐπαρχίας φονεύοντες σποράδην καὶ λεηλατοῦντες, οἱ δὲ πεσόντες ἐπὶ τὴν πρωτευούσαν τῆς ἐπαρχίας τοῦ Μιραμπέλου, τὸ Κανούριον, χωρίον ὅπου ἦσαν 200 Τούρκοι, ἐφόνευσαν καὶ ἐζώγρησαν 40· ἀπέκλεισαν δὲ τοὺς λοιπούς, ἐν οἷς καὶ τὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας εἰς τινα δυνατὸν πύργον. Ἐν ᾧ δὲ τοὺς ἐκανονοβόλου ἀποβιβάσαντες ἐν κανόνι 48 λιτρῶν ἦλθαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν 300 ἔξωθεν· ἀλλὰ πολεμηθέντες καὶ ἀποκρουσθέντες ὡπισθοδρόμησαν· ἐζωγρήθησαν δὲ 14 ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐφονεύθησαν 4 Ἕλληνες καὶ ἐπληγώθησαν 7. Τὴν δὲ 25 ἐφάνησαν ἐρχόμενοι 1000 ἐπιβοηθοὶ ὑπὸ τὸν κεχαγιάμπεην ἔλκοντες τρία κανόνια καὶ μίαν βομβοβόλον· ἀλλ' ἐπιπεσόντων τῶν Ἑλλήνων ἠναγκάσθησαν νὰ στρατοπεδεύσωσιν ἐν ὄχυρᾷ θέσει παρά τινι μοναστηρίῳ ἀντικρὺ τῶν ἐλληνικῶν ὄχυρωμάτων. Ἐπτα ὥρας ἐτουφεκίζοντο καὶ ἐκανονοβολοῦντο καὶ ἐβιάσθησαν ἐπὶ τέλους νὰ ἐγκαταλείψωσιν τὰ ὄχυρώματά των, νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου καὶ τὴν α' ὥραν τῆς νυκτὸς νὰ φύγωσι κακῶς ἔχοντες ἀφήσαντες τὰ κανόνια, τὴν βομβοβόλον, τὰ πολεμεφόδια καὶ τὰς τροφάς. 150 ἐλογίσθησαν οἱ πεσόντες ἐχθροί, μεθ' ὧν καὶ σημαντικὸς τις Ἀγᾶς, Λαδαόγλους, καὶ 36 οἱ ζωγρηθέντες· ἐπληγώθη καὶ ὁ κεχαγιάμπεης, καὶ ἐζωγρήθησαν καὶ 150 ὑποζύγια. Οἱ δὲ ἐν τῷ πύργῳ πολιορκούμενοι, ἐν οἷς καὶ 20 Ἀλβανοί, ἀπελπισθέντες μετὰ τὴν φυγὴν τῶν συναδέλφων των παρεδόθησαν ἐπὶ συμφωνίᾳ ν' ἀποπεμφθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς Γεράπετρον· καὶ οἱ μὲν Ἀλβανοὶ ἀπεπέμφθησαν, οἱ δὲ ἐντόπιοι μετετέθησαν προσωρινῶς εἰς τὸ ζαμίον· ἀλλ' ὑποπτεύσαντες ὅτι ἐμελετᾶτο κατ' αὐτῶν ἐπιβουλὴ, ἐμαχαίρωσαν τὸν ἐπὶ παραλαβῇ τῶν ὅπλων καὶ τῶν χρημάτων κατὰ τὰ συννομολογηθέντα εἰσελθόντα πρὸ τῶν ἄλλων ὄπλαρ-

χηγὸν Κουμάκην καὶ ἐφόνευσαν 9 ἐκ τῶν ὀπαδῶν του. Ἐξαγριωθέντες οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ ταύτῃ ἐφόρμησαν καὶ ἔκαυσαν ὅλους ἐκτὸς τῶν δύο υἱῶν τοῦ Καρακάσαγα καὶ τοῦ ὑπηρέτου αὐτῶν. Μετὰ τὰ συμβάντα ταῦτα ἦλθαν εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἄλλοι 700 Κρήτες στρατολογηθέντες κατὰ τὸ Αἰγαῖον καὶ συνεπληρώθησαν εἰς 3000, ἀλλ' ἐρίζοντες περὶ ἀρχηγίας καὶ καταντήσαντες ἀκέφαλοι, ἄφησάν τινας εἰς φρουρὰν τῆς Σπιναλόγκας, καὶ τὴν 9 δεκεμβρίου ἐξεστράτευσαν οἱ λοιποὶ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Πεδιάδος Μάλια, ὅπου ἦσαν ἐχθροί, καὶ ἀνλισθέντες παρὰ τὸ χωρίον Μοχὸν ἤρχισαν νὰ ὀχυρόνωνται· ἀλλ' ἐπέπεσαν οἱ ἐχθροί, καὶ ἐν πρώτοις ὤρμησαν ἐπὶ τὸν προμαχῶνα τοῦ Κίτσου Βούλγαρη, καὶ εὐρόντες αὐτὸν ὀχυρὸν ἀπεμακρύνθησαν· ἔπεσαν ἔπειτα ἐπὶ τὸν τοῦ Μαγουλάκη, τοῦ Φαρμάκη καὶ Κουρμουλάκη καὶ διεσκόρπισαν τοὺς ἐν αὐτῷ φονεύσαντες πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸν Μαγουλάκη καὶ τὸν Κουρμουλάκη. Τούτου γενομένου, οἱ Ἕλληνες ἐτράπησαν πανταχόθεν καὶ ἀπόλεσαν καὶ τὸ κανόνι των· θὰ ἠφανίζοντο δὲ ὅλοι, ἂν ἐνεδρεύοντες ὁ Καζανάκης καὶ ὁ Καθεκλῆς δὲν ἀνεχαιτίζαν τοὺς ἐχθρούς. Παθόντες οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ τῆς μάχης ταύτης ἔπαθαν πλείονα περῶντες τὸν παραρρέοντα ποταμὸν, οὔσης μεγάλης πλημμύρας. Ὑπερδιακόσιοι ἐχάθησαν ἐπὶ τῆς μάχης, τῆς τροπῆς καὶ τῆς ποταμοπορίας. Μετὰ τὰ δεινὰ ταῦτα διελύθη ἡ ἐκστρατεία, καὶ οἱ μὲν ἐλειποτάκτησαν, οἱ δὲ ἐπανήλθαν εἰς Γραμβοῦσαν.

Τὰ δὲ τῆς Χίου εἶχαν οὕτω.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς, τινὲς τῶν πολιτῶν τῆς συνοικισθέντες ἐν Σύρα χάριν ἐμπορίου καὶ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν ἀνέγερσιν τῆς πατρίδος των ἔδραξαν τὴν περίστασιν, καθ' ἣν ἀπέρριψεν ἡ Πύλη τὰς προτάσεις τῶν συμμάχων, καὶ συνάξαντες

ϊκανὰ χρήματα παρὰ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ συμπολι-
τῶν, καὶ καταθέσαντες καὶ αὐτοὶ εἰς κίνησιν ναυ-
τικῆς καὶ στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ πορισμὸν τῶν
ἀναγκαίων, ἀνέθεσαν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ πα-
τριωτικοῦ σκοποῦ των εἰς τρεῖς ἐντίμους συναδέλ-
φους των, τὸν Ἀμβροσῆν Σκαραμαγκᾶν, τὸν Λουκᾶν
Ῥάλλην καὶ τὸν Γεώργιον Ψύχαν. Συστηθεῖσα ἡ
ἐπιτροπὴ αὕτη κατ' ἔγκρισιν τῆς κυβερνήσεως, συν-
ενοήθη μετὰ τοῦ Φαβιέρου, ὅστις δυσανασχετῶν
ἐπὶ τοῖς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς ἀκροπόλεως παθήμασί
του καὶ ἐπὶ τῇ ἀρχιστρατηγίᾳ τοῦ Τσώρτση, ὃν οὐτ'
ἐτίμα οὐτ' ὑπήκουεν, ἐμόναζεν ἐν Μεθένοις ἐξασκῶν
τὸ τακτικόν του· χορηγήσασα δὲ αὐτῷ τὰ εἰς κίνη-
σιν τοῦ τακτικοῦ ἐμίσθωσε καὶ 1500 ἀτάκτους ὑπὸ
τὴν ὀδηγίαν καὶ αὐτοὺς τοῦ Φαβιέρου καὶ ἔβαλεν εἰς
κίνησιν καὶ ναυτικὴν δύναμιν πρὸς διακοπὴν τῆς
κοινωνίας τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς Χίου. Ἔμαθαν οἱ ναύ-
αρχοὶ τῆς συμμαχίας ὅσα ἐμελετῶντο εἰς ἀνάκτησιν
τῆς Χίου, καὶ ἔσπευσαν δι' ἀποστολῶν πρὸς τὴν ἐν
Αἰγίνῃ κυβέρνησιν, τὴν ἐν Σύρᾳ ἐπιτροπὴν καὶ τὸν
ἐν Μεθένοις Φαβιέρον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκστρα-
τείαν, ὡς μὴ περιλαμβανομένης τῆς Χίου εἰς τὴν
ὀροθετικὴν γραμμὴν κατὰ τὸ σχέδιον τῶν συμμάχων·
ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσυμβούλευαν καὶ δὲν διέτατταν, δὲν
εἰσηκούσθησαν. Ἐκυβέρνα τὴν Χίον τῷ καιρῷ
ἐκείνῳ ὁ γηραιὸς Ἰσούφπασας, καὶ ἡ ὑπ' αὐτὸν
φρουρὰ τῆς συνίστατο εἰς 400 τακτικούς, 700 ἀτά-
κτους καὶ 150 κανονοβολιστάς· ἦσαν δὲ ἐν τῷ λιμένι
καὶ δύο ἔνοπλοι γολέτται καὶ δύο μίστικα.

Τὴν 9 ὀκτωβρίου ἀνεχώρησεν ὁ Φαβιέρος καὶ οἱ
περὶ αὐτὸν ἐκ Μεθένων εἰς Ψαρά· συνεκροτεῖτο δὲ
ἡ τακτικὴ δύναμις του ἐκ τριῶν ταγμάτων 700 στρα-
τιωτῶν, ἐνὸς λόχου πυροβολιστῶν, 60 ἰππέων ἐφίπ-
πων, 140 ἀνίππων, 3 κανονίων ἐλαφρῶν, 7 βαρέων,
καὶ 10 βομβοβόλων· συνῆλθαν εἰς Ψαρά καὶ οἱ

1500 μὴ τακτικοὶ Στερεοελλαδίται καὶ Χῖοι, ἐν οἷς καὶ υἱοὶ προκρίτων τῆς νήσου, καὶ ἀποπλεύσαντες ὅλοι ὑπὸ τὴν γενικὴν ὁδηγίαν τοῦ Φαβιέρου προσωρμίσθησαν τὴν ἑσπέραν τῆς 16 εἰς Μαυρολιμένα, καὶ τὴν ἐπιούσαν, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ἀπέβησαν ἀπέναντι ἐχθρικοῦ τινὸς σώματος τακτικῶν, καί, μάχης γενομένης, τοὺς ἔτρεψαν καὶ τοὺς κατεδίωξαν. 36 Ἕλληνες καὶ 100 Τοῦρκοι ἐλέγετο ὅτι ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν· ὁ δὲ ἀρχηγὸς Σακῆς-ἐμίνης, μὴ προφθάσας νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ φρούριον, ὅπου κατέφυγαν οἱ λοιποί, ἐκλείσθη μετὰ τινῶν ἄλλων ἐν τινι τῶν ἐν Βαρβασίῳ καὶ μετὰ διήμερον ἀντίστασιν παρεδόθη. Ἦσαν δὲ ὅλοι οἱ ἐν τῷ πύργῳ 14, ἐν οἷς καὶ 2 Ἑβραῖοι· καὶ ὁ μὲν Σακῆς-ἐμίνης ἀπελύθη ἄλυτρος ἐπὶ τῇ αἰτήσει τῶν Χίων ὡς καλῶς πρὸς αὐτοὺς πολιτευσάμενος καὶ ἐπ' ἐλπίδι ἀπελευθερώσεως δι' αὐτοῦ αἰχμαλώτων Χριστιανῶν· οἱ δὲ Ἑβραῖοι ἐστάλησαν εἰς Σμύρνην ἐπὶ ἐξαγορᾷ· ἀλλὰ, θορυβηθέντων τῶν ἀτάκτων, ἀνεκλήθησαν. Πολλοὶ δὲ τῶν κατοίκων κατέφυγαν ἐπὶ τῆς ἀποβάσεως ὡς καὶ ἄλλοτε εἰς τὰ προξενεῖα, ἐξ ὧν τὸ μὲν αὐστριακὸν διηρπάγη, τὸ δὲ ἀγγλικὸν παρ' ὀλίγον ἐπατήθη, διότι ἐγκλειστοί τινες Τοῦρκοι τουφεκίζοντες ἐκείθεν ἐσκότωσαν πέντε Ἕλληνας. Καὶ οἱ μὲν τῶν ἀποβάντων διέμειναν ἐν τῇ πόλει, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὰ χωρία καὶ τινες κατέλαβαν τὴν πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως ἄνωθεν τοῦ φρουρίου Τρουλωτῆν, καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου Ψωμίον· οἱ δὲ ἐχθροὶ κατέφυγαν πανταχόθεν εἰς τὸ φρούριον, ὥστε τὴν 18 οὔτε ἐν τῇ πόλει οὔτε ἐν τινι τῶν χωρίων εὐρίσκετο Τοῦρκος· ἔπεσαν δὲ καὶ αἰχμάλωτοι εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης 120, οὓς ἔστειλεν ὁ Φαβιέρου εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἧτις τοὺς ἀπέλυσε. Τὴν δὲ ἑσπέραν τῆς 18 εἰσέπλευσε τὸν πορθμὸν τῆς Χίου ἡ Ἑλλάς, καὶ τὴν ἐπαύριον ὕψωσεν ὁ

Κοχράνης τὰς τρεῖς συμμαχικὰς σημαίας καὶ τὴν τουρκικὴν ὑπ' αὐτάς, τὰς ἐχαιρέτησεν, ἀπεβίβασε πέντε βομβοβόλους, καὶ μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἀπέπλευσεν, ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιναν, καὶ τὴν 29 δεκεμβρίου ἀνεχώρησεν ἐπὶ τοῦ Μονόκερω εἰς Ἀγγλίαν ἀφήσας τὴν φρεγάταν ὑπὸ τὸν Μιαούλην· μετὰ ὀκτάμηνον δὲ ἀποδημίαν ἀνεφάνη ἐπὶ τοῦ Ἑρμουῦ, ἀτμόπλου ἐθνικοῦ, ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμοὺς του καὶ ἀπεχαιρέτησε διὰ παντὸς τὴν Ἑλλάδα μηδὲν πράξας ἄξιον τῆς φήμης του ἢ τῶν προσδοκιῶν καὶ τῶν θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν φιλελλήνων.

Ἄφ' οὗ οἱ Τούρκοι συνήχθησαν ὅλοι εἰς τὸ φρούριον, τινὲς δὲ αὐτῶν κατεῖχαν καὶ τὸν θαλασσόπυργον, οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἔστησαν τὴν 19 ἐπὶ τοῦ Ψωμίου πέντε βομβοβόλους, καὶ ἤρχισαν περὶ τὸ μεσονύκτιον νὰ βομβοβολῶσι τὸ φρούριον ὑπὸ τὸν θούριον ἤχον τῆς μουσικῆς. Μετὰ δύο δὲ ἡμέρας ἔστησαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως ἕκτην βομβοβόλον καὶ δύο κανόνια πλησίον αὐτῆς, δι' ὧν κατεσίγασαν τὸν θαλασσόπυργον καὶ ἐβύθισαν καὶ ἐν τῶν ἐν τῷ λιμένι ἐχθρικῶν πλοίων. Τὴν δὲ 24 ἐτάφρευσαν τὸ μεταξὺ τῆς ἄκρας τῆς πόλεως καὶ τῆς θαλάσσης κενὸν διάστημα πρὸς τοὺς ἀνεμομύλους, ὅπου ἐτοποθετήθησαν οἱ ἐντόπιοι, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἔστειλεν ὁ Φαβιέρος πρὸς τὸν Ἰσοῦφπασαν διὰ τινος αἰχμαλώτου ἐπιστολὴν λέγουσαν, ὅτι ὁ ἐν Νεοκάστρῳ τουρκοαιγύπτιος στόλος ἐκάη, ὅτι οἱ σύμμαχοι ἀπέκλεισαν τὸν Ἑλλήσποντον, ὅτι ἡ Ἀλβανία ἀπεστάτησεν, ὅτι οὐδεμίαν ἐλπίδα βοηθείας εἶχεν ὁ πασᾶς, καὶ ὅτι, ἂν ἤθελε νὰ παραδοθῆ, τῷ ὑπέσχετο τὴν ἀσφαλῆ μεταβίβασιν ὅλης τῆς φρουρᾶς εἰς Τσεσμέν ἢ εἰς Μιτυλήνην· εἰ δὲ μή, θὰ ἐπάθαιεν ὅσα ἔπαθον ἄλλοτε οἱ Χριστιανοὶ τῆς Χίου καὶ τῶν Ψαρῶν. Εἰς τὴν κομπορρήμονα ταύτην ἐπιστολὴν ἀπήντησεν ὁ πασᾶς δι' εὐστόχων κανονο-

ὑπονομοποιὸς Κώστας καὶ 40 συντεχνῖται του καὶ ἤρχισαν νὰ ὑπονομεύωσι πρὸς τὴν ἐπάνω πύλην τοῦ φρουρίου. Ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς 30 ἐξώρμησαν οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ, ἔτρεψαν τοὺς φυλάττοντας τὸ στόμιον τῆς ὑπονόμου, τὸ παρεγέμισαν, ἐφόνευσαν καὶ ἤχημα-λώτισάν τινας τῶν ὑπονομοποιῶν, καὶ ἐπανήλθαν εἰς τὸ φρούριον ἀρπάσαντες καὶ ἐν ἐλαφρὸν κανόνι.

Ἡ δὲ θέσις τοῦ θαλασσοπύργου, ἐπικίνδυνος ὡς ὑπὸ τὸ πῦρ τοῦ φρουρίου, ἐθεωρεῖτο πολλὰ ἀναγκαῖα, διότι, ἂν τὴν ἐκυρίευσαν οἱ Ἕλληνες, ἐκόπτετο ἡ τῶν πολιορκουμένων καὶ τῆς ἀσιατικῆς παραλίας κοινωνία· διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἔστησεν ὁ Φαβιέρος κατ' αὐτοῦ ἐν ἄλλο κανονοστάσιον, ὥπλισε τέσσαρας λέμβους, καὶ τὴν νύκτα τῆς 1 δεκεμβρίου ἐκίνησαν 200 Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι εἰς ἄλωσίν του· ἀλλ' οἱ ἄτακτοι τόσον ἐθορύβουν ἐπὶ τῆς θαλασσοπορείας των, ὥστε ἐξύπνησαν οἱ ἐν τῷ θαλασσοπύργῳ κοιμώμενοι ἐχθροὶ καὶ ἀπεδίωξαν τοὺς ἐπερχομένους κανονοβολοῦντες καὶ τουφεκίζοντες. Ἐκτοτε ἠναγκάσθη ὁ Φαβιέρος νὰ περιορισθῆ εἰς ἀπλὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου μὴ ἐλπίζων νὰ τὸ κυριεύσῃ εἰμὴ διὰ μόνης τῆς πείνας. Ἀλλ' ἐν καιρῷ χειμῶνος δυσκόλως καὶ ἐπικινδύνως ἐπολιορκεῖτο διὰ θαλάσσης· διὰ τοῦτο συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ καταστρέψῃ διὰ τολμηρᾶς ἐπιδρομῆς τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικρῦ αἰγιαλοῦ ἀποθήκας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ πλοῖα τὰ μετακομίζοντα ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τὸ φρούριον τὰ ἀναγκαῖα, καὶ οὕτω νὰ ματαιώσῃ πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπικουρίαν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ εἰσβιβάσας τὴν 5 τὸ πρῶτον τάγμα εἰς τι πλοῖον τὸ ἀπεβίβασε διὰ νυκτὸς ἡμιώριον μακρὰν τοῦ Τσεσμέ, καὶ τοὺς μὲν ἐτοποθέτησεν ἐκεῖ, τοὺς δ' ἔστειλεν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ παραγγελίᾳ νὰ μὴ ἐπιχειρήσωσιν τι πρὶν βάλωσιν οἱ ναῦται πῦρ εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι ἐχθρικὰ πλοῖα. Τέσσαρα πλοῖαρια, κωπηλατούντων

φιλελλήνων, εiséπλευσαν ὑπὸ τὸ βαθὺ σκότος καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς ἀνήγαγαν τρεῖς τροφοφόρους σακολέβας, ἀλλ' αἱ δύο ἐκάθησαν ἐν τῷ στομίῳ τοῦ λιμένος· θὰ καιαν δὲ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα πλοῖα, ἃν εἶχαν πυροσίφωνας· ἀλλ' ἡ περὶ τούτου φροντίς ἀνετέθη εἰς τὸν ἔμπειρον Κανάρην παρακολουθούντα ἐπὶ τοῦ πυρπολικοῦ του· ὁ ἀνεμος ὅμως ἦτον ἐναντίος, τὸ πυρπολικὸν δὲν ἐδυνήθη νὰ εἰσπλεύσῃ, καὶ τὰ πλοῖα δὲν ἐκάησαν, ὥστε οἱ περὶ τὸν Φαβιέρον ἐπανήλθαν εἰς Χίον ἄπρακτοι. Ἀρχομένου δὲ τοῦ ἰανουαρίου, ἔφθασαν εἰς ἐνδυνάμωσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἡ ἀλωθεῖσα τουρκικὴ κορβέττα μετονομασθεῖσα Ὑδρα καὶ ὁ Σωτήρ· ὁ δὲ ἄοκνος Φαβιέρος ἔβαλε κατὰ νοῦν νὰ πλεύσῃ μεθ' ὅλων τῶν πλοίων καὶ τοῦ πλείστου μέρους τοῦ στρατεύματός του εἰς τὸν κόλπον τῆς Σμύρνης καὶ ν' ἀρπάσῃ πολυαριθμούς τινὰς ἀγέλας πλησίον τῶν Βουρλῶν βοσκοῦσας· ἀλλὰ τὴν 6, καθ' ἣν ἐμελέτα νὰ ἐπιβιβάσῃ τὸν στρατὸν του, σφοδρὰ καταγιγῆς ἐπιπεσοῦσα ἔβλαψε τὰ πλείστα τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ἐντὸς τοῦ λιμένος, καὶ ρίψασα τὸν Σωτήρα εἰς τὴν ξηρὰν, τὸν ἐσύντριψεν. Ἐξ αἰτίας τούτου ἀνεβλήθη ἡ ἐπιβίβασις τοῦ στρατοῦ εἰς τὴν 11· ἀλλὰ τὴν νύκτα τῆς 10, ὄρθρου βαθέος, ἀνοίξαντες οἱ ἐχθροὶ τὴν ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνεμομύλους πλευρᾶς τοῦ φρουρίου πύλην ἐξώρμησαν ὡς χίλιοι, ἔπεσαν ἐπὶ τὴν ἔμπροσθεν αὐτῆς γραμμὴν τῶν χαρακωμάτων τῶν Ἑλλήνων, καὶ τὴν ἐκυρίευσαν ὅλην ἀμαχητί, φυγόντων τῶν ὑπερασπιστῶν αὐτῆς· μόνοι οἱ περὶ τὸν ὄπληρχηγὸν Γκέγκαν διέμειναν γενναίως μαχόμενοι ἐν τῷ πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς χαρακώματί των. Πλησίον τῆς κυριευθείσης γραμμῆς ηὐλίζοντο 225 τακτικοὶ τοῦ β' τάγματος. Ἰδόντες οὗτοι τὴν τροπὴν τῶν πολλῶν καὶ τὴν ἀντίστασιν τῶν περὶ τὸν Γκέγκαν ὤρμησαν ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ γραμμῇ ἐκείνῃ ἐχθρούς, καὶ

προφθάσαντες πολλοὺς αὐτῶν διαβαίνοντας τὴν τάφρον τοὺς ἐφόνευσαν. Οἱ δὲ προλαβόντες καὶ διαβάαντες, οἱ καὶ πλειότεροι, ἔδραμαν καὶ ἐκυρίευσαν σχεδὸν ἀμαχητὶ τὴν Τρουλωτὴν, φυγόντων τῶν φυλαττόντων αὐτήν, καὶ ἐκάρφωσαν καὶ τὰ ἐκεῖ κανόνια ἐκτὸς ἐνὸς στρέψαντες το πρὸς τὴν πόλιν. Κατεθορυβήθησαν οἱ ἐν τῇ πόλει Ἕλληνες ἰδόντες τοὺς ἐχθροὺς ἄνωθεν αὐτῶν, καὶ πολλοί, ἀφήσαντες τὰς οἰκίας ὅπου διέμεναν, ἔφυγαν· ὁ δὲ Φαβιέρος, ἰδὼν ἐκ τοῦ καταλύματός του τὰς ἐχθρικὰς σημαίας ἐπὶ τῆς Τρουλωτῆς, ἐξῆλθε δρομαῖος, παρέλαβε δύο λόχους τοῦ γ' τάγματος, 200 στρατιώτας τοῦ α' καὶ 20 ἵππεῖς καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτήν. Καθὼς δὲ ἐφοβήθη καὶ ἔφυγεν ἡ ἑλληνικὴ φρουρὰ ἐκείθεν πρὸ ὀλίγου ἰδοῦσα μόνον τοὺς Τούρκους κινουμένους πρὸς αὐτήν, οὕτως ἐφοβήθησαν καὶ ἔφυγαν καὶ οἱ Τούρκοι ἰδόντες τοὺς τακτικοὺς ἀναβαίνοντας ὑπὸ τὸν Φαβιέρον. Μὴ δυνάμενοι δὲ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον δι' ἧς ἐξῆλθαν ὁδοῦ, ἐρρίφθησαν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ σκοπῶ νὰ εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς· ἀλλ' οἱ ἄτακτοι, ἰδόντες τοὺς τακτικοὺς ἐπὶ τῆς Τρουλωτῆς καὶ ἐμψυχωθέντες, ἔτρεξαν καὶ κατέλαβαν ἐκ νέου τὰς ἐγκαταλειφθείσας οἰκίας, ὥστε οἱ Τούρκοι φονευόμενοι καὶ φεύγοντες εὔρισκαν ἄλλους φονεῖς ἔμπροσθέν των, ἐπιπταν σφάγια σωρηδόν, καί, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Φαβιέρου, μόλις 150 ἐπέστρεψαν σῶοι εἰς τὸ φρούριον· ἀλλὰ θὰ ἐχάνοντο καὶ οὗτοι, ἂν προκατελάμβαναν οἱ Ἕλληνες τὴν μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ φρουρίου τάφρον. Ἠχμαλωτίσθησαν δὲ 30, ἐν οἷς καὶ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος Ἰβραήμαγας Μαγδαρῆς Ἀλβανός, καὶ ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων ἑπτὰ σημαῖαι. Ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληρώθησαν καὶ ἐκ τούτων 39, ἐφονεύθη καὶ τις φιλέλλην Ἄγγλος Λουτχίνος καὶ ἐπληρώθη ἐλαφρῶς καὶ ὁ Φαβιέρος.

Μετὰ τὴν φθοροποιὰν ταύτην ἔξοδον, οἱ μὲν Τούρκοι ἠσύχασαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου, οἱ δὲ Ἕλληνες ἠσχολήθησαν σπουδαιότερον εἰς τὴν διακοπὴν πάσης κοινωνίας τῆς ἀσιανῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ φρουρίου καὶ ἔστειλαν ἀνθρώπους πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς εὔρεσιν πλοιαρίων ἐπιτηδείων εἰς πολιορκίαν. Τοῖς ἔστειλαν τοιαῦτα πλοῖα οἱ Σάμιοι καὶ οἱ Ψαριανοί· τοῖς ἔστειλε καὶ ὁ Ἐυδέκος μίαν κανονοφόρον ὑπὸ τὸν Δανὸν φιλέλληνα Φαλσῖνον κατασκευασθεῖσαν ἐν Πόρῳ· ἀλλ' ἐχθρικὴ κανονία ἐπιπεσοῦσα τὴν ἐβύθισεν. Ἐν τούτοις ἢ διὰ θαλάσσης πολιορκία ἐγίνετο καθ' ἐκάστην αὐστηροτέρα. Τὴν 24 τὰ ἑλληνικὰ πλοιάρια ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τέσσαρα τροφοφόρα ἐχθρικά· τὴν 29 συνέλαβαν δύο φέροντα φορέματα καὶ τροφάς, καὶ μεσοῦντος τοῦ φεβρουαρίου διέκοψαν διόλου πᾶσαν κοινωνίαν τῆς ἀσιανῆς ξηρᾶς καὶ τοῦ φρουρίου, ὥστε ἡ πείνα ἤρχισε νὰ προμηνύῃ τὴν ἐγγίζουσαν πτώσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ ἔπασχαν καὶ οἱ πολιορκοῦντες ἄλλα κακὰ ἐπίσης δεινά. Ἐξ αἰτίας τῆς μακρᾶς καὶ ἀπροσδοκῆτου παρατάσεως τῆς πολιορκίας τοῦ φρουρίου ἐξηντλήθησαν οἱ πόροι τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τὸ ἄτακτον στράτευμα στερούμενον τῶν μισθῶν του καὶ κακουχούμενον ἐν ἀκμῇ βαρέως χειμῶνος ἠτάκτει, ἠπέθει καὶ περιφερόμενον εἰς τὰ χωρία ἐλεηλάτει. Τὸ μόλυσμα τῆς ἀταξίας διεδόθη καὶ εἰς τὸ τακτικὸν πάσχον καὶ αὐτὸ ὅσα καὶ τὸ ἄτακτον. Οἱ τοῦ γ' τάγματος ἀπεμακρύνθησαν τοῦ στρατοπέδου ὡς μὴ μισθοδοτούμενοι καὶ δὲν ἐπανῆλθαν εἰμὴ ἐντραπέντες τὸν ἀρχηγόν των, ὥστε τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον ἐκινδύνευε νὰ διαλυθῇ πρὶν παραδοθῆ τὸ φρούριον. Ἀνεφύησαν καὶ διχόνοιαι καὶ ἐγεννήθησαν καὶ βαρεῖαι λογομαχίαι μεταξὺ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Φαβιέρου ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τῆς ἀποβάσεως, καὶ τὰ κακὰ ταῦτα ἐκορυφώθησαν μετὰ ταῦτα ἐξ αἰτίας τῆς ἀποτυχίας, καθὼς πάντοτε συμ-

βαίνει· ηὔξαναν δὲ τὰ κακὰ καὶ αἱ ἐπανελημμένοι ἀπειλαὶ τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας τρίτην φοράν καλεσάντων τὴν ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Φαβιέρον ν' ἀπομακρυνθῶσι τῆς νήσου ἐπὶ ἀπειλῇ παντελοῦς ἐγκαταλείψεως, ἂν τουρκικὴ δύναμις ἐπήρχετο· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιτροπὴ καὶ ὁ Φαβιέρος ἐπέμεναν εἰς τὴν πολιορκίαν πεπειθότες ὅτι ἤγγιζεν ἡ ὥρα τῆς πτώσεως τοῦ φρουρίου διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων. Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις τῆς πολιορκίας ταύτης λήγοντος τοῦ φεβρουαρίου.

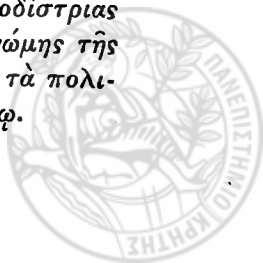

σεν ἢ κατ' αὐτοῦ διαβολή, διότι ἐξεμυστηρεύετο ὁ διαβαλλόμενος κατὰ καιροὺς τῷ αὐτοκράτορι ὅσα ἐμάνθανε περὶ τῆς ἐταιρίας. Ἄλλ' ὅ,τι δὲν κατώρθωσεν ἢ κατ' αὐτοῦ διαβολή, τὸ κατώρθωσεν ἢ περὶ ἧς ἄλλοτε ἀνεφέραμεν (α) παρὰ τῇ αὐλῇ τῆς Ῥωσσίας ὑπὲρ εἰρήνης λύσις τοῦ μεταξὺ αὐτῆς καὶ Τουρκίας ζητήματος· ὥστε καθ' ὃν καιρὸν ἠτοιμάζετο νὰ μεταβῇ ὁ αὐτοκράτωρ εἰς Βερώνην, μετέβη καὶ ὁ Καποδίστριας, ὁ ὑπὲρ πολέμου τότε γνωμοδοτήσας καὶ μὴ εἰσακουσθείς, εἰς Γενεύρην ἐπ' ἀορίστου ἀπουσίας ἀδεία ὡς μὴ δυνάμενος νὰ ἐργασθῇ ὑπὲρ οὗ δὲν ἐνέκρινε συστήματος· ἔζη δὲ ἰδιωτεύων μακρὰν τῆς Ῥωσσίας μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπολαμβάνων τὴν εὐνοίαν, τὴν ὑπόληψιν, καὶ τὴν προστασίαν του. Ἐπὶ δὲ τῇ ἀναγορεύσει τοῦ Νικολάου, ἀπῆλθεν εἰς προσκύνησίν του· καθ' ὁδὸν ἔμαθε τὴν ἐν Τροιζῆνι ἐκλογὴν του, καὶ φθάσας εἰς Πετρούπολιν, μεσοῦντος τοῦ μαίου, ἔλαβε τὰ περὶ αὐτῆς ἐθνικὰ ἔγγραφα.

Ἐβάδισεν, ὡς εἶδαμεν, ὁ νέος αὐτοκράτωρ τὴν πολιτικὴν ὁδόν, ὡς πρὸς τὴν Πύλην, ἣν ηὔχετο ὁ Καποδίστριας νὰ βαδίσῃ ὁ προκάτοχός του. Ἐκ τῆς πολιτικῆς δὲ ταύτης ὁμοφροσύνης ηὔξησεν ἢ πρὸς αὐτὸν προϋπάρχουσα εὐμένεια τῆς Ῥωσσικῆς αὐλῆς. Δεσμοὶ πολιτικοὶ συνέδεαν τὸν Καποδίστριαν μέχρι τοῦδε μετὰ τῆς αὐλῆς ἐκείνης· ἀλλ' οἱ μετὰ τῆς Ἑλλάδος νέοι δεσμοὶ ἀπῆτουν τὴν λύσιν ἐκείνων· δι' ὃ καὶ ἀπελύθη ἐπὶ τῇ αἰτήσει του τῆς Ῥωσσικῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἀπεποιήθη γενναίως ἢ τῷ ἐπρόσφερεν ἢ αὐλῇ σύνταξιν, ἀσυμβίβαστον θεωρήσας νὰ ἦναι ἀρχηγὸς ἐνὸς ἔθνους καὶ μισθωτὸς ἄλλου. Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις διεπραγματεύετο ἢ ὑπὲρ Ἑλλάδος συνθήκη, καὶ ἡ πρόοδος τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων θὰ ἐξωμάλυνε τὰς εἰς τὴν παραδοχὴν καὶ ἐκτέλεσιν αὐτῆς δυσκολίας. Ἐπὶ τῷ

σκοπῶ τουτῶ εἰσακούσασα ἡ ῥωσικὴ αὐλὴ τὰς ὑπὲρ τῆς προόδου τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος αἰτήσεις τοῦ κυβερνήτου συγκατετέθη νὰ δοθῶσιν ἐπὶ λόγῳ δανείου τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει οἱ ἐξ ἀρχῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως συσσωρευθέντες τόκοι τῶν ἄλλοτε παρ' Ἑλλήνων ἐν τῇ ῥωσικῇ τραπέζῃ παρακατατεθέντων χρημάτων πρὸς διατήρησιν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολείων, συμποσοῦμενοι εἰς φράγκα 200,000, νὰ μὴ ἐξοδευθῶσι δὲ εἰμὴ ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ κυβερνήτου ρούβλια 400,000 προσενεχθέντα παρὰ τῶν φιλοφθῶπων καὶ ὁμοθρήσκων Ῥώσων πρὸς ἐξαγορὰν αἰχμαλώτων Ἑλλήνων. Πρὸς αὐξήσιν δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῶν πραγμάτων τοῦ ἔθνους ἔξωθεν πόρων, ἐκάλεσεν ὁ κυβερνήτης τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ῥωσσίας πλουσίους Ἕλληνας εἰς χορηγίας ἐπὶ λόγῳ δανείου, καὶ κατέθεσε πρῶτος αὐτὸς φράγκα 50,000· ἐνεργήσας δὲ ὅσα ἡ νέα θέσις του καὶ ἡ περίστασις ἀπήτουν ἀνεχώρησεν ἐκ Πετροπόλεως τὴν 16 ἰουλίου πλήρης ἐλπίδων, καὶ διαβὰς διὰ τοῦ Βερολίνου ἔφθασεν εἰς Λονδῖνον τὴν 1 αὐγούστου.

Ἄνθρωπος, ὡς ὁ Καποδίστριας, τόσα ἔτη καὶ τόσον πιστῶς ὑπηρετήσας τὴν Ῥωσσίαν, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεώς του ἀντιπολιτευθεὶς πολλάκις τὰς ἀντιζήλους αὐτὰς τῆς αὐλῆς ἐκείνης, δὲν ἦτο πιθανὸν νὰ δυνηθῇ νὰ ἐμπνεύσῃ μέγα θάρρος τῇ Ἀγγλίᾳ, ὅσον εἰλικρινῶς ἑλληνικὴ καὶ ἀφιλόρῳστος καὶ ἂν ἦτον ἡ πολιτικὴ του. Αἱ συμπάθειαι καὶ αἱ ἀντιπάθειαι τῶν ἀνθρώπων ἐπιζοῦν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μετὰ τὰς μὴ εἰσέτι ζώσας σχέσεις των· ἀλλὰ καὶ ὅσάκις δὲν ἐπιζοῦν, ἐπιζῶσαι καὶ τότε θεωροῦνται· διὰ τοῦτο, ἂν καὶ πάντα τρόπον μετεχειρίσθη ὁ Καποδίστριας εἰς ἐξάλειψιν τῆς τοιαύτης περὶ αὐτοῦ γνώμης τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἴσχυσε νὰ τὴν ἐξάλειψῃ, καὶ τὰ πολιτικὰ σχέδιά του δὲν εὐδοκίμησαν ἐν Λονδίῳ.

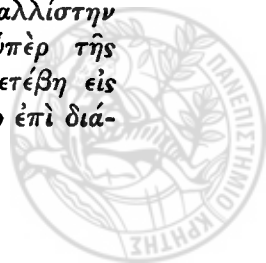
Ἄξιοσημείωτος εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὸν ἐδέχθη Γεώργιος ὁ Δ' (β).

Φθάσας ὁ Καποδίστριας εἰς Ἀγγλίαν ἐζήτησε νὰ προσκυνήσῃ τὸν βασιλέα καὶ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀφιχθεὶς κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ εἰς Βινδσώρην, ὅπου διέτριβεν, εἰσήχθη εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ παλατιοῦ· μετὰ πολλὴν δὲ ὥραν ἤνοιξεν ἄλλη θύρα, εἰσῆλθεν ἄνθρωπος ὑψηλοῦ ἀναστήματος ἰδιωτικῶς καὶ ἀμελῶς ἐνδεδυμένος, ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἤρχισε νὰ παρατηρῇ τὰς ἀνακειμένας εἰκόνας καὶ νὰ προχωρῇ ὅπου ἴστατο ὁ Καποδίστριας. Οὗτος καὶ ἐκ τοῦ προσώπου καὶ ἐκ τοῦ ἀναστήματος ἐπίσθη ὅτι ἦτον ὁ βασιλεὺς, ὃν εἶχεν ἄλλοτε ἰδεῖ συνοδεύων εἰς Ἀγγλίαν τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξανδρον· ἀπορῶν δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τούτῳ τρόπῳ τῆς ἐντεύξεως ἀνέμενε τὸ ἀποβησόμενον ὄρθιος, ἄφρονος καὶ ἀκίνητος. Προχωρῶν ὁ βασιλεὺς κατήντησεν ὅπου ἴστατο ὁ Καποδίστριας, καὶ ὡς ἂν τὸν συνήντησεν ἀπροσδοκῆτως ἀνεφώνησεν “*Ah! vous êtes ici, monsieur le comte! je suis bien aise de vous voir.*” Ταῦτα εἶπε καὶ μὴδ' ἀπάντησιν ἀναμείνας ἀπεχαιρέτησεν, ἀπεμακρύνθη ἡσύχως παρατηρῶν τὰς λοιπὰς εἰκόνας καὶ ἐξῆλθε δι' ἧς εἶχεν εἰσελθεῖ θύρας· τούτου γενομένου ἤνοιξέ τις τὴν θύραν δι' ἧς εἰσήχθη ὁ Καποδίστριας, καὶ τὸν πρόεπεμψεν εἰς τὴν ἄμαξάν του, ὡς λαβούσης χώραν τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως ἐντεύξεώς του. Ὁ τρόπος οὗτος ἐξεικόνισεν ἀποχρώντως τὴν διάθεσιν τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν Λονδίῳ ὁ Καποδίστριας διατρίβων ἀπήντησε τὴν 11 ἰουλίου εἰς τὰ πρὸς αὐτὸν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως ἔγγραφα, λέγων, ὅτι ἔλαβεν ἐν Πετρούπολει τὰ δύο ψηφίσματα, τὸ μὲν περὶ τοῦ διορισμοῦ του, τὸ δὲ περὶ εὐρέσεως δανείων· ὅτι καὶ πρὸ τῆς παραλαβῆς τῶν ἐγγράφων καὶ ἐπὶ μόνῃ τῇ διὰ τῶν ἐφη-

μερίδων ἀγγελία τοῦ διορισμοῦ του κατέβαλε πᾶσαν φροντίδα περὶ εὐρέσεως πόρων· ὅτι διέμενεν εἰσέτι μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, ἵνα μεμονωμένην τὴν σχετίσῃ πρὸς τὰς Δυνάμεις καὶ τῇ προμηθεύσῃ πόρους πλουσιωτέρους καὶ σταθερωτέρους· ὅτι ἢ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος τάσις τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς διὰ τῆς παρεμβάσεως τῶν αὐλῶν ἐκρέματο ἐκ τοῦ πατριωτισμοῦ τῶν στρατιωτικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος, τῶν μὲν πειθομένων εἰς τοὺς ἀρχηγούς των, τῶν δὲ διοικούντων τὸν τόπον διὰ τὸν τόπον, καὶ ὅτι ἤλπιζεν ἐπὶ τῆς καταβάσεώς του νὰ τῷ δοθῇ ἡ ἀπαιτούμενη δύναμις εἰς ἐπωφελῆ συμβιβασμὸν τῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Δυνάμεων. Διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὑπηνίττετο καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τῶν τριῶν αὐλῶν συνθήκην· διότι, ἂν καὶ καθ' ὄν καιρὸν ἔγραφεν, ἡ συνθήκη εἶχεν ὑπογραφήν, δὲν εἶχεν ὅμως ἐπικυρωθῆ· τὴν δὲ 19 αὐγούστου, ὃ ἔστι μετὰ τὴν ἐπικύρωσίν της, ἔγραψε πλατύτερον περὶ αὐτῆς καὶ καθαρώτερον, προτρέπων τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν νὰ τὴν δεχθῇ ἀδιστακτῶς ὡς σωτήριον.

Ἐξ περίπου ἑβδομάδας διέτριψεν ὁ Καποδίστριας ἐν Λονδίῳ, καταγινόμενος πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως καὶ παρὰ τῷ συμβουλίῳ τῆς συμμαχίας, καὶ παρὰ τοῖς δυνατοῖς τοῦ τόπου ἐπ' ὠφελεία τοῦ ἔθνους τοῦ ἀναθέσαντος αὐτῷ τὰ τῆς κυβερνήσεώς του· καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐσχέδιασε νὰ φέρῃ εἰς Ἑλλάδα ξένα στρατεύματα εἰς πρόοδον τοῦ πολέμου καὶ τακτοποίησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπραγματοποίησε τὸ ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως ψηφισθὲν δάνειον, δὲν ἐπραγματοποιήθη οὔτε τὸ περὶ ἐπικουρικῶν στρατευμάτων σχέδιον. Ἐκ Λονδίνου μετέβη εἰς Παρισίους, ὅπου ἤυρε καλλίστην ὑποδοχὴν, καὶ διέτριψεν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος τέσσαρας ἑβδομάδας· ἐκεῖθεν μετέβη εἰς Ἀγκῶνα τὴν 8 νοεμβρίου, καὶ μὴ εὐρῶν τὸ ἐπὶ διά-

πλοῦ του ταχθὲν κατὰ τὴν αἴτησίν του ἀγγλικὸν πλοῖον διέμεινεν ἕξ ἑβδομάδας καὶ ἀπέπλευσεν ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς κορβέττας Λύκου· κατὰ δὲ τὸν διάπλουν μετεβιβάσθη εἰς τὸ δίκροτον Warspite, καὶ ἔφθασεν εἰς Μάλταν τὴν 28 δεκεμβρίου, ὅπου διέτριβε τότε ὁ Κοδριγκτῶν· ἀπέπλευσεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλοίου τὴν 2 ἰανουαρίου καὶ κατενοδώθη τὴν 6 εἰς Ναύπλιον, καὶ ἡ πόλις ἐκείνη, ἡ τὰ πάνδεινα πάσχουσα ἕξ αἰτίας τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν καὶ διαιρέσεων, ἀπηλλάχθη παντὸς φόβου, φανέντος μόνου τοῦ φέροντος τὸν κυβερνήτην πλοίου, καὶ οἱ ἀντιφερόμενοι φρούραρχοι τοῦ παλαμηδίου καὶ τῆς ἀκροναυπλίας, οἱ παρακούμετες καὶ κυβέρνησι καὶ ἀρχιστρατηγίαν, ἐπρόσφεραν αὐτῷ αὐθόρμητοι καὶ αὐθμερὸν τὴν ὑποταγὴν τῶν καὶ τὰς κλεῖς τῆς πόλεως καὶ τῶν φρουριῶν· ἀλλὰ δὲν ἐδέχθη τὴν προσφορὰν ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν ἐνήργει εἰσέτι ὡς κυβερνήτης. Τὴν δὲ 8 ἀπέβη εἰς τὴν πόλιν ὑπόδεχθεις ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ τιμῆς· προπορευομένου δὲ τοῦ κλήρου ἱεροφοροῦντος καὶ τοῦ λαοῦ παρακολουθοῦντος, ὑπῆγεν ὑπὸ τὸν ἥχον τῶν δοξολογιῶν καὶ τῶν εὐφημιῶν εἰς τὴν μητρόπολιν, καὶ μετὰ τὴν τελετὴν ἐδέχθη τὸν κλῆρον, τοὺς πολιτικούς καὶ στρατιωτικούς ἀρχηγούς τῆς πόλεως καὶ λοιποὺς προκρίτους, ἐπέβη τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ δίκροτον, ἀπέπλευσε τὴν ἑπαύριον καὶ κατενοδώθη τὴν 11 εἰς Αἴγιναν, ὅπου ἔδρευαν ἡ βουλὴ καὶ ἡ ἀντικυβερνητικὴ ἐπιτροπὴ. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸν ἐπεσκέφθησαν ἐπὶ τοῦ πλοίου τὰ μᾶλλον τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς ἰδιωτικῶς, τὴν ἑπαύριον δὲ καὶ ἐπισήμως καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ πρόεδρος τῆς βουλῆς, ἐπὶ σκοπῷ νὰ τὸν συνοδεύσωσιν εἰς τὴν ξηράν. Κατὰ τὴν ἐπίσημον δὲ ταύτην ἐπίσκεψιν ἀνυψώθη ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου καὶ ἐπὶ τῆς γαλλικῆς φρεγάτας, Ἡρας, ἐλλιμενιζούσης ἐν Αἰγίνῃ, καὶ ἐχαι-

ρετήθη διὰ 15 κανονοβολῶν. Ἀριστήσαντες δὲ ὅλοι ἐπὶ τοῦ δικρότου, ἔπιαν εἰς ὑγείαν τῶν τριῶν ἀνάκτων, τοῦ κυβερνήτου, καὶ εἰς εὐτυχίαν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὑπὸ τὴν κανονοβολὴν ὄλων τῶν ἐν τῷ λιμένι πλοίων συνώδευσαν τὸν κυβερνήτην εἰς τὴν ξηρὰν αἰ ἑλληνικαὶ Ἀρχαὶ καὶ οἱ πλοίαρχοι καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ δικρότου καὶ τῆς φρεγάτας· τὸν ὑπεδέχθησαν δ' ἐπὶ τῆς ἀποβάσεώς του κληρικοὶ ἱεροφοροῦντες καὶ λαϊκοί, καὶ τὸν ἔφεραν ψάλλοντες καὶ ἀγαλλόμενοι εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ δαφνοστρωθὲν προαύλιον τῆς μητροπόλεως, ὅπου τὸν ἀνέμεναν ἡ βουλὴ καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῇ νήσῳ προὔχοντες, καὶ ὅπου προσήκουσαι εὐχαὶ πρὸς Θεὸν ἀνεγνώσθησαν, εὐφημίαι εἰς τιμὴν τῶν ὑπερμάχων τριῶν Δυνάμεων καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐπλήρωσαν ὄλων τὰ στόματα, λόγος πατριωτικὸς ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ διδασκάλου Καήρη, καὶ μετὰ τὴν τελετὴν, ὁ κλῆρος, αἱ Ἀρχαί, οἱ Βουλευταί, οἱ παρευρεθέντες λοιποὶ προὔχοντες, ὁ λαὸς καὶ οἱ συναποβάντες ξένοι συνώδευσαν τὸν κυβερνήτην εἰς τὴν κατοικίαν του.

Οὐδέποτε ἄνθρωποι ἐδέχθησαν εὐνοϊκώτερον τὸν λυτρωτῆν των. Καὶ ὁ στρατιωτικὸς καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ ιδιώτης τῆς Ἑλλάδος ἐχάρησαν ὅλοι τὴν αὐτὴν χαρὰν, διότι ὅλοι ἠσθάνοντο τὴν αὐτὴν χρεῖαν.

Εἶδαμεν, ὅτι θέατρον δεινῶν καταχρήσεων ἐδείχθη ἡ ξηρὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἡ θάλασσα, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐφαίνετο πλοῖον ἐγκαταλελειμμένον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων· διὰ τοῦτο ἡ ἔλευσις τοῦ κυβερνήτου ἐξελήφθη ὡς ἐμφάνισις ἑωθινοῦ ἀστέρος ἐν μέσῳ νεφέλης· ἀλλ', ἂν ἡ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἦτο κακὴ ὡς θέσις ἀναρχικῆ, ἡ διάθεσις ὅλου τοῦ λαοῦ ἦτο καλὴ ὡς διψώντος τὴν ἐγκατάστασιν τῆς εὐταξίας· τὴν ἐδίψων καὶ αὐτοὶ οἱ αἴτιοι τῆς ἀταξίας, οἱ κατέχοντες τὰ φρούρια τοῦ Ναυπλίου, καὶ τοὺς εἶδαμεν αὐτοπροαιρέτως προσφέροντας τῷ κυβερνήτῃ καὶ

τὰς κλείς τῶν φρουρίων καὶ ἑαυτούς. Ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας εὐχερέστερον ἦτο τὸ ὑπὲρ τακτοποιήσεως τοῦ κράτους ἔργον τοῦ κυβερνήτου παρ' ὅ,τι ἐπιπολαιῶς ἐφαίνετο, διότι τὸ ἐπικρατοῦν κακὸν ἦτο τῶν περιστάσεων καὶ ὄχι τῶν διαθέσεων, αἱ δὲ περιστάσεις δὲν ἦσαν πλέον αἱ αὐταὶ ἐπὶ τῆς ἀφίξεώς του ἐξ αἰτίας τῆς συμμαχικῆς ἀντιλήψεως καὶ τόσων ἄλλων καλῶν τῆς πολιτικῆς θέσεώς του.

Ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις, ἡ ψηφίσασα τὸν Καποδίστριαν κυβερνήτην, συνεψήφισεν, ὡς εἶδαμεν, καὶ σύνταγμα εἰς κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος. Βάσις αὐτοῦ ἦτον ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀνεξαρτησία τοῦ ἔθνους· ἀπηγορεύετο δὲ ἡ δι' ὅποιονδήποτε λόγον καὶ ἐν οἰαδήποτε περιστάσει κατάργησις τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἄλλ' ἡ συνθήκη τῆς συμμαχίας ἀνεδείκνυε τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῆ, ὃ ἐστὶν ἀνέτρεπε τὴν βάσιν τῆς ἀνεξαρτησίας, ἐφ' ἧς ἐσάλευε τὸ σύνταγμα· οἱ δὲ Ἕλληνες, οἱ συντάξαντες αὐτὸ τὸν ἀπρίλιον, καθ' ὃν δὲν ὑπῆρχεν ἡ συμμαχία, ἔσπευσαν νὰ δεχθῶσιν εὐγνωμονοῦντες καὶ τὴν ἐπὶ τῆς συστάσεως αὐτῆς συνθήκην, ὥστε ἐδέχθησαν πανδημῶς δύο συστήματα ἀνατρεπτικὰ ἀλλήλων, τὸ τοῦ συντάγματος καὶ τὸ τῆς συνθήκης. Αἱ διτταὶ αὐταὶ ἀρχαὶ τῆς ὑποτελείας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀδύνατον ἦτο νὰ συγχωνευθῶσι, καὶ ἔπρεπε νὰ προτιμηθῇ ἡ συμφερωτέρα. Τὸ σύνταγμα τῆς Τροιζῆνος παρέιχε τὴν ἀνεξαρτησίαν, πλὴν γραπτὴν· ἡ δὲ Ἑλλάς, ἐξαντληθεῖσα ἐν μέσῳ μακρῶν ἀγώνων καὶ ἀταξιῶν, δὲν εἶχε πλέον τρόπους εἰς ὑπεράσπισίν της. Ἄλλ', ἂν παρέιχε μετριώτερα καλὰ ἡ συνθήκη, ἡ ἀπόλαυσις αὐτῶν καὶ βεβαία ἦτον ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τριῶν μεγάλων αὐλῶν καὶ προαγωγὸς ἐφαίνετο εἰς τὸ μετὰ ταῦτα καὶ αὐτῆς τῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ συνθήκη αὕτη δεχθεῖσα παρὰ τῆς Ἑλλάδος ἐφηρμόζετο ἤδη δι' ὅπλων καὶ διαπραγματεύσεων, διότι ἡ Ἑλλάς

ἔφρουρεῖτο διὰ θαλάσσης ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐ-
 τῆς, καὶ ἡ μάχη τοῦ Νευκάστρου ἦτον ἀποκύημα.
 Ὁ κυβερνήτης εἶχε σταθερὰν ἀπόφασιν, καὶ πρὶν
 πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, νὰ βαδίσῃ ἢν διέ-
 γραφεν ἡ συνθήκη ὁδόν· οὐδὲ δυνατὸν ἦτο νὰ βα-
 δίσῃ ἄλλην· μαρτυρεῖ δὲ τὴν ἀπόφασίν του ταύτην
 αὐτὸς ἔν τιμι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας
 ἀναφορᾷ πρὸ τῆς ἐκείθεν ἀναχωρήσεώς του (γ)
 λέγων, ὅτι τότε θ' ἀνεδέχετο τὰ τῆς ἐντολῆς του ἐν
 Ἑλλάδι, ὅτε ἐλάμβανε τὴν ἀναγκαίαν πληρεξουσιό-
 τητα παρὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς διευθέτησιν τῆς μελ-
 λούσης ὑπάρξεώς των ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς ἐν Λονδίῳ
 συνθήκης· ἂν δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπέμεναν εἰς τὰ τῆς
 παντελοῦς ἀνεξαρτησίας, δὲν θ' ἀνεμυγνύετο εἰς τὰ
 πράγματα καὶ θ' ἀνεχώρει εἰς τὴν γενέθλιον ἐστίαν
 του. Ἄλλ' ἐχρειάζετο καὶ νομιμότης εἰς μεταβολὴν
 τοῦ συνταγματικοῦ συστήματος, καὶ νομιμότης δὲν
 ὑπῆρχεν. Οἱ λόγοι τοῦ κυβερνήτου εἰς ἀλλοίωσιν
 τῶν ἀρχῶν, ἐφ' ὧν ἔθεσεν ἡ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις
 τὴν ὑπ' αὐτὸν κυβέρνησιν, ἦσαν ἀκαταμάχητοι· ἀλλὰ
 τίς ἐδύνατο νὰ μετακινήσῃ ὅ,τι ἔθεσεν ἔθνικὴ συνέ-
 λευσις ὡς ἀμετακίνητον; ὄχι ἄλλος βεβαίως εἰμὴ
 ἔθνικὴ συνέλευσις, καὶ ὁ κυβερνήτης ὄφειλε νὰ τὴν
 συγκαλέσῃ εὐθὺς εἰς νομιμοποίησιν τῆς κυβερνή-
 σεώς του· ἀλλ' ἐβάδισεν ἄλλην ὁδόν· ἐζήτησε καὶ
 ἔλαβεν ἐξουσίαν εἰς σύστασιν τοῦ νέου κυβερνητικοῦ
 ὀργανισμοῦ παρὰ τῶν ἐνυπαρχόντων δύο σωμάτων,
 τοῦ βουλευτικοῦ καὶ τοῦ νομοτελεστικοῦ, ἦγον
 παρὰ τῶν μηδεμίαν ἐχόντων ἐξουσίαν νὰ δώσωσιν,
 διότι οὐδεμίαν ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτοῖς ἡ ἔθνικὴ
 συνέλευσις. Ὁ Καποδίστριας ἐφοβήθη τὰ ἀποτε-
 λέσματα ἔθνικῆς συνελεύσεως καὶ ἐπρόκρινεν ἀτυχῶς
 τὸν τρόπον τοῦτον. Ἄλλ' ἦτο πρέπον νὰ στήσῃ
 τὴν κυβέρνησίν του ἐπὶ παρανομήσεως; ἐπροφα-
 σίσθη τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀταξίαν ὡς πρόσκομμα τῶν

ἐκλογῶν· καὶ μήπως ὅλαι αἱ προλαβοῦσαι ἐκλογαὶ δὲν ἔγειναν, καὶ ὅλαι αἱ προλαβοῦσαι ἐθνοσυνελεύσεις δὲν συνεκροτήθησαν ἐν μέσῳ ἐθνικῆς ἀταξίας; ἀλλ' ἢ μετὰ ταῦτα διαγωγή του ἐπὶ τῆς συντάξεως τοῦ περὶ ἐκλογῶν νόμου καὶ ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν ἀνεκάλυψε φανερᾶ τὰ ἀληθῆ αἷτια τῆς ἀναβολῆς τῆς ἐθνικῆς συνέλευσεως. Ἦθελε νὰ ἐπιρρέασῃ τὰς ἐκλογὰς διὰ τῆς ὑπαλληλίας του, καὶ διὰ τοῦτο ἤθελε νὰ ἐγκαταστήσῃ ἐν πρώτοις αὐτήν· ἀλλ' ἢ λαμπρὰ καὶ ἐγκάρδιος ἐθνικὴ ὑποδοχὴ του, ἢ ὑπακοὴ ὄλων, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν στασιαστῶν, εἰς τὰς διαταγὰς του, ἢ πλήρης πεποιθήσις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἰκανότητά του καὶ τὸν πατριωτισμὸν του, καὶ πρὸ πάντων ἢ ἀναπόδραστος ἀνάγκη τῆς εἰς τὰ πράγματα κλήσεώς του ἔπρεπε νὰ τὸν πείσωσιν, ὅτι ἐπὶ συνελεύσεως εἶχε τὸ πᾶν νὰ κερδίσῃ καὶ οὐδὲν νὰ φοβηθῆ· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης, καθὼς ἀπέδειξεν ὅλη ἢ ἐν Ἑλλάδι πολιτικὴ διαγωγή του, ἦτον ἄτολμος πολιτευτῆς καὶ ἀμφίβαλλε μόνος αὐτὸς περὶ οἷ οὐδεὶς ἄλλος ἀμφίβαλλεν. Ἄν ἄλλως ἐπολιτεύετο, δὲν θὰ ἐστηλιτεύετο ἢ κυβέρνησις του ὑπὸ τῆς μετ' ὀλίγον ἀναφανείσης ἀντιπολιτεύσεως ὡς παράνομος, δὲν θὰ ἔπασχεν ὅσους ἔπαθε κλονισμοὺς τὸ δυστυχὲς ἔθνος ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς παρανομήσεως, καὶ δὲν θὰ ἔπινεν οὐδ' αὐτὸς τόσα φαρμάκια.

Πεσοῦσης τῆς βουλῆς διὰ τῆς συγκαταθέσεως αὐτῆς, ἀνύψωσεν ὁ κυβερνήτης ἐπὶ τῶν ἐρειπίων της καὶ διὰ τῆς συναινέσεώς της πολιτικὸν σῶμα ἐξ 27 μελῶν, “ τὸ Πανελλήνιον,” καὶ τὸ διήρσεσεν εἰς τρία τμήματα διαιρέσας τὰς ἐργασίας του εἰς διοικητικὰς, οἰκονομικὰς καὶ δικαστικὰς· ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τμημάτων εἶχε πρόεδρον ὀνομαζόμενον πρόβουλον· ὁ δ' ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ἦτο καὶ πρόβουλος ὄλου τοῦ σώματος· ὥρισε δὲ καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ σώματος τούτου. Κατ' αὐτὰ ἐπάναγκες ἦτο τὸ

ψηφίσματα τοῦ κυβερνήτου νὰ ἐκδίδονται ἐπὶ τῶν ἐγγράφων ἀναφορῶν τοῦ πανελληνίου ἢ τῶν τμημάτων αὐτοῦ, εἴτε διοικητικὰ ἦσαν τὰ ἀντικείμενα εἴτε νομοθετικά· καὶ διοικητικὰ μὲν ἴσαν τὰ περὶ ὧν αἱ πράξεις τῆς ἐν Τροιζῆνι συνελεύσεως ἐπρονόησαν, νομοθετικά δὲ τὰ περὶ ὧν οὐδὲν ἐνομοθετήθη.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐξεδόθη ὁ κυβερνητικὸς οὗτος ὀργανισμὸς, ἐξεδόθη καὶ διακήρυξις πρὸς τοὺς Ἕλληνας λέγουσα τὰς αἰτίας, δι' ἧς ἐχρονοτρίβησεν ὁ κυβερνήτης περιοδεύων ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πατρίδος τὴν Εὐρώπην, δεικνύουσα τὴν ἀνάγκην ἐγκαθιδρύσεως ἰσχυρᾶς καὶ νομίμου κυβερνήσεως εἰς κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς συνθήκης τῆς συμμαχίας, προαναγγέλλουσα συγκρότησιν ἐθνικῆς συνελεύσεως τὸν προσεχῆ ἀπρίλιον, καὶ δικαιούσα ἐπὶ λόγῳ κατεπειγουσῶν περιστάσεων τὴν ἀπαραίτητον σύστασιν τοῦ προσωρινοῦ συστήματός του συναινέσει τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἐγκριτωτέρων τοῦ ἔθνους. Μετά τινος δὲ ἡμέρας ὁ κυβερνήτης ἀρκίσθη τὸν ἐξῆς ὄρκον.

“ Ἐν ὀνόματι τῆς ἀγιωτάτης καὶ ἀδιαίρετου Τριάδος ὀρκίζομαι νὰ ἐκπληρώσω κατὰ τὰς ὁποίας αἱ πράξεις τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρου καὶ τῆς Τροιζῆνος ἔθεσαν βάσεις τὰ ἐμπιστευθέντα μοι χρέη παρὰ τοῦ ἔθνους. Ὀρκίζομαι νὰ τὰ ἐκπληρώσω μέχρι τῆς συγκαλέσεως τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως κατὰ τοὺς κανόνας διὰ τῆς καταστάσεως τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὀρισθέντας, μόνον σκοπὸν ἔχων νὰ προάξω τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνακαινίσεως τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νὰ δυνηθῇ ὅσον τάχιστα νὰ ἀπολαύσῃ τῶν σημαντικῶν ὠφελειῶν τὰς ὁποίας ἡ ἐν Λονδίῳ συνθήκη τῆς 24 ἰουνίου 1827 τῇ ἐπαγγέλλεται.

“ Καθίστημι ἐμαυτὸν ὑπεύθυνον δι' ὅλας τὰς πράξεις τῆς διοικήσεώς μου καὶ ἐγγυῶμαι νὰ ὑπο-

“ βάλω αὐτὰς εἰς τὴν κύρωσιν τῆς ἐθνικῆς συνελύ-
 “ σεως, ἣτις θέλει συνέλθει τὸν ἀπρίλιον μῆνα.”

Πλημμελὴς φαίνεται ὁ τύπος τοῦ ὄρκου τούτου, ἂν καὶ τὸν συνέταξεν αὐτὸς ὁ κυρβερνήτης γαλλιστί, διότι ἐλάλει ἀλλὰ δὲν ἔγραφεν ἑλληνιστί. Ὁρκισθεὶς γὰρ κυβερνήσῃ τὴν Ἑλλάδα καθ' ἃς ἔθεσαν βάσεις αἱ πράξεις τῆς Ἐπιδαύρου, τοῦ Ἄστρου καὶ τῆς Τροιζῆνος, βάσεις πλήρους ἀνεξαρτησίας καὶ ἀντιπροσωπικοῦ πολιτεύματος, ὠρκίσθη γὰρ τὴν κυβερνήσῃ καὶ καθ' ὃ εἰσῆξε πολίτευμα μέχρι οὗ συνεκαλεῖτο ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις εἰς ἀπόλαυσιν ῥητῶς τῶν καλῶν ὅσα ἢ ἐν Λονδίῳ συνθήκη ἐπηγγέλλετο· ἡ συνθήκη δὲ αὕτη καθίστα τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῆ τῷ σουλτάνῳ, καὶ τὸ πολίτευμά του δὲν ἦτον ἀντιπροσωπικόν.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΒ.

Πειρατεία καὶ ἐξάλειψις αὐτῆς.—Τὰ κατὰ τὴν Γραμβοῦσαν.—
Τακτοποίησις τοῦ ναυτικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ.—Παρά-
δοσις τῶν φρουρίων Ναυπλίου εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ ἀλ-
λαγὴ φρουρῶν.—Πώλησις προσόδων.—Διοικητικὸς ὀργανι-
σμὸς τῆς Ἑλλάδος.—Κατεδαφισμὸς Τριπολιτσᾶς παρὰ τοῦ
Ἰβραήμη.

ΚΑΙ ἄλλοτε ἀνεφέραμεν περὶ τῆς πειρατείας, ἀλλὰ
πρό τινος καιροῦ τὸ κακὸν ὑπερεπλέονασε. Μονα-
δικὸν καὶ αἰσχιστον φαινόμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν
ἔθνῶν ἀνεδεικνύετο. Καθ' ὃν καιρὸν οἱ στόλοι τῶν
εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, καταβάντες εἰς Ἑλλάδα πρὸς
σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων, κατέστρεφαν τὰς δυνάμεις,
καὶ κατεπόντιζαν χιλιάδας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, τινὲς
τῶν Ἑλλήνων περιτρέχοντες τὴν θάλασσαν ἐλή-
στευαν τὰ ὑπὸ εὐρωπαϊκὴν σημαίαν πλοῖα καὶ ἐκακο-
ποιοῦν ἐνίοτε καὶ αὐτὰ τὰ πληρώματά των· τὸ δὲ
πάντων αἰσχιστον, ἔπρατταν τὰ τοιαῦτα πολλάκις
ὑπὸ τὴν σκέπην καταγωγικῶν ἐγγράφων τῆς κυβερ-
νήσεώς των· μετακομιζόμενα δὲ τὰ πλοῖα, ὅπου
ἔδρευεν αὕτη, κατεδικάζοντο ἐνώπιον αὐτῆς δι' ἀσε-
βοῦς καὶ ἀναιδοῦς δικαστηρίου. Ἠγανάκτησεν ἡ
Εὐρώπη ὅλη, ἐφρύαξαν οἱ ναύαρχοι τῆς συμμαχίας
ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαγωγῇ, ἐστηλίτευσαν τὴν κυβέρνη-
σιν ὡς ἀνίσχυρον καὶ κακοήθη, καὶ τὴν ἠνάγκασαν
ἐκοῦσαν ἄκουσαν νὰ διακηρύξῃ, ὅτι ἐπ' οὐδεμιᾷ
προφάσει ἐπετρέπετο τοῦ λοιποῦ ἔκπλους εἰς κατα-
γωγὴν, ἢ σύλληψίς τινος τῶν ὑπὸ οὐδετέραν ση-

μαίαν πλοίων, ὅτι μόνα ἦσαν ἀλώσιμα ὅσα ἀπεδεικνύοντο ἔνοχα παραβιάσεως πραγματικοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐντὸς ῥήτης ἀποστάσεως, καὶ ὅτι ἐθεωροῦντο ὡς πειραταὶ οἱ παραβάται τῶν κανόνων τούτων, καὶ ἐφωδιασμένοι ἂν ἦσαν διὰ τακτικῶν ἐγγράφων καταγωγῆς.

Καθ' ἧς δὲ ἡμέρας ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ κυβερνητής, ἡ μεταξὺ Ἑλλησπόντου, Ῥόδου καὶ ἀνατολικῶν παραλίῶν τῆς Πελοποννήσου θάλασσα ἦτο θέατρον πειρατείας· ἀλλ' ἡ Γραμβούσα καὶ αἱ βόρειοι σποράδες ἦσαν καθ' αὐτὸ πειρατήρια, καὶ ὅλον τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐμπόριον ἔπασχε δεινῶς. Εἰς θεραπείαν τοῦ κακοῦ διέταξεν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις νὰ ἐμποδίζεται πᾶν ἔνοπλον πλοῖον ὑπὸ σημαίαν ἑλληνικὴν τοῦ νὰ θαλασσοπορῆ μέχρι τῆς συστάσεως ἐν Ἑλλάδι κυβερνήσεως ἰκανῆς ν' ἀσφαλίσῃ τὴν θαλασσοπλοίαν, ἐξαιρουμένων τῶν πολεμικῶν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῆς πλεόντων. Κατὰ τὴν διαταγὴν ταύτην τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μέρη, ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ πειρατεία, εἴλκυσαν κυρίως τὴν προσοχὴν καὶ τῶν ναυάρχων τῆς συμμαχίας καὶ τοῦ κυβερνήτου· καὶ ὁ μὲν Κοδριγκτῶν ἀνεδέχθη, ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν Μάλταν ἐντεύξεώς του μετὰ τοῦ κυβερνήτου, νὰ καθαρίσῃ τὴν Γραμβούσαν, ὁ δὲ κυβερνήτης τὰς βορείους σποράδας. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἀπεστάλη ὁ μοίραρχος Ἄγγλος Θωμᾶς Σταίνης εἰς Γραμβούσαν ἔχων ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τρεῖς φρεγάτας, δύο δικάταρτα καὶ δύο γολέττας· παρηκολούθουν δὲ καὶ μία κορβέττα, ἓν δικάταρτον καὶ δύο γολέτται ὑπὸ σημαίαν γαλλικὴν ὑπὸ τὸν Ῥεβερσῶνα· συναπέπλευσε καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὡς ἐπίτροπος τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Ἀπόρθητος εἶναι ἡ Γραμβούσα καὶ δυσπρόσιτος διὰ τὴν ἀλίμενον, κρημνώδη καὶ ἀνεμώδη θέσιν τῆς· τὸ δὲ ὀρμητήριον τοῦτο τῶν πειρατῶν

ἦτον ἐν ταύτῳ καὶ ὀρμητήριον τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς νήσου ἀγωνιστῶν· ἐκεῖθεν ἐξώρμων συγχρόνως κακοῦργοι ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ πολεμισταὶ κατὰ τῶν Τούρκων ἐπὶ τῆς ξηρᾶς. Οἱ δὲ σύμμαχοι, οἱ θίλοντες τὴν παῦσιν τῆς πειρατείας, ἤθελαν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, ἐλπίζοντες ν' ἀναγκάσωσι τοιουτοτρόπως ἔτι μᾶλλον τὴν Πύλην εἰς συμβιβασμόν. Διὰ τοῦτο, ἀφ' οὗ ἡ ῥηθεῖσα ἀγγλογαλλικὴ δύναμις ἐφάνη ἐξωθεν τῆς Γραμβούσης, ἔγραψεν ὁ μοίραρχος Ἄγγλος πρὸς τὴν ἐν τῷ φρουρίῳ ἐκείνῳ ἐπιτροπὴν τῶν Κρητῶν, ὅτι ἦλθε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν πειρατείαν, ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς νήσου ἀγῶνας. Ἐζήτει δὲ εἰς εὐόδωσιν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐστάλη, νὰ τῷ παραδοθῶσι τὰ πλοῖά των, τὰ ἐξ ἀρπαγῆς σωζόμενα πράγματα καὶ δώδεκα Κρήτες ὀνομαστὶ θεωρούμενοι ὡς οἱ μᾶλλον ἔνοχοι· νὰ παραδοθῇ δὲ καὶ τὸ φρούριον εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν. Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν κατεγίνοντο οἱ Κρήτες νὰ διαβιβάσωσιν ἐκ Γραμβούσης εἰς τὸν λιμένα τῶν Σφακιῶν τὰ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην καὶ ἄλλους καταπλεύσαντα ἐκεῖ στρατιωτικὰ σώματα καὶ τινα ἐντόπια εἰς ἔξαψιν τοῦ ἤδη ἀναρρίπισθέντος πολέμου, καὶ ἐπρότειναν τῷ μοιράρχῳ νὰ μὴ ἐμποδίσῃ τὴν ἤδη ἐτοιμὴν διαβίβασιν αὐτῶν ὑποσχόμενοι νὰ τῷ παραδώσωσι μετὰ ταῦτα καὶ τὸ φρούριον καὶ τὰ πλοῖά των, ἀλλ' ἀποποιούμενοι τὴν παράδοσιν τῶν δώδεκα ἐπὶ λόγῳ, ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν εὕρισκετο ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Τὴν πρότασιν ταύτην ὑπεστήριξαν καὶ ὁ Χαμιλτῶν καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὡς οὖσαν κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν ὀδηγιῶν τῆς συμμαχίας. Ἄλλ' ὁ μοίραρχος, ἄνθρωπος τοῦ γράμματος μᾶλλον ἢ τοῦ πνεύματος τῶν ὀδηγιῶν του, καὶ θεωρῶν ἔνοχον τὴν ἐπιτροπὴν, διότι μέλη τινὰ αὐτῆς ἦσαν ἐκ τῶν δώδεκα, μηδὲ πιστεύων τοὺς λόγους τῆς, ἔδωκεν ἐπὶ τῇ

παρακοῇ αὐτῆς τὸ σημεῖον τῆς προσβολῆς, καὶ πρῶ-
 τος αὐτὸς ἐπὶ τῆς φρεγάτας, Ἰσιδος, ἐκανονοβόλησε
 τὰ ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου πλοῖα καὶ αὐτὸ τὸ
 φρούριον. Ἦτον ἡ 19 ἰανουαρίου, καὶ ἔπνεε τὴν
 ὥραν ἐκείνην σφοδρὸς λίβας. Ἡ Ἰσις, παραπλέ-
 ουσα τὴν γῆν ἐπὶ σκοπῶ νὰ βλάβῃ ἔτι μᾶλλον τὰ
 ἐν τῷ λιμένι πλοῖα, εὐρέθη αἴφνης πλησίον ὑφάλου,
 καὶ εἰς ἀποφυγὴν τοῦ κινδύνου ἀνεκρούσθη. Ἀλλ'
 ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκῆτῳ ἀνακρούσει ἔπεσεν ἐπὶ τὴν
 παραπλέουσαν Καμβρίαν, καὶ αἱ δύο φρεγάται πε-
 ριεπλέχθησαν. Εἰς διαχωρισμὸν δὲ αὐτῶν ἔκοψαν
 οἱ ναῦται τὸν δόλωνα τῆς Καμβρίας, καὶ ἡ μὲν Ἰσις
 διεσώθη, ἀλλ' ἡ Καμβρία ὠθουμένη πρὸς τὴν ξηρὰν
 ὑπὸ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἀνέμου, καὶ μὴ δυναμένη νὰ
 ὀρθοπλεύσῃ ἐξ αἰτίας τοῦ παθήματός της, ἐκάθησεν
 ἐπὶ τῆς ὑφάλου καὶ ἐναυάγησεν· ἐκινδύνευσεν δὲ καὶ
 ἡ τὴν ἐπὶ τῆς ὑφάλου πεσοῦσαν παρακολουθοῦσα
 τρίτη φρεγάτα, πλὴν δὲν ἔπαθε ρίψασα τὴν ἄγκυράν
 της εἰς πυθμένα βαθύτατον. Ἀλλὰ τὰ παθήματα
 ταῦτα δὲν ἀπέτρεψαν τὸν μοίραρχον τοῦ σκοποῦ
 του. Δώδεκα μεγάλα πλοῖα εὐρέθησαν ἐν τῷ λιμένι
 τῆς Γραμβούσης, ἐξ ὧν τέσσαρα ἐκάησαν, τρία ἐβυ-
 θίσθησαν, καὶ πέντε ἀφηρπάγησαν καὶ ἐστάλησαν
 εἰς Μάλταν· εἰς παῦσιν δὲ πάσης ἐχθροπραξίας
 ἀπῆτει ὁ μοίραρχος τὴν παράδοσιν τῶν δώδεκα καὶ
 τὴν τοῦ φρουρίου. Οἱ Κρήτες παρέδιδαν τὸ φρού-
 ριον, ἀλλ' οὐδένα τῶν δώδεκα ἐπαναλέγοντες, ὅτι
 οὐδεὶς αὐτῶν ἦτον ἐντός· διὰ τοῦτο τὸ φρούριον
 ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν συμμαχικῶν πλοίων καὶ εἰς
 οὐδένα τῶν ἐν αὐτῷ ἐπετρέπετο ἔξοδος, διότι ὅσον
 περισσότεροι ἦσαν οἱ ἐν αὐτῷ, τόσοι ταχύτερα ἠλ-
 πίζετο ἡ παράδοσις αὐτῶν, καταναλισκομένων τῶν
 τροφῶν. Ἐλέγετο δὲ ὅτι ἐνήσαν ἑπτακισχίλιοι
 ψυχαί. Ἐν τούτοις εἰσήχθη ἐπὶ παραλαβῇ τοῦ
 φρουρίου φρουρὰ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἐξ

ἑκατὸν τακτικῶν ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Οὐρκουάρτον, ἀλλ' οὔτε εὐπειθῆς ἦτον ἢ φρουρά, οὔτε ὄσσην ἀπήτει ἢ ἐν τῷ φρουρίῳ εὐταξία, διότι οἱ ἐν αὐτῷ ὄπλοφοροῦντες καὶ μὴ ἀποτελοῦντες μέρος αὐτῆς ἦσαν δεκαπλάσιοι· διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν προσapéβησαν ἑκατὸν ἀγγλογάλλοι εἰς ἐνίσχυσιν αὐτῆς καὶ ἀποκατάστασιν τῆς εὐταξίας. Ἄλλ' οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ, βλέποντες αὐτοὺς ἐρχομένους καὶ φοβούμενοι μὴ, ἐνδυναμωθείσης τῆς φρουρᾶς, κακοπάθωσί τινες αὐτῶν καὶ ἀπολέσωσιν ὅσα πράγματα ἐσώζοντο εἰσέτι ἐκ τῆς πειρατείας, ἔκλεισαν τὴν πύλην τοῦ φρουρίου κατὰ πρόσωπον αὐτῶν· ἀφ' οὗ ὁμως τοὺς εἶδαν πλησιάσαντας καὶ ἐτοιμοὺς εἰς προσβολήν, τὴν ἠνοιξαν· ἐσκόπευαν δὲ νὰ ἐξέλθωσί τινες αὐτῶν ἐπ' ἐλπίδι νὰ τοὺς πείσωσιν ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ πλοιά των, διότι δὲν ἤθελαν νὰ δώσωσιν ἀφορμὴν ἀλληλομαχίας. Ἄλλ', ἐν ᾧ ἠνοιχθῆ ἢ πύλη, ὤρμησαν οἱ ἀγγλογάλλοι καὶ εἰσῆλθαν βία εἰς τὸ φρούριον, μηδενὸς ἐναντιωθέντος. Εἰσῆλθαν δὲ τὴν ἐπαύριον καὶ ἄλλοι 200 ἐξ αὐτῶν. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ φρούριον κατελήφθη, ἐδόθη ἄδεια ν' ἀναχωρήσωσιν οἱ θέλοντες, ἀλλὰ προσεῖχαν οἱ φύλακες ἐπὶ τῆς πύλης μὴ ὑπεκφύγη τις τῶν δώδεκα, ὄντων, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ μοιράρχου, ἐν τῷ φρουρίῳ.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐσκοτώθη ὁ φρούραρχος Οὐρκουάρτος ἐπιπεσούσης τῆς στέγης τῆς σεσαθρωμένης κατοικίας του, πνεύσαντος σφοδροῦ ἀνέμου. Ἐστάλη δὲ ὡς διάδοχός του ὁ ἐκ Χανόβρης φιλέλλην Χάνης.

Ἀφ' οὗ δὲ οἱ ἀγγλογάλλοι κατέλαβαν τὸ φρούριον, ὁ φόβος τῶν ἐν αὐτῷ ἐνόχων ἠῤῥησε, καὶ τόσῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ὁ μοιράρχος δὲν ἔπαυεν ἀπαιτῶν τοὺς δώδεκα, καὶ μεταχειριζόμενος παντοίους τρόπους εἰς σύλληψίν των· οἱ πλείστοι δὲ τῶν ἐνόπλων Κρητῶν ἐκάθηντο ἔγκλειστοι ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἐτοι-

μοι εἰς ἀντίστασιν, ἂν ἐπεφέρετο βία. Ἐν ᾧ δὲ ἐπεκράτου ὑποψίαι καὶ φόβοι, εἰδοποιήθη ὁ μοίραρχος ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀγγλογάλλοι ἐκινδύνευαν νὰ ἐξολοθρευθῶσιν ἐν ῥητῇ νυκτὶ δι' ὑπονομῆς. Ἐπὶ τῇ εἰδοποιήσει ταύτῃ ἔτρεξεν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Στραγκουαίης εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον τῆς ὑπονόμου καὶ συνέλαβέ τινας καθ' ἣν ὥραν ἔθεταν τὴν εἰς ἀνατροπὴν τοῦ κτιρίου, ὅπου διέτριβαν οἱ ἀγγλογάλλοι, πυρίτιδα, καὶ οὕτως ἢ βδελυρὰ πρᾶξις διεσκεδάσθη. Οἱ δὲ ἐν τῷ φρουρίῳ ἐθορυβήθησαν ὄλοι, καὶ πολλοὶ τῶν ἐνόχων ἔντρομοι ἐδραπέτευσαν ὑπὸ τὸ σκότος τῆς νυκτός· ἀλλὰ συνελήφθησαν καί τινες, ἐν οἷς καὶ ἕξ ἐκ τῶν δώδεκα, καὶ ἐστάλησαν σιδηροδέσμοι εἰς Αἴγιναν* ἐστάλησαν συγχρόνως εἰς Μάλταν καὶ τὰ συλληφθέντα σῶα ἕξ πλοῖα καὶ κατεδικάσθησαν μὲν ὡς πειρατικά, ἀλλ' ἀπεπέμφθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν πρὸς χρῆσιν αὐτῆς ἐπὶ ῥητῇ ἀπαγορεύσει τοῦ ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τοὺς ἰδιοκτητάς· συναπεστάλησαν δὲ εἰς Μάλταν καὶ ὅσα εἶδη ἐκ τῶν διὰ πειρατείας ἀρπαγέντων εὑρέθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ· ἀπέβησαν ἐπὶ τῇ ἀνακαλύψει τῆς ὑπονόμου καὶ ἄλλοι στρατιῶται ἐκ τῶν συμμαχικῶν πλοίων, τὸ φρούριον ἐκενώθη ὅλον, οἱ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην καὶ λοιποὺς ἀπέπλευσαν, πάμπολλαι οἰκίαι κατηδαφίσθησαν, καὶ οὕτως ἐτελείωσαν τὰ τῆς Γραμβούσης.

Ὁ δὲ κυβερνήτης ἀναδεχθεὶς τὴν κατὰ τὰς βορείους σποράδας ἐξάλειψιν τῆς πειρατείας, ἀνέθεσε τὴν φροντίδα εἰς τὸν Μιαούλην. Δὲν ὑπέστη οὗτος ὅσα οἱ κατὰ τὴν Γραμβούσαν πειρατοδιῶκται, διότι οἱ παρεπιδημοῦντες κατὰ τὰς νήσους ἐκείνας Ὀλύμπιοι, οἱ κύριοι ὅλων σχεδὸν τῶν ἐπὶ πειρατεία πλοιαρίων, τὰ παρέδωκαν οἰκειοθελῶς, 80 τὸν ἀριθμὸν· ὁ δὲ ναύαρχος τὰ μὲν ἔκαυσε τὰ δὲ ἔστειλεν εἰς τὴν κυβέρνησιν πρὸς χρῆσιν αὐτῆς· ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ μὴ ἀνα-

βλαστήσῃ τὸ κακόν, μετέφερον ὁ κυβερνήτης ὅλους τοὺς ἐπὶ τῶν νήσων τούτων Ὀλυμπίους πειθῶ καὶ βία εἰς Ἐλευσίνα. Διὰ τῶν κινήματων τούτων ἀπηλλάγη ἡ θάλασσα τῶν πειρατῶν. Ἐτακτοποιήθη δὲ καὶ ἡ πολεμικὴ καὶ ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία διὰ προσφόρου κανονισμοῦ παρέχοντος ἀποχρώσας ἐγγυήσεις, καὶ ἡγρύνει ἡ κυβέρνησις ἐπὶ τῇ αὐστηρᾷ ἐφαρμογῇ του. Ἡ δὲ Εὐρώπη εὐφήμευσεν ὅλη τὸν ἐξαλείψαντα τὴν πειρατείαν κυβερνήτην.

Πρωτίστη φροντίς τοῦ κυβερνήτου ἦτο καὶ ἡ τακτοποίησις τοῦ στρατιωτικοῦ. Ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἐλεύσεώς του τὸ στρατιωτικὸν δὲν ἐτακτοποιήθη· ὁ στρατιώτης ὑπέκειτο μᾶλλον εἰς τὸν ἀρχηγόν του ἢ εἰς τὴν κυβέρνησιν, διότι ὁ ἀρχηγός του ἐφαίνετο ὅτι τὸν ἔτρεφε, τὸν ἐμισθοδοτεῖ καὶ τὸν ἐπροβίβαζεν· οἱ πλείστοι δ' αὐτῶν συνήθως εἶχαν τὸ πολλοστημόριον ὅσων ἐλάμβαναν διαταγὴν νὰ στρατολογήσωσι, τινὲς δὲ μόνους τοὺς ψυχοιούστων· ἀπήτουν ὅμως σιτηρέσια καὶ μισθοὺς δι' ὀλόκληρον τὸν ἐν τῇ διαταγῇ ἀριθμόν. Ἄλλ' ἡ παράλυσις, ἐν ᾗ εὐρέθη τὸ στρατιωτικὸν ἐπὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ κυβερνήτου, βλαπτικὴ κατὰ τὰ ἄλλα, συνέτεινεν εἰς τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀνάπλασίν του ὡς διαλύσασα τὸν προϋπάρχοντα σύνδεσμον ἀρχηγοῦ καὶ στρατιώτου. Ὁ κυβερνήτης ἤθελε νὰ ὀργανίσῃ τὸ στρατιωτικὸν εἰς χιλιαρχίας· πάμπολλοι στρατιῶται Στερεοελλαδίται ἐπλανῶντο ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἄποροι καὶ κακοποιούντες τοὺς ἀδυνάτους. Ὁ κυβερνήτης, προθέμενος ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Πελοπόννησον τῆς μάστιγος ταύτης, νὰ ἐξοικονομήσῃ τοὺς στρατιώτας τούτους καὶ νὰ τοὺς ἀναδείξῃ ὠφελίμους ἐν τῇ κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα ἐκστρατείᾳ, τοὺς ἐκάλεσεν ὅλους εἰς Τροιζῆνα, ὅλους ἠῦρε προθύμους καὶ ἀνέδειξε κατὰ πρώτην φορὰν τοὺς στρατιώτας τῶν ἀρχηγῶν στρατιώτας τῆς κυβερνήσεως, ἀποσπᾶσας αὐτοὺς

ἐκείνων ἀθορυβήτως καὶ θέσας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἄλλων ἀρχηγῶν ἀγογγύστως. Ἄφ' οὗ δὲ εἰδοποιήθη ὅτι συνήχθησαν, ἐπέβη εἰς τὸ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀγγλικῶν δίκροτον τὴν 12 φεβρουαρίου, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο φρεγατῶν ῥωσικῶν καὶ μιᾶς γαλλικῆς, μετέβη εἰς Πόρον, ὅπου τὰ μὲν συμμαχικὰ πλοῖα τὸν ἐχαιρέτησαν ὡς ἀρχηγὸν ἔθνους, οἱ δὲ κάτοικοι πάσης τάξεως καὶ οἱ ἐπὶ τούτῳ μεταβάντες ἐκεῖ ἐκ Τροιζήνος ἀξιωματικοὶ τῶν ἀτάκτων Ἑλλήνων τὸν ἐδέχθησαν ὅλοι ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τοῦ παραθαλασσίου, τὸν συνώδευσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλη ἡ συνήθης δοξολογία, καὶ ἐκείθεν εἰς τὴν κατοικίαν του. Τὴν πέμπτην δὲ ἡμέραν τῆς εἰς Πόρον ἀφίξεώς του, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν διοικητῶν τῶν συμμαχικῶν πλοίων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν Ἑλλήνων, μετέβη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ὄχθης Τροιζηνίαν, ὅπου χαίροντες καὶ ἀλλαλάζοντες τὸν ἐδέχθησαν οἱ στρατιῶται, προηγουμένου τοῦ Ὑψηλάντου, ὃν ἀπρακτοῦντα μελετῶν ὁ κυβερνήτης νὰ διορίσῃ γενικὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔστειλεν ἐκεῖ πρότερον εἰς διατήρησιν τῆς εὐταξίας καὶ εἰς ὄργανισμὸν τῶν χιλιαρχῶν ἐπιθεωρήσας δὲ τὸ στράτευμα ἀπέπλευσε τὴν ἐπιούσαν, διαρκούντος τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν χιλιαρχῶν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν συμμαχικὴν συνοδίαν εἰς Ναύπλιον. Εἶπαμεν, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκείθεν διαβάσεώς του οἱ κατέχοντες τὸ φρούρια τῷ ἐπρόσφεραν αὐθόρμητοι καὶ αὐτὰ καὶ ἑαυτούς· πολλοὶ ὅμως ἀμφίβαλλαν περὶ τῆς εἰλικρινείας των, ἀμφίβαλλε καὶ αὐτὸς ὁ κυβερνήτης· ἀλλ' οἱ φρούραρχοι ἐφάνησαν εὐπειθέστατοι καὶ παρέδωκαν καὶ τὰ φρούρια καὶ ἑαυτούς· καὶ τὰ μὲν φρούρια ἔθεσεν ὁ κυβερνήτης ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἐυδέκου, αὐτοὺς δὲ διέταξε νὰ τὸν συνακολουθήσωσιν εἰς Τροιζήνα, ἵνα καταταχθῶσιν ἐν ταῖς ὀργανιζομέναις χιλιαρχίαις. Ἡ παράδοσις τῶν φρουρίων τούτων ἐκραταίωσε τὴν ἀρτισύ-

στατον κυβέρνησιν καὶ ἐμεγάλυνε δικαίως τὸ ὄνομα τοῦ κυβερνήτου καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Τοιοιυτοτρόπως διαθέσας τὰ τοῦ Ναυπλίου, ἐπανῆλθε διὰ ξηρᾶς εἰς Τροιζῆνα, ὅπου, ἀφ' οὗ αἱ χιλιαρχίαι διωργανίσθησαν, ἔστη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν, τὰς ὥρκισε, ταῖς παρέδωκε τὰς σημαίας, καὶ τὰς μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἐλευσίνα ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην ὡς στρατάρχην κατὰ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, δύο δὲ ἀτελεῖς εἰς τὴν Δυτικὴν ὑπὸ τὸν ἐκεῖ ἀρχιστράτηγον, διατάξας αὐτὸν νὰ ὀργανίσῃ ὁμοιομόρφως καὶ τὰ ἐκεῖ στρατιωτικὰ σώματα.

Τακτοποιηθέντων τῶν στρατευμάτων, ἐκηρύχθη ἡ πώλησις τῶν προσόδων τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐγένετο μετὰ πολλῆς ὠφελείας τοῦ ταμείου. Αἱ πρόσοδοι τοῦ αἰγαίου ἦσαν ἤδη ἐν μικρᾷ τιμῇ ἐξ αἰτίας τῶν ἀνωμαλιῶν ἠγορασμένοι, ἡ δὲ ἀσφάλεια, ἣν ἤρχισε ν' ἀπολαμβάνῃ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἡ ἐπικράτεια, ὑπέσχετο σημαντικὸν κέρδος. Ὁ κυβερνήτης, εὐρῶν εὐλογοφανῆ ἀφορμὴν τὸ ἄτακτον τῆς τότε δημοπρασίας, τὰς ἐδημοπράτησεν ἐκ νέου, ἀποζημιώσας τοὺς πρώην ἀγοραστὰς καὶ ὠφελήσας τὸ ταμεῖον.

Διαθέσας δὲ τὰ τῶν προσόδων ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον διαβὰς τὴν Κόρινθον καὶ ἀντικαταστήσας τακτικὴν φρουρὰν ἐπὶ τῆς ἀκροκορίνθου ἠσχολήθη δ' ἐπὶ τῆς ἐν Ναυπλίῳ διατριβῆς του καὶ εἰς τὰ περὶ τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κράτους. Ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς τὰ διοικητικὰ καθήκοντα ἀνετέθησαν εἰς τὰς κατὰ τόπους δημογεροντίας. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπεκράτησε καὶ ἐπὶ τῆς ἀντικυβερνησεως, ὥστε διοικηταὶ δὲν ὑπῆρχαν· μόνα τὰ ἀστυνομικὰ καὶ φρουραρχικὰ καθήκοντα μετῆρχοντο ἀνδρες στελλόμενοι παρὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ δὲ συνέλευσις τῆς Τροιζῆνος, αἰθανομένη τὴν κατὰ τὸ ἐπὶ τουρκοκρατίας σύστημα ἀτοπίαν τῶν πολυαρί-

θμων ἐπαρχιᾶν, ἐψήφισε τὴν συνένωσιν πολλῶν, καὶ τὰ ἀθροίσματα τῶν ἐπαρχιῶν τούτων ἐπωνόμασεν ὡς ἐπὶ τῶν βυζαντινᾶν θεματαρχίας. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίσαντος τοῦ κυβερνήτου συναινέσει τοῦ πανελληνίου, διηρέθη ἡ Πελοπόννησος εἰς ἑπτὰ τμήματα, αἱ δὲ νῆσοι εἰς ἕξ. Ἐδόθησαν δὲ αὐτοῖς ἀρχαῖαι ὀνομασίαι. Τὸ πρῶτον τμήμα τῆς Πελοποννήσου ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ἄργους, Ναυπλίου, Κάτω-Ναχαγέ καὶ Κορίνθου ὠνομάσθη Ἀργολίς· τὸ δεύτερον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Καλαβρύτων, Βοστίτισης καὶ Π. Πατρῶν, Ἀχαΐα· τὸ τρίτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Γαστούνης καὶ Πύργου, Ἡλις· τὸ τέταρτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀρκαδίας, Νεοκάστρου, Μοθώνης καὶ Κορώνης, Ἄνω Μεσσηνία· τὸ πέμπτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Νησίου, Καλαμάτας, Ἐμλακίων, Ἀνδρούσης, Λεονταρίου, Μικρομάνης καὶ δυτικῆς Σπάρτης, Κάτω Μεσσηνία· τὸ ἕκτον ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Μονεμβασίας, Μιστρᾶ, Πραστοῦ καὶ ἀνατολικῆς Σπάρτης, Λακωνία· καὶ τὸ ἕβδομον, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Φαναρίου, Καρυταίνης, Τριπολιτσᾶς καὶ ἀγίου Πέτρου, Ἀρκαδία.

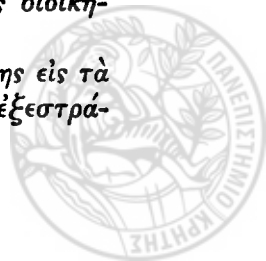
Αἱ δὲ νῆσοι διηρέθησαν εἰς δύο κλάσεις, εἰς Σποράδας καὶ Κυκλάδας, ἑκατέρα δὲ ὑποδιηρέθη εἰς τρία τμήματα λαβόντα καὶ ταῦτα τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τῆς φυσικῆς θέσεώς των· ὠνομάσθησαν δὲ ἐκ μὲν τῶν Σποράδων, βόρειοι μὲν ἡ Σκιάθος, ἡ Σκόπελος, ἡ Σκύρος, τὰ Ἡλιοδρόμια καὶ τὰ Ψαρά· ἀνατολικάι δὲ ἡ Σάμος, ἡ Κάλιμος, ἡ Λαῖρος, ἡ Πάτμος καὶ ἡ Ἰκαρία· δυτικάι δὲ ἡ Ὑδρα, αἱ Σπέτσαι, ὁ Πόρος, ἡ Αἴγινα καὶ ἡ Σαλαμίς· ἐκ δὲ τῶν Κυκλάδων, βόρειοι μὲν ἡ Σύρα, ἡ Σέριφος, τὰ Θερμιά, ἡ Ζέα, ἡ Ἄνδρος, ἡ Τήνος καὶ ἡ Μύκωνος· κεντρικάι δὲ ἡ Νάξος, ἡ Πάρος, ἡ Ἴος, ἡ Σύκινος, ἡ Πολύκανδρος, ἡ Μῆλος, ἡ Κίμηλος, καὶ ἡ Σίφνος· καὶ νότιαι ἡ Σαντορῆνη, ἡ Ἀνάφη, ἡ Ἀστυπαλαία, ἡ Κάσσοσ καὶ ἡ Κάρπα-

θος. Ἐκαστον δὲ τῶν δεκατριῶν τούτων τμημάτων ἔθεσεν ὁ κυβερνήτης ὑπὸ ἑκτακτον ἐπίτροπον, καὶ διέταξε τὰς διοικητικὰς ταύτας Ἀρχὰς νὰ συστήσωσι δημογεροντίας κατὰ χωρία, κώμας, πόλεις, καὶ ἐπαρχίας ὑπὸ νέας διατάξεις, βάσιν ὅμως ἐχούσας τὸν ἐνυπάρχοντα περὶ ἐκλογῆς δημογερόντων νόμον, καὶ ὀρίζουσας ἀκριβέστερον τὰ καθήκοντα τῶν τοπικῶν τούτων Ἀρχῶν. Ἀσχοληθεῖς δὲ καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ τακτικοῦ ἀνεκαίνισε τὸν περὶ ἀπογραφῆς νόμον τῆς τρίτης διοικητικῆς περιόδου.

Τοιοιυτρόπως διὰ τῆς ἐξουτώσεως τῆς πειρατείας, διὰ τοῦ κανονισμοῦ τοῦ πολεμικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ, διὰ τῆς τακτοποιήσεως τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ διοικητικοῦ καὶ δημογεροντικοῦ ὀργανισμοῦ ἢ ἐπικράτεια ἔλαβε μορφήν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὅποιαν δὲν εἶχε πρὶν.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν διώριζε τοὺς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους συνέπεσε καὶ νὰ τοὺς διδάξῃ ἐμπράκτως τὰ καθήκοντά των. Ἐπὶ τῆς ἀφίξεώς του διώρισεν ἐκ τοῦ προχείρου χάριν τῆς ὑπηρεσίας διοικητὰς προσωρινοὺς ἐν Αἰγίνῃ, Πόρῳ, Σύρᾳ καὶ Ναυπλίῳ. Ὁ τοῦ Ναυπλίου Ἰωάννης Θεοτόκης ἐδαπάνησε χρήματα τοῦ κοινοῦ εἰς ἐπισκευὴν οἰκιῶν τινῶν ἐθνικῶν, καὶ ἀντιφερόμενος πρὸς τὴν ἐνυπάρχουσαν δημογεροντίαν ἐδέχθη τὴν παραίτησίν της καὶ ἀντικατέστησεν ἄλλην· ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς δαπάνης οὔτε περὶ τῆς ἀντικαταστάσεως ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τῆς κυβερνήσεως. Μαθὼν ὁ κυβερνήτης ταῦτα ἔπαυσε τὸν ὑπάλληλόν του καὶ τὸν ἐπέπληξεν ἐπισήμως ὡς παραβάτην τῶν καθηκόντων του. Ἡ αὐστηρότης αὕτη ἐνέπνευσε τῷ λαῷ μέγα θάρρος. Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς ἤρχισεν ἡ νέα κυβερνήσις τὰς διοικητικὰς ἐργασίας της.

Καθ' ἧς δὲ ἡμέρας κατεγίνετο ὁ κυβερνήτης εἰς τὰ τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ, ὁ Ἰβραήμης ἐξεστρά-

τευσε πανστρατιᾷ ἀπὸ τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων, καὶ θύων καθ' ὁδόν, καίων, καταστρέφων, λεηλατῶν καὶ αἰχμαλωτίζων, ἀνέβη τὴν 9 φεβρουαρίου εἰς Τριπολιτσάν, ὅπου διετήρει πολλὴν φρουράν, ἣν ἀπέπεμψεν εἰς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια τὴν ἐπαύριον, καὶ συναπέπεμψε καὶ ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάμπην. Μετὰ δὲ ταῦτα διέταξε τὸν κατεδαφισμόν τῆς πόλεως, καὶ λαβὼν πέλεκυν ἔδωκε τὸ παράδειγμα πρῶτος αὐτός. Πέντε ὀλοκλήρους ἡμέρας εἰργάζετο, ἐπιστατοῦντος αὐτοῦ, ὅλον τὸ στράτευμα ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν σαλπύγγων καὶ τῶν τυμπάνων· τὰ τεῖχη, αἱ ἐκκλησῖαι, τὰ ζαμῖα, αἱ βρύσεις καὶ λοιπὰ δυνατὰ κτίρια ἐντὸς τῆς πόλεως κατηδαφίσθησαν δι' ὑπονόμων· δι' ὑπονόμων κατηδαφίσθησαν καὶ αἱ ἐκτὸς τῆς πόλεως θολωταὶ ἐκκλησῖαι τοῦ ἀγίου Νικολάου καὶ τῆς ἀγίας Βαρβάρας. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ κατεδαφισταὶ προσήυχθησαν, καὶ μετὰ τὴν προσευχὴν ἐτουφέκισαν· τὴν δὲ β' ὥραν τῆς 16 ἔβαλαν πῦρ πολλαχοῦ τῆς πόλεως, ἔσπειραν ἄλας, καὶ ἐξῆλθαν εὐχόμενοι μεγαλοφώνως τὴν αὐτὴν καταστροφὴν καὶ τῷ Ναυπλίῳ. Ἐνέδρευσαν καὶ τινες ἰππεῖς ὀπισθεν τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως καὶ ἐντὸς τινων κοιλωμάτων τῆς πεδιάδος καὶ συνέλαβαν χωρικοὺς τρέξαντας προθύμως καὶ ἀνυπόπτως εἰς τὴν καυθεῖσαν καὶ ἐγκαταλειφθεῖσαν πόλιν.

Ἡ ἀναχώρησις τῶν αἰγυπτίων ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς Πελοποννήσου καὶ ὁ περιορισμὸς ἕκτοτε ὅλων τῶν ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς μόνον τὰ μεταξὺ τοῦ μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῶν Πατρῶν παράλια τῆς Πελοποννήσου διευκόλυναν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Πελοποννήσου.

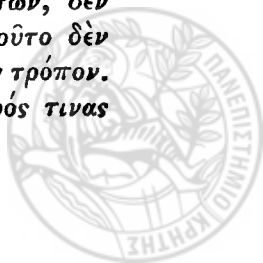

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΓ΄.

Τὰ μεταξὺ σουλτάνου καὶ συμμάχων.—Κήρυξις πολέμου Ῥωσσίας κατὰ Τουρκίας.—Τὰ μεταξὺ αὐτῶν τῶν συμμάχων.

ΚΑΘ' ὃν καιρὸν ἡ Ἑλλὰς διὰ τῆς ὑπὸ τὸν κυβερνήτην τακτοποιήσεώς της ἐσχετίζετο στενότερον πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς, ἡ Πύλη, ἀποποιουμένη πᾶσαν περὶ εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος πρότασιν, διέλυε τὰς πρὸς αὐτὰς σχέσεις της. Ἡ ἀναχώρησις τῶν πρέσβεων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἐξ αἰτίας τῆς πρὸς αὐτοὺς διαγωγῆς της καὶ κωφεύσεως εἰς τὰς περὶ εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος προτάσεις κατετάραξε καὶ ἐφόβισε τὴν συμμαχίαν. Σκοπὸν ἔχουσα αὕτη νὰ εἰρηνεύσῃ διὰ τῆς συνθήκης τὰ τῆς Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος ἐκινδύνευε νὰ ἔλθῃ αὕτη ἡ ἰδία εἰς πόλεμον μετὰ τῆς Πύλης· τόσον δὲ τὸν ἐθεώρησεν πιθανόν, ὥστε τὴν 31 νοεμβρίου ἐπανέλαβεν ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου, ὅτι καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ θὰ διέμενεν ἐντὸς τῶν ὄρων τῆς συνθήκης, οὓς διέγραψε, καὶ μακρὰν πάσης ιδιωφελείας. Ἄλλ' ἂν αἱ Δυνάμεις ἦσαν σύμφωνοι κατὰ τοῦτο πρὸς ἀλλήλας, ἦσαν ἀσύμφωνοι κατὰ τᾶλλα. Ἡ διακοπὴ τῶν πρὸς τὴν Πύλην σχέσεών των καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτῆς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων ὡς πρὸς τὸ ἐμπόριον καὶ τοὺς ὑπηκόους των, δὲν ἔβλαπταν ἐξίσου τὰς τρεῖς Δυνάμεις· διὰ τοῦτο δὲν ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῶν ἡ ῥῆξις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Ἀκερδῆς ἀπέβαινεν ἡ ἄλλοτε ἐπικερδῆς πρὸς τινὰς

Ἄγγλους καὶ Γάλλους ἐμπορία, διακοπτομένης τῆς θαλασσοπλοΐας τῆς Μαύρης θαλάσσης, ἀλλὰ καιρῶς ἐβλάπτοντο αἱ μεσημβριναὶ ἐπαρχίαι τῆς Ῥωσσίας, διότι ἐμποδίζετο ἡ ἐξαγωγή τῶν προϊόντων αὐτῶν. Ἄνεκτέλεστοι ἦσαν εἰσέτι καὶ τινες τῶν τῆς ἐν Ἀκερμάνη συνθήκης ὄρων, οὓς εἶχε περὶ πολλοῦ ἡ Ῥωσσία· διέφερεν οὐσιωδῶς καὶ ἡ πρὸς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν γενικὴ πολιτικὴ τῶν Δυνάμεων, τῶν μὲν τείνουσα εἰς συντήρησιν, τῆς δὲ εἰς διάλυσιν αὐτῆς. Ἐκ διαφόρων λοιπὸν αἰτιῶν αἱ Δυνάμεις ὁρμώμεναι διαφόρους ἐπρόβαλαν τρόπους εἰς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ των ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει τῶν πρέσβων· ἠπίους μὲν ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, πολεμίους δὲ ἡ Ῥωσσία. Ἐπρόβαλεν ἡ Δύναμις αὕτη, ἂν ἐντὸς ῥητῆς προθεσμίας δὲν ὑπήκουεν ἡ Πύλη, νὰ διαβῶσι τὰ ῥωσσικὰ στρατεύματα τὸν Προῦθον ἐν ὀνόματι τῆς συμμαχίας καὶ νὰ μὴ σταθῶσιν εἰ μὴ ἀφ' οὗ εὐδοῦτο ὁ σκοπὸς τῆς· οἱ δὲ στόλοι τῆς συμμαχίας ν' ἀποκλείσωσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, νὰ θεωρήσωσιν ὡς ἐχθρικά ὅλα τὰ ἐπιχειροῦντα νὰ διαπλεύσωσι τὸν Ἑλλάσποντον ὀθωμανικὰ καὶ αἰγύπτια πλοῖα, νὰ ὑπαγορεύσωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν ἀνακτόρων τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης, ν' ἀποκλείσωσι τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ νὰ βομβοβολήσωσι τὰ κατεχόμενα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων φρουρία τῆς Πελοποννήσου εἰς ἀποπομπὴν των. Ἐπρόβαλεν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ Ῥωσσία νὰ πολεμήσωσιν αἱ Δυνάμεις τὴν Τουρκίαν εἰς πραγματοποιίησιν τῆς συνθήκης διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Ἡ πρότασις αὕτη ἐπραγματοποιεῖ ἀναμφιβόλως τὸν σκοπὸν τῆς συμμαχίας, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐδέχθησαν αἱ ἄλλαι δύο Δυνάμεις, καὶ κυρίως ἡ Ἀγγλία, ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ἡ παραδοχὴ τῆς διεκινδύνευε τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης καὶ ἀντέκειτο πρὸς τὸ εἰρηνικὸν πνεῦμα αὐτῆς τῆς συνθήκης, ἣν σκοπὸν εἶχεν ἡ πρότασις αὕτη νὰ

πραγματοποιήσῃ. Πολλῶν δὲ λόγων γενομένων, ἐσυμβιβάσθησαν νὰ ἐμποδίσωσι διὰ θαλασσίου ἀποκλεισμοῦ παντὸς εἶδους εἰσαγωγὴν εἰς χρήσιν τῶν περὶ τὸν Ἰβραήμην, ἐξέτειναν τὴν γραμμὴν τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀρκτικῶς μὲν μέχρι τῶν παραλίων Ἀκαρνανίας, μεσημβρινῶς δὲ μέχρι Κρήτης, καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν νὰ στείλῃ καὶ αὕτη πλοία εἰς ἀποκλεισμὸν τῶν μεσσηνιακῶν φρουρίων. Ἐπὶ τῇ κλήσει ταύτῃ ἐξέπλευσαν 8 ὑπὸ τὸν Σαχτούρη· ἀλλ', ἂν αἱ δύο Δυνάμεις ἀπεδοκίμασαν τὰ κατὰ τῆς Πύλης πολεμικὰ σχέδια τῆς Ῥωσσίας ὡς ὀλέθρια, ἡ Πύλη διὰ τῆς ἀλαζονίας καὶ ἀφροσύνης της ἐδικαίωσε τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν πρὸς βλάβην καὶ κατασχύνην της.

Εἶπαμεν, ὅτι, ἀναχωρησάντων τῶν πρέσβων ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Πύλη ἠθέλησε παρὰ γνώμην αὐτῶν ν' ἀναδεχθῇ τὴν προστασίαν τῶν ὑπηκόων τῶν τριῶν Δυνάμεων, τῶν συμφερόντων αὐτῶν καὶ τῶν πλοίων τῶν ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν Δυνάμεων. Ἀλλ' ἰδοὺ τί ἔπραξεν· ἀπέκλεισε τὸν Βόσπορον καὶ ἐμπόδιζε τὸν διάπλουν παντὸς ὑπὸ Ῥωσικὴν ἢ ἄλλην σημαίαν πλοίου, ἀπεβίβαζε διὰ τῆς βίας τὰ φορτία τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλοίων, καὶ ὠρίζεν ἀθαιρέτως τὴν τιμὴν· ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτὴν ἔδιδεν εὐθύς· προσεπεζημίονε δὲ τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀναβιβάζουσα ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τὴν τιμὴν τῶν νομισμάτων της· ἐθεώρει δὲ καὶ τοὺς ὑπηκόους τῶν τριῶν Δυνάμεων ὡς ὑπηκόους της, καὶ τοὺς μὲν ἐπαίδευεν ὡς πταίστας, τοὺς δὲ ἐξώριζεν ὡς ταραξίας, κρίνουσα καὶ ἀποφασίζουσα τὰ περὶ αὐτῶν κατὰ τὴν τουρκικὴν δικαιοσύνην· πολλοὺς δὲ μὴ δυναμένους ἄλλως πως ν' ἀσφαλίσωσι τὰ συμφέροντά των ἠνάγκαζε νὰ ἐγγραφῶσι ραγιαδες· καὶ ταῦτα πάντα ἀπέβλεπαν κυρίως τὴν Ῥωσσίαν, διότι καὶ οἱ ἐν Τουρκίᾳ ὑπήκοοί της ἦσαν οἱ πολυαριθμό-

τεροι, καὶ τὰ ὑπὸ τὴν σημαίαν της πλοῖα πλειότερα, καὶ αἱ μεσημβριναὶ της ἐπαρχίαι δεινῶς ἔπασχαν ἐξ αἰτίας τῆς διακοπῆς τοῦ πλοῦ τῆς Μαύρης θαλάσσης. Τὸ δεινότερον δὲ πάντων, ἐξέδωκε συγχρόνως εἰς ἔκστασιν ὅλης τῆς Εὐρώπης τὴν 8 δεκεμβρίου 1827 Χάτι-Σερίφι ἀναγνωσθὲν ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ λέγον ἐν περιλήψει, ὅτι ὅλοι οἱ ἄπιστοι, καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ Ῥῶσσοι, ἦσαν ἐχθροὶ θανάσιμοι τῶν Μουσουλμάνων· ὅτι ἡ Ῥωσσία ἠγωνίζετο πρὸ 50 ἢ 60 ἐτῶν νὰ πραγματοποιήσῃ τοὺς ὀλεθρίους κατὰ τῆς Τουρκίας σκοπούς της καὶ ἐκίνησεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς ὁμοθρήσκους της Ἑλλήνας· ὅτι Ἑλλήνες καὶ Ῥῶσσοι συνώμοσαν τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Μουσουλμάνων καὶ ἡ συνωμοσία αὕτη ἀνεκαλύφθη· ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐκέρδισε διὰ τῆς ἀπάτης τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν κατὰ τῶν Μουσουλμάνων καὶ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἂν ἡ Πύλη συγκατετίθετο εἰς ὅσα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐπρότειναν αἱ Δυνάμεις, ἐμηδενίζοντο καὶ τὸ κράτος καὶ τὸ γένος τῶν Μουσουλμάνων· ὅτι ἡ Πύλη προείδεν ὅτι μόνος ὁ πόλεμος θὰ ἔλυε τὸ ἐλληρικὸν ζήτημα, ἀλλ' ἐπολιτεύετο μέχρι τοῦδε τὰς Δυνάμεις, ἵνα μὴ ταραξῆ τὴν ἡσυχίαν τῶν πιστῶν καὶ κερδίσῃ καιρὸν χάριν τῶν ἀναγκαίων τοῦ πολέμου προετοιμασιῶν· ὅτι ἀπαράδεκτοι ἦσαν αἱ ἐν τῇ Ἀκερμάνῃ ἀπαιτήσεις τῆς Ῥωσσίας, ἀλλὰ τὰς ἐδέχθη καὶ ἐπραγματοποίησε τὰς πλείστας ἕνεκα τῶν κατεπειγουσῶν περιστάσεων· ὅτι ἡ Ῥωσσία ἐτάραττε πάντοτε τὴν Τουρκίαν φθονοῦσα τὴν στρατιωτικὴν μεταρρύθμισίν της καὶ λυπουμένη διὰ τὴν ἐξόντωσιν τῶν γενιτσάρων, διότι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἔτρεχε τὸ ὀθωμανικὸν κράτος εἰς τὸν ὀλεθρὸν του· ὅτι ἦλθε τέλος πάντων ἡ ὥρα τοῦ πολέμου καὶ ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος δὲν ἦτο πολιτικὸς ἀλλὰ θρησκευτικὸς καὶ ἐθνικὸς, διότι οἱ ἄπιστοι συνώμοσαν τὸν ἀφανισμόν τοῦ

ισλαμισμοῦ καὶ τὴν πτώσιν τοῦ μουσουλμανικοῦ γένους, καὶ διὰ τοῦτο ὄφειλαν οἱ πιστοί, θεωροῦντες τὸν πόλεμον χρέος, ὄχι μόνον νὰ μὴ ζητήσωσι μισθοῦς, ἀλλὰ καὶ νὰ θυσιάσωσι τὸ πᾶν εἰς εὐόδωσιν αὐτοῦ.

Δημοσιεύσασα δὲ ἡ Πύλη τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος Χάτι-Σερίφι, ἠθέλησε νὰ καθარიση ἔτι μᾶλλον τὴν βασιλεύουσαν τῶν ὑπόπτων Φράγκων, καὶ εἰς τόσῃν αὐστηρότητα καὶ σκληρότητα κατήντησεν, ὥστε διέταξε καὶ τοὺς πρὸ πολλῶν ἐτῶν διατρίβοντας ἐν τῇ βασιλευούσῃ Ἀρμενίους καθολικοὺς νὰ ἐγκαταλείψωσιν ἐντὸς δέκα ἡμερῶν τὰς οἰκίας, τὰ ἐργαστήρια καὶ ὅλα τὰ κτήματά των, καὶ νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς Ἄγκυραν, ὅθεν ἄλλοτε μετόκησαν· τοὺς ἀπέπεμψε δὲ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, διότι ἦσαν, κατὰ τὸ λέγειν τῆς Πύλης, Φράγκοι· ἐλέγετο δὲ ὅτι οἱ ἀποπεμφθέντες ἦσαν 27,000. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Πύλη δι' ὧν ἔπραξε κατὰ τῆς σημαίας τῆς Ῥωσσίας, κατὰ τῶν ὑπηκόων της καὶ κατὰ τοῦ ἐμπορίου της ἐπὶ φανερᾷ παραβάσει τῶν συνθηκῶν, δι' ἃν ἐρράδιούργησε παρὰ τῇ αὐτῇ τῆς Περσίας κατὰ τῆς Ῥωσσίας, καὶ δι' ὧν μάλιστα εἶπε διὰ τοῦ ἐγγράφου της τὴν 8 δεκεμβρίου, ἐματαίωσεν ὅλους τοὺς ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπὲρ διατηρήσεως τῆς εἰρήνης βαρεῖς ἀγῶνας τῶν Δυνάμεων, καὶ τὴν 14 ἀπριλίου ἐκήρυξεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας πόλεμον κατ' αὐτῆς, καὶ ἀναγγείλας τὸ γεγονός τοῖς συμμαχοῖς του ἀπηγόρευε μὲν πᾶσαν παρέμβασιν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ σουλτάνου ὡς πρὸς τὰ τοῦ κράτους του καὶ τοὺς ὅρους τῶν συνθηκῶν του, ἐνέμενεν ὅμως ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς συμμαχίας ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄφησεν αὐτὰ ὑπὸ τὴν κοινὴν διάσκεψιν καὶ ἀπόφασιν ὡς καὶ μέχρι τοῦδε· ἀλλὰ κηρύξας τὸν πόλεμον ὑπὲρ Ῥωσσικῶν συμφερόντων ἐκήρυξε συγχρόνως, ἔτι, ἀναγκασθεῖς νὰ τὸν ἀνα-

δεχθῆ, δὲν κατέθετε τὰ ὄπλα, ἂν δὲν ἐπραγματοποιεῖτο καὶ ἡ περὶ τῆς Ἑλλάδος συνθήκη.

Ἡ δὲ κήρυξις τοῦ πολέμου κατετάραξε μᾶλλον τοὺς συμμαχοὺς ἢ ἐφόβισε τὴν Πύλην. Ἡ Πίλη ἤλπιζε διὰ τοῦ πολέμου, ὃν ἀπεδοκίμαζαν ὅλαι αἱ ἄλλαι αὐλαί, νὰ διαρρήγῃ ὁ δεσμὸς τῆς συμμαχίας καὶ ν' ἀπαλλαγῇ τοιουτοτρόπως τῶν περὶ Ἑλλάδος βαρειῶν ἀπαιτήσεών της· ἤλπιζε δὲ καὶ νὰ βοηθηθῆ, διότι ἤξευρεν ὅτι τὰ συμφέροντα αὐτῆς ἐθεωροῦντο συμφέροντα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας. Εἰς διάρρηξιν δὲ τῆς συμμαχίας ἐκάλεσε τοὺς πρέσβεις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη, διότι δὲν ἔλεγεν ὅτι ἐδέχετο οὔτε τὰ τῆς μεσιτείας, οὔτε τὰ τῆς ἀνακωχῆς, θεωρούμενα παρὰ τῆς συμμαχίας ὡς προεισαγωγικὰ τῆς εἰρηνεύσεως τῆς Ἑλλάδος. Παρ' ὀλίγον δὲ διερρήγνυτο ἡ συμμαχία, διότι ἡ θέσις τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας ἐφαίνετο νεοφανῆς καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τοὺς σκοποὺς της. Ἡ Ῥωσσία ἦτο πολέμιος μὲν πρὸς τὴν Πύλην διὰ τὰ συμφέροντά της, εἰρηνικὴ δὲ πρὸς αὐτὴν ὡς μέλος τῆς συμμαχίας· ἀλλ' ἐν τῷ περὶ πολέμου κηρύγματι περιέλαβε καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἤθελε δι' οὗ ὑπεράσπιζε ξίφους τὰ συμφέροντά της νὰ φέρῃ εἰς πέρας καὶ τὰ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος, ἐν ᾧ ὡς μέλος τῆς συμμαχίας παρεδέχθη εἰς ἔκβασιν τοῦ σκοποῦ τούτου τὴν χρῆσιν μόνον εἰρηνικῶν τρόπων· ἤθελε πρὸς τούτοις νὰ συμπαραλάβῃ εἰς τὰς κατὰ τῆς Πύλης ἐχθροπραξίας της καὶ τοὺς δύο συμμαχοὺς της ἐπὶ λόγῳ πραγματοποιήσεως τῶν ὄρων τῆς περὶ Ἑλλάδος συνθήκης, καὶ τοῖς ἐπρόβαλε νὰ συμπράξωσιν ἐντὸς τῆς μεσογειοῦ διὰ θαλάσσης κατὰ τῆς Πύλης· καὶ ἐπειδὴ ἐπρόβλεπεν ὅτι δὲν θὰ εἰσηκούετο, τοῖς εἶπεν ὅτι, ἂν δὲν ἐβοηθεῖτο τοιουτοτρόπως εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς περὶ Ἑλλάδος συνθήκης,

θὰ ἠναγκάζετο νὰ τὴν πραγματοποιήσῃ καθ' ὃν τρόπον ἀπῆτει αὐτῆς καὶ μόνῃς τὸ συμφέρον. Ἰδοῦσα ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ὅτι ἐξερράγη ὁ πόλεμος, οὐ προθεμένη νὰ ἐμπόδισῃ διεπραγματεύθῃ τὴν συνθήκην, ὅχι μόνον ἀπεποιήθη τὴν ζητηθεῖσαν σύμπραξίν της, ἀλλ' ἐθεώρησε καὶ τὴν συμμαχίαν διαλελυμένην· διὰ τοῦτο καὶ αἱ κοιναὶ συνδιαλέξεις ἔκτοτε διεκόπησαν, καὶ ἐξῆτει ἡ Δύναμις αὕτη νέους πολιτικούς συνδυασμούς πρὸς ἄλλας Δυνάμεις· ἐπρόβαλε δὲ καὶ τῇ γαλλικῇ κυβερνήσει νὰ ὀρίσωσιν αἱ δύο μόνον αὐταὶ ὅσα περὶ Ἑλλάδος ζητήματα ἦσαν ἀόριστα· ἀλλ' ἡ γαλλικὴ, μὴ θεωροῦσα ὡς ἡ ἀγγλικὴ τὴν συμμαχίαν διαλελυμένην, ἀντέτεινεν. Ἦσαν δὲ τότε ὑπ' ὄψιν δύο σχέδια πολιτικῆς· τὸ μὲν ῥωσσικόν, δηλαδὴ νὰ πολεμήσωσι καὶ οἱ τρεῖς σύμμαχοι τὴν Πύλην διὰ θαλάσσης ἐντὸς τῆς μεσογείου· τὸ δὲ ἀγγλικόν, δηλαδὴ νὰ παραιτηθῇ ἡ Ῥωσσία πάσης πρὸς τὴν Πύλην ἐχθροπραξίας ἐντὸς τῆς μεσογείου. Ἀφ' οὗ ἡ Ἀγγλία ἀπέρριψε τὸ ῥωσσικόν, δὲν ἔμενεν εἰ μὴ ἢ νὰ συγκατατεθῇ ἡ Ῥωσσία εἰς τὸ ἀγγλικόν καὶ τότε νὰ διατηρηθῇ ἡ συμμαχία, ἢ νὰ ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἐπρόβαλε καὶ τότε νὰ διαλυθῇ· ἀλλ' ἡ διάλυσις της ἔβλαπτε τὴν Ῥωσσίαν ἐν τῇ ἀκμῇ τοῦ πολέμου· διὰ τοῦτο παρεδέχθη ἄκουσα τὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας, καὶ οὕτω διεσώθη ἡ κινδυνεύουσα συμμαχία, ἐπανελήφθησαν αἱ διακοπεῖσαι τῶν πληρεξουσίων τῶν τριῶν Δυνάμεων συνδιαλέξεις, καὶ τὴν 3 ἰουνίου ὑπέγραψεν ὁ πληρεξούσιος τῆς Ῥωσσίας μετὰ τῶν ἀντιπροσωπευόντων παρὰ τῇ συμμαχικῇ συμβουλίῳ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν πρᾶξιν, δι' ἧς ὁ αὐτοκράτωρ παρητείτο πάσης ἐχθροπραξίας ἐντὸς τῆς μεσογείου. Τοιοῦτοτρόπως εἰρήνευσεν ἡ Ῥωσσία ἐντὸς τῆς μεσογείου, ἐν ᾧ ἐπολέμει ἐκτός. Ἐπειδὴ δὲ ἔλεγεν ἡ συνθήκη ὅτι, ἂν ἡ Πύλη δὲν ἐδίχετο τὴν μεσιτείαν τῶν αὐ-

λῶν, θὰ ἐσχετίζοντο αἱ αὐλαὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα στέλλουσαι καὶ δεχόμεναι προξένους, ἂν αἱ Ἀρχαί τῆς ἦσαν ἄξιοι τοιούτων σχέσεων, καὶ ἐπειδὴ ὁ ὅρος οὗτος ἐπληροῦτο, ἐλθόντος εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ κυβερνήτου, τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισεν ὄχι μόνον νὰ σταλῶσι πρόξενοι, ἀλλὰ καὶ οἱ προαναχωρήσαντες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τρεῖς πρέσβεις νὰ συνέλθωσιν εἰς Κορυφούς, καὶ ἢ μένοντες αὐτοῦ ἢ μεταβαίνοντες ἀλλοῦ, νὰ συζητήσωσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ περὶ τῆς συνθήκης ὡς πρὸς τὰ ὅρια, τὸν φόρον, τὴν ἀποζημίωσιν καὶ τὴν συμμέθεξιν τῆς Πύλης εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἐλληνικῶν Ἀρχῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ συμβούλιον ἐνδεχόμενον ἐθεώρησε τὸ νὰ μεταβάλῃ ἢ Πύλη ἐξ αἰτίας τῶν δεινῶν περιστάσεων τὴν πολιτικὴν τῆς δεχομένη τὴν μεσιτείαν τῆς συμμαχίας καὶ διατάττουσα τὴν ἀνακωχὴν, ὠδήγησε τοὺς πρέσβεις περὶ τοῦ πρακτέου καὶ κατὰ τὴν τοιαύτην περίστασιν· ἀλλ' ἡ Πύλη, ἂν καὶ δὲν ἔπαυε προσπαθοῦσα νὰ ἀποσπάσῃ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τῆς Ῥωσσίας, ὅ ἐστι νὰ διαλύσῃ τὴν συμμαχίαν, ἀπεποιεῖτο καὶ τότε, καθὼς καὶ προτοῦ, καὶ τὰ τῆς μεσιτείας καὶ τὰ τῆς ἀνακωχῆς.

1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΔ.

Τὰ κατὰ τὴν Χίον, τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην.—
Φθορὰ μιᾶς τουρκικῆς κορβέττας καὶ ἐνὸς δικατάρτου ὑπὸ τὸ
Μέλαν ἄκρωτήριον (Καρὰ-Μπαμπάν).—Πανώλης ἐν Ἑλ-
λάδι.—Ἀποστολὴ ἀρχιερέων εἰς Ἑλλάδα παρὰ τῆς μεγάλης
ἐκκλησίας.—Χορηγήματα Ῥωσσίας καὶ Γαλλίας.—Σύστα-
σις ἐπιτροπῆς γενικῆς διοικήσεως, περιοδεύοντος τοῦ κυβερ-
νήτου.

Ἡ Εἰς ἀνάκτησιν τῆς πολυπαθοῦς Χίου ἐκστρατεία
ἐν μέσῳ τόσων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν δυσκο-
λιῶν καὶ ἐπικρατούσης διαφωνίας τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς
Φαβιέρου καὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Χίων δὲν εὐδοκίμει
ἀλλὰ χάρις εἰς τὸν ζῆλον τῶν ἐνδιαφερομένων διητη-
ρεῖτο παρὰ γνώμην καὶ αὐτῶν τῶν ναυάρχων τῆς
συμμαχίας.

Ἐλθόντος τοῦ κυβερνήτου, ἡ μὲν ἐπιτροπὴ καὶ ὁ
ἀρχηγὸς ἐπεκαλοῦντο τὴν θερμὴν συνδρομὴν του εἰς
ἐνίσχυσιν τῶν ἔργων τῶν, οἱ δὲ ναύαρχοι ἐπροσπά-
θουν νὰ ἐνεργήσωσι δι' αὐτοῦ τὴν ἀνάκλησιν τῶν
στρατευμάτων, ὅχι δυσμεναινόντες πρὸς τὸν ἑλλη-
νικὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ πεποιθότες ὅτι, ὅπως καὶ ἂν ἀπέ-
βαιεν, ἡ Χίος θ' ἀπεκλείετο τῆς ὀροθητικῆς γραμμῆς
διὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν της. Ὁ κυβερνήτης,
ὅστις οὔτε νὰ ὑπακούσῃ τοὺς ναύάρχους ἠναγκάζετο,
οὔτε νὰ ὑποστηρίξῃ ὅσον ἔπρεπε τὸν ἀγῶνα δι' ἑλ-
λειψιν πόρων ἐδύνατο, ἔστειλε τῷ Φαβιέρῳ εἰς ἐξοι-
κονόμεσιν τοῦ στρατοπέδου ἑξακισχίλια δίστηλα, ἐξ
ῶν χίλια συνεισέφεραν οἱ ἐν Μάλτᾳ Χίοι, καὶ τὸν

ἀνέδειξεν ἕκτακτον ἐπίτροπον τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς νήσου, ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῶν πολεμικῶν καὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων· ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν Μιαούλην ἐπὶ τῆς φρεγάτας, παρακολουθούτων καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν πλοίων, ἐπὶ σκοπῶ, ἂν εὐδοκίμει ὁ ἀγών, νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ· εἰδὲ μὴ, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου σωτηρίας διὰ τῆς διαβιβάσεως τῶν τακτικῶν εἰς Μέθενα, τῶν ἀτάκτων εἰς Αἴγινα, τῶν δ' ἐντοπίων ὅπου ἤθελαν. Ἀλλά, πρὶν φθάσῃ ὁ Μιαούλης εἰς Χίον, ὃ ἐστὶ τὴν 28 φεβρουαρίου, ἐφάνη ἐν τῷ πορθμῷ τῆς Χίου ὁ Ταχέρπασας ἔχων ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν του μίαν φρεγάταν, μίαν κορβέτταν, δύο πολεμικὰ δικάταρτα καὶ ἓν φορτηγόν, καὶ κανονοβολήσας τρία ἑλληνικὰ πλοῖα εὐρεθέντα ἐντὸς τοῦ πορθμοῦ καὶ ὑπερισχύσας ἔμεινε κύριος αὐτοῦ. Τότε ἐπέβησαν εἰς τὰ ἐπὶ τούτῳ προετοιμασθέντα πλοῖα οἱ πρό τινων ἡμερῶν ἀντίπεραν συναχθέντες Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν πασᾶν τῆς Σμύρνης Χασάνην καὶ τὸν σιλιχτάρην τοῦ ἀρχιβεζίρη, ὡς 2500, καὶ διέπλευσαν εἰς Χίον ἀσφαλῶς· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν, δοκιμάσαντες ν' ἀποβῶσιν εἰς τὴν ἀγίαν Ἑλένην, ἀπεκρούσθησαν, τινὲς δὲ καὶ ἐφονεύθησαν· ἀλλά, πολλῶν ἐκ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς θέσεως ἐκείνης λειποτακτησάντων, τῶν δ' ἐναπομεινάντων μὴ εὐπορούντων πολεμεφοδίω, ἀπεβιβάσθησαν τὴν 2 μαρτίου καὶ εἰσῆλθαν εἰς τὸ φρούριον ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀπόβασις αὕτη διέλυσε διὰ μιᾶς τὴν διὰ ξηρᾶς πολιορκίαν τοῦ φρουρίου, ἀποχωρησάντων καὶ τῶν τακτικῶν καὶ τῶν ἀτάκτων· οἱ δὲ ἄθλιοι κάτοικοι τῆς νήσου, φοβούμενοι μὴ πάθωσι πάλιν ὅσα ἐπὶ τῆς πρώτης καταστροφῆς, συνεσφρεύοντο πρὸς τὸ δυτικὸν παραθαλάσσιον τῆς νήσου· ἀλλ' αὐθημερὸν ἀνεθάρρυνθησαν, διότι γενομένης τῆς ἀποβάσεως ἀνεχώρησαν εὐθὺς τὰ τουρκικὰ πλοῖα, ἐπρόφθασαν εἰς Χίον ὁ ἐπὶ τῆς

Τριαίνης παρακολουθῶν Δεριγνῆς καὶ ἡ φρεγάτα Κρίνον, ἔφθασε μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ὁ Μιαούλης καὶ στήσας ἐκ νέου τὴν θαλάσσιον πολιορκίαν ἐστενοχώρει τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Τούρκους πεινῶντας καὶ μὴ προφθάσαντας νὰ εἰσφέρωσι τροφάς. Βελτιωθέντων τοιοῦτοτρόπως τῶν κατὰ θάλασσαν πραγμάτων, ἐγένετο πολὺς λόγος νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ διὰ ξηρᾶς πολιορκία τοῦ φρουρίου· ἀλλὰ οἱ Ἕλληνες ἐπέινων ὡς καὶ οἱ Τούρκοι, οὐδὲ πολεμεφόνδια εἶχαν· διὰ τοῦτο, θελόντων καὶ μὴ τῶν ἀρχηγῶν, οἱ μὲν εἰς τὰ γαλλικὰ πλοῖα, οἱ δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἄλλα ἑλληνικὰ ἐπιβάντες, ἀνεχώρησαν ὅλοι ἐκ τῆς νήσου ἀποκομίζοντες μίαν καὶ μόνην βομβοβόλον καὶ ἀφήσαντες τὸ ἄλλο πυροβολικὸν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν· συνανεχώρησαν δὲ καὶ πάμπολλοι τῶν ἐντοπίων· οἱ δὲ ἐναπομείναντες ὑπὸ τοὺς Τούρκους δὲν ἐκακόπαθαν.

Διατηρήσιμος ἐθεωρεῖτο ἡ πολιορκία καθ' ὃν καιρὸν ἐλύθη, διὰ τοῦτο γενικὴ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ κοινοῦ· καὶ ἀποβὰς εἰς Σύραν ὁ Φαβιέρος ἠναγκάσθη νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν διὰ τοῦ ξίφους ἀπὸ τῆς προσβολῆς τινῶν τῶν ἐκεῖ Χίων· κατηγοροῦντο δὲ καὶ αὐτὸς καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ὡς μὴ ἐκπληρώσαντες δεόντως τὰ καθήκοντά των, καὶ κατήντησαν καὶ αὐτοὶ ἐν ταῖς λογομαχίαις των, ὡς ἀλληλαίτιοι, εἰς ἀμοιβαίας καταδιώξεις πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν χρέους.

Ὁ δὲ Χάστιγξ, κυριεύσας τὸ Βασιλάδι, ἐμελέτησε τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ· ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ συνήχθησαν οἱ ἀναγκαῖοι στρατιῶται ἐπὶ τῶν νησιδίων τοῦ Βασιλαδίου καὶ τοῦ Ἁγίου-Σώστη, καὶ τὴν νύκτα τῆς 10 ἀπριλίου μετεβιβάσθησαν διὰ προετοιμασθέντων ἐνόπλων πλοιαρίων ἐπὶ τοῦ Δολμᾶ καὶ τινος ἄλλου παρακειμένου νησιδίου, ἐφ' οὗ ἀνήγειραν πυροβολοστάσιον.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις τινὰ τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ταγματῶν, καταλαβόντα τὸ στενὸν τοῦ προφήτου Ἑλίου, προσέβαλαν τοὺς ἐπὶ εἰσκομιδῇ τροφῶν ἀνυπόπτως ἐξελθόντας τοῦ Μεσολογγίου, συνέλαβαν τὰ φορτηγὰ των ζῶα, ἐφόνευσαν 15 ἐκ τῶν συνοδούντων αὐτὰ καὶ ἐζώγησαν 10. Ἐπαθαν δὲ καὶ τινες αὐτῶν.

Ἀφ' οὗ ἐκυριεύθη τὸ Βασιλάδι, οἱ ἐν τῷ Ἀνατολικῷ Τούρκοι ἐφοβοῦντο τὴν διὰ θαλάσσης ἔφοδον τῶν Ἑλλήνων· διὰ τοῦτο τὸ μὲν στόμιον τοῦ αὐλακος, τὸν Πόρον, ἐτοίχισαν, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ στομίου νησίδιον ὀχυρώσαντες ἐφρούρουν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες καὶ τὸν τοῖχον ἔρριψαν πεσόντες εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸν Πόρον ἐκυρίευσαν, καὶ τὴν φρουράν του ἠχμαλώτισαν. Τούτων γενομένων, προητοιμάσθησαν εἰς κυρίευσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ ἀφ' οὗ συνῆλθαν καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς στρατεύματα ἀντικρῶ ἐπὶ συμπράξει, ἔφεραν οἱ ναῦται τὴν 11 μαΐου πλήρεις θάρρους τὰ πλοιαρία των ὑπὸ τὸν Χάστιγγα ἐντὸς βολῆς τουφεκίου ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ κατέστρεφαν αὐτήν, ἀδιακόπως πυροβολοῦντες καὶ πυροβολούμενοι ἐπὶ ἀσκεπῶν πλοιαρίων ἀπροφύλακτοι. Ἀλλ' ἐν ᾧ τὰ πάντα ἐφαίνοντο αἴσια, ἀναψε διὰ μιᾶς τὸ φέρον τὰ πολεμεφόδια πλοιαρίον, ἐπληγώθη μετ' ὀλίγον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ὁ Χάστιγξ, ἐπληγώθησαν καὶ 20 συναγωνισταί του, καὶ ἔπεσε νεκρὸς ὁ ἀρχηγὸς τῶν κανονοφόρων Ἀνδρέας Παπαπάνου θῦμα τῆς μεγάλης τόλμης του. Τὰ παθήματα ταῦτα ἐματαίωσαν τὸ τολμηρὸν ἐπιχείρημα, οἱ ἀγωνισταὶ ἀπεμακρύνθησαν, καὶ ὁ Χάστιγξ δεινῶς πάσχων μετεκομίσθη ἐπὶ τῆς Καρτερίας εἰς Ζάκυνθον χάριν θεραπείας καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον, ὅπου ἀπέθανε τὴν 20 μαΐου καταλιπὼν μνήμην ἀνεπίληστον ἀφιλοκερδοῦς φιλελληνισμοῦ, ἐνδόξων ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγώνων, καὶ ἀκεραίου χαρακτῆρος.

δημοτελές δ' ἐτέλεσε μνημόσυνον εἰς τιμὴν αὐτοῦ μετὰ ἐν ἔτος ὁ κυβερνήτης ἐν Πόρφ ὅπου τῷ ἀνήγειρε καὶ προσωρινὸν μνημεῖον (α).

Δεινότερα παθήματα τῶν ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ Μεσολογγίου ἔπαθαν οἱ Ἕλληνες ἐν Κρήτῃ τὰς αὐτὰς ἡμέρας.

Ἀρχομένου τοῦ ἰανουαρίου, εἶχε κατευοδωθῆ εἰς Γραμβούσαν νέα ἐπικουρία πεζῶν καὶ ἰππέων στρατολογηθέντων καὶ αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλοτε ἐκεῖ ἀποβάντων, διὰ συνεισφορῶν τῶν Κρητῶν ἡγουμένου δὲ τοῦ Χατσῆ-Μιχάλη, 600, ἐν οἷς καὶ 100 ἰππεῖς, ἀπέβησαν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς μεταξὺ Σφακιῶν καὶ ἁγίου Βασιλείου παραλίας Φραγκοκάστελλον πρὸς διέγερσιν τῶν Σφακιανῶν· ἀλλ' οὗτοι διεφώνουν· οἱ μὲν ἦσαν γνώμης νὰ διαμείνωσιν ἡσυχοί, οἱ δὲ νὰ κινηθῶσι, διότι ἄλλως δὲν ἐδίδετο ἀφορμὴ νὰ συμπεριληφθῆ καὶ ἡ Κρήτη εἰς τὴν εἰσέτι ἀόριστον νέαν ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, καὶ τῆς γνώμης ταύτης ἦσαν οἱ πλείστοι. Ἐμφοβος ὁ Μουσταφάπασας μὴ ὑπερισχύσῃ ἡ φιλοπόλεμος αὕτη γνώμη, ἐξεστράτευσεν, ἀρχομένου τοῦ ἀπριλίου, καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀποκορώνου εἰς συστολὴν τῶν Σφακιανῶν, γράψας αὐτοῖς ὅτι, ἂν δὲν ἐπρολάβαναν ν' ἀποδιώξωσι τοὺς ἐμφωλεύσαντας ἐν τοῖς παραλίοις τῶν ἐχθρῶν του, θὰ ἐπάτα τὰ βουνὰ τῶν καὶ θὰ τοὺς ἐτιμώρῃ· διέταξε δὲ καὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν περὶ αὐτὸν πολλαχόθεν τὰ στρατεύματά του. Ἐν τοσοῦτῳ ἡ θέσις τῶν περὶ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην ἦτο δεινῆ. Οἱ Σφακιανοί, εἰς οὓς ἠλπιζαν, ἐταλαντεύοντο· ἡ δύναμις τῶν αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν ἦτον ὀλίγη· ὁ κυβερνήτης, πρὸς ὃν ἀνέφερε τὰ δέοντα ὁ Χατσῆ-Μιχάλης, οὔτε χρήματα ἔστειλεν εἰς αὐξήσιν αὐτῆς, διότι δὲν εἶχεν, οὔτε ἄδειαν τῷ ἔδωκε ν' ἀναχωρήσῃ· ἐσπάνιζαν καὶ αἱ τροφαὶ τοῦ στρατοῦ τούτου, διότι δὲν εἶχεν εἰμῆ ὅσας ἐλάμβανεν ἐκ Γραμβούσης· οἱ

δὲ συγκροτοῦντες αὐτόν, ἄνδρες θερμουργοὶ καὶ φιλοπόλεμοι, ἄλλα ἐλπίζοντες καὶ ἄλλα βλέποντες, ἐγόγγυζαν κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἐπέμεναν ἢ νὰ πολεμήσωσιν ἢ ν' ἀναχωρήσωσι. Φιλότημος καὶ φιλοπόλεμος καὶ ὁ ἀρχηγός, ἐπρόκρινε τὸν πόλεμον, καὶ ἀφήσας 100 στρατιώτας ἐντὸς τοῦ Φραγκοκαστέλλου καὶ παραλαβὼν τοὺς λοιποὺς πεζοὺς καὶ ἰππεῖς, ἐνωθέντων καὶ τινων ἐντοπίων ὑπὸ τὸν Μανουσογιαννάκην, ἐκίνησε τὴν 8 μαΐου κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ῥεθύμνης εἰς λεηλασίαν, καὶ τὴν ἐπαύριον ἔπεσε κατὰ συγκυρίαν εἰς τὸ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ πασᾶ τῆς Ῥεθύμνης πρὸς τὸ γενικὸν στρατόπεδον ἀναβαῖνον τουρκικὸν σῶμα. Ἀνέτοιμον τὸ σῶμα τοῦτο ὡς μηδὲ κἂν ὑποπτεῦον τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων κατεθορυβήθη ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῳ προσβολῇ, ὠπισθοδρόμησε καὶ κατεδιώχθη μέχρι τοῦ φρουρίου· 40 Τούρκοι ἐσκοτώθησαν καὶ συνελήφθησαν· συνελήφθη καὶ ὁ ἐκ Χανίων Ἰκιντσάγας. Οἱ δὲ περὶ τὸν Χατσῆ-Μιχάλην, ἐξ ὧν εἷς καὶ μόνος ἐσκοτώθη, θερίσαντες τὰ ἐν ὄρᾳ θέρους γεννήματα τῆς ἐπαρχίας, καὶ ἀρπάσαντες τὰ εὐρεθέντα ποιμνία, ἐπανῆλθαν εἰς τὸ Φραγκοκαστέλλον.

Ταῦτα μαθὼν ὁ Μουσταφᾶς εἰσήλασεν εἰς Σφακιά μετὰ τετρακισχιλίων πεζῶν καὶ τριακοσίων ἰππέων ἔλκων δύο κανόνια καὶ μίαν βομβοβόλον, μηδεμίαν δὲ προξενήσας βλάβην ὅθεν διέβαινεν, ἔστησε τὴν 16 μαΐου τὰς σκηνάς του ἐν τοῖς χωρίοις Πατσανῶ καὶ Καψοδάσῳ, ἡμιώριον μακρὰν τοῦ Φραγκοκαστέλλου· τὴν δὲ ἐπαύριον, ἀφήσας ἐκεῖ μέρος τοῦ στρατοῦ του ἐκινήθη πρὸς τὸ φραγκοκαστέλλον· ἐξῆλθαν οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ εἰς συνάντησίν του, πεποιστοί ἐπὶ τὴν ἀνδρίαν των, καὶ πλήρεις θάρρους διὰ τὴν παρελθοῦσαν νίκην των, οὐδεμίαν ἄφησαν ἐν αὐτῷ φρουρᾷ εἰς ἀσφαλῆ ὑποχώρησιν ἐν καιρῷ ἀνάγκης. Στήσαντες δὲ ἐκ τοῦ προχείρου πέντε προμαχώνας

ἀνέμεναν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ πλησιάζοντας τοὺς ἐκάλεσαν εἰς μάχην· δὲν ἐφρόντισαν δὲ οὐδ' ἐντὸς τουφεκοβολῆς ἀπ' ἀλλήλων νὰ στήσωσι τὸν ἕνα προμαχῶνα τοῦ ἄλλου εἰς συναρωγὴν. Οἱ Τοῦρκοι ἔπεσαν τὴν ἐπαύριον ἐπὶ τὸν κεντρικὸν προμαχῶνα, ὅπου ἦσαν 100 Ἕλληνες ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Ἀργυροκαστρίτην. Οὗτοι ὀρκισθέντες ἢ νὰ νικήσωσι ἢ ν' ἀπολεσθῶσι, συνέδεσαν τοὺς πόδας των ἐπὶ σκοπῶ νὰ συλλυτρωθῶσι ἢ νὰ συναποθάνωσι· ἀλλὰ μόλις ἐκένωσαν τὰ τουφέκια καὶ οἱ ἐχθροὶ δεκαπλάσιοι αὐτῶν εἰσεπήδησαν τὸν προμαχῶνα ξιφήρεις, καὶ κατέκοψαν ὅλους παρὰ δύο φυγόντας. Ἐφοβήθησαν τότε οἱ ἐντὸς τῶν τεσσάρων ἄλλων προμαχῶνων μὴ πάθωσι ὅ,τι καὶ οἱ συναδέλφοί των, ἔφυγαν ἐκεῖθεν ὅλοι καὶ ἔτρεξαν νὰ κλεισθῶσι ἐν τῷ φρουρίῳ· ἀλλ' ἔτρεξαν συγχρόνως καὶ οἱ Τοῦρκοι εἰς προκατάληψιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χατοῦ-Μιχάλης, θέλων νὰ φέρῃ ἀντιπερισπασμόν, ἔπεσεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν ἰππικὸν καὶ τὸ διεσκόρπισεν, ἂν καὶ τριπλάσιον, ἀλλὰ δὲν τὸ κατεδίωξε, καὶ ἦλθε καὶ οὗτος πρὸς τὴν περιμάχητον εἴσοδον τοῦ φρουρίου· ἢ δὲ σφοδρὰ αὐτόθι μάχῃ ἔγεινε σφοδροτέρα ἐλθόντος τοῦ ἑλληνικοῦ ἰππικοῦ καὶ προσελθόντος καὶ τοῦ τουρκικοῦ. Τόση δὲ σύγχυσις καὶ τύφλωσις ἐπῆλθεν ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ κονιορτοῦ, ὥστε πολλοὶ ἐφονεύοντο ὑπὸ συμπολεμιστῶν μὴ διακρινόντων τοὺς ἐχθροὺς τῶν φίλων. Περιμάχητος ἦτον εἰσέτι ἢ εἴσοδος, ὅτε ἠκούσθησαν τουφεκισμοὶ κατὰ τὰ χωρία Πατσανὸν καὶ Καψόδασον. Τινὲς τῶν Σφακιανῶν, μαθόντες ὅτι ὁ Μουσταφᾶς ἐκινήθη πανστρατιᾷ πρὸς τὸ Φραγκοκάστελλον, ἐφιλοτιμήθησαν νὰ τρέξωσι πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ ἔπεσαν διαρκούσης τῆς πρὸ τῆς πύλης τοῦ φρουρίου μάχης εἰς τοὺς ἐν Καψοδάσῳ καὶ Πατσανῷ ἐχθροὺς. Ἡ προσβολὴ αὕτη ἀφείλκυσε πολλοὺς τῶν ἔμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ φρουρίου

μαχομένων ἐχθρῶν, καὶ τοιουτοτρόπως, προκαταλαβόντος τὸν πυλῶνα τοῦ ἀξιωματικοῦ Παλάσκα καὶ φονεύσαντος τὸν πρῶτον τοῦ ἐχθροῦ σημαιοφόρον ἐν ᾧ ἀνύψουεν ἐπὶ τοῦ πυλῶνος τὴν σημαίαν, ἐμβήκαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ φρούριον καὶ ἐκλείσθησαν· ἀλλ' ἐπὶ τῆς μάχης ἔπαθαν μεγίστην φθοράν. 338, ἐν οἷς καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ ἵππεις, τέσσαρες ὄπλαρχηγοὶ καὶ αὐτὸς ὁ ἐν γενναίοις γενναῖος Χατοῆ-Μιχάλης ἐφονεύθησαν· καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ μεληδὸν κατέκοψαν οἱ ἐχθροί, τὴν δὲ κεφαλὴν ἔφεραν ἐνώπιον τοῦ πασᾶ· ἄλλοι τόσοι ἐχθροὶ ἐφονεύθησαν, ἐν οἷς πολλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἵππεις.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔμαθαν οἱ ἐπὶ τοὺς ἐν Πατσανῶ καὶ Καψοδάσῳ ἐχθροὺς πεσόντες Σφακιανοί, ὅτι ἠσφαλίσθησαν ἐν τῷ φρουρίῳ οἱ ἐπιζήσαντες συνάδελφοὶ των, ἀνεχώρησαν ὀλίγοι ὄντες. Ἐσκοτώθησαν καὶ ἐξ αὐτῶν 5 καὶ ἐπληγώθησαν 13.

Τὴν ἐπαύριον δὲ τῆς μάχης ἀπέκλεισεν ὁ Μουσταφᾶς τὸ φρούριον καὶ τὸ ἐκανονοβόλει· οἱ δ' ἐν αὐτῷ ἦσαν εἰς ἄκραν ἀμηχανίαν, διότι, ἂν καὶ ἀφθονα τὰ κρέατα καὶ τὰ γεννήματα, ἦσαν δι' ἔλλειψιν ξύλων ἄχρηστα· μόνη ἐλπίς σωτηρίας ἐφαίνετο ἡ φυγή· ἀλλ' ἦσαν πολλοὶ πληγωμένοι καὶ ἀνίκανοι νὰ τρέξωσιν, οἱ δὲ ὑγιεῖς δὲν ἤθελαν νὰ τοὺς ἐγκαταλείψωσιν· ἐλυτρώθησαν ὅμως ἀπροσδοκῆτως διὰ τοῦ ἀκολούθου περιστατικοῦ.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς πολιορκίας των ἔμαθεν ὁ Μουσταφᾶς, ὅτι τὰ Σφακιά ἐκινήθησαν καὶ ἔμελλαν νὰ ἐπιπέσωσι. Τούτου χάριν ἐπρόβαλε τοῖς πολιορκουμένοις ν' ἀναχωρήσωσι διὰ θαλάσσης φέροντες τὰ ὄπλα καὶ τὰ πράγματά των, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ πολεμήσωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐν Κρήτῃ· τοῖς ὑπέσχετο δὲ τροφὰς ἐπὶ τῆς μεταβιβάσεώς των. Ἄρεστοὶ ἦσαν οἱ σωτήριοι καὶ ἔντιμοι οὗτοι ὄροι· ἀλλ' ὑπὸ ποίαν ἀσφάλειαν ἔμελλαν νὰ πληρωθῶσιν;

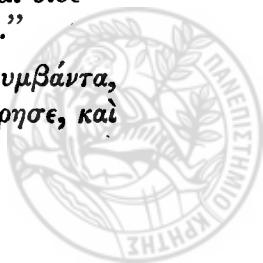
οὐκ ἔλληνες ὑπόπτευν ἐπιβουλήν, ὃ δὲ Μουσταφᾶς παράβασιν τοῦ ὅρου τῆς οὐδετερότητος. Ἴδου τί συνέβη εἰς λύσιν τῶν δυσκολιῶν. Πάμπολλοι τῶν πολιορκούντων καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ πολιορκούμενοι ἦσαν Ἠπειρώται καὶ κυρίως Ἀλβανοί, ἐκείνοι μὲν Μωαμεθανοί, οὗτοι δὲ Χριστιανοί· ἔτυχαν καὶ τινες γνώριμοι καὶ πατρικοὶ φίλοι. Οὗτοι, ἀφ' οὗ ἐξ αἰτίας τῶν ἐν πολέμῳ συνήθων συνομιλιῶν ἀνεγνωρίσθησαν, μετέβαλαν τὴν ἔχθραν εἰς φιλίαν, ἐφιλοτιμήθησαν οἱ μὴ πάσχοντες νὰ φανῶσιν ὠφέλιμοι πρὸς τοὺς πάσχοντας, καὶ ἔσπευσαν νὰ ἐγγυηθῶσι τῷ μὲν Μουσταφᾶ τὴν ἀκριβῆ διατήρησιν τοῦ ὅρου τῆς οὐδετερότητος παρὰ τῶν πολιορκουμένων, τοῖς δὲ πολιορκουμένοις τὴν πρὸς αὐτοὺς καλὴν πίστιν τοῦ Μουσταφᾶ· εἰς πίστωσιν δὲ τούτων, ἔδωκαν πολλοὶ ἑαυτοὺς ὡς ὁμήρους· ὥστε οἱ χθὲς κινδυνεύοντες νὰ θυσιασθῶσιν ὑπ' αὐτῶν, ἐπρόσφεραν αὐτῶν θόρυμοι σήμερον τὴν ζωὴν τῶν ὑπὲρ αὐτῶν. Ὑπὸ τοιαύτας εὐτυχεῖς καὶ ἀπροσδοκίτους περιστάσεις ἀνεχώρησαν οἱ ἔγκλειστοι τὴν 24 ὅλοι ἀβλαβεῖς, ἀνταλλάξαντες καὶ δῶρα· ἔμειναν δὲ καὶ 20 παρὰ τῷ Μουσταφᾶ. Ἡ τόσον γενναία αὕτη πράξις ἀπολιτεύτων ἀνθρώπων, τιμῶσα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, θέτει τὴν ἀνεπίδεικτον ἀπλοϊκότητα ὑπεράνω τοῦ μεγαλαύχου πολιτισμοῦ, καὶ ἐνθυμίζει τὰ κατὰ τὸν Γλαῦκον καὶ Διομήδην, τοὺς ἀναγνωρισθέντας ἐπὶ τῆς μάχης ὡς πατρικοὺς φίλους, καὶ τοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ μελισταγεῖς πρὸς ἀλλήλους λόγους.

“Ἐγχεσι δ' ἀλλήλων ἀλεώμεθα καὶ δι' ὀμίλου . . .

“ Τεύχεα δ' ἀλλήλοις ἐπαμείψομεν, ὄφρα καὶ οἶδε

“ Γνώσιν ὅτι ξεῖνοι πατρῷοι εὐχόμεθ' εἶναι.”

Μετὰ δὲ τὰ κατὰ τὸ Φραγκοκάστελλον συμβάντα, ὁ Μουσταφᾶς ἀνατρέψας τὸ τεῖχος ἀνεχώρησε, καὶ

δὲν εἰσέβαλεν εἰς τὰ Σφακιά ὡς ἐσκόπευεν· ἀλλ' οἱ Σφακιανοί, οἱ κατ' ἀρχὰς κινηθέντες εἰς ἰδίαν ἄμυναν, δυναμωθέντες ἤδη ὑπὸ τῶν Ῥιζιτῶν, τῶν Λακιωτῶν καὶ ἄλλων, καὶ συμπληρωθέντες εἰς δισχιλίους ἀπεφάσισαν νὰ κινηθῶσι πρὸς βλάβην τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατέλαβαν τὰ στενὰ, δι' ὧν θὰ διέβαιεν ὁ Μουσταφᾶς πορευόμενος εἰς Ρεθύμνην. Ἔσπευσεν οὗτος νὰ τοὺς πληροφορήσῃ ὅτι δὲν εἶχεν ἐχθρικοὺς σκοποὺς κατ' αὐτῶν, ὅτι ἐκινήθη μόνον κατὰ τῶν ἔξωθεν εἰς διατάραξιν τοῦ τόπου ἐλθόντων, καὶ ὅτι δὲν ἐμνησικάκει κατὰ τῶν ἐπιπεσόντων Σφακιανῶν, οὓς καὶ ἠμνήστευσεν. Ἀλλ' οἱ Σφακιανοὶ δὲν ἐδυσωπήθησαν, προσέβαλαν τὴν 25 τοὺς ὑπ' αὐτὸν τετρακισχιλίους πεζοὺς καὶ ἵππεῖς πρὸς τὰ στενὰ τῶν Χαλάρων καὶ τοὺς ἀπώθησαν· ἐπανήλθαν οἱ Τοῦρκοι τὴν ἐπαύριον καὶ πολλὰ παθόντες διέβησαν. Ἐκείθεν προχωροῦντες ἔφθασαν τὴν ἐφεξῆς εἰς ἄλλο δυσβατώτερον στενόν, τὸ τοῦ Κόρακος, ὅπου ἔπαθαν χείρονα τῶν πρώτων, ἀπεκρούσθησαν, καὶ ἀπεκλείσθησαν ἐν μέσῳ ἀνύδρου τινὸς κοιλάδος ἐστερημένοι τροφῶν. Τότε ἐκάλεσεν ὁ Μουσταφᾶς εἰς γενικὸν συμβούλιον τοὺς ἀξιωματικούς του, καὶ ἀφ' οὗ συνωμολογήθη ὅτι ἡ θέσις τοῦ στρατεύματος ἦτο δεινὴ, τοῖς εἶπεν ὅτι μίαν καὶ μόνην ἔβλεπεν ἐλπίδα σωτηρίας, νὰ ρίψωσι κατὰ γῆς ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν τὰ πράγματά των, ὥστε, δοθέντων αὐτῶν εἰς ἀρπαγὴν, νὰ λάβωσιν οὗτοι καιρὸν καὶ διέλθωσιν. Οὕτως ἔγινε καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ διήλθαν ἀκαταδίωκτοι, ἡ δὲ πολυπαθὴς Κρήτη, ἐν ᾧ ἔταλαντεύετο ἐξωτερικῶς ἡ τύχη της, ἔχασε διὰ τὴν αἰσχροκέρδειάν τινων τὸν ἰσχυρότερον παρὰ τῷ συμμαχικῷ συμβουλίῳ συνήγορόν της, τὴν παντελῆ καταστροφὴν τῶν πολεμίων της, ἐξ ὧν 1050 ἐν τῇ δεκαπενθημέρῳ ταύτῃ ἐκστρατεία ἀπώλεσθησαν, 50 ἠχμαλωτίσθησαν καὶ 40 μόνον ἵπποι ἐξ ὄλου τοῦ

ίππικου διεσώθησαν· ἀπώλ'σθησαν δὲ καὶ 25 Χριστιανοί, καὶ ἐπληρώθησαν βαρέως τρεῖς ὄπλαρχηγοῖ των.

Κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἔπλεεν ὁ Μιαούλης ἐπὶ τῆς φρεγάτας πρὸς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, καὶ τὴν 22 ἀπήντησε μεταξὺ Μιτυλήνης καὶ τοῦ Μέλανος ἀκρωτηρίου ἐχθρικὴν κορβέτταν 28 κανονίων νεωστὶ ἐν Μιτυλήνῃ ναυπηγηθεῖσαν, καὶ ἐν δικάταρτον 22 κανονίων. Καταδιώκων τὰ πλοῖα ταῦτα τὰ ἠνάγκασε νὰ καταφύγωσιν ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ κατὰ τὸ ῥηθὲν ἀκρωτήριον φρουρίου· τὴν δὲ 29 ἔφθασεν ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτοῦ ὁ ἐν Σάμῳ Κανάρης, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐρρίφθη εὐστόχως ἐπὶ τὴν κορβέτταν τὸ πυρπολικόν του καὶ τῇ μετέδωκε τὰς φλόγας του. Οἱ Τοῦρκοι βοηθούμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου τὰς ἔσβεσαν, ἀλλὰ πλησιάσασα ἡ φρεγάτα καὶ σφοδρῶς κανονοβολήσασα ἐβύθισε καὶ τὴν κορβέτταν καὶ τὸ δικάταρτον καὶ ἔφθειρε καὶ τοὺς πλείστους τῶν πληρωμάτων αὐτῶν.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὀργανίζετο τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλλάδος, πανώλης ἀνεφάνη περὶ τὰ μέσα τοῦ ἀπριλίου κατὰ πρῶτον ἐν Ὑδρᾷ, μετ' ὀλίγον ἐν Σπέτσαις, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ καθέδρᾳ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ πανώλης ἐθέριζεν ἐν τοῖς μεσσηνιακοῖς φρουρίοις, καὶ ἡ ἐκείθεν μετακόμισις ἀνταλλαγέντων αἰχμαλώτων μετέδωκε τὸ κακόν.

Διατρίβων δὲ ὁ κυβερνήτης ἐν Ναυπλίῳ, καθ' ὃν καιρὸν ἀνεφάνησαν τὰ πρῶτα συμπτώματα τοῦ μολυσμοῦ, ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώπως τὴν Ὑδραν καὶ τὰς Σπέτσας μὴ πατήσας γῆν, καὶ τὴν 1 μαΐου ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιναν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκάθησε ἐν τῇ Περιβόλᾳ εὐρῶν τὴν πόλιν ὑπὸ κάθαρσιν· μετὰ δέ τινας ἡμέρας ἀνέβη εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνεχώρησε τὴν 14 εἰς Πόρον ἐπὶ τοῦ ἐλληνικοῦ δικατάρτου

Νέλσωνος· συνέπλευσαν δὲ καὶ ἡ γαλλικὴ φρεγάτα Ἦρα καὶ ἡ ἀγγλικὴ Δρυὰς μὴ συγκοινωνοῦσαι ἐξ αἰτίας τοῦ μολυσμοῦ· χάρις δὲ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεως ὁ μολυσμὸς ἐξηλείφθη ἐντὸς ὀλίγου.

Ἐν Πόρῳ δὲ διατρίβων ὁ κυβερνήτης ἔλαβε καὶ ἐκοινοποίησε τὴν ἐπίσημον ἀγγελίαν τοῦ πολέμου τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας· ἔλαβε συγχρόνως παρὰ τῆς αὐτῆς τῆς Ῥωσσίας καὶ 1,500,000 χάρτινα ρούβλια καὶ ἐπεχείρησεν ἔκτοτε τὸν διὰ θαλάσσης ἀποκλεισμόν τῆς Εὐβοίας καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Βόλου δυναμώσας καὶ τὸν προϋπάρχοντα τῆς Ἀττικῆς.

Ἐν τούτοις, ἡ Πύλη, ἀπορρίπτουσα τὴν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος μεσιτείαν τῶν Δυνάμεων, ἐμελέτησε νὰ μεταχειρισθῆ εἰς ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν ὑπενεργήσασα νὰ ἐπικαλεσθῆ καὶ λάβῃ αὕτη τὴν ἄδειαν πρὸς ἐπαναγωγὴν τῶν ἀποπλανηθέντων εἰς τὴν ποιμνὴν. Εἰς πραγματοποίησιν δὲ τῶν διαταγῶν τούτων ἀπέστειλεν ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία εἰς Ἑλλάδα τέσσαρας μητροπολίτας, τὸν Νικαίας, τὸν Χαλκιδόνοσ, τὸν Λαρίσσης καὶ τὸν Ἰωαννίνων, πρὸς δὲ καὶ τὸν μέγαν πρωτοσύγγελον. Περιελθόντες οὗτοι διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καὶ κηρύττοντες ὅσα παρηγγέλθησαν, ἔφθασαν τὴν 21 εἰς Πόρον, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἦλθαν ἐπισήμως εἰς λόγους μετὰ τοῦ κυβερνήτου, παρόντων καὶ τῶν πλοιάρχων Ἦρας καὶ Δρυάδος προσκληθέντων ἵνα γένωσιν αὐτήκοοι τῶν πρὸς τοὺς Ἑλληνας προτάσεων· ἐνεχείρισαν δὲ τῷ κυβερνήτῃ συνοδικὴν ἐπιστολὴν νουθετοῦσαν, ἀπειλοῦσαν καὶ προτρέπουσαν εἰς ὑποταγὴν. Ἀπετείνετο δὲ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη πρὸς τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, διότι ἡ Πύλη ἐθεώρει ὡς ἤδη προσκυνήσαντας τοὺς λαοὺς τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Μὴ ἔχοντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι ἄλλην ἐπιτολὴν παρὰ τὴν ἐπίδοσιν τῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς,

ἔλαβαν ἀπάντησιν ἀπορρίπτουσαν τὰ προτεινόμενα, ἐλέγχουσαν τὰ ἀπάνθρωπα ἔργα τοῦ σουλτάνου ὡς ἐξάφαντα τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἀναμιμνήσκουσαν τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἢ θανάτου ὄρκους τῶν Ἑλλήνων καὶ λέγουσαν, ὅτι διὰ τῆς ἀγαθοποιουῦ συνθήκης τῆς συμμαχίας ἤγγιζε τὸ τέλος τῶν συμφορῶν των καὶ τὸ πλήρωμα τῶν ἐλπίδων καὶ ἐπιθυμιῶν των.

Καὶ οὕτω μὲν ἀπέβη ἡ πρὸς ὑποταγὴν ἐκ νέου τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Πύλην διὰ τοῦ πατριαρχείου ἀπόπειρα, ἐπινοηθεῖσα εἰς διασκέδασιν τῶν εὐνοϊκῶν βουλῶν τῶν αὐλῶν καὶ εἰς ἀποφυγὴν τῆς παρεμβάσεως αὐτῶν.

Τὴν δὲ 3 ἰουνίου μετέβη ὁ κυβερνήτης εἰς Ἐλευσίνα πρὸς ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐκεῖ στρατοπέδου τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἐπανῆλθεν εἰς Πόρον, ὅπου ἤυρε λαμπρὰ δείγματα τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐνοίας τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἦτοι φράγκα 500,000 εἰς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος, καὶ διαβεβαιώσεις περὶ μηνιαίας εἰς τὸ ἐξῆς ἀποστολῆς ἴσης ποσότητος. Ἐπισκεφθεὶς δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἀπεφάσισε νὰ ἐπισκεφθῆ καὶ τὸ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα στρατόπεδον εἰς γνῶσιν ἐκ τοῦ πλησίον τῶν ἀναγκῶν του καὶ τῆς καταστάσεως τῶν κατοίκων τοῦ μέρους ἐκείνου. Αἱ μέχρι τοῦδε περιόδαι του ἦσαν ὀλιγοήμεροι, καὶ ὡσάκισ ἀνεχώρει δὲν καθίστα ἀναπληρωτικὴν αὐτοῦ Ἀρχὴν ἄλλ' ἤδη, προκειμένης μακρᾶς, κατέστησεν “ἐπιτροπὴν γενικῆς διοικήσεως” παρὰ τῶν τριῶν προβούλων τοῦ πανελληνίου, τὴν ἐφωδίασε δι' ὁδηγίων, καὶ τὴν 15 ἀπέπλευσεν ἐκ Πόρου ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δίκροτου· συνέπλευσαν δὲ καὶ τὸ γαλλικὸν δίκροτον ὁ Σκηπίων, καὶ ἡ ῥωσικὴ φρεγάτα ἡ Ἐλένη. Πρὶν δὲ ἀποπλεύσῃ, ἀπέστειλεν εἰς Κρήτην ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Χατσῆ-Μιχάλη, ὡς ἐπιτηρητὴν μᾶλλον ἢ τοποτηρητὴν, τὸν Ῥεϊνέκον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ.

Χαρακτήρ τοῦ κυβερνήτου καὶ διαγωγή αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι.—
 Αἷτια καὶ ἀρχὴ τῆς ἀντιπολιτεύσεως.—Κουντουριῶται.—
 Τράπεζα, Νομισματοκοπέιον καὶ Ὀρφανοτροφεῖον.—Ἐθνικὴ
 ἐκπαίδευσις.—Παῦσις πάσης ἀντικυβερνητικῆς ἐφημεριδο-
 γραφίας.—Διαγωγή Βιάρου, ἀδελφοῦ τοῦ κυβερνήτου, καὶ
 διάδοσις ἐντεύθεν τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

ΜΕΓΑΛΥΝΘΕΙΣ ὁ Καποδίστριας ἐν τῇ αὐτῇ τῆς
 Ῥωσσίας ἐθεωρεῖτο ὄχι μόνον φίλος ἀλλὰ καὶ θια-
 σώτης τῆς πολιτικῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι. Εἰς μάτην,
 καθ' ἣν ὥραν ἐκλήθη εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου
 τούτου, παρητήθη πάσης συντάξεως Ῥωσικῆς καὶ
 ἀπελύθη παντὸς Ῥωσικοῦ δεσμοῦ· οὐδεὶς ὑπελάμ-
 βανε τὴν διαγωγὴν του ταύτην εἰλικρινῆ· ἀλλ' ἠδί-
 κουν τὸν ἄνδρα, διότι οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦτον ἢ πρὸς
 τὴν Ῥωσικὴν αὐτὴν κλίσις του, οὐδενὸς Ἑλληνο-
 καρδία ἦτον ἑλληνικωτέρα· ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος με-
 τήλθε τὴν Ῥωσικὴν ἐπιρροήν του, καὶ ὄχι ὑπὲρ τῆς
 Ῥωσσίας τὴν ἑλληνικὴν Ἀρχὴν του· ἀρχηγὸς
 ἔθνους, καὶ ἀρχηγὸς ὄχι διὰ Ῥωσικῆς ἢ ἄλλης ξένης
 ἐπιρροῆς οὐδὲ δι' ἐσωτερικῆς ραδιουργίας, ἀλλὰ
 διὰ τῆς αὐθορμήτου θελήσεως τοῦ ἔθνους, οὐδένα
 λόγον εἶχε ν' ἀσπασθῇ ξένης ἐπικρατείας συμφέ-
 ροντα εἰς βλάβην τῆς πατρίδος του· ἂν δὲ ἐφαίνετο
 κλίνων πρὸς τὴν Ῥωσικὴν αὐτὴν, ὤφειλεν αὐτῇ
 πολλὴν εὐγνωμοσύνην ὡς κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος,
 διότι καὶ πᾶσαν ὑπὲρ αὐτῆς αἰτησίαν του προθύμως
 ἐδέχετο, καὶ εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν διέθεσε τὴν κυβερ-

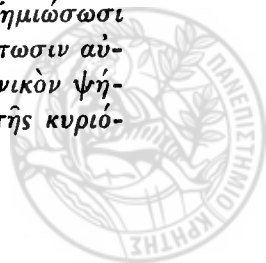
νησιν τῆς Γαλλίας, καὶ τὴν ἀσπίδα τῆς ἔστησεν ἐνώπιόν του εἰς ἀντίκρουσιν τοῦ δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένου ἀγγλικοῦ ὑπουργείου· οὐδενός, ἐνὶ λόγῳ, ἐφείσθη ἢ ῥωσσικὴ αὐτῇ εἰς ὑποστήριξιν τοῦ κυβερνήτου, οὐδὲν οὐδέποτε ἀπήτησε παρ' ἐκείνου ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἀγαθοποιὸς ἀπέβη πρὸς τὸν τόπον ἢ πρὸς αὐτὸν σχέσις τῆς. Κύριος δὲ σκοπὸς τῆς κυβερνητικῆς πορείας τοῦ Καποδιστρίου ἦτον ἢ ὑλικὴ βελτίωσις τοῦ λαοῦ, διότι ταύτην ἐθεώρει βάσιν καὶ προαγωγὸν πάσης ἄλλης, καὶ ὅσον ἐφρόντιζε περὶ αὐτῆς, τόσον ὤκνει πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς διανοητικῆς. Πολλὰ ἀρετὰ ἐκόσμου τὸν ἄνδρα· σεμνὰ ἦσαν τὰ ἦθη του, ἀκέραιος ὁ χαρακτήρ του καὶ ἀγαθὴ ἢ διάθεσις του· ἐσέβετο τὴν πατριὸν του θρησκείαν καὶ ἡγάπα νὰ προσφέρῃ πᾶσαν κυριακὴν καὶ πᾶσαν ἑορτὴν πάνδημον αἴνεσιν εἰς τὸν Θεόν· λιτός, ἀπέριττος καὶ ἀνεπίδεικτος ἦτον ὁ βίος του· χαρίεις καὶ εὐπρεπῆς ἢ ἰδιωτικὴ συμπεριφορὰ του καὶ πανθομολόγητος ἢ ἀφιλοκέρδειά του· διέπρεψε μεταξὺ τῶν διπλωματῶν τοῦ καιροῦ του ὡς ὀξύνοος, φιλόπονος καὶ συνδιαλλάκτης· ἢ γλωσσά του εἶχε πειθῶ καὶ ὁ κάλαμός του χάριν· ἐν ᾧ ἔθελγεν ὡς φιλομοναρχικὸς τὸν Νικόλαον, ἐγοήτευεν ὡς φιλοδημοκρατικὸς τὸν Λαφαγέτην· ὀλιγοδάπανος δὲ ἦτον ἢ ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον κυβερνήσιν του διοικήσις τοῦ τόπου. Ἄλλ' ἡμαύροσαν τὴν λαμπρὰν ταύτην εἰκόνα τινὲς κηλίδες· ἡγάπα νὰ περιαιτολογῆ, νὰ ἐπαίρηται καὶ νὰ ὀλιγορῆ τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀγῶνος· καὶ τὸ ἀπρεπέστατον πάντων, τοὺς ἐχλεύαζεν εἰς ἐπήκοον αὐτῶν, ἂν καὶ γράφων πρὸς τοὺς ἀλλογενεῖς τοὺς ἐπῆναι· ἀμέτοχος τοῦ ἀγῶνος ἀλλὰ καρπούμενος τὰς πρώτας τιμὰς, ἤθελε νὰ καταβιβάξῃ τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνεται ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ του ὀφείλων χάριν τοῖς προσενεγκοῦσιν αὐτῷ τὴν Ἀρχήν, διὸ καὶ δὲν ἔπαυε λέγων, ὅτι αὐτὸς διὰ τῆς εὐρωπαϊκῆς ὑπο-

λήψεώς του ἀνύψωσε τὴν Ἀρχὴν κάτω κειμένην. Ὅτι δὲ δίκαιον ἦτο ν' ἀποδώσῃ κυρίως εἰς τὰς εὐτυχεῖς πολιτικὰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἐκλήθη εἰς τὴν κυβέρνησιν τοῦ τόπου, τὸ ἀπέδιδεν αὐταρέσκως εἰς μόνην τὴν ἰκανότητα καὶ ὑπόληψίν του· ἐπίστευεν ὅτι ἠδικεῖτο, ἂν ἡ συμμαχία καὶ ἡ Εὐρώπη δὲν τὸν ἐθεώρουν Ἑλλάδα, ἢ δὲ Ἑλλὰς λυτρωτῆν της. Ἡ τοιαύτη ἔπαρσις τὸν παρέσυρεν εἰς ἄτοπα ἀνάξια τοῦ ὀρθοῦ νοός του καὶ τῆς ἀγαθῆς καρδίας του· δὲν ἐδυσκολεύετο νὰ ὀνομάζῃ αὐτὸς ἑαυτὸν παρρησία σωτῆρα τῆς Ἑλλάδος καὶ φθορεῖς τοὺς κυβερνήσαντας πρὸ αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν· καὶ τοὺς μὲν κοτσαμπασίδας ἐκάλει Τούρκους φέροντας ὄνομα Χριστιανῶν, τοὺς δὲ ὀπλαρχηγούς ληστές, ἀγγελία δὲ τοῦ σατανᾶ τοὺς Φαναριώτας καὶ μωροὺς τοὺς λογίους· μόνους τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς βιομηχάνους ἐθεώρει ἀξιούς τῆς ἀγάπης καὶ προστασίας του, καὶ ἔλεγεν ἀναφανδόν, ὅτι πρὸς τὸ συμφέρον μόνων αὐτῶν ἀπέβλεπεν ἡ κυβέρνησις του· δὲν ἐσυστέλλετο δὲ κομπορρήμονων, ὅτι ἤυρε τὴν Ἑλλάδα μενουμένην καὶ τὴν ἐσχέτισε πρὸς τὴν Εὐρώπην, ὅτι ἂν ἀνεχώρει, ἢ Ἑλλὰς ἀπόλλυτο, καὶ ὅτι δὲν θὰ εὐτύχει ὁ τόπος, ἂν δὲν ἤρχοντο ἔξωθεν ἄνθρωποι νὰ τὸν κυβερνήσωσιν, ἂν δὲν τῷ ἐδίδετο πᾶσα ἐξουσία τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν καὶ ἂν δὲν παρήρχετο ἡ γενεὰ τῶν ἀγωνιστῶν· φιλογενῆς δὲ καὶ φιλελευθέρους ἀρχὰς πρεσβεύων, ἤθελε νὰ κυβερνᾷ δεσποτικῶς τοὺς ὁμογενεῖς του, ἐπὶ λόγῳ ὅτι τοιοῦτον κυβερνητικὸν εἶδος ἔπρεπεν εἰς ἔθνος μεταβαῖνον ἀπὸ δουλείας εἰς ἐλευθερίαν· οὐδ' ἐπίστευεν ὅτι ὁ δεσποτισμὸς φθείρει συνήθως τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ αὐτῶν τῶν πρὸς τὸ καλὸν τοῦ κοινοῦ δεσποζόντων· δὲν ἀνείχετο δὲ οὐδ' ἦν αὐτὸς παρέσχε μικρὰν ἐξουσίαν τοῦ πανελληνίου.

Μεθ' ἡμέρας δὲ τινὰς τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεώς του

ἐκάλεσεν εἰς Αἴγινα ἐκ τῆς πατρίδος του τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Βιάρου, καὶ τὸν ἐπιστήθιον τοῦ Βιάρου φίλον Ἰωάννην Γιαννετᾶν, μαθητὰς τῆς σχολῆς τῆς Βενετίας, τοὺς ἐκάθισε τὴν 29 μαρτίου, ὃ ἐστὶ ἐξ ἡμέρας ἀφ' οὗ ἦλθαν, ἐν τῷ πανελληνίῳ ἐν μέσῳ τῶν πρωτίστων ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῖς ἔδωκεν ἐξουσίαν οἷαν οὐδενὶ ἔδωκεν ἄλλῳ, ἀναδείξας αὐτοὺς συνάμα νομοθέτας, νομοτελεστὰς καὶ ἀρχιδικαστὰς· προσανέθεσέ δὲ εἰς τὸν Βιάρου καὶ τὴν ἑκτακτον ἐπιτροπέϊαν τῶν δυτικῶν Σποράδων, ἐν αἷς ἡ ἔδρα τῆς κυβερνήσεως, Αἴγινα· ἀπερχόμενος δὲ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα τὸν κατέστησε καὶ τοποτηρητὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ τμήματος τῶν πολεμικῶν προβούλου διατρίβοντος ἐν Αἰγίνῃ ὑπὸ κάθαρσιν, καὶ γραμματέα, ἧτοι ὁδηγὸν τῆς ἐπιτροπῆς τῆς γενικῆς κυβερνήσεως. Οἱ ἀπολίτευτοι οὗτοι διορισμοί, οὓς διεδέχθησαν ἄλλοι τοιοῦτοι, καὶ οἱ ἀπρεπεῖς περὶ τῶν ἀγωνιστῶν λόγοι τοῦ κυβερνήτου ἐπλήρωσαν τὴν φιλοτιμίαν πολλῶν, μετέβαλαν εἰς δυσμενῆ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐμενῆ διάθεσίν των καὶ ἐψύχραναν καὶ αὐτοὺς τοὺς φιλοκυβερνητικούς.

Περιεφέρετο ἐν Ἑλλάδι Ἰρλανδός τις Στίβενσον γεωπόνος. Τοῦτον διέταξεν ὁ κυβερνήτης νὰ φυτεύσῃ γαιόμηλα, τῷ ἐχορήγησε τὰ εἰς τοῦτο ἀναγκαῖα καὶ τῷ ἔδωκεν ἄδειαν νὰ ἐκλέξῃ κατάλληλον γῆν εἰς φυτείαν. Κατὰ περίστασιν ἡ ἐκλογὴ τοῦ Στιβενσῶνος ἔπεσεν ἐπὶ τὸν ἀντικρὺ τοῦ Πόρου ἀγρὸν τῆς Ἀπαθείας. Ὁ ἀγρὸς οὗτος ἠγοράσθη τὸ 1825 παρὰ τῶν Κουντουριωτῶν, καὶ ἦτον ἐξ ὧν τὴν ἀγορὰν ἠκύρωσεν ἡ συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου, ἀλλ' ἐπὶ ἀποζημιώσει τῶν ἀγορασάντων αὐτοὺς· ἐπειδὴ δὲ αἱ μετὰ ταῦτα κυβερνήσεις δὲν εἶχαν πῶς ν' ἀποζημιώσωσι τοὺς ἀγοραστὰς, τοῖς ἄφησαν τὴν ἀποκάρπωσιν αὐτῶν. Ἐδύνατο ὁ κυβερνήτης κατὰ τὸ ἐθνικὸν ψήφισμα ν' ἀφαιρήσῃ τὸν ἀγρὸν τοῦτον ἀπὸ τῆς κυριότη-

τητος τῶν Κουντουριωτῶν, ἀλλ' ὄφειλε κατὰ τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ τοῦ ψηφίσματος συγχρόνως νὰ τοὺς ἀποζημιώσῃ, καὶ ὅμως ὁ ἀγρὸς ἀφηρέθη, μήτε ἀποζημιωθέντων μηδὲ καὶ εἰδοποιηθέντων τῶν κατόχων, ὡς ἂν δὲν ἦσαν πάμπολλοι ἄλλοι ἐθνικοὶ ἀγροὶ ἐπίσης ἐπιτήδαιοι εἰς φυτεῖαν. Οἱ Κουντουριῶται, οὓς ἀγενῶς ὁ κυβερνήτης ἔτρωσε, δὲν ἀνήκαν εἰς τὰς τάξεις τῶν κοτσαμπασίδων, τῶν Φαναριωτῶν, τῶν ὀπλαρχηγῶν ἢ τῶν λογίων, οὓς τόσον ἀπεστρέφετο ὁ κυβερνήτης· ἦσαν ἔμποροι, οἵτινες καθήμενοι ἐπὶ πέτρας ἀγόνου ἐπλούτησαν, πολλοὺς ἀγαθοποιούντες καὶ μηδένα ἀδικούντες, καὶ ἐδαπάνησαν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς πατρίδος ὅλην σχεδὸν τὴν πλουσίαν περιουσίαν των μοχθήσαντες ἀκαμάτως καὶ ριψοκινδυνεύσαντες διὰ τὴν σωτηρίαν της. Διαφερόντως καὶ ἐπαξίως ἐτιμᾶτο παρὰ πάντων ὁ πρεσβύτερος τῶν δύο ἀδελφῶν Λάζαρος· εἶχε νοῦν ὑγιᾶ, καρδίαν γενναίαν καὶ μέγιστον ζῆλον ὑπὲρ τῆς εὐδοώσεως τοῦ ἐθνικοῦ σκοποῦ· ἐδραῖος στῦλος ἐφάνη τῆς πολλάκις διαταραχθείσης καὶ δεινοπαθούσης Ὑδρας ἅπαξ μόνον ὀκλάσας, ἀλλὰ καὶ τότε ὠφελήσας μᾶλλον τὸ κοινὸν ἢ βλάψας· καὶ ἐπὶ ἐθνικῶν συνελεύσεων καὶ ἐπὶ ἐθνικῶν βουλῶν ἐκλήθη, συναινούντων καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων του, εἰς τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν τοῦ ἔθνους, καὶ πάντοτε τὴν ἀπεποιήθη· στασιαζούσης ποτὲ τῆς πρωτευούσης, ἀναγκαῖον ἐθεώρησαν οἱ ἐν τοῖς πράγμασι νὰ τὸν φέρωσιν ἐκεῖ πρὸς καθυσύχασιν τοῦ λαοῦ· “ὄλοι οἱ Ἕλληνες,” τῷ εἶπαν οἱ πρὸς αὐτὸν σταλέντες, “σὲ ὑπολήπτονται ἀκούοντές σε, “καὶ τὰ μέγιστα θὰ ἐνθουσιαστοῦν ἰδόντες σε.” “Ἄν οὕτως ἔχῃ,” ἀπεκρίθη ὁ Λάζαρος, “κάλλιον νὰ “μὴ μὲ ἰδῶσι.” Κατετάραξεν, ὡς εἶδαμεν, καὶ ἀπήλπισε τὴν Ἑλλάδα ὅλην ἢ πτῶσις τοῦ Μεσολογγίου, καὶ ἐπανελθὼν ἐκεῖθεν εἰς τὰ μεσσηνιακὰ φρούρια ὁ Ἰβραήμης, ἐσκόπευε νὰ πλεύσῃ πανστρατιᾷ εἰς κατα-

στροφήν τῆς Ὑδρας. Ἐκλονήθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἀκλόνητοι Ὑδραῖοι, καὶ φοβηθέντες μὴ πάθωσιν ὅσα οἱ συνάδελφοὶ τῶν Ψαριανοί, συνῆλθαν παμπληθεὶ ἐκτὸς τῆς πόλεως εἰς σύσκεψιν πρὸς ἐγκατάλειψιν τῆς γῆς τῶν, ὡς μὴ δυνάμενοι νὰ τὴν προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς ἐπαπειλουμένης ἀλώσεως. Ἄλλ', ἀναστὰς ὁ Λάζαρος, ὁ θεωρῶν τὸν διασκορπισμὸν τῆς Ὑδρας ἀπώλειαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος, εἶπε “Κάμετε, ἀδελφοί, ὅ,τι προαιρεῖσθε· ἐγὼ, ὁ ἀδελφός μου, καὶ οἱ σὺν ἡμῖν θ' ἀποθάνωμεν ὅπου ἐγεννήθημεν.” “Καὶ ἡμεῖς, καὶ ἡμεῖς” ἐκραύγασαν ἐνθουσιῶντες ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις οἱ ἀκροαταί. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἄνδρες, οὓς ἐπεριφρόνησεν ὁ Καποδίστριας ἐν τῷ ἀξιομέμπτῳ κατὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἀγῶνος παροξυσμῷ του· τοιαύτη δὲ πρὸς τοιούτους πολίτας διαγωγὴ ὑπέθρεψε τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ ἠνάγκασε τοὺς Κουντουριώτας νὰ γένωσιν ἀρχηγοὶ αὐτῆς.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἐκόπη τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ἐθνικὸν νόμισμα, καθ' ἣν περίστασιν ἐφανερῶθη ἡ οἴησις τοῦ κυβερνήτου καὶ ἡ πρὸς τὰ ἐθνικὰ ψηφίσματα ἀδικαιολόγητος ὀλιγώρησις. Ἠγόρασεν ἐν Μάλτᾳ καὶ μετέφερεν εἰς Αἴγιναν νομισματοκόπον μηχανὴν κειμένην ἄχρηστον ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν Ἰπποτῶν· ἔκοψε δὲ δι' αὐτῆς νόμισμα ἀργυροῦν καὶ χαλκοῦν, ἀμφοτέρω φέροντα φοίνικα ὡς σύμβολον, τὸ δὲ ἀργυροῦν φέρον καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ φοίνικος· δὲν ἀνέστησε δὲ τὸν φοίνικα εἰς μνήμην τῆς ἐταιρίας, διότι εἶδαμεν ὅτι τὴν κατεφρόνει καὶ τὴν ἀπεστρέφετο, ἀλλ' ἤθελε δι' αὐτοῦ νὰ ὑποδείξῃ, ὅτι, πεσοῦσα ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐξανίστατο ἐπὶ τῶν ζωοποιῶν ἡμερῶν του. Τὸ αὐτὸ σύμβολον ἔβαλε καὶ ἐπὶ τῶν σημαιῶν, ἃς ἐπρόσφερεν, ὡς εἶπαμεν, ἐν Τροιζῆνι τῷ στρατῷ, ἃν καὶ κατηργήθη ἐπισημῶς ἐπὶ τῆς πρώτης ἐθνικῆς συνελεύσεως ὡς σύμβολον τῆς φιλικῆς ἐταιρίας, ἀντικατασταθὲν ὑπὸ

τοῦ τῆς Ἀθηνῶς τοῦ ἔκτοτε καὶ μέχρις οὗ ἦλθεν ὁ Καποδίστριας ἐν χρήσει.

Ὀλίγα χρήματα ἀλλὰ πολλὰς περὶ χρημάτων ἐλπίδας ἔφερον ὁ κυβερνήτης εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αἱ ἐλπίδες ἐν μέρει δὲν ἐψεύσθησαν· ἀλλ' ἡ τακτοποιηθεῖσα ὑπηρεσία ἀπῆται εἰς διατήρησίν τῆς ἰκανῆ καὶ ἐπὶ χεῖρας. Εἰς θεραπείαν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἐκάλεσε τοὺς Ἕλληνας εἰς δανεισμὸν ἐπὶ τόκῳ συστήσας τράπεζαν καὶ προικίσας αὐτὴν δι' ἐθνικῶν κτημάτων πρὸς ἀσφάλειαν τῶν δανειστῶν. Ἄλλ' ἡ τράπεζα αὕτη ἦτο τράπεζα κατ' ὄνομα, ὡς μὴ μετερχομένη τραπεζικὰ ἔργα, καὶ κατ' οὐσίαν ταμείον εἰς χρῆσιν τῆς ὑπηρεσίας· ἂν δὲ καὶ ἐξηντλήθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν ἐκώφευσαν εἰς τὴν κλῆσιν.

Προσδοκῶν ὁ κυβερνήτης τὴν βελτίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐκ τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς, ὡς ἐκφανλισθείσης τῆς ἐνεστώσης ὑπὸ τὴν διττὴν, ὡς ἔλεγε, διαφθορὰν τῆς τουρκοκρατίας καὶ τῆς ἐπαναστάσεως, δὲν παρημέλησεν ἐν μέσῳ τῶν πολυειδῶν τοῦ κυβερνητικῶν φρουτίδων ἡ ἀναθρέψῃ χρηστοθήτως καὶ θρησκευτικῶς τὴν ἀνισταμένην γενεὰν καθ' ὅσον ἐδύνατο, καὶ συνήθροισεν εἰς Αἴγινα πάμπολλα παιδιά, τὰ πλείστα ὀρφανά, περιφερόμενα τῆδε κάκεισε ἄπορα καὶ ἄστεγα, πολλὰ δὲ παρακολουθοῦντα τὰ στρατεύματα ὡς ψυχοιοὺς τῶν ἀρχηγῶν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ ἐγκατέστησεν ἐν προσωρινῷ σχολείῳ, μετὰ ταῦτα δὲ ἐν ἐπὶ τούτῳ ἀνεγερθέντι εὐρυχώρῳ ὀρφανοτροφείῳ. Τὰ πλούσια ἐλέη τῶν ὁμοθρήσκων Ῥώσων, καὶ ὀλίγα ἄλλων δοθέντα τῷ κυβερνήτῃ ἐχρησίμευσαν εἰς οἰκοδομὴν τοῦ καταστήματος τούτου καὶ εἰς διατροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὀρφανῶν· ἀλλ' ἀξισημείωτον τὸ εἰσαχθὲν ἐν πρώτοις εἰς τὸ ὀρφανοτροφεῖον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ὅλην τὴν ἐπικράτειαν σύστημα τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐφρόνει ὁ κυβερνήτης

ὅτι ἡ μεγάλη μάθησις ἦτο μεγάλη πληγὴ τῆς κοινωρίας, καὶ ὅτι ἡ μικρὰ καὶ θρησκευτικὴ συνετέλει μόνη εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς. Ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐθεμελίωσε τὸν περὶ ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους γενικὸν ὀργανισμόν· σύστασιν πανεπιστημίου δὲν ἤθελεν, ἀλλὰ κεντρικοῦ σχολείου ἐν Αἰγίνῃ, θεολογικοῦ ἐν Πόρῳ, στρατιωτικοῦ ἐν Ναυπλίῳ, νομικοῦ ἐν Ἀθήναις, καὶ ναυτικοῦ ἐν Ὑδρα· ἤθελε δὲ νὰ διδάσκωσι τὰ τῆδε κάκεισε ταῦτα σχολεῖα ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τῆς κυβερνήσεώς του.

Τοιοῦτος τρόπος ἐθνικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τοιοῦτον εἶδος κυβερνήσεως δὲν εὔρισκαν ὑποστήριξιν παρὰ τῇ ἐν Ἑλλάδι πανελευθέρα ἐφημεριδογραφίᾳ. Ἀνεπαφος διετηρεῖτο ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, οἰασδήποτε μεταβολὰς καὶ ἂν ἔπαθεν ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος, ὅσα πάθη καὶ ἂν ἐξῆψαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι καὶ ὅσαι ἐθνικαὶ συνελύσεις καὶ ἂν συνεκροτήθησαν· καί, τοῦ κυβερνήτου ἐλθόντος, οὐδὲν οὐδὲ τότε ἐνομοθετήθη ἢ διατάχθη κατ' αὐτῆς, ἀλλὰ παρελύθη ἡ ἐφημερογραφία. Ἡ τυπογραφία τοῦ Μεσολογγίου, ὅθεν ἐξεδίδοντο τὰ Χρονικά, εἶχε ταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως ἐκείνης· ἐπὶ τῆς κυριεύσεως τῶν Ἀθηνῶν εἶχε διασκορπισθῆ καὶ ἡ ἐκεῖ, ὥστε καθ' ὃν καιρὸν ἔφθασεν ὁ κυβερνήτης, ὑπῆρχαν ἐν τῇ Ἑλλάδι μόνον τρεῖς τυπογραφίαι· δύο ἑλληνικαὶ ἐκδίδουσαι ἡ μὲν ἐν Αἰγίνῃ τὴν γενικὴν ἐφημερίδα τῆς Ἑλλάδος, ἡ δὲ ἐν Ὑδρα, τὸν Ἀνεξάρτητον, καὶ τις γαλλικὴ ἐκδίδουσα τὴν Μέλισσαν. Αἱ δύο ἐν Ὑδρα ἐφημερίδες, ἐλθόντος τοῦ κυβερνήτου, μετετέθησαν εἰς Αἴγινα, καὶ ἡ μὲν Μέλισσα ἔγεινε κυβερνητικὴ, ὁ δὲ Ἀνεξάρτητος, ὁ ἀντιπολιτευόμενος τὴν κυβέρνησιν, ἔπαυσε μετ' ὀλίγον· ἐξεδίδετο δὲ ἑλληνιστὶ μόνη ἡ γενικὴ ἐφημερὶς τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ὁ ἐκδότης αὐτῆς διατάχθη παρὰ τοῦ κυβερνήτου νὰ ἐκδίδη μόνον ὅ,τι ἐνέκρινε προη-

γουμένως ὁ ἀδελφός του Βιάρος· ὥστε οὐδὲν ἐγράφετο ἔκτοτε ἀντικυβερνητικόν (α). Ἀπηγόρευσε ῥητῶς ἢ ἐν Τροιζῆνι συνέλευσις πᾶσαν κατὰ τόπους πολιτογράφησιν καὶ ἀνέθηκε τὸ δικαίωμα εἰς μόνην τὴν βουλήν καὶ τὴν κυβέρνησιν· ἀλλὰ τοιαῦται ἐγένοντο ὑπὲρ τοῦ Βιάρου, τοῦ Γιαννετᾶ, τοῦ Ἐυδέκου, τοῦ Ῥίζου καὶ αὐτοῦ τοῦ κυβερνήτου· Ὁ κυβερνήτης, ὡς φύλαξ καὶ ἐκτελεστὴς τῶν νόμων, ὄφειλε ν' ἀποδοκιμάσῃ τὰ παρὰ νόμον πραττόμενα ἀφορῶντα μάλιστα αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, καὶ ὅμως τὰ ἐνέκρινε. Τοιαύτη πολιτικὴ πορεία ἐφόβισε τὸ κοινὸν ὡς φανερᾶ τείνουσα εἰς τὸ ἀνθαίρετον. Οὕτω διατεθειμένα τὰ πνεύματα ἢ διαγωγὴ τοῦ Βιάρου ἐπὶ τῶν ἐξῆς περιστάσεων τὰ παρώργισε κατὰ τῆς κυβερνήσεως ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκραταίωσε τὴν ἀντιπολίτευσιν.

Ἀναφανείσης τῆς πανώλους, ἐσύστησεν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀνθαίρετως ὑγειονομεῖα ἐντὸς τοῦ τμήματός του μὴ προϋπάρξαντα ἐν Ἑλλάδι· ἐπὶ λόγῳ δὲ καθάρσεως διέταξε τὰ γράμματα ν' ἀνοίγωνται καὶ νὰ καπνίζωνται· ἀλλὰ παρήγγειλε καὶ νὰ ἀναγινώσκωνται, καὶ νὰ ἀναφέρηται πρὸς αὐτὸν ὅτι ἐν αὐτοῖς λόγου ἄξιον, διότι τὸν ἀνησύχαζεν ἢ μὴ ὑποκρυπτομένη κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ ἀδελφοῦ του ἀντιπολίτευσις. Ὁ καταλαβὼν τὸν ἄνδρα τοῦτον φόβος, βλέποντα συνωμοσίας ὅπου συνωμοσῆαι δὲν ὑπῆρχαν, καὶ φόβητρα ὅπου οὐδὲν τὸ φοβοῦν, τὸν παρέσυρε καὶ εἰς ἄλλα ἀτοπήματα βαρύτερα καὶ ἀναιδέστερα. Ὑποπτεύσας ὅτι ὁ Τάτσης Μαγγίνας, μέλος τοῦ πανελληνίου, ἐρραδιούργει κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του, διέταξε καὶ συνέλαβαν τὸν γραμματοφόρον του, ἐν ᾧ ἐξήρχετο τῆς Αἰγίνης, καὶ ἀφῆρσαν παρῤῥησία τὰ γράμματά του· ἀλλὰ τὰ γράμματα τῆς συνωμοσίας ἐφάνησαν ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει γράμματα ἀπλᾶ σπυλλόμενα παρ' ἀνδρὸς πρὸς σύμβιον. Συνέλαβαν οἱ ὑπάλληλοί του καὶ τὸν Δῆμον Κανελο-

πουλον μεταβαίνοντα ἐξ Αἰγίνης εἰς Πελοπόννη-
 σον, καὶ τὸν ἐψηλάφισαν εἰς εὐρεσιν ὑπόπτων
 γραμμάτων, ἀλλ' οὐδὲν ἤυραν. Ἐξ αἰτίας τῶν
 ἀθεμίτων τούτων πράξεων κατεβῶων ἔτι μᾶλλον
 πάμπολλοι τῶν ἐν Αἰγίνῃ διεκρίνοντο δὲ ὁ Μιλαή-
 τῃς, μέλος τῆς πρώην ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς,
 καὶ ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Βρατσάνος. Ὁ Βιάρος, εὐρι-
 σκόμενος κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐν Ὑδρα καὶ εἰδο-
 ποιηθεὶς ἐπέστρεψεν ἀπροσδοκῆτως εἰς Αἶγιναν τὸ
 ἑσπέρας, ἐπρόσταξε καὶ ἐπάτησαν τὴν νύκτα τὰς
 οἰκίας τῶν δύο τούτων πολιτῶν, τοὺς ἀπέσπασαν
 ἀπὸ τῶν συνεύων αὐτῶν, τοὺς μετέφεραν εἰς Πό-
 ρον, ἐκεῖθεν εἰς Ναύπλιον καὶ τοὺς ἔρριψαν εἰς τὸν
 θαλασσοπυργον, χωρὶς νὰ τοὺς εἰδοποιήσωσι διατὶ
 τοὺς ἐτιμῶρον. Ἄν καὶ ἡ ἐπικράτεια δὲν ἔπαθεν
 ὅσα δεινὰ τὸ θανατικὸν ἠπέλκει, αἱ ἐν Αἰγίνῃ ὑγειο-
 νομικαὶ διατάξεις, αὐστηρότεραι ἡμέρα τῇ ἡμέρα
 γενόμεναι δι' ὃν προείπαμεν πολιτικὸν σκοπὸν, καὶ
 ὄχι διὰ τὸν φόβον τοῦ θανατικοῦ, ὅστις ὀλιγόστυε
 καθ' ἡμέραν, κατέθλιβαν τὸν λαόν· τὸν κατέθλιβε
 δὲ ἰδίως ὁ βαρὺς καὶ ἀνεπιεικὴς τρόπος τοῦ ἐπι-
 σταίου τοῦ ὑγειονομείου Αἰγίνης. Ἐξ αἰτίας τού-
 του 150 φιλήσυχου πολῖται, ἐν οἷς καὶ τινες τῶν
 προκρίτων τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὑπέγραψαν
 καὶ ἔστειλαν ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἐν Πόρῳ τότε δια-
 τρίβοντα Βιάρον, μεμφόμενοι τὸν τρόπον τοῦ ἐπι-
 σταίου. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκλήθησαν οἱ ἐγκρι-
 τώτεροι τῶν ὑπογραψάντων εἰς τὸ διοικητήριον τῆς
 Αἰγίνης ὅπως λάβωσιν ἀπάντησιν· τοῖς ἔδειξεν ὁ
 γραμματεὺς τοῦ διοικητηρίου τὴν ἀναφορὰν των, καὶ
 ἀφ' οὗ τοὺς ἠρώτησε καὶ ἤκουσεν ὅτι ἦτον ἡ αὐτή,
 τοῖς ἀνήγγειλεν, ὅτι διετάχθη παρὰ τοῦ ἐκτάκτου
 ἐπιτρόπου νὰ τὴν καύσῃ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ ἀνάψας
 λύχνον τὴν ἔκαυσε. Ἴδου πῶς ἐθεώρει ὁ Βιάρος
 τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναφέρεσθαι, δικαίωμα ἐν χρήσει

καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπ' αὐτὸν τὸν Τουρκικὸν ζυγόν.

Ὁ ἕκτακτος οὗτος ἐπίτροπος ὑπερέβη καὶ ὡς πρὸς ἄλλα τὰ ὄρια πάσης πολιτικῆς αἰδοῦς, καὶ ἠθέλησε νὰ στήσῃ τὴν θέλησίν του ὑπεράνω ὅχι μόνον τῶν ὑπαρχόντων νόμων, ἀλλὰ τῆς θελήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ δοτῆρος τῆς ἐξουσίας του ἀδελφοῦ του. Βαρεῖς ἦσαν οἱ τόκοι ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν σπάνιν τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἔλλειψιν τῆς περὶ ἀποδόσεως τῶν δανείων ἀσφαλείας. Ὁ κυβερνήτης παρήνεσε τὴν μετρίασιν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ ἀδελφός του ἐκήρυξε δι' ἐγκυκλίου του ἐντὸς τοῦ τμήματός του ταῦτα. “ Ὁ κυβερνήτης παρήνεσε τὴν μετρίασιν τοῦ τόκου· ἐγὼ ἀναγκάζομαι ὀριστικῶς νὰ τὸ ἀποφασίσω, ἵνα παύσῃ πᾶσα ἀμφιβολία εἰς τὸ θεμιτὸν καὶ ἀθέμιτον περὶ τούτου (β).” Ὁ αὐτοχειροτόνητος οὗτος νομοθέτης ἐψήφισε καὶ ποινὴν τῆς παραβάσεως τῆς διαταγῆς του τὴν δήμευσιν τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἔδωκε τῷ ἀνθαιρέτῳ τούτῳ νόμῳ καὶ ὀπισθενεργὸν δύναμιν θέσας ὑπὸ τὸν αὐτὸν κανονισμὸν καὶ τὴν αὐτὴν ποινὴν καὶ αὐτὰ τοῦ παρελθόντος καιροῦ τὰ συναλλάγματα. Ἐδίδασκε δὲ κατὰ τὸ “ πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα,” τυφλὴν ὑπακοὴν εἰς ὅσα οἱ πολῖται διετᾶττοντο. “ Μὴ ἐξετάζετε (γ),” ἔγραφε πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ὑδρας, “ τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως, οὔτε κρίνατε αὐτάς, διότι αὕτη ἢ ἐξέτασις καὶ αὕτη ἢ κρίσις δύναται νὰ σᾶς φέρῃ εἰς λάθος, τοῦ ὁποίου τὰ ἀποτελέσματα εἶναι εἰς ζημίαν σας.”

Γενικὴν δικαίῳ τῷ λόγῳ κατακραυγὴν ἐκίνησε καθ' ὅλον τὸ τμήμα τῶν βορείων Σποράδων τοιαύτη πολιτικὴ παραφροσύνη· ἦσαν καὶ τινες νεήλυδες Ἕλληνες ἐν Αἰγίνῃ κατακραυγάζοντες. Μὴ δυνάμενος ὁ Βιάρος νὰ παιδεύσῃ ὅλους τοὺς μεμφομένους τὰς πράξεις του καὶ τοὺς λόγους του, ἠθέλησε νὰ ρίψῃ

τὴν ὀργὴν τοῦ μόνου ἐπὶ τοὺς νεήλυδας καταδικάσας αὐτοὺς νὰ θεωρῶνται ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας τῆς Αἰγίνης ὡς ἀλλοεθνεῖς· ἀλλ' εἶτε ἐκ προθέσεως εἶτε ἀσκόπως συμπαρέλαβεν εἰς τὴν διαταγὴν ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῆς ἀλλοεθνίας ὅλους τοὺς μὴ γεννηθέντας ἐντὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ὁμογενεῖς (δ). Μυριάδες μὴ γεννηθέντων ἐν αὐτῇ ἔπαθαν καὶ συνηγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς λυτρώσεως τῆς κοινῆς πατρίδος, καὶ ὅλοι οὗτοι ἰσόνομοι καὶ ἰσότιμοι τῶν ἐν αὐτῇ γεννηθέντων δικαίῳ τῷ λόγῳ ἐλογίσθησαν, καὶ πολλοὶ εἰς τὰς πρώτας ἑδρας τοῦ κράτους ἐκάθησαν. Ἡ κατὰ τὴν ῥηθείσαν δὲ διαταγὴν ἀλλοεθνία αὐτῶν τόσον ἠρέθισεν, ὥστε ὁ διοικητὴς ἠναγκάσθη εἰς θεραπείαν τοῦ κακοῦ νὰ τροπολογήσῃ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν διαταγὴν καὶ νὰ κηρύξῃ ὅτι “ μὴ αὐτόχθονες “ ὁμογενεῖς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος ἐνοοῦντο ὅσοι “ μὴ γεννηθέντες ἐν αὐτῇ ἔξω εἰσέτι ὑπὸ ξένην “ ἐξουσίαν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν δὲν ἦλθαν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰμὴ πρὸ ὀλίγου καὶ δι' ἴδια συμφέροντα καὶ “ ὑποθέσεις, καὶ ὅσοι δὲν ἔπαθαν ἢ καὶ δὲν συνηγωνίσθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων τὸν ἱερὸν “ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα.”

Ἐνεργῶν ὁ ἔκτακτος ἐπίτροπος ὡς αὐτοκέφαλος δυνάστης τοῦ τμήματός του ἐξώκειλε καὶ εἰς ἄλλα· κατήργησε τοὺς δημογέροντας οὓς ἦν, καὶ διώρισε νέους· ἀλλὰ ἔπαυσε καὶ αὐτοὺς μετ' ὀλίγον μὴ ζητήσας κὰν προηγουμένως τὴν ἄδειαν τοῦ κυβερνήτου καὶ ἐκάλεσε τοὺς δημότας εἰς ἐκλογὴν ἄλλων. Φοβούμενος δέ, ὡς ἔλεγε, τὰς ἀντενεργείας τῶν ἀποβληθέντων ἦν προφυλακτικὸν τρόπον τὴν φυλάκισιν αὐτῶν, διαρκούσης τῆς νέας ἐκλογῆς· συστήσας δὲ τὰς δημογεροντίας ἐντὸς τοῦ τμήματός του ἔδωκεν εἰς ὃν ἀνέθεσε τὰ τοῦ εἰρηνοδίκου δημογέροντα καὶ ἓνα ἐμπειρότερον ἐκείνου ὡς συνειρηνοδίκην διὰ τὴν περὶ τὰ δικαστικὰ ἀνικανότητα τῶν

δημογερόντων. Παρὰ τὴν διάταξιν ἤτον ἡ προσθήκη αὕτη καὶ εἰς οὐδὲν ἄλλο τμήμα εἰσήχθη· ἀλλ' ὁ Βιάρος, ἀκράτητος εἰς τὰς πολιτικὰς παρεκτροπὰς του, ἐξέτεινε κατ' ὀλίγον τόσῳ τὰς δυνάμεις τοῦ προσθέτου τούτου εἰρηνοδίκου, ὥστε ἐτόλμησε νὰ συστήσῃ αὐτεξουσίως ἐν Αἰγίνῃ δικαστήριον καὶ νὰ ἐνθρονίσῃ ἐπὶ τοῦ δικαστηρίου του ἓνα καὶ μόνον δικαστήν, τὸν πρόσθετον τοῦτον εἰρηνοδίκην. Ὁ δικαστὴς οὗτος ἐδέχετο ὅσας πολιτικὰς καὶ ἐγκληματικὰς ἀγωγὰς τῷ συνίστα ὁ ἕκτακτος ἐπίτροπος, καὶ τὰς ἐδίκαζεν ἔχων ὁδηγὸν τὰς περὶ δικαστηρίων γενικὰς διατάξεις· ἐπεκτείνων δὲ τὴν δύναμίν του καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως διαφορὰς, ἐφυλάκισε τὸν Ἰωάννην Φίλωνος, ἓνα τῶν ἀρχόντων τῆς Λεβαδείας, ὡς μὴ θελήσαντα κατὰ τὴν ἀπόφασίν του ν' ἀποτίσῃ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ Πορφυρίῳ παλαιόν τι χρέος. Ὅ,τι ἐνηργεῖτο παρὰ τοῦ ἐν Αἰγίνῃ δικαστηρίου, ἐνηργεῖτο ἐπίσης καὶ παρὰ δικαστηρίων τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος συστηθέντων ἀλλαχοῦ τοῦ τμήματός του. Τὸ δικαστήριον τῆς Αἰγίνης ἐνεργοῦν ὑπὸ τοιοῦτον συστητὴν, ὁδηγὸν καὶ προστάτην, δὲν ἐσυστάλη νὰ ζητήσῃ δι' ἐπισήμου ἐγγράφου του πληροφορίας τινὰς καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ φροντιστηρίου θεωρουμένου ὡς ὑπουργείου τοῦ πολέμου. Ἦγνόει τὸ φροντιστήριον, ἂν καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἦσαν μέλη τοῦ πανελληνίου, καθὼς ἠγνόει καὶ πᾶσα ἄλλη Ἀρχή, τὰ περὶ ὑπάρξεως τοιοῦτου δικαστηρίου, καὶ ἐζήτησε διασαφήσεις παρὰ τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας καὶ γνώμην περὶ τοῦ πρακτέου· καὶ ἐπειδὴ τὸ δικαστήριον τοῦτο δὲν ἐσυστήθη κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως, ἠρώτησεν ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας περὶ αὐτοῦ τὸν ἕκτακτον ἐπίτροπον, ὅστις ὠμολόγησεν, ὅτι τὸ ἐσύστησεν αὐτὸς ἐν ἀγνοίᾳ τῆς κυβερνήσεως εἰς δοκιμὴν, ὅτι δὲν εἰδοποίησε περὶ τούτου τὴν κυβέρνησιν μέχρι τοῦδε, ἵνα δοκιμάσῃ ἂν

εὐδοκίμει, καὶ ὅτι, γενομένης ἤδη τῆς δοκιμῆς, τόσον ἐθεώρει ὠφέλιμον τὴν ὑπαρξίν τοιούτων δικαστηρίων, ὥστε ἐπρότεινε νὰ διατάξῃ ἡ κυβέρνησις καὶ τοὺς ἄλλους ἐκτάκτους ἐπιτρόπους νὰ πράξωσι τὸ αὐτὸ εἰς παρηγορίαν τοῦ λαοῦ. Καὶ ἄλλο δεινὸν ἔπραξεν ὁ ἑκτακτος οὗτος ἐπίτροπος. Διέταξε καὶ ἐτυπώθησαν ἄδειαι ἐξαμηνιαίας διαμονῆς, ἵνα δίδονται παρὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν διοικητοῦ τῆς Αἰγίνης τοῖς ἄλλοθεν τοῦ κράτους εἰς τὴν νῆσον ἐρχομένοις, ἐπιθέσας αὐθαιρέτως ὀκτῶ γροσίων φόρον· ἐπὶ τῶν τυπωμένων δὲ τούτων ἀδειῶν ὁ μέχρι τοῦδε λεγόμενος πολίτης Ἕλλην ἐλέγετο ὑπήκοος. Τὸ κοινὸν ἀναγνώσαν κατὰ πρώτην φοράν τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, καὶ ὑπολαβόν, ὅτι ὁ κυβερνήτης ἐσκόπευε νὰ δεσπόσῃ, ἐθορυβήθη, καὶ ἡ ἐνεργοῦσα ἐπὶ τῆς ἀπουσίας τοῦ κυβερνήτου Ἀρχὴ ἔσπευσε νὰ σβέσῃ τὸ καινοφανὲς τοῦτο χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἕλληνοσ. Τοιαῦται πράξεις διέχυσαν εἰς ὅλας τὰς κλάσεις τῶν πολιτῶν τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΣΤ.

Πλοῦς τοῦ κυβερνήτου μέχρι τῶν παραλίων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.—Συνέντευξις τῶν ἀρχηγῶν τῶν συμμαχικῶν στόλων καὶ τοῦ Ἰβραήμη.—Λειποταξία τῶν ἐν Κορώνῃ Ἀλβανῶν.—Σύγκρουσις αὐτῶν καὶ τῶν Ἀράβων.—Συμβιβασμὸς εἰς ἀσφαλῆ ἔξοδον τῶν Ἀλβανῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου.—Φόνος τοῦ Δελή-Αχμέτη.—Ἐπάνοδος τοῦ κυβερνήτου εἰς Αἴγινα.—Νέαι δυσαρέσκειαί.

ΑΠΟΠΛΕΥΣΑΣ τοῦ Πόρου ὁ κυβερνήτης τὴν 15 ἰουνίου ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δικρότου, ἀφίχθη τὴν 16 εἰς Ναύπλιον καὶ τὴν 18 εἰς Μομεμβασίαν, καθ' ἣν ἀπεχωρίσθη τῆς συνοδίας του τὸ γαλλικὸν δίκροτον ὁ Σκηπίων· ἀποβὰς δὲ τὴν ἐπαύριον ἠλλαξε τὴν φρουράν, ἐγκαταστήσας φρούραρχον τὸν τοσάκις καὶ τοσοῦτον κατὰ θάλασσαν δοξασθέντα Κανάρην· τὴν δὲ 23 ἔφθασεν ἔξω τῆς Μοθώνης, ὅπου ἀπήντησε τοὺς ναάρχους Γάλλον καὶ Ῥώσσον καὶ τὸν μοίραρχον Ἀγγλον.

Ἡ καταστροφὴ τῶν μερῶν τῆς Πελοποννήσου, ὅπου ἐξετείνετο ἡ δύναμις τοῦ Ἰβραήμη, καὶ ἡ ἀπαγωγὴ τῶν αἰχμαλώτων εἰς Αἴγυπτον, τὴν γῆν τῆς δουλείας, μηδενὸς ἐναντιομένου, διήγειραν κατ' αὐτοῦ τὴν ἀγανάκτησιν τῆς Εὐρώπης, καὶ πολλὴν κατακραυγὴν καὶ κατὰ τῶν ναάρχων τῆς συμμαχίας ὡς μὴ ἐμποδισάντων τὴν ἀποπομπὴν τῶν αἰχμαλώτων. Πολὺς λόγος ἐγένετο κατ' ἐκείνων περὶ τούτου ἐν ταῖς βουλαῖς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας· τοὺς ἐμέμφθη καὶ αὐτὸ τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον, καὶ

τοὺς διέταξε νὰ ἐρευνῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς ἀπελευ-
 θέρωσιν ὅλα τὰ ἀποπλέοντα τῆς Πελοποννήσου
 πλοῖα, καὶ νὰ φροντίσωσι τὴν ἀπόλυσιν καὶ αὐτῶν
 τῶν εἰς Αἴγυπτον ἀποσταλέντων αἰχμαλώτων· τοὺς
 διέταξε. δὲ νὰ πειθαναγκάσωσι τὸν Ἰβραήμην εἰς
 παῦσιν τοῦ ἐπὶ ματαίῳ καταστρεπτικοῦ πολέμου καὶ
 ἐπιστροφῆν εἰς τὰ ἴδια. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπε-
 σκέφθησαν τὴν 24 ἰουνίου τὸν Ἰβραήμην οἱ τρεῖς
 ἄρχηγοὶ τῶν συμμαχικῶν στόλων. Ὁ πασᾶς ὑπέ-
 λαβεν, ὅτι εἰς τῶν συνακολουθησάντων ἦτον ὁ κυ-
 βερνήτης, καὶ ἐταράχθη· ἀλλ' ἠσύχασε μετ' ὀλίγον
 παρατηρήσας, ἐπὶ τῇ προτάσει τινός, ὅτι ἐπὶ τῆς
 κορυφῆς τοῦ μεσαιῶν καταρτίου τῆς ῥωσικῆς ναυ-
 αρχίδος ἐκυμάτιζεν ἡ ἑλληνικὴ σημαία εἰς τιμὴν
 τοῦ κυβερνήτου ἐν αὐτῇ εὕρισκομένου. Ἐπείνων,
 ἔταλαιπωροῦντο καὶ ἐγόγγυζαν οἱ Αἰγύπτιοι ἐξ αἰ-
 τίας τοῦ ἐπικρατοῦντος αὐστηροῦ θαλασσίου ἀπο-
 κλεισμοῦ· τινὲς μάλιστα τῶν γνωστοτέρων βου-
 λὴν ἔβαλαν νὰ φύγωσι παρὰ γνώμην τοῦ ἀρχη-
 γοῦ· καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς ἐφαίνετο ἐπιθυμῶν ἐνδο-
 μύχως τὴν εἰς τὰ ἴδια ἐπάνοδον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ
 τῇ προτάσει τῶν ναυάρχων ἀπήτησε μόνον νὰ ἐπι-
 βιβάσῃ τὸν στρατόν του εἰς πλοῖα ὑπὸ τουρκικὴν
 σημαίαν· ἀλλὰ τοιαῦτα πλοῖα δὲν ἦσαν πρόχειρα·
 ὑπεσχέθη δὲ νὰ ἀπολύσῃ τοὺς παρ' αὐτῷ αἰχμα-
 λώτους ἀποποιηθεὶς νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς εἰς Αἴγυπτον
 ἀποσταλέντας.

Ἐκτὸς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δυσκολιῶν καὶ στενο-
 χωριῶν, τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἰβραήμη ἔπασχε καὶ
 ἄλλα κακά.

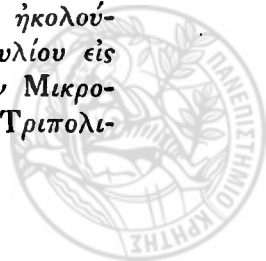
Πρὸ τινος καιροῦ οἱ τὸ φρούριον τῆς Κορώνης φυ-
 λάττοντες Ἄλβανοί, ἀντιφερόμενοι πρὸς τὸν Ἰβρα-
 ἤμην ὀφείλοντα αὐτοῖς πολλὰ μηνιαία, κατήντησαν
 εἰς φανεράν ἀνταρσίαν· περὶ δὲ τὰ τέλη μαΐου, κο-
 ρυφωθέντος τοῦ κακοῦ, διεμοίρασαν τὰς ἐν τῷ φρου-

ρίῳ τροφάς, καὶ τὴν 2 ἰουνίου τὸ ἐγκατέλειψαν, ὡς 2500, ἐπὶ σκοπῶ νὰ διαβῶσιν εἰς Ῥίον, παραλάβωσι τοὺς ἐκεῖ ὁμογενεῖς των καὶ συναπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των· ἀλλὰ φθάσαντες εἰς τὰ στενὰ τοῦ Κλειδίου ἀπήντησαν ἰκανὸν πεζικὸν καὶ ἰππικὸν τοῦ Ἰβραήμη ἐρχόμενον πρὸς τὰ φρούρια, συνεκρούσθησαν, καὶ ἔπεσαν ἰκανοί. Οἱ Ἄλβανοί, θέλοντες νὰ ἐξέλθωσι διὰ τοῦ ἰσθμοῦ, ἐζήτησαν τὰ πιστὰ παρὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο μαθὼν ὁ κυβερνήτης καθ' ὃν καιρὸν εὐρίσκετο ἔξωθεν τῆς Μοθώνης, ἔστειλεν ὡς ἕκτακτον ἐπίτροπόν του καὶ πληρεξούσιον τὸν συμπλέοντα νεώτερον ἀδελφόν του, Αὐγουστίνου, μεταβάντα ἐκ Κορυφῶν εἰς Ἑλλάδα ἀρχομένου τοῦ ἰουνίου, ἐπὶ σκοπῶ νὰ συμβιβάσῃ τὰ περὶ τῆς ἀσφαλούς ἐξόδου των καὶ τοὺς συνοδεύσῃ πέραν τοῦ ἰσθμοῦ. Τόσον δ' ἐμάνησαν οἱ Ἄλβανοί, προσβληθέντες κατὰ τὰ στενὰ τοῦ Κλειδίου, ὥστε ἐζήτησαν τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ὁ Ἰβραήμης δὲν ἐπολέμει πλέον τοὺς Ἕλληνας, καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἠθέλησαν οὐδ' αὐτοὶ νὰ τὸν πολεμήσωσιν. Πεσοῦσης τῆς προτάσεως ταύτης, ἐζήτησαν οἱ Ἄλβανοὶ ἀσφάλειαν ζωῆς καὶ τιμῆς ἐπὶ τῆς ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας πορείας των. Οἱ Ἕλληνες ἐδέχθησαν τὴν αἰτησίαν των, ἀλλ' ἀπήντησαν ν' ἀπολύσωσι τοὺς παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτους. Οἱ Ἄλβανοὶ ἔστερξαν, καὶ οὕτως ἀπηλευθερώθησαν 160 Χριστιανοί· συνοδευόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ Αὐγουστίνου, τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν ἐφθασαν ἀσφαλῶς εἰς Κόρινθον, ὅπου μαθόντες, ὅτι κατὰ τὰ Μέγαρα ἐστρατοπέδευαν πολυάριθμοι Ἕλληνες, ἐφοβήθησαν νὰ πέσωσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ Ῥίον, ὅπου ἦσαν ἄλλοι ὁμόφυλοὶ των· ἀλλ' ὁ ἐκεῖ Δελή-Ἀχμέτης δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς δεχθῆ ἔνδον τοῦ φρουρίου καὶ τοὺς ἠνάγκασε ν' αὐλισθῶσιν ἔξω.

Ἐν τοσοῦτῳ, πλοῖα εἰς διάβασιν δὲν ἤσαν, καὶ φήμη διεδόθη ὅτι ὁ Ἰβραήμης, ἐκδίκησιν πνέων, ἐπήρχετο πανστρατιᾷ. Ἐταράττοντο ἀκούοντες ταῦτα οἱ ἔξω Ἀλβανοί, καὶ συνεταράττοντο καὶ οἱ ἔνδον διὰ τὸν κίνδυνον τῶν ὁμοφύλων των. Ὁ δὲ Δελή-Ἀχμέτης, θέλων νὰ καθησυχάσῃ τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ, ἐξήλθε νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν ἔξω βαρείας δὲ λογοτριβῆς ἐπὶ τῆς συνεντεύξεως γενομένης, ὀργισθεὶς, ἐφόνευσεν ἓνα τῶν Ἀλβανῶν, τὸν αὐθαδέστερον· ἐξήφθη τότε ἀλληλομαχία, ὃ πασᾶς ἐφονεύθη, οἱ ἔξωθεν Ἀλβανοὶ ὄρμησαν καὶ ἐκυρίευσαν τὸ φρούριον, θελόντων καὶ τῶν ἔσω Ἀλβανῶν, καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέρασαν ἀντικρὺ καὶ διεσώθησαν εἰς τὰ ἴδια.

Ὁ δὲ κυβερνήτης, ἀκολουθῶν τὸν πλοῦν τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ δίκροτου, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς ῥωσικῆς φρεγάτας, Ἐλένης, καὶ τῆς ναυαρχίδος, Ἀζόφου, ἣν συνήνητησεν ἔξω τῆς Μοθώνης, διελέχθη ἐν Ζακύνθῳ μετὰ τοῦ Κοδριγκτῶνος, ὅστις ἐκράτησε τὸ δίκροτον, καὶ ἠναγκάσθη ὁ κυβερνήτης νὰ μεταβιβασθῇ ἐπὶ τῆς ῥωσικῆς ναυαρχίδος. Ἐκτοτε οὔτε ἀγγλικὸν οὔτε γαλλικὸν πλοῖον ἐτέθη ὑπὸ τὴν διαταγὴν του· ἡ δὲ φανερά αὕτη ἀπομάκρυνσις Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐκ συμφώνου ἐθεωρήθη δικαίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς δεῖγμα δυσμενοῦς πρὸς τὸν κυβερνήτην πολιτικῆς.

Φθάσας δὲ ὁ κυβερνήτης εἰς Μύτικα, ἐπεσκέφθη τὸ κατὰ τὴν Κανδύλαν ὑπὸ τὸν Τσώρτσην στρατόπεδον, καὶ μετὰ τετραήμερον ἐκεῖ διατριβὴν ἀνεχώρησεν· ἀφ' οὗ δὲ ἐπεσκέφθη τὸν Κάλαμον, ὅπου ἄφησε χρήματα εἰς περίθαλψιν τῶν ἐκεῖ δυστυχῶν προσφύγων, καὶ ἔπειτα τὸ Δραγαμέστον, ἠκολούθησε τὸν πλοῦν τοῦ καὶ ἀπέβη τὴν 8 ἰουλίου εἰς Ἀρμυρόν· ἐκεῖθεν διελθὼν τὸ Νησίον, τὴν Μικρομάνην, τὴν Φρουζάλαν, τὸ Λεοντάρι, τὴν Τριπολι-

τσάν, κατήντησε τὴν 13 εἰς τοὺς ἀπέναντι τοῦ Ναυπλίου Μύλους, καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τῆς Ἑλένης, ἣτις κατέπλευσεν ἐκεῖ εἰς παραλαβὴν του, καὶ διατρίψας δύο ἡμέρας ἔμπροσθεν τοῦ Ναυπλίου ἐπὶ τοῦ πλοίου, λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης καθάρσεως, κατέπλευσεν εἰς Μέγαρα τὴν 16 πρὸς ἔντευξιν τοῦ Ὑψηλάντου, καὶ τὴν ἐπαύριον κατευοδώθη εἰς Πόρον, ὅπου ἠσχολήθη κυρίως εἰς σχέδιον τακτικῆς ἀνεγέρσεως τῆς Τριπολιτσᾶς ἀποστείλας ἐκεῖ μηχανικόν, καὶ εἰς σύστασιν ἐν Ναυπλίῳ στρατιωτικοῦ σχολείου, τοῦ τῶν Εὐελπίδων, πρὸς ἀνατροφὴν τέκνων ἀγαθῶν γονέων· τὴν δὲ 26 ἰουλίου κατέπλευσεν εἰς Αἴγινα.

Καὶ πρὸ τῆς ἀποδημίας του τὸ κοινὸν δὲν εἶχε πλέον τὴν αὐτὴν εὐνοϊκὴν διάθεσιν πρὸς αὐτόν· ἀλλ' ἡ πολυήμερος ἀπουσία του, ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐπολιτεύθη κατὰ τὴν διάρκειάν της ὁ παντοδύναμος Βιάρος, καὶ τὰ ἐν Αἴγινη παρεμπесόντα ἐκορύφωσαν τὴν δυσαρέσκειαν, ὥστε ἄλλως ἄφησεν ὁ κυβερνήτης τοὺς Ἕλληνας τῆς πρωτευούσης, καὶ ἄλλως τοὺς ἡῆρε. Συνέβη δὲ καὶ τὸ ἐξῆς κινήσαν καὶ παρ' αὐταῖς ταῖς ξέναῖς Αὐλαῖς ὑπονοίας ὑπερφιλάρχικῶν σκοπῶν.

Περιεφέρετο ἐν Αἴγινη ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του καὶ ὑπεγράφετο μυστικῶ τῷ τρόπῳ ἔγγραφον, δι' οὗ ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπονέμων τῷ κυβερνήτῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του περὶ ὧν ἀπήλαυσε καλῶν, καὶ πεπειθῶς ἐπὶ τὴν πατρικὴν κηδεμονίαν του, ἀπέθετεν εἰς χεῖράς του τὴν μέλλουσαν τύχην του. Παρόμοια ἔγγραφα διεδόθησαν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου χάριν ὑπογραφῆς. Οἱ ἄνθρωποι, βλέποντες ὅτι τὰ περιέφεραν οἱ εὐνοὶ τῆς κυβερνήσεως, δὲν ἀμφίβαλλον ὅτι ἐνήργουν κατὰ θέλησιν ἀνωτέραν, καὶ διὰ τοῦτο ἠῆξαν αἱ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἔγγραφου ὑποψίαι καὶ οἱ φόβοι· ἡ περὶ τῆς ὑπογραφῆς δὲ ἐνέργεια δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ἀφ' οὗ ἐπανῆλ-

θεν ὁ κυβερνήτης. Περιέφερε τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἰς ὑπογραφὴν κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Πελοπόννησον ὁ υἱὸς τοῦ Πετρόμπεη, Γεωργάκης. Ἐπειδὴ δὲ ἐπῆλθε μεγάλη κατακραυγὴ, ὁ κυβερνήτης δέον ἔκρινε νὰ δείξῃ, ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἐγένετο τὸ ἔγγραφον καὶ ὅτι ἀπηρέσκετο, καὶ ἐπέπληξε αὐστηρῶς καὶ ἐγγράφως διὰ τοῦ Πετρόμπεη τὸν υἱὸν του· ἀλλ' ὁ νέος οὗτος αισθανόμενος τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν κυβερνήτην νὰ καθησυχάσῃ, καὶ πρὸς τὸ κοινὸν μεμφόμενον αὐτὸν ν' ἀπολογηθῆ, ἔγραψε πρὸς τὸν κυβερνήτην ἐπιστολὴν, ἐξ ἧς κατεδεικνύετο ἡ ἐνοχὴ τοῦ Βιάρου, ἂν ὄχι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του (α).

Μὴ εὐρῶν δὲ ὁ κυβερνήτης, ὡς εἴρηται, ταύτην τὴν φορὰν παρὰ τῷ λαῷ τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν ἦν ἄλλοτε ἐπανερχόμενος ἠῦρισκεν, ἀντὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἐσφαλμένα καὶ παρηγορήσῃ τοὺς παθόντας καὶ ἐξυβρισθέντας, ἐσκληρύνθη. Τὸ πανελλήνιον ἔσπευσε νὰ ὑπάγῃ αὐθημερὸν εἰς χαιρετισμὸν του· δὲν τὸ ἐδέχθη κατ' εἰσήγησιν τοῦ Βιάρου· τὸ ἐδέχθη τὴν ἐπιούσαν, ἀλλ' ἡ ὑποδοχὴ ἦτο βαρύτερα τῆς ἀποβολῆς. “Οὐδεὶς,” εἶπε, “κάμνει τὸ “χρέος του· στρατόπεδα, ναυτικόν, πολιτικά· Ἄρχαί, ὅλοι ἐξηχρειώθησαν, δὲν εὐρίσκω συνδρομὴν, “μόνος ἐγὼ τί ἠμπορῶ νὰ κάμω; ὁ Θεὸς μ' ἔδωκε “νοῦν, ἀλλὰ δὲν μ' ἔδωκε καὶ δύναμιν νὰ πλάττω ἀνθρώπους.” Τοιούτους λόγους ἤκουσε τὸ πανελλήνιον καὶ ἐξῆλθε φρυνάττον. Ἐξαιρουμένων δὲ τῶν ἀδελφῶν του, τοῦ Γιαννετᾶ καὶ τινῶν ἄλλων ἀφοσιωμένων, ὅλοι ὅσοι ὑπῆγαν νὰ τῷ προσφέρωσι τὸ σέβαστον τοιαῦτα ἤκουσαν. Ἐκτὸς δὲ τῆς ἐπὶ τῶν οικονομικῶν ἐπιτροπῆς, ἧς ὁ μὲν πρόεδρος Κουντουριάτης, ἀντιπολιτευόμενος, ἐμόναζεν ἐν Ὑδρᾷ, τὰ δὲ λοιπὰ μέλη, ὡς ἀφοσιωμένα, ἦσαν εὐνοούμενα, αἱ ἐν Αἰγίνῃ ὑψηλαὶ ὑπηρεσίαι ἔχασαν τὴν ἐμπιστοσύνην του. Δικαίως ἔχασε τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἔθνους ἡ ἐπὶ

τῆς ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς συστηθεῖσα ἀντὶ θαλασσίου δικαστηρίου ἐπιτροπὴ διὰ τὰς ἀνοσίας πράξεις τῆς, καὶ εἰς ἀνόρθωσιν τῆς δικαστικῆς ὑπόληψεως ὁ κυβερνήτης ἀντικατέστησε δικαστὰς τὸν Χριστόδουλον Κλονάρην, τὸν Γρηγόριον Σουτσουν καὶ τὸν Ἐδουάρδον Μάσσονα, καὶ πλήρης δικαίας πεποιθήσεως εἰς τὰ φῶτα καὶ τὴν ἀκεραιότητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν, ἐπεκύρονε τὰς ἀποφάσεις των σχεδὸν ἀνεξετάστως· ἀλλ' ὁ Βιάρος τὸν ἔπεισε νὰ δυσπιστῆ καὶ νὰ μὴ τὰς ἐπικυρόνη ὡς ἄλλοτε. Δυσαρεστηθέντες οἱ φιλότιμοι καὶ εὐσυνείδητοι δικασταὶ ἐπὶ τῇ δυσπιστίᾳ ταύτῃ, παρητήθησαν, καὶ ἐκ τούτου ἔπαθεν ἡ ὑπόληψις καὶ τοῦ κυβερνήτου καὶ τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἠῤῥησεν ὁ γογγυσμὸς τοῦ κοινοῦ. Μόνος ὁ Μάσσων ἀνεκάλεσε τὴν παραίτησίν του (β).

Προϊστάμενοι τοῦ φροντιστηρίου ἦσαν ὁ Μαυροκορδάτος ἐπὶ τῶν ναυτικῶν, ὁ Μεταξᾶς ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν, καὶ ὁ Ζωγράφος ἐπὶ τῶν τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, ἀλλ' οὐδεὶς ἀπελάμβανε τὴν εὐνοίαν τοῦ κυβερνήτου. Ἐφόρους τῶν πράξεων τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἠθελεν ὁ κυβερνήτης νὰ ἐγκαταστήσῃ τὰ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν εὐνοούμενα δύο μέλη. Ὑπῆγαν οἱ ἐπὶ τοῦ φροντιστηρίου πρὸς αὐτὸν εἰς διόρθωσιν τοῦ ἀτόπου τούτου καὶ ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας των· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης οὔτε κἂν τοὺς ἐδέχθη. Ἐπὶ τῇ ἐξυβρίσει ταύτῃ παρητήθησαν ὁ Ζωγράφος καὶ ὁ Μαυροκορδάτος ὁ εἰς κατοπίαν τοῦ ἄλλου. Ψιθυρισμοὶ ἐγένοντο καὶ περὶ ἄλλων παραιτήσεων, καὶ ἡ κυβέρνησις ἐκινδύνευε νὰ στερηθῆ ὅλων τῶν ἀξιοτέρων ὑπαλλήλων. Ὁ κυβερνήτης ἠσθάνθη τὴν βλάβην ταύτην καὶ τὸν κίνδυνον, καὶ πάντα τρόπον μετεχειρίσθη εἰς καταπράυνσιν τοῦ Μαυροκορδάτου, διότι ὅποια καὶ ἂν ἦτον ἡ πρὸς αὐτὸν διάθεσις του, ὠμολόγει τὴν ἱκανότητα καὶ φιλοπονίαν του.

Ὁ Μαυροκορδάτος ἀνέλαβε τὰ ἔργα του, ἀφ' οὗ διετέθησαν τὰ τῆς ὑπηρεσίας καθ' ὃν τρόπον δὲν ἔπασχεν ἡ φιλοτιμία του· ἀλλὰ καὶ ἡ διόρθωσις αὕτη οὐδαμῶς ἐθεράπευσε τὸ κακόν, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀντιπολιτεύσεως καθ' ἡμέραν ἐκρατύνετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΖ.

Εκστρατεία Γάλλων εἰς Ἑλλάδα.—Συνθήκη Κοδριγκτώνος καὶ Μεχμέτ-Ἀλή καὶ ἀπόδοσις αἰχμαλώτων.—Ἐπάνοδος εἰς Ἀλεξάνδρειαν τοῦ Ἰβραήμη καὶ ὄλων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ αἰγυπτίων στρατευμάτων.—Ἐλευσις τῶν τριῶν πρέσβων εἰς Πόρον.—Τὰ μεταξὺ τῶν συμμάχων καὶ κοινοποιήσεις αὐτῶν πρὸς τὸν σουλτάνον.—Πρωτόκολλον τῆς 4 νοεμβρίου.

ΕΚΡΑΓΕΝΤΟΣ τοῦ τουρκοῤῥώσικοῦ πολέμου, ἡ Γαλλία θεωροῦσα ὅτι ἀνένδοτος ἦτον ἡ Πύλη ὡς πρὸς τὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι ὁ θαλάσσιος ἀποκλεισμὸς ἱκανὸς δὲν ἦτο ν' ἀναγκάσῃ τοὺς Αἰγυπτίους εἰς ἀναχώρησιν, συνέλαβε τὴν ἰδέαν ἀποστολῆς ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων πρὸς ἕξωσιν ἐκείνων. Ἀντέτεινεν ἐν πρώτοις ἡ Ἀγγλία, ἐπὶ λόγῳ, ὅτι τοιαύτη ἀποστολὴ ἦτο πολέμιον ἔργον πρὸς τὴν Πύλην, καὶ ἀντέβαινεν εἰς τὸ γράμμα καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς εἰρηνικῆς συνθήκης· ἀλλ' ἐπιμενούσης τῆς Γαλλίας, συγκατετέθη· μόνη δὲ ἡ Γαλλία ἀνεδέχθη τὴν ἀποστολὴν ἐν ὀνόματι τῆς συμμαχίας, καὶ τὴν 7 ἰουλίου ὑπεγράφη πρωτόκολλον κανονίζον τὰ περαιτέρω καὶ συνυπεγράφη καὶ ἐπίσημος περὶ τούτου ἀγγελία πρὸς τὴν Πύλην. Πρώτιστον δὲ σκοπὸν ἔχουσα ἡ ἐκστρατεία αὕτη τὴν ἀποπομπὴν τῶν Αἰγυπτίων, εἶχε καὶ δευτερεύοντα, τὴν ἀντιστάθμισιν τῶν παραδουναβίων δυνάμεων τῆς Ῥωσσίας, καὶ τὴν οὐδετέρωσιν τῆς ἔνεκα τοῦ πολέμου ἐνδεχομένης ἐν Ἑλλάδι ἐπιρροῆς αὐτῆς.

Ἐν τούτοις συνήχθη γαλλικὸν στράτευμα ἐν Τουλώνῃ δεκατριῶν χιλιάδων, διαιρεθὲν εἰς τρεῖς μοῖρας ὑπὸ τρεῖς ὑποστρατήγους Τ. Σεβαστιάνην, Χιγονέτον, καὶ Σνειδέρον, ἀρχιστρατηγοῦντος τοῦ Μαιζῶνος.

“Μέγα καὶ εὐγενὲς ἔργον,” εἶπεν ὁ ἀρχιστράτηγος πρὸς τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τῷ ἀπόπλῳ, “σᾶς ἀναθέτει ὁ βασιλεὺς, συναινούντων τῶν συμμάχων του. Στέλλεσθε ν’ ἀπαλλάξετε τῆς κακώσεως πολυένδοξον λαόν. Τὸ ἔργον τοῦτο τιμᾷ τὴν Γαλλίαν ἀποδεικνύον αὐτὴν ἀξίαν τῶν εὐφημιῶν ὄλων τῶν γενναιοφρόνων ἀνδρῶν, καὶ σᾶς ἀνοίγει στάδιον δόξης· ἤξεύρετε πῶς νὰ τὸ διανύσετε· ἐγγύησιν ἔχω τὸ φρόνημα καὶ τὴν ζέσιν ὑμῶν.

“Πρώτην φορὰν μετὰ τὸν ἰγ’ αἰῶνα θὰ φανοῦν μετ’ ὀλίγον αἱ γαλλικαὶ σημαῖαι κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος εἰς λύτρωσιν τῶν Ἑλλήνων. Στρατιῶται, νέαν λάμψιν περιμένει ὁ θρόνος καὶ ἡ πατρίς ἐκ τῶν θριάμβων ὑμῶν· ἐν οἰαδήποτε θέσει καὶ ἂν εὐρεθῆτε, μὴ λησμονήσετε πόσον προσφιλῆ συμφέροντα ἐνεπιστεύθητε· στερήσεις καὶ καυχίαι σᾶς περιμένουν· θὰ τὰς ὑποφέρετε γενναίως· οἱ ἀρχηγοὶ θὰ σᾶς δώσουν τὸ παράδειγμα.”

Καὶ αἱ μὲν ὑπὸ τὸν Σεβαστιάνην καὶ Χιγονέτον δύο μοῖραι ἀπέπλευσαν τὴν 5 καὶ 7 αὐγούστου καὶ κατευοδώθησαν εἰς τὸ παρὰ τὴν Κορώνην Πεταλίδι τὴν 17, συγκατέπλευσε καὶ ὁ ἀρχιστράτηγος· ἡ δὲ ὑπὸ τὸν Σνειδέρον, ἀποπλεύσασα τὴν 20 καὶ πολλὰ παθοῦσα, κατευοδώθη εἰς Πεταλίδι τὴν 4 Σεπτεμβρίου· παρηκολούθουν δὲ καὶ σοφοὶ χάριν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν.

Καθ’ ὃν δὲ καιρὸν ἐπεβιβάζοντο αἱ ὑπὸ τὸν Σεβαστιάνην καὶ Χιγονέτον μοῖραι, ὁ πρό τινος καιροῦ μεταβὰς εἰς Ἀλεξάνδρειαν Κοδριγκτῶν ἐπειθανάγκασε τὸν Μεχμέτ-Ἀλῆν, ἐπὶ ἀπειλῇ ἀποκλεισμοῦ τῶν παραλιῶν τῆς Αἰγύπτου, νὰ συνυπογράψῃ τὴν 25

Ιουλίου συνθήκην ἐπὶ ἀμοιβαία ἀπολύσει τῶν ἐν Ἑλλάδι αἰχμαλώτων Ἑλλήνων ἢ Αἰγυπτίων, ἐκτὸς τῶν θελώντων νὰ μείνωσι παρὰ τοῖς κυρίοις αὐτῶν, ἐπὶ ἐπιστροφῇ τῶν πρὸς τὸν Μεχμέτ-Ἀλῆν, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Νεοκάστρου, προαποσταλέντων, ἐπὶ ἔξαγορᾷ τῶν παρὰ τοῖς ἰδιώταις δουλευόντων, διὰ συνδρομῆς τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, ἐπὶ ἀποδόσει τοῦ πληρώματος αἰγυπτίας τινὸς κορβέττας ἀλωθείσης ὑπὸ τῶν Ῥώσσω ἐξωθεν τῆς Μοθώνης, ἐπὶ ἐπανόδῳ εἰς Αἴγυπτον τῶν ἐν Πελοποννήσῳ αἰγυπτίων στρατευμάτων, ἐπὶ ἀποστολῇ πλοίων παρὰ τῆς αἰγυπτίας Ἀρχῆς εἰς μεταβίβασιν αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν ἀγγλικῶν καὶ γαλλικῶν, καὶ ἐπὶ διατηρήσει ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν τῶν φρουρίων Πατρῶν, Ῥίου, Χλουμουτσίου, Μοθώνης, Κορώνης καὶ Νεοκάστρου. Κατὰ τὴν συνθήκην ταύτην παρέδωκεν ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς 172 αἰχμαλώτους δουλεύοντας ἐν τοῖς ναυστάθμοις τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἀλλά, πρὶν ἐνεργηθῶσι τὰ τῆς συνθήκης ὡς πρὸς τὴν κένωσιν τῆς Πελοποννήσου, ἔφθασεν εἰς Ἑλλάδα τὸ γαλλικὸν στράτευμα. Ὁ Ἰβραήμης εἶχεν ἤδη δεχθῆ τὴν συνθήκην, ἀλλὰ παρενέβαλε δυσκολίας ὡς πρὸς τὴν ἀναχώρησίν του· ἐφαίνετο δὲ ὅτι δὲν ἐφοβεῖτο τοὺς Γάλλους, νομίζων ὅτι τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συνομολογηθέντα τὸν ἐπροφύλατταν ἀπὸ πάσης βίας· ἀλλ' ἐπὶ τέλος ἀπέπλευσεν ἡ μὲν πρώτη μοῖρα τοῦ στρατεύματός του τὴν 4 Σεπτεμβρίου, τὸ δὲ ὑπόλοιπον καὶ αὐτὸς τὴν 23· οἱ δύο δὲ ἀπόπλοι ἐγένοντο ὑπὸ τὴν ἐπαγρύπνησιν συμμαχικῶν πλοίων ἕως εἰς Ἀλεξανδρείαν. Ἦσαν δὲ ὅλοι οἱ ἀποπλεύσαντες κατὰ μὲν τὸν Μαιζῶνα 21,000, κατὰ δὲ ἄλλους 15,000, ἐξ ὧν πολλοὶ ἀσθενεῖς· οἱ δὲ κατὰ διαφόρους καιροὺς ἐξ Αἰγύπτου ἐλθόντες ἐλογίζοντο 40,000. Τοιοῦτον τὸ τέλος τῆς εἰς Ἑλλάδα αἰγυπτιακῆς ἐκστρατείας.

Πολλάκις εἶδαμεν, ὅτι κατέβαλαν οἱ Ἕλληνες τοὺς μαχιμωτέρους στρατοὺς τοῦ σουλτάνου πολεμοῦντες ἄτακτοι πρὸς ἀτάκτους· ἀλλὰ τοιαύτη εἶναι ἡ ὑπεροχὴ τῶν τακτικῶν, ὥστε οἱ καταβαλόντες τοὺς μαχιμωτέρους στρατοὺς τοῦ σουλτάνου Ἕλληνες κατεβλήθησαν ἐπὶ Ἰβραήμη ὑπὸ ἀγενῶν ἀλλὰ τακτικῶν Φελλάχων, καὶ δὲν ἀνηγέρθησαν εἰμὴ διὰ τῆς χειρὸς τῶν συμμάχων. Τὰ πράγματα ὁμως ἀπέδειξαν, ὅτι οὐδεμιᾶς ξένης χειρὸς χρεῖαν θὰ εἶχεν ἡ Ἑλλάς, ἂν ὁ πασᾶς τῆς Αἰγύπτου δὲν ἤρχετο εἰς ἀντίληψιν τοῦ κυριάρχου του διὰ τῆς τακτικῆς του δυνάμεως ἰκανῆς βεβαίως νὰ καταστρέψῃ τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ αὐτὸν τὸν κυριάρχην του.

Ἀναχωρήσαντος δὲ τοῦ Ἰβραήμη, ἔμειναν τὰ φρούρια τῆς Πελοποννήσου ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν κατὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁ Κοδριγκτὼν ἔμαθε κατὰ πρῶτον παρὰ τοῦ Μεχμέτ-Ἀλῆ, ὅτι οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεις, καθ' ὃν καιρὸν ἐπρόβαλαν τὴν κένωσιν τῆς Πελοποννήσου, ἔστερξαν νὰ διαμείνωσι τὰ φρούρια ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Πύλης· διὰ τὸν λόγον τοῦτον, καὶ διότι δὲν ἐνέδιδεν ἄλλως ὁ Μεχμέτ-Ἀλῆς, ἠναγκάσθη νὰ δεχθῆ τὸν αὐτὸν ὄρον (α). ἀλλ' ἡ συμμαχία δὲν τὸν ἐθεώρησεν ὑποχρεωτικόν, διότι ἡ Πύλη οὔτε τὸν ἐδέχθη, καθ' ὃν καιρὸν ἐπροβλήθη, οὔτε, καὶ ἀφ' οὔ ἐγράφη ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἀλεξανδρείαν συνθήκῃ, ἀπήτησε τὴν ἐκτελεσίν του, ὡς ὀφείλουσα νὰ δεχθῆ καὶ ὅσα ἄλλα οἱ πρέσβεις τῇ ἐπρόβαλαν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ πρὸ πάντων τὴν μεσιτείαν τῶν αὐλῶν καὶ τὴν παῦσιν τοῦ πολέμου· διὰ τὰ αἷτια ταῦτα ὁ Μαιζὼν, συναινούσης τῆς συμμαχίας, ἀπεφάσισε νὰ κενώσῃ τὰ φρούρια διὰ τῆς βίας, καὶ τὴν ἐπαύριον τοῦ ἀπόπλου τοῦ Ἰβραήμη, ὃ ἐστὶ τὴν 24 Σεπτεμβρίου, ἀπέστειλε στρατεύματα, τὰ μὲν ὑπὸ τὸν Δουρρῖον τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Χιγονέτον, εἰς κυρίευσιν τῶν

φρουρίων Νεοκάστρου καὶ Μοθώνης. “ Οὔτε παρα-
 “ διδόμεθα, οὔτε πολεμοῦμεν,” ἀπεκρίθησαν οἱ ἐν τῷ
 Νεοκάστρῳ. Τότε ἀνέβησαν οἱ περὶ τὸν Χιγονέτον
 τὰ τεῖχη καὶ ἐκυρίευσαν τὸ φρούριον ἀμαχητί. Τὰ
 αὐτὰ ἀπεκρίθησαν καὶ οἱ ἐν Μοθώνῃ τὴν ἐπαύριον.
 Ἀνέτρεψαν τότε οἱ περὶ τὸν Δουρῤῥίον τὰς πρὸς τὴν
 ξηρὰν καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν πύλας τοῦ φρουρίου
 διὰ τῆς συμπράξεως τῶν πληρωμάτων δύο δικρότων,
 τοῦ μὲν γαλλικοῦ, τοῦ δὲ ἀγγλικοῦ, καὶ τὸ ἐκυρίευσαν
 καὶ οὗτοι ἀμαχητί. Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τῶν
 δύο τούτων φρουρίων, ἐξεστράτευσαν αὐθημερὸν οἱ
 Γάλλοι ὑπὸ τὸν Σεβαστιάνην πρὸς τὴν Κορώνην·
 καί, ἐπειδὴ οὐδ’ ἐκεῖνοι ὑπήκουσαν, ἐπεχείρησαν τὴν
 ἐπαύριον ν’ ἀναβῶσι τὰ τεῖχη. Οἱ Τούρκοι, ρί-
 πτοντες ἄνωθεν λίθους, ἔβλαψαν τοὺς Γάλλους ἀνα-
 βαίνοντας, καὶ τοὺς ἠνάγκασαν ἔχοντας διαταγὴν νὰ
 μὴ τουφεκίσωσι πρῶτοι, ἂν δὲν ἐτουφεκίζοντο, νὰ
 καταβῶσι βεβλαμμένοι. Ἀλλὰ βεβαιωθέντες οἱ
 *γκλειστοὶ ὅτι παρεδόθη ἀμαχητὶ ἡ Μοθώνη, ἤνοιξαν
 τὰς πύλας τοῦ φρουρίου τὴν ἐπαύριον. Ἀντίστασιν
 ἤνυραν κατ’ ἀρχὰς οἱ ὑπὸ τὸν Σνεϊδέρον ἀποβάντες
 κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἀχαΐας εἰς ἕξωσιν τῶν ἐν τοῖς
 φρουρίοις τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Ῥίου Τούρκων. Ἀλλ’
 ἀφ’ οὗ ἐπλησίασαν ἐντὸς βολῆς κανονίου, ὑπέγραψαν
 τὴν 7 ὀκτωβρίου τὴν παράδοσιν τῶν δύο τούτων
 φρουρίων ὁ φρούραρχος αὐτῶν Χατζῆ Ἀβδουλᾶς καὶ
 οἱ λοιποὶ καθ’ ἣν ὅμως ἡμέραν ἐπρόκειτο ἡ παρά-
 δοσις των, οἱ ἐν τῷ Ῥίῳ ἀπέρριψαν τὴν συνθήκην
 παρα γνώμην τοῦ φρουράρχου καὶ ἤρχισαν ἐκ νέου
 πρῶτοι πόλεμον· ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας πολεμού-
 μενοι καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, ἐλθόντων καὶ
 ἄλλων στρατευμάτων ὑπὸ τὸν Χιγονέτον, καὶ ἄλλων
 πολεμικῶν πλοίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Μαιζῶνος, καὶ
 φοβηθέντες τὴν ἐτοιμαζομένην ἔφοδον παρεδόθησαν
 τὴν 18 ὀκτωβρίου. 25 Γάλλοι ἐσκοτώθησαν καὶ

ἐπληρώθησαν ἐπὶ τῆς πολιορκίας ταύτης· οἱ δὲ ἐντὸς τῶν πεσόντων φρουρίων, ὅλοι 2800, ἀπεστάλησαν ἀσφαλῶς εἰς τὰ ἴδια· ὑψώθησαν καὶ ἐφ' ὄλων τῶν φρουρίων αἱ τρεῖς συμμαχικαὶ σημαῖαι. Τιοιουτοτρόπως ἐκενώθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος.

Οἱ δὲ πρέσβεις τῶν τριῶν αὐλῶν, συνελθόντες εἰς Κορυφούς, ἀπεφάσισαν νὰ μεταβῶσιν εἰς Πόρον παρὰ τῇ ἐλληνικῇ κυβερνήσει πρὸς λύσιν διὰ τῆς συμπράξεως αὐτῆς τῶν ἐν τῇ συνθήκῃ διαλαμβανόμενων τεσσάρων ζητημάτων, ἦτοι, τῆς ὀροθεσίας, τοῦ φόρου, τῆς ἀποζημιώσεως τῶν τουρκικῶν ἰδιοκτησιῶν, καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως Ἀρχῆς συνεργεία καὶ τῆς Πύλης. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσωσιν ἐκ Κορυφῶν, ἀνήγγειλαν τῷ κυβερνήτῃ τὸν σκοπὸν τῶν, καὶ λαβόντες ἀπάντησιν, δι' ἧς ὑπέσχετο τὴν συνδρομὴν τοῦ εἰς λύσιν τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων, ἀνεχώρησαν τὴν 29 αὐγούστου καὶ κατέπλευσαν εἰς Πόρον τὴν 4 Σεπτεμβρίου· δι' ἔλλειψιν δὲ καταλλήλων κατοικιῶν, διέμεινεν ἕκαστος ἐπὶ τοῦ μετακομίσαντος αὐτὸν βασιλικοῦ πλοίου.

Ἐν ᾧ δὲ διέτριβαν οἱ τρεῖς πρέσβεις ἐν Ἑπτανήσῳ, οἱ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἔγραψαν τῇ Πύλῃ προβάλλοντες νὰ στείλῃ καὶ αὕτη πληρεξουσίον τῆς εἰς τὸ Αἰγαῖον κατὰ τὴν συνθήκην πρὸς ἐξίσασιν τῶν πολιτικῶν διαφορῶν αὐτῆς καὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ λέγοντες ὅτι ἐκτὸς τοῦ πληρεξουσίου Ἕλληνος θὰ παρευρίσκετο καὶ πληρεξουσὸς Ῥώσσοσ, διότι ὁ αὐτοκράτωρ, ἂν καὶ πολέμιος τῆς Πύλης ἐπὶ τοῦ Δουνάβεωσ, ἔφερε χαρακτῆρα μεσίτου, ὡσ καὶ οἱ δύο σύμμαχοί του, ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἀπέρριψε τὴν πρότασιν ταύτην ἡ Πύλη ἐπὶ λόγῳ, ὅτι δὲν παρεδέχετο τὴν ἐφαρμογὴν ὡσ πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῶν ἐν χρήσει πρὸς κυβερνήσεις τύπων, καὶ ὅτι ἡ παρουσία πληρεξουσίου Ῥώσσοσ ἀντέκειτο πρὸς τὴν πολέμιον διαγωγὴν τῆς αὐλῆσ ἐκείνησ, καὶ οὐδόλωσ

ἔδεικνυε τὸν εἰλικρινῆ σκοπὸν τῶν φιλικῶν περὶ τὴν Πύλην διακοινώσεων Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἡ Πύλη ἤθελε καὶ τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα ν' ἀποφύγη, καὶ τὴν συμμαχίαν τῆς Ῥωσσίας καὶ τῶν ἄλλων αὐλῶν δι' ἄλλων καὶ διὰ τῶν πλαγίων τούτων τρόπων νὰ διαλύσῃ· διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καλέσασα τοὺς δύο πρέσβεις κατ' εὐθείαν τὴν πρώτην φοράν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ μὴ εἰσακουσθεῖσα, καλέσασα αὐτοὺς καὶ δευτέραν διὰ γραμμάτων πρὸς τὰς κυβερνήσεις των καὶ μηδὲ τότε εἰσακουσθεῖσα, τοὺς ἐκάλεσε καὶ τρίτην κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν περίστασιν, ἀλλ' οὔτε καὶ κατ' αὐτὴν ἐπέτυχεν.

Ἐν τοσοῦτῳ, ἐξάμηνον παρήλθεν ἀφ' οὗ τὰ Ῥωσικὰ στρατεύματα ἐπάτησαν τὰ χῶματα τῆς Τουρκίας, καὶ ἡ Πύλη ἔπνεεν ὡς ἐξ ἀρχῆς πόλεμον. Ἡ δὲ Ῥωσσία, θέλουσα νὰ στενοχωρήσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν σουλτάνον, ἀπεφάσισε ν' ἀποκλείσῃ τὴν βασιλεύουσάν του. Ὁ στόλος τῆς ἐμπόδιζεν ἤδη τὴν μετακόμισιν παντὸς εἵδους τροφῆς· διὰ τοῦ Βοσπόρου ἀνοικτὸς ὅμως ἦτον ὁ Ἑλλήσποντος, καὶ ἐχρειάζετο πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ νὰ κλείσῃ καὶ αὐτόν· ἀλλ' ἐχρειάζετο τότε ν' ἀναλάβῃ ἐν τῇ Μεσογείῳ ὄν χάριν τῆς συμμαχίας κατέθεσε πολέμιον χαρακτήρα, καὶ εἰδοποίησε τὰς συμμάχους Δυνάμεις περὶ τούτου. Εἰς ἄκρον ὠργίσθη ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῇ εἰδοποιήσει ταύτῃ, καὶ ἐθεώρησε τὴν Ῥωσσίαν παραβάτιν τῶν συννομολογηθέντων. Τοιαύτην τὴν ἐθεώρησε καὶ ἡ Γαλλία, ὥστε ἡ Ῥωσσία ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ τούτου.

Ἀφ' οὗ δὲ τὰ γαλλικὰ στρατεύματα ἠλευθέρωσαν τὴν Πελοπόννησον, ἐπρότεινεν ἡ Γαλλία εἰς ἐξασφάλισιν αὐτῆς ἀπὸ πάσης ἐξωθεν ἐχθρικής προσβολῆς νὰ ἐνεργηθῇ ἐν τῶν τριῶν· ἢ ἡ Πύλη νὰ κηρύξῃ ἀνακωχήν, ἢ αἱ Δυνάμεις νὰ παραλάβωσι τὴν Πελοπόννησον ὑπὸ τὴν προσωρινὴν ἐγγύησίν

των, ἢ ἡ Πελοπόννησος νὰ τεθῆ εἰς ἀσφαλῆ θέσιν διὰ τῆς πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ἐκστρατείας τῶν Γάλλων πρὸς ἔξωσιν τῶν ἐν Ἀττικῇ καὶ Εὐβοίᾳ Τούρκων, ὡς μὴ ἀσφαλιζομένη, ἂν δὲν εἶχε προπύργια· καὶ τὴν μὲν ὑπερίσθμιον ἐκστρατείαν ἀπεδοκίμασε τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον ὑπὸ διαφόρους λόγους, καὶ ἐπρότεινεν ἐξ ἐναντίας νὰ διαταχθῆ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ φέρῃ ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τὰ ἐκτὸς στρατεύματά της· ἐδέχθη δὲ νὰ τεθῶσιν ἡ Πελοπόννησος, αἱ παρακείμεναι Νῆσοι καὶ αἱ Κυκλάδες ὑπὸ τὴν προσωρινὴν ἐγγύησιν τῆς συμμαχίας ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τῆς μετὰ ταῦτα διαγραφησομένης ὁροθεσίας. Πολλοῦ δὲ λόγου περὶ τῶν ζητημάτων τούτων γενομένου παρὰ τοῖς συμμαχοῖς, ἐνεκρίθη ἐπὶ τέλους παρὰ πάντων ἡ τελευταία αὕτη γνώμη, καὶ συνετάχθη καὶ πρωτόκολλον τὴν 4 νοεμβρίου, δι' οὗ ἀνεκαλεῖτο καὶ ὁ γαλλικὸς στρατός, μὴ ἐμποδιζομένης τῆς Γαλλίας ν' ἀφήσῃ ἐν Πελοποννήσῳ μέρος αὐτοῦ πρὸς καιρόν, ἂν τὸ ἐνέκρινεν, ὡς δεῖγμα καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἐγγυήσεως. Ἀνηγγέλθη δὲ ἐγγράφως τῇ Πύλῃ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγγύησις διὰ τοῦ παρ' αὐτῇ πρέσβεως τῶν Κάτω-Χωρῶν, δι' οὗ ἐνηργεῖτο ἡ τῶν τριῶν αὐλῶν καὶ τῆς Πύλης ἀνταπόκρισις μετὰ τὴν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως ἀναχώρησιν τῶν πρέσβεων.

1828-29.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΗ.

Κυρίεις τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου.—Πολεμικὰ συμβάντα ἐν Κρήτῃ.—Ἀδράνεια τῶν ὑπὸ τὸν Ἐψηλάντην στρατευμάτων.—Ἀνάκτησις ὅλης σχεδὸν τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.—Κυρίεις Βονίτσης.—Πανώλης ἐν Καλαβρύτοις.

ΚΑΘ' ὃν δὲ καιρὸν διέβη εἰς Μύτικα ὁ κυβερνήτης, ὅπου ἔλαβεν ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἐσχεδιάσθη ἡ κυρίεις τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου. Τὸ Μεσολόγγι ἐπολιορκεῖτο διὰ θαλάσσης, ἀφ' οὗ ὁ Ἄστιγξ ἀνήγειρεν ἐπὶ τοῦ Βασιλαδίου τὴν πεσοῦσαν ἑλληνικὴν σημαίαν, καὶ δὲν ἐλάμβανεν ἡ φρουρά του τροφὰς ἐκεῖθεν· ἀλλ' ὁ ἀμβρακικὸς κόλπος καὶ τὸ Μακρυνόρος ἦσαν ὑπεξούσια τῶν Τούρκων, καὶ διαμετεκομίζοντο τροφαὶ καὶ παντὸς εἴδους ἀναγκαῖα εἰς Μεσολόγγι καὶ εὐκόλως καὶ ἀφθόνως. Οἱ Βαλτινοί, οἱ φαινόμενοι προσκυνημένοι, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κλείσωσι τὰ στενὰ τοῦ Μακρυνόρους, ἂν ἔβλεπαν ἑλληνικὴν δύναμιν ἐν τῷ κόλπῳ· ἡ κατάληψις λοιπὸν αὐτοῦ ἐφαίνετο ἡ βᾶσις τῶν μελετωμένων πολεμικῶν ἐργασιῶν κατ' ἐκείνο τὸ μέρος, καὶ τούτου χάριν ἐπανελθὼν ὁ κυβερνήτης εἰς Πόρον, ἡσχολήθη εἰς συγκρότησιν καὶ ἀποστολὴν κατὰ τὸν κόλπον ἐκείνον στολίσκου καὶ διώρισεν ἀρχηγὸν αὐτοῦ τὸν Πασάνον.

Ἐμφανισθέντος δὲ τοῦ στολίσκου κατὰ τὸν Μύτικα, ἐκινήθη ὅλον τὸ στράτευμα, καὶ ἐπὶ σκοπῷ νὰ συμπράξῃ κατὰ τῆς Πρεβέζης κατέλαβε τὸ παρά τὸ Ἄκτιον (Πούνταν) Χελογύβαρον. Τὴν δὲ 11

σεπτεμβρίου ἔφθασεν ὁ στολίσκος πλησίον τοῦ ἁμβρακικοῦ κόλπου, καὶ ὁ Πασάνος ἀνέβη εἰς τὴν Καρτερίαν. Τὸ ἀτμόπλοον τοῦτο, ὡς καὶ ἡ Ἐπιχειρήσις, καὶ τὸ μονοκάταρτον ἢ Μέδουσα σφοδρῶς ἐκανονοβόλουν τὸ φρούριον τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὑπὸ τὴν κανονοβολὴν αὐτῶν τὰ πλοιάρια ἐπροχώρουν· ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνεμος δὲν ἦτο δεξιὸς καὶ ἡ ρύμη σφοδρά· ὅθεν ὁ εἰσπλους ἀνεβλήθη εἰς τὴν αὔριον. Ἐκινήθησαν τὴν αὔριον ὡς καὶ τὴν προτεραίαν καὶ ἐπροχώρησαν πάλιν πρὸς τὸ στόμα· ἀλλ', ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἦτον ἀπόγαιος, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαρτερήσωσι πολλὰς ὥρας ὑπὸ τὴν πυροβολὴν τῆς Πρεβέζης. Πρὸς δὲ τὴν μεσημβρίαν ἐπνευσε βοηθὸς ἄνεμος· ἐζήτησαν τότε οἱ ναῦται νὰ εἰσπλεύσωσιν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ἐπὶ τῆς Καρτερίας ἀρχηγοῦ· ἀλλ' ὁ ἀρχηγός, προφασιζόμενος ἀσθένειαν, ἀπειποιήθη νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ αὐτοπροσώπως. Συνειθισμένοι οἱ Ἕλληνες νὰ βλέπωσι πάντοτε πρωταγωνιστὴν τὸν ἀρχηγόν, καὶ βλέποντες τὸν Πασάνον ὑπεκφεύγοντα τὸν κίνδυνον ἐπαλινδρόμησαν τὴν νύκτα τῆς 13 εἰς Μύτικα.

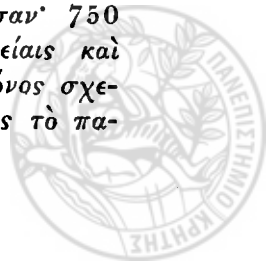
Ἐν ᾧ δὲ αἱ ναυτικαὶ ἐργασίαι ὀλοτελῶς ἀπέτυχαν, αἱ τῆς ξηρᾶς εὐτύχησαν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τοῦ στρατεύματος, ἢ ὑπὸ τὸν φιλέλληνα Δενσέλον (α), κατέλαβε τὸ Λουτράκι, ἐκυρίευσε μίαν ἀλιάδα, καὶ δι' αὐτῆς ἐκυριεύθησαν ἕξ πλοιάρια τουρκικὰ καὶ ἐφωπλίσθησαν. Μετακομισθέντων δὲ καὶ 100 ναυτῶν ἄλλοθεν, ἐκόπη ἡ συγκοινωνία Πρεβέζης καὶ Καρβασαρά. Οἱ Τούρκοι, βλέποντες τὰ γεγονότα, ἐφώπλισαν ἐν δικάταρτον καὶ μίαν κανονοφόρον. Ἐν τούτοις, βλέποντες οἱ ἐπανελθόντες εἰς Μύτικα ἄπρακτοι ναῦται τὸ κατόρθωμα τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων, ἐμβάντες εἰς τέσσαρα ἔνοπλα πλοιάρια ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἀνδρέα Κωφοῦ, τοῦ Ἀνδρέα Τενεκέ, τοῦ Ἀναστάση

Παρασκευᾶ καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Θεοφίλου, ὠρκίσθησαν νὰ εἰσπλεύσωσιν ἄνευ τοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ τῷ ὄντι 4 ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 21 εἰσέπλευσαν ὑπὸ σφοδρότατον πυροβολισμόν τῆς Πρεβέζης καὶ τοῦ Ἀκτίου εἰς ἑκστασιν τῶν παρευρεθέντων θεωρούντων τὸ στόμα τοῦ κόλπου ἀδιάβατον ἐξ αἰτίας τῶν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτοῦ κανονοστασίων καὶ τῆς στενότητός του, διότι βολὴ τουφεκίου ἀφικνεῖται ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸ ἄλλο χεῖλος. Εἰσελθόντα δὲ τὰ ἑλληνικὰ πλοιάρια ἐκυρίευσαν 40 τῶν ὑπὸ σημαίαν τουρκικὴν εὐρεθέντων ἐν τῷ κόλπῳ καὶ ἐβύθισαν κανονοβολοῦντα τὴν κανονοφόρον ἠνάγκασαν δὲ τὸ δικάταρτον νὰ διασωθῆ εἰς Σαλαχώραν. Εἰς μόνος ἐφουεύθη ἐπὶ τοῦ εἰσπλου, ὁ Κωφός, τρεῖς δὲ ἐπληγώθησαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Τενεκές· τόσον δὲ ἠρίστευσαν τὰ πληρώματα τῶν τεσσάρων ἐνόπλων πλοιαρίων, ὥστε ὁ ἀρχιστράτηγος ἔγραφεν, ὅτι οὐδέποτε ἄνθρωποι ἐφάνησαν ἀξιώτεροι τῆς εὐγνωμοσύνης τῆς πατρίδος των. Ἐν τούτοις ἡ ἀνέλπιστος ἀνανδρία τοῦ Πασάνου καὶ ἡ ἀσύνητος διαγωγὴ του πρὸς τὴν ἰόνιον κυβέρνησιν ἠνάγκασαν τὸν κυβερνήτην ν' ἀντικαστήσῃ τὸν Ἀυτῶνην Κριεζην, ἄνδρα γενναῖον καὶ συνετόν.

Τὰ δὲ ἐν τῷ κόλπῳ ἑλληνικὰ πλοιάρια, καταστρέψαντα τὴν ἐν αὐτῷ ἐχθρικὴν δύναμιν, ἐξέπλευσαν ἄλλ' εἰσέπλευσαν ἐκ νέου περὶ τὰ τέλη νοεμβρίου ἀβλαβῶς, ἐπικρατούσης ἀντιπνοίας καὶ ὑπὸ βαρῶν κανοβολισμὸν τῶν φρουρίων, καὶ ἐνδιέμειναν. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

Ἡ δὲ ἀφίξις τοῦ Ρεῦνέκου εἰς Κρήτην ἀνεξωγογήνησε τὸν ἀγῶνα. Οἱ Κρῆτες, συγκεντρωθέντες περὶ τὰ τέλη τοῦ ἰουλίου εἰς Πρόσνερον, ὡς τρισχίλιοι, ἐξεστράτευσαν· καὶ οἱ μὲν κατέλαβαν τὴν θέσιν τοῦ Διγενῆ, οἱ δὲ τὴν τοῦ Ἀλιγάνου, οἱ δὲ προσέβαλαν

τὴν 1 αὐγούστου τοὺς ἐν Μαλάξᾳ Τούρκους καὶ τοὺς ἀπέκλεισαν ἐντὸς τριῶν οἰκιῶν. Συνενωθέντες δὲ καὶ οἱ καταλαβόντες τὰς δύο ἀνωτέρω θέσεις, ἀπέκρουσαν κατὰ τὸ Νερόκουρον εὐτυχῶς τοὺς ὑπὸ τὸν Μουσταφᾶν ἐξελθόντας τῶν Χανιῶν πρὸς βοήθειαν τῶν ἐν Μαλάξᾳ, καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸ φρούριον κακῶς ἔχοντας, καταδιώκοντές τοὺς μέχρι βολῆς κανονίου· πολλοὶ ἐχθροὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην· ἐφονεύθη καὶ ὁ κεχαγιᾶς τοῦ πασᾶ, ἐφονεύθησαν καὶ 10 Ἕλληνες καὶ ἐπληγώθησαν 20. Οἱ Ἕλληνες ἔπραξαν ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ἔργον ἀξιοσημείωτον ὡς ἀσύνηθες. 30 Τούρκοι, ἀποκοπέντες τῶν ἄλλων, πολιορκηθέντες ἐν Νεροκούρῳ καὶ παραδοθέντες, ἐστάλησαν ἀβλαβεῖς εἰς Χανιά· πολλὰ δὲ καὶ πολυειδῆ λάφυρα ἔπρασεν εἰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Μετὰ τὴν μάχην ταύτην τὸ ἑλληνικὸν στρατεύμα ἐπάτησεν ἀκωλύτως τὸν Ἀποκόρωνα καὶ ἠνάγκασε τοὺς ἐκεῖ ἐχθροὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς Σούδαν. Μετὰ δὲ τὴν κατὰ τὸ Νερόκουρον ἦτταν ἐστάλησαν τουρκικὰ στρατεύματα εἰς Λάκκους, ἀλλ' ἀπέτυχαν. Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες ἐνεδρεύοντες πολλαχοῦ ἐφόνευσαν τὴν 13 αὐγούστου κατὰ τὴν Μεσαρὰν τὸν ἐπ' ἀνδρίᾳ καὶ ὠμότητι γνωστὸν Ἀγριολίδην, ἀρχηγὸν τῶν τουρκικῶν ὄπλων τοῦ Μεγάλου Καστροῦ, καὶ τὸν ἀπεκεφάλισαν. Τὸν φόνον τοῦτον μαθόντες οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ, καὶ ἰδόντες τὸ πτώμα ἐνώπιον αὐτῶν ἀκέφαλον ἐφρύαξαν, καὶ κλείσαντες τὰς πύλας ἔπρασεν ξιφῆρεις ἐπὶ τοὺς δυστυχεῖς Χριστιανούς, τοὺς μὲν σφάζοντες τοὺς δὲ ρίπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὰ πηγάδια, καὶ εἰς τοὺς ἀποπάτους· οὔτε κοράσια οὔτε βρέφη ἐλυπήθησαν· 750 πτώματα ἦσαν μόνον τὰ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἀγυιαῖς τῆς πόλεως, καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν μόνος σχεδὸν ὁ μητροπολίτης διεσώθη καταφυγῶν εἰς τὸ πα-

λάτιον τοῦ πασᾶ· δὲν ἐξιλεώθησαν δὲ θύοντες τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ Χριστιανούς, ἀλλ' ὤρμησαν καὶ εἰς τὰ περίξ σφάζοντες καὶ ἐκεῖ ἀνηλεῶς τοὺς μὴ πταίσαντας. Ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Ῥεθύμνιοι τοὺς Καστρινοὺς, καὶ ἐξελθόντες τὴν 19 διὰ νυκτὸς ἔπεσαν τὰ ἑξήμερώματα εἰς τινα χωρία καὶ ἔσφαξαν ὑπὲρ τοὺς 60 Χριστιανούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἱερέα ἑνὸς τῶν χωρίων λειτουργοῦντα. Ἡ εἶδησις αὕτη μετέβαλε τὴν πρὸς τοὺς πάσχοντας Κρήτας δυσμενῆ διάθεσιν τῶν ἐν Πόρῳ τότε διατριβόντων πρέσβειων ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον, καὶ ἔκτοτε ηὔξηθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπὶ τῆς νήσου ὀπλοφόρων Ἑλλήνων.

Ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἔπλεεν ὑπὸ τὸ ἀκρωτήριον τῆς παλαιᾶς Σούδας ἡ λέμβος τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου, Ἡρακλέος, καταδιώκουσα ἐχθρικὸν πλοιάριον. Τουρκοὶ τινες ἐνεδρεύοντες ἐτουφέκισαν αἰφνης τοὺς ἐν αὐτῇ, ἐφόνευσαν δύο, καὶ ἐπλήγωσαν πέντε.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ ὀκτωβρίου, ἔφθασεν εἰς Χανιά ὁ διαδεχθεὶς τὸν Κοδριγκτῶνα, ἀνακληθέντα, Μαλκώλμης, καὶ ἐπρόβαλεν ἐν ὀνόματι τῆς συμμαχίας ἀνακωχήν. Οἱ Ἕλληνες τὴν ἐδέχθησαν, ἀλλ' ὁ Μουσταφᾶς τὴν ἀπέρριψεν.

Ἀναχωρήσας ὁ Μαλκώλμης, ἄφησε τοποτηρητὴν τοῦ τὸν πλοίαρχον Μαιτλάνδον, καὶ ἐπὶ τῇ ἐπανειλημμένῃ προτροπῇ αὐτοῦ ἐδέχθη ὁ Μουσταφᾶς τὴν ἀνακωχήν· ἀλλὰ οἱ φόνοι, αἱ λεηλασίαι καὶ αἱ καταστροφαὶ δὲν ἔπαυσαν.

Ὀλίγαι παρήλθαν ἡμέραι ἀφ' οἷς ἀπεστάλησαν τὰ ἐν Τροϊζῆνι στρατεύματα εἰς Μέγαρα καὶ ἐπληθύνθησαν εἰς ὀκτακισχιλίους, ὅλους Στερεοελλαδίτας· ἀλλὰ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν διέμειναν ἀργὰ ἑπτὰ μῆνας· ἀργὰ τὰ ἦσαν ὅτ' ἔφθασαν καὶ οἱ πρέσβεις εἰς Πόρον· χεὶρ ἀόρατος ἐφαίνετο ἀναχαιτίζουσα αὐτά, καὶ τὸ κοινὸν ἐγόγγυζε δικαίως. Μόλις αἱ ὑπὸ τὸν Κίτσον Ἐσαβέλλαν καὶ Γιαννάκη Στράτον

χιλιαρχίαι καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Νικολὸν Τσαβέλλαν πεντακοσιαρχία ἀπεσπίασθησαν τὴν 11 αὐγούστου τοῦ γενικοῦ στρατοπέδου καὶ ἐστράτευσαν κατὰ τὰς ἐπαρχίας Λοιδωρικίου καὶ Μαλανδρίνου εἰς ἐμπόδιον εἰσαγωγῆς τροφῶν εἰς Ναύπακτον.

Ἀποβάντες οὗτοι εἰς τὸ παράλιον τῆς Σεργούλας πλησίον τῶν Τριζονίων, ἐκυρίευσαν τὰς ἐπαρχίας Λοιδωρικίου καὶ Μαλανδρίνου, ἐξελάσαντες τοὺς ἐν αὐταῖς κατέχοντας θέσεις ἐχθροῦς. Ἡ εἶδησις αὕτη κατετάραξε τὸν Ἀχμέτ-Πρέβισταν, ὅστις τεταγμένος ὡς ἐκτελεστικὴ δύναμις τῆς ἐπαρχίας Κραββάρων, ἔσπευσε ν' ἀρπάσῃ ὅσα ἦνυρε γεννήματα καὶ τροφίμα καὶ νὰ κλεισθῇ ἐν Λομποτινᾷ, χωρῖν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας· ἐμελέτησε δὲ νὰ συλλάβῃ καὶ προκρίτους ἄλλων τινῶν χωρίων· ἀλλ' οὗτοι ἐπρόφθασαν καὶ ἐπεκαλέσθησαν ἐν καιρῷ τὴν βοήθειαν τῶν ἐκστρατευσάντων ὁμογενῶν, οἵτινες καὶ αὐτοὺς κινδυνεύοντας ἐλύτρωσαν, καὶ τὴν Λομποτινὰν ἐπολιόρκησαν. Γνωσθείσσης δὲ τῆς πολιορκίας, 250 τῶν ἐν Ναυπάκτῳ ἐξεστράτευσαν εἰς βοήθειαν· ἀλλ' ὁ Γιάννης Φαρμάκης, καταλαβὼν τὴν θέσιν τοῦ Σκοποῦ, ἐματαίωσε τὸ σχέδιον. Ἐν τούτοις ἦλθαν ἄγγελοι λέγοντες τοῖς πολιορκηταῖς, ὅτι οἱ ἐν Πατρατικίῳ ἐπήρχοντο ὑπὸ τὸν Ὀσμάμπασαν καὶ τὸν Ἀσλάμπην· τότε οἱ μὲν τῶν πολιορκητῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἠϋξήθη, ἀφέντες τὴν πολιορκίαν κατέλαβαν τὰς ἐμπροσθινὰς θέσεις πρὸς τὴν Ἀλογόβρυσιν ἐπὶ τῶν ὀρίων τοῦ Λοιδωρικίου καὶ τοῦ Πατρατικίου, οἱ δὲ ἐτοποθετήθησαν κατὰ τὴν Ὀξιὰν πρὸς ἀντίστασιν. Ἐν τοσοῦτῳ οἱ ἐν Λομποτινᾷ ἐχθροί, ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τῶν κινήματων τούτων, ἐξώρμησαν τὴν 14 καὶ 16 ὀκτωβρίου ἐπὶ τοὺς πολιορκοῦντας καὶ κατέχοντας τὸ Μυρμιγκάκι καὶ ἐπολέμησαν· ἀλλ' ἐπανήλθαν εἰς Λομποτινὰν κακὴν κακῶς, ἀφήσαντες κατὰ τὰς δύο ταύτας μάχας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 50

νεκρούς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Πρέβιστα. Κατησχύνθη συγχρόνως καὶ ὁ φρούραρχος τῶν Σαλώνων Μεχμέτ-Δεβόλης, ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν περὶ τὸν Πανομάραν καὶ τὸν Μαστραπᾶν ἔξωθεν τοῦ Ἀντιρρίου διαμενόντων. Οἱ δὲ ὑπὸ τὸν Ὀσμάμπασαν, τὸν Ἀσλάμπεην καὶ ἄλλους ἀρχηγούς ἐστρατοπέδευσαν ἐν πρώτοις ἔξωθεν τοῦ Γαρδικίου δύο ὥρας μακρὰν τῶν ἡμετέρων, ἐλογίζοντο δὲ 1500 καὶ ἐπροχώρησαν αὐθημερὸν πρὸς τὴν Ὀξιὰν μίαν ὥραν μόνον μακρὰν τοῦ ἐνδιαμένοντος ἑλληνικοῦ στρατοπέδου. Οἱ Ἕλληνες ἐφόρμησαν, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τοὺς προμαχώνας των καὶ ν' ἀποχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐπάνω ράχιν· ἀλλὰ, σφοδρᾶς μάχης ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης γενομένης, ἀπεκρούσθησαν· ἐσπέρας δὲ ἐπελθούσης, οἱ Τοῦρκοι ἐπανήλθαν εἰς Γαρδίκι καὶ εἰς τοῦ Βλαχιώτη τὸ μνῆμα.

Ἐν τοσοῦτῳ, βλέποντες οἱ ἐν Λομποτινᾷ, ὅτι εἰς μάτην ἀνέμεναν ἔξωθεν βοήθειαν, ἀπεφάσισαν νὰ διασωθῶσιν εἰς Ναύπακτον φεύγοντες, καὶ τὴν 22 ὄρθρου βαθέως ἐξῆλθαν, ἐν ᾧ ἔβρεχε ραγδαίως. Βραδέως ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνες τὴν φυγὴν των, ἔτρεξαν κατόπιν των, ἐφόνευσαν 100, καὶ ἐζώγρησαν πλειοτέρους, ἐν οἷς καὶ τὸν Ἀχμέτ-Πρέβισταν, ἠῆραν δὲ καὶ πλούσια λάφυρα. Οἱ δὲ λοιποί, ὡς 150, ἐν οἷς καὶ ὁ Καφτάναγας, διεσώθησαν εἰς Ναύπακτον.

Μαθόντες δὲ τὴν τῶν ἐν Λομποτινᾷ φυγὴν οἱ περὶ τὸν Ὀσμάμπασαν καὶ τὸν Ἀσλάμπεην ἐπανήλθαν καὶ αὐτοὶ εἰς Πατρασίκι καταδιωκόμενοι.

Τὴν δὲ 24 ἐκινήθη τὸ γενικὸν στρατόπεδον τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην.

Φθάσασα ἡ προφυλακὴ του εἰς Χώστια παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐλικῶνος, ἀπῆντησε 200 ἐχθρούς, οἵτινες προσβληθέντες κατέφυγαν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ Δομποῦ· ἀλλ' ἐκεῖ τοὺς ἀπέκλεισεν

ἡ προφυλακή, ἔκοψε τὸ νερόν, 'καὶ τοὺς ἐβίασέ' νὰ παραδοθῶσι τὴν 31 ὑπὸ συνθήκην, παραδύσαντας τὰ ὄπλα καὶ τὰς σημαίας. Οἱ ὄροι δὲ τῆς συνθήκης ὄχι μόνον ἀκριβῶς ἐτηρήθησαν, ἀλλὰ καὶ ὑπέρβασις αὐτῶν ἐπ' ὠφελεία τῶν παραδοθέντων ἔγεινεν (β).

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν παρεδόθη τὸ μοναστήριον τοῦ Δομποῦ, ἐκυριεύθη καὶ ἡ Ἀράχωβα, φυγούσης τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς. Οἱ Ἕλληνες ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου καὶ τὴν ὄχυρὰν θέσιν τοῦ Στεβενίκου, ὅπου ἐστάθμευαν 110 Τούρκοι καὶ 30 Χριστιανοὶ ὑπὸ τινα Γιάννην Ζεληνιώτην· καὶ 45 μὲν τῶν φρουρούντων ἐθανάτωσαν, διαρκούσης τῆς μάχης, τοὺς δὲ λοιποὺς ἠχμαλώτισαν καὶ ἀπέστειλαν ἀβλαβεῖς εἰς Λεβαδειάν· εἰς τῶν νικητῶν ἐφονεύθη καὶ δύο ἐπληγώθησαν.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐπικρατοῦντος ῥωσσικοῦ πολέμου ἀπασχολοῦντος ὅλην τὴν προσοχὴν καὶ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Πύλης, συνέβησαν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καὶ ἀλληλομαχίαι βαρεῖαι τοῦ Κιουταχῆ καὶ τινῶν σημαντικῶν Ἀλβανῶν, αἵτινες ἔφεραν τοὺς ἐν Ἑλλάδι ὁμοφύλους τῶν εἰς τελείαν ἀπελπισίαν.

Ἐσκόπευεν ὁ Κιουταχῆς πρὸ καιροῦ κατὰ διαταγὴν τῆς Πύλης νὰ καταστρέψῃ τινὰς τῶν ἰσχυροτέρων Ἀλβανῶν ὡς ἀντιπράττοντας εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς στρατιωτικῆς μεταρρυθμίσεως σκοπούς της, καὶ ὀνομαστὶ τὸν Σελιχτάρ-Πόδαν, τὸν Ἐσήμπεην, τὸν Ἀβδουλάμπεην καὶ τὸν Ἰσμαήλμπεην, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ τοὺς ἐκάλεσεν εἰς Ἰωάννινα. Οὗτοι ὑποπτεύσαντες συνήλθαν εἰς Μπεράτι, ὅθεν ἔστειλαν πρὸς τὸν πασᾶν τὸν Ἰσμαήλμπεην, ὅστις φθάσας εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ἐφονεύθη, ἐν ᾧ ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τοῦ παλατίου. Φοβηθέντες οἱ ἰσχυροὶ τῆς Ἀλβανίας περὶ τῆς ζωῆς τῶν παρημέλουν ἔκτοτε τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους· ἀπηλπίσθησαν καὶ οἱ κατὰ

τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένοι ὁμογενεῖς τῶν, καὶ οἱ πλείστοι αὐτῶν βλέποντες, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐφάνησαν ἐσχάτως πιστοὶ φύλακες τῶν συνθηκῶν καὶ εὐμενεῖς πρὸς τοὺς παραδοθέντας, ἀπεφάσισαν ν' ἀναχωρήσωσιν ἀμαχητὶ καὶ ἔνσπονδοι εἰς τὰ ἴδια. Καὶ πρῶτοι μὲν οἱ κατέχοντες τὸ Δίστομον, τὸ Ζεμενὸν καὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ ἀνεχώρησαν ἀνεπηρέαστοι, ἀφήσαντες ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων δύο κανόνια καὶ τινα πολεμεφόδια· ἀνεχώρησαν δὲ μετὰ ταῦτα καὶ οἱ κατέχοντες τὴν Λεβαδείαν, τὸ παράλιον τῶν Σαλῶνων καὶ τὴν Σκρηποῦν· κατόπιν ἀνεχώρησαν καὶ οἱ κατέχοντες τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Ταλαντίου· ἐγκατέλειψαν οἱ ἐχθροὶ καὶ τὸ φρούριον τῆς Βοδωνίτσης καὶ τὸ Τουρκοχωρὶ· ἀπεδιώχθησαν καὶ ἐκ τῆς Τοπόλιας, ὅπου ἀντιστάσεως γενομένης ἐσκοτώθησαν 20 καὶ ἤχμαλωτίσθησαν πέντε· 60 δὲ τῶν ἐκεῖ ἐκλείσθησαν ἐντὸς τινος προμαχῶνος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ χωρίου, ἀλλὰ καὶ ὁ προμαχὼν ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου, καὶ 10 τῶν ἐν αὐτῷ ἐθανατώθησαν. Οἱ Ἕλληνες ἐξεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ὀχυρὰς θέσεις τῆς Κακῆς Σκάλας καὶ τῆς Ἀμπλιανῆς. Οἱ ἐν τῇ Κακῇ Σκάλα ἐκλείσθησαν ἐν τινι ἀποκρήμνῳ μέρει πρὸς τὴν Κορακόβρυσιν ἰδόντες τοὺς Ἕλληνας ἐπερχομένους· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐφορμήσαντες οἱ Ἕλληνες τὴν 9 νοεμβρίου ἐφόνευσαν ὑπὲρ τοὺς 40, καὶ ἐζώγησαν 15, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ὁρχανὴν Κιαφιξίσην· ἄλλοι τόσοι ἀπώλεσθησαν Ἕλληνες ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ· οἱ δὲ κατὰ τὴν Ἀμπλιανὴν ἐχθροὶ διεσώθησαν εἰς Σάλωνα ἔνσπονδοι. Ἀηληπισμένη καὶ πολιορκημένη ἡ φρουρὰ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐσυνθηκολόγησε καὶ αὕτη μετ' ὀλίγον διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μεχμέτ-Δεβόλη, καὶ τὴν 17 παρέδωκε τὸ φρούριον καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ ἴδια ἀνενόχλητος. Εὐρέθησαν δ' ἐν τῷ φρουρίῳ 8 κανόνια καὶ ἱκανὰ πολε-

μεφόδια καὶ τροφίμα. Μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου τούτου ἐκενώθησαν ὅλαι αἱ ἄλλαι θέσεις τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μέχρι Ζητουνίου ἐκτὸς τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Ἀττικῆς· μαθόντες καὶ οἱ ἐν Καρπενησίῳ ἐχθροὶ τὰ γενόμενα ἔφυγαν καὶ αὐτοὶ τὴν 23.

Εἰς ἐμψύχωσιν δὲ τοῦ δειλιάσαντος ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, καὶ εἰς διατήρησιν τοῦλάχιστον θέσεων τινῶν ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐν Ζητουνίῳ διατρίβων Μαχμούτπασας εἰσέβαλε μετ' ὀλίγον, μηδενὸς ἐναντιουμένου, εἰς Λεβαδείαν· καὶ ἐπὶ σκοπῶν νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον ἐμελέτησε νὰ πέσῃ αἰφνιδίως ἐπὶ τινὰς Ἑλληνας μεμονωμένους ἐν Μαρτίνῳ.⁽¹⁾ Συνοηθεῖς δὲ καὶ μετὰ τοῦ Καρυστίου Ὁμέρπασα, αὐτὸς μὲν ἐκίνησε διὰ τῆς Σκρηποῦς, ὁ δὲ διὰ τῶν Θηβῶν· ἀλλὰ μὴ φθάσαντος τούτου ἐν καιρῷ διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα δριμὺν χειμῶνα, ἐπέπεσε μόνος τὴν 29 ἰανουαρίου, καὶ ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων μαχομένων ἐντὸς ὀχυρωμάτων ἔφυγεν αἰσχροῦς καὶ ἀτάκτως. Ἰκανοὶ Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν καὶ τρεῖς σημαῖαι ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Μετὰ δὲ τὴν ἤτταν ἀπελπισθεὶς ὁ Μαχμούτπασας παρέλαβεν ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτόν, καὶ διαβὰς τὰς Θερμοπύλας ἐπανέκαμψεν εἰς Ζητοῦνι τὴν 10 φεβρουαρίου.

Πολλάκις ἐπὶ τῆς παρελθούσης περιόδου τοῦ ἀγῶνος εἶδαμεν ἐν ἀγανακτῆσει τοὺς Ἑλληνας παρασπόνδως πρὸς τοὺς παραδιδόμενους ἐχθροὺς πολυτενομένους· ἀλλὰ τοὺς βλέπομεν ἤδη ἀγαλλόμενοι ἀξιεπαίνως ἐκπληροῦντας τὰ εἰς τοὺς ὑποσπόνδους ὀφειλόμενα. Οἱ ἄνθρωποι ἦσαν οἱ αὐτοί, ἀλλ' οἱ καιροὶ διέφεραν.

Ἐν ᾧ δὲ εὐδοκίμων αἱ κατὰ ξηρὰν ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων, εὐδοκίμων καὶ τινα κατὰ θάλασσαν κινήματά των. Τὴν 23 δεκεμβρίου ἐκυρίευσεν ἡ

(1) Ὅσοι τοὺς θάλασσαν

Καρτερία κατὰ τὴν Στηλίδα τουρκικὴν γολέτταν 10 κανονίων, καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν συνέλαβεν ἑλληνικὴ τις κανονοφόρος ἐν τῷ εὐβοϊκῷ κόλπῳ 3 τουρκικὰ ἐμπορικὰ πλοιάρια· ἑλληνικὴ δὲ μοῖρα ὑπὸ τὸν Σαχίνην ἀπεβίβασε μετὰ τινὰς ἐβδομάδας 400 στρατιώτας εἰς Λιθάδαν πρὸς ἄλωσιν τοῦ ἐκεῖ τουρκικοῦ ὀχυρώματος. Προσέβαλαν οἱ ἀποβάντες τὸ ὀχύρωμα, συναπέβησαν ἐπιβοηθοὶ καὶ οἱ ἐν τοῖς πλοίοις καὶ τὸ ἐκυρίευσαν διὰ συνθήκης· 40 Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν καὶ 23 ἐπληγώθησαν· ἐφονεύθησαν καὶ 9 Ἕλληνες, καὶ ἐπληγώθησαν 16· ἀνετράπη δὲ καὶ τὸ ὀχύρωμα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐπαύριον τῆς παραδόσεώς του, ἀποπεμφθέντων ἀσφαλῶς τῶν Τούρκων τὴν προτεραίαν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ δὲ τὴν κυρίευσιν τοῦ ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐμποδίσθη ἢ συνήθης μετακόμισις τῶν τροφῶν ἀπὸ Πρεβέζης εἰς Βόνιτσαν, καὶ τὴν 15 δεκεμβρίου οἱ ὑπὸ τὸν ἀρχιστράτηγον, συμπράττοντος τοῦ στολίσκου, ἐκινήθησαν εἰς ἄλωσιν τῆς Βονίτσης.

Κυνδυνῶδες ἦτο τὸ κίνημα, διότι ἄνωθεν τῆς πόλεως κεῖται φρούριον, ἀλλ' εὐδοκίμησε· καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν, ἐν ἣ εὐρέθησαν πάμπολλοι Χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι, οἱ δὲ ἐν αὐτῇ Τοῦρκοι κατέφυγαν εἰς τὸ φρούριον, ὅπου ἐκλείσθησαν καὶ ἀπεκλείσθησαν· τὴν δὲ 5 μαρτίου ἐξῆλθαν ἔνσπονδοι καὶ μετεκομίσθησαν ἀσφαλῶς εἰς Πρέβεζαν, φέροντες τὰ ὄπλα καὶ τὰς ἀποσκευάς των. Διαρκούντος δὲ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ φρουρίου, ἠνδραγάθησαν ἐκ νέου οἱ ἐν τῷ κόλπῳ ἐκείνῳ ναῦται Ἕλληνες, ναυμαχῆσαντες καὶ ἀφανίσαντες τὰ πλείστα τῶν ἐν αὐτῷ ἀπομεινάντων ἐχθρικῶν πλοίων. Κατὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν ταύτην ἐσκοτώθη καὶ ὁ πρὸ μικροῦ πληγωθεὶς Τενεκές. Οἱ Ἕλληνες κατέλαβαν τὴν 13 ἀπριλίου τὸ Μακρυνόρος καὶ τὸν Καρβασαῖον.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ ἀπριλίου ἀνεφάνη πανώλης
κατὰ τὸ Βραχί, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Καλαβρύτων,
καὶ μετ' ὀλίγον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἐπαρ-
χίας· ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν Ἀχαΐαν γαλλικὰ στρατεύ-
ματα ἀπέσβεσαν ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἀναφανείσαν ταύ-
την φλόγα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΘΘ.

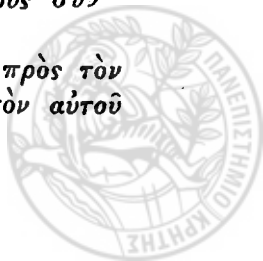
Διάθεσις τῶν ἐν Πόρῳ πρέσβων πρὸς τὸν κυβερνήτην.—Διαπραγματεύσεις εἰς ἐφαρμογὴν τῆς συνθήκης.—Διαγωγὴ τῆς Πύλης καὶ γνώμη τῶν αὐλῶν περὶ τῶν ἐν Πόρῳ ἐργασιῶν τῶν πρέσβων.—Ἐγκατάστασις τακτικῶν δικαστηρίων.—Συγκάλεσις ἐθνικῆς συνελεύσεως.

Ἡ ΔΙΑΘΕΣΙΣ τῶν ἐν Πόρῳ συνελθόντων πρέσβων πρὸς τὸν κυβερνήτην ἦτον ὅποια καὶ ἡ τῶν αὐλῶν. Ὁ τῆς Ῥωσσίας τὸν ὑπεστήριζεν ὄλαις δυνάμεσιν ὁ τῆς Γαλλίας μετρίως, ὁ δὲ τῆς Ἀγγλίας οὐδαμῶς. Εἶδαμεν, ὅτι τὰ πλοῖα τῶν τριῶν Δυνάμεων ἐχαιρέτων τὴν σημαίαν τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐν Πόρῳ συνεντεύξεως τῶν πρέσβων καὶ τοῦ κυβερνήτου δὲν τὴν ἐχαιρέτησαν, ἀντιτείναντος τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας. Παρεπονέθη ὁ κυβερνήτης διὰ τὸ δυσμενὲς τοῦτο δεῖγμα, ἀλλὰ δὲν ἰκανοποιήθη. Τὴν τοιαύτην δυσμένειαν τῆς Ἀγγλίας προιδὼν ὁ κυβερνήτης εἶχε προτείνει νὰ συνέλθωσιν οἱ πρέσβεις εἰς Σπέτσας καὶ ὄχι εἰς Πόρον πρὸς ἀποφυγὴν πάσης συνεντεύξεως τοῦ πρέσβεως τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἐν Αἰγίνῃ ἀντιπολιτευομένων, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη.

Ἡ ἔλευσις δὲ τῶν πρέσβων εἰς Ἑλλάδα καὶ ὁ σκοπός, δι' ὃν ἦλθαν, ἦσαν ἰκανὰ αἷτια νὰ ἐρεθίσωσι τὰ πνεύματα τῶν Ἑλλήνων, καὶ κυρίως τῶν ἐν Αἰγίνῃ προκρίτων ἠρεθισμένων ἤδη κατὰ τοῦ κυβερνήτου, καὶ οἱ ἔχοντες ἔργον τὰς ταραχὰς ἔδραξαν ὡς ἀρμοδίαν τὴν περίστασιν ταύτην εἰς λύσιν παντὸς δεσμοῦ

τοῦ πανελληνίου καὶ τοῦ κυβερνήτου, καὶ δὲν ἔπαναν γράφοντες τῷ κυβερνήτῃ διατρίβοντι ἐν Πόρῳ κατὰ τῶν ἄλλοτε ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ τῶν ἐχόντων σημασίαν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν οἱ εὐνοούμενοι τοῦ κυβερνήτου διέσπειραν, ὅτι οἱ ἐν Αἰγίνῃ πρόκριτοι Πελοποννήσιοι συνελθόντες ἔγραψαν μυστικῶς τῷ πρέσβει τῆς Ἀγγλίας, ὅτι ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ἐξήρκουν εἰς σύστασιν ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. Τοῦτο μαθόντες οἱ Στερεοελλαδίται, οἱ ἔχοντες πάντοτε φόβους περὶ τῆς μελλούσης τύχης τῆς γεννησαμένης αὐτοὺς γῆς, καὶ πιστεύοντες ὅτι οἱ κοινοποιήσαντες ταῦτα δὲν ἐψεύδοντο ἐξ αἰτίας τῆς στενῆς αὐτῶν σχέσεως πρὸς τὸν κυβερνήτην, ἐταράχθησαν ταραχὴν μεγάλην. Τοιοῦτος λόγος ἐν τοιαύτῃ κρισίμῳ ὥρᾳ ἐδύνατο νὰ προξενήσῃ δεινὰς ἀλληλομαχίας. Ἀκούσαντες οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου τὴν συκοφαντίαν ταύτην, καὶ μαθόντες πόθεν προῆλθε, τὴν ἀπέδωκαν εἰς τὸν κυβερνήτην, καὶ τὸν ἐθεώρησαν ἔκτοτε φανερόν καταδιώκτην. Κατὰ τῶν προκρίτων τούτων ἐρρίφθη καὶ ἄλλη συκοφαντία ἔτι μᾶλλον βδελυρά· ὅτι συνώμοσαν νὰ φαρμακεύσωσι τὸν κυβερνήτην. Ὁ λόγος οὗτος διεφημίσθη καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκωδωνίσθη καὶ διὰ τινων ἐφημερίδων. Ταῦτα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν οἱ πρόκριτοι τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν, ἠγανάκτουν ἀναπολοῦντες τὰ παρελθόντα ἐξ αὐτῆς τῆς ἀφίξεως τοῦ κυβερνήτου φανέντος ὅτι σκοπὸν ἔβαλεν ἔκτοτε νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐπιρροήν των· ἀπέστειλε δὲ κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας καὶ ὁδηγίας πρὸς τοὺς ἐκτάκτους ἐπιτρόπους ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἃς ἀνέγνωσε τὸ πανελλήνιον κατὰ ῥητὴν παραγγελίαν τοῦ ἐπὶ πλήρους συδριάσεως.

Ἄλλ' ὅσον οἱ πρόκριτοι ἐδυσπίστουν πρὸς τὸν κυβερνήτην βλέποντες φανερᾶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ

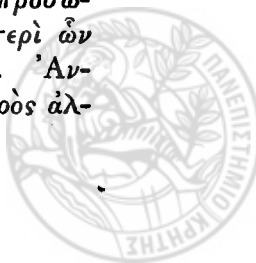
τείνοντα εἰς ὄλεθρόν των, τόσον ἐδυσπίσται καὶ οὗτος πρὸς ἐκείνους, διότι τῷ ἔλεγον καὶ τῷ ἔγραφαν πανταχόθεν, ὅτι ἐκίνουν κατ' αὐτοῦ τὸν λαόν, καὶ ὅτι ἐμελέτων ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων.

Ἀφίχθέντες δὲ οἱ πρέσβεις εἰς Πόρον ἐκοινοποίησαν πρὸς τὸν κυβερνήτην 28 ἐρωτήματα, ζητοῦντες νὰ μάθωσι διὰ τῆς λύσεως αὐτῶν τὸν πληθυσμὸν τῶν ἐγκατοίκων τῆς Ἑλλάδος Μουσουλμάνων καὶ Ἑλλήνων, τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀκινήτου περιουσίας αὐτῶν, ποῖα μέρη τῆς ἑλληνικῆς γῆς ἀπεστάτησαν, πόσοι καὶ ποίου εἴδους οἱ πρὸς τὴν Πύλην τακτικοὶ καὶ ἔκτακτοι φόροι, ὁποῖαι αἱ ἐπὶ τουρκοκρατίας Ἀρχαὶ ἐν Ἑλλάδι, ὁποῖα ἢ συμμέθεξις τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰ τῆς διοικήσεώς των, καὶ πῶς ἐκυβερνῶντο ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦδε.

Λαβὼν ὁ κυβερνήτης τὰ ἐρωτήματα ταῦτα μετέβη εἰς Αἴγιναν καὶ ἐκάλεσε τὸ πανελλήνιον πρὸς λύσιν αὐτῶν. Εἰς ταχυτέραν δὲ καὶ ἀκριβεστέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοπομένου τὸ πανελλήνιον, διαιρεθὲν εἰς ἐπιτροπὰς, διήρесе καὶ τὰς ἐργασίας του ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ σταλῶσιν ὅλα τὰ ἔργα τῶν ἐπιτροπῶν πρὸς τὸν κυβερνήτην κατ' εὐθείαν ἀσυσζήτητα, καὶ ἀφ' οὗ συναρμολογηθῶσι παρ' αὐτοῦ, νὰ τεθῆ τὸ ὅλον ὑπὸ τὴν συζήτησιν τοῦ πανελληνίου· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης, συντάξας ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν γενικὴν ἔκθεσιν, τὴν ἔστειλε πρὸς τοὺς πρέσβεις μὴ ζητήσας τὴν γνώμην τοῦ πανελληνίου καὶ προφασισθεὶς τὸ κατεπεῖγον τοῦ καιροῦ. Τὸ πανελλήνιον, μήτε σεβόμενον πλέον μήτε ἐμπιστευόμενον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ κράτους, καὶ λαβὼν ἐντεῦθεν ἀφορμὴν κατεβόα. Εἰς παῦσιν δὲ τῆς καταβοῆς ὁ κυβερνήτης ἠναγκάσθη νὰ στείλῃ πρὸς αὐτὸ ἀντίγραφον τῆς ἐκθέσεώς του καὶ νὰ προκαλέσῃ γνωμοδότησιν. Συνέπεσε δὲ συγχρόνως καὶ τὸ ἐξῆς σφαιροτέρων διενέξεων αἴτιον.

Τὸ 28^{ον} ἐρώτημα τῶν πρέσβειων ἀπέβλεπε τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐκυβερνᾶτο ἡ Ἑλλάς ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἐλεύσεως καὶ μετὰ τὴν ἄλευσιν τοῦ κυβερνήτου. Ἡ ἔγκρισις ἢ ἡ κατάκρισις τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ τωρινοῦ πολιτικοῦ συστήματος ἀπέκειτο εἰς τὸν τρόπον τῆς λύσεως τοῦ ἐρωτήματος τούτου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνεδέχθη μόνος ὁ κυβερνήτης νὰ τὸ λύσῃ, καὶ τὸ ἔλυσεν εἰς μομφὴν τοῦ παρελθόντος καὶ εἰς ἔπαινον τοῦ ἐνεστώτος συστήματος. Ἀλλὰ κληθέν τὸ πανελλήνιον νὰ γνωμοδοτήσῃ περὶ ὅλων τῶν ἐρωτημάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ 28^{ον}, ἀπεδοκίμασε τὴν λύσιν αὐτοῦ ἐπισήμως· συνώδευσε δὲ τὴν ἔκθεσίν του πρὸς τὸν κυβερνήτην καὶ δι' ἐγγράφου δεικνύοντος πόσον ὀλίγον τὸν ἐπιστεύετο καὶ τὸν ἐτίμα. Ἐλεγε δὲ τὸ ἐγγράφον ὅτι τὸ πανελλήνιον, ἀφ' οὗ ἐθεώρησε τὴν εἰς λύσιν τοῦ 28^{ου} ἐρωτήματος ἔκθεσιν τοῦ κυβερνήτου διακρινομένην εἰς δύο μέρη, τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας, παρετήρησεν ὅτι τὸ πρῶτον μέρος κατ' ἄλλα ἦτον ἐλλειπές, καὶ κατ' ἄλλα διέφερε τῆς ιστορικῆς ἀληθείας, ὅθεν ἐνόμισε χρέος του νὰ καθυποβάλλῃ ἄλλην ιστορικὴν ἔκθεσιν ὡς πρὸς αὐτό. Ὡς δὲ πρὸς τὸ δεύτερον μέρος περιστρεφόμενον εἰς πράγματα διατρέξαντα μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ κυβερνήτου, ἐπειδὴ ἅπαξ ἐγράφη ὡς ἐνέκρινεν αὐτὸς καὶ ἐπαρουσιάσθη πρὸς τοὺς πρέσβεις, τὸ πανελλήνιον ἔκρινεν ἀνάρμοστον νὰ ἐπιφέρῃ τροπολογίαν τινὰ ἢ προσθαφαίρεισιν.

Τοιαύτη ἦτον ἡ σχέσις τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸ πανελλήνιον, καθ' ὃν καιρὸν παρόντες οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν Δυνάμεων καὶ αὐτήκοοι τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος διενέξων ἐσκέπτοντο περὶ τῶν ὅλων. Ἀντιφερόμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντιπρόσωποι πρὸς ἄλ-

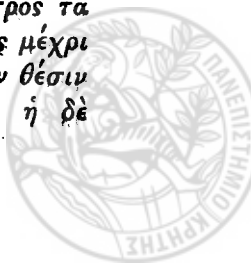
λήλους ἐξ αἰτίας τῆς διαφωνίας τῶν αὐλῶν αὐτῶν ἐσυμβιβάσθησαν ἐπὶ τέλους καὶ ἐξέθεσαν γνώμην ἐκ συμφώνου, διότι ἐξουσίαν νὰ ὀρίσωσιν τι δὲν εἶχαν κοινοποιήσαντες δ' ἐπισήμως πρὸς τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον τὴν γνώμην ταύτην, τὴν ἐκοινοποίησαν ἰδιαίτερος καὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν. Τὰ εἰς συζήτησιν δὲ οὐσιώδη ἄρθρα τῆς συνθήκης ἦσαν, ὡς προεῖρηται, τὸ περὶ ὀρίων, τὸ περὶ φόρου, τὸ περὶ ἀποζημιώσεως τῆς τουρκικῆς ἰδιοκτησίας, καὶ τὸ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ὁροθετικῶν γραμμῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἔλαβαν ὑπ' ὄψιν ἐν Πόρῳ οἱ πληρεξούσιοι τῆς συμμαχίας τὴν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πελοποννήσου τὴν μεταξὺ Πάρνυθος καὶ Κιθαιρῶνος ἐμπεριέχουσαν τὴν Ἀττικὴν καὶ Μεγαρίδα καὶ εἰς τὸν κορινθιακὸν κόλπον τελευτῶσαν τὴν μεταξὺ Θερμοπυλῶν καὶ κορινθιακοῦ κόλπου ἐμπεριλαμβάνουσαν καὶ τὸν Παρνασσόν τὴν μεταξὺ Βώλου καὶ ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῷου τὴν μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ζαγορᾶς καὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἄρτης καὶ τὴν μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Πίνδου. Καὶ αἱ μὲν πρῶται τέσσαρες ὁροθεσίαι ἦσαν τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου, ἡ δὲ πέμπτη καὶ ἕκτη τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως· εἶχε δὲ διατάξει τὸ συμβούλιον τοὺς ἐν Πόρῳ πληρεξουσίου νὰ προσεξωσιν ὥστε “ ἡ ὁροθετικὴ γραμμὴ νὰ ἦναι ἀκριβῶς “ κεχαραγμένη, εὐυπεράσπιστος, περιλαμβάνουσα “ ἀληθῶς ἐπαναστατήσαντα λαόν, καὶ παρέχουσα “ διὰ τῆς διαγραφῆς της ὅσον τὸ δυνατὸν μικροτέρας “ ἀφορμὰς διενέξεων εἰς τὰς μεθορίους ἐπαρχίας.”

Οὔτε νοῦς ὀξυδερκής, οὔτε ὑγιῆς πολιτικὴ, οὔτε καλὴ θέλησις ὠδήγησαν τοὺς συγκροτοῦντας τὸ συμβούλιον εἰς τὰ περὶ ὁροθεσίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀποκυήματα ὠθισμοῦ τῆς παγκοσμίου γνώμης καὶ ἔργα πολιτικῆς ἀνάγκης ἦσαν αἱ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων

βουλαί των διήρεσαν καθ' ἃς διεχάραξαν ὀροθεσίας τὴν ὑπὸ τὴν δουλείαν ἀδιαίρετον ἑλληνικὴν φυλὴν, καὶ ὀλίγους τῶν Ἑλλήνων προθέμενοι νὰ ἱκανοποιήσωσι, καὶ τούτους κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτῶν ὡς μὴ δυνηθείσης τῆς Πύλης νὰ τοὺς ἀναδουλώσῃ, παρέλιπαν τοὺς πλείστους ὑπὸ τὸν ζυγὸν ἂν γενναιότερον καὶ ὀξυδερκέστερον ἐπολιτεύοντο, θὰ ἔλυεν ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τὸ μέγα ζήτημα τῆς ἀνατολῆς εἰς σωτηρίαν τῆς ἀείποτε κινδυνευούσης ἰσορροπίας καὶ ὠφέλειαν τῆς ἀναξιοπαθούσης ἀνθρωπότητος. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ συμφέροντα τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ὅστις ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν, θὰ παρετήρησεν ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅτι ἡ παράλειψις τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν ὅχι μόνον οὐδαμῶς συνετέλεσεν εἰς κραταίωσίν της, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξησθένισεν ὡς παντοίοις τρόποις ἀδιαλείπτως ἀγωνιζομένων εἰς ἀνατροπὴν της. Ἀδύνατον κρατούμενοι, ὑπερτεροῦντες τῶν κρατούντων καὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ποθοῦντες τὴν ἀνέγερσίν των, νὰ μὴ φθάσωσιν ἐν καιρῷ εὐθέτῳ εἰς τὸ ποθαύμενον.

Ἑλλιπεῖς δὲ τῶν κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ συμβουλίου προσόντων εὐρόντες οἱ ἐν Πόρῳ πληρεξούσιοι τὰς ἐξ ὀροθετικῶν γραμμῶν διέγραψαν αὐτοὶ ἐβδόμην ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ κόλπου τοῦ Βώλου ἀρχομένην, διὰ τῶν βουνῶν τῆς Γούρας καὶ τοῦ Πίνδου διερχομένην, καὶ λήγουσαν εἰς τὸν ἀμβρακικὸν κόλπον. Συμπαρελήφθησαν δὲ καὶ αἱ Κυκλάδες, ἡ Ἀμουργός, αἱ Ἀνατολικαὶ Σπάρδες καὶ ἡ Εὐβοία, ἃν καὶ τουρκοκρατουμένη, διὰ τὴν παρὰ τῇ Ἀττικῇ καὶ Βαϊωτικῇ θέσιν της. Ἐξηρέθησαν δὲ ἀπ' ἐναγτίας ἡ Σάμος, ἡ Χίος καὶ ἡ Κρήτη· ἡ μὲν πρώτη διὰ τὴν πρὸς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας θέσιν της, ἃν καὶ εὐτυχῶς μέχρι τέλους ἀγωνισθεῖσα· ἡ δὲ δευτέρα καὶ διὰ τὴν θέσιν της καὶ διὰ τὴν τελείαν ὑπρδαύλωσίν της· ἡ δὲ

Κρήτη διότι, ἂν καὶ ἐφωπλίσθη ἐκ νέου, δὲν ἐδυνήθη ν' ἀποτινάξῃ τὸν ζυγόν.

Περὶ δὲ τοῦ φόρου ἐνεκρίθη ἡ κατ' ἔτος ἀπόδοσις τοῦ νενομισμένου χαρασίου καὶ ναζουλαβαριζίου, ἧτοι γροσίων 1,500,000· νὰ μὴ δίδεται δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο κατ' ἔτος ὅλον ἀπὸ τοῦδε, ἀλλὰ βαθμηδὸν ἐξ αἰτίας ὧσων ἔπαθεν ἡ Ἑλλάς.

Τὰ δὲ τῆς τουρκικῆς γῆς ἐθεωρήθησαν διττῶς· ἡ μὲν ἀνήκουσα εἰς τὸν θρόνον, εἰς τὰ βακούφια, ἡ εἰς τὸ δημόσιον ν' ἀφεθῆ ἀναποζημίωτος εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἡ δὲ ἰδιωτικὴ ν' ἀγορασθῆ παρὰ τῶν Ἑλλήνων.

Ὡς πρὸς τὴν συμμέθεξιν δὲ τῆς Πύλης ἐν τῇ ἐκλογῇ τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς οὐδὲν ἐρρέθη.

Τοιοιτοτρόπως ἀποπερατώσαντες οἱ πρέσβεις τὰ ἔργα τῶν ἀπέπλευσαν οἱ μὲν τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας τὴν 6 δεκεμβρίου, ὁ δὲ τῆς Ῥωσσίας τὴν 8, καθ' ἣν ἐπανῆλθε καὶ ὁ κυβερνήτης εἰς Αἴγιναν. Ἐναπέμειναν δὲ οἱ παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει ἐπιτετραμμένοι τὰ τῶν τριῶν αὐλῶν, πρό τινος καιροῦ κατὰ τὴν συνθήκην τῆς 24 ἰουνίου ἀφιχθέντες εἰς Ἑλλάδα.

* Ἄν καὶ ἡ ἐν Πόρῳ ὑπὸ τῶν πρέσβεων χαραχθεῖσα ὀροθετικὴ γραμμὴ ἦτον ἢν αὐτοὶ ἐπρότειναν διατρέβοντες ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἂν καὶ τὴν αὐτὴν γραμμὴν ὑπέδειξε τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον διατάξαν τὸν ἀποκλεισμόν τῶν παραλίῶν τῆς Ἑλλάδος, ἂν καὶ τὴν παραδοχὴν τῆς αὐτῆς γραμμῆς συνίστων παρὰ τῷ συμβουλίῳ ὡς βάσιν τῶν μετὰ τῆς Πύλης διαπραγματεύσεων τῆς συμμαχίας ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία, τὸ τορικὸν ὑπουργεῖον τόσον ὠργίσθη κατὰ τοῦ Ἀγγλοῦ ἀντιπροσώπου Κάννιγγος δεχθέντος ἐν τῇ ὀρθῇ κρίσει του καὶ τῇ ἀείποτε γενναίᾳ πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν σουλτάνον Χριστιανικοὺς λαοὺς πολιτικῇ του τὴν ὀροθεσίαν ταύτην, ὥστε τὸν ἔπαυσε

τῆς πρεσβευτικῆς ὑπηρεσίας του· ἀπῆτει δὲ στενό-
 τερα ὄρια καὶ διετείετο, ὅτι ἡ γνώμη τῆς ἐστηρί-
 ζετο ἐπὶ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς συν-
 θήκης μὴ προθεμένης σύστασιν ἑλληνικοῦ κράτους,
 ἀλλ' ἀπλῆν εἰρήνευσιν τῆς τεταραγμένης Ἑλλάδος
 εἰς ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων τῆς Χριστιανῶν ἀπό-
 τουρκικῆς κακώσεως· ἤθελε δὲ νὰ στήσῃ τὴν ὀροθε-
 τικὴν γραμμὴν ἐπὶ τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ, καὶ εἰς
 ἀποζημίωσιν τῆς στενῆς ταύτης ὀροθεσίας ἐπρόβαλε
 ν' ἀναδειχθῇ ἡ Ἑλλάς ἀνεξάρτητος· φαίνεται δὲ ὅτι
 ἡ συνεχῶς δίδουσα ἀφορμὰς διαφορῶν καὶ σκανδά-
 λων μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ῥωσσίας ἡμικυριάρχια
 τῆς Βλαχομολδαυίας καὶ Σερβίας, πρὸς βλάβην
 πάντοτε τῆς Πύλης, ὑπηγόρευσε τὸ περὶ ἀνεξαρτη-
 σίας τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλὰ πῶς ἐδύνατο νὰ ὑπάρξῃ
 ἀνεξάρτητος ἐπικράτεια ἐντὸς τόσῳ στενῶν ὀρίων
 μὴ ἔχουσα τὰ πρὸς ὑπαρξίν τῆς; ἢ πῶς μετεφέ-
 ροντο ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τόσαι χιλιάδες ἐνόπλων καὶ
 ἐμπειροπολέμων Στεροελλαδιτῶν κατοίκων τῶν ἐγ-
 καταλειπομένων εἰς τοὺς Τούρκους μερῶν; οἱ κά-
 τοικοι Χριστιανοὶ τῆς ἀποκοπτομένης κατὰ τὴν πρό-
 τασιν ταύτην στερεᾶς Ἑλλάδος ἐλογίζοντο 180,000·
 ἐν ᾧ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Τούρκοι ἐλογίζοντο 7000 ἢ
 8000. Ἦτο λοιπὸν δίκαιον, καὶ ἂν ἦτο δυνατόν,
 νὰ μεταναστεύσωσιν οἱ πάμπολλοι χάριν τῶν ὀλι-
 γωτάτων; ἂν δὲ ἐπρόκειτο κατὰ τὴν συνθήκην νὰ
 εἰρηνεύσῃ ὁ τόπος ἐκεῖνος, δὲν ἐνέβαλεν ἡ εἰρηνο-
 ποιὸς Δύναμις διὰ τῆς παραδοχῆς τόσῳ στενῶν
 ὀρίων ἀντὶ εἰρήνης μάχαιραν; εἰς μάτην δὲ ἠλπίζε
 νὰ φέρῃ δι' αὐτῶν τὴν Πύλην εἰς συμβιβασμόν· ἡ
 Πύλη ἐβάδιζε καὶ μετὰ τὸν Ῥωστικὸν πόλεμον ἦν
 ἐβάδισεν ὁδὸν καὶ πρότερον· ὥστε δὲν ἐπρόκειτο
 περὶ πλατυτέρων ἢ στενοτέρων ὀρίων. Ἡ Πύλη
 οὔτε τὴν μεσιτείαν τῶν συμμάχων ἐδέχετο, οὔτε τὴν
 ἀνακωχὴν ἐκήρυττεν, οὔτε ἄλλο τι παρεχώρει ὑπὲρ

τῶν Ἑλλήνων μὴ συμβιβαζόμενον πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ραγιαῖ. Ἀδιαφιλονείκητον δὲ ἐθεώρει πάντοτε ὅλην τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ οὐδὲ κἀν λόγον νὰ ἀκούῃ ἤθελε περὶ αὐτῆς· εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον ὑπέσχετο νὰ στείλῃ ἓνα καλὸν πασᾶν.

Ἐπιμένον δὲ τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον εἰς ἣν προέθετο ὀροθεσίαν ἐξέφρασε λύπην ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου διὰ τὰ ἐν Πόρῳ διαγραφέντα, καὶ ἐμέμφθη τοὺς πρέσβεις ὡς παρεξηγήσαντας τὰς ὁδηγίας τῶν καὶ ἀπορρίψαντας ἣν ἔλαβαν ἐν Πόρῳ πρόσκλησιν τῆς Πύλης νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διότι καὶ ἡ ἀνακωχὴ ὑπῆρχε πραγματικῶς, καὶ ἡ παραδοχὴ τῆς μεσιτείας συνυπηκούετο. Ἄλλ' ἡ πραγματικὴ ἀνακωχὴ προήρχετο, κατὰ τὸ λέγειν αὐτῆς τῆς Πύλης, ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ ὄχι ἐκ τῆς προαιρέσεώς της, διότι οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ τὴν κηρύξῃ διὰ τῆς αὐτῆς δ' ἐπιστολῆς, δι' ἧς ἐκάλεται τοὺς πρέσβεις, ἔγραφεν ὅτι “ἀδύνατον νὰ θεωρήσῃ ἄλλως πῶς τὸν Ἕλληνα εἰμὴ ραγιαῖν,” καὶ ἐπρόσθετεν ὅτι μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν πρέσβεων εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰ πάντα ἐπὶ τῇ βάσει ταύτῃ ἐσυμβιβαζόντο ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης συνεδριάσεως, ὃ ἐστὶ, καθὼς ἄλλοτε εἶπε, διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἑνὸς καλοῦ πασᾶ. Διὰ τοὺς λόγους τούτους αἱ δύο ἄλλαι αὐλαὶ οὔτε τὴν διαγωγὴν τῶν πρέσβεων ἐμέμφθησαν, διότι δικαίως ἐθεώρησαν καὶ το ὕφος τῆς Πύλης ὑπουλον καὶ τὰ ἔργα της ἐναντία τῆς ἀνακωχῆς καὶ τῆς μεσιτείας, οὔτε τὴν ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ὀροθεσίαν ἐνέκριναν.

Τοιαύτη ἦτον ἡ πολιτικὴ τῆς συμμαχίας περὶ τὰ τέλη τοῦ παρόντος ἔτους. Αἱ συμμαχικαὶ Δυνάμεις διεφώνουν ὅλαι ὁμοῦ πρὸς τὴν Πύλην, καὶ διεφώνουν καὶ πρὸς ἀλλήλας.

Ὁ δὲ κυβερνήτης, καθ' ὃν καιρὸν διεπραγματεύετο μετὰ τῶν πρέσβεων, ἡσχολεῖτο καὶ εἰς τὴν ἀνά-

πτυξιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ κράτους. Ἡ σύστασις δικαστηρίων εἴλκυσε πρὸ πολλοῦ τὴν προσοχὴν του. Μέγαν γογγυσμὸν ἐκίνει καὶ ἐνόχλησιν ὄχι μικρὰν ἐπροξένει εἰς τὴν κυβέρνησιν ἢ ἔλλειψις αὐτῶν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὀκταετοῦς ἐπαναστάσεως τακτικὰ δικαστήρια δὲν ὑπῆρξαν ἐν Ἑλλάδι· αἱ κατὰ καιρὸν κυβερνήσεις ἐπροσπάθησαν πολλάκις νὰ τὰ συστήσωσιν, ἀλλὰ πάντοτε ματαίως ἀπέδειξε τὰς προσπάθειάς των ὁ πόλεμος· οἱ φρονιμώτεροι δὲ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦσαν καὶ οἱ προθυμώτεροι εἰς σύστασίν των, ὡς δυναμένων νὰ ἀπασχολῶσι τοὺς Ἕλληνας τῶν φροντίδων τοῦ πολέμου. Ἡ ἐπανάστασις πολλοὺς εὐτυχεῖς ἐδυστύχησεν· ὀλιγώτατοι ἦσαν οἱ δυνάμενοι ν' ἀποτίσωσι τὰ χρέη των, καὶ ἐργώδης ἦτον ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀποφάσεων τῶν δικαστηρίων ἐν μέσῳ τόσων ἀνωμαλιῶν καὶ κινδύνων, ἐν ᾧ μάλιστα ὑπερίσχυαν τῶν νόμων αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιρροαί. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ κυβερνήτου ἢ Ἑλλὰς καὶ εἰς εἰρηνικὴν θέσιν μετέβη, καὶ τὸ ἐσωτερικόν της ἐτακτοποιήθη, καὶ ὁ νόμος ὑπερισχύων ἐφαίνετο πάσης ἀτομικῆς θελήσεως. Διὰ τοῦτο κατάλληλος ἐκρίθη ὁ καιρὸς ἐκείνος πρὸς σύστασιν τῆς δικαστικῆς τάξεως. Εἰς σύνταξιν δὲ τοιοῦτου ὀργανισμοῦ πρὸ καιροῦ ἠσχολεῖτο τὸ πανελλήνιον κατὰ πρότασιν τοῦ κυβερνήτου· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐπροχώρει τὸ ἔργον, ὁ κυβερνήτης ἐσύστησε ὄν ἄλλοτε ἐφήρμοσεν ἀνθαιρέτως ὀργανισμὸν κατὰ τὰς Δυτικὰς Σποράδας ὁ ἑκτακτος ἐπίτροπος Βιάρος. Δυσηρεστήθη τὸ πανελλήνιον, ὡς παραχωροῦντος τοῦ ὀργανισμοῦ τῷ κυβερνήτῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν τοὺς δικαστάς, καὶ ἀντέταξε τὸν ἀποσιωπηθέντα ἐν τῷ διαγγέλματι τοῦ κυβερνήτου ἀλλ' ἰσχύοντα ἰγ' νόμον παρέχοντα τῷ λαῷ τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ὑπεκρίθη ὁ κυβερνήτης ἄγνοιαν τοῦ νόμου τούτου, ἐν ᾧ τὸν ἀνέφερε ρητῶς ὁ 146 παράγραφος τοῦ περι

δικαστηρίων θ' κεφαλαίου τοῦ συντάγματος τῆς Τροιζήνος, τοῦ γαλλιστὶ μεταφρασθέντος ἐν τῷ γραφείῳ του κατὰ διαταγὴν του, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐπιθεωρηθέντος καὶ σταλέντος πρὸς τοὺς πρέσβεις εἰς ἀπόδειξιν ὅτι δὲν ἦτο κατάλληλος πρὸς ὃν ἐγράφη σκοπὸν· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐπιστήθιοί του σύμβουλοι, Βιάρος καὶ Γιαννετᾶς, οἱ κύριον ἔργον ἔχοντες τὰ περὶ δικαστηρίων, δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀγνοῶσι τὸν νόμον. Πολλῶν δὲ συνδιαλέξεων γενομένων ὅτι ὁ ἐθνικὸς νόμος δὲν ἐφηρμόζετο, ἐξεδόθη τὴν 15 δεκεμβρίου ψήφισμα περὶ συστάσεως δικαστηρίων, μὴ διατηρουμένων ὅλων τῶν ὄρων τοῦ νόμου· ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ψηφίσματος τούτου ἐβράδυνε διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν.

Εἶδαμεν, ὅτι οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου, μέλη τοῦ πανελληνίου, καὶ ἄλλα μέλη αὐτοῦ, ἀντεπολιτεύοντο παρρησίᾳ τὸν κυβερνήτην. Ἡ μεγάλη ἐπιμονὴ του εἰς ταχεῖαν σύστασιν δικαστηρίων, καὶ λόγοι, οὓς διέσπειραν οἱ οἰκείοί του, ἔδωκαν δεινὰς ὑποψίας ὅτι ὁ κυβερνήτης ἐσκόπευε νὰ μεταχειρισθῇ τὰ δικαστήρια ὡς ὄπλα κατ' αὐτῶν. Ἡ ἐπαναστασις περιέπλεξεν εἰς πολλὰ πολλοὺς τῶν ἀντιπολιτευομένων· τινὲς αὐτῶν ἐχρεώστουν καὶ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἱκανά· ἦσαν καὶ τινα χρέη τῶν κοινοτήτων φαινόμενα κατὰ τὰ ἔγγραφα ὡς ἰδιωτικὰ τῶν προκρίτων· ἐπρόκειτο δὲ κατὰ τὸ ἐκδοθὲν ψήφισμα νὰ ἐκλεχθῶσι τὰ μέλη τοῦ ἀνεκκλήτου δικαστηρίου κατὰ μόνην τὴν θέλησιν τοῦ κυβερνήτου, καὶ οὐδὲ μετὰ τὴν τοιαύτην ἐκλογὴν ἦσαν ἀμετακίνητα, ὃ ἔστιν ἀνεξάρτητα τῆς κυβερνήσεως. Διὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ ἀντιπολιτευόμενοι πανελλήνιοι, θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὑπὸ τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ των διὰ τῶν δικαστηρίων, κατέβαλαν πᾶσαν φροντίδα εἰς τὴν μὴ σύστασιν αὐτῶν, ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἀναγκαῖον νὰ κανονίσωσι προηγουμένως τὰ περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν πρὸ

τῆς ἐπαναστάσεως κοινῶν ἢ ἰδιωτικῶν χρεῶν. Αἱ δὲ ὑποψίαι, ἅς συνέλαβαν οἱ πρόκριτοι ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς συστάσεως τῶν δικαστηρίων καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν δικαστῶν, δὲν ἦσαν ψευδεῖς. Ὁ μετὰ τοῦ Βιάρου ἐργαζόμενος περὶ τὰ δικαστικὰ Γιαννετᾶς, προθέμενος νὰ διορίσῃ δικαστὴν, τῷ εἶπεν, ὅτι εἰκοσι μόνον οικογενείας ἐσκόπευεν ἡ κυβέρνησις ν' ἀφήσῃ ἰδιοκτῆτας, καὶ ὅτι, πρὶν τὸν διορίσῃ δικαστὴν, ἐπεθύμει νὰ μάθῃ ἂν ἦτο καὶ αὐτὸς τῆς γνώμης ταύτης. Ἐκ πολλῶν δὲ ἄλλων περιστατικῶν ἔλαβαν ἀφορμὴν οἱ Ἕλληνες νὰ ὑποπτεύσωσιν ὅτι ὁ κυβερνήτης μῆτε τὴν συνταγματικὴν ὁδὸν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐξουσίας του ἐσκόπευε νὰ βαδίσῃ, μῆτε ἐθνικὴν συνέλευσιν ἄνευ κατεπευγούσης ἀνάγκης νὰ συγκαλέσῃ. Οἱ δὲ ἐν Αἰγίνῃ σημαντικοί, οἱ ὑπὲρ πάντα ἄλλον θέλοντες μεταβολὴν τῶν καθεστώτων, ἔδρατταν ἐπὶ τῆς ἐν Πόρῳ διαμονῆς τῶν πρέσβων πᾶσαν εὐκαιρίαν γνωστοποιοῦντες αὐτοῖς πόσον δυσηρεστοῦντο οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ πόσον ὀλίγον ἐπανεπαύοντο ἐπὶ τοῖς μέλλουσι. Τὴν συγκαλέσιν δὲ τῆς συνελεύσεως ἐθεώρουν ὅλοι ὡς πολιτικὴν πανάκειαν. Αἱ προτάσεις τῶν πρέσβων ἐφαίνοντο καὶ αἷται ἀπαιτοῦσαι ταύτην. Ἡ ἐνεστῶσα κυβέρνησις δὲν εἶχεν ἄλλας βᾶσεις εἰς διαπραγματεύσιν τῆς εἰρηνεύσεως εἰμὴ ὅσας ἔθεσεν ἡ συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου, καθ' ὃν καιρὸν ἐπεκαλέσθη τὴν μεσιτείαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας· ἀλλ' αὐταὶ ἀντέβαιναν, ὡς ἀπεδείξαμεν, πρὸς τὴν συνθήκην τῆς 24 ἰουνίου, ἧς ἡ πραγματοποιήσις ἦτο τὸ μόνον σκοπούμενον τῶν πρέσβων. Ἡ συνθήκη αὕτη παρεχόρει τῷ σουλτάνῳ φόρον, ἀποζημίωσιν τῆς τουρκικῆς γῆς, δικαίωμα τι ἐπὶ τῇ ἐγκαταστάσει τῆς τοπικῆς Ἀρχῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν ὥριζε τὰ ὄρια, ἐν ᾧ ἡ συνέλευσις τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τὰ ὄρια ὥρισε, καὶ ἐκτὸς τοῦ φόρου οὐδὲν ἄλλο παρεχώρησεν.

Εἰς νομιμοποιήσιν λοιπὸν καὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς πραγματοποιήσεως τῆς συνθήκης ἀναγκαῖον ἐφαίνετο νὰ συνελθῶσιν ἐκ νέου οἱ Ἕλληνες εἰς σύσκεψιν· ἀλλ' ὅσα συνωμολόγησαν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῆς οἱ πρέσβεις δὲν ἦσαν ὀριστικά· ἦσαν, ὡς εἶπαμεν, ἀπλῆ γνωμοδότησις πρὸς τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον· διὰ τοῦτο, ἂν καὶ ἡ συγκάλεσις τῆς συνελεύσεως ἐφαίνετο ἀφευκτος, ἐπάναγκες ἦτο ν' ἀναβληθῆ ἕως οὗ τὸ συμβούλιον ἀπεφαίνετο περὶ αὐτῶν· τῆς γνώμης ταύτης ἦσαν καὶ οἱ πρέσβεις καὶ ὁ κυβερνήτης· ἀλλ' ἡ δυσαρέσκεια τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὸ ἐνυπάρχον σύστημα ἦτο τόση, ὥστε πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς κοινῆς γνώμης ἔπρεπεν ἢ νὰ ἐξυπνήσῃ τὸ κοιμώμενον σύνταγμα τῆς Τροιζήνος καὶ νὰ κυβερνηθῆ ἡ Ἑλλὰς κατ' αὐτά, ἢ νὰ προκηρυχθῆ ἀπὸ τοῦδε συνέλευσις· καὶ ἐπειδὴ τὸ σύνταγμα ἀντέβαινε φανερᾶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς συνθήκης, ἡ συγκάλεσις τῆς συνελεύσεως ἐφαίνετο ἡ μόνη θεραπεία· διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἔγραψε τῷ πανελληνίῳ ὁ κυβερνήτης τὴν 30 ὀκτωβρίου, διατρίβων τότε ἐν Πόρῳ, δικαιολογῶν τὴν μὴ μέχρι τοῦδε συγκάλεσιν τῆς συνελεύσεως καὶ προσκαλῶν αὐτὸ νὰ σκεφθῆ καὶ ἀσχοληθῆ εἰς τὰ περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πληρεξουσίων.

Νόμος ἐκλογῆς πληρεξουσίων δὲν ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως· ἀλλ' ὑπῆρξεν ἐκλογῆς βουλευτῶν, καὶ κατὰ τοῦτον ἐνηργοῦντο αἱ ἐκλογαὶ τῶν κατὰ καιροὺς πληρεξουσίων, διπλασιαζομένου τοῦ ἀριθμοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἡ κυβερνησις ἦτο δημοκρατικὴ, πᾶσα ἐξουσία περὶ ἐκλογῶν ἀφίετο τῷ λαῷ, καὶ οὐδεμία ἐπέμβασις τῆς κυβερνήσεως, οὐδὲ καὶ ἀπλῆ ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν ἐπιστάσις αὐτῆς, ἐπετρέπετο. Ἄλλ' ὁ κυβερνήτης, ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῶν ἐκλογῶν, ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ τὰς ἐπιρρέασῃ, ἐπέμενε νὰ προεδρεύονται τὰ

ἐκλεκτικὰ συνέδρια ὑπὸ ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως. Τὰ μέλη τοῦ πανελληνίου ἐδιχογνώμων, καὶ τὰ μὲν ἦσαν τῆς γνώμης ταύτης, τὰ δὲ νὰ προεδρεύονται παρ' ἐνὸς τῶν ἐκλογέων. Σφοδραὶ ἦσαν αἱ συζητήσεις· ἐπὶ τέλους ὑπερίσχυσεν ἡ ἀντικυβερνητικὴ γνώμη. Ἄνεφάνη καὶ ἄλλο ζήτημα ἐν τῷ πανελληνίῳ· ἂν ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶχαν τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν, ἢ μόνοι οἱ αὐτόχθονες καὶ οἱ κτηματῖαι· καὶ ἐπειδὴ οἱ μὴ τοιοῦτοι ἐφαίνετο ὅτι συμφέρον εἶχαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν πολιτικὴν τοῦ κυβερνήτου ὡς ἐλπίζοντες εἰς αὐτόν, ἢ πλειονοψηφία τοῦ πανελληνίου τοὺς ἀφήρесе τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν· ἀλλ' ἀπέρριψεν ὁ κυβερνήτης τὴν ἀγενῆ ταύτην καὶ ἰδιοτελῆ πράξιν ἐπὶ λόγῳ ὅτι, ὑπάρχοντος περὶ ἐκλογῆς νόμου, ἂν καὶ ἀτελοῦς καὶ ἐσφαλμένου, μὴ ἐξαιρῶντος τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος, δὲν ἐδύνατο νὰ παραδεχθῆ ἄλλον, ὡς μὴ ἔχων δύναμιν τοῦ νομοθετεῖν, καὶ μάλιστα προκειμένου περιορισμοῦ τοῦ δικαιώματος τοῦ ψηφοφορεῖν. Ἄλλὰ δύναμιν τοιαύτην καὶ εἶχε κατὰ τὸ καταστακικὸν ψήφισμα τοῦ πανελληνίου, καὶ πολλάκις ἐξήσκησε, καὶ ἐπ' αὐτῇ ταύτῃ τῇ περιστάσει ἐνομοθετεῖ, διότι τὸ σχέδιόν του ἐτροποποιεῖ ἐνυπάρχοντα νόμον· ἐντεῦθεν ἐπήγασαν μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ πανελληνίου δευτέραι σφοδραὶ καὶ βαρεῖαι διενέξεις γραπταὶ καὶ προφορικαί. Ἡ θέσις τοῦ κυβερνήτου ἀπέβη μᾶλλον κρίσιμος ἔκτοτε μὴ ἔχοντος τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ πανελληνίου· διὰ τοῦτο ἀπεφάσισε νὰ δημοσιεύσῃ ἄνευ τῆς συμπράξεως αὐτοῦ τὸ περὶ ἐκλογῆς νομοσχέδιόν του, νὰ καλέσῃ τοὺς λαοὺς εἰς ἐκλογὴν πληρεξουσίων κατὰ τοὺς ὅρους αὐτοῦ, καὶ νὰ νομιμοποιήσῃ τὰ ἀνομιμοποίητα ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως. Ἄλλ' ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας ἀπεποιήθη τὴν σύμπραξίν του καὶ τὴν προσυπογραφὴν του ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ὤφειλεν ὁ κυβερ-

νήτης κατὰ τὰ νενομισμένα νὰ ἐκδίδη τὰ νομοθετικὰ ψηφίσματά του ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν τοῦ πανελληνίου, αἱ δὲ ἀναφοραὶ αὗται ἦσαν ἐναντίαι τοῦ σχεδίου του. Πολλῆς δὲ λογοτριβῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου γενομένης, μὴ εἰσακούμενος ὁ γραμματεὺς ἔδωκε τὴν παραίτησίν του. Ὁ κυβερνήτης οὔτε τὴν παραίτησιν ἐδέχθη, οὔτε ἔπραξεν ὅ,τι ἐμελέτησεν· ἀλλ' οὐδὲν ἤττου ἐπιμένων εἰς τὸν σκοπὸν του παρεδέχθη ἄλλον τρόπον, ὡς δῆθεν νομιμώτερον· συνεπλήρωσε τὸ πανελλήνιον διὰ προσθήκης ἐννέα μελῶν, καὶ οὕτως ἐπλειονοψήφησε· μὴ ἀρκούμενος δὲ εἰς τοῦτο μετετόπησε καὶ τοὺς γραμματεῖς τῶν τμημάτων τοῦ πανελληνίου καὶ ἀνέδειξε πρώτους γραμματεῖς, τοῦ μὲν τῶν οἰκονομικῶν τὸν ἀδελφόν του Βιάρου, τοῦ δὲ τῶν ἐσωτερικῶν τὸν Περρῶκαν, τοῦ δὲ τῶν πολεμικῶν τὸν Κωλέττην. Τὸ βαρὺ καὶ ἀντιρρήτικόν ὕφος τῶν ἐγγράφων τοῦ πανελληνίου τὸν ἐπέειραζε καιρίως. Εἰς ἀποφυγὴν καὶ τούτου εἰσήξεν ἀντὶ γραπτῶν προφορικὰς κοινοποιήσεις διὰ τοῦ ἀ' γραμματέως ἐκάστου τμήματος.

Κατὰ τοὺς συνταγματικούς κανόνας νομοσχέδιον ἀπορρίφθην δὲν εἰσάγεται ἐκ νέου εἰς συζήτησιν, διαρκούσης τῆς αὐτῆς συνόδου· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης, συμπληρώσας τὸ πανελλήνιον, ἐπέφερεν ἀμέσως τὸ νομοσχέδιόν του καὶ τὸ ἐνομιμοποίησε διὰ τοῦ τρόπου τούτου· κατέστησε δὲ καὶ γραμματείαν τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, μετέθεσεν εἰς αὐτὴν τὸν καὶ ἐκ νέου ἕνεκα τοῦ ἀντισυνταγματικοῦ τούτου τρόπου ἀπαρνηθέντα τὴν προσυπογραφὴν ταυ γραμματέα τῆς ἐπικρατείας, ἐδημοσίευσεν τὴν 4 μαρτίου τὸ περὶ ἐκλογῆς ψήφισμα τῆ προσυπογραφῆ τοῦ διαδεχθέντος τὸν μετατεθέντα γραμματέα, ὥρισεν ἡμέραν ἐνάρξεως τῆς συνελεύσεως ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς κυβερνήσεως τὴν 15 μαΐου, παρεδέχθη τὴν προεδρίαν ἐκλογέως ἀντὶ ὑπαλλήλου τῆς κυβερνήσεως,

ἔσύστησεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπουργικῶν συμβούλιον ὑπὸ τῶν τριῶν γραμματέων τοῦ πανελληνίου, τοῦ γραμματέως τῆς ἐπικρατείας καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, καὶ ἐκάλεσε τοὺς λαοὺς εἰς ἐκλογὴν πληρεξουσίων.

1829.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Π.

Διορισμός τοῦ Αὐγουστίνου ὡς πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τοῦ κυβερνήτου κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα.—Πτώσις Ἀντιρρίου καὶ Ναυπάκτου.—Ἀναχώρησις τοῦ Κιουταχῆ ἐξ Ἡπείρου ἀναδειχθέντος ἀρχιβεζίρη.—Ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ διαταγαὶ Ἀγγλίας περὶ λύσεως τῶν ἀποκλεισμῶν τῶν δυτικῶν παραλίων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος.—Ἀνάκτησις Μεσολογγίου.—Τὰ μεταξὺ κυβερνήτου καὶ Γάλλων.—Ἐπάνοδος εἰς Γαλίαν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων.—Δάνειον ἐνὸς ἑκατομμυρίου ρουβλίων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου.—Ἀγαθοεργήματα Ἀμερικανῶν.

ΑΝΕΦΕΡΑΜΕΝ ἤδη ὅτι τὰ κατὰ τὴν Ἑλλάδα ἐχθρικὰ στρατεύματα παρημελήθησαν ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως ἐξ αἰτίας τοῦ τουρκοῤῥωσικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἀλληλομαχίας τῶν Ἀλβανῶν· ἀλλὰ καὶ τὰ ἑλληνικὰ δὲν ἐπεμελήθησαν ὡς ἔπρεπεν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς. Ὁ κυβερνήτης ἐμέμφετο τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ τὸν στρατάρχην ὡς ἀναξίους τῆς ὑψηλῆς θέσεώς των· οὗτοι δ' ἐμέμφοντο ἐκείνον ὡς αἴτιον τῆς μικρᾶς προόδου ἐν μέσῳ τόσων εὐτυχῶν περιστάσεων, ὡς μὴ λαμβάνοντα τὴν πρέπουσαν φροντίδα περὶ τῆς ἀναγκαίας προμηθείας τῶν στρατοπέδων· τὸν ὑπώπτευαν δὲ καὶ ὡς ὑποκινουῦντα τὰ στρατόπεδα εἰς γογγυσμὸν κατ' αὐτῶν, ὅπως εὖρη εὐσχημον πρόφασιν καὶ δώσῃ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος τῷ ὑπερεπιθυμοῦντι αὐτὴν νεωτέρῳ ἀδελφῷ του Αὐγουστίνου. Τῷ ὄντι, τὴν 23 ἰανουαρίου ὁ κυβερνήτης διώρισεν αὐτὸν πληρεξούσιον τοποτηρητὴν τοῦ πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν ἐπὶ

τῶν ἐπαρχιῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν αὐταῖς στρατοπέδων. Ὁ διορισμὸς οὗτος, ὅπως καὶ ἂν ἔγεινεν, ὠφέλησε, διότι καὶ τὰ στρατεύματα ἐφάνησαν προθυμότερα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυβερνήτου, ὡς δυναμένου καὶ τοὺς ἀγῶνάς των ὑ' ἀνταμείψῃ, καὶ τὰς ἐλλείψεις τοῦ στρατοπέδου εὐκόλως νὰ θεραπεύσῃ, καὶ αἱ αἰτήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφόν του ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τῆς ἐκστρατείας εἰσηκούοντο.

Φθάσας ὁ πληρεξούσιος οὗτος εἰς τὸν κορινθιακὸν κόλπον ἐπὶ τῆς ὑπὸ τὸν Μιαούλην φρεγάτας, Ἑλλάδος, ἡσχολήθη εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Ναυπάκτου. Πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου ἀναγκαίου ἐφαίνετο νὰ κυριευθῇ πρότερον τὸ ἐν τῷ στομίῳ τοῦ κόλπου φρούριον τοῦ Ἀντιρρίου· ἡ ἄλωσις δὲ αὐτοῦ ἔθεωρεῖτο εὐκόλος, δι' ἣν ἔπασχαν οἱ ἐν αὐτῷ παντελῆ σχεδὸν σιτοδεῖαν. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἐπλησίασαν τὴν πρωίαν τῆς 12 μαρτίου πρὸς τὸ φρούριον διὰ θαλάσσης μὲν ἡ Ἑλλὰς καὶ ἄλλα τινὰ πλοῖα, διὰ ξηρᾶς δὲ ἡ ὑπὸ τὸν Τσαβέλλαν χιλιαρχία καὶ τὸ ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Χρῆστον ἰππικόν. Ἡ Ἑλλὰς ἐκανονοβόλησε τὸ φρούριον σφοδρῶς τὴν ἐπιούσαν νύκτα, τὴν δ' ἐπαύριον παρεδόθησαν οἱ ἐν αὐτῷ διὰ συνθήκης. Ἡ πτώσις τοῦ φρουρίου τούτου ἠνάγκασε, καὶ ἡ ἀκριβὴς διατήρησις τῆς συνθήκης ἐθάρρυνε τοὺς ἐν Ναυπάκτῳ νὰ συνθηκολογήσωσι καὶ αὐτοί· ὥστε τὴν 18 ἀπριλίου ὑψώθη κατὰ πρώτην φοράν διαρκούντος τοῦ ἀγῶνος ἡ ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ τοῦ φρουρίου ἐκείνου· οἱ δὲ ἐν αὐτῷ Τούρκοι ἐμβάντες εἰς ἑλληνικὰ πλοῖα ἀνεχώρησαν εἰς Πρέβεζαν, πιστῶς πληρωθέντων τῶν ὄρων τῆς συνθήκης. Ἡ ἄλωσις τῆς Ναυπάκτου ἐστερέωσε τὸν ἀγῶνα κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, καὶ ἀπήλπισεν ὅλους τοὺς κατὰ τὴν Δυτικὴν Τούρκους, οἵτινες ἐγκαταλιπόντες ὅσας κατεῖχαν ἐν αὐτῇ θέσεις, ἐκτὸς τῶν ἐν Μεσολογγίῳ

καὶ Ἀνατολικῶ, ἀνεχώρησαν ἀνεπηρέαστοι εἰς Πρέβεζαν. Ἦγανάκτει ὁ δραστήριος Κιουταχῆς, ὁ τόσον πιστῶς καὶ προθύμως ὑπηρετῶν τὴν αὐτοκρατορίαν του, βλέπων τὴν βλάβην καὶ ἀτιμίαν της, ἀλλ' οὐδὲν ἐδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἀλβανίας. Ἐν τούτοις διὰ τὴν περὶ τὰ πολεμικὰ φήμην του ἀνεδείχθη ἀρχιβεζήρης, καὶ κατέστη ἀρχηγὸς τῶν δυνάμεων ἐπὶ τοῦ τουρκοῤῥώσσιου πολέμου. Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἀνδρὸς τούτου, γινῶσιν ἔχοντος καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τόπων τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, θαυματούμενου παρὰ πάντων καὶ φόβον ἐμπνέοντος τοῖς πᾶσιν, ἀπήλπισεν ὀλοτελῶς τοὺς ἐναπομείναντας ἐχθρούς.

Ἡ δὲ ἐλευθέρωσις τῆς Ναυπάκτου προητοιμάσθη τὴν τοῦ Μεσολογγίου. Μετέβησαν ἐκεῖ τὰ περὶ τὴν Ναυπάκτον ἑλληνικὰ στρατεύματα, καὶ κατέπλευσε συγχρόνως καὶ ἡ Ἑλλὰς φέρουσα τὸν πληρεξούσιον, ὅστις ἐλθὼν εἰς λόγους μετὰ τῶν ἐν Μεσολογγίῳ καὶ Ἀνατολικῶ συνυπέγραψε συνθήκην τὴν 2 μαΐου περὶ παραδόσεως τῶν δύο τούτων πόλεων· ἀλλ' ἀφ' οὗ ὑπεγράφη καὶ πρὶν ἐνεργηθῆ ἡ συνθήκη, ἦλθεν ὁ Ἄγγλος μοίραρχος Σπένσερος ἐπὶ τῆς φρεγάτας, Μαδαγασκάρης, διατεταγμένος νὰ λύσῃ διὰ τῆς βίας, ἂν δὲν εἰσηκούετο, τὴν θαλάσσιον πολιορκίαν. Εἰς πλήρη δὲ κατάληψιν τῶν αἰτίων, δι' ἃ ἔδωκεν ἡ κυβέρνησις του τοιαύτας διαταγὰς, παρεισάγομεν ἐνταῦθα τὰ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μετὰ τὴν ἀπὸ Ἑλλάδος ἀναχώρησιν τῶν πρέσβων τῶν τριῶν Δυνάμεων.

Ὁ πόλεμος τῆς Ῥωσσίας κατὰ τῆς Τουρκίας δὲν προώδευσε τὸ παρελθὸν ἔτος ὅσον ἠλπίζετο, ἀλλὰ μεγάλως προώδευσε τὸ ἐνεστῶς. Στρατεύματα ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου, στρατεύματα ἐν Ἀσίᾳ, στόλοι κατὰ τὸν

Βόσπορον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον, τοσαῦται καὶ τοιαῦται δυνάμεις πολλαχόθεν κινούμεναι ἐφαίνοντο ὅτι ἔμελλαν νὰ καταστρέψωσιν ἐντὸς ὀλίγου τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Βλέπουσαι αἱ φίλαι τῆς Πύλης αὐλαὶ τὸν μέγαν τοῦτον κίνδυνον, καὶ μὴ δυνάμεναι νὰ στήσωσιν ἔμπροσθεν αὐτῆς τὴν αἰγίδα των, ἠγωνίζοντο ἀδιακόπως νὰ λύσωσι τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, διότι, τούτου λυθέντος, ἔπαυεν ὁ πόλεμος, ὄχι διότι ἐκινήθη ἐξ αἰτίας ἢ εἰς λύσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι ἡ μωρὰ πολιτικὴ τῆς Πύλης ὡς πρὸς τὴν Ῥωσσίαν καὶ ἡ αὐθάδης γλώσσά της, ἡ προκαλέσασα τὸν πόλεμον, προῆλθαν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ Πύλη δὲν ἀντέλεγεν εἰς ὅσα δι' ἑαυτὴν ἀπήτει ἡ Ῥωσσία, διότι δὲν ἀπήτει εἰμὴ ὅσα διελάμβαναν αἱ συνθήκαι.

Ἡ δὲ Ἀγγλία, ἡ πρὸ παντὸς ἄλλου σπουδάζουσα νὰ συνδέσῃ ἐκ νέου τὰς πρὸς τὴν Πύλην σχέσεις της, δὲν ἔπαυεν ἐπιθυμοῦσα τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπάνοδον τῶν πρέσβων. Κηρυχθέντος δὲ τοῦ πολέμου, ἐξέφρασε σφοδρότερον τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην, διότι ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ ἐπάνοδος αὐτῶν ἐδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς ταχυτέραν παῦσιν τοῦ πολέμου. Ἡ Γαλλία, ἀντιτείνασα κατ' ἀρχάς, ἐδέχθη ἐπὶ τέλους τὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας· ἀλλὰ δυσσυμβίβαστα ἦσαν ὡς πρὸς τὴν ἐπάνοδον τῶν πρέσβων τὰ τῆς Ῥωσσίας. Ἐξ αἰτίας τοῦ ἐπικρατοῦντος πολέμου οὔτε ἡ Πύλη ἐδέχετο Ῥώσσον ἀντιπρόσωπον, οὔτε ἡ Ῥωσσία ἔστειλεν· ἀλλ' ἐξ αἰτίας τῆς συμμαχίας τοιοῦτος ἀντιπρόσωπος ἦτον ἀναγκαῖος. Πρὸς ἐξομαλισμὸν δὲ τῆς δυσκολίας ταύτης ἐπρόβαλαν αἱ δύο αὐλαὶ νὰ συγκατατεθῇ ἡ τῆς Πετροπόλεως ἵνα διαπραγματευθῶσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ πρέσβεις τῶν δύο αὐλῶν τὰ περὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν ὀνόματι τῶν τριῶν. Δὲν ἐνέκρινε τὴν πρότασιν ταύτην ἡ Ῥωσσία, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀπέρριψεν ἐξ αἰτίας τῆς ἐπιμονῆς τῶν δύο αὐλῶν· ἀπήτησεν ὁμως νὰ ὀρισθῶσι προ-

ηγουμένως παρὰ τῶν τριῶν αὐλῶν ὅσα ἔμελλαν αἱ δύο νὰ διαπραγματευθῶσι περὶ Ἑλλάδος ἄνευ αὐτῆς ἀλλ' ἐν ὀνόματι καὶ αὐτῆς. Ἀόριστα ἦσαν, ὡς εἴρηται, τὰ τῶν πλείστων ὄρων τῆς ὑπὲρ Ἑλλάδος συνθήκης, καὶ ἀσύμφωνοι πρὸς ἀλλήλας αἱ Δυνάμεις, κυρίως δὲ ὡς πρὸς τὴν ὀροθεσίαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία ἐπέμεναν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ὀροθετικῆν γραμμὴν τὴν μεταξὺ τῶν κόλπων τῆς Ἀρτῆς καὶ τοῦ Βώλου, ὅπως τὴν ἐχάραξαν οἱ ἐν Πόρῳ πρέσβεις· ἀλλ' ἡ Ἀγγλία τὴν περιώριζε καὶ ἤδη ὡς καὶ πρὶν εἰς τὸν κορινθιακὸν ἰσθμὸν· ἐπὶ τέλος παρεδέχθη τὴν χαραχθεῖσαν ἐν Πόρῳ, ἀλλ' ὄχι ὡς ὀριστικῆν. Συμβιβασθέντες οἱ σύμμαχοι ὡς πρὸς τὸν ὄρον τοῦτον ἐδέχθησαν ὁμοφώνως καὶ τοὺς λοιπούς, ὅπως ἐκανονίσθησαν ἐν Πόρῳ, προσθέσαντες καὶ τινὰς ἄλλους συμπληρωτικούς περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἀρχῆς, περὶ τῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπανόδου τῶν δύο πρέσβεων, περὶ ἀμνηστείας καὶ μεταναστεύσεως, περὶ ἀμοιβαίας ἀσφαλείας τῆς Πύλης καὶ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν αὐτῶν, περὶ διατηρήσεως παρὰ τῆς Πύλης τῆς πραγματικῶς ἐνυπαρχούσης ἀνακωχῆς, περὶ παύσεως πάσης ἐχθροπραξίας τῶν Ἑλλήνων καὶ περὶ ἀνακλήσεως εἰς Πελοπόννησον ὄλων τῶν ἐπὶ τῆς στερεᾶς ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Τούτων οὕτω συμβιβασθέντων, συνυπέγραψαν τὴν 10 μαρτίου πρᾶξιν περιέχουσαν τοὺς ἀνωτέρω ὄρους, ἀλλ' ὄχι ὡς ἀναλλοιώτους, καὶ διέταξαν τοὺς πρέσβεις τῶν δύο αὐλῶν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὡς ἀντιπροσωπεύοντες καὶ τὰς τρεῖς.

Μόνη ἡ Ἀγγλία ἐκοινοποίησεν ἐπισήμως τὴν πρᾶξιν τῆς 10 μαρτίου τῷ κυβερνήτῃ τῆς Ἑλλάδος, ἀπαιτοῦσα τὴν παῦσιν πάσης ἐχθροπραξίας ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ ἀνάκλησιν τῶν πέραν αὐτοῦ ἑλληνικῶν στρατευμάτων.

ἀλλ' εὐλόγως καὶ εὐσχήμως ἀπεποιήθη ὁ κυβερνήτης τὴν διττὴν ταύτην ἀπαίτησιν. Ἐρμηνεύουσα δὲ ἡ Ἀγγλία τὸ πνεῦμα τοῦ ὅρου τῆς παύσεως πάσης ἐχθροπραξίας, προσαπήτησε καὶ τὴν λύσιν τῶν θαλασσιῶν ἀποκλεισμῶν τῶν δυτικῶν παραλίῶν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἀπήτησε δὲ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος λύσιν ἐν ὀνόματι ὅλης τῆς συμμαχίας. Ἠπόρησαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία, καὶ ἐξέφρασαν τὴν δυσαρέσκειάν των μαθοῦσαι, ὅτι ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἀπήτησε τοῦτο ἡ Δύναμις ἐκείνη, ἐν ᾧ λόγος δὲν ἐγένετο ἐπὶ συμβουλίου· ὠμολόγησεν ἡ Ἀγγλία, ὅτι κατὰ λάθος ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὀνόματος ὅλης τῆς συμμαχίας, ἀλλ' ἐπέμεινεν οὐδὲν ἦττον ἐν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, καὶ διέταξε τὴν κατὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτικὴν δύναμίν της νὰ ἐνεργήσῃ τὰ εἰς πραγματοποίησιν τοῦ ὅρου τούτου, θελούσης ἢ μὴ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. Πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς διαταγῆς ταύτης ὁ μὲν ἀρμοστής τῶν ἰονίων νήσων ἔγραψε τὰ δέοντα τῷ ἀρχιστρατήγῳ, ὁ δὲ κατὰ τὸ ἰόνιον πέλαγος μοίραρχος, Σπένσερος, παρήγγειλε τῷ κατὰ τὸν ἀμβρακικὸν κόλπον μοιράρχῳ Κριεζῆ νὰ λύσῃ ἀμέσως τὴν θαλάσσιον ἐκείνων τῶν μερῶν πολιορκίαν· ἀφίχθη δὲ καὶ αὐτοπροσώπως εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μεσολογγίου καὶ ἀπήτησε παρὰ τοῦ ναάρχου Μιαούλη καὶ τοῦ πληρεξουσίου τοποτηρητοῦ τὴν λύσιν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ ἀπειλῇ βίας, ἃν δὲν εἰσηκούετο. Μίαν ἡμέραν πρὸ τῆς ἀφίξεώς του ὑπεγράφη ἡ περὶ παραδόσεως τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ συνθήκη. Ἡ περίστασις ἦτο κρισιμωτάτη, διότι, ἂν εἰσεκομίζοντο τροφαί, ἢ φρουρὰ δὲν θὰ παρεδίδοτο. Καλῇ τύχῃ ὁ Σπένσερος ἐσεβάσθη τὴν συνθήκην, καὶ οὕτως ἠλευθερώθησαν αἱ δύο ἐκεῖναι πόλεις ἀναμιωτί.

* Ἄν δὲ καὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος πρωτόκολλον ὑπεγράφη τὸν μάρτιον, δὲν ἐκοινοποιήθη τῇ ἑλληνικῇ

κυβερνήσει εἰ μὴ τὸν μᾶιον. Ἴδου δὲ ἡ αἰτία. Οὐδεμία τῶν Δυνάμεων ἐπίστευεν, ὅτι ἐδύνατο οἱ Ἕλληνες νὰ κατορθώσωσι τι γενναῖον ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος· ἡ δὲ Γαλλία καὶ ἡ Ῥωσσία δὲν δυσηρεστοῦντο ἂν τοιοῦτόν τι κατωρθοῦτο, ὡς θέλουσαι τὴν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ ἔκτασιν τῶν ὀρίων τοῦ νέου κράτους, καὶ δὲν ἐφρόντισαν περὶ τῆς ταχείας κοινοποιήσεως τοῦ πρωτοκόλλου. Ἄλλ' ἡ Ἀγγλία, ἡ ἐπιθυμοῦσα τὴν στένωσιν τῆς νέας ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, μαθοῦσα παρ' ἐλπίδα τὴν πτώσιν Βονίτσης καὶ Ἀντιρρίου, καὶ προβλέπουσα ἐντεῦθεν τὴν πτώσιν Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου, ὃ ἐστὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὅλης τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνατροπὴν τοῦ σχεδίου τῆς, ἔσπευσε νὰ ἐμποδίσῃ ἀφ' ἑαυτῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ρηθέντος πρωτοκόλλου, τὰς προόδους τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς λύσεως τῶν ἀποκλεισμῶν. Τῶ ὄντι τὸ μόνον ὄπλον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων ἦτον ἡ πείνα, καὶ ἂν ἀφηρεῖτο διὰ τῆς λύσεως τῶν πολιορκιῶν, δὲν κατωρθοῦτο ὅ,τι κατωρθώθη, ἀλλὰ καλῇ τύχῃ, παρεμβᾶσα ἡ Ἀγγλία βραδέως διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ οὔτε τῆς Ναυπάκτου οὔτε τοῦ Μεσολογγίου τὴν παράδοσιν.

Τὴν δὲ ἀνάκτησιν τοῦ Μεσολογγίου μαθοῦσα ἡ Ἑλλὰς ἐσκίρτησεν ὅλη, καὶ ὁ κυβερνήτης ἐτέλεσε πάνδημον ἑορτὴν ἐν Αἰγίνῃ καὶ διεκήρυξε τὰ ἐξῆς.

“ Ἡὐδόκησεν ὁ Κύριος καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Μεσολογγίου κυματίζει πάλιν ἡ σημαία τοῦ Σταυροῦ. Εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου κεῖνται τὰ ὅσα τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἱ τινες προμαχόμενοι αὐτῆς ἔπεσαν ἐνδόξως.

“ Τὸ πρῶτιστον τῶν χρεῶν μας, τὸ ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν μνήμην τῶν αἰοιδήμων ἐκείνων μαρτύρων, εἶναι τὸ νὰ προσφέρωμεν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ Ὑψίστου τὰς ὑπὲρ ἀνα-

“ παύσεως τῶν ψυχῶν αὐτῶν ἐνθέρμους εὐχάς μας.
 “ Τὸ χρέος τοῦτο ἀφ’ οὗ ἀποδώσωμεν, ἔχομεν καὶ
 “ ἄλλο ὄχι ὀλιγώτερον ἱερὸν νὰ ἐκπληρώσωμεν·
 “ ἔχομεν χρέος νὰ συλλέξωμεν μετ’ εὐλαβείας τὰ
 “ σεβάσματα αὐτῶν λείψανα, καὶ νὰ τὰ καταθέσωμεν
 “ εἰς τι μνημεῖον, ὅπου ἡ πατρίς ν’ ἀποδίδῃ κατ’
 “ ἔτος τὸν φόρον τῆς εὐγνωμοσύνης της εἰς τὴν κόνιν
 “ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἐμαρτύρησαν ἡρωϊ-
 “ κῶς ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος αὐτῆς.

“ Ἡ κυβέρνησις διερμηνεύουσα τὰ αἰσθήματα τῶν
 “ Ἑλλήνων ὑπερποθούντων νὰ ἐκπληρώσωσι τὰ τοι-
 “ αῦτα χρέη των διατάττει.

“ Α^{ον}. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν καθ’ ἣν θέλει ἐγκαινισθῆ
 “ ἡ πρώτη ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἐπισκευάζεται ἤδη εἰς
 “ Μεσολόγγι, νὰ ἱεουργήσῃ ὁ μητροπολίτης διὰ νὰ
 “ δεηθῆ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν ἡρωϊκῶν
 “ προμάχων τῆς πόλεως τοῦ Μεσολογγίου.

“ Β^{ον}. Ὁ πληρεξούσιος τοποτηρητῆς νὰ διορίσῃ
 “ ἐπιτροπὴν συγκειμένην ἀπὸ ἀνδρας τοῦ ἱεροῦ κλή-
 “ ρου ὡς καὶ ἀπὸ πολεμικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀξιω-
 “ ματικούς, ἧτις ὀφείλει νὰ λάβῃ τὰναγκαῖα μέτρα
 “ διὰ νὰ ἐνεργηθῶσι τὰ ἐφεξῆς.

“ 1^{ον}. Νὰ συνταχθῆ κατάλογος τῶν ἐκκλησιαστι-
 “ κῶν, ἀξιωματικῶν, στρατιωτῶν, πολιτικῶν ὑπουρ-
 “ γῶν ἢ ἀπλῶν πολιτῶν, οἱ τινες ἔπεςαν ὡς θύματα
 “ τῆς πολιορκίας τοῦ Μεσολογγίου κατὰ τὸ 1822,
 “ 1823, 1825, καὶ 1826.

“ 2^{ον}. Νὰ συλλεχθῶσι τὰ νεκρὰ αὐτῶν λείψανα
 “ καὶ νὰ προσδιορισθῆ ὁ τόπος, ὅπου πρέπει νὰ ἐνα-
 “ ποτεθοῦν.

“ 3^{ον}. Ὁ κυβερνήτης θέλει ὑπάγει αὐτοπροσώ-
 “ πως εἰς Μεσολόγγι διὰ νὰ παρευρεθῆ εἰς τὴν με-
 “ γάλην ἐπικήδειον πομπὴν τὴν ἐσομένην πρὸς με-
 “ τακόμισιν τῶν ὀστέων αὐτῶν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο,
 “ ὅπου θὰ ἀνεγερθῆ μνημεῖον ἀφοσιούμενον ἀπὸ τὸ

“ ἔθνος εἰς τὴν μνήμην τῶν γενναίων ἐν Μεσολογ-
 “ γίῳ ὑπερασπιστῶν τοῦ Σταυροῦ.

“ Ἡ κυβέρνησις θέλει ἐκδώσει πρόγραμμα προσ-
 “ καλοῦσα δι’ αὐτοῦ τοὺς ὁμογενεῖς ἀρχιτέκτονας
 “ καὶ λιθοξόους νὰ στείλωσιν εἰς αὐτὴν ἐντὸς ἐνὸς
 “ ἔτους σχέδια καὶ πρωτότυπα διὰ τὸ μνημεῖον, περὶ
 “ οὗ ὁ λόγος.”

Εἶδαμεν, ὅτι ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐφέρετο δυσμε-
 νῶς πρὸς τὸν κυβερνήτην. Ψυχρῶς καὶ ἀδιαφόρως
 ἤρχισε νὰ φέρεται πρὸς αὐτὸν μετ’ ὀλίγον καὶ ἡ
 Γαλλία διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους.

Καθ’ ἃς ἡμέρας κατεγίνετο ὁ κυβερνήτης εἰς τὰ
 τῆς συνελεύσεως, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα ὁ συν-
 ταγματάρχης Φαβιέρος ἐκ τῆς Γαλλίας, ὅπου ὑπῆγεν
 ἐπ’ ἀδεία. Τὸν φιλέλληνα τοῦτον τὸν ἀφιλοκερδῶς
 ἀγωνισθέντα καὶ πολλὰ παθόντα ὑπὲρ Ἑλλάδος
 συνίστα σπουδαίως τὸ γαλλικὸν ὑπουργεῖον ὡς τὸν
 ἰκανώτερον ν’ ἀσχοληθῆ εἰς ὄργανισμὸν καὶ αὐξήσιν
 τῶν τακτικῶν στρατευμάτων· ὑπέσχετο δὲ ν’ ἀνα-
 δεχθῆ μέχρι τινὸς τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην δα-
 πάνην. Ἄλλ’ ὁ κυβερνήτης, ἀδίκως ὑποπτεύων τὴν
 φιλελληνικὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, μὴδ’ εὐνοῶν
 τὸν Φαβιέρον, δὲν ἐδέχθη τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρό-
 τασιν. Δυσηρεστήθη ἡ Γαλλία, διέκοψε τὴν τακτι-
 κὴν χορηγίαν ἡμικατομμυρίου φράγκων κατὰ μῆνα,
 καὶ μόλις μετὰ ἐπανελημμένας παρακλήσεις τοῦ
 κυβερνήτου ἐχορήγησε τὸν ἀπρίλιον ἐν ἑκατομμύ-
 ριον, ἀλλὰ τὸ ἥμισυ εἰς ἐμψύχωσιν ῥητῶς τῆς γεωρ-
 γίας κατὰ τὴν Πελοπόννησον· ἀνεδέχθη δὲ νὰ
 στέλλῃ κατὰ μῆνα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς 100,000 ἀντὶ τῶν
 500,000 εἰς χρῆσιν τοῦ τακτικοῦ. Ἄλλ’ ὅποιοι καὶ
 ἂν ἦσαν οἱ φόβοι τοῦ κυβερνήτου ὡς πρὸς τὴν
 πολιτικὴν τῆς Γαλλίας, ὅποια καὶ ἂν ἦτον ἢ πρὸς
 τοὺς Γάλλους διὰ τὰς φιλελευθέρους ἀρχὰς τῶν
 δυσμενῆς διάθεσίς του, ἐπειδὴ ἐβοηθεῖτο ἡ Ἑλλάς

πολυειδῶς καὶ ἀφιλοκερδῶς ἐκείθεν, ὠφείλει νὰ φέρεται περιποιητικῶς πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι καταβάοντας Γάλλους· ἀλλ' ἐπολιτεύθη πρὸς αὐτοὺς τόσον κακῶς, ὥστε ἐφείλκυσε τὸ μῖσος καὶ τὴν κατακραυγὴν ὄλων· αἰσθανθεὶς δ' ἐπὶ τέλους ὅτι κακῶς ἔπραξεν, ἀπέστειλε πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ εἰς Νεόκαστρον τὸν Μιαοῦλην ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς χαιρετισμὸν τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ ἐν ὀνόματι τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἐξιλίωσε τὸν Μαιζῶνα· μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς ὁ κυβερνήτης εἰς ἔντευξίν του, καὶ διὰ τῶν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν στρατὸν περιποιητικῶν του τρόπων ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην των.

Τὰ δὲ γαλλικὰ στρατεύματα, ἀφ' οὗ ἐτελείωσαν εὐτυχῶς τὸ ἔργον των ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου, ἢ δ' ἐκείθεν τοῦ ἰσθμοῦ ἔξοδος των ἀπηγορεύθη, ἀνεχώρησαν εἰς Γαλλίαν, ἐκτός τινων παρατεινάντων κατ' αἴτησιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως τὴν ἐν Ἑλλάδι διαμονὴν των· ἄφησαν δ' ἐπὶ τῆς ἀπελεύσεώς των εἰς χρῆσιν τῆς Ἑλλάδος πάμπολλα στρατιωτικὰ ἐφόδια. Ὁ δὲ Μαιζῶν ἐπισκεφθεὶς τὴν Πελοπόννησον μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ, καὶ τὰς νήσους Αἰγίνης, Ὑδρας καὶ Σπετσῶν, φιλοφρονούμενος καὶ τιμώμενος καθ' ὅλην τὴν περιοδείαν του, ἀπέπλευσε καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς Διδουῦς τὴν 8 μαΐου.

Γενναία ἢ ἰδέα, ἣν συνέλαβε Κάρολος ὁ Γ', ἀποστείλας στρατεύματα εἰς Ἑλλάδα, καὶ γενναίως τὴν ἐπραγματοποίησε. Θερμὴ καὶ πάσης καθαρεύουσα ἰδιωφελείας ἐπιθυμία νὰ ἴδῃ ἀναξιοπαθοῦντα λαὸν ἀπηλλαγμένον τῶν δεινῶν ἐξολοθρευτικοῦ πολέμου τῷ ἐνέπνευσε τὴν ἰδέαν ταύτην· “ Δὲν ἀνέχομαι,” εἶπε πρὸς τὸν Γεώργιον Κάννιγγα, “ νὰ βλέπω ἐν “ ἀδιαφορίᾳ τοὺς ὁμοθρήσκους μου Ἕλληνας ἐξολο- “ θρευομένους ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Αἰγυπτίων·

“ εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ ἐνεργήσω πᾶν ὅ,τι ἀνα-
 “ γκαῖον εἰς ἐμπόδιον τόσον ἀξιοθρηνητοῦ κατα-
 “ στροφῆς ” (α)· μηδενὸς δὲ τῶν εἰς τοῦτο συντε-
 λούτων φεισθεῖς ἔφερεν ἐντὸς ὀλίγου εἰς αἴσιον
 τέλος ὅ,τι ἐπεθύμει ἐπευφημοῦντος τοῦ γαλλικοῦ
 λαοῦ. Δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο· ἐνίσχυσε διὰ πλου-
 σίων δωρεῶν τὴν παραλυθεῖσαν τακτικὴν δύναμιν
 τῆς Ἑλλάδος, ἐξωποίησε τὴν νεκρωθεῖσαν γεωρ-
 γίαν, καὶ ἐν τῇ μεγαλόφρονι φιλανθρωπία του ἀπέ-
 στείλεν ἀξιοματικούς καὶ λύτρα εἰς ἀπελευθέρω-
 σιν τῶν εἰς Αἴγυπτον δουλαγωγηθέντων Ἑλλή-
 νων. Ἐψήφισε μετ’ ὀλίγον ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις
 ἀνέγερσιν μνημείου ἐν Πεταλιδίῳ, ὅπου ἀπέβη ὁ
 ἀγαθοποιὸς στρατὸς του. Τὸ μνημεῖον δὲν ἀνη-
 γέρθη εἰσέτι, ἀλλὰ μνημεῖα ἔμψυχα θαυμασμοῦ καὶ
 εὐγνωμοσύνης εἶναι ἐπαεὶ οἱ νόες καὶ αἱ καρδίαι τῶν
 Ἑλλήνων.

Ἐν τούτοις, χάρις εἰς τὴν ἄοκνον ἐπιμέλειαν τοῦ
 κυβερνήτου, ἡ ἀνέγερσις τῆς Πελοποννήσου ἐν μέσφ
 τῶν ἐρειπίων της προώδευεν, ἡ γεωργία εὐτύχει, καὶ
 αἱ πρόσοδοί της ἐτετραπλασιάσθησαν. Ἡὔξησε
 τοὺς ἐθνικοὺς πόρους καὶ δάνειον ἐνὸς ἑκατομμυρίου
 ρουβλίων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου· αἱ δὲ
 ἀδιάκοποι συνεισφοραὶ τῶν φιλελευθέρων λαῶν τῆς
 Ἀμερικῆς ἐγένοντο ὠφελιμώτεραι, διότι, ἀσχολοῦ-
 σαι εἰς δημόσια ἔργα τοὺς ἀέργους καὶ ἀπόρους καὶ
 ὠφελοῦσαι αὐτοὺς, ὠφέλουν καὶ τὴν κοινωνίαν.
 Κατ’ ἐκείνον τὸν καιρὸν ὁ πλήρης φιλελληνικοῦ καὶ
 φιλανθρώπου ζήλου ἱατρὸς Χάος Ἀμερικανός, ὁ δε-
 χόμενος καὶ διανέμων τὰς πλείστας τῶν συνεισφο-
 ρῶν τούτων, ἀφ’ οὗ συνέτρεξε δι’ αὐτῶν πρὸς καλ-
 λωπισμὸν τῆς Αἰγίνης καὶ εὐκολίαν τῶν ἐν αὐτῇ
 ἐμπορευομένων διὰ κατασκευῆς προκυμαίας, ἐπεχεί-
 ρησε νὰ συνοικήσῃ ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου
 ἐνδεεῖς οἰκογενεῖας χορηγῶν αὐταῖς κατοικίας, βόας,

σπόρον καὶ ἄροτρα· ἐχάρισεν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ καὶ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις πεντακισχιλίων στρεμμάτων χέρσον γῆν. Τοιαύτη ἦτον ἡ ὑλικὴ βελτίωσις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν παραμονῶν τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως.

1829.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΑ.

Περιοδεία τοῦ κυβερνήτου ἐν Πελοποννήσῳ.—Τροπολογία τοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου.—Ἀντιπροσωπία τῶν ἐπαρχιῶν ἐπὶ ὀνόματι τοῦ κυβερνήτου.—Συγκρότησις τῆς ἐν Ἄργει δ' ἐθνικῆς συνελεύσεως καὶ πράξεις αὐτῆς.

ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΣ ὁ κυβερνήτης μὴ ὑπερισχύση ἢ ἀντιπολίτευσις ἐπὶ τῶν ἐκλογῶν, ἀπεφάσισε νὰ περιοδεύσῃ τὴν Πελοπόννησον εἰς ἔλκυσιν τῶν λαῶν, καὶ μεσοῦντος μαρτίου ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς καθέδρας τῆς κυβερνήσεως· διατρίψας δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐν Ναυπλίῳ, διέβη δι' Ἄργους, Τριπολιτσᾶς, Καρυταίνης, Λεονταρίου, Φουρτσάλας, Καλαμάτας καὶ Νησίου εἰς Μοθώνην, διῆλθε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, ἐπεσκέφθη τὰς Πάτρας, καὶ διεβιβάσθη παρὰ τὴν Ναύπακτον, καθ' ὃν καιρὸν διεπραγματεύετο ἢ παράδοσις τῆς· ἐκείθεν ἀπέβη εἰς Βοστίτσαν, ἀνέβη εἰς μέγα Σπήλαιον, ὅπου ἐπάσχασεν, ἐπεσκέφθη Καλάβρυτα καὶ Κόρινθον, ἐπανῆλθεν εἰς Ναύπλιον καὶ τὴν 23 εἰς Αἴγιναν· χαρᾶς δὲ καὶ παρηγορίας ἐπλήρωσε τὰς καρδίας τῶν κατοίκων τῶν μερῶν, ὅθεν διῆλθεν. Ἡ ἀνόρθωσις τῶν ἐρειπίων, ἢ ἐγκαθίδρυσις στοιχειωδῶν σχολείων καὶ ἢ ἐμψύχωσις τῆς φιλοπονίας ἦσαν τὸ σύνθημα τῶν λόγων του. Οἱ λαοί, ἀπολαμβάνοντες μετὰ τὴν ἔλευσίν του εὐνομίαν καὶ ἀσφάλειαν, ἐνθουσιάσθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τὸν ἐθεώρουν ὡς φιλόστοργον πατέρα. Οἱ δὲ κατὰ τὰς ἐπαρχίας ὑπάλληλοι

τῆς κυβερνήσεως, εἴτε ζήλω ὑπερβάλλοντι φερόμενοι, εἴτε ἄλλοθεν ὑποκινούμενοι, ὑπηγόρευσαν νὰ μὴ σταλῶσι πληρεξούσιοι εἰς τὴν συνέλευσιν, ἀλλὰ νὰ δοθῇ τᾷ κυβερνήτῃ πᾶσα πληρεξουσιότης· πρώτη δὲ ἡ ἐπαρχία τοῦ Ἄργους τὸν ἀνέδειξε πληρεξούσιόν της. Ὁ κυβερνήτης, πρὸς ὃν ἐκοινοποιήθη ἡ ἐκλογή του ἐπισήμως, ἐσιώπησεν ὡς δείγμα ἀποδοχῆς ἐξελέφθη ἡ σιωπὴ του, καὶ πολλαὶ ἐπαρχίαι τῆς Πελοποννήσου ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ Ἄργους. Τὴν αὐτὴν σιωπὴν διετήρησεν ὁ κυβερνήτης καὶ τότε. Ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα καὶ τινες νῆσοι τοῦ Αἰγαίου· ἡ αὐτὴ σιωπὴ καὶ τότε. Τοιαύτη διαγωγὴ ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πιστεύσωσι πολλοὶ ὅτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑπέκινει ταῦτα. Ἄλλ' αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος πληρεξουσιότητες ἦσαν φανεραὶ παραβάσεις τοῦ περὶ ἐκλογῆς νόμου, καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις δικαίως κατεβόα. Ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ συγκαλῶν τὴν συνέλευσιν ἐπὶ σκοπῶ νὰ παγιώσῃ τὴν διὰ τὴν αὐθαίρετόν της φύσιν κλονιζομένην κυβερνήσιν του, ἐδίσταζε μέχρι τινὸς περὶ τοῦ πρακτέου· ἐπὶ τέλους συγκαλέσας ἐν τῇ κατοικίᾳ του τὴν 14 μαΐου τὰ μέλη τοῦ πανελληνίου καὶ τοὺς γραμματεῖς, τὸν τῆς ἐπικρατείας καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, τοῖς εἶπεν, ὅτι ἡ ῥητὴ ἡμέρα τῆς συγκροτήσεως τῆς συνελεύσεως ἐπέστη, καὶ οἱ πληρεξούσιοι τῶν ἐπαρχιῶν δὲν συνῆλθαν, ὅτι ἀτοποὶ ἦσαν αἱ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκλογαί, καὶ ἔπαισε κατὰ τοῦτο τὸ πανελλήνιον, διότι, ἂν ἐδέχετο τὴν πρότασιν τοῦ νὰ ἐφορεύωσι τὰ τῆς ἐκλογῆς οἱ ἕκτακτοι ἐπίτροποι ἢ οἱ διοικηταί, θὰ ἐμποδίζετο τοιαύτη ἐκλογή ὡς παρὰ τὸν νόμον· ἀνάγκη δὲ ἦτο νὰ ἐφορεύσωσιν οἱ ὑπάλληλοί του τὰς ἐκλογὰς πρὸς ἀποφυγὴν τοιούτων ἀτοπημάτων καὶ νὰ συνέλθωσιν οἱ πληρεξούσιοι ὅσον τάχιον. Συνήνεσε τὸ πανελλήνιον δεχόμενον τὰ πάντα μετὰ τὴν τελευταίαν

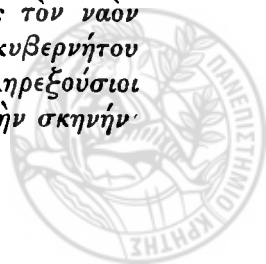
προσθήκην μελῶν, καὶ τὴν μεθαύριον ἀπεποιήθη ἐπισήμως ὁ κυβερνήτης τὰς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐκλογάς, παρέτεινε τὴν συγκρότησιν τῆς συνελεύσεως εἰς τὴν 25 ἰουνίου, ὥρισε τόπον τῶν συνεδριάσεων τὸ Ἄργος, καὶ ἐτροπολόγησε τὰ περὶ ἐκλογῆς συναινέσει τοῦ πανελληνίου, εἰσάξας δύο οὐσιώδεις καινοτομίας, τὴν παρέμβασιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς εὐταξίας καὶ τῆς νομιμότητος, καὶ τὴν ἄμεσον καὶ κατ' εὐθείαν παρὰ τοῦ λαοῦ ἐκλογὴν πληρεξουσίου· καὶ αὕτη μὲν ἡ καινοτομία ἦτον ἐπαινετή, διότι δι' αὐτῆς μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἄλλης ἐκλογῆς ἐκφράζεται εἰλικρινέστερον ἡ ἐλευθέρη θέλησις τοῦ λαοῦ· ἀλλ' ἡ παρέμβασις τῶν ὑπαλλήλων ἐπροξένησε μέγα δεινόν. Ὁ κυβερνήτης, ἂν καὶ ἐφοβεῖτο μὴ ὑπερισχύσωσιν οἱ ἐναντίοι του, δὲν ἔκρινε πολιτικὸν νὰ τοὺς ἀποκλείσῃ τῆς συνελεύσεως, ἀλλ' ἐπενόησεν ἄλλον τρόπον ὅπως τοὺς μεταχειρισθῆ ἑκόντας ἄκοντας ὄργανά του· ἐνήργησε διὰ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ νὰ ὑποχρεωθῶσιν ἐγγράφως παρὰ τῶν ἐντολέων ἵνα βαδίσωσιν ἐπὶ τῆς συνελεύσεως τὴν ὁδὸν αὐτοῦ· καὶ τὸ ἐπινόημα τοῦτο, μεταμόρφωσις τῆς ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ πληρεξουσιότητος, ἐπέτυχε· συμπαρελήφθησαν δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ τινες τοῦ κυβερνητικοῦ κόμματος διὰ τὸ εὐσχημότερον. Ὑπὸ τοιαύτην ἐν γένει μεμπτὴν καὶ πρωτοφανῆ ἐν Ἑλλάδι ἀντιπροσωπίαν συνεκροτήθη ἡ ἐν Ἄργει δ' τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις. Μέγας δὲ γογγυσμὸς ἐπῆλθεν ἕνεκα τούτου, καὶ ὁ εἰς τῶν δύο ἀντιπροσώπων τοῦ Μεσολογγίου, ὁ πρῶν γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ νῦν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἀπέρριψε τὴν τοιαύτην ἀντιπροσωπίαν, καὶ διὰ γραπτῆς μαρτυρίας τῶν ἐντολέων του ἀπέδειξε πρὸς τὸν κυβερνήτην, ὅτι παρὰ τὴν προαίρεσιν αὐτῶν καὶ κατ' ἐπίμονον ἀπαίτησιν τοῦ διοικητοῦ ἐδόθη ἡ ἐντολὴ αὕτη· ἀλλ' οὐδεὶς τῶν

ὑπὸ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὁμοφρόνων πληρεξουσίων τὸν ἐμιμήθη.

Ὁ δὲ κυβερνήτης μηδὲ τὴν τοιαύτην ἀντιπροσωπίαν θεωρῶν ἀποχρῶσαν εἰς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ του, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἄργους εἴσοδον τῶν ἀπλῶν πολιτῶν ἐπὶ λόγῳ ἐλλείψεως κατοικιῶν, ἐσύστησε τὴν φρουρὰν τῆς συνελεύσεως ὅπως ἤθελε, καὶ διώρισεν εἰς ἐξέλεγχιν τῶν ἐκλογικῶν ἐγγράφων οὓς τῶν πληρεξουσίων ἐνέκρινε. Διεκρίνοντο διὰ τὴν πρὸς τὸν κυβερνήτην ἀπέχθειαν οἱ τῆς Ὑδρας καὶ ὁ τῶν Καλαβρύτων Ζαήμης· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης τοὺς μὲν ὕδραίους ἀφώπλισεν ἐπὶ τῇ κενῇ ἐλπίδι τῶν ἀποζημιώσεων διὰ τῆς ἐπὶ συνελεύσεως παντοδυνάμου ἐνεργείας του, τὸν δὲ Ζαήμην ἐδέσμευσε διὰ τῆς ὑπὸ τοὺς ἀπρεπεῖς ὄρους δοθείσης αὐτῷ ἀντιπροσωπίας. Τούτων οὕτω διατεθέντων, ἔπαυσε πᾶσα ἐν τῇ συνελεύσει ἀντιπολίτευσις.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως δὲ τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν της, πρῶτοι οἱ Πελοποννήσιοι πληρεξούσιοι, ὑποκινηθέντες παρὰ τῶν περὶ τὸν κυβερνήτην, ἔστειλαν ὁμοφώνως εὐχαριστήριον πρὸς αὐτὸν ἐξ ὀνόματος τῶν λαῶν, οὓς ἀντεπροσώπευαν, δι' ὅσα καλὰ ἢ συνετὴ διοίκησις του τοῖς ἐπροξένησε· τὸν παρεκάλουν δὲ νὰ τοὺς χειραγωγῆσῃ καὶ εἰς τὰς ἐπὶ συνελεύσεως σπουδαίας ἐργασίας των. Παρόμοιον εὐχαριστήριον ὑπέγραψαν ἀκολουθῶν καὶ οἱ Στερεοελλαδίται, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Αἰγαιοπελαγῖται.

Πρὸς τὰ μεσημβρινὰ ἄκρα τῆς πόλεως τοῦ Ἄργους, ἐντὸς τοῦ παλαιοῦ ἀμφιθεάτρου, κατεσκευάσθη ξυλίνη σκηνὴ διὰ τὰς συνεδριάσεις. Τὴν 11 ἰουλίου συνήχθησαν οἱ πληρεξούσιοι εἰς τὸν ναὸν τῆς Παναγίας, ὅπου παρόντος καὶ τοῦ κυβερνήτου ἐψάλη ἡ ἀκολουθία, ὠρκίσθησαν οἱ πληρεξούσιοι τὸν συνήθη ὄρκον, καὶ μετέβησαν ὑπὸ τὴν σκηνήν.

ὅπου καθήσας ὁ κυβερνήτης ἐκ δεξιῶν τοῦ προέδρου, εἶπεν ὀλίγας λέξεις προεισαγωγικάς, καὶ μετὰ ταῦτα, ἀναστὰς ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας, ἀνέγνωσε κατὰ διαταγὴν τοῦ κυβερνήτου ἔκθεσιν τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐξ ὅτου ἔμαθεν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τὸν διορισμὸν τοῦ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Μετὰ τὴν συνεδρίασιν ταύτην ἡ συνέλευσις ἠσχολήθη εἰς τὴν σύστασιν τοῦ γραφείου τῆς ὑπὸ τὴν τακτικὴν προεδρίαν τοῦ ὡς γεροντοτέρου κατ' ἀρχὰς προεδρεύσαντος Σισίνη, καὶ ἐσύστησε δύο ἐπιτροπὰς, τὴν μὲν πενταμελῆ ἐπὶ τῶν ἀναφορῶν, τὴν δὲ ἐπταμελῆ διὰ τὴν ἀνταπόκρισιν τῆς συνελεύσεως καὶ τοῦ κυβερνήτου· ἐκάλεσε δὲ τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἐπιτροπὴν τῆς συνελεύσεως· εἶχε καὶ ὁ κυβερνήτης συστήσει πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ὡς εἴρηται, ἄλλην ἐνδεκαμελῆ ἐκ πληρεξουσίων πρὸς ἐξέλεξι τῶν ἐκλογικῶν ἐγγράφων, ὥστε ἡ συνέλευσις εἶχε τρεῖς διαρκεῖς ἐπιτροπὰς. Τὴν δὲ 16 παρέστη ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γραμματεὺς, καὶ ἐκθέσας τὰ ἐξωτερικά, καὶ ἀναγνώσας διαφόρους τῶν πρέσβων τῶν συμμάχων καὶ τοῦ κυβερνήτου πρὸς ἀλλήλους διακοινώσεις εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἀπέκειτο εἰς τὴν συνέλευσιν νὰ βουλευθῇ περὶ τῶν περαιτέρω. Τὴν δὲ ἐπιούσαν παρέστη ὁ γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ ἔθεσεν ὑπ' ὄψιν τῆς συνελεύσεως τὴν νομιμοποιούσαν τὸ σύστημα τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως πρᾶξιν τῆς βουλῆς, καὶ ψηφίσματα τοῦ κυβερνήτου περὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ὑπηρεσίας δώσας τὰς ἀπαιτουμένας περὶ αὐτῶν διασαφήσεις. Τὴν 18 ἐτέθησαν ὑπ' ὄψιν τῆς συνελεύσεως τὰ τῆς τραπέζης, οἱ λογαριασμοὶ τοῦ φροντιστηρίου καὶ τῆς οἰκονομίας, ὁ προϋπολογισμὸς ἐνὸς ἔτους, καὶ σχέδιον περὶ λύσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ δανείου. Τὴν 19 ἀνεγνώσθησαν ἀναφοραὶ περὶ τῆς στρατιωτικῆς καὶ ναυτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ περὶ ὄσων

ζήνος συνελεύσεις, καὶ τὰ μὲν καθήκοντα τοῦ νομο-
 τελεστικοῦ νὰ ὀρισθῶσι κατὰ τὸ ὑπαγορεύσαν τὰς
 ἐν Τροιζήνι πράξεις πνεῦμα τροπολογούμενα καὶ
 κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς συνθήκης τῶν τριῶν αὐλῶν, ἡ
 δὲ γερουσία διηρημένη εἰς δύο βουλευτήρια νὰ ἐνεργῇ
 τὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας διὰ τῆς συμπράξεως
 καὶ τοῦ νομοτελεστικοῦ· παρήγγειλε δέ, ἅμα ἀπο-
 περατωθῶσι τὰ περὶ τῶν θεμελιωδῶν νόμων, νὰ
 συγκαλεσθῶσιν οἱ αὐτοὶ πληρεξούσιοι πρὸς ἐπιθεώ-
 ρησιν, καὶ εὐχήθη ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως τοῦ
 κυβερνήτου ἐν τῷ μεταξὺ νὰ εὐρεθῇ γραπτὸν τὸ
 περὶ τῆς πολιτικῆς ἀνορθώσεως τῆς πατρίδος σχέ-
 διὸν του. Τὸ γ' ψήφισμα διελάμβανε νὰ ἀναθεω-
 ρηθῶσιν ὅλοι οἱ λογαριασμοὶ τῆς ἐπὶ τῶν οἰκονομι-
 κῶν ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ φροντιστηρίου, νὰ προικισθῇ
 δι' ἐθνικῶν κτημάτων ἡ τράπεζα, νὰ ζητηθῇ ἡ ἐγγύ-
 ησις τῶν συμμάχων αὐλῶν περὶ τοῦ δανείου τῶν
 60,000,000 φράγκων τοῦ παρὰ τῆς ἐν Τροιζήνι
 συνελεύσεως ψηφισθέντος, νὰ φροντίσῃ ἡ κυβέρ-
 νησις περὶ λύσεως τοῦ χρέους τοῦ 1824 καὶ 1825,
 καὶ νὰ διατηρήσῃ μὲν καθ' ὅλον τὸ ἐνεστῶς ἔτος
 ἀπαράλλακτον τὸν ἐνυπάρχοντα τρόπον τῆς φορολο-
 γίας, νὰ ἐνασχοληθῇ δὲ ἀνυπερθέτως εἰς ἀναθεώ-
 ρησιν τῶν φορολογικῶν διατάξεων, εἰς καταγραφὴν
 καὶ βελτίωσιν τῶν ἐθνικῶν κτημάτων, εἰς διανομὴν
 μέρους αὐτῶν καθ' ἐκάστην κοινότητα ἀναλόγως τοῦ
 ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων αὐτῆς, καὶ εἰς σύστασιν ἐπι-
 τροπῆς πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφιλονεικούμενων ἰδιο-
 κτησιῶν. Τὸ δ' ψήφισμα ἀπέβλεπε τὴν πρόοδον
 καὶ τὴν τακτοποίησιν τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ τοῦ ναυ-
 τικοῦ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ περὶ ἀπογραφῆς νόμου
 τοῦ 1825 τροποποιουμένου, καὶ διὰ τῆς δι' ἐθνικῆς
 γῆς ἀμοιβῆς τῶν ὑπηρετούντων στρατιωτικῶς ἢ ναυ-
 τικῶς κατὰ τὸν βαθμὸν ἐκάστου αὐτῶν. Τὸ ε' ἐκα-
 νόμιζε τὰ περὶ τῶν ὀφειλομένων ἀποζημιώσεων καὶ

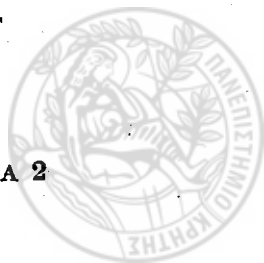
διέταττε νὰ συστηθῆ κώδηξ δημοσίου χρέους ἐπὶ ἑτησίᾳ πληρωμῇ τόκου καὶ νὰ διανεμηθῆ τὸ δεκατημόριον τοῦ ἐλπίζομένου ἑξωτερικοῦ δανείου κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐκάστῳ τῶν πολιτῶν ὀφειλομένων κεφαλαίων νὰ διατεθῶσι δὲ εἰς ὄφελος αὐτῶν καὶ στρέμματα 200,000 ἑθνικῆς γῆς ἐκτὸς σταφιδῶνων, ἀμπελῶνων, ἐλαιοδένδρων καὶ δασῶν, ἀλλὰ νὰ μὴ δίδεται ἡ γῆ αὕτη ὡς τελεία ἰδιοκτησία πρὶν ὀρισθῶσι τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπαλλαγῶσι τὰ ἔθνικὰ κτήματα τῆς ὑποθήκης· ἐγράφη δὲ καὶ συμπληρωτικὸν ἄρθρον πρὸς ἀγορὰν πλοίων ἀνηκόντων εἰς τὰς νήσους, Ὑδραν, Σπέτσας καὶ Ψαρά. Τὸ στ' ψήφισμα διελάμβανε περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐξοφλήσεως τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας χρεῶν τῶν κοινοτήτων. Τὸ ζ' διέταττε νὰ κοπῆ ἔθνικὸν νόμισμα κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ πανελληνίου, καὶ ἐφ' ἑνὸς μὲν προσώπου νὰ χαραχθῆ φοῖνιξ, ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ σταυρός, καὶ περίξ "ἑλληνικὴ πολιτεία," ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου δύο κλάδοι ὁ μὲν ἐλαίας ὁ δὲ δάφνης, καὶ περίξ "ὁ κυβερνήτης Ἰ. Α. Καποδίστριας." Τὸ ἦ ψήφισμα ἔλεγε ν' ἀνεγερθῆ ἐν καιρῷ δέοντι ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς κυβερνήσεως ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτήρος εἰς εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Ὑψιστον δι' ὅσα ἐθαυματούργησεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ν' ἀποσταλῶσι πρέσβεις πρὸς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς καὶ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Βαυαρίας προσφέροντες τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους δι' ὅσα ἀγαθὰ ἀπήλαυσε διὰ τῆς γενναίας συνδρομῆς αὐτῶν, ν' ἀνεγερθῶσι δὲ καὶ δύο μνημεῖα τὸ μὲν ἐν Νεοκάστρῳ εἰς μνήμην τῆς ναυμαχίας, τὸ δὲ ἐν Πεταλιδίῳ, ὅπου ἀπέβη κατὰ πρῶτον ὁ γαλλικὸς στρατός, καὶ νὰ συστηθῆ τάγμα ἰππέων καλούμενον τάγμα τοῦ Σωτήρος. Τὸ θ' ψήφισμα ὠρίζε τὴν ποσότητα φοινίκων 180,000 ὡς ἑτήσιον μισθοδοσίαν τοῦ κυβερνήτου, ἀλλ' ὁ κυβερνήτης δὲν ἐδέχθη τὴν προσ-

φοράν. Τὸ ἰ ἀπηγόρευε τὴν ἐξαγωγήν τῶν ἀρχαιοτήτων ἐπιτρέπον μόνην τὴν τῶν συντριμμάτων, ἀλλὰ καὶ τούτων ὁσάκις ἐζητοῦντο ὑπὸ κυβερνήσεων ὡς συντελούντων εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας. Τὸ ἰα' ἐψήφισε τὰ εἰς βελτίωσιν τοῦ ἱερατείου, τὰ εἰς προικισμὸν τοῦ ὄρφανοτροφείου, τὰ εἰς ὑποστήριξιν τῶν ἀλληλοδιδασκτικῶν, τυπικῶν, καὶ ἀνωτέρας τάξεως σχολείων, καὶ τὰ εἰς σύστασιν δημοσίων τυπογραφικῶν διὰ τῶν κληροδοτημάτων τῶν ὁμογενῶν καὶ διὰ τῶν προσόδων τῶν μοναστηρίων. Τὸ ἰβ' ἐκανόνιζε τὸν τρόπον τοῦ δικάζειν τὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ποινικὰς διαφορὰς τῶν Ἑλλήνων. Τὸ δὲ ἰγ' καὶ τελευταῖον διέταπεν οἱ συγκροτήσαντες τὴν ἐνεστῶσαν συνέλευσιν νὰ συγκροτήσωσιν οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν ἀκόλουθον θεωρουμένην ὡς συνέχειαν τῆς παρουσίας, ἅμα ἢ κυβέρνησις ἔφερεν εἰς πέρασ τὰς περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ σχεδίου τοῦ θεμελιώδους νόμου ἐργασίας τῆς, ἢ καθ' ὃν καιρὸν ἐπήρχετο ἀνάγκη νὰ θεωρηθῶσι καὶ ἐπικυρωθῶσι τὰ περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τῷ α' ψηφίσματι.

Ἐν τούτοις, ἔλαβε γνῶσιν ἢ συνέλευσις ἀναφορὰς τοῦ Τσώρτση εἰς ἄκρον δυσηρεστημένου διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν διαγωγήν τοῦ κυβερνήτου. Δι' αὐτῆς παρητεῖτο τῆς ὑπηρεσίας καὶ καθήπτετο τοῦ διοικητικοῦ συστήματος· ἀλλὰ διέκοψε τὴν ἀνάγνωσίν τῆς ἢ συνέλευσις ἐπὶ λόγῳ ὅτι ἐξετρέπετο ὁ ἀναφερόμενος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς ἀληθείας· ἐδέχθη δὲ τὴν παραίτησίν του λησμονήσασα ἐν τῇ δουλοφροσύνῃ τῆς πόσον ὁ φιλέλλην οὗτος ἐκακουχῆθη καὶ πόσον συνετέλεσεν εἰς τὴν πρὸ ὀλίγου ἀνέγερσιν τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος.

Τούτων οὕτω διατεθέντων καὶ τινῶν ἄλλων μικροτέρου λόγου κανονισθέντων, παραστὰς ὁ κυβερνήτης τὴν 6 αὐγούστου ἀπέλυσε τὴν συνέλευσιν εὐφημούμενος.

Ἄνεφέραμεν πόσους ἀγῶνας κατέβαλεν ὁ κυβερνήτης εἰς τὴν καθ' ὃν εὐχέτο τρόπον συγκρότησιν τῆς συνελεύσεως. Οἱ ἀγῶνές του εὐδοκίμησαν, καὶ ἡ συνέλευσις συνεκροτήθη ὅπως εὐχέτο· ὅ,τι ἔπραξεν ἡ συνέλευσις, τὸ ἔπραξεν ἐπὶ τῇ προτάσει, τῇ εἰσηγήσει ἢ τῇ πλήρει συγκαταθέσει τοῦ κυβερνήτου· εἰς αὐτὸν ἐνατένιζεν ὅλη· ὅλα τὰ ψηφίσματά της ἐσχεδιάζοντο ἐν τῷ κυβερνητικῷ γραφείῳ, μετεβιβάζοντο εἰς αὐτὴν διὰ τῆς ἑπταμελοῦς ἐπιτροπῆς καὶ ἐπανήρχοντο εἰς τὸ κυβερνητικὸν γραφεῖον ὡς ἔργα τῆς συνελεύσεως· ἡ συνέλευσις, καὶ πρὶν ἐκδώσῃ τὰ ψηφίσματα, ἐκήρυξε πασιφανῶς τὰ ὑπὲρ τοῦ κυβερνήτου φρονήματά της καὶ τὴν ἀπεριόριστόν της πίστιν εἰς τὴν ἰκανότητά του, τὸν πατριωτισμὸν του καὶ τὰ φῶτά του· δὲν ἐδίστασε δὲ καὶ ἐπισήμως νὰ δηλώσῃ ὅτι διέταξε τὴν ἑπταμελῆ ἐπιτροπὴν νὰ σχεδιάζῃ τὰ ψηφίσματα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν αὐτοῦ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπανελάμβαναν προσφυῶς οἱ ἀστειότεροι τῶν πληρεξουσίων τὸ “Γιάννης κερνᾶ καὶ Γιάννης πίνει.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΒ.

Εἰσβολὴ Ἑλλήνων εἰς Θήβας καὶ συγκρούσεις αὐτῶν καὶ τῶν ἐχθρῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ παρὰ τῷ ἐν τῇ Ἀττικῇ μονι-
δρίῳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου.—Μάχαι κατὰ τὸν Ἀνηφορίτην, τὸν
᾽Ωρωπὸν καὶ ἔξωθεν τῶν Θηβῶν.—Νέα εἰσβολὴ ἐχθρῶν εἰς
τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα.—Μάχη τῆς Πέτρας καὶ ἔξοδος
τῶν ἐχθρῶν.—Τέλος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος
πολέμου.—Χαρακτήρ Ὑψηλάντου.—Τὰ μετὰ τὴν συνέλευ-
σιν τοῦ Ἄργους.—Νέα χορηγήματα Γαλλίας.—Ὅπλα δωρη-
θέντα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας.—Προκαταβολὴ
Ἐυνάρδου ἐπὶ τοῦ δανείου.

ΠΟΛΛΑΧΟΘΕΝ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἐξω-
σθέντες οἱ Τούρκοι κατεῖχαν μόνον τὰς Θήβας καὶ
τὴν Ἀττικὴν, ὃ δὲ στρατάρχης ἐσκέπτετο πῶς νὰ
τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ φύγῃσι κάκειθεν.

Ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἦτον ὄλη ἐρείπια. Οἱ Τούρ-
κοι κατεῖχαν τοὺς ἀγίους Θεοδώρους, τὸ Πυρὶ καὶ
τὸν Πύργον· ἦσαν δὲ 1500 πεζοὶ καὶ 200 ἵππεῖς.
Ὁ στρατάρχης ἐφρόντισε πρῶτον νὰ προκαταλάβῃ
τὸν παρὰ τὸν Καραμπαμπᾶν Ἀνηφορίτην πρὸς δια-
κοπὴν πάσης κοινωνίας τῶν ἐν Θήβαις καὶ ἐν Εὐβοίᾳ
ἐχθρῶν· ἀπέστειλε δὲ καὶ τὸν Βάσσον εἰς τὴν Ἀτ-
τικὴν πρὸς ἐμπόδιον τῆς ἐκεῖθεν μεταβάσεως ἐχθρῶν
εἰς Θήβας· τὴν νύκτα δὲ τῆς 18 μαΐου, ὀδηγῶν
700 πεζοὺς, ἐπάτησε τὰ ἐρείπια τῶν Θηβῶν, ὅπου
κατέλαβαν οἱ περὶ αὐτὸν θέσεις καὶ δὲν ἔπαυσαν
ἀκροβολιζόμενοι τὰς πρῶτας τρεῖς ἡμέρας ἔχοντες
καὶ τρία κανόνια· τὴν δὲ 21 ἐπολέμησαν μεταξὺ τῆς
πόλεως καὶ τοῦ Πυρίου, καὶ μετὰ δίωρον μάχην

διεχωρίσθησαν. Ἐκτοτε δὲν ἦλθαν εἰς μάχην, διότι καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Τούρκοι ἀνέμεναν ἐπικουρίαν.

Καθ' ἣν δὲ ἡμέραν ἐπάτησαν οἱ περὶ τὸν στρατάρχην τὰς Θήβας, ἐστρατοπέδευσε ὁ Βάσσος ἐν τῷ μεταξὺ Χασιάς καὶ Μενιδίου μονιδρίῳ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, καὶ τὴν ἐπαύριον, παραλαβὼν 300 πεζοὺς καὶ τινὰς ἰππεῖς, κατέβη εἰς τὸ πεδίον, καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς ἔθεσε εἰς ἔνεδραν, αὐτὸς δὲ προχωρῶν μετὰ τῶν ἰππέων πρὸς τὸ Μενίδι ἀπήντησε ἐχθροὺς ἐπερχομένους· ἦσαν δὲ οὗτοι 200 πεζοὶ καὶ τινες ἰππεῖς. Ἀρξαμένης δὲ ἀψιμαχίας, ἐπανεστήσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν οἱ ἐνεδρεύοντες πεζοί, καὶ ἦλθαν καὶ ἄλλοι ἄλλοθεν ἐχθροί. Πολλὴ πυρίτις ἐκάη, ἀλλ' ὀλίγον αἶμα ἐχύθη. Τὴν δὲ 27 ἐξεστράτευσαν οἱ ἐν Ἀθήναις ἐχθροὶ κατὰ τῶν περὶ τὸν Βάσσον ἔλκοντες δύο κανόνια, καὶ ἦλθαν εἰς μάχην, ἀλλ' ὠπισθοδρόμησαν καὶ αὐτοὶ ἄπρακτοι ἀπολέσαντές τινὰς.

Ὁ δὲ ἐν Εὐβοίᾳ Ὀμέρπασας, μαθὼν ὅτι οἱ Ἕλληνες κατέλαβαν τὸν Ἀνηφορίτην, ἐξεστράτευσεν τὴν 2 ἰουνίου· 1000 τακτικοὶ καὶ 500 ἄτακτοι τὸν ἠκολούθουν· οἱ δὲ κατέχοντες τὴν θέσιν ἐκείνην Ἕλληνες, μόλις 800, κατεσκεύασαν ἐπὶ τοῦ ὄρους μέγαν προμαχῶνα· ἀλλ' ὁ προμαχὼν οὗτος ἀπέιχε πολὺ τῆς ὁδοῦ· διὰ τοῦτο ἰδόντες τοὺς ἐχθροὺς ἐπερχομένους κατέβησαν πρὸς ἀντίκρουσιν εἰς τὰς ὑπερείας, ὅπου δεινῶς προσβληθέντες ἐτράπησαν, καὶ καταδιωκόμενοι ἐπὶ τοῦ ὄρους κατέφυγαν εἰς τὸν προμαχῶνα, ἀλλ' ἐξορμήσαντες μετ' ὀλίγον ἠνάγκασαν τοὺς ἐχθροὺς νὰ ὠπισθοδρομήσωσιν· 40 ἐχθροὶ καὶ 8 Ἕλληνες ἐφονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν· μεταξὺ δὲ τῶν πληγωμένων ἦσαν καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ Μπούσγος, Παῦλος Στεφάνου καὶ Βασίλης Λεοναρδίδης· διεκρίθη δὲ διὰ τὰς ἀνδραγαθίας του ὁ Ὀλύμπιος Ψαροδήμος πρῶτος ἐξορμήσας.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην ταύτην ἐστάλησαν 200 Ἑλλη-
νες εἰς κυρίευσιν τοῦ Ὠρωποῦ καὶ τῶν ἐπὶ τῆς παρα-
λίας ἀποθηκῶν· τούτους ἰδόντες ἐρχομένους οἱ ἐν τῷ
χωρίῳ ἐχθροὶ τὸ ἐγκατέλειψαν ἀμαχητὶ συγκεντρω-
θέντες ὅλοι κατὰ τὴν παραλίαν, οἱ δὲ Ἑλληνες ἐτο-
ποθετήθησαν ἐν τῷ χωρίῳ. Μετὰ τινὰς δὲ ἡμέρας
ἦλθε τὸ ἀτμόπλοον καὶ ἐν ἄλλο πλοίῳ πρὸς τὴν
παραλίαν, καὶ ὑπὸ τὴν ἀντίληψιν τοῦ πυροβολικοῦ
αὐτῶν ἐκινήθησαν οἱ ἐν τῷ χωρίῳ Ἑλληνες εἰς κατα-
δίωξιν τῶν ἐχθρῶν. Ἀντεπεξήλθαν οἱ ἐχθροί, ἐπο-
λέμησαν τοὺς Ἑλληνας, τοὺς ἔτρεψαν, καὶ ἔμειναν
κύριοι τῶν δύο τούτων θέσεων, ὡς καὶ πρότερον.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην τῆς 2 ἰουνίου, οἱ Ἑλληνες
ἐγκατέλειψαν τὴν θέσιν τοῦ Ἀνηφορίτου, καὶ πολλοὶ
τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Τούρκων ἦλθαν ἀνεμποδίστως εἰς
βοήθειαν τῶν ἐν Θήβαις, οἵτινες δυναμωθέντες πε-
ριήρχοντο ἄφοβοι τὰς πεδιάδας θερίζοντες καὶ καρ-
πολογοῦντες. Ἐν τούτοις, ἔμαθεν ὁ στρατάρχης ὅτι
τὸ περὶ τὴν Ναύπακτον ὑπὸ τὸν Χατσῆ-Χρῆστον
ἰππικὸν ἤρχετο αὐθόρμητον εἰς βοήθειαν, καὶ ἀπέ-
στειλε διὰ νυκτὸς εἰς προϋπάντησιν τοὺς περὶ τὸν
Εὐμορφόπουλον καὶ τὸν Σκουρτανιώτην ἐπὶ σκοπῶ
νὰ συνενεδρεύσωσι τοὺς συνήθως καὶ ἀνυπόπτως
ἐξερχομένους ἐπὶ συγκομιδῇ καρπῶν ἐχθρούς. Ἐνήρ-
γησαν οἱ ἀποσταλέντες τὰ διαταχθέντα, ὑπήκουσαν
καὶ οἱ περὶ τὸν Χατσῆ-Χρῆστον. Τὴν δὲ 10 διε-
σπάρησαν οἱ ἐχθροὶ κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τὴν πε-
διάδα· 156 ἦσαν οἱ Ἑλληνες ἰππεῖς καὶ 300 οἱ
πεζοί· τριπλάσιοι ἦσαν οἱ ἐξελλθόντες ἐχθροί, ἀλλὰ
τῆδε κάκεισε διεσπαρμένοι καὶ ἀπρόσεκτοι ὡς μηδὲν
ὑποπτεύοντες· οἱ δὲ Ἑλληνες ὅλοι συσσωματωμένοι
καὶ προσεκτικοὶ ἐπέπεσαν, τοὺς ἔβλαψαν καὶ τοὺς
ἠνάγκασαν νὰ τρέξωσιν εἰς τὰ χαρακώματα καταδιω-
κόμενοι οἱ μὲν ἐντεύθεν οἱ δὲ ἐκείθεν καὶ φθειρόμενοι.
Εἶδαν οἱ ἐν Πυρίῳ τὴν ἀπροσδόκητον τῶν οἰκείων

τροπήν, καὶ ὑποπτεύσαντες τὴν αἰτίαν, ἔδραμαν πεζοὶ καὶ ἰππεῖς εἰς βοήθειαν· ἀλλ' ἀντέδραμαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν τῇ πόλει Ἑλλήνων, καὶ ἐπολέμησαν ὅλοι ἐν τῇ πεδιάδι συμμίγδην· 100 Τούρκοι ἔπεσαν, 16 ἠχμαλωτίσθησαν καὶ ἐπέκεινα τῶν 80 ἵππων ἐζωγρήθησαν· ὀλίγοι δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔπαθαν.

Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας μαθόντες οἱ Ἕλληνες, ὅτι ἤρχοντο εἰς Θήβας ἄλλοι 500 Τούρκοι ἐκ Χαλκίδος, κατέλαβαν τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μακροβούνι καὶ τοὺς παρεμόνευαν. Τὴν 21 ἐφάνησαν οἱ περιμενόμενοι, ἐφώρμησαν οἱ παραμονεύοντες, ἔτρεξαν καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Θήβαις Ἑλλήνων καὶ Τούρκων εἰς τὸν πεδῖον τῆς μάχης, καὶ μετὰ τετράωρον πάλην, προμαχούντων τοῦ Διακοπούλου, τοῦ Ρούκη, τοῦ Μπαϊρακτάρη καὶ τοῦ Σκουρτανιώτη, διεχωρίσθησαν. Ὑπὲρ τοὺς 100 ἐλογίσθησαν οἱ πεσόντες ἐχθροὶ καὶ 9 οἱ Ἕλληνες· ἐπληγώθη βαρέως καὶ ὁ Διακόπουλος, ὅστις μετὰ τινας ἡμέρας ἀπέθανεν.

Τὴν δὲ ἐπαύριον, πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ὤρμησαν πολλάκις οἱ Τούρκοι πολλαχόθεν, τριπλάσιοι ὄντες, ἐπὶ τὰ ὄχυράματα τῶν Ἑλλήνων πάντοτε δὲ καὶ πανταχόθεν ἀποκρουσθέντες ἐπέμεναν πολεμοῦντες, ἕως οὗ τὸ ἐλληνικὸν ἱππικὸν ἔβαλεν εἰς ἀταξίαν τὸ ἐχθρικόν, καὶ τότε ἐτράπησαν ἰππεῖς καὶ πεζοί· τινὲς αὐτῶν ἐφονεύθησαν, ἐπληγώθησαν, καὶ ἠχμαλωτίσθησαν· ἠρπάγησαν καὶ δύο σημαῖαι αὐτῶν· ἐφονεύθησαν δὲ καὶ 3 Ἕλληνες, καὶ 15 ἐπληγώθησαν.

Τὴν δὲ 6 ἰουλίου ἐστράτευσαν ἐκ νέου 2000 Τούρκοι ἐξ Ἀθηνῶν ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Βάσσον ἔλκοντες κανόνια, καὶ ἐφώρμησαν εἰς κυρίευσιν τῶν ὄχυρωμάτων· ἀλλ' ἀποτυχόντες καὶ παθόντες ὀπισθοδρόμησαν εἰς τὴν πόλιν.

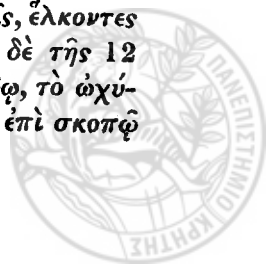
Μετὰ δὲ τὴν ἐν Θήβαις μάχην τῆς 22 ἰουνίου ἐπρόβαλαν οἱ Τούρκοι ν' ἀπομακρυνθῶσι καὶ αὐταὶ

καὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν ἡσύχως ἐπὶ λόγῳ, ὅτι τὴν τύχημ τῶν τόπων ἐκείνων θὰ τὴν ἀπεφάσιζεν ἡ θέλησις τῶν συμμάχων καὶ ὄχι ἡ μάχαιρα αὐτῶν· ἀλλ' ὁ στρατάρχης ἀπέρριψε τὴν πρότασιν δικαίως, διότι οἱ Τοῦρκοι, κατέχοντες τὴν πλησιόχωρον Ἀττικὴν, ἐθεωροῦντο ὡς κύριοι καὶ τῶν Θηβῶν. Τὸ στρατεύμα ἐν τοσοῦτῳ πρὸ καιροῦ ἔπασχε παντὸς εἴδους στερήσεις, καὶ πρὸ μηνῶν μὴ μισθοδοτούμενον ἐγόγγυζε· δὲν ἐγόγγυζε δὲ τόσον δι' ὅσα ἔπασχεν, ὅσον διότι οἱ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ὁδηγίαν τοῦ Αὐγουστίνου ἀπελάμβαναν ὅσων οὗτοι ἐστεροῦντο· ὁ Ὑψηλάντης καὶ οἱ ὀπλαρχηγοὶ δὲν ἔπαυαν αἰτούμενοι δι' ἀναφορῶν καὶ ἀποστολῶν τὴν ἀντίληψιν τῆς κυβερνήσεως εἰς θεραπείαν τῶν δεινῶν καὶ ἐμπόδιον τῆς ἐπαπειλουμένης καὶ ὑπενεργουμένης διαλύσεως τοῦ στρατοπέδου· ἀλλ' ὁ κυβερνήτης ὑποσχέσεις μόνον ἔδιδεν. Αὐξανόμενον δὲ τὸ κακὸν ἡμέρα τῇ ἡμέρα ἐκορυφώθη· οἱ στρατιῶται ἐλάλουν παρρησίᾳ περὶ διαλύσεως τοῦ στρατοπέδου, ἠπειλοῦν θάνατον κατὰ τῶν ἀπατώντων αὐτοὺς ἀξιοματικῶν, καὶ ὑποπτεύοντες ἀντενέργειαν παρὰ τοῦ Αὐγουστίνου ὡς ζηλοτύπως διακειμένου πρὸς τὸν στρατάρχην καὶ μὴ ἀνεχομένου τὴν ὑπαρξιν ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἄλλου στρατοπέδου, ὑψωσαν ἀνάθεμα κατὰ τῶν αἰτίων τῆς γενομένης πρὸς αὐτοὺς ἀδικίας, καὶ τὴν 7 αὐγούστου ὠρκίσθησαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ ὀχυρώματα καὶ νὰ φύγωσι τὴν νύκτα· συνήχθησαν τὴν ἐσπέραν οἱ ὀπλαρχηγοὶ παρὰ τῷ Ὑψηλάντῃ, μαθόντες τοὺς ὄρκους, εἰς σύσκεψιν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἐσκέπτοντο, ἔμαθαν τὴν ἀΰραν τῆς νυκτός, ὅτι ἐλειποτάκτησάν τινες καὶ ἔβαλαν εἰς ἀταξίαν τοὺς ἄλλους. Ἐτρεξαν τότε οἱ ὀπλαρχηγοὶ νὰ προλάβωσι τὴν διάδασιν τοῦ κακοῦ ὑποσχόμενοι τὴν τακτικὴν ὑποχώρησιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ στρατιῶται δὲν ὑπήκουσαν, κατελήφθησαν ὑπὸ πανικοῦ φόβου καὶ ἐδό-

θησαν ὅλοι εἰς ἄτακτον φυγὴν ἀφήσαντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὰ κανόνια καὶ ὅλας τὰς ἀποσκευάς. Ὁ δὲ ἀτυχὴς Ὑψηλάντης διέμενευ ἐν τῇ σκηνῇ του· ἀλλ' ἀφ' οὗ εἶδεν ὅτι ἔμεινευ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης στρατάρχης ἄνευ στρατοῦ, ἔφυγε καὶ αὐτός, ὅλος περίλυπος, καὶ ἐτοποθετήθη κατὰ τὴν Ἀράχωβαν μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, εἴτε ἐκλαβόντες στρατήγημα τὴν φυγὴν, εἴτε ἐπιθυμοῦντες νὰ μείωσιν ἀναιμωτὶ κύριοι τῆς ἐγκαταλειφθείσης θέσεως, δὲν κατεδίωξαν τοὺς φεύγοντας.

Καθ' ἃς δὲ ἡμέρας διεσκορπίσθη ἡ ἑλληνικὴ αὕτη δύναμις, 1500 ἐχθροὶ ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀσλάμπεη-Μουχουρδάρη, εὐρόντες τὴν δίοδον τῶν Θερμοπυλῶν ἐλευθέραν, φυγόντων τῶν φυλασσόντων αὐτὴν Ἑλλήνων, εἰσέβαλαν δι' αὐτῆς, καὶ διελθόντες τὴν Λεβαδειάν, καὶ ἀφήσαντες ἐκεῖ καὶ ἀλλοῦ φρουράς, μετέβησαν εἰς Ἀθήνας ἀτουφέκιστοι καθ' ὅλην τὴν πορείαν. Ὁ ῥωσσικὸς πολέμος ἠνάγκασε τὴν Πύλην βλέπουσαν τὸν δεινὸν ἐχθρὸν ὄχι μακρὰν τῆς Ἀδριανουπόλεως ν' ἀνακαλέσῃ ἐν τάχει πανταχόθεν τὰ στρατεύματά της εἰς ἰδίαν ὑπεράσπισιν· τούτου χάριν, ἀπεστάλησαν οἱ περὶ τὸν Ἀσλάμπεη ἵνα συνοδεύσωσιν εἰς Λάρισσαν τοὺς ἐν Θήβαις καὶ Ἀττικῇ ἐκτὸς τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ δὲ Ὑψηλάντης, συγκεντρώσας ἐκ νέου 2300 στρατιώτας κατέλαβε τὴν μεταξὺ Θηβῶν καὶ Λεβαδειάς θέσιν τῆς Πέτρας· δι' αὐτῆς ἦλθαν νὰ διαβῶσι συσσωματωμένοι ἐπὶ τῆς ἐπανόδου των οἱ ἐχθροί, καὶ ἰδόντες τοὺς Ἑλληνας κατέχοντας αὐτὴν παρεστρατοπέδευσαν τὴν 10 Σεπτεμβρίου. Ἦσαν δὲ 5000 τακτικοὶ καὶ ἄτακτοι, πεζοὶ καὶ ἵππεῖς, ἔλκοντες τέσσαρα κανόνια. Πρὸς τὰ χαράγματα δὲ τῆς 12 ἄφησαν μικρὰν φρουρὰν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὸ ὠχύρωσαν, καὶ ἐκίνησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ σκοπῶ

ἢ ἀνοίξωσι τὴν ὁδὸν διασκορπίζοντές τους· καὶ τὸ
 μὲν ἰππικὸν αὐτῶν ἐσχημάτισε δύο γραμμάς καὶ ἐτο-
 ποθητήθη κάτωθεν τῆς Πέτρας, οἱ δὲ τακτικοί, διαι-
 ρεθέντες, ὤδευσαν ἐπὶ τοὺς προμαχώνας οἱ μὲν τοῦ
 Στράτου, οἱ δὲ τοῦ Σκουρτανιώτη εἰς περιστολὴν
 τῶν ἐν αὐτοῖς· κατέλαβαν δὲ καὶ 300 ἕξ αὐτῶν, ἐν
 οἷς καὶ τινες ἰππεῖς, τὸ παρὰ τοὺς προμαχώνας χω-
 ρίον τῶν Βρεστεμιτῶν ὑπερασπίζοντες τὰ νῶτα τῶν
 πολλῶν. Τούτων οὕτω διατεθέντων, ὥρμησαν οἱ
 ὑπὸ τὸν Ἀσλάμπην Ἀλβανοὶ πρὸς τὸ διάσελον εἰς
 κυρίευσιν τοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως ἐκείνης κειμένου προ-
 μαχώνος, ἀλλ' ἔτρεξαν ἐγκαίρως εἰς βοήθειαν αὐτοῦ
 οἱ χιλιάρχοι Δυοβουνιώτης καὶ Κριεζώτης μετὰ τῶν
 πλειοτέρων τῶν ὑπ' αὐτούς· ἡ ἐπικουρία δὲ τούτων καὶ
 ἡ γενναία ἀντίστασις τῶν ἐντὸς τοῦ προμαχώνος ἐμα-
 ταίωσαν τὰ τολμηρὰ κινήματα τῶν περὶ τὸν Ἀσλάμ-
 πεν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ φύγωσι κακὴν κακῶς.
 Συγχρόνως ἔπεσεν ἐπὶ τὴν ἐν τῷ χωρίῳ τῶν Βρεστε-
 μιτῶν ἐχθρικὴν δύναμιν καὶ τὴν κατεδίωξεν ἡ ὑπὸ τὸν
 Σπῦρον Μήλιον φρουρὰ τοῦ στρατάρχου προκαταλα-
 βούσα ὑψηλὴν τινα θέσιν ἐκ πλαγίου κειμένην τοῦ
 χωρίου. Οἱ ἐχθροὶ πολλὰ παθόντες ἐπανήλθαν εἰς
 τὸ στρατόπεδον ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ πολυαρι-
 θμοῦ ἰππικοῦ μετὰ δίωρον μάχην καὶ διενυκτέρευσαν
 ἡσύχως· τὴν δὲ ἐπαύριον ἔστειλαν πρὸς τὸν Ὑψη-
 λάντην τὸν ἵππαρχον αἰτούμενοι ἐλευθέραν διόδον·
 κατὰ πρότασιν δὲ αὐτοῦ ἔστειλε καὶ ὁ Ὑψηλάντης
 τὸν γραμματέα του Φιλήμονα εἰς τὸ τουρκικὸν στρα-
 τόπεδον, ὅπου ὑπεγράφη τὴν 13 σύμβασις λέγουσα
 ἢ ἀφεθῆ ἡ διόδος τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθέρα, ἢ ἀπολυ-
 θῶσιν ὅλοι οἱ αἰχμάλωτοι Ἕλληνας καὶ Τούρκοι, νὰ
 συναναχωρήσωσιν αἱ κατέχουσας τὴν πόλιν τῆς Λε-
 βαδείας, τὸ Χάνι τοῦ Κατοίκου, τὸ Τουρκοχωρι καὶ τὴν
 Φοντάναν τουρκικαὶ φρουραί, διατηρουμένων ἐπὶ τῆς
 Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος μόνων τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει

τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐν τῇ Βοδωνίτῃ, καὶ ν' ἀνταλλαχθῶσι καὶ ὄμηροι εἰς πίστωσιν τῶν συνομολογηθέντων.

Ἐν ᾧ δὲ διήρχοντο οἱ Τοῦρκοι ἐν σιωπῇ καὶ κατηφεία, ἀποχαιρετῶντες διὰ παντὸς τὴν χθὲς δούλην Ἑλλάδα, ἀπεχαιρέτων αὐτοὺς καὶ οἱ ἐλευθερωταί της Ἑλλήνης ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ ἀγαλλιάσει, σαλπίζοντες καὶ τυμπανίζοντες. Ἡ μάχη τῆς Πέτρας εἶναι ἡ τελευταία τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος ἐνεαετοῦς πολέμου.

Ἄν καὶ διελάβομεν ἤδη σποράδην τὰ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου, πρέπου θεωροῦμεν τελευτήσαντος τοῦ πολεμικοῦ του σταδίου, νὰ συγκεφαλαιώσωμεν τὰ περὶ αὐτοῦ.

Ἀφ' οὔτου ἐπάτησε τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος ὁ ἀνὴρ οὗτος δὲν ἔπαυσεν ἀντιποιοῦμενος τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν, πεποισθῶς, ὅτι ἡ Ἀρχὴ ἔπρεπεν εἰς τὸν οἶκόν του, διότι ὁ ἀδελφός του ἀπαρνησάμενος ἑαυτὸν, ἐκίνησε πρῶτος τὴν ἐπανάστασιν, καὶ ὅτι θὰ κατεπάτει τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἂν παρεδέχετο οὐς ἔθεσε τὸ ἔθνος θεσμούς· ἀλλὰ φιλαρχῶν οὐδέποτε ἐρῶ-διούργησεν οὐδ' ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους χεῖρα ἔβαλεν· ἀκραιφνῆς ἔλαμψε πάντοτε ὁ πατριωτισμός του· πρωτίστη φροντίς καὶ ἐν τοῖς λόγοις του καὶ ἐν τοῖς ἔργοις του ἦτον ἡ εὐόδωσις τοῦ ἀγῶνος· οὐδέποτε ἐφείσθη τῆς ζωῆς του εἰς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ, καὶ ἡ μεγάλη του καρδιά ἐξωογόνει ἐν κινδύνοις τὸ ἀσθενὲς καὶ κάτισχνον σῶμά του· πολλάκις ἔνοχος μελετωμένων ἢ πεπραγμένων κακῶν ὑπελήφθη, ἀλλ' ἀμέτοχος παντὸς κακοῦ πάντοτε ἀνεφάνη, καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀποχὴν καθ' ὅλον τὸν ἀγῶνα διεκρίθη· θερμῶς ἐπροσπάθει πάντοτε νὰ τοὺς προλαμβάνη ὑποκινουμένους, ἢ νὰ τοὺς παύη ἀναφαινομένους· ὀξυτέραν εἶχε τὴν μάχαιραν ἢ τὴν διάνοιαν καὶ διέπρεπε μᾶλλον ἐν τοῖς στρατοπέδοις

ἡ ἐν τοῖς πολιτικοῖς συμβουλίοις ἀπεδοκίμαζεν ὅ,τι ἔτεινεν εἰς ξένην προστασίαν ἢ εἰς ξένην ἡγεμονίαν· δι' ὃ οὔτε τὸ πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἔγγραφον, οὔτε τὸ πρὸς τὸν δούκα τῆς Αὐρηλίας ὑπέγραψε· καταταραχθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν ἐν Ἐπιδαύρῳ συνέλευσιν αἰτήσει τῆς μεσιτείας τῆς Ἀγγλίας, διεμαρτυρήθη. Γενναῖα τὰ ἐν τῇ διαμαρτυρήσει φρονήματά του, ἀλλ' οὐδαμῶς πρόσφορα τῷ καιρῷ ἐκείνῳ· ἐξελήφθησαν δὲ καὶ ὡς ὑπεμφαίνοντα ἦν ἔτρεφεν ἐλπίδα νὰ ἡγεμονεύσῃ ἐπὶ τέλους· μακροθύμως καὶ ἀταράχως ὑπέστη τὴν ὑπὸ τῆς ἐπιπληχθείσης παρ' αὐτοῦ συνελύσεως ἐπιβληθείσαν πολιτικὴν ποινὴν, καὶ ἐν τῷ ἀπράγμονί του βίῳ οὐδεμίαν ἔδωκεν ἀκρόασιν τοῖς ἐρεθίζουσιν αὐτὸν κατὰ τῶν ἐν τοῖς πράγμασι ὡς μὴ φιλικῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένων· πολλάκις ὠλιγορήθη ἀλλ' οὐδέποτε ἐγόγγυσεν· ἀκλόνητος ἐφάνη ἐν πειρασμοῖς καὶ καρτερικὸς ἐν ἀτυχίαις καὶ κακουχίαις· ἐλκύσας δὲ τελευταῖον τὸ ξίφος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐπὶ Καποδιστρίου, δὲν τὸ ἔβαλεν εἰς τὴν θήκην, εἰμὴ ἀφ' οὗ ἔπαυσεν, αὐτοῦ στραταρχοῦντος, ὁ πόλεμος.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς συνελύσεως, διέτριψεν ὁ κυβερνήτης ἡμέρας τινας ἐν Ἀργεῖ, καθ' ἃς διώρισε 16 γερουσιαστὰς καὶ διέταξε νὰ συνέλθωσι τὴν 1 ὀκτωβρίου εἰς τὴν καθέδραν τῆς κυβερνήσεως πρὸς ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν· μετὰ ταῦτα, μετέβη εἰς Ναύπλιον, ἐκεῖθεν εἰς Πόρον, καὶ κατευοδόθη τὴν 24 αὐγούστου εἰς Αἴγιναν· ἐκεῖ ἐξέδωκεν ὄργανισμὸν τῶν ὑπουργείων, τοῦ ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου, καὶ τῆς γερουσίας· ἐπεσκέφθη ἔπειτα τὴν Σύραν, ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγιαν, μετέβη εἰς Μέγαρα πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν στρατευμάτων, καὶ ἐπαναπλεύσας εἰς Αἴγιαν ἐπέστρεψε τὴν 9 Σεπτεμβρίου εἰς Ναύπλιον, προσωρινὴν ἔδραν τῆς κυβερνήσεως, καὶ ἡσχολήθη εἰς τακτοποίησιν διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Τὴν δὲ 26 ὠρκίσθησαν οἱ γερουσιασταὶ τὸν ὄρκον τῆς ὑπηρε-

σίας, καὶ τὴν ἐπαύριον ἤρχισαν τὰς συνεδριάσεις τῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σισίνη.

Εἶδαμεν, ὅτι ὑπερυψώσασα ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις τὸν κυβερνήτην ἐμηδένισε τὴν ἀντιπολίτευσιν. Ἐπαιρόμενος ὁ κυβερνήτης, δύο μόνον ταύτης τῆς μερίδος ἠξίωσε τῆς γερουσιαστικῆς θέσεως, τὸν Μιαούλην καὶ τὸν Κουντουριώτην. Ἄλλ' ἡ ταπεινωθεῖσα ἀντιπολίτευσις δὲν ἐβράδυνε ν' ἀνυψώσῃ τὴν ὄφρυν καὶ ν' ἀπορρίψῃ τὰ ἐπ' ὀνόματι τῶν δύο τούτων μελῶν αὐτῆς διατάγματα. Παραιτηθέντων τούτων, διώρισε γερουσιαστὴν τὸν Μανώλην Τομπάζην ἐκ τῶν ἀντιπολιτευομένων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς παρητήθη· διώρισε μετὰ ταῦτα τὸν Μαυροκορδάτον, ἀλλ' οὐδ' αὐτός, ὡς ἀντιπολιτευόμενος, ἐδέχθη. Ἀποποιοῦμενοι οἱ ἄνδρες οὗτοι πᾶσαν σύμπραξιν εἰς ἀνάπτυξιν καὶ στερέωσιν τοῦ νέου κυβερνητικοῦ συστήματος, καὶ μηδὲ κἂν ὑπηρετῶν νὰ φαίνωνται αὐτοῦ ἀνεχόμενοι, ἀπεδείκνυαν πασιφανῶς πόσον τὸ κατέκριναν.

Ἐν τούτοις, ἡ γενναιοφρῶν Γαλλία, μὴ παύουσα τὰς πρὸς τὴν Ἑλλάδα εὐεργεσίας της, ἔστειλε μεσοῦντος ὀκτωβρίου φράγκα 500,000 εἰς χρῆσιν τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως, ὑποσχομένη καὶ ἄλλα δειγμάτων τῆς φιλελληνικῆς πολιτικῆς της· ἔστειλε καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας εἰς χρῆσιν τῶν τακτικῶν τῆς Ἑλλάδος στρατευμάτων 6000 τουφέκια, 12 ὄρεινὰ κανόνια καὶ ὅλα τῶν τὰ ἀναγκαῖα· ἔστειλε καὶ ὁ φιλέλληνας Ἐυνάρδος φράγκα 700,000 προκαταβολὴν ἐπὶ τοῦ δανείου, ἐβελτιώθησαν καὶ αἱ πρόσοδοι τοῦ κράτους· ὥστε ἡ κυβέρνησις δὲν ἔστερεῖτο πόρων εἰς συντήρησίν της.

1829-30.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

Ἐξωτερικά.—Ἡ Ἑλλάς ἀναγορεύεται κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὸν Λεοπόλδον τὸν ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τοῦ Σαξεκοπύργου.

ΚΑΙ ἡ Ἑλλάς ὅλη καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς εἶχαν προσηλωμένα τὰ ὄμματα εἰς τὰς πράξεις τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου, καὶ ἀνέμεναν ἐκεῖθεν τὴν ὀριστικὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων.

Τὴν 6 ἰουλίου ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ πρέσβυς τῆς Γαλλίας Γυλλεμινῶτος καὶ ὁ ἀντικαταστήσας τὸν Στρατφόρδον Κάννιγγα Γόρδων, καὶ ἔτυχαν λαμπρᾶς καὶ φιλόφρονος ὑποδοχῆς. Τὴν δὲ 27 ἐπεσκέφθησαν ἐπισήμως τὸν Ῥεῆζ-ἑφέντην καὶ τῷ ἐκοινοποίησαν τὸ πρωτόκολλον τῆς 10 μαρτίου, εἰπόντες τὰ δέοντα εἰς παραδοχὴν του. Ὁ Ῥεῆζ-ἑφέντης τοῖς ἐνεχείρισε χρυσόβουλλον καὶ τοὺς ἐβεβαίωσεν ὅτι περιεῖχεν ὅσα εὔχοντο οἱ σύμμαχοι ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Τί δὲ περιεῖχε τὸ χρυσόβουλλον, καὶ πῶς τὸ ἐθεώρησαν οἱ πρέσβεις, γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐξῆς περικοπῆς τῆς περὶ αὐτοῦ πρὸς τὸ συμμαχικὸν συμβούλιον ἀναφορᾶς των.

“ Ὅ ἀπορήσετε μανθάνοντες, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος
“ χρυσόβουλλον ἀντίκειται τόσον εἰς τὰς προτάσεις
“ τῶν συμμάχων ὅσον πᾶν ἄλλο προεκδοθὲν τῆς
“ Πύλης ἔγγραφον ὡς τοιοῦτον δὲν θὰ τὸ ἐδεχόμεθα,
“ ἂν, πρὶν ἐγχειρισθῆ, ἠξέυραμεν τί περιεῖχεν
“ οὐδεμίαν δύναμιν λόγου εἶναι ἰκανὴν νὰ πείσῃ
“ τὴν Πύλην νὰ παραδεχθῆ μηδὲ κἂν τὴν ὑποτελεῆ

“αὐτονομίαν τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἑλλήνων.” Ταῦτα ἔγραψαν οἱ πρέσβεις, καὶ τόσον ἀπηλπίσθησαν, ὥστε ἐπρότειναν ταῖς αὐλαῖς των ἕνα ἀναγορεύσωσιν αὐταὶ τὴν Ἑλλάδα κράτος ἀνεξάρτητον, καὶ νὰ διαγράψωσι καὶ τὰ ὅρια παρὰ γνώμην τῆς Πύλης. Εἰς ὑποστήριξιν δὲ τῶν λόγων των, ἀνέφεραν τὰ τῶν νέων πολιτειῶν τῆς νοτίου Ἀμερικῆς, ἃν καὶ δὲν ἔπαυεν ἡ Ἰσπανία θεωροῦσα ταύτας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν της.

Ἐν τοσούτῳ ὁ κατὰ τῆς Πύλης ῥωσσικὸς πόλεμος εὐδοκίμει ἡμέρα τῇ ἡμέρα, καὶ κατετάραττε τὸν σουλτάνον.

Ἴδιον τῶν ἰσχυρογνωμόνων νὰ πίπτωσι πολλάκις ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὑπεροψίας εἰς τὸ βάθος τοῦ ἐξευτελισμοῦ. Ὁ σουλτάνος, ὁ μὴ θέλων μῆτε φιλικὴν μεσιτείαν ξένων αὐλῶν νὰ δεχθῆ, μῆτε τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος ἕνα ἀκούσῃ, μῆτε μικρὰν τινα πολιτικὴν ὑπαρξίν αὐτῇ νὰ δώσῃ, ὁ χάριν τῶν πιστῶν αὐλικῶν του μόλις συγκατατιθέμενος νὰ στείλῃ εἰς τὴν Πελοπόννησον πρὸς διοίκησιν τῶν ῥαγιαδῶν ἕνα καλὸν πασᾶν, καὶ ὁ αἰείποτε λέγων, ὅτι ἡ ὀριστικὴ, ἡ ἀμετάτρεπτος, ἡ αἰώνιος ἀπάντησίς του ἦτον, ὅτι ἐπ’ οὐδενὶ λόγῳ καὶ ἐν οὐδεμίᾳ περιστάσει οὐδεμίαν ἐδέχετο πρότασιν περὶ Ἑλλήνων, βλέπων τὰς ἐπιφόβους καὶ ταχείας προόδους τοῦ ῥωσσικοῦ πολέμου, ἤρχισε ἕνα ἀλλάξῃ ὕφος· ἀφ’ οὗ δὲ ἔμαθεν ὅτι οἱ ἐχθροὶ του ἐπέρασαν τὸν Αἴμον, ἔσπευσε ἕνα ἀναγγεῖλῃ, ὅτι ἐδέχετο τὴν συνθήκην τῆς συμμαχίας, ἀλλ’ ἐπὶ τῇ ὀροθεσίᾳ τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ, ἐπὶ τῇ ἀφοπλίσει τῶν φρουρίων τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ ἀπαγορεύσει κτήσεως ἢ χρήσεως πλοίων πολεμικῶν ἢ συγκροτήσεως στρατευμάτων ἐπέκεινα τοῦ ἀπαιτουμένου ἀριθμοῦ εἰς διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς ἡσυχίας τοῦ τόπου, καὶ ἐπὶ μετοικῆσει ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ τῶν ἕξω κατοικούντων ἐπα-

ναστατῶν. Ἄλλ' ἡ λύσις τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος καὶ ὁ ῥωσικὸς πόλεμος ἦσαν, κατὰ τὸ κήρυγμα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλληλένδετα καὶ ἀχώριστα· διὰ τοῦτο ὅσον εὐτύχει ὁ πόλεμος, τόσον εὐτυχεστέρα ἐφαίνετο καὶ ἡ λύσις τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος· ἡ λύσις δὲ αὐτοῦ ἔλυε καὶ τὸν πόλεμον, διότι, ὡς προεῖρηται, εἰς οὐδεμίαν τῶν ἄλλων τῆς Ῥωσσίας ἀπαιτήσεων ἀντέτεινεν ἡ Πύλη. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ σουλτάνος, ὁ δεχθεὶς τὴν περὶ Ἑλλάδος συνθήκην ἐπὶ προσθαφαιρέσει τινῶν ἄρθρων ὅτε ἔμαθεν ὅτι οἱ Ῥῶσοι διέβησαν τὸν Αἶμον, ἐδείχθη πολὺ συγκαταβατικώτερος ὅτε ἔμαθεν ὅτι ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἀδριανούπολιν, διότι μεταξὺ τῆς πόλεως ἐκείνης καὶ τῆς βασιλευούσης δὲν ἐφαίνετο ἄλλο τι ἱκανὸν νὰ στήσῃ τὴν πρόοδον τῶν ἐχθρῶν του εἰμὴ ἐξωτερικῆ χειρὶ. Ἡ προσέγγισις δὲ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἡ ἦττα τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων ἐκίνησαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευούσῃ κατακραυγὰς καὶ γογγυσμοὺς κατ' αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου· ἀνεκαλύφθη δὲ καὶ συνωμοσία φιλογενιτσάρων κατὰ τῆς ζωῆς του, καὶ 500 ἐθανατώθησαν ὡς ἔνοχοι, ἐν οἷς καὶ ὁ φρούραρχος τοῦ Βοσπόρου. Ἐν μέσῳ τοιούτων δεινῶν τόσον ἐταπεινώθη ὁ ἀγέρωχος σουλτάνος, ὥστε τὴν 28 αὐγούστου ἐξέδωκεν ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῶν παρ' αὐτῷ πρέσβειων τῆς συμμαχίας πρᾶξιν λέγουσαν

“ Ἡ ὑψηλὴ Πύλη παραδεχθεῖσα ἤδη τὴν συμμαχικὴν συνθήκην ὑπόσχεται σήμερον ἐνώπιον τῶν ἀντιπροσώπων τῆς συμμαχίας νὰ ὑπογράψῃ ἀνελλιπῶς καὶ ὅλας τὰς ἀκολουθοῦσας ἀποφάσεις τοῦ ἐν Λονδίνῳ συμβουλίου ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν.”

Ἐκδώσασα ἡ Πύλη τὴν πρᾶξιν ταύτην, ἀπέστειλεν ἐν τῷ ἅμα τοὺς πληρεξουσίους τῆς εἰς Ἀδριανούπολιν αἰτουμένη τὴν εἰρήνην, ἣν καὶ ὑπέγραψε τὴν 2 Σεπτεμβρίου ὅπως τὴν ὑπηγόρευσεν ὁ

νικητής, περιέχουσιν καὶ ἄρθρον λέγον, ὅτι παρεδέχθητο ὅλους τοὺς ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς 24 ἰουνίου 1827 καὶ τοὺς ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τῆς 10 μαρτίου 1829 ὄρους, καὶ ὅτι ὑπέσχετο ν' ἀσχοληθῆ μετὰ τῆς συμμαχίας εἰς ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Δυσσηρεστήθησαν ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῇ καταχωρίσει τοῦ ἁρθροῦ τούτου, διότι τὸ περὶ Ἑλλάδος ζήτημα ἦτο κοινόν, καὶ ἐθεώρησαν μόνην τὴν πράξιν τῆς 28 αὐγούστου καλῶς ἔχουσαν.

Τοιοῦτους καρποὺς ἔφερεν ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη τοῦ σουλτάνου ἀπορρίψαντος πάντοτε ὑπερηφάνως τὰς πολλάκις ἐπαναληφθείσας αἰτήσεις τῶν αὐλῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, προκαλέσαντος εἰς πόλεμον τὸν ἰσχυρότερόν του, καὶ ριψοκινδυνεύσαντος ἀσυλλογίστως τὸ κράτος του.

Λαβόντες δὲ οἱ ἐν Λονδίῳ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν αὐλῶν ἦν ἔδωκεν αὐτοῖς ἡ Πύλη πληρεξουσιότητα, ἐπελήφθησαν τῆς ὀριστικῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ νέου κράτους.

Παντελῆ σχεδὸν καταστροφὴν τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας ἐξέλαβε τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκην τὸ ἀγγλικὸν ὑπουργεῖον, καὶ τόσην ἔπαθε ῥωσσοφοβίαν, ὥστε, ἐκφράζον τοὺς φόβους του πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Νικόλαον, ἔλεγεν, ὅτι ἡ συνθήκη αὕτη ἐμηδένιζε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους, καὶ ὅτι ὁ σουλτάνος θὰ ἐκάθητο εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ θρόνου του ἐλέει τοῦ νικητοῦ του (α). Προθέμενον δὲ νὰ προφυλάξῃ διὰ τῆς διπλωματικῆς ὁδοῦ ὅ,τι ἐδύνατο ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς Ῥωσσίας, ἐπρότεινεν ἐπὶ τοῦ συμμαχικοῦ συμβουλίου τὴν ἀνύψωσιν τῆς νέας ἑλληνικῆς πολιτείας εἰς κράτος ἀνεξάρτητον. “Τόσον φόβον,” εἶπεν ὁ τότε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργός, λόρδος Ἀβερδῆμος, ἐν τῇ κατὰ τὴν 14 ἰουνίου 1854 συνεδριάσει

τῆς ἄνω βουλῆς, “ διήγειρε παρ’ ἡμῖν ἡ τῆς Ἀδρια-
 “ νουπόλεως συνθήκη δι’ οὓς ὑπεθέσαμεν κινδύνους
 “ ὡς πρὸς τὴν ὑπαρξιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὥστε
 “ ὅλη ἡ πολιτικὴ τῆς κυβερνήσεως μετεβλήθη ὡς
 “ πρὸς οὐσιωδέστατόν τι ζήτημα. Ἀνέφερα ἄλ-
 “ λοτε, ὅτι ἀρξαμένου καὶ προκόπτοντος τοῦ ἑλλη-
 “ νικοῦ ἀγῶνος, οὐδέποτε ἔβαλε κατὰ νοῦν ὁ Κάν-
 “ νιγγ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνεξάρτητον
 “ βασιλείον· οὐδ’ ἐγὼ οὐδ’ ὁ δούξ τοῦ Βελιγκτῶνος
 “ ἀνεξάρτητον ἔθεωρήσαμεν τὴν ἀνεγειρομένην ἑλ-
 “ ληνικὴν πολιτείαν, ἀλλ’ ὑποτελῆ καὶ ὑπὸ τὴν
 “ κυριαρχίαν τοῦ σουλτάνου, παρομοίαν σχεδὸν τῆς
 “ Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. Ἄλλ’ ὑπογραφείσης
 “ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος συνθήκης, μοὶ ἐφάνη, καὶ
 “ ὠμογνωμόνησε καὶ ὁ δούξ τοῦ Βελιγκτῶνος, ὅτι ἡ
 “ ὑπαρξις τοῦ τουρκικοῦ κράτους, αὐτὴ καθ’ ἑαυτήν,
 “ ἦτο τόσον ἀκροσφαλῆς, ὥστε ἀσυνετώτατον ἦτο
 “ νὰ δημιουργηθῆ πολιτεία καὶ τεθῆ ὑπὸ προστα-
 “ σίαν καὶ κυριαρχίαν αὐτοκρατορίας, ἣτις οὐδεμίαν
 “ ἀσφάλειαν τοῦ μέλλοντός της παρείχε. Διὰ ταύ-
 “ την τὴν αἰτίαν ἐπροβάλαμεν τοῖς συμμαχοῖς νὰ
 “ μεταβάλωμεν τὴν ὑποτελῆ ἐκείνην πολιτείαν εἰς
 “ ἀνεξάρτητον. Συνήνεσαν οἱ σύμμαχοι, συγκατε-
 “ τέθη καὶ ἡ Πύλη, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἡ ὑπαρξις
 “ τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀνεξαρτήτου πολιτείας ὀφείλεται
 “ εἰς ἣν μᾶς ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν οἱ ὅροι τῆς ἐν
 “ Ἀδριανουπόλει συνθήκης” (β).

Ἀποδεχθέντες οἱ πληρεξούσιοι τῶν συμμαχῶν
 τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς νέας πολιτείας διὰ τοὺς λό-
 γους τούτους, ἐστένωσαν τὴν ἐν Πόρῳ ὑπὸ τῶν
 πρέσβων διαγραφείσαν ὀροθετικὴν γραμμὴν μέχρι
 τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελφίου καὶ τοῦ Σπερχειοῦ χάριν
 τῆς Πύλης, ὡς στερουμένης τῶν παρὰ τῆς συνθήκης
 τῆς 24 ἰουνίου παραχωρουμένων αὐτῇ ἐπὶ τῆς Ἑλ-

λάδος δικαιωμάτων, καὶ ἡσχολήθησαν εἰς εὐρεσιν τοῦ ὑπερτάτου Ἄρχοντος.

Πέντε ἀλληλοδιαδόχως ἐκλήθησαν παρὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν συμμάχων εἰς τὴν ὑπερτάτην Ἀρχὴν τοῦ νέου κράτους· ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ὀλλανδίας Φρεδερίκος, ὁ δευτερότοκος ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας Κάρολος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ τοπάρχου τοῦ Ἑσσεχομπύργου Φίλιππος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σαξωνίας Ἰωάννης, καὶ ὁ ἐκ τοῦ δουκικοῦ οἴκου τοῦ Σαξεκοπύργου Λεοπόλδος· ἀλλὰ καὶ ὁ Φρεδερίκος, καὶ ὁ Κάρολος, καὶ ὁ Φίλιππος, καὶ ὁ Ἰωάννης ἀπεποιήθησαν τὴν προσενεχθεῖσαν Ἀρχὴν· μόνος ὁ Λεοπόλδος τὴν ὠρέγετο. Τὸν ἄνδρα τοῦτον ἠτήσατο πρὸ πολλοῦ, ὡς εἶδαμεν, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐν πλήρει πεποιθήσει ὅτι ἐδύνατο τὰ μέγιστα νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀναμόρφωσίν της διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀρετῶν του, τῶν πολιτικῶν του γνώσεων, καὶ δι' ἧς ἀπελάμβανε δικαίως γενικῆς ὑπολήψεως· τὸν ἐπρότεινε δὲ ἡ Γαλλία ἐπὶ τοῦ συμβουλίου καὶ τὸν ὑπεστήριξεν ἡ Ῥωσσία· ἀλλὰ Γεώργιος ὁ Δ', ὁ πενθερός του, τὸν ἀπεστρέφετο ὡς διατηρήσαντα τὰς συγγενικὰς του σχέσεις μετὰ τῆς βασιλίσσης Καρολίνης κατὰ τὴν περὶ διαζεύξεως δίκην· ὠργίσθη δ' ἔτι μᾶλλον, διότι, μέλος τοῦ οἴκου του, ἐπεκαλέσθη εἰς πλήρωσιν τῶν εὐχῶν του ξένην προστασίαν, τὴν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας· ἔλεγε δὲ παρρησία, ὅτι αὐτοῦ βασιλεύοντος, δὲν θὰ ἡγεμόνευεν ὁ Λεοπόλδος, καὶ ἀντεπρόβαλεν, ἐπὶ τῇ θερμῇ συστάσει τοῦ ἀδελφοῦ του, δουκὸς τῆς Κουμβερλάνδης, τὸν Κάρολον δοῦκα τοῦ Μεκλεμπύργου· ἀλλ' εἰπόντος αὐτῷ τοῦ ὑπουργείου του, ὅτι παρητείτο ἂν δὲν συγκατένευεν, ἠναγκάσθη νὰ συγκατανεύσῃ· καὶ τὴν 22 ἰανουαρίου 1830 ἀνηγόρευσαν οἱ πληρεξούσιοι τῆς συμμαχίας τὴν Ἑλλάδα κράτος ἀνεξάρτητον ὑπὸ τὴν διαδοχικὴν

Ἄρχὴν τοῦ Λεοπόλδου, ἐν προσηγόρευσαν Ἄνακτα τῆς Ἑλλάδος (Prince Souverain de la Grèce), συναινούσης ἐν πᾶσι καὶ τῆς Πύλης. Ὅλοι δὲ οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες λαοὶ ἐχαιρέτησαν ἀγαλλόμενοι τὴν νέαν ταύτην δημιουργίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα προεθέμην νὰ ιστορήσω· ἔρχομαι δὲ ἤδη νὰ ἐπιθεωρήσω τὰ ιστορηθέντα.

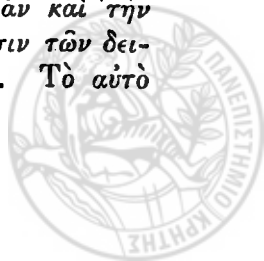

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ ἙΛΛΗΝΙΚΗ ἐπανάστασις διακρίνεται τῶν λοιπῶν διὰ τινὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ πολλοῦ λόγου ἄξια. Ἡ ἐπανάστασις αὕτη μήτε τὸν ἀπολυτισμὸν ἢ τὸν δεσποτισμὸν ἐπεχείρησε νὰ χαλινώσῃ, μήτε τὸ κυβερνητικὸν εἶδος τοῦ τόπου ν' ἀλλάξῃ, μήτε τοὺς μητροπολικοὺς δεσμοὺς νὰ διαρρήξῃ. Ἐπεχείρησεν ἐπιχείρημα δεινότερον καὶ ἐνδοξότερον· νὰ ἐξώσῃ διὰ τῶν ὄπλων ἐκ τῆς Ἑλλάδος ξένην καὶ ἀλλόθρησκον φυλὴν, ἣτις διὰ τῶν ὄπλων ἠχμαλώτευσεν αὐτὴν πρὸ αἰῶνων, καὶ μέχρι τέλους τὴν ἐθεώρει αἰχμάλωτον καὶ ὑπὸ τὴν μάχαιράν της.

Πολλὰ καὶ μεγάλα ἔθνη τῶν νεωτέρων χρόνων, εἴτε καταθλιβόμενα ὑπὸ τὸν ἀπολυτισμὸν, εἴτε τυραννούμενα ὑπὸ ξένην ἐξουσίαν, ἀνέτρεψαν, ὡς καὶ ἡ Ἑλλάς, ἐκ θεμελίων τὰ καθεστῶτα ἢ διὰ τῆς μεταβολῆς τῆς μοναρχίας εἰς δημοκρατίαν, ἢ διὰ τοῦ παντελοῦς συντριμμοῦ τοῦ ξένου ζυγοῦ· ἀλλὰ τὰ ἔθνη ταῦτα κατήντησαν εἰς τὰς ἐξαισίους ταύτας μεταβολὰς χωρὶς τινος προμελέτης. Ὁ Γουλλιέλμος Τέλλος καὶ οἱ ἐν τῷ λειμῶνι τοῦ Γρυτλίου ὀρκισθέντες ὑπὲρ τῆς πασχούσης πατρίδος συμπatriῶταί του δὲν προέθεντο τὴν κατάργησιν τῆς καταθλιβούσης αὐτὴν ξένης ἐξουσίας, ἀν καὶ τὴν κατήργησαν, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν της ὑπὸ τὴν αὐτὴν ξένην ἐξουσίαν. Τὸ αὐτὸ

σχέδιον προέθεντο καὶ αἱ Κάτω-Χῶραι καθ' ὃν χρόνον ὠπλίσθησαν κατὰ τῆς τυραννίας Φιλίππου τοῦ Β', ἃν καὶ ἐπὶ τέλος ἠὺτονομήθησαν. Καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ Καρόλου τοῦ Α' οὔτε κατὰ τῆς βασιλικῆς Ἀρχῆς ἐκινήθησαν, ἃν καὶ τὴν κατέλυσαν, οὔτε κατὰ τοῦ βασιλέως, ἃν καὶ τὸν ἀπεκεφάλισαν, οὔτε πρὸς ἐγκατάστασιν δημοκρατίας, ἣν ἐγκατέστησαν. Ἐκινήθησαν μόνον πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν πολυμόχθως ἄλλοτε ἀποκτηθέντων καὶ ἀσυστόλως τότε καταπατουμένων πολιτικῶν δικαίων, καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ νέου δόγματος ἐπὶ λόγῳ ὅτι ὁ βασιλεὺς τὸ ἐπεβουλεύετο. Ἄλλως ἴρχισε καὶ ἄλλως ἐτελείωσε καὶ ἡ μηδὲν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ' προθεμένη τὴν καταστροφὴν τῆς βασιλείας γαλλικὴ ἐπανάστασις, ἃν καὶ τὴν κατέστρεψε καὶ τὴν αἱματοκύλισεν. Δι' ἄλλους λόγους ὠπλίσθη κατ' ἀρχὰς ἡ Ἀρκτῶα Ἀμερικὴ κατὰ τῆς μητροπόλεως τῆς καὶ ὄχι ποτὲ πρὸς ἀπόρριψιν τῆς κυριαρχίας τῆς, ἣν ἀπέρριψεν. Ἄλλ' ἡ Ἑλλὰς καὶ προέθετο καὶ ἐκήρυξεν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἐξ ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος, ὅτι ὠπλίσθη πρὸς συντριβὴν τοῦ ξένου ζυγοῦ καὶ πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ ἔθνισμοῦ καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς. Ἡ ἐκ προθέσεως αὕτη διαφορὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν ἄλλων συναδέλφων τῆς εἶναι σημειώσεως ἀξία.

Σημειώσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ διαφορὰ αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀποπερατώσιν τῆς. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἀπεπερατώθη εὐτυχῶς διὰ τῆς γενναίας καὶ ὁμοψύχου συνδρομῆς ὄλων τῶν χριστιανικῶν λαῶν, διὰ τῆς ἐνόπλου καὶ εὐεργετικῆς παρεμβάσεως, περὶ τὰ τέλη τῆς, τριῶν μεγάλων Δυνάμεων, καὶ διὰ τῆς πλήρους συγκαταθέσεως ὄλων τῶν ἄλλων. Τὰ παντοδύναμα ταῦτα βοηθήματα ἀπέδειξαν ὀφθαλμοφανῶς πῶσῳ δίκαιος καὶ ἱερός

ἦτον ὁ ἑλληνικὸς ἀγὼν· διότι πρὸς ὑποστήριξιν αὐτοῦ ἢ πάντοτε ἀλληλομαχοῦσα εὐρωπαϊκὴ πολιτικὴ ὠμονόησε κατὰ πρώτην φοράν, καὶ ἤκουσε τὰς σωτηρίους ἐντολὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τὴν ἱεράν φωνὴν τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος.

Ἡ ἐπανάστασις αὕτη παριστάνει καὶ ἄλλο ἰδιαίτερον χαρακτηριστικόν. Ἐξεργάγη μεταξὺ δύο ἐθνῶν, ζῶντων μὲν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ἀλλὰ καὶ τῶν δύο ἀγνοοῦντων καὶ τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμην, δι' ἧς διέπρεπε καὶ διαπρέπει ἡ λοιπὴ Εὐρώπη· καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πολιτικὴ τις καὶ πολεμικὴ ἀνωμαλία ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν γνώσεων τῶν σημερινῶν καιρῶν, ἀναμιμνήσκουσα συχνάκις διὰ πολλῶν συμβάντων καὶ περιπετειῶν τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐθνῶν φαινόμενον παριστάνει κατὰ θάλασσαν ἡ Ἑλλὰς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεώς της. Πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης λαοὶ ἐξ-ανιστάμενοι ἐνίκησαν στρατοὺς, ἀλλ' οὐδεὶς οὐδέποτε κατέβαλε στόλους· ἡ δόξα αὕτη ἀπέκειτο εἰς μόνους τοὺς θαλασσοπαιδας τῆς Ἑλλάδος, τοὺς διὰ τῆς τόλμης καὶ τῆς περὶ τὸν πλοῦν ἐμπειρίας των μετασχηματίσαντας παραδόξως εἰς φοβερὰ δίκροτα τὰ ἀσθενῆ σκάφη των, καὶ ὡς ἀσθενῆ σκάφη προσβαλόντας διὰ τῆς καταναλισκούμενης φλογός των τὰ φοβερὰ τῶν ἐχθρῶν δίκροτα.

Ὅχι μικρᾶς παρατηρήσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ ἄκρα δυσαναλογία τῆς πολεμικῆς καταστάσεως τῶν εἰς μάχην ἐλθόντων μερῶν, τοῦ μὲν πρὸς διατήρησιν τοῦ δὲ πρὸς συντριβὴν τοῦ ζυγοῦ. Τὸ μέρος, τὸ πολλὰ ἔτη πρὸς συντριβὴν τοῦ ζυγοῦ πολεμήσαν ἀβοήθητον ἄλλοθεν, ἦτο τὸ εἰκοστημόριον τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ οἱ πόροι τοῦ ἦσαν μηδαμινοί, διότι ἦσαν πόροι

ιδιωτῶν ἀπέναντι πόρων μεγάλης καὶ παλαιᾶς αὐτοκρατορίας. Τὸ εὐτυχές τῆς δυσαναλογίας ταύτης καὶ ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα, δακτυλοδεικτούμενον, εἶναι ἰκανὸν νὰ ἐμπνέῃ πάντοτε μέγα θάρρος πρὸς τοὺς πάσχοντας καὶ ἀδικουμένους λαούς, ὅταν ἄποροι καὶ ἀνίσχυροι ἀναδέχονται μετὰ σταθερᾶς ἀποφάσεως τὸν ἱερὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐθνικῆς τιμῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐναντίον τῆς πνευματικῆς καταθλίψεως καὶ τῆς ἀρπαγῆς τῆς πατρῴας γῆς, τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀδικίας, τοῦ ἐθνικοῦ ἐξουδενισμοῦ καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος.

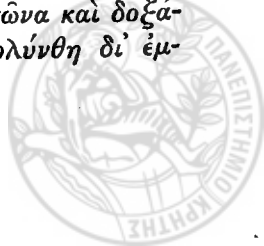
Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐδείχθησαν γιγαντιαῖα καὶ κατ' ἄλλον τρόπον· διότι ἀνέτρεψαν τὰς πολυθρυσλήτους ἀρχὰς τῆς ἱερᾶς συμμαχίας καταδικαζούσης οἰανδήποτε πολιτικὴν μεταβολὴν ἐνεργουμένην δι' ἀποστασιῶν καὶ δι' ὄπλων, διετάραξαν τὸ αἰεῖποτε περὶ πολλοῦ παρὰ τῇ εὐρωπαϊκῇ πολιτικῇ σύστημα τῆς ἰσορροπίας, καὶ ἀνακαλέσαντα εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν πολιτικὴν ζωὴν ἔθνος ριφθὲν πρὸ αἰῶνων εἰς τὸν τάφον τῆς ἀδοξίας καὶ τῆς δουλείας, συνέτρεξαν καὶ εἰς τὸ νὰ διαλύσῃσι μεγάλην καὶ παλαιὰν αὐτοκρατορίαν γεννηθείσαν, ἀνδρωθείσαν, γηράσασαν καὶ ἀποθνήσκουσαν ἀνεπιστήμονα ἀντικοινωνικὴν καὶ βάρβαρον. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐτίμησεν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν· διότι τὸ λαμπρότερον, τὸ διδακτικώτερον καὶ τὸ κατανυκτικώτερον ὄλων τῶν θεαμάτων, ὅσα παριστάνει ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου ἡ ἱστορία, εἶναι ἡ ἀνέγερσις πεπτωκότος ἔθνους· τὸ δὲ σάλπισμα τοιοῦτου πολέμου εἶναι χερουβικὸς ὕμνος εἰς τὸν Ὑψιστον. Ἀλλὰ τὸ θέαμα τοῦτο καθίσταται ἔτι μεγαλοπρεπέστερον, ἂν τύχη τὸ ἀνεγειρόμενον ἔθνος νὰ ἔχη καὶ ἔνδοξον καταγωγὴν· καὶ

ματος τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸ ἐπαναστατικὸν κίνημα τῆς Ἑλλάδος ἐν μέσῳ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων δυσκολιῶν καὶ κινδύνων ἐθριάμβευσεν· ἤθελαν τὴν Τουρκίαν ἰσχυράν, καὶ κατέστρεψαν αὐταὶ τὴν δυνάμιν τῆς ἐν Νεοκάστρῳ· ἠγωνίζοντο νὰ ἐμποδίσωσι παντοίοις τρόποις τὸν Τουρκορῶστικὸν πόλεμον, καὶ ὁ Τουρκορῶστικὸς πόλεμος ἐξερράγη. Τόσον ἀπρονόητος καὶ τόσον ἐπισφαλῆς εἶναι ἡ πολιτικὴ τῶν θνητῶν, ὡς καὶ αὐτῶν τῶν ἐπὶ βαθείᾳ συνέσει καὶ πολιτικῇ πείρᾳ μεγαλαυχούντων.

Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἄξια πάσης προσοχῆς χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἧς τὴν ἱστορίαν ἐπεχείρησα νὰ συγγράψω.

Εἰς τέσσαρας διακεκριμένας περιόδους δύναται τις εὐλόγως νὰ διαιρέσῃ τὰ γεγονότα· εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς εἰς Πελοπόννησον ἀποβάσεως τῶν Αἰγυπτίων· εἰς τὴν ἐντεῦθεν μέχρι τῆς συνθήκης τῆς 24 ἰουνίου· εἰς τὴν μετὰ τὴν συνθήκην μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Καποδιστρίου· καὶ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀφίξιν αὐτοῦ μέχρις οὗ ἀνηγορεύθη ἡ Ἑλλὰς κράτος ἀνεξάρτητον. Καὶ ἡ μὲν πρώτη περίοδος περιλαμβάνει τετραετίαν, ἡ δὲ δευτέρα διετίαν καὶ τετραμηνίαν, ἡμετίαν δὲ ἡ τρίτη, καὶ διετίαν ἡ τετάρτη. Ἐκάστη δὲ αὐτῶν ἔχει ἰδιαίτερα γνωρίσματα.

Μεγάλα τὰ παθήματα τῶν ἀπανταχοῦ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας Ἑλλήνων ἐπὶ τῆς πρώτης περιόδου, καθ' ἣν κατεστράφησαν πόλεις καὶ χῶραι, ἐξωλοθρεύθησαν λαοί, ἐμίανθησαν τὰ ἄγια καὶ μέγιστοι κίνδυνοι περιεστοίχισαν τὸν ἀγῶνα· ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν παθημάτων, τῶν ἀσεβημάτων καὶ τῶν κινδύνων ὁ ἀγὼν ἐκραταιώθη, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐν πολλοῖς ἐδοξάσθη· ἡ κραταιώσασα ὅμως τὸν ἀγῶνα καὶ δοξάσασα τὴν Ἑλλάδα περίοδος αὕτη ἐμολύνθη δι' ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Δεινή και πολύδακρυς απέβη ἡ, διαρκούντων τῶν ἐμφυλίων τούτων σπαραγμῶν, ἀρξαμένη δευτέρα περίοδος· ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὴν γενναίως ἀπεκρούσθησαν οἱ ἐχθροὶ δις ἐπιχειρήσαντες νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Μάνην, καὶ ὁ Ἕλλην ἑτερατούργησεν ἐν Μεσολογγίῳ, ὅπου ἐν μέσῳ γενικῆς ἀθυμίας πρῶτοι τῶν ἄλλων οἱ ἐντόπιοι ἀπεφάσισαν μεγαλοφρόνως, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς πρώτης πολιορκίας, ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ προσκυνήσωσιν.

Ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης περιόδου ἦλθαν εἰς ἀντίληψιν τῆς κινδυνευούσης Ἑλλάδος αἱ τρεῖς πρώτισται αὐλαὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ μόνην παλαίουσαν μέχρι τοῦδε πρὸς τὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἠνωμένας δυνάμεις Τουρκίας, Αἰγύπτου καὶ Βαρβαρίας τὴν ἀπῆλλαξαν τῶν ἐπικειμένων δεινῶν, καταστρέψασαι τοὺς κατὰ θάλασσαν ἐχθρούς της.

Ἐπέστη ἡ τετάρτη περίοδος, καθ' ἣν ἐτακτοποιήθη ἡ ὑπηρεσία, ἐνισχύθη ἡ ἡσυχία, ἀνεκουφίσθη ὁ λαός, ἐπῆλθεν ἡ πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὰ ἴδια ἀναγκάσασα τοὺς Αἰγυπτίους ἐκστρατεία τῶν Γάλλων, ἀπεπέμφθησαν διὰ τῶν ἐλληνικῶν ὄπλων οἱ πλείστοι τῶν πέραν τοῦ ἰσθμοῦ πολεμίων, κατέπαυσεν ὀλοτελῶς ὁ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων πόλεμος, ἄφησεν ἡ Πύλη ταπεινωθεῖσα εἰς χεῖρας τῶν συμμάχων τὴν λύσιν τοῦ ἐλληνικοῦ ζητήματος, καὶ ἡ ἐπὶ τεσσάρων αἰώνων ὑπὸ σκληρὰν δουλείαν Ἑλλάς μετέβη ὑπερφυῶς ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Καθ' ὅλας δὲ τὰς περιόδους ταύτας ἐμεγαλύνθη τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅλοι οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ θερμοὶ φίλοι τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἀνεδείχθησαν.

Μελετῶν δέ, ὧ ἀναγνώστα, τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, τροφὴν καὶ πόσιν τῶν πεινῶντων καὶ διψῶντων ἐλευθερίαν λαῶν, ἐλπίδα τῶν θλιβομένων, καὶ στηριγμὸν τῶν ἐν πολέμῳ κλονιζομένων, καὶ ἐκπλητ-

τόμενος δι' ὅσα κατώρθωσαν οἱ ἐπέκεινα ἐξαετίας ἀβοηθητὶ τὸν ὑπέρμεγαν τοῦτον καὶ ἄνισον ἀγωνισθέντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν ἀγῶνα, ἐνθυμοῦ, ὅτι ὁ ἀγὼν ἦτον ὑπὲρ πίστεως καὶ ὑπὲρ ἀνακτήσεως πατρώας γῆς καὶ ἐλευθερίας, τουτέστιν ὁ ἱερώτερος καὶ ὁ ἐνδοξότερος ὅλων τῶν ἀγῶνων τοιούτων δὲ ἄθλων προκειμένων “οὔτε πλήθη
 “νεῶν, οὔτε κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισή-
 “μων, οὔτε κραυγαὶ κομπῶδεις ἢ βάρβαροι
 “παιᾶνες ἔχουσὶ τι δεινὸν ἀνδράσιν ἐπιστα-
 “μένοις εἰς χεῖρας ἰέναι καὶ μάχεσθαι τολμῶ-
 “σιν.”

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΑ.

(α.)

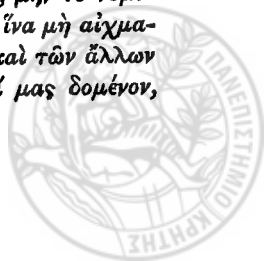
Ἴδου ὅλη ἡ ἐπιστολή.

“ Ἰβραχήμες πασᾶς ἐλέφ Θεοῦ βαλῆς Κρήτης καὶ Μωρέως,
καὶ ναύαρχος τοῦ αἰγυπτιακοῦ στόλου.

“ Προτοῦ ν’ ἀναχωρήσωμεν ἀπὸ ἐνταῦθα διὰ τὸ Μεσολόγ-
γιον εἶχομεν λάβει γράμματά σου ζητούντος παρ’ ἡμῶν νὰ
σου δοθῆ ἔν ράϊ-μπουγιουρουλδί γενικῶς δι’ ὅλην τὴν οἰκο-
γένειάν σου ὅθεν καὶ εὐσπλαχνία κινούμενος, ἔλαβε τὸν τό-
πον τῆς ἡ αἴτησίς σου καὶ ἀμέσως ἐδόθη τὸ ζητούμενόν σου.
“ Ἀφ’ οὗ δὲ ὑπήγον εἰς Μεσολόγγιον, ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ
πατήρ σου ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τοὺς σημαντικούς τοῦ συστήματός
σας διὰ ποίας αἰτίας παρακινήθης νὰ ζητήσης παρ’ ἡμῶν ἐν
τοιούτον μπουγιουρουλδί, ἀπεκρίθη ὅτι ὁ τρόπος ἐκεῖνος νὰ
ἦτον τάχα ἓνα εἶδος πολιτικῆς, ἵνα μὴ ἀφήσῃ καὶ καταπα-
τηθῆ παρ’ ἡμῶν ἢ πατρίς του, καθότι τότε ἦτον ἀδύνατη ἀπὸ
στρατεύματα καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐφόδια πολεμικά.

“ Ὅθεν διατάττεσαι αὐστηρῶς ἅμα τοῦ λαβεῖν τὴν παρου-
σάν μου, χωρὶς ἀναβολῆς καιροῦ, εἰς διόριαν ἡμερῶν δέκα, νὰ
σκεφθῆς μετὰ τῶν σημαντικῶν τῆς πατρίδος σου, καὶ νὰ
ἔλθετε ἐκ συμφώνου πρὸς ἡμᾶς ἵνα βαλθῆ εἰς ἀσφάλειαν ἢ
πατρίς σου, χωρὶς παντελῶς νὰ θελήσης καὶ τώρα νὰ μετα-
χειρισθῆς τὴν ψευδοπολιτικὴν, καθότι εἰς τὸ ἐξῆς δὲν ὠφε-
λεῖσαι μὲ αὐτὴν παντελῶς.

“ Ἡμεῖς δὲ προλαβόντως ἀπεράσαμεν ἀπὸ Καλαμάταν τὸ
ὅτι ὅμως δὲν εἰσήλαμεν εἰς τὴν πατρίδα σας, μὴν τὸ νομί-
σετε διαφορετικά, εἴμη εὐσπλαχνία κινούμενοι ἵνα μὴ αἰχμα-
λωτισθῶσιν αἱ συμπατριώτισαί σας καθὼς καὶ τῶν ἄλλων
μερῶν, καὶ διότι σᾶς εἶχαμεν μπουγιουρουλδί μας δομένον,

“ ἵνα μὴ κηρυχθῆ ὅτι σὰς εἶχαμεν ῥαίι, καὶ ὕστερον ἐξαίφνης
 “ εἰσήλθομεν εἰς τὴν πατρίδα σας. Σὺ δὲ ἐγνώρισες καλῶς
 “ ὅτι ἡμεῖς πνέομεν φιλανθρωπίαν, καὶ ὅτι πολεμοῦμεν συστη-
 “ ματικῶς μὲ κανόνας καὶ μὲ κανόνας τακτικούς ἐγνωσμένους
 “ εἰς ἔθνη πεφωτισμένα. Τάχυνον λοιπόν, ὡς εἶπομεν, τὸν
 “ ἐρχομόν σου μετὰ τῶν σημαντικῶν τῆς πατρίδος σου· ἐξ
 “ ἐναντίας ὁμως καὶ παρακούσης, ἢ θελήσης νὰ μεταχειρισθῆς
 “ τὴν προτέραν σου πολιτικὴν, ἅς μὴν περάσῃ ἀπὸ τὴν ιδέαν
 “ σου ὅτι καὶ τὴν πατρίδα σου δὲν θὰ τὴν κάμωμεν ὡς καὶ τὴν
 “ Πελοπόννησον, καὶ δὲν θέλει ἀφήσωμεν μήτε ἴχνος ὀσπητίου,
 “ καὶ ὄψεσθε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἵνα δώσετε λόγον πρὸς τὸν
 “ Θεὸν δι’ ὅσα ἤθελε δοκιμάσει ὁ ἀθῶος λαός. Ταῦτα καὶ
 “ οὕτω ποιήσον ἐξ ἀποφάσεως, καὶ ἔρρωσο.”

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΓ.

(α.)

Προσήλωσαν τὰς χεῖρας τοῦ δυστυχοῦς Κορομηλά οἱ συμ-
 πατριῶταί του Ἀθηναῖοι Τοῦρκοι ὅπου εἶναι σήμερον τὸ ἀνα-
 βρυτήριον τῆς πόλεως. Τὴν τρίτην δὲ ἡμέραν τῆς προσηλώ-
 σεως τὸν ἐπιστόλισέ τις Ἀλβανὸς οἰκτερῶν αὐτόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΣΤ.

(α.)

Ἴδου ἡ πρὸς τὴν κυβέρνησιν ἐπιστολὴ τοῦ Μιαούλη.

“ Ἐβδομον ἤδη ἔτος δὲν ἔπαυσα συναγωνιζόμενος τὸ κατὰ
 “ δύναμιν μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν μου κατὰ τῶν ἐχθρῶν
 “ τῆς πατρίδος μας. Οὔτε ἡ γνώσις τῆς ἀνικανότητός μου,
 “ οὔτε τὸ μέγεθος τοῦ φορτίου τὸ ὁποῖον ἡ πατρίς ἐπέθεσεν
 “ εἰς ἐμέ, μὲ ἔκαμαν νὰ δειλιάσω ἢ νὰ ὑποχωρήσω· πρῶτον
 “ χρέος τοῦ πολίτου ἐνόμιζον τὸ νὰ πράττῃ ὅ,τι δύναται ὑπὲρ
 “ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος του· ἐφρόντισα νὰ τὸ ἐκπλη-
 “ ρώσω· εἰς πάντοτε δὲν ἐπέτυχα, τὸ σφάλμα δὲν εἶναι τῆς
 “ προαιρέσεώς μου· πρὸ πολλοῦ ἤδη αἱ ἐλπίδες ὄλου τοῦ
 “ ἔθνους ἐπεστηρίχθησαν εἰς τὴν ἄφιξιν τοῦ μεγαλοφονοῦς ἀν-

“ δρός, τοῦ ὁποίου τὰ μέχρι τοῦδε λαμπρὰ κατορθώματα
 “ προϋπόσχονται εἰς τὴν πατρίδα μας τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ με-
 “ γάλου καὶ δεινοῦ ἀγῶνός της. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦλθε καὶ συγ-
 “ χαίρω διὰ τὴν ἀφιξίν του καὶ τὴν διοίκησιν καὶ ὄλον τὸ
 “ ἔθνος· τὸ ἑλληνικὸν ναυτικὸν δικαίως πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τὸ
 “ πᾶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοιοῦτου ἀρχηγοῦ, καὶ πρῶτος ἐγὼ
 “ εἶμαι ἔτοιμος, καθ’ ὅσον δύναμαι, νὰ τρέξω ὑπ’ αὐτὸν εἰς
 “ νέους ἀγῶνας, δυσκόλους βέβαια εἰς ἐμὲ καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν
 “ μου καὶ διὰ τὴν ὀλιγοπειρίαν μου, εὐχαρίστους ὁμως εἰς τὴν
 “ καρδίαν μου, ἢ ὅποια ποτὲ ἄλλο δὲν ἐπεθύμησε παρὰ τὴν
 “ εὐτυχίαν τῆς πατρίδος. Παρακαλῶ τὴν σεβαστὴν διοίκησιν
 “ νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃ εἰς τὴν εὐδικρίνειαν τῆς ἐκθέσεως αὐτῶν
 “ μου τῶν αἰσθημάτων.”

(β.)

Ἐκάκισάν τινα τῆς ἱστορίας ταύτης ὁ ἀντιστράτηγος κύριος Ἄνδρέας Μεταξᾶς καὶ ὁ ὑποστράτηγος κύριος Γενναῖος Κολοκοτρώνης, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἠθέλησαν νὰ ἀποκρούσωσιν ὡς ψευδὲς τὸ σκανδαλῶδες τοῦτο ἐπεισόδιον. Εἰς ὅσα παρ’ αὐτῶν ἐγράφησαν ἀπήντησαν καὶ ἄλλοι (ᾄρα Ἄθηνάν 14 δεκεμβρίου 1857 καὶ Τηλέγραφον τῶν Κυκλάδων 4 φεβρουαρίου 1858), ἀπήντησα καὶ ἐγὼ ἐν τῇ Ἑλπίδι τῆς 8 ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ τὴν ἀπάντησίν μου ἐπισυνάπτω ἔχουσαν οὕτω.

“ Κατεχώρησεν ὁ Αἰὼν ἐν τῷ ἀριθμῷ 1850 ἐπιστολὴν τοῦ
 “ ἀντιστρατήγου κυρίου Ἄνδρέα Μεταξᾶ πρὸς τὸν ὑποστρά-
 “ τηγον κύριον Γενναῖον Κολοκοτρώνην, ἀφορῶσάν τινα τοῦ
 “ ἱστορικοῦ μου συγγράμματος. Ἴδου ἡ ἀπάντησίς μου.

“ Ὁ ἀντιστράτηγος κύριος Μεταξᾶς, πρὶν ἐκθέσῃ τὰ περὶ
 “ ὧν ὁ λόγος, καὶ ὡς ἂν ἐκ τοῦ χρόνου, καθ’ ὃν ἐπάτησα τὸ
 “ πατρῶον ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, ἐκρέματο ἡ ἀξιοπιστία τοῦ
 “ συγγράμματός μου, δις καὶ τρίς ἀναφέρει, ὅτι ἦλθα εἰς Ἑλ-
 “ λάδα τὸ 1824· ἀλλ’ ἀπατᾶται καὶ ἂν, παρατρέχων μυρίους
 “ ἄλλους, θελήσῃ νὰ ἐρωτήσῃ μόνον τὸν φίλον του ὑποστράτη-
 “ γον, κύριον Γενναῖον, θὰ μάθει ἅτι μὲ εἶδεν οὗτος κατὰ τὸ
 “ Μακρυνόρος ἐπὶ τῆς ἐκεῖ ὑπὸ τὸν κύριον Μαυροκορδάτον ἐκ-
 “ στρατείας τὸ 1822, καὶ ὅτι μνεῖαν ποιεῖ τῆς συνεντεύξεώς μας
 “ ταύτης ἐν τινι ἀνεκδότῳ ὑπομνηματίῳ του, δοθέντι μοι πρὸ
 “ πολλῶν ἐτῶν παρ’ αὐτοῦ εἰς ἀνάγνωσιν ἡμῶν δ’ ἐν Τριπο-

“ λιτσᾶ ἐπὶ τῆς δεινῆς κατὰ τὸ 1823 ῥήξεως περὶ τῆς προε-
 “ δρίας τῆς βουλῆς, καθ’ ἣν ἠναγκάσθη ὁ κύριος Μαυροκορ-
 “ δάτος νὰ καταφύγῃ εἰς Ἐδραν, ὅπου ὑπῆγα καὶ ἐγὼ μετ’ ὀλί-
 “ γας ἡμέρας. Μάρτυρες δὲ τῶν λεγομένων ὄλη ἡ Ἐδρα, καὶ
 “ οἱ περὶ τὸν κύριον Μαυροκορδάτον, οἱ ἐκεῖ τότε καταφυγόντες.
 “ Τὸ δὲ 1824 ἐκάθησα κατὰ πρώτην φοράν ἐν τῇ βουλῇ, ὡς ἀν-
 “ τιπρόσωπος τῆς πατρίδος μου.

“ Εἰς ἀναίρεσιν δὲ ὧν ἱστορῶ ἐν τῷ συγγράμματί μου περὶ
 “ διαίρέσεως Πελοποννησίων καὶ Στερεοελλαδιτῶν, καὶ περὶ
 “ τινων δεινῶν διαπληκτισμῶν κατὰ τὴν ἐν Τροιζῆνι συνέλευ-
 “ σιν, λέγει ὁ ἀντιστράτηγος κύριος Μεταξᾶς, ὅτι, ὡς πλη-
 “ ρεξούσιος ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ, δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἐν
 “ γνώσει, ὅτι τὰ ἱστορούμενα δὲν ἔλαβαν χώραν ἀλλὰ καὶ
 “ ἐγὼ, ὡς πληρεξούσιος ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει, καὶ ὡς μέλος
 “ μάλιστα τῆς ἐπὶ τῆς ἐπεθεωρήσεως τοῦ συντάγματος ἐπι-
 “ τροπῆς, βεβαιῶ ἐν γνώσει, ὅτι τὰ ἱστορούμενα ἰδίαις ἤκουσα
 “ ἀκοαῖς, καὶ τὴν μεταξὺ Κολοκοτρῶνῃ καὶ Κίτσου σκηνην
 “ ἰδίοις εἶδα ὄμμασιν ἀλλ’ εἰς λύσιν πάσης ἀμφιβολίας, ἕνεκα
 “ τῆς διαφωνίας ἐμοῦ καὶ τοῦ ἀντιστρατήγου κυρίου Μεταξᾶ,
 “ ἐπισυνάπτω ἄς ἐπορίσθῃ μαρτυρίας τινῶν τῶν ἐπιζώντων
 “ πληρεξουσίων ἐν τῇ αὐτῇ συνελεύσει, αὐτηκῶν καὶ αὐτο-
 “ πτῶν ὧν ἱστορῶ.

“ Μαρτυρία τοῦ κυρίου Γάτση Μαγκίνα, νῦν γερουσιαστοῦ.

“ Πληρεξούσιος ὧν τῆς ἐν Τροιζῆνι ἐθνικῆς συνελεύσεως,
 “ ἐνθυμούμαι κάλλιστα τὴν ἐν μιᾷ τῶν συνεδριάσεων ἐπισυμ-
 “ βᾶσαν σκανδαλώδη διαίρεσιν ἡ σφοδρὰ δὲ καὶ σει-
 “ σματώδης αὐτῆ διαίρεσις ἐπροχώρησε καὶ μέχρι διαχειρί-
 “ σεως ὄπλων, ὥστε ἐσχηματίσθησαν δύο πολεμικὰ στρατό-
 “ πεδα μεταξὺ Πελοποννησίων καὶ Στερεοελλαδιτῶν ἀλλὰ
 “ διὰ τῆς προσπαθείας πολλῶν φιλησύχων διελύθη ἡ θορυ-
 “ βώδης ἐκείνη σκηὴ μετὰ παρέλευσιν τριῶν ὡρῶν, εἰς τὸ
 “ διάστημα τῶν ὁποίων ἐρρήθησαν σκληροὶ καὶ ὑβριστικοὶ
 “ λόγοι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν χωρὶς νὰ σεβασθῇ ὁ κατώ-
 “ τερος τὸν ἀνώτερον, καὶ οἱ μὲν ἔλαβον θέσεις πολεμικὰς
 “ μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, οἱ δὲ ἐκλείσθησαν εἰς τὰς οἰκίας,
 “ καὶ ἄλλοι ἔτρεχαν μὲ πατριωτικὰς φωνὰς διὰ νὰ μὴ γένῃ
 “ ἔναρξις πυροβολισμοῦ. Εἶναι ἀληθές, κατὰ τὴν
 “ ἱστορίαν σας, ὅτι ἡ συνέλευσις ἐκείνη ἤρχισε μὲ διαίρεσιν
 “ καὶ ἐτελείωσε μὲ τμηματικὸν πνεῦμα φιλαυτίας τῆς τε Πε-

“ ‘λοποννήσου καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος.’ Ὁμολογητέον
 “ ‘ὅτι τὴν δυσφημίαν τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος
 “ ‘ἐκ τῆς συνθήκης τὴν διέδιδαν ὀλίγοι τυχοδιώκται καὶ φιλοτά-
 “ ‘ραχοι καὶ οὐδέποτε οἱ Πελοποννήσιοι, ἢ μέρος τῆς συνελεύ-
 “ ‘σεως, ὅπερ ἐξήγγεται σαφῶς καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας σας, σελίδι
 “ ‘327 καὶ 348 [319 καὶ 340 τῆς β’ ταύτης ἐκδόσεως] τοῦ δ’
 “ ‘τόμου πότε καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν διεδίδοντο τοιαῦται φῆμαι.’
 “ ‘Μαρτυρία τοῦ κυρίου Γιαννῆκη Χατσῆ Πέτρου, νῦν γερου-
 “ ‘σιαστοῦ.

“ ‘. Τὰ ἐνδιαλαμβανόμενα ἐν τῷ δ’ τόμῳ σελίδι 131
 “ ‘τῆς παρ’ ὑμῶν γεγραμμένης ἱστορίας ἔλαβαν χώραν δυστυ-
 “ ‘χῶς ἢ δὲ φρόνησις τῶν πληρεξουσίων καὶ ὁ πατριωτισμὸς
 “ ‘ὄλων τὰ διεσκέδασαν.’

“ ‘Μαρτυρία τοῦ κυρίου Ἀναστασίου Πολυζωΐτου, νῦν ἀντι-
 “ ‘προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου.

“ ‘. Καθ’ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν τῇ συνελεύσει τῆς
 “ ‘Τροιζήνος μεταξὺ Γ. Κίτσου καὶ Θ. Κολοκοτρώνου διαπλη-
 “ ‘κτισμὸν, τὸ γεγονός εἶναι ἀληθέστατον τὸ ἐνθυμούνται ὄλοι
 “ ‘οἱ ἐπιζῶντες πληρεξούσιοι τῆς Τροιζήνος τὸ ἐνθυμοῦμαι καὶ
 “ ‘ἐγὼ κάλλιστα, διὸ καὶ πρὸς τὸν ἐρωτήσαντά με ἐσχάτως
 “ ‘Γενναῖον Κολοκοτρώνην δὲν ἐδίστασα νὰ τὸ ὁμολογήσω.’

“ ‘Τοιαῦται μαρτυρίαι τοιούτων ἀνδρῶν δὲν λύουν πᾶσαν περὶ
 “ ‘τοῦ προκειμένου ἀμφιβολίαν ;

“ ‘Τρανῆ δὲ ἀπόδειξις τῆς διαιρέσεως εἶναι καὶ τὸ εἰς παῦσιν
 “ ‘αὐτῆς καὶ ἐξάλειψιν πάσης δυσπιστίας ἐκδοθὲν ἀΨήφισμα
 “ ‘τῆς συνελεύσεως λέγον, ὅτι ἡ ἑλληνικὰ ἐπικρατεία σύγκειται
 “ ‘ἐξ ὄλων τῶν ἀραμένων ὄπλα ἐπαρχιῶν, ὅτι εἶναι ἀδιαίρετος
 “ ‘καὶ ἀδιάσπαστος, καὶ ὅτι τὰ δικαιώματα τῶν κατοίκων αὐτῶν
 “ ‘καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἀγαθὰ εἶναι κοινά. Τοιοῦτον
 “ ‘σκοπὸν ἔχει καὶ τὸ δ’ ἄρθρον τοῦ συντάγματος τῆς Τροιζήνος
 “ ‘λέγον, ὅτι ἐπαρχίαί τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὅσαι ἔλαβαν καὶ θὰ
 “ ‘λάβουσι τὰ ὄπλα κατὰ τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας.

“ ‘Τὸ μέγα δὲ τοῦτο τῆς συμπεριλήψεως ἢ μὴ τῆς στερεᾶς
 “ ‘Ἑλλάδος εἰς τὸν συμβιβασμὸν ζήτημα ἐγεννήθη, ὄχι, ὡς μὴ
 “ ‘θελόντων τῶν Πελοποννησίων τὴν συμπερίληψιν αὐτῆς, ἀλλ’
 “ ‘ὡς διατεινομένου τοῦ σουλτάνου ὅτι εἶχεν ὑποχείριον ὄλην
 “ ‘τὴν γῆν ἐκείνην ἐγένετο δὲ καὶ λόγος μετὰ ταῦτα ἐν τῷ συμ-
 “ ‘μαχικῷ συμβουλίῳ περὶ ὀροθεσίας ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ. Ἱστορῶ
 “ ‘δὲ πάντα ταῦτα ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ ὑπὸ τὸ κῦρος ἐπισήμων
 “ ‘διακοινώσεων.

“ Ἄλλ’ ὁ ἀντιστράτηγος κύριος Μεταξᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ
 “ του, καὶ ὁ ὑποστράτηγος κύριος Γεναῖος ἐν τῷ φυλλαδίῳ του
 “ λέγουν, ὅτι εἶπα ὅσα δὲν εἶπα, ἢ τὰ ἐναντία ὅσων εἶπα, δη-
 “ λαδῆ, ὅτι ἐνοχοποιῶ τοὺς Πελοποννησίους ὡς μὴ θελήσαντας
 “ νὰ συμπεριληφθῆ ἡ Στερεὰ Ἑλλάς εἰς τὸν πρὸς εἰρηνοποίη-
 “ σιν συμβιβασμόν. Ὁ ὑποστράτηγος μάλιστα ἀγωνίζεται
 “ διὰ μακρῶν λόγων ἐν τῷ φυλλαδίῳ του ν’ ἀποδείξῃ ὅτι ἀδίκως
 “ τοὺς ἐνοχοποιῶ. Ἀλλὰ ποῦ ἡ μαρτυρία, ποῦ ἡ φράσις ἐν τῇ
 “ ἱστορίᾳ ὅτι τοὺς ἐνοχοποιῶ; Πολλὰ καὶ παρὰ πολλῶν περὶ
 “ τούτου ἐφημιζόντο βεβαίως τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἀλλ’ ὄχι μόνον
 “ δὲν ἠσπᾶσθην ἐγὼ τὴν γνώμην ταύτην, ἣν ἠσπᾶζοντο ἄλλοι,
 “ ὄχι μόνον οὐδαμῶς τῆς ἱστορίας εἶπα, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι
 “ δὲν ἠθελαν τὴν συμπερίληψιν τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀλλὰ
 “ καὶ ἐστηλίτευσαν τὸν φημισθέντα τούτον λόγον ὡς συκοφαν-
 “ τίαν. Ἴδου τί εἶπα ἐν σελίδι 327 [319 ἐκδ. β’] τοῦ δ’ τόμου.

“ Κατ’ ἐκείνον τὸν καιρὸν οἱ εὐνοοῦμενοι τοῦ κυβερνήτου
 “ διέσπειραν, ὅτι οἱ ἐν Αἰγίῃ πρόκριτοι Πελοποννήσιοι συν-
 “ ελθόντες ἔγραψαν μυστικῶς τῷ πρέσβει τῆς Ἀγγλίας, ὅτι
 “ ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐξήρ-
 “ κουν εἰς σύστασιν ἑλληνικῆς ἐπικρατείας. Τούτο μαθόντες
 “ οἱ Στερεοελλαδίται, οἱ ἔχοντες πάντοτε φόβους περὶ τῆς
 “ μελλούσης τύχης τῆς γεννησαμένης αὐτοὺς γῆς, καὶ πιστεύ-
 “ οντες, ὅτι οἱ κοινοποιοῦντες ταῦτα δὲν ἐψεύδοντο ἐξ αἰτίας
 “ τῶν στενῶν αὐτῶν σχέσεων πρὸς τὸν κυβερνήτην, ἐταρά-
 “ χθησαν ταραχὴν μεγάλην. Τοιοῦτος λόγος ἐν τοιαύτῃ
 “ κρισίμῳ ὥρᾳ ἐδύνατο νὰ προξενήσῃ δεινὰς ἀλληλομαχίας.
 “ Ἀκούσαντες οἱ πρόκριτοι τῆς Πελοποννήσου τὴν συκοφαν-
 “ τίαν ταύτην καὶ μαθόντες πόθεν προῆλθε, τὴν ἀπέδωκαν
 “ εἰς τὸν κυβερνήτην, καὶ τὸν ἐθεώρησαν ἕκτοτε φανερόν κατα-
 “ διώκτην. Κατὰ τῶν προκρίτων τούτων ἐρρίφθη καὶ ἄλλη
 “ συκοφαντία, ἔτι μᾶλλον βδελυρά· ὅτι συνώμοσαν
 “ νὰ φαρμακεύσωσι τὸν κυβερνήτην. Ὁ λόγος οὗτος διεφη-
 “ μίσθη καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκωδωνίσθη διὰ τινῶν
 “ ἐφημερίδων.

“ Ἐρμηνεύων δὲ τὸ ἀψήφισμα τῆς ἐν Τροίξῃ συνελύσεως
 “ εἶπα ἐν σελίδι 129 [126] τοῦ δ’ τόμου, ὅτι, ‘ἐν ᾧ ἡ διοικητικὴ
 “ ἐπιτροπὴ’ (ἧς μέλη ἦσαν καὶ οἱ Πελοποννήσιοι, Ζαήμης,
 “ Πετρόμπεης, Δεληγιάννης καὶ Σισίνης) ‘ἠγωνίσθη εἰλι-
 “ κρινῶς καὶ ἀριζήλως ἐπ’ ὠφελείᾳ τῆς στερεᾶς Ἑλ-

“ ‘λάδος, καὶ κατάρθωσε δι’ ὧν ἐσύστησε στρατο-
 “ ‘πέδων τὴν ἀνόρθωσιν τῆς, δὲν ἔπαυσάν τινες ὑποκι-
 “ ‘νοῦντες ταραχὰς ἐν μέσῳ καὶ αὐτῶν τῶν στρατοπέδων, ἐπὶ
 “ ‘λόγῳ ὅτι ἐνήργει μυστικῶ τῷ τρόπῳ διὰ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς
 “ ‘συνελεύσεως ἐπὶ τοῦ προκειμένου συμβιβασμοῦ τὴν ἀπο-
 “ ‘κοπὴν τῆς στερεᾶς ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος εἰς ἀνταλλα-
 “ ‘γὴν ἄλλων ἀγαθῶν ἐπ’ ὠφελείᾳ μόνῃς τῆς Πελοποννήσου.’

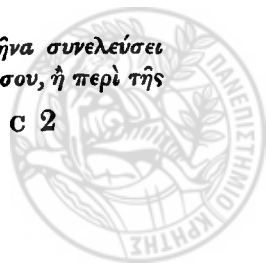
“ ‘Ἐνοχοποιῶ καὶ μέμφομαι δι’ ὧν εἶπα τοὺς Πελοποννησίους,
 “ ‘ἢ τοὺς ἀθρόνῳ καὶ τοὺς κηρύττω ὑπερμάχους τῆς στερεᾶς
 “ ‘Ἑλλάδος; Δὲν εἶπα δ’ ἐν σελίδι 136 [183] τοῦ δ’ τόμου, ὅτι
 “ ‘ποτὲ ἢ φωνῇ τῶν πασχόντων Στερεοελλαδιτῶν δὲν ἠκούσθη
 “ ‘τόσον εἰς τὰ ὄψα τῶν Πελοποννησίων ὅσον ἐπὶ τῆς πολιορκίας
 “ ‘τῶν Ἀθηνῶν, ἦτοι καθ’ ὃν καιρὸν εἰργάζετο ἢ ἐν Τροιζήνι
 “ ‘συνέλευσις, καὶ ὅτι, ἐκτὸς τῶν πρὸ καιροῦ ἐκστρατευσάντων
 “ ‘Κορινθίων, ἐξεστράτευσαν ὡς ἐπιβοηθοὶ εἰς λύτρωσιν αὐτῆς
 “ ‘ἔτι 2500 Πελοποννήσιοι; Ἄπορον τῇ ἀληθείᾳ πῶς λόγοι
 “ ‘τόσον σαφεῖς παρεξηγήθησαν, καὶ πῶς τόσα εἰς ἀναίρεσιν
 “ ‘λόγων μὴ λεχθέντων ἐγράφησαν.

“ ‘Καθ’ ὅσον δ’ ἀφορᾷ ἰδίως τὸν Κολοκοτρώνη, οὐδαμοῦ τῆς
 “ ‘ἱστορίας εἶπα, ὅτι ἐξέφρασεν, ἢ ἐπροστάτευσεν τὴν ἰδέαν τῆς
 “ ‘μὴ εἰς τὸν συμβιβασμὸν συμπεριλήψεως τῆς στερεᾶς Ἑλ-
 “ ‘λάδος· ἐξ ἐναντίας εἶπα, ἐν σελίδι 10 τοῦ δ’ τόμου εἰς δικαίω-
 “ ‘σίν του ὅτι, ἂν δὲν ἐστράτευσεν ποτὲ πέραν τοῦ Ἴσθμου, πολ-
 “ ‘λοὺς ὅμως πολλάκις ἀπέστειλεν εἰς ἀντίληψιν τῶν ἐκεῖ ἀγω-
 “ ‘νιζομένων. Ἄνεφερα ἐν σελίδι 180 [172] τοῦ γ’ τόμου
 “ ‘ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς Στερεοελλαδίτας, ἣν οὐδὲν δύναται
 “ ‘νὰ ψεύσῃ, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ μὴ μεμψθῇ, δι’ ἧς τοὺς ἀπε-
 “ ‘κάλει ξένους τῆς Πελοποννήσου, τοὺς ἐσυμβούλευε ν’ ἀπέχωσι
 “ ‘τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος του, καὶ τοὺς ἠπειλεῖ ὅτι θὰ
 “ ‘τοὺς ἐτιμῶρει, ἂν παρήκουαν. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη
 “ ‘ἐγράφη δύο ἡμισυ σχεδὸν ἔτη πρὶν συγκροτηθῆ ἢ ἐν Τροιζήνι
 “ ‘συνέλευσις.

“ ‘Πρὸς τί λοιπὸν ὁ τόσος περὶ τῆς διαθέσεως τῶν Πελοπον-
 “ ‘νησίων πρὸς τοὺς Στερεοελλαδίτας θόρυβος, ἐν ᾧ ὅλοι τὰ αὐτὰ
 “ ‘λέγομεν περὶ αὐτῆς, καὶ ὅλοι ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εὐφημοῦ-
 “ ‘μεν;

“ ‘Ὀλίγα καὶ περὶ τῆς ἀρχιστρατηγίας.

“ ‘Οὐδαμῶς ἐπρόκειτο ἐν τῇ κατὰ τὴν Τροιζήνα συνελεύσει
 “ ‘περὶ τῆς ἀρχηγίας τῶν ὄπλων τῆς Πελοποννήσου, ἢ περὶ τῆς

“ ἀρχηγίας τῶν ὄπλων τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος. Τὰς ἀρχηγίας
 “ ταύτας κατεΐχαν, τὴν μὲν ὁ Κολοκοτρώνης, τὴν δὲ ὁ Καραϊ-
 “ σκάκης, καὶ διετήρησαν καὶ μετὰ τὴν ἀρχιστρατηγίαν. Ἐπρό-
 “ κειτο περὶ τῆς γενικῆς ἀρχιστρατηγίας ὅλης τῆς Ἑλλάδος,
 “ Πιστεύει τις, ὅτι θὰ ἐδέχοντο οἱ Πελοποννήσιοι ἀρχηγὸν
 “ Στερεοελλαδίτην, ἢ οἱ Στερεοελλαδίται Πελοποννήσιον; Ὁ
 “ Κολοκοτρώνης διωρίσθη ἀρχιστράτηγος μόνος τῆς Πελοπον-
 “ νήσου παρὰ τῆς πελοποννησιακῆς γερουσίας κατὰ πρότασιν
 “ τοῦ πελοποννησιακοῦ στρατοῦ μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ
 “ Δράμαλης, ἀλλ’ ἐτελεσφόρησε; τὸν ἀνεγνώρισέ ποτε ὡς τοι-
 “ οὔτον ἢ κυβέρνησις; δὲν κατήργησεν ἢ ἐν Ἀστρεῖ συνέλευσις
 “ καὶ αὐτὸν τὸν τίτλον τῆς ἀρχιστρατηγίας, ἃν ἔφερε μὲν τότε ὁ
 “ Κολοκοτρώνης παρὰ γνώμην τῆς κυβερνήσεως, ἀντεποιεῖτο
 “ δὲ ὁ Πετρόμπεης; ἀλλ’ οὐδὲν ἦττον, διηγούμενος τὰ τῆς ἐν
 “ Τροιζῆνι ἀρχιστρατηγίας ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ἐπαινῶ καὶ τὸν
 “ Καραϊσκάκη καὶ τὸν Κολοκοτρώνην λέγων, ὅτι αὐθορμή-
 “ τως ἐπρότειναν τὸν Ἰσώρτσην ἀρχιστράτηγον.

“ Τὸ δὲ τοῦ Μιαούλη, παρεισαγόμενον παρὰ τοῦ ἀντιστρα-
 “ τήγου κυρίου Μεταξᾶ ὡς ὅμοιον, πολὺ διαφέρει, διότι ὁ μὲν
 “ Κολοκοτρώνης καὶ ὁ Καραϊσκάκης διετήρησαν, ὡς εἴρηται,
 “ τὰς ἀρχηγίας των καὶ μετὰ τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ Ἰσώρ-
 “ τση, ὁ δὲ Μιαούλης, ὁ πρῶτος ναύαρχος ὅλης τῆς Ἑλλάδος,
 “ διέμεινε, μετὰ τὴν στολαρχίαν τοῦ Κοχράνου, ἐντὸς τῆς φρε-
 “ γάτας, ἐν ἧ ἑναύραχει, ὡς ἀπλοῦς πλοίαρχος.

“ Καὶ ταῦτα ὡς πρὸς τὸ πραγματικὸν μέρος τῆς ἐπικρίσεως,
 “ τὸ μόνον ἀξιὸν τινος λόγου, εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν ἀπ’ ἀρχῆς
 “ μέχρι τέλους αὐτῆς ἐσφαλμένων.

“ Ἐν Λονδίῳ 3/15 μαΐου 1858.”

Ἐπισημείωσις.—Εἰς τὰς ἀνωτέρω μαρτυρίας περὶ τῶν
 κατὰ τὴν Τροιζῆνα συμβάντων ἀντέταξεν ὁ στατηγὸς Γενναῖος
 Κολοκοτρώνης ἄλλας, πρὸς ἀναίρεσιν αὐτῶν, ἐν τῷ 1617 ἀριθμῷ
 τοῦ Αἰῶνος. Εἰς ταύτας ἀνταπήντησαν οἱ κύριοι Γιαννάκης
 Χ. Πέτρου καὶ Τ. Μαγκίνας ἐν τῷ 950 ἀριθμῷ τῆς Ἑλπίδος.
 Ἄλλ’ ἐγὼ ἀρκοῦμαι νὰ ἐπαναλάβω, ὅτι ὅσα ἱστορῶ, ἰδίαις
 ἤκουσα ἀκοαῖς καὶ ἰδίῳ εἶδα ὄμμασιν. Δίκαιον εἶχεν
 ὁ Πλούταρχος εἰπών, “ πάντη χαλεπὸν καὶ δυσθῆρατον ἱστορία
 “ τὰληθέα, ὅταν οἱ μὲν ὑστερον γεγονότες τὸν χρόνον ἔχωσιν
 “ ἐπιπροσθούντα τῇ γνώσει τῶν πραγμάτων, ἢ δὲ τῶν πράξεων

“ καὶ τῶν βίων ἡλικιώτις ἱστορία τὰ μὲν φθόνοις καὶ δυσμε-
 “ νελαις, τὰ δὲ χαριζομένη καὶ κολακεύουσα λυμαίνηται καὶ
 “ διαστρέφη τὴν ἀλήθειαν.”

• ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΞ.

(α.)

Προκλήρυξις Κοχράνου.

“ Ὁ ἐπικινδυνωδέστερος ἐχθρὸς σας, ἡ διχόνοια, ἤδη ἐνι-
 “ κήθη· τὴν ἔργον σας εἶναι εὐκολόν· οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος
 “ πανταχοῦ τρέχουν εἰς τὰ ὄπλα· ἡ τύχη τῆς ἀκροπόλεως δὲν
 “ εἶναι πλέον ἀμφίβηλος. Ἐπειδὴ οἱ πολιορκοῦντες περικυ-
 “ κλοῦνται, ἐπειδὴ ἡ μετακόμισις τῶν τροφῶν ἐμποδίζεται, τὰ
 “ στενὰ καταλαμβάνονται καὶ ἡ ἀναχώρησις γίνεται ἀδύνατος,
 “ ἐβεβαιώθη ἤδη ἡ ἐλευθερία τῆς κλασικῆς γῆς τῶν Ἀθηνῶν
 “ διωρισμένης ἀπὸ τὴν θεῖαν Πρόνοιαν νὰ γίνῃ πάλιν καθέδρα
 “ τῆς ἐλευθερίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν· μὴ παύσετε
 “ ὅμως, Ἕλληνες, ἀφ’ οὗ κατορθώσετε τοῦτο, μὴ βάλλετε τὰ
 “ σπαθιά σας εἰς τὰς θήκας ἐν ὄσφ ὁ θηριώδης Τοῦρκος κρατεῖ
 “ καὶ μίαν πιθαμὴν τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τὸ ὅποιον μίαν φορὰν
 “ ἦτον τῶν πατέρων σας. Ἄς συναμιλλῶνται οἱ θαλασσινοὶ
 “ νέοι διὰ τὴν δόξαν μὲ τοὺς ἥρωας τῆς ξηρᾶς, ἄς σπεύσουν νὰ
 “ ἔμβουν εἰς τὰ ἐθνικὰ πλοῖα, καὶ ἂν δὲν δοθῶν ἡ ἀνεξαρτησία
 “ καὶ ὅλα τὰ δίκαιά σας, ἄς ἀποκλείσουν τὸν Ἑλλησποντον
 “ καὶ ἄς φέρουν τὸν πόλεμον εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ ἐχθροῦ·
 “ τότε ὁ ἀπάνθρωπος σουλτάνος, ὁ ἄδικος σφαγεὺς τῶν ὑπη-
 “ κόων του, ὁ αἰμοβόρος καταδυνάστης τῶν Ἑλλήνων θέλει
 “ ἀφανισθῆ ἀπὸ τοὺς οἰκείους του· τότε ἡ μουσουλμανικὴ δύ-
 “ ναμις θέλει καταστραφῆ ἀφ’ ἑαυτῆς· τότε ἡ ἱερὰ σημαία τοῦ
 “ σταυροῦ θέλει κυματίζει πάλιν ἐπάνω τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας
 “ Σοφίας· τότε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θέλει ἀποκτήσει τὴν αὐτονο-
 “ μίαν καὶ τὴν εὐνομίαν· κλειναὶ πόλεις θέλουν ἀνεγερθῆ, καὶ
 “ ἡ λαμπρότης τῶν ἐρχομένων χρόνων θέλει ἐξισωθῆ μὲ τὴν
 “ τῶν παρελθόντων. Ἄλλὰ μὴ νομίσετε, Ἕλληνες, ὅτι ἡ πα-
 “ τρίς σας ἡμπορεῖ νὰ ᾔῃ ἀσφαλής, ἐὰν ἕκαστος ὑμῶν δὲν
 “ δράμῃ προθύμως εἰς ὑπεράσπισίν της.”

(β.)

Ζήτηι τὴν ἀπορριφθεῖσαν συνθήκην ἐν σελίδι 224 Ἱστορίας
 Ἀθηνῶν Σουρμελῆ.

(γ.)

Ἰδοὺ ἡ συνθήκη·

“ Ἄρθρ. Α'. "Ολα τὰ στρατεύματα τῆς φρουρᾶς θέλουν
 “ ἐκβῆ με τὰ ὄπλα καὶ πράγματά των.

“ Β'. "Ολοι αἱ οἰκογένειαι Ἀθηναῖαι θέλουν ἐκβῆ χωρὶς
 “ ὄπλα με τὰ πράγματά των ὁμως, καὶ θέλουν ὑπάγη εἰς τὰ
 “ σπήτιά των καὶ χωρία των, ὅπου τοὺς ὑπόσχομαι νὰ δώσω
 “ τὰς ιδιοκτησίας των ὁμοῦ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς των,
 “ τιμῆς των καὶ ὑπαρχόντων των. Καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ αὐτῶν
 “ τῶν οἰκογενειῶν εὐρίσκονται χῆραι, καὶ ἀνήλικα παιδία χω-
 “ ρὶς τοὺς πατέρας των, ὑπόσχομαι καὶ δι' αὐτὰ ἵνα προστα-
 “ τευθῶσι, καὶ δοθῇ ἐκ μέρους μας τὸ ἀναγκαῖον ταγήνι των.

“ Γ'. "Ολοι οἱ Μουσουλμάνοι κάθε ἡλικίας καὶ γένους, οἱ-
 “ τινες εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, θέλουν δοθῇ εἰς τὰς
 “ χεῖράς μας.

“ Δ'. Ὁ τόπος ὅλος ἐκτὸς τοῦ Χαβαλέ θέλει εἶναι εὐκαιρος
 “ ἀπὸ στρατεύματά μας ἕως εἰς τὸ ἀκροθαλάσσιον τῶν τριῶν
 “ Πύργων.

“ Ε'. Τρεῖς τῶν ἀξιωματικῶν μας οἱ λεγόμενοι Γεντικλίδες
 “ μας ἐξ ὧν εἶναι ὁ Καφτάναγας, ὁ Τσοχαντάραγας, καὶ Σα-
 “ λήχμπης, ὁμοῦ με ἄλλους τρεῖς ἀρχηγούς Ἀλβανούς δο-
 “ σμένοι ὡς ἐνέχυρα εἰς χεῖράς των θέλουν συνοδεύσει τὰ
 “ στρατεύματά των ἕως εἰς τὸν τόπον τοῦ ἐμβαρκαρίσματος,
 “ ὅπου θέλει παρευρεθῶσιν ἕως εἰς τὸ ἐντελὲς ἐμβαρκαρίσμα.

“ ΣΤ'. Διὰ τὴν μετακόμισιν τῶν ἀσθενῶν καὶ πληγωμένων
 “ θέλουν δοθῶσιν ἐκ μέρους μας ἐξήντα ἄλογα.

“ Ζ'. Ἡ Ἀκρόπολις θέλει μᾶς παραδοθῇ εἰς τὸν τρόπον καὶ
 “ εἰς τὴν κατάστασιν ὅπου εὐρίσκεται· δηλ. με τὰ πολεμε-
 “ φόδια, πυροβολικά, καὶ τροφὰς ὅπου ἠμποροῦν νὰ εὐρί-
 “ σκωνται εἰς αὐτήν.

“ Η'. Θέλει σταλθῶσιν ἐκ μέρους μας εἰς τὴν Ἀκρόπολιν
 “ ἐμπιστευμένοι τρεῖς ἄνθρωποι διὰ νὰ περιεργασθῶσιν ἂν
 “ ᾖναι ὑπόνομοι, ὡς ἀκούσαμεν, καὶ τοῦτο θέλει γένηε ὅταν
 “ ὑπογραφῶσιν αἱ συμφωνίαι ἐκ μέρους των.

“ Θ'. Αὐτοὶ λοιπὸν οἱ τρεῖς ἄνθρωποι, ἐπειδὴ θέλουσι λογισθῆ
 “ ὡς ἐνέχυρα εἰς τὰς χεῖρας, θέλει δοθῶσιν ἐκ μέρους των εἰς
 “ ἀνταλλαγὴν τρία ἀριθμημένα ὑποκείμενα, τὰ ὅποια θέλει
 “ ἀποδοθῶσιν εὐθὺς ὅπου ἀδιασθῇ ἡ Ἀκρόπολις.

“ Ι'. Ἐὰν οἱ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀποσταλέντες τρεῖς ἄνθρω-

“ ποι ἤθελαν ἰδῶσι καμμίαν βλάβην γενομένην μετὰ τὴν ὑπο-
 “ γραφὴν τῶν συνθηκῶν ἢ εἰς τὰς πηγὰς, ἢ εἰς τὸν Πύργον,
 “ ἢ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀκροπόλεως, θέλει ἀκυρωθῶσιν αἱ συν-
 “ θῆκαι.

“ ΓΑ'. Καὶ τελευταῖον θέλει διορισθῆ μία ὥρα διὰ τὴν ἀρ-
 “ χὴν τῆς ἐκτελέσεως κατὰ τὴν ἔξοδον.

“ Αὐτὰ λοιπὸν τὰ ἔνδεκα ἄρθρα ὑπόσχομαι μεθ' ὄρκου νὰ
 “ φυλαχθῶσι ἀπαρασαλεύτως χωρὶς νὰ γένῃ διαφορετικὰ ἐξ
 “ ἀποφάσεως.

“ Τῆ 24 μαΐου 1827.

“ Βεζίρης Μεχμέτ-ῚΡεσὴτ πασᾶς

“ πληρεξούσιος Ἄρχιστρ. κ. τ. λ.”

(δ.)

“Ορα Κεφάλαιον ΞΘ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΗ.

(α.)

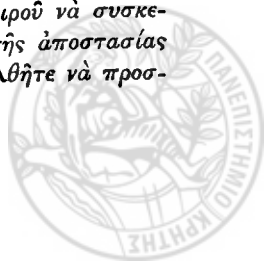
Εὐρίσκει ὁ ἀναγνώστης τοιαῦτα ἀμνηστήρια ἐν σελίδι 516
 τῶν ὑπομνημάτων τοῦ Γενναίου.

(β.)

Ἴδου ἡ περὶ ὑποταγῆς ἀνταπόκρισις, ἐν ἣ ἐκφράζεται παρ-
 ῤρησία ἢ γενναία ἀπόφασις τῶν Μεσσηνίων ν' ἀποθάνωσιν
 ἐλεύθεροι· ἐλήφθη δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ πρωτοσυγγέλου
 Φραντζῆ.

“ Κύριοι προεστοὶ τῶν Ἐμλακίων, Κουτζούκ Μάνης, Νη-
 “ σίου καὶ Καλαμάτας.

“ Ὁ ὑποσφραγίζων κιαχαγιάμπης τοῦ ὑψηλοτάτου πασᾶ
 “ αὐθεντός μας σᾶς γνωστοποιῶ, ὅτι μ' ὄλον ὀπού μὲ ἔμρι τῆς
 “ ὑψηλότητος τοῦ αὐθέντου μας ἦλθα εἰς τὰ ἐνταῦθα διὰ νὰ
 “ κατακόψω, κατακαύσω, καὶ σχεδὸν ν' ἀφανίσω ὅλα τὰ δέν-
 “ δρα σας ὅσα εἶναι χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα πρὸς τροφήν σας,
 “ λυπούμενος τὸν πτωχὸν λαὸν νὰ μὴ δοκιμάσῃ τὴν αὐτὴν ζη-
 “ μίαν καὶ ἀφανισμόν τῶν ἀναγκαίων δένδρων σας, ἔκρινα εὐ-
 “ λογον νὰ σᾶς εἶπω, ὅτι χωρὶς ἀναβολὴν καιροῦ νὰ συσκε-
 “ φθῆτε καλῶς καὶ νὰ παραιτηθῆτε ἀπὸ τὰ τῆς ἀποστασίας
 “ φερσίματα, καὶ καθὼς σᾶς συμβουλευέω νὰ ἐλθῆτε νὰ προσ-

“ κυνήσετε διὰ τὰ ἀπαντήσετε τὴν ὀργὴν αὐτὴν καὶ τὸν ἄφαι-
 “ νισμόν ὅπου θέλει δοκιμάσει ὅλη ἡ πτωχολογία σας· εἰδὲ
 “ καὶ δὲν ἐλθῆτε, ὡς ἦναι ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν λαιμόν σας καὶ
 “ ὄψεσθε ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως· περισσότερο δὲν εἶναι χρεία τὰ
 “ σὰς γράψω ἀπὸ αὐτά, καὶ ὑγιαίνετε.
 “ Τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1827 Νησίον Καλαμάτας.”

Ἀπάντησις.

“ Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον κιαχαγιάμπην τοῦ Ἰβραήμπασα.
 “ Ἐλάβαμεν ἓνα γράμμα σου, εἰς τὸ ὁποῖον λέγεις ὅτι εἶσαι
 “ διωρισμένος ἀπὸ τὸν αὐθέντην σου διὰ τὰ κατακόψης τὰ δεν-
 “ δρικά μας, καὶ σοῦ ἀποκρινόμεθα. Οἱ Ἕλληνες ὅταν ἀπε-
 “ φάσισαν τὰ τεινάζωμεν τὸν ζυγὸν τῆς τουρκικῆς τυραννίας,
 “ ἐβάλαμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι κοντὰ μὲ τὰ ἄλλα δικαιώματα
 “ τοῦ ἐλευθέρου ἀνδρός, τὰ ὁποῖα αὐτοὶ μᾶς εἶχαν ἀρπαγμένα
 “ καὶ τὰ ὁποῖα θ' ἀποκτήσωμεν καὶ ὅλα ὅσα ἡ καταπλακω-
 “ μένα, ἢ ἀπὸ τὴν αὐτὴν τυραννίαν τῶν πατέρων μας φέρει
 “ ἐπάνω της, ὡς ὑποκείμενα καὶ αὐτὰ εἰς τὴν διάκρισιν τῆς
 “ τυραννίας. Ὅτι δὲ ἡμπορεῖς τὰ κατακόψης, δὲν μᾶς
 “ εἶναι παράξενον, διότι κοντὰ εἰς τόσας ἄλλας παρανομίας,
 “ τὰς ὁποίας κάμνετε καθ' ἡμέραν εἰς τὰ ἀδύνατα μέλη, ἡμπο-
 “ ρεῖτε τὰ μεταχειρισθῆτε τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ ἄψυχα δένδρα.
 “ Στοχασθῆτε ὅμως ὅτι δι' ὅλας αὐτὰς τὰς παρανόμους πράξεις
 “ σας χρεωστεῖτε λόγον καθὼς καὶ εἰς ἄλλα· εἶναι καὶ εἰς ταῦτα
 “ τὰ μέρη τῆς Μεσσηνίας συγκροτημένον στρατόπεδον παρὰ
 “ τοῦ γενικοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀρμάτων τῆς Πελοποννήσου, καὶ
 “ ὅταν θέλετε, πολεμεῖτε μὲ αὐτὸ καὶ ὄχι μὲ τὰ ξύλα· ἡμεῖς
 “ πάλιν λέγομεν ὅτι εἴμεθα ἀποφασισμένοι ν' ἀποθάνωμεν ἐλευ-
 “ θεροι Ἕλληνες· τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1827.
 “ Οἱ κάτοικοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μεσσηνίας.”

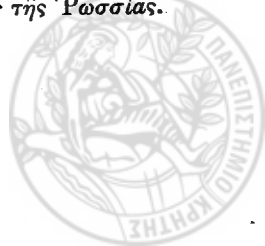
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΞΘ.

(α.)

Ἄληθῆ ὅσα ἔλεγεν ἡ Πύλη ὡς πρὸς τὸν λόρδον Στραγφόρ-
 δον, ἀλλ' ὄχι καὶ ὡς πρὸς τοὺς πληρεξουσίου τῆς Ῥωσσίας.

(β.)

Ὅρα κεφάλαιον ΝΣΤ.

(γ.)

Ζήτηι τὴν προκήρυξιν ἐν τῷ ἀριθμῷ γγ' τῆς γενικῆς ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος 1827.

(δ.)

Τέσσαρα μέλη μόνον ἐξελέχθησαν.

(ε.)

Ἐνδεκα ἡμέρας παρηκολούθει τὸν στόλον τούτον ἡ ἑλληνικὴ γολέττα Ἀσπασία καὶ ἤρπασε δύο φορτηγά.

(στ.)

Διαφόρως ἀπαριθμοῦνται καὶ εἰς διαφόρους διαιροῦνται τάξεις τὰ πλοῖα τοῦ στόλου τούτου· ἀλλ' ἐγὼ παρεδέχθην ὡς ἀσφαλέστερον τὸν παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ καπητανάμπη δοθέντα κατάλογον τῷ Κοδρυγκτῶνι τὴν ἐπιούσαν τῆς ναυμαχίας. Ἄν συναριθμῆσῃ τις τὰ παρὰ τῷ Ἰβραήμῃ πρότερον πλοῖα, καὶ τὰ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἄλλοτε ὑπὸ τὸν Ταχῆρ-πασαν καὶ πατρονάμπην καὶ τὰ ἐξ Ἀλεξανδρείας ἐσχάτως ὑπὸ τὸν καπητανάμπην καὶ Μουχαρέμπην κατάραντα, θὰ εὐρεῖ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀνώτερον· ἀλλὰ πιθανὸν ὅτι ἀπῆλθαν ἐν τῷ μεταξὺ τινὰ εἰς ἄλλην ὑπηρεσίαν· ἐννεὰ τούτων εἶδαμεν ὅτι ἐλλιμένιζαν ἐν τῷ κόλπῳ τῶν Σαλώνων. Κατὰ τὴν ἐκθεσιν δὲ τοῦ γραμματέως τὰ δύο δίκροτα ἦσαν τῶν 84 κανονίων, τὸ ἐν τῶν 74, αἱ τέσσαρες αἰγύπτιαι φρεγάται τῶν 64 καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν 48· αἱ δὲ κορβέτται αἱ μὲν τῶν 24 αἱ δὲ τῶν 18. τὰ δὲ βρῖκια τῶν 19.

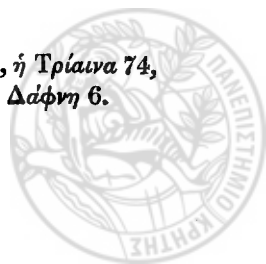
(ζ.)

Ἀγγλικὴ Μοῖρα.

Ἡ Ἀσία ἔφερε κανόνια 84, ἡ Γενοῦη 76, ἡ Ἀλβιὼν 74, ἡ Γλασκόβη 50, ἡ Καμβρία 48, ἡ Δαρτμούθη 42, ἡ Ταλβόττη 28, τὸ Ῥόδον 18, ὁ Κώνωψ, τὸ Γοργὸν καὶ ἡ Φιλομήλα ἀνὰ 10, καὶ ἡ Ἐλαφος 6.

Γαλλικὴ Μοῖρα.

Ἡ Βρεσλαβία ἔφερε κανόνια 84, ὁ Σκιπίων 80, ἡ Τρίαῖνα 74, ἡ Σειρήν 60, ἡ Ἀρμίδα 42, ἡ Ἀλκυὼν 10, καὶ ἡ Δάφνη 6.

Ῥωσικὴ Μοῖρα.

Ἡ Γαγγούτη ἔφερε κανόνια 84, ἡ Ἀζόφη 74, ὁ Ἰεζεκιήλ 74, ὁ Κωνσταντῖνος Νεύσκης 44, ἡ Προβονόη 42, ἡ Ἐλένη 38, ὁ Κάστωρ 32.

(η.)

Τὴν ἐνάτην ἡμέραν μετὰ τὴν κατὰ τὸ Νεόκαστρον ναυμαχίαν διηγήθη ὁ Ἰβραήμης τὰ κατ' αὐτὴν τῷ Παγέτφ (Paget) πλοιάρχῳ τῆς γαλλικῆς γολέττας, Βέλους· τὴν δὲ ἀναφορὰν τοῦ πλοιάρχου τούτου πρὸς τὸν ναύαρχόν του Δερυγγὴν ἐφ' ὅσων ἤκουσεν ἐκδοθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ τὸν ἀπρίλιον 1837 ἐπιθεωρήσει τῆς Δουβλίνης, ἐκδίδω ἐνταῦθα ὡς περιέργον καὶ ἀγνωστον παρ' ἡμῖν.

“Ἐπιθυμῶ, κύριε,” (εἶπε τῷ πλοιάρχῳ ὁ Ἰβραήμης,) “νὰ κοινοποιήσης τοὺς ἐξῆς λόγους μου πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τῷ ναύαρχῳ Δερυγγῇ· πέποιθα δὲ ὅτι εὐλικρινῶς ἐκπληρώσεις τὴν ἐπιθυμίαν μου.

“Κακῶς μὲ παρέστησαν καὶ μὲ ἐσυκοφάντησαν εἰπόντες ὅτι παρέβην τὸν λόγον μου. Ἴδου τὰ περιστατικὰ ἐφ' ὧν ἐρεῖται ἡ ψευδὴς αὕτη κατηγορία.

“Ὀλίγαις ἡμέραις πρὸ τοῦ κατὰ τὴν 8-20 ὁκτωβρίου αὐτοῦ χρόου συμβάντος ἦλθα εἰς λόγους μετὰ τῶν ναυάρχων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας παρόντων πολλῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, καὶ ἐμείναμεν σύμφωνοι ν' ἀναβληθῇ πᾶσα ἐχθροπραξία Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἕως οὗ γνωσθῇ ἡ ἀπάντησις τῆς Πύλης εἰς τὰς προτάσεις τῆς συμμαχίας. Ἡρώτησα ἂν ἐπέτρεπετο νὰ στείλω εἰς Πάτρας τροφάς, ὧν οἱ ἐκεῖ ἐσπάνιζαν οἱ ναύαρχοι συνήνεσαν· ἠρώτησα ἂν ἠδυνάμην νὰ ὑπερασπίσω τὰ φορτηγὰ πλοῖα διὰ πολεμικῶν ἐν περιπτώσει προσβολῆς τῶν Ἑλλήνων· ἀνένευσεν ὁ Ἀγγλος ναύαρχος, ἀλλ' ἐπρότεινε νὰ τὰ συνοδεύσῃ αὐτός, ἢ ν' ἀσφαλίσῃ ἄλλως τὸν πλοῦν αὐτῶν· ἐγὼ ὅμως ἀντέτεινα ὡς προσβαλλομένης τῆς τιμῆς τῆς σημαίας μου· ἀπέπλευσαν οἱ ἀγγλογάλλοι μετ' ὀλίγον τοῦ λιμένος τοῦ Νεοκάστρου, ἀπέστειλα καὶ ἐγὼ τὰ φορτηγὰ εἰς Πάτρας συναποστείλας καὶ τινὰ πολεμικὰ εἰς ὑπεράσπισίν των, διότι ἔμαθα ὅτι περιέπλεαν ἑλληνικά. Ἐρωτῶ σε, κύριε, ἂν ἔπρεπεν ἄλλως πῶς νὰ πορευθῶ καὶ νὰ ἐγκαταλείψω τοὺς ἐν πολέμῳ ἀδελφούς μου λιμώττοντας. Μαθῶν δὲ μετὰ ταῦτα, ὅτι ὁ λόρδος Κοχράνης ἠπειλεῖ τὰς Πάτρας μεθ' ἱκανῆς δυ-

“νάμεως, απέπλευσα καὶ ἐγὼ καὶ διέταξα νὰ συνακολουθήσωσι
 “διάφοροι φρεγάται ἐπ’ ἐλπίδι νὰ προλάβω διὰ τῆς ἐπιδείξεως
 “ταύτης πᾶσαν συμπλοκὴν καὶ ν’ ἀσφαλίσω τὸν εἰς Πάτρας
 “κατάπλου τῶν φορτηγῶν. Ἐν τούτοις τὰ προπλεύσαντα
 “πλοῖα ἀπήντησαν τὰ ἀγγλικά καὶ κατὰ πρόσκλησιν αὐτῶν
 “ἐπανέστρεψαν πρὸς τὸ Νεόκαστρον ἀπήντησα αὐτὰ ἐπὶ τῆς
 “ἐπιστροφῆς των, συνεκρότησα συμβούλιον περὶ τῶν περαι-
 “τέρω, καὶ μετὰ βαθεῖαν σκέψιν ἀπεφάσισα νὰ ἐπισιτίσω τὰς
 “Πάτρας κατὰ τὸ πρῶτόν μου σχέδιον, διότι κατὰ τοῦτον τὸν
 “τρόπον οὔτε τὸν πρὸς τοὺς ναυάρχους λόγον μου παρέβαινα,
 “οὐτ’ ἐπεχείρουν τι κατὰ τῶν Ἑλλήνων μηδένα τόπον κατεχόν-
 “των τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἐν τοῖς πέριξ. Ἀλλὰ διευθυνόμενος πρὸς
 “τὰς Πάτρας ἀπήντησα ἐκ νέου τοὺς Ἀγγλους, καὶ προσκλη-
 “θεὶς νὰ ἐπιστρέψω ἐπέστρεψα εἰς Νεόκαστρον παραιτηθεὶς
 “ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦ πρώτου σχεδίου μου· ἐπανελθὼν δὲ εἰς
 “Νεόκαστρον ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν ἐκ νέου διὰ τινὰς ἡμέρας, ἐν ᾧ
 “αἱ μοῖραι ἀγγλική, γαλλικὴ καὶ ῥωσικὴ περιέπλεαν. Μία
 “φρεγάτα καὶ ἓν ἀγγλικὸν βρῖκι εἰσέπλευσαν τὸν λιμένα ἄνευ
 “σημαιῶν, καὶ μετὰ τινὰς ἐν αὐτῷ λοξοδρομίας ἐξέπλευσαν
 “κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τοιαύτη διαγωγὴ εἶναι κατ’ ἐμὲ καὶ
 “ἀδικαιολόγητος καὶ ἀνεξήγητος. Τὴν 8-20 ὀκτωβρίου βλέ-
 “πων ὁ τοποτηρητὴς μου τὸν συμμαχικὸν στόλον εἰσερχόμενον
 “ἐν παρατάξει καὶ ἐπὶ σκοπῷ κατὰ τὸ φαινόμενον ἐχθρικῶ,
 “ἀνήγγειλε τῷ Ἀγγλῷ ναυάρχῳ ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν λέμ-
 “βον, ὅτι ἐλυπεῖτο βλέπων τοιαύτην δύναμιν εἰσερχομένην ἐν
 “ἀπουσίᾳ μου, καὶ ὅτι οἱ σύμμαχοι ἐδύναντο νὰ ἔλθωσιν εἰς
 “λόγους μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἀσφαλῶς, ἂν ἤθελαν, διὰ τοῦ
 “εἰσπλου τινῶν μόνον πλοίων χωρὶς νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν
 “εἰρήνην. Ἐρωτῶ σε, κύριε, εἶχε τι κακὸν ὁ λόγος οὗτος; δὲν
 “ἦτον φυσικὸν ν’ ἀποδοκιμάσῃ ὁ προϊστάμενος τὸν εἰσπλου
 “τοιαύτης δυκᾶμεως καὶ νὰ διαμαρτυρηθῇ κατ’ αὐτῆς τετρα-
 “πλῆς οὐσίας ἢ πενταπλῆς παρὰ τὴν ἡμετέραν καὶ ἰκανῆς νὰ
 “προκαλέσῃ ἐχθροπραξίας διὰ τῆς πολεμικῆς τῆς παρουσίας;
 “Ὁ Ἀγγλὸς ναυάρχος ἀπέπεμφε τὴν λέμβον ἀποκριθεὶς περι-
 “φρονητικῶς ὅτι ἦλθε νὰ δώσῃ διαταγὰς καὶ ὄχι νὰ λάβῃ
 “συμβουλὰς. Τὴν β’ ὥραν εἰσέπλευσαν αἱ τρεῖς μοῖραι καὶ
 “ἠγκυροβόλησαν ἐντὸς πιστολίας ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ στόλου
 “μὰ δὲ φρεγάτα ἠγκυροβόλησε πλησίον δύο πυρπολικῶν
 “κειμένων παρὰ τὸ στόμα τοῦ λιμένος. Ἔστειλε τὴν λέμβον

“ του καὶ ἐκ δευτέρου ὁ ναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου πρὸς
 “ τὸν τοῦ ἀγγλικοῦ ζητῶν διασαφήσεις περὶ τῶν ἐχθρικῶν
 “ τούτων κινημάτων, ἀλλ’ ὁ σταλεὶς ἀπεπέμφθη ἐν περιφρο-
 “ νήσει, ἢ δὲ παρὰ τὰ πυρπολικά ἀγκυροβολήσασα φρεγάτα
 “ ἔστειλε τὰς λέμβους τῆς εἰς κυριεύσιν των. Ἐν τούτοις
 “ ἔπεσάν τινες τουφεκίαι ὡς σημεῖον γενικῆς μάχης, ἥτις διήρ-
 “ κесе μέχρι ἐσπέρας, καθ’ ἣν κατεστράφη ὁ ἡμέτερος στόλος
 “ συγκείμενος ἐκ τριῶν δικρότων, δεκαπέντε φρεγατῶν καὶ
 “ πολλῶν φορτηγῶν καὶ ἀπροετοίμαστος εἰς μάχην· ὁ δὲ πρὸς
 “ ὄν ἀντιπαρετάττετο, συνίστατο ἐκ δέκα δικρότων καὶ πολλῶν
 “ φρεγατῶν καὶ κορβετῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, φρονοῦν
 “ τῷ ὄντι οἱ τρεῖς ναύαρχοι ὅτι ἐδρέψαντο ἀφθόνως δάφνας
 “ κατατροπώσαντες δι’ ἀνωτέρας δυνάμεως ἀντίπαλον μὴ προσ-
 “ δοκῶντα ἢ προκαλέσαντα τοιαύτην συμπλοκὴν, μήτε προε-
 “ τοιμασθέντα εἰς μάχην, ἢ φροντίσαντα τὰ εἰς ὑπεράσπισιν ;
 “ ἀλλὰ τίς ὁ ἀρξάμενος ἀδίκων χειρῶν ; ἕκαστος προσπαθεῖ νὰ
 “ ἀθωωθῆ, ἀλλ’ εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ ἀγγλικὴ
 “ φρεγάτα ἐπεχείρησεν ἀλόγως καὶ ἀναιτίως νὰ κυριεύσῃ τινὰ
 “ πυρπολικά, καὶ ὅτι ἡ δικαία ἀντίστασις τῶν ἐν αὐτοῖς ἐπέ-
 “ φερε τὴν πρώτην πυροβολήν. Ἐπὶ τέλους, ὁμολογῶ ὅτι
 “ ἐγὼ συναισθάνομαι ὅτι κατ’ οὐδὲν ἡμάρτησα, ἀλλ’ ἀγνοῶ
 “ εἰσέτι τί τὸ προκαλέσαν τὴν ἀνεξήγητον ταύτην διαγωγὴν.
 “ Δὶ μεγάλαὶ Δυνάμεις δεικνύουν ἐπιθυμίαν νὰ παύσωσι τὴν
 “ περαιτέρω κατὰ τὴν Ἀνατολὴν αἰματοχυσίαν, ἀλλ’ ἰδὲ πῶς
 “ οἱ ναύαρχοὶ τῶν ἐρυθραίων τὰ νερὰ τοῦ Νεοκάστρου δι’
 “ αἱμάτων, καὶ πῶς καλύπτουν ὄλον τὸν λιμένα δι’ ἐπικυματι-
 “ ζόντων πτωμάτων. Εἶπαν, ὅτι παρέβην τὸν λόγον μου·
 “ εἶμαι ἔτοιμος ν’ ἀπέλθω καὶ εἰς Παρισίους καὶ εἰς Λονδίνον,
 “ ἂν ἦναι ἀνάγκη, ἵνα γνωστοποιήσω τὴν ἀλήθειαν, καὶ τότε οἱ
 “ χύσαντες τὸ ἀθῶον αἷμα θὰ ὑποστοῦν τὸ ὄνειδος· καὶ τὴν
 “ αἰσχύνην τῆς κακοπραγίας των. Ναυπηγοῦνται πλοῖα ἵνα
 “ διακινδυνεύωσιν ἐν μάχαις καὶ τρικυμίαις· δὲν μὲ λυπεῖ τόσον
 “ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν· ἀλλ’ ἀκούων ὅτι παρέβην τὰ συνομολογη-
 “ θέντα δὲν ἡμπορῶ ν’ ἀποσιωπήσω ὅτι εἶναι αἰσχρὰ συκο-
 “ φαντία.

“ Πέποιθα, κύριε, ὅτι θὰ κοινοποιήσεις ὅσα σοὶ εἶπα πρὸς
 “ τὸν ναύαρχόν σου λέξιν πρὸς λέξιν.”

Ἡ ἔκθεσις αὕτη μαρτυρεῖ ὅτι συνώδευσεν ὁ Ἰβραήμης τὰ
 φορτηγὰ πλοῖα διὰ πολεμικῶν παρὰ τὴν ῥητὴν γνώμην τῶν
 ναυάρχων τῆς συμμαχίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΑ.

(α.)

"Ορα κεφάλαιον ΜΑ.

(β.)

"Ο κυβερνήτης μοί διηγήθη τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο.

(γ.)

"Ορα ἀναφορὰν τοῦ κυβερνήτου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας ἐν σελίδι 112 τοῦ α' τόμου τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδοθείσης τὸ 1841 συλλογῆς ἐπιστολῶν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΔ.

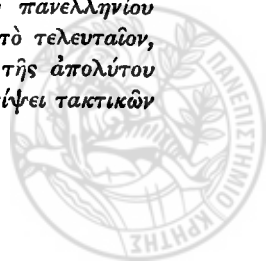
(α.)

Τὴν 24 αὐγούστου τοῦ ἔτους 1861 μετεκομίσθησαν τὰ λείψανα τοῦ Χάστιγγος ἐντὸς τοῦ Ναυστάθμου, ἐφ' ὧν ἀνηγέρθη καὶ καταλληλότερον μνημεῖον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΕ.

(α.)

Ἐξήλειψα τὰ ἐν σελίδι 291 τοῦ δ' τόμου τῆς α' ἐκδόσεως περὶ διατάξεως τοῦ δημογεροντικοῦ νόμου, περὶ κανονισμοῦ τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, καὶ περὶ δικαστικῶν ἐπιτροπῶν ὡς λανθασμένα, καθὼς ἐξηκρίβωσα μετὰ ταῦτα· διότι, ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, αἱ διατάξεις βάσιν εἶχαν τὸν ἐννυπάρχοντα περὶ ἐκλογῆς δημογεροντικὸν νόμον, ὡς αὐτὸς, ἐγὼ ἀναφέρω ἐν τῷ ΟΒ' κεφαλαίῳ, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, ὁ κανονισμὸς τοῦ ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ ναυτικοῦ, ὃν ἀναφέρω καὶ ἐπαινῶ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ, ἐψηφίσθη συναινέσει τοῦ πανελληνίου (ὄρα ψηφίσματα ΣΤ', ΙΑ', ΙΒ'). Ὡς πρὸς δὲ τὸ τελευταῖον, ὄρα τὸ ΙΖ' ψηφίσμα διαλαμβάνον τοὺς λόγους τῆς ἀπολύτου ἀνάγκης συστάσεως τοιούτων ἐπιτροπῶν ἐν ἐλλείψει τακτικῶν

δικαστηρίων. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἠναγκάσθησαν νὰ συστήσωσι καὶ αἱ προγενέστεραι κυβερνήσεις τοιαύτας ἐπιτροπὰς ἐπίσης καὶ τότε ἀπηγορευμένας.

(β.)

Ἦρα ἀριθμὸν 45 τῆς γενικῆς ἐφημερίδος.

(γ.)

Ἦρα ἀριθμὸν 38 τῆς γενικῆς ἐφημερίδος.

(δ.)

Ἦρα ἀριθμὸν 45 τῆς γενικῆς ἐφημερίδος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΣΤ.

(α.)

Ἴδου ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ Γ. Μαυρομιχάλη ἐπιστολή.

“ Ἐξοχώτατε

“ Ἐν ᾧ διευθύνθη μετὰ τῶν συγγενῶν μου εἰς ἔντευξιν τῆς
 “ ἐξοχώτητός σας εἰς Μεσσηνίαν, καὶ ἐν ᾧ παρῆρσιάσθημεν
 “ ἔμπροσθέν σας, μᾶς ὠμιλήσατε περὶ τοῦ ἀνὰ χεῖράς μας
 “ ὑπογραφομένου ἐγγράφου, καὶ σᾶς ἀπεκρίθημεν. Γενομένης
 “ δὲ τῆς ὁδοιπορίας σας καὶ φθάσαντες εἰς Αἴγιναν ἀπεστεί-
 “ λατε ἐπιστολὴν σας πρὸς τὸν δούλόν σας πατέρα μου, ἐν ᾗ
 “ ἐξελέγχατε τὸ ἄτακτον περὶ τούτου κίνημά μου, καὶ ὅτι ποτὲ
 “ δὲν θέλει φανῆ δεκτὸν πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας. Ἐξοχώτατε,
 “ ὅποιουδήποτε μεγέθους παράπτωμα τὸ τοιοῦτον λογίζεται,
 “ καὶ ὅποιανδήποτε παιδείαν ἀπαιτεῖ, ἀκούσαντες καὶ τοὺς
 “ λόγους τοῦ δούλου σας ὡς δικαιοκρίτης ἀποφασίσετε.

“ Ὁ δούλος σας ἠγνόουν παντάπασιν τὸ ἔγγραφον τοῦτο, καὶ
 “ μόνον, καθ’ ἣν στιγμὴν ἀνεχώρουν ἐξ Αἰγίνης, εἰδοποιήθη
 “ τότε ὁ κύριος δοτόρος Σπυριδων Καλογερόπουλος, καὶ μετ’ αὐ-
 “ τὸν ὁ κύριος Γιαννετᾶς μὲ ἕκαμαν κοινωνὸν τοῦ τοιούτου δι-
 “ δοντές μοι ἀντίγραφον καὶ παραγγέλλοντές με νὰ ἐνεργήσω
 “ τὴν ἀποπεράτωσίν του εἰς τὰ κάτω μέρη· μετὰ δύο ἡμέρας

“ ἀφίκετο εἰς Αἰγίαν ὁ αὐτάδελφός σας κύριος κόντες Βιάρος,
 “ καὶ διευθυνθεὶς εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ἐκλαμπρότητός του μετὰ τοῦ
 “ κυρίου Γιαννετᾶ εἰς τὴν παραθαλασσίαν τῆς Αἰγίνης ἀνεχώ-
 “ ρησα μετ’ ὀλίγον, ὁ δὲ κύριος Γιαννετᾶς διέμεινε· τῇ ἐπαύ-
 “ ριον ἀνταμωθέντες μετὰ τοῦ κυρίου Γιαννετᾶ μοι εἶπεν ὅτι
 “ ὠμίλησε πολλὰ περὶ τούτου πρὸς τὸν κύριον κόντε, καὶ ὅτι ἡ
 “ ἐκλαμπρότης του ἔμεινε καθ’ ὅλην τὴν ἔκτασιν εὐχάριστος,
 “ καὶ περὶ τὰς δύο ὥρας τῆς νυκτὸς μετακάλεσθεις παρὰ τοῦ
 “ αὐταδέλφου σας εἰς τὸ παράλιον τῆς Αἰγίνης μοι ἐνεχείρισεν
 “ ἀποτεινομένην ἐπιστολὴν σας πρὸς τὸν δούλόν σας πατέρα
 “ μου λέγουσάν μοι ὅτι δύναμαι νὰ διευθυνθῶ ἐγὼ εἰς Πόρον
 “ ἀντὶ τοῦ πατρός μου, ὅπου θέλομεν ὀμιλήσει περὶ τῶν κατε-
 “ πειγουσῶν ἀναγκῶν μας πρὸς τὴν ἐξοχότητά σας προσθέτων
 “ καὶ τινα ἄλλα.

“ Ἐκπλεύσας ὁ κύριος κόντες καὶ κατόπιν ὁ δούλός σας
 “ ἔφθασα εἰς Πόρον ὅπου καὶ μετεκαλέσθην παρὰ τῆς ἐκλαμ-
 “ πρότητός του ἔξωθεν τῆς οἰκίας του· ἐκεῖ ἀνέγνωσα εἰς τὴν
 “ ἐκλαμπρότητά του ἐκεῖνο τὸ ἔγγραφον προσθέτων ἐν ταύτῳ
 “ τὴν ἄοκνον καὶ μετ’ ἐπιμελείας ἐνέργειάν μας, ἣν περ θέλομεν
 “ δείξει εἰς τὴν ἀποπεράτωσίν του. Ἀποτεινόμενος ἡ ἐκλαμ-
 “ πρότης του μοι εἶπεν ὅτι ἡμεῖς δὲν προτρέπομεν τὴν ἀποπε-
 “ ράτωσιν αὐτοῦ τοῦ ἐγγράφου, ἀλλ’ ὅταν σεῖς τὸ ἐγκρίνετε,
 “ δύνασθε νὰ τὸ ἐνεργήσετε, καὶ ἡμεῖς θέλομεν εἶσθαι εὐχάριστοι
 “ ταῦτα εἰπόντος μοι διελύθη ἡ συνομιλία. Τί λοιπόν, ἐξοχώ-
 “ τατε, ἔπρεπε νὰ πράξω; ποῖος ἐκίνησε τὴν ἐνέργειαν τούτου
 “ τοῦ ἐγγράφου; εἰς ποῖον δίδεται ἡ δικαία μέμψις τῆς ἐξοχό-
 “ τητός σας; αὐτὴ εἶναι ἡ διατρέξασα ὑπόθεσις, καὶ ὡς πατήρ
 “ ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἀποδώσατε τὸ δίκαιον πρὸς τὸν ἔχοντα.
 “ Ἐν Αἰγίῃ, τῇ 27 αὐγούστου 1828.”

(β.)

Ὁ κυβερνήτης ὠμολόγησε τῷ Κλονάρῃ, ὅτι κατ’ εἰσήγησιν
 τοῦ ἀδελφοῦ του ἐγένοντο τὰ γενόμενα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΖ.

(α.)

Ὅρα τὴν πρὸς τὸ ἀγγλικὸν ναυαρχεῖον ἀναφορὰν τοῦ Κο-
 δρυγκτῶνος τῆς 25 ἰουλίου (6 αὐγούστου) 1828.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΟΗ.

(α.)

Ὁ ἀνὴρ οὗτος, Γάλλος τὸ γένος, εἶχεν ἐλθεῖ πρὸ ὀλίγου εἰς Ἑλλάδα· βαθμὸν ἔχων συνταγματάρχου ἐπροχειρίσθη εἰς τὸν τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἀρχηγοῦ τῶν περὶ τὸν ἀρχιστράτηγον ἐπιτελῶν.

(β.)

Ἴδου ἀποδεικτικὸν τῶν παραδοθέντων πρὸς τὸν στρατάρχη.
 “Μολονοποῦ ὁ στρατάρχης Δ. Ὑψηλάντης εἶχε κάθε δί-
 “ καιον κατὰ τὸν βερὲν ὅπου μᾶς ἔδωκε νὰ μᾶς στείλῃ εἰς τὸ
 “ βιλαγέτι μας ἀπὸ ὅποιον δρόμον ἤθελεν εὐχαριστηθῆ, μᾶς
 “ ἔκαμεν ὁμως κατὰ τὴν παρακάλεσίν μας μερχαμέτι καὶ ἀπε-
 “ φάσισε νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ πᾶμε εἰς τὰ βιλαγέτιά μας ἀπὸ
 “ τὸν δρόμον τοῦ Ζητουνιοῦ, καὶ ἡμεῖς οἱ ὑπογραμμένοι τὸν
 “ ἀριθμὸν 107 βάνομεν ἀμανέτι εἰς τὰ χέρια τοῦ πρίγκιπα τὴν
 “ μπέσαν μας καὶ τὸν ὄρκον εἰς τὴν θρησκείαν μας, οὔτε ἄρματα
 “ νὰ πιάσωμεν πλέον ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων εἰς ὅποιον μέρος
 “ καὶ ἂν τύχουν, οὔτε κανένα ῥαγιᾶν νὰ πειράζωμεν· καὶ ἂν
 “ κάμωμεν ἀλλιῶς, νὰ μὴ πεθάνομεν Τοῦρκοι, καὶ ἂν ποτε
 “ κανένας μας ξαναπιασθῆ νὰ μὴ μᾶς δίδεται ῥαί καὶ συγχώ-
 “ ρησις ἀλλὰ νὰ μᾶς θανατόνουν.

“Ἐγγεινεν εἰς τὸ Στεβένικον 2 νοεμβρίου 1828. Διὰ τὰ
 “ ἄνω γραμμένα εἶναι τὸ σιάρτι μας σιάρτι καὶ βάνομεν τὸ
 “ δάκτυλόν μας.”

Π.

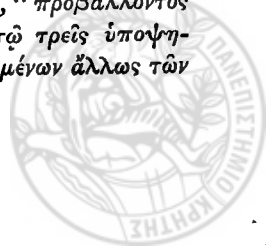
(α.)

ὄρα, *George Canning and his Times.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΑ.

(α.)

Τὸ ψήφισμα δὲν περιλαμβάνει τὴν φράσιν, “προβάλλοντος
 “ ἐκάστου τῶν πληρεξουσίων κατ’ ἰδίαν αὐτῷ τρεῖς ὑποψη-
 “ φίους” ἀλλ’ οὕτως ἐγένετο μὴ συμβιβαζομένων ἄλλως τῶν
 πληρεξουσίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΓ.

(α.)

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ Ἀβερδῆνου, σταλείσα μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Ἀδριανουπόλεως πρὸς τὸν ἐν Πετροπόλει πρέσβιν τῆς αὐλῆς του εἰς κοινοποίησιν πρὸς τὴν ῥωσικὴν, κατετέθη ἐν τῷ γραφείῳ τῆς βουλῆς τῶν ὁμοτίμων μεσοῦντος ἰουνίου 1856.

(β.)

Εἶπαμεν ἐν τῷ ΟΘ' κεφαλαίῳ, ὅτι καὶ ἄλλοτε ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις ἐπρότεινε νὰ συστηθῇ ἐν Ἑλλάδι πολιτεία ἀνεξάρτητος ἀλλ' ὄρια ἔχουσα ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τῶν ἰσθμῶν τῆς Κορίνθου. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ πρωτόκολλον τῆς 6 (18) αὐγούστου 1829, ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἂν Ἀδριανουπόλει συνθήκης ἐπρότεινεν ἰκ νέου ἡ αὐτὴ κυβέρνησις, κατὰ τὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβων γνωμοδότησιν Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ν' ὀρισθῶσιν ἕκτοτε τὰ ὄρια, καὶ ἕκτοτε ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ πλήρης καὶ τελεία ἀνεξαρτησία τῆς Ἑλλάδος.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελίς.	Στίχος.	ἀντί	ἀνάγνωθι
1	9	ἐπανήγαγε	ἐπανῆγε
2	5	ἠλάκτει	ἰλάκτει
7	33	ἀλαζωνεία	ἀλαζονεία
10	31	ταιαύτη	τοιαύτη
20	9	τούτων	τούτων
53	20	πρὸς τὸ	πρὸς τὰ
55	13	εξ	ἐξ
59	4	ἐν αὐτοῖς	ἐν αὐταῖς
63	23	περ	περὶ
97	1	φθάσαντες	φθάσαντας
98	33	ἐντρομοί	ἐντρομοί
100	29	εν	ἐν
121	13	ἀπόλλυται	ἀπόλλυται
"	22	τοῦ ἀναχωρισμοῦ του	τῆς ἀναχωρήσεώς του
125	20	ἀντικυβερνητικῆ	ἀντικυβερνητικῆ
"	21	ᾧμοσε	ᾧμοσε
148	13	γυμνιτευόντων	γυμνητευόντων
155	6	ἐφώρμων	ἐφώρμων
157	5	εἰς ὑπήκοον	εἰς ἐπήκοον
178	27	γειτονικῶν	γειτονικῶν
185	5	Ἑλλάδος	Ἑλλάδος
190	1	κα	καὶ
204	11	ἐξεκείλασα	ἐξεκείλασα
211	15	ἐκλονίσθησαν	ἐκλονήθησαν
"	33	γονυκλιῶς	γονυκλιῶς
249	2	πειθῶ	πειθοῖ
252	28	Κάλιμος	Κάλυμος
261	3	ον	ὄν
274	20	Χαλκιδόνος	Χαλκηδόνος
277	18	ἰδιωτικῆ	ἰδιωτικῆ
279	24	γαίωμαλα	γεώμηλα

Τέλος.

